DE SACRIS CHRISTIANORUM PUBLICIS PARITER & PRIVATIS TRACTATUS...

Salomon Stepner, Johann Adam Schertzer

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
14 I
47

Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu
III . 12 . 2

III III
19 19
A A

Digitized by Google

Digitized by Google

13. 23. M. 12

13-23. S. 1

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DE SACRIS CHRISTIANORUM

PUBLICIS pariter & PRIVATIS

TRACTATUS HISTORICO-THEOLOGICUS.

In quo docetur

UBI, QVANDO, QVOMODO

Sacra Cultûs Divini Exercitia inde usque ab ipſis Eccleſiæ N. T. Incunabulis peracta fuerint & hodienum peraguntur.

Permiſſu Summè REV. FAC. THEOL. IN ALMA LIPSIENSI

cum Præfatione

PRIMARJ EJUSDEM PROF. PUBL. ET HODIE DECANI,

DN. D. JOH. AD. SCHERZERI,

adjectis INDICIBUS neceſſariis,

AUTORE

M. SALOMON. STEPNERO,

Eibenſtoch. Paſt. in opp. Ubigau.

LIPSIÆ, Sumpt. MICH. RUSSWORMII.
Typis JOH. BAUERI. M. DC. LXXVII.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

Digitized by Google

SERENISS. POTENTISS.
PRINCIPI AC DN.

DN. JOH. GEORGIO II.

DUCI SAX. JUL. CLIV. & MONT.
S. R. J. *ARCHIMARESCHALLO-
ELECTORI. &c. &c. &c.*

DOMINO MEO CLE-
MENTISS. &c. &c. &c.

QVI. IN. PRÆSENTI. SUNT.
à
CONSILIIS.
IN.
SUPREMO CONSISTORIO
ECCLESIASTICO.

Digitized by Google

Digitized by Google

VIDELICET.

PRÆSIDI. ILLUSTRI.
HEROI. GENEROSISS.
CAROLO, LIB. BARONI.
à FRIESEN/
SEREN. ELECT. COMITI. ET. à.
CONSILIIS. INTIMIORIBUS.

DYNASTÆ
IN
RÖTHAU & COTTAU/&c.

DOMINO. MEO. GRATIOSO

Digitized by Google

ed by Google

THEOLOGIS.

REVERENDISSIMIS.

VIRIS.

MAGNIFICIS. AMPLISS.

EXCELLENTISS.

D. MARTINO. GEIERO.

CONFESSIONARIO. ET. CONCIONATORI. AULICO. SUPREMO.

D. CHRISTOPH. BULÆO.

ECCLESIÆ. DRESDENSIS. PASTORI. ET. VICINARUM. SUPERINTENDENTI.

Digitized by Google

Digitized by Google

JURE-CONSULTIS.
NOBILISSIMIS.
VIRIS
MAGNIFICIS. AMPLIS.
EXCELLENTISS.
D. GODOF. BERRINGER
HÆREDITARIO. in Haußdorf.

D. ADAMO-CHRISTO
PHORO. JACOBI.
CONSILIARIO. JUDICII.
APPELLATIONUM.

Digitized by Google

PATRIBUS. PROMOTORIBUS.
OPTIMIS. MAXIMIS.
QVI.
PRO. DEMANDATIS. OFFICII.
AUGUSTI. MUNIIS.
CURAM. SACRORUM.
UNIVERSI. ELECTORATUS.
PROVIDENTER. GESTANT.
FESTA.
DEO. IN. HONOREM.
ECCLESIÆ. IN. DEVOTIONEM.
PIIS. IN. EXEMPLUM.
FREQVENTER. ORDINANT.

Digitized by Google

VERBI. MINISTROS.
SOLENNITER VOCANT.
PIENTER. CONFIRMANT.
LAUDABILITER. VISITANT.
IMO.
NE. QVICQVAM. CIRCA.
SACRA. CHRISTIANORUM.
ULLIBI. DEFICIAT.
SAPIENTER. PROCURANT.
UT. HOCCE. PACTO.
PIARUM. LITERARUM. FILII.
EORUNDEM. SUB. TEGUMENTO.
SECURI. DELITESCERE.
QVEANT.

Digitized by Google

QVONIAM
NOVISSIME. ME. ETIAM
(*juxta votum* §. *CIIX.*)
SACRIS. ISTIUS. MODI.
INVIGILARE. JUS-
SERUNT.
PRÆSENTEM
DE
SACRIS. CHRISTIANORUM.
OPELLAM.

Digitized by Google

DEDICATUM. IRE.
MAGNO. CONATU,
EXIGUUS. IPSEMET.
AUSUS. FUI.
SUBDITISSIME.
DEVOTISSIME.

ORANS.
SUPPLICANS.

Digitized by Google

OCULIS. PROPENSISSIMIS.
MANIBUS. FACILIORIBUS.
ADMITTERE.
VELINT.
PRIMITIAS. HASCE.
PRIVATORUM. STUDIORUM.

QVÆ.

ELECTOR } ALI.
CONSISTORI }

{FULT } Æ
{SUSCEPT }

PATROCINIO.

Digitized by Google

TUTIORES. PRODIBUNT.
MEÆ. verò TENUITATI.
PERPETUUM. MONIMENTUM.
EVADENT.
UT.
DEUM. TER. O. M.
PRO.
SERENISS. RUTÆ. SAXONICÆ.
AC. SUB. EADEM.
ECCLESIÆ. EVANGELIO.

Digitized by Google

INTEGRITATE.
PROSPERITATE.
PERPETUITATE.

INDEFESSIS. PRECIBUS. PRECARIER. NUNQUAM DESISTAM.

AUGUSTI. NOMINIS.
VESTRUM.

SUBDITISSIMUS.
DEVOTISSIMUS.

M. SALOMON. STEPNERUS.

Digitized by Google

Joh. Ad. Scherzerus
Suo
Dn. M. Salomoni
STEPNERO.
Salutem!

FLagitas abs me, mi *Clariſſime Stepnere*, ut, more pervulgato, nonnihil in rem præſentem præloquerer: quod jure tuo te omninò facere exiſtimo. Niſi enim inſtituti ac ingenii tui probè forem conſcius, me penitus inexorabilem eſſe actutùm profiterer; ſeculi quippe morem iſtum ſummoperè deteſtatus, quo calamum laudesqꝫ venales ſcripturientibus promiſcuè proſtituimus. At *tu*, meo qualicunqꝫ conſilio uſus, nec ignota mihi vel improbata divulgas, nec immatura ſtudia in forum propellis; ſed ea profectò, quæ non niſi malevolis parumqꝫ doctis diſpliceant, literato orbi communicas.

municas. Ubi cumprimis mihi gratulabor, te minimè ex illorum numero eſſe, qui æris, temporis, otii, ac ingenii prodigi cum *Xenocrate* plurimam vitæ partem in copulandis literis ac ſyllabis ſubducendis impendunt; neq; ex tanto labore aliud, quàm *centies millenûm ducentorum circiter millium* Syllabarum aucupantur. Gaudeo, *te* procul ab iſtorum futili curioſitate eſſe, quos, *Ariſtomachum* velut olentes, in pulicum ſaltibus metiendis vel ſexaginta annos inſumere non pudeat; quivè aliis, neſcio quibus, nugamentis, modò ætatem habeant, citra delectum, ita capiuntur, ut veterum latrinarum reliquias digerentes, ſi antiquatam prætereà in recenti pipere muſcerdam, aut Babyloniorum numerorum, ſqualidis, quibus glis puerperus infantes operuit ſuos, quasq; Melitæus olim catellus perminxerat, pagellis obhæreſcentia veſtigia fortè repererint, dignos ſe inauratâ ſtatuâ glorientur. Quorum diſcipuli(itâ Vir ex aſſe Criticus *Edmundus*

dus Richerius pronunciat) quô ſe Præceptoribus reddant hâc in parte obſequentes, ſi mihi credant, numos omnes antiquatos, *Jani* formâ ac *Saturni* rate inſculptos conquirent, ac iſtis nugarum Magiſtris, nil præter antiquitatis ſtudium crepantibus, minervalis loco offerant. Talium nugarum, verborumq; otioſorum, quibus Pantocriticus ille ac tremendus dies multa olim, noſtro judicio eruditiſſima, volumina adſcribet, captator eſſe, *mi Stepnere*, noluiſti. Profanâ enim profanis relictâ, ſacram illam, *quâ* SACRA *Eccleſiæ veteris*, antiquitatem perſcrutatus, quicquid in eruditorum penu erat reconditum, eruiſti: erutum ſvaviſſimô decurſu per compendia tradidiſti, teſtiumq; probatiſſimorum nube veſtiviſti. Certè hâc eleganti formâ Eccleſiæ Chriſtianæ faciem ratione *Cultus divini*, *publici* pariter atq; *privati*, UBi ſcil. QVANDO & QVOMODO is *inde usq; ab ipſis Eccleſiæ N. T. incunabulis peractus fuerit, hodieq; peragatur*, in limpidiſſimo

diſſimo ſpeculo exhibes: ut, ſi ad eandem formam de DOGMATIS quoq; CHRISTIANORUM *Tractatus Hiſtorico-Theologicus* adornaretur, univerſæ Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ *Nucleum* ſtudioſa Juventus in CERASO eſſet habitura. Macte itaq; hoc ingenio tuo, hâc egregium publicum juvandi facultate, ac promptitudine, remq; *tuam*, imò *Eccleſiæ*, feliciter gere! Perſcriptum Lipſiæ in Muſéo ipſâ Dominicâ LÆTARE. M. DC. LXXVII.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

י
יה
יהו
יהוה

PRÆFAMEN.

I.

M*Axima vis eſt vetuſtatis atq; conſuetudinis, verumq; illud eſt, quod vulgò dicitur: veterrima quæque (ut ea vina quæ vetuſtatem ferunt:* quò ex ſacris referas, *Luc.* V. ult.) *eſſe debent ſvaviſſima*, ajente *M. T. Cicerone* in Lælio, ſive de Amicit. §. 67. 68. Quamvis etenim vetuſtas quæ nimia eſt nonnunquàm aut affectata minus ſvavitatis habere vel ſoleat, vel videatur; neſcio tamen quâ ratione *propinquiora origini minùs attractarum habeant ſordium*, ut *Plato* ait in Philebo fol. 85. pr. & in

Digitized by Google

Hippia Maj. fol. 108. m. de quo & *Joh. Criſpinus* in præfat. ad τὰ σοζ. τῶν παλ. Ποι. *Primum* item *quodque* plurimis *ſit veriſſimum*, juxta *Tertullianum*: *plus* quoque *ſapientiæ ineſſe credatur iis, quæ aliquid vetuſtatis ac roboris contraxerunt, atq; quò propius ab ortu abſuerint & progenie, eò melius quæ vera & recta ſint, vidiſſe putentur.* v. præf. *ad W. Lazii* Comment. Reip. Rom. it. *Joh. Henr. Alſtedii* Paratitlor. Theol. præfatio ad Lect. *Abrah. Bucholceri* Chronolog. in fine. *M. Cicero* de Legg. lib. II. §. 18. *Matth. Martinii* Lexic. Philol. fol. 2024. m. voce Mos. *Phil. Mornæ.* de Euchariſt. præf. ad Lect. *Joh. Savaronis* comm. ad *Sidonj Apollinaris* Epiſtol. lib. III. 8. p. 195. *Joh. Henr. Urſini* Exercit. famil. de Zoroaſtre, in epl. dedic.

II.

NUm, quando amici novi digni amicitiâ, veteribus ſint anteponendi,

ut equis vetulis teneros anteponere
mus? *dubitationem* (non ſapiente
ùm, ſed in univerſum) *homine in-*
nam indignabundus ipſe *loc. cit.*
licat. *M. Tullius*; quin *ipſo* potiùs,
jus mentio jam facta, *equo, quo*
is conſuevit, libentiùs, ſi nulla res
pediat, vehi, quàm intractato &
vo, docet: *nec in hôc* (inquit ul-
riùs) *modò, quod eſt animal; ſed*
his etiam, quæ ſunt inanimata,
nſvetudo valet, cùm locis etiam ipſis
ontoſis delectemur & ſilveſtribus, in
uibus diutiùs immorati ſumus.

III.

Moribus antiquis res ſtat Romana
viriſq;

VElut inter fragmenta *Q. Ennii* lib. incert. habetur apud *Hie-ron. Columnam* T. 1. Fr. E. pag. 204. f. cujus notas conſulere non pigebit p. 216. 217. (citaturq; ipſimet *Ciceroni* Lib. V. de Rep. qui locus

itidem inter hujusce Scriptoris Fragmenta editus eſt ab *Andrea Patritio* Tomo III. pag. 14.) adde *Joh. Lud. Vivis* comm. ad *Auguſtin.* de Civ. Dei lib. II. c. 20. T. 1. p. 232. pr. cujus & ipſiusmet *S. Præſulis* verba l. c. legiſſe non pœnitebit, necnon *Gerh. Joh. Voſſii* de Hiſtoric. Lat. Lib. I. c. 1. p. 10.

Quùm enim nondum hæc, quæ nunc tenet ſæculum, negligentia ſacrorum veniſſet (ô aurea, & huic quoque ſæculo mirè convenientia verba ethnica, *L. A. Senecæ* in Epiſt. Lib. XVI. ep. 96.) ſatiùs ducebat ſanior Gentilium Antiquitas *more majorum* & vivere, & facere, & dicere: cujus quidem rei ſat illuſtrium veſtigiorum ex profanis pariter aliisq; ſcriptoribus proferri poſſent, quæ modò indigitâſſe ſufficiat. Videantur *L. Apulejus* Mileſ. lib. X. edit. *Joh. Wovv.* pag. 382. & ad eum J. Priceus p. 610. *B. Aretius* comm.

in

in *Actor.* XVI. 13. §. 2. fol. 76. m. *Cicero* de leg. II. 22. & 40. de offic. I. 118. III. 44. de Claris §. 132. in Epiſtolis & Orationibus multotiens. *Cornel. Nepos* XXV. 6. 2. p. 672. & in ejus indice *J. H. Böclerus* p. 142. *Gilb. Cognatus* Adag. tit. *Intemperies* apud *Eraſm.* fol. 421. b. m. *entius* ibid. tit. *Perficiendi* fol. 476. pr. *Juſtinus Trog.* Hiſt. Lib. & c. I. 4. p. 3. f. *Tit. Liv.* ab V. C. lib. I. c. 41. ibiq; *W. Godelevæus* fol. 7. b. f. *A. Macrobius* Saturnal. III. c. 8. fol. 79. f. g. *Plautus* in pt. I. 2. 20. Ciſtell. V. ult. Trin. 35. II. 2. 16. 17. IV. 3. 24. ad q; Lambinus fol. 149. d. *Taubm.* p. 245. à 1. 1316. 2. 1337. 1. *C. ius* in Epiſtolis ſæpiſſ. citatus *Pontano* Prog. Lat. 1. 53. p. 88. & III. 100. p. 776. *Plutarchus* in *to.* T. 1. opp. fol. 1027. c. d. *r. Stephanus* Apologiâ Herod. 13. *Terent.* Adelph. III. 3. 88.

Digitized by Google

itidem inter hujusce Scriptoris Fragmenta editus eſt ab *Andrea Patritio* Tomo III. pag. 14.) adde *Joh. Lud. Vivis* comm. ad *Auguſtin.* de Civ. Dei lib. II. c. 20. T. 1. p. 232. pr. cujus & ipſiusmet *S. Præſulis* verba l. c. legiſſe non pœnitebit, necnon *Gerh. Joh. Voſſii* de Hiſtoric. Lat. Lib. I. c. 1, p. 10.

Quùm enim nondum hæc, quæ nunc tenet ſæculum, negligentia ſacrorum veniſſet (ô aurea, & huic quoque ſæculo mirè convenientia verba ethnica, *L. A. Senecæ* in Epiſt. Lib. XVI. ep. 96.) ſatiùs ducebat ſanior Gentilium Antiquitas *more majorum* & vivere, & facere, & dicere: cujus quidem rei ſat illuſtrium veſtigiorum ex profanis pariter aliisq; ſcriptoribus proferri poſſent, quæ modò indigitâſſe ſufficiat. Videantur *L. Apulejus* Mileſ. lib. X. edit. *Joh. Wovv.* pag. 382. & ad eum J. Priceus p. 610. *B. Aretius* comm.

in

in *Actor.* XVI. 13. §. 2. fol. 76. m. *Cicero* de leg. II. 22. & 40. de offic. I. 118. III. 44. de Claris §. 132. in Epiſtolis & Orationibus multotiens. *Cornel. Nepos* XXV. 6. 2. p. 672. & in ejus indice *J. H. Böclerus* p. 142. b. *Gilb. Cognatus* Adag. tit. *Intemperies* apud *Eraſm.* fol. 421. b. m. *Gentius* ibid. tit. *Perficiendi* fol. 476. b. pr. *Juſtinus Trog.* Hiſt. Lib. & c. I. §. 4. p. 3. f. *Tit. Liv.* ab V. C. lib. VI. c. 41. ibiq; *W. Godelevaus* fol. 377. b. f. *A. Macrobius* Saturnal. lib. III. c. 8. fol. 79. f. g. *Plautus* in Capt. I. 2. 20. Ciſtell. V. ult. Trin. I. 2. 35. II. 2. 16. 17. IV. 3. 24. ad eumq; Lambinus fol. 149. d. *Taubmann.* p. 245. à 1. 1316. 2. 1337. 1. *C. Plinius* in Epiſtolis ſæpiſſ. citatus *Jac. Pontano* Prog. Lat. 1. 53. p. 88. pr. & III. 100. p. 776. *Plutarchus* in *Arato.* T. 1. opp. fol. 1027. c. d. *Henr. Stephanus* Apologiâ Herod. fol. 13. *Terent.* Adelph. III. 3. 88.

ibidemq́ꝫ *Fabritius* p. 27. m. *Pareus* p. 147. Schrevel. p. 489. *Virgilius* Æn. VII. 601. confer. *Sidon. Apoll.* Carm. V. verſ. 193. *Hoc* (reputabant ſecum) *inter cætera habent boni mores, placent ſibi & permanent: levis eſt malitia, ſæpè mutatur, non in melius, ſed in pejus*, uti rurſus egregiè *Seneca* lib. VI. epiſt. 47. *Quod niſi cognitum comprehenſumq́ꝫ animis haberemus, non tam ſtabilis opinio permanſiſſet, nec diuturnitate temporis confirmaretur, nec unà cum ſeculis ætatibusq́ꝫ hominum inveteraſcere potuiſſet*, juxta *Ciceron.* de LL. II. 5. conf. *M. A Sabellic.* Exempl. Lib. V. c. 4. fol. 560. in Theſauro *Heroldi*.

IV.

QVid? Quod tantum juris antiqua apud eos conſvetudo obtinebat, ut *antiquius* ſimpliciter *pro bono* acciperent, quod ex *M. T. Varronis* Rer. Humanar. libro XX. affert *Nonius Marcell.* de different.

Dict.

ct. in ſignif. edit. *Nic. Perotti* ſol. 36. lin. 48. 49. v. *Martinj* l. c. f. f. & quos bonos appellare cupiant, *homines antiquos* vocabant. de præter §. priore citatos *Ælii riſtidis* Orat. iſthmic. in Nept. om. 1. fol. 11. lin. 30. *antiquum jus* o *jure gentium* accipi, novere Ctorum filii vel ex *Job. Calvini* ex Jur. fol. 74 b. pr. Aliqui nec rmis rationibus tantum penes loci relinquebant, ut ab eâ dimoveri ſe paterentur; quin ntiùs, quod vel ridicula *augurio-um* diſciplina probatum dabit, *venta quàm cauſas rerum quæri oporere, obſervatamq́; longo immenſoq́; empore ſignificationem rationibus phiſophicis opponi debere* contenderent, exemplo *Qv. Fratris* apud *Ciceron.* de Divin. lib. I. §. 11. 12. 19. ſuper quâ totâ quidem re conferri poſſent, quæ tractant *Lactantius*, divin. Inſtit. lib. V. c. 20. pag. 306. 307.

Minutius Fel. in Octavio p. 16. ſeq. *A. Niphus* libris II. de Augur. *Peucerus* de divin. *J. P. Mirandulanus* diſpp. adverſus Aſtr. ipſeq; in Diſp. peculiari *de Auguribus* ſub præſidio *Nobiliſſ. Dn. G. C. Kirchmajeri, Hoſpitis ac Evergetæ tunc mei* habitâ, paralipom. I. §. 7. Parili pacto *Rhetoras & Philoſophos SCtis & Edictis ex Urbe exeſſe jubebant, quod more majorum receptæ non fuerant eorum ſcholæ*, docente *A Gellio* Noct. Att. lib. XV. c. 11. p. 371. & *Sveton.* de Claris R. c. 1. p. 320. adde *H. Bullinger.* de Orig. Error. cap. XXI. p. 99. a. *Urſini* Acerr. Philol. Lib. IV. n. 18. p. 328. m. f.

V.

NEc infidelitatis ſolùm, verùm & converſionis ad Chriſtianiſmum tempore pertinaciter eidem Romani inhæſerunt, novitatis hunc incuſantes præ inveteratis ſuis illis ſuperſtitionibus. Extat

Symmachi, V.C.P.V. Cos. Ord. ... querelarum, ceu ſe vocat ipſe, ... agiſtri Relatio ad Imperatores, ... â perſvadere conatur, Ritus veteres circa deorum cultum eſſe ſervandos. *Præſtate ô vos*, inquit alicubi, *ut ea, quæ pueri ſuſcepimus, ſenes poſteris relinquamus! conſvetudinis amor magnus eſt -- Romam nunc putemus aſſiſtere, atq; his vobiscum agere ſermonibus: Optimi Principes, reveremini canos meos, in quos me pius ritus adduxit, ut utar ceremoniis avitis*, & quæ ejusmodi produxit alia, ſatis ipſa ſtatim refutata *Sanctis Patribus*, *Ambroſio*, lib. V. ep. 30. T. 3. fol. 32. & *S. A. Prudentio* libris II. in Sym. p. 347-431. ex aliis verò in unum quaſi coacta habet *Chriſt. Kortholt.* de Chriſtian. c. I. p. 1-9. *M. Zimmerm.* in Tract. *Fiunt. &c.* confer. *Henrici* de Chriſtian. *Hoſpin.* Hiſt. Sacram. præfat. ad Sen. Tig. fol. 1. *Tertull.* Apologet. fol. 846. *Calixt.* præf.

præf. ad *Vincent. Lirin.* pag. 82. 83.

Scilicet hic longum miſeris proceſſit in avum
Mos patrius, cœpit falſæ pietatis imago
Ire per ignoros nebuloſo errore nepotes.
Ut ſemel obſedit gentilia pectora Patrum
Vano ſuperſtitio: non interrupta cucurrit
Aetatum per mille gradus: tener horruit hæres,
Et coluit quicquid ſibimet venerabile cani
Monſtrârunt Atavi: puerorum infantia prima
Errorem cum lacte bibit

his namq; & pluribus adhuc verbis, *unde invaluerit error ille, qui adeò tenaciter ethnicorum cordibus inſederat*, depingit dictus modò *Prudentius* lib. I. v. 154. &c. 196. &c. Exprobrat hunc eisdem, *ceu veternoſam conſvetudinis vim, quæ radices in alto nimis*

nimis habeat S. Auguſtinus de Civ.D. VI. ult. T.I.p,614. m. *omnia* verò *prius abjeciſſe, quàm opiniones eas, quas domo ſecum attulerant; & dogmatum, quibus innutriti fuerant, conſuetudinem,* teſtatur alicubi *Gregor. Nazianz. Veniebant* namq; *cum pharetratis armigeri, replebatur unaquæq; civitas vociferantibus* (uti in conſimili negotio *Optatus Milevit.* lib. III. pag.76. f.) *qui non modò ex ſerie quâdam à majoribus derivata; verùm etiam ex errore ab antiquis temporibus ducto mentes ſuas vetere ſuperſtitionis morbo quaſi vinculo quodam in colendis ſimulacris illigâſſent* (juxta *Euſebium* Hiſt. Eccl. lib. II. c.3. edit. *Joh. Chriſtophorſ.* fol. 30. c. adde *Bullinger.* l. c.) reſiſtebantq; Chriſtianis, eosdem exterminaturi. Quininò, quum imperitante *Juliano Apoſtata* de novo quaſi repullulare cepiſſet, indulgente ipſomet, Gentiliſmus, quanta (proh DEUM im-

Digitized by Google

immortalem!) & quàm nefanda moliebantur hinc inde colendorum adhuc ſimulacrorum erroribus addicti! v. g. *Aſcaloni* & *Gazæ* ventres fidelium diſſectos hordeoq; fartos porcis comedendos objiciebant: *Sebaſtæ* oſſa *S. Johannis* eruta comburebant, cineresq; diſpergebant: *Heliopoli* iecur Cyrilli, diaconi cujusdam interfecti ac diſſecti deguſtabant: *Emeſæ* in CHRISTI contemtum Bacchum mulieroſum dedicabant: *Doryſtoli* Æmilianum in rogum conjiciebant: *Arethuſæ* Marcum Epiſcopum verberibus horribiliter affectum & cloacis injectum; indeq; rurſus extractum pueris tradebant ſtylis fodiendum, poſt reti involutum, oleo & melle delibutum veſpis & apibus in eſcam exponebant &c. quæ omnia uno capite exequitur *S. Theodoritus* Hiſt. Eccl. Lib. III. 6. fol. 93. 94. Qui plura ejusmodi cupit, legat eundem

dem uſq; ad *παμμάρου βασιλέως* cædem, & *Nicephori* H. E. lib. X. c. 4. fol. 555. necnon *C. Sagittar.* de cruciatibus Martyr. hinc inde.

VI.

ERravit hunc ita olim errorem credula Gentium ſuperſtitio, erratq; hunc eundem, ad hanc uſq; diem *Schola Pontificia*, abuſibus, corruptelis, ſuperſtitionibus, impoſturis ſuis (*quorum omnium magnum numerum ex vetere Synagoga hauſerat*, juxta *Alſted.* l. c. p. 99. a. f.) unum hoc κρησφύγετον quærens, eisq; *ſpeciem quandam antiquitatis* prætexens (ſicut & *Franc. Coſterus* in Epl. ad Grevinghov. *morem majorum* aliquotiens pro ſuâ opinione adfert:) ſive, uti *Dav. Rungius* hanc rem pleniùs eloquitur, *quando omnibus veritatis præſidiis dejectos ſe ſentiunt, tandem ex deſperatione obtinendæ cauſæ in hoc extremum quaſi latibu-*

latibulum ſe proripiens, in eôq; nunc, poſtquàm res ad triarios rediit, extrema fortuna pugnans, in tract. de Norma & Jud. controv. Fid. cap. I. proleg. 3. pag. 3. pr. quod unum *ex infirmis & putridis illis fundamentis eſſe, quibus Eccleſia Romana nititur,* ait *Th. Beza* Epiſt. I. pag. 13. m. ἐπιτομὴν verò δεισιδαιμονίας eleganter vocat *M. Chemnit*. Ex.Conc. Tr. p. I. pag. 137. pr. Nec malè quidem eorum ſe res haberet, (ſiquidem & à *Peregrino*, ſive *Vincentio Lirin. antiquitas* inter *requiſita fidei* medio collocatur loco, Commonitor. I. p. 375.) modò non intolerabilem planè injuriam ſanæ Ejusdem puritati facerent, *alterâq; manu lapidem, alterâ panem ferentes*, antiquitatis tenaces *videri malint quàm eſſe* (ut cum vetere parœmia loqui liceat ex *Eraſmo* & *Cognato* Adag. fol. 618. a. m. 662. a. pr.) *Apoſtolicum* enim *crepant*, ſed *Apoſtaticum* *pro-*

Digitized by Google

rodunt, (juxta *Genebrard.* Chro-
ol. ſecul. X. in init. & *H. Marii*
Euſeb. captiv. cap. I. pag. 119.) non
Catholiciſmum, ſed *cacolyciſmum*
juxta *Bezam* Epiſt. IL. p. 219. f.
Bidemb. Conſens. in Fine *Haſenmull.*
Tr. P. c. IX. §. 17. p. 405. *Selneccer.*
Ritu odinat. in dedic. *traducentes ad*
ſe aquam antiquæ piſcinæ, ſed neſcio
an cum illo piſciculo, qui CHRISTUS
intelligitur, quod *Parmenianis* olim
aggerebat *Optatus Mil.* l. c. p. 77. f.

Aſſerere quippe non verentur, *rectè judicare illos, qui ex conſuetudine Verbum Dei interpretandum non ob Verbum Dei obſcurum & ambiguum* (horreſco referens!) *conſvetudinem abolendam eſſe contendant*, quæ ipſa verba ſunt *S. R. E. Cardinalis Rob. Bellarmini*, Controv. Tom. III. de Sacram. in genere: lib. 1. cap. 26. fol. 26. f. cui ſuccinunt *Joh. Bapt. Caſalius* de vet. ſacris Chriſt. rit. cap. LXIV. p. 329.

Jac.

ibidemq; *Fabritius* p. 27. m. *Pareus* p. 147. Schrevel. p. 489. *Virgilius* Æn. VII. 601. confer. *Sidon. Apoll.* Carm. V. verſ. 193. *Hoc* (reputabant ſecum) *inter cætera habent boni mores, placent ſibi & permanent: levis eſt malitia, ſæpè mutatur, non in melius, ſed in pejus*, uti rurſus egregiè *Seneca* lib. VI. epiſt. 47. *Quod niſi cognitum comprehenſumq; animis haberemus, non tam ſtabilis opinio permanſiſſet, nec diuturnitate temporis confirmaretur, nec unà cum ſeculis ætatibusq; hominum inveteraſcere potuiſſet*, juxta *Ciceron.* de LL. II. 5. conf. *M. A Sabellic.* Exempl. Lib. V. c. 4. fol. 560. in Theſauro *Heroldi*.

IV.

QVid? Quod tantum juris antiqua apud eos conſvetudo obtinebat, ut *antiquius* ſimpliciter *pro bono* acciperent, quod ex *M. T. Varronis* Rer. Humanar. libro XX. affert *Nonius Marcell.* de different. Dict.

ict. in ſignif. edit. *Nic. Perotti* fol. 86. lin. 48. 49. v. *Martinj* l. c. f. 1. f. & quos bonos appellare cupibant, *homines antiquos* vocabant. vide præter §. priore citatos *Ælii Ariſtidis* Orat. iſthmic. in Nept. Tom. 1. fol. 11. lin. 30. *antiquum jus* pro *jure gentium* accipi, novere JCtorum filii vel ex *Job. Calvini* Lex Jur. fol. 74 b. pr. Aliqui nec firmis rationibus tantum penes ſe loci relinquebant, ut ab eâ dimoveri ſe paterentur; quin *potiùs*, quod vel ridicula *auguriorum* diſciplina probatum dabit, *eventa quàm cauſas rerum quæri oportere, obſervatamq́; longo immenſoq́; tempore ſignificationem rationibus philoſophicis opponi debere* contenderent, exemplo *Qv. Fratris* apud *Ciceron.* de Divin. lib. I. §. 11. 12. 19. ſuper quâ totâ quidem re conferri poſſent, quæ tractant *Lactantius*, divin. Inſtit. lib. V. c. 20. pag. 306. 307.

Digitized by Google

Minutius Fel. in Octavio p. 16. ſeq. *A. Niphus* libris II. de Augur. *Peucerus* de divin. *J. P. Mirandulanus* diſpp. adverſus Aſtr. ipſeq; in Diſp. peculiari *de Auguribus* ſub præſidio *Nobiliſſ. Dn. G. C. Kirchmajeri, Hoſpitis ac Evergetæ tunc mei* habitâ, paralipom. I. §. 7. Parili pacto *Rhetoras & Philoſophos SCtis & Edictis ex Urbe exeſſe jubebant, quod more majorum receptæ non fuerant eorum ſcholæ*, docente *A Gellio* Noct. Att. lib. XV. c. 11. p. 371. & *Sveton.* de Claris R. c. 1. p. 320. adde *H. Bullinger.* de Orig. Error. cap. XXI. p. 99. a. *Urſini* Acerr. Philol. Lib. IV. n. 18. p. 328. m. f.

V.

NEc infidelitatis ſolùm, verùm & converſionis ad Chriſtianiſmum tempore pertinaciter eidem Romani inhæſerunt, novitatis hunc incuſantes præ inveteratis ſuis illis ſuperſtitionibus. Extat

Qv. Symmachi, V. C. P. V. Cos. Ord. tq; *quærelarum*, ceu ſe vocat ipſe, *Magiſtri* Relatio ad Imperatores, quâ perſvadere conatur, Ritus veteres circa deorum cultum eſſe ſervandos. *Præſtate ô vos*, inquit alicubi, *ut ea, quæ pueri ſuſcepimus, ſenes poſteris relinquamus! conſvetudinis amor magnus eſt - - Romam nunc putemus aſſiſtere, atq; his vobiscum agere ſermonibus: Optimi Principes, reveremini canos meos, in quos me pius ritus adduxit, ut utar ceremoniis avitis*, & quæ ejusmodi produxit alia, ſatis ipſa ſtatim refutata *Sanctis Patribus*, *Ambroſio*, lib. V. ep. 30. T. 3. fol. 32. & *S. A. Prudentio* libris II. in Sym. p. 347-431. ex aliis verò in unum quaſi coacta habet *Chriſt. Kortholt.* de Chriſtian. c. I. p. 1-9. *M. Zimmerm.* in Tract. *Fiunt. &c.* confer. *Henrici* de Chriſtian. *Hoſpin.* Hiſt. Sacram. præfat. ad Sen. Tig. fol. 1. *Tertull.* Apologet. fol. 846. *Calixt.*

 præf.

præf. ad *Vincent. Lirin.* pag. 82. 83.

Scilicet hic *longum miſeris proceſſit in ævum*
Mos patrius, cœpit falſæ pietatis imago
Ire per ignoros nebuloſo errore nepotes.
Ut ſemel obſedit gentilia pectora Patrum
Vano ſuperſtitio: non interrupta cucurrit
Aetatum per mille gradus: tener horruit hæres,
Et coluit quicquid ſibimet venerabile cani
Monſtrârunt Atavi: puerorum infantia prima
Errorem cum lacte bibit

his namq; & pluribus adhuc verbis, *unde invaluerit error ille, qui adeò tenaciter ethnicorum cordibus inſederat,* depingit dictus modò *Prudentius* lib. I. v. 154. &c. 196. &c. Exprobrat hunc eisdem, *ceu veternoſam conſuetudinis vim, qua radices in alto*

nimis

imis habeat S. Auguſtinus de Civ.D. I. ult. T.I.p,614. m. *omnia* verò *riùs abjeciſſe, quàm opiniones eas, quas domo ſecum attulerant, & dogmatum, quibus innutriti fuerant, conſuetudinem,* teſtatur alicubi *Gregor. Nazianz. Veniebant* namq; *cum pharetratis armigeri, replebatur unaquæq; civitas vociferantibus* (uti in conſimili negotio *Optatus Milevit.* lib. III. pag. 76. f.) *qui non modò ex ſerie quâdam à majoribus derivata; verùm etiam ex errore ab antiquis temporibus ducto mentes ſuas vetere ſuperſtitionis morbo quaſi vinculo quodam in colendis ſimulacris illigâſſent* (juxta *Euſebium* Hiſt. Eccl. lib. II. c. 3. edit. *Joh. Chriſtophorſ.* fol. 30. c. adde *Bullinger.* l. c.) reſiſtebantq; Chriſtianis, eosdem exterminaturi. Quininò, quum imperitante *Juliano Apoſtata* de novo quaſi repullulare cepiſſet, indulgente ipſomet, Gentiliſmus, quanta (proh DEUM

immortalem!) & quàm nefanda moliebantur hinc inde colendorum adhuc ſimulacrorum erroribus addicti! v. g. *Aſcaloni* & *Gazæ* ventres fidelium diſſectos hordeoq́; fartos porcis comedendos objiciebant: *Sebaſtæ* oſſa *S. Johannis* eruta comburebant, cineresq́; diſpergebant: *Heliopoli* iecur Cyrilli, diaconi cujusdam interfecti ac diſſecti deguſtabant: *Emeſæ* in CHRISTI contemtum Bacchum mulieroſum dedicabant: *Doryſtoli* Æmilianum in rogum conjiciebant: *Arethuſæ* Marcum Epiſcopum verberibus horribiliter affectum & cloacis injectum; indeq́; rurſus extractum pueris tradebant ſtylis fodiendum, pòſt reti involutum, oleo & melle delibutum veſpis & apibus in eſcam exponebant &c. quæ omnia uno capite exequitur *S. Theodoritus* Hiſt. Eccl. Lib. III. 6. fol. 93. 94. Qui plura ejusmodi cupit, legat eundem

dem usq; ad *παμμάρυ βασιλέως* cædem, & *Nicephori* H. E. lib. X. c. 4. fol. 555. necnon *C. Sagittar.* de cruciatibus Martyr. hinc inde.

VI.

ERravit hunc ita olim errorem credula Gentium ſuperſtitio, erratq; hunc eundem, ad hanc usq; diem *Schola Pontificia*, abuſibus, corruptelis, ſuperſtitionibus, impoſturis ſuis (*quorum omnium magnum numerum ex vetere Synagoga hauſerat,* juxta *Alſted.* l. c. p. 99. a. f.) unum hoc *κρησφύγετον* quærens, eisq; *ſpeciem quandam antiquitatis* prætexens (ſicut & *Franc. Coſterus* in Epl. ad Grevinghov. *morem majorum* aliquotiens pro ſuâ opinione adfert:) ſive, uti *Dav. Rungius* hanc rem pleniùs eloquitur, *quando omnibus veritatis præſidiis dejectos ſe ſentiunt, tandem ex deſperatione obtinendæ cauſæ in hoc extremum quaſi latibu-*

Digitized by Google

latibulum ſe proripiens, in eôq; nunc, poſtquàm res ad triarios rediit, extrema fortuna pugnans, in tract. de Norma & Jud. controv. Fid. cap. I. proleg. 3. pag. 3. pr. quod unum *ex infirmis & putridis illis fundamentis eſſe, quibus Eccleſia Romana nititur,* ait *Th. Beza* Epiſt. I. pag. 13. m. ἐπίλογον verò δεισιδαιμονίας eleganter vocat *M. Chemnit.* Ex. Conc. Tr. p. I. pag. 137. pr. Nec malè quidem eorum ſe res haberet, (ſiquidem & à *Peregrino*, ſive *Vincentio Lirin. antiquitas* inter *requiſita fidei* medio collocatur loco, Commonitor. I. p. 375.) modò non intolerabilem planè injuriam ſanæ Ejusdem puritati facerent, *alterâq; manu lapidem, alterâ panem ferentes*, antiquitatis tenaces *videri malint quàm eſſe* (ut cum vetere parœmia loqui liceat ex *Eraſmo* & *Cognato* Adag. fol. 618. a. m. 662. a. pr.) *Apoſtolicum* enim *crepant*, ſed *Apoſtaticum*

pro-

Digitized by Google

produnt, (juxta *Genebrard.* Chronol. ſecul. X. in init. & *H. Marii* Euſeb. captiv. cap. I. pag. 119.) non *Catholiciſmum*, ſed *cacolyciſmum* (juxta *Bezam* Epiſt. IL. p. 219. f. *Bidemb.* Conſens. in Fine *Haſenmull.* Tr. P. c. IX. §. 17. p. 405. *Selneccer.* Ritu odinat. in dedic. *traducentes ad ſe aquam antiquæ piſcinæ, ſed neſcio an cum illo piſciculo, qui CHRISTUS intelligitur*, quod *Parmenianis* olim aggerebat *Optatus Mil.* l. c. p. 77. f.

Aſſerere quippe non verentur, *rectè judicare illos, qui ex conſuetudine Verbum Dei interpretandum non ob Verbum Dei obſcurum & ambiguum* (horreſco referens!) *conſuetudinem abolendam eſſe contendant*, quæ ipſa verba ſunt *S. R. E. Cardinalis Rob. Bellarmini*, Controv. Tom. III. de Sacram. in genere. lib. 1. cap. 26. fol. 26. f. cui ſuccinunt *Joh. Bapt. Caſalius* de vet. ſacris Chriſt. rit. cap. LXIV. p. 329.

Jac.

Jac. Keller im Cathol. Pabſt. *Th. Stapletonus* Promt. Cathol. p. II. p. 106. &c. & Moral. p. I. p. 150. 151. & *Decretales*, ex queis floſculos ejusmodi collegit *Lampadius* Mellific. Hiſtor. parte III. p. 295. &c. *perinde, quaſi non veritatis, cui CHRISTUS ſe comparavit cum diceret*, Ego ſum via & veritas &c. *ſed conſuetudinis, quamvis depravatiſſimæ, obſervatores eſſe debeant. Bone Deus! ecquid reliquorum munererũ functionis ab ejusmodi expectari poteſt, qui ab aliis docti ſcire nihil volunt?* quo ſalubri conſilio ſuos in re leviculâ imbuit *Polydorus Virg.* de Inv. Rer. lib. V. c. 13. p. 459. pr.

VII.

UNde non injuria cum *S. Bernhardo* exclamabo: *quibus aſſimilabimus homines generationis hujus? aut quibus comparabimus illos? quos videmus à terrenis & corporalibus*

Ibus conſolationibus (ab humanis & ſæpenumerò vanis traditionibus) *avelli non poſſe? profectò ſimiles ſunt, qui ſubmerſi in aquis periclitantur: nimirum videas eos tenentes tenere, nec ullâ ratione deſerere, quod primum occurrit manibus, quicquid ſit illud, licèt tale ſit aliquid, quod omninò prodeſſe non poſſit, ut ſunt radices herbarum, cæteraq; ſimilia: nam etſi qui ad eas forte veniant ut ſubveniant, nonnunquam ſolent apprehenſos involvere ſecum adeò, ut jam nec ſibi nec illis auxilium ferre prævaleant: ſic pereunt in hoc mari magno & ſpatioſo; ſic pereunt miſeri, dum peritura ſectantes omittunt ſolida, quibus apprehenſis emergere & ſalvare poſſent animas ſuas: neq; enim de vanitate, ſed de veritate, dicitur,* cognoſcatis eam & liberabit vos. ſerm. I. de Adv. DN. fol. 1.

Nec impedire debebat, quæ apud quosdam irrepſerat conſvetudo, quò mi-

nus

nus veritas prævaleat. & vincat, conſvetudo enim ſine veritate vetuſtas erroris eſt, ajente *C. Cypriano* Epiſt. lib. IV. ad Pompej. fol. 330. ubi ex profeſſo totum hoc negotium dijudicat, exemplo interruptæ aquæ fluviæ, ad quod & conf. *Petrejus* in Conf. Tert & Cypr. lib. I. c. 8. p. 103. &c. præcipuè pag. 119. ubi de hôc *Patris* loco agit. add. *Tertull.* de præſcr. adv. hæreſes. Nam ſiquidem bonum & utile fuerit conſilium, etiamſi conſvetudo non ſit, fiat; ſin damnoſum & pernitioſum eſt quod aſſerimus, etiamſi conſvetudo ſit, rejiciatur, uti ſedulò inculcat *Joh. Chryſoſt.* Homil. LVI. in Geneſ. c. 29. Hic eſt unanimis conſenſus aliorum Patrum, utputa *Auguſtini*, *Felicis*, *Gregorii*, *Leonis &c.* quém unà cum conſenſu SCRæ. nobis exhibet *Barth. VVeſthemer* pag. 348.-354. ubi & egregium hoc effatum adjecit

jecit: *allegantes præſcriptionem conſvetudinis antiquæ, æquè concludunt valere peccatum, & Satanam imitandum, quibus nihil antiquiùs deberet eſſe præter Deum & ejus veritatem* p. 349. pr. add. *Alſtedi* l. c. præf. ad lect. & *Joh. Jſ. Pontan.* de Urbe & Rebus Amſtelod. lib. II. cap. 10. fol. 109.

IIX.

QUeis non obſtantibus immane quantum gloriantur Pontificii antiquitate ſuarum conſvetudinum, quas (*a.*) non *æquiparant modò Scripturis S.* (unde *Gabr. Biel contemtores eccleſiaſticorum conſvetudinum coërcendos* aſſerit, *velut Prævaricatores divinarum legum* Lect. XIII. in Can. Miſſæ fol. 16. b. 1. m.) ſed longè quoq; *anteferunt* eisdem v. *M. Becani* Man. Contr. Fid. lib. I. cap. 2. num. 12. *Laur. Bejerlink.* Concion. ſel. VI. p. 124. &c. *R. Bel-*

larmin.

præf. ad *Vincent. Lirin.* pag. 82. 83.

Scilicet hic longum miſeris proceſſit in avum
Mos patrius, cœpit falſæ pietatis imago
Ire per ignoros nebuloſo errore nepotes.
Ut ſemel obſedit gentilia pectora Patrum
Vano ſuperſtitio: non interrupta cucurrit
Aetatum per mille gradus: tener horruit heres,
Et coluit quicquid ſibimet venerabile cani
Monſtrârunt Atavi: puerorum infantia prima
Errorem cum lacte bibit

his namq; & pluribus adhuc verbis, *unde invaluerit error ille, qui adeò tenaciter ethnicorum cordibus inſederat*, depingit dictus modò *Prudentius* lib. I. v. 154. &c. 196. &c. Exprobrat hunc eisdem, *ceu veternoſam conſvetudinis vim, qua radices in alto nimis*

Digitized by Google

nimis habeat *S. Auguſtinus* de Civ.D. VI. ult. T.I.p.614. m. *omnia* verò *priùs abjeciſſe, quàm opiniones eas, quas domo ſecum attulerant, & dogmatum, quibus innutriti fuerant, conſvetudinem,* teſtatur alicubi *Gregor. Nazianz. Veniebant* namq; *cum pharetratis armigeri, replebatur unaquæq; civitas vociferantibus* (uti in conſimili negotio *Optatus Milevit.* lib. III. pag. 76. f.) *qui non modò ex ſerie quâdam à majoribus derivata; verùm etiam ex errore ab antiquis temporibus ducto mentes ſuas vetere ſuperſtitionis morbo quaſi vinculo quodam in colendis ſimulacris illigâſſent* (juxta *Euſebium* Hiſt. Eccl. lib. II. c. 3. edit. *Joh. Chriſtophorſ.* fol. 30. c. adde *Bullinger.* l. c.) reſiſtebantq; Chriſtianis, eosdem exterminaturi. Quininò, quum imperitante *Juliano Apoſtata* de novo quaſi repullulare cepiſſet, indulgente ipſomet, Gentiliſmus, quanta (proh DEUM im-

immortalem!) & quàm nefanda moliebantur hinc inde colendorum adhuc ſimulacrorum erroribus addicti! v. g. *Aſcaloni* & *Gazæ* ventres fidelium diſſectos hordeoq; fartos porcis comedendos objiciebant: *Sebaſtæ* oſſa *S. Johannis* eruta comburebant, cineresq; diſpergebant: *Heliopoli* iecur Cyrilli, diaconi cujusdam interfecti ac diſſecti deguſtabant: *Emeſæ* in CHRISTI contemtum Bacchum mulieroſum dedicabant: *Doryſtoli* Æmilianum in rogum conjiciebant: *Arethuſæ* Marcum Epiſcopum verberibus horribiliter affectum &cloacis injectum; indeq; rurſus extractum pueris tradebant ſtylis fodiendum, pòſt reti involutum, oleo & melle delibutum veſpis & apibus in eſcam exponebant &c. quæ omnia uno capite exequitur *S. Theodoritus* Hiſt. Eccl. Lib. III. 6. fol. 93. 94. Qui plura ejusmodi cupit, legat eundem

dem usq; ad *παμμάρȣ βασιλέως* cædem, & *Nicephori* H. E. lib. X. c. 4. fol. 555. necnon *C. Sagittar.* de cruciatibus Martyr. hinc inde.

VI.

ERravit hunc ita olim errorem credula Gentium ſuperſtitio, erratq; hunc eundem, ad hanc usq; diem *Schola Pontificia*, abuſibus, corruptelis, ſuperſtitionibus, impoſturis ſuis (*quorum omnium magnum numerum ex vetere Synagoga hauſerat*, juxta *Alſted.* l. c. p.99. a.f.) unum hoc *κρησφύγετον* quærens, eisq; *ſpeciem quandam antiquitatis* prætexens (ſicut & *Franc. Coſterus* in Epl. ad Grevinghov. *morem majorum* aliquotiens pro ſuâ opinione adfert:) ſive, uti *Dav. Rungius* hanc rem pleniùs eloquitur, *quando omnibus veritatis præſidiis dejectos ſe ſentiunt, tandem ex deſperatione obtinendæ cauſæ in hoc extremum quaſi latibu-*

Digitized by Google

latibulum ſe proripiens, in eôq; nunc, poſtquàm res ad triarios rediit, extrema fortuna pugnans, in tract. de Norma & Jud. controv. Fid. cap. I. proleg. 3. pag. 3. pr. quod unum *ex infirmis & putridis illis fundamentis eſſe, quibus Eccleſia Romana nititur*, ait *Th. Beza* Epiſt. I. pag. 13. m. ἐπιλομὴν verò δεισιδαιμονίας eleganter vocat *M. Chemnit.* Ex.Conc. Tr. p. I. pag. 137. pr. Nec malè quidem eorum ſe res haberet, (ſiquidem & à *Peregrino*, ſive *Vincentio Lirin.* *antiquitas* inter *requiſita fidei* medio collocatur loco, Commonitor. I. p. 375.) modò non intolerabilem planè injuriam ſanæ Ejusdem puritati facerent, *alterâq; manu lapidem, alterâ panem ferentes*, antiquitatis tenaces *videri malint quàm eſſe* (ut cum vetere parœmia loqui liceat ex *Eraſmo* & *Cognato* Adag. fol. 618. a. m. 662. a. pr.) *Apoſtolicum* enim *crepant*, ſed *Apoſtaticum* pro-

produnt, (juxta *Genebrard.* Chronol. ſecul. X. in init. & *H. Marii* Euſeb. captiv. cap. I. pag. 119.) non *Catholiciſmum*, ſed *cacolyciſmum* (juxta *Bezam* Epiſt. IL. p. 219. f. *Bidemb.* Conſens. in Fine *Haſenmull.* Tr. P. c. IX. §. 17. p. 405. *Selneccer.* Ritu odinat. in dedic. *traducentes ad ſe aquam antiquæ piſcinæ, ſed neſcio an cum illo piſciculo, qui CHRISTUS intelligitur*, quod *Parmenianis* olim aggerebat *Optatus Mil.* l. c. p. 77. f.

Aſſerere quippe non verentur, *rectè judicare illos, qui ex conſvetudine Verbum Dei interpretandum non ob Verbum Dei obſcurum & ambiguum* (horreſco referens!) *conſvetudinem abolendam eſſe contendant*, quæ ipſa verba ſunt *S. R. E. Cardinalis Rob. Bellarmini*, Controv. Tom. III. de Sacram. in genere. lib. 1. cap. 26. fol. 26. f. cui ſuccinunt *Joh. Bapt. Caſalius* de vet. ſacris Chriſt. rit. cap. LXIV. p. 329.

Jac.

Jac. Keller im Cathol. Pabſt. *Th. Stapletonus* Promt. Cathol. p. II. p. 106. &c. & Moral. p. I. p. 150. 151. & *Decretales*, ex queis floſculos ejusmodi collegit *Lampadius* Mellific. Hiſtor. parte III. p. 295. &c. *perinde, quaſi non veritatis, cui CHRISTUS ſe comparavit cùm diceret,* Ego ſum via & veritas &c. *ſed conſuetudinis, quamvis depravatiſſimæ, obſervatores eſſe debeant. Bone Deus! ecquid reliquorum munererũ functionis ab ejusmodi expectari poteſt, qui ab aliis docti ſcire nihil volunt?* quo ſalubri conſilio ſuós in re leviculâ imbuit *Polydorus Virg.* de Inv. Rer. lib. V. c. 13. p. 459. pr.

VII.

UNde non injuria cum *S. Bernhardo* exclamabo: *quibus aſſimilabimus homines generationis hujus? aut quibus comparabimus illos? quos videmus à terrenis & corporalibus*

bus conſolationibus (ab humanis & ſæpenumerò vanis traditionibus) *avelli non poſſe? profectò ſimiles ſunt, qui ſubmerſi in aquis periclitantur: nimirum videas eos tenentes tenere, nec ullâ ratione deſerere, quod primum occurrit manibus, quicquid ſit illud, licèt tale ſit aliquid, quod omninò prodeſſe non poſſit, ut ſunt radices herbarum, cæteraq; ſimilia: nam etſi qui ad eas forte veniant ut ſubveniant, nonnunquam ſolent apprehenſos involvere ſecum adeò, ut jam nec ſibi nec illis auxilium ferre prævaleant: ſic pereunt in hoc mari magno & ſpatioſo; ſic pereunt miſeri, dum peritura ſectantes omittunt ſolida, quibus apprehenſis emergere & ſalvare poſſent animas ſuas: neq; enim de vanitate, ſed de veritate, dicitur,* cognoſcatis eam & liberabit vos. ſerm. I. de Adv. DN. fol. 1.

Nec impedire debebat, quæ apud quosdam irrepſerat conſvetudo, quò minus

nus veritas prævaleat & vincat, conſvetudo enim ſine veritate vetuſtas erroris eſt, ajente *C. Cypriano* Epiſt. lib. IV. ad Pompej. fol. 330. ubi ex profeſſo totum hoc negotium dijudicat, exemplo interruptæ aquæ fluviæ, ad quod & conf. *Petrejus* in Conf. Tert & Cypr. lib. I. c. 8. p. 103. &c. præcipuè pag. 119. ubi de hôc *Patris* loco agit. add. *Tertull.* de præſcr. adv. hæreſes. Nam ſiquidem bonum & utile fuerit conſilium, etiamſi conſvetudo non ſit, fiat; ſin damnoſum & pernitioſum eſt quod aſſerimus, etiamſi conſvetudo ſit, rejiciatur, uti ſedulò inculcat *Joh. Chryſoſt.* Homil. LVI. in Geneſ. c. 29. Hic eſt unanimis conſenſus aliorum Patrum, utputa *Auguſtini*, *Felicis*, *Gregorii*, *Leonis &c.* quém unà cum conſenſu SCRæ. nobis exhibet *Barth. VVeſthemer* pag. 348.-354. ubi & egregium hoc effatum adjecit

cit: *allegantes præſcriptionem con-
ſuetudinis antiquæ, æquè concludunt
valere peccatum, & Satanam imi-
tandum, quibus nihil antiquius de-
beret eſſe præter Deum & ejus verita-
tem* p. 349. pr. add. *Alſtedi* l. c.
Præf. ad lect. & *Joh. Jſ. Pontan.* de
Urbe & Rebus Amſtelod. lib. II.
cap. 10. fol. 109.

IIX.

QUeis non obſtantibus immane
quantum gloriantur Pontifi-
cii antiquitate ſuarum conſvetudi-
num, quas (*a.*) non *æquiparant*
modò Scripturis S. (unde *Gabr. Biel*
*contemtores eccleſiaſticorum conſvetu-
dinum coërcendos* aſſerit, *velut Præ-
varicatores divinarum legum* Lect.
XIII. in Can. Miſſæ fol. 16. b. 1. m.)
ſed longè quoque *anteferunt* eisdem
. M. Becani Man. Contr. Fid. lib.
. cap. 2. num. 12. *Laur. Bejerlink.*
Concion. ſel. VI. p. 124. &c. *R. Bel-
larmin.*

larm, l. c. & de Bapt. lib. I. c. 9. fol. 68. e. *Angel. de Clavaſio* ſum. Cas. Conſc. fol. 660. *Coppenſtein* Theomach. part. I. qv. I. *Fric.* de Rep. emend. lib. IV. c. 7. fol. 245. &c. *Dominici Gravinæ* Currus Triumph. *Stapletonus* Pr. C. part. I. pag. 136. &c. 164. &c. 194. &c. 202. (in quo quidem ſatis eos refutârunt *Brentius* Apolog. Würt. peric. I. proleg. cap. 2. p. 37-127. & peric. III. præf. p. 5. it. 1373. &c. 1521. *Carion* in Chron. part. III. lib. 4. p. 559. *Cauſæ declin. C. Tr.* pag. 398. *D. Joh. Gerhardus* Conf. Cathol. Tom. I. gen. p. 329.-365. *B. Meiſn.* Coll. Adiaph. diſp. I. §. 44. p. 15. *Nigrinus* in Papiſt. SCR. contemtu argum. | VII. p. 146. &c. & XVI. p. 567-601. *Theoll. VVittemb.* in Fideli Admon. cap. III. p. 91. 92. (β.) *ſpiritualibus effectibus pluribus exornant* v. *Becan.* Theol. Schol. p. III. tr. 2. c. 5. qv. 4. p. 89. *Catechiſ.*

Rom.

Rom. ſive *Tridentin*, part. II. c. 1. qv. 10. p. 183. *Gurttner* in Kemnitio refut. part I. c. 2. p. 45-73. *Staplet.* Pr. *C.* p. III. p. 183. contra quos graviter inſurgunt. *Chemnit.* Ex. *C.* Tr. p. III. p. 59. *J. Hülſem.* Man. Aug. Conf. dis. XII. p. 275. &c. *J. Meiſner* Synops. p. 145. &c. 161. *Rung.* diſp. prio. XII. p. 140. (γ.) *ridiculum* pronunciant *& ſatis abominabile dedecus, ſi traditiones quas antiquitùs à patribus ſusceperint, infringi paterentur*, decernente *Nicolao I.* cujus reſcripta *Joh. Cochlæus* congeſſit, inſerta Tomo II. *Concilior.* fol. CXL. (δ.) *Tridentini* verò *Patres*, *ſi quis dixerit, eas aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris omitti, aut in alios mutari poſſe, anathematis* fulmine (*bruto* nempe illo) feriunt, Seſs. VII. c. 13. pag. 87. 88. conf. *Gregor. de Valent.* Tomo III. in 2. 2. paſſim *Carion* l. c. p. 685. & lib. V. p. 303. & 805. *Confeſſ.* Petrikov. cap. XCII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

XCII. fol. 301. &c. *Centur. Magdeb.* X. cap. 1. fol. 7. & c. 6. fol. 282. &c.

IX.

(*s*.) ET quæ ejus furfuris plura ab ipſis in mediū afferri ſolent, quibus *ſanctum eſt quod volunt* (quod *Auguſtini* Ep. III. dictum *locum habet in moribus eorum, qui hodiè ſibi arrogantiùs vindicant pietatem, quàm unquam fecerunt Phariſæi: qui, cum vitiis non ferendis nec nominandis madeant, miro tamen ſupercilio debacchantur in vitam alienam*: his enim vivis eos deſcribamus coloribus, ſumtis ex *Deſ. Eraſmi* Chiliad. I. Cent. 2. ad 15. fol. 82. (32.) atq; ita ſe ſolos ſanctos ideò jactare admodum ſolenne eſt, quia volunt: *quia, ubi volunt, ibi eſt Eccleſia, & ubi nolunt, non eſt* quod! Donatiſtis ſuis exprobat *Optatus Milev.* lib. II. p. 55. penes ſe ſolos jactitant reperiri *veneran-*

dam

dam primæ Chriſtianitatis canitiem & inviolabilem Eccleſiæ Majeſtatem, Antiſtites eruditione & vitæ innocentia clariſſimos, apud *Keller.* l. c. & *Coſter.* Enchir. præf. p. 20. pr. 33. n. 65. *Fidem antiquam catholicam & traducem devotionis primitivæ: ſolos ſanctimoniæ laude excellere nientes, qui Patriarcharum fidem, Martyrum conſtantiam, Religioſorum Pietatem, Eremitarum devotiones, & quid tandem non?) æmulentur: lenis buccinis efferunt ſuos ritus & eremonias, in quibus mera ſanctitas, mera devotio; ex Lutheranis verò ullum eſſe bonum* (velut ex *irato obis Bellarmino, qui tamen fortè oſtrûm vix quenquam malum unuam aut bonum viderit*, in os eis ggeſſit *Joſ. Stegman* Chriſtogn. art. II. præloqv. pag. 15. 21. m. 22) uin *ad Turcas* nos *mittendos, ut el à barbaris diſcamus abſtinentiam, uam ab ipſis nollemus diſcere, ma-*

gis B

giſq; vocaremus ſuperſtitionem; & hoc nomine omnes ſanctitates repudiaremus: quibus omnia ſuperſtitiones eſſent, & præ quibus tota antiquitas deliraverit, quibus verbis nobis maledicit *Jac. Pontanus* prog. Lat. lib. IV. 70. pag. 1168. a. f. imò etiam ampliùs *Arianis, Eunomianis, Eutychianis, Macedonianis, Pelagianis & ſimilibus olim ab Eccleſia damnatis hæreticis* affines *nos eſſe* calumniantur, *qui eôdem* cum illis *ſpiritu afflati, repudiaremq; traditiones Apoſtolicas & Eccl.* v. *Becan.* l. c. ſ. 30. 36. p. 42. Theol. Schol. l. c. qv. 2. ſ. 1. p. 87. 88. *Stapleton* pr. C. I. pag. 52. m. *Valentia* l. c. f. 317-341. velut & aliàs nobis impingere conantur hæreſes complures v. g. *Acephaliſmum* v. *Baili* Catechiſm. tract. I. qv. 1. *Begardianiſmum* ibid. *Cinglianiſmum* ib. qv. 17. *Circumcellianiſmum*, ib. qv. 1. *Judaiſmum* qv. 13. *Lampetianiſmum* v. *Bellarm.* de

Eccl.

Digitized by Google

Eccl. l. IV. c. 9. art. antepenult. *Meſſalianiſmum Bailius* l. c. in principio: quorum verba curioſo Lectori recitabit *D. J. Gerh.* Conf. Cathol. Tomo 2. p. 319. 321. 499. 502. 504. 505. Tomo 3. p. 188. 198. 367. 368. 535. 782. 1272. 1282. 1283 1293. Uno verbo, *nullam apud nos eſſe Eccleſiam* certò perſvadere conantur certiùs, conquerente, & ad Extremum Judicium propterea appellante *D. M. Luthero* præf. ad Artic. Smalcald. pag. 300. m.

X.

VErùm enim verò *errant homines illi toto cælo, aut potiùs, quoniam nihil ipſis cum cælo, totâ terrâ*, uti *Aſotum* ſuum feſtivè ludit *D. Joh. Brentius* Apolog. Conf. Würt. pag. 1643. pr. Abſit quippe, per omnem modum abſit, ut Eccleſiæ Noſtræ, quibus

hanc Gratiam ſuper omnem Gratiam Divina conceſſit GRATIA, ut rejectis atque exploſis *abuſibus, ſuperſtitionibus, idolomaniis & abominationibus* (*quibus ædificatio in deſtructionem, exemplum in ſcandalum, mos in corruptelam, pietas in fucum & hypocriſin commigraverant, dum Verbum Dei oppreſſerant fabulæ, religionem nugæ, veritatem tricæ,* θεοσέβειαν *ceremoniæ, libertatem anathemata, dum ſurrepta erat Chriſtianorum manibus Scriptura, loculis pecunia, oribus calix benedictionis, cordibus viva conſolatio; dominium in curiâ ſibi vendicarat Tyrannis, & Simonia: in templis ſuperſtitio, in cultu idololatria, in omni denique vitâ hypocriſis & picta tectoria lingua,* velut multis diduxêre *Brentius* pag. 1511. & *Stegm.* p. 40. m. f. ll. cc.) his inquam omnibus cispulſis, disjectis atque ſequeſtratis; tot tantisque tenebris

Pon-

Pontificiis colluſtratis, in ſplendidiſſimâ Evangelii luce conſtitutæ ſint, vel oculis usque eò caligent, ut rectum videre nequeant, vel Cimmeriis iſtis malis ſeipſas rurſus immergant, ac *laqueos illos* (ſic namque *Jac. Reihingius, Ex-Jeſuita* errores vocat Pontificios, in Or. revocat. de Laqv. Pontif. quorum 1. eſt Traditio &c. p. 9.-14.) conſcientiis de novo gratis imponant; ut regiâ potiùs, eâque ut mediâ, ita & tutiſſimâ incedentes viâ nec pro neceſſariis ſimpliciter venditent, nec omninò tamen, prout illi (quod bonâ cum eorum pace dixerim) cavillantur, eas negligant conſvetudines, quas more majorum in Eccleſiâ *Corinthiacâ* (v. 1. *Cor.* XI. 16. XIV. 40. & *Rietſchel* de Cerem. Eccl. c. XI. pag. 130. &c.) *Coloſſenſi* aliisque εὐσχημόνως, κατὰ τάξιν καὶ στερέωμα (v. *Coloſſ.* II. 5.) hodienum obſer-

vamus: hi enim ſunt *fines* iſtiusmodi *Adiaphororum*, quos in præſenti fuſius pertractare non ſedet, cùm ſatis abundèq; factum ſit ab omnibus ſanioris doctrinæ fortiſſimis Inſtauratoribus, Propugnatoribus, quos benè longo ordine in medium producere licet. Videantur in hanc ergo rem *Auguſtani Confeſſores* artic. XV. fol. 173. b. edit. *G. Cœleſtini* T. 2. Hiſt. Comit. Aug. *Joh.* Arnd vom wahren Chriſtenthum par. I. cap. 21. p. 96. conf. *Auguſtin.* Epiſt. CXIIX. ad Januar. c. 1. p. 579. pr. *Balduin.* Phoſph. adverſus Pazmann. lib. VI. à pag. 587. ad 669. *Bebel* Eccleſ. Ev. & Jud. art. III. ſect. 1. §. 8. 9. p. 210. 213. *Bernegger* de Idolo Lauret. c. V. p. 32. &c. *Brentius* l. c. p. 139. - 170. it. 474. *Brochmandt* Syſt. Theol. art. XL. Tomo. 2. fol. 512. *Abr. Calovius* Matæol. Papiſt. ſect. I. qv. 1. pag. 5. &c. qv. 7. p. 16. Carion

rion l. c. p. 559. *Ben. Carpzov* definit. Eccl. lib. II. tit. 15. definit. 245-249. fol. 371. *Joh. B. Carpzov* Iſag. Libr. Symb. p. 311. 437. 575. 750. 1604. *Cauſæ Declin. Conc. Tr.* p. 134. it. 401. &c. *Chemnit.* l. c. part. I. p. 109.-157. parte IV. p. 295. & Theol. Jeſuit. artic. de Tradit. *D. Chytræ.* Comm. in Deut. V. fol. 33.-36. *Confutatio Sax.* Latin. p. 48. & German. p. 68. *Dannhauer* Chriſteid. περιθ. phænom. III. p. 33. &c. & art. I. Th. 2. phæn. I. p. 460. &c. *M. Flacius* pecul. Tract. de Adiaph. qui extat T. XIII. *Schluſſelburg. Georgius*, Princeps Anhalt. de Ordin. Rit.i à Selneccero editus, cujus verba habentur quoq; in der Anhält. Verantw. p. 135. 149. 151. *Garthius* contra Becan. p. 267. &c. 375. &c. 433. &c. *J. Gerhardus* Conf. Cathol. Tom. 1. gen. p. 349.-394. 542.-549. T. 2. p. 319. Harm. Evangel.

T. 1.

T. 1. fol. 119. a. 879. b. 926. a. 973. a. Loc. Theol. Tom. V. §. 66. p. 126. T. VI. §. 288. p. 466. *Sal. Geſner* diſp. XV. pro Lib. Conc. c. 1. p. 534. *Gravver* prælect. in A. C. p. 46. 55. *Helvicus* in vindiciis p. 170. 235. 282. *Dantleurici* l. c. *Heshuſius* in 600. Irthümern artic. II. *Joach. Hildebrand.* de Rit. Sacr. §. 14. &c. 27. 28. *Hoë* Evangel. Handb. art. I. p. 4. &c. *Höpfnerus* Saxon. Ev. ſect. II. part. I. c. 4. p. 213. & III. 1. 4. §. 2. p. 401. *Joh. Hülſemannus* Animadv. in Bellarm. c. IX. p. 213.-276. & Man. A. C. diſp. VI. qv. 7. p. 268. diſſ. XIII. §. 541. XIX. p. 1054. &c. *Nic. Hunn.* in Cred. c. XXIX. §. 840. p. 818.-823 *Hutterus* LL. CC. de SCR. qv. VI. p. 2. fol. 69.-76. & qv. IIX. fol. 76. 88. it. art. XXVI. fol. 895.-907. diſſ. in A. C. XIII. §. 16. XX. tot. in Libr. Conc. artic. X. p. 995. Churfl. Sächſ. Kirchen-Ordnung fol. 304. &c.

&c. *D. M. Lutherus* l. c. & paſſim alibi in operibus. Manßfeldiſch Bekentniß. p. 214. &c. usq; ad finem. *B. Meiſner* Colleg. Adiaph. D. I. §. 36. -40. 63. &c. it. in A. C. p. 518. ſeqq. *Philip. Melanch.* in LL. art. XXI. fol. 714. it. 196. Operum Tomo 1. fol. 293. &c. *B. Menzer* Exeg. A. C. p. 389. & Schol. Theol. Miſcell. p. 182. *Miniſterii Bremenſis* confeſſio p. 5. n. b. *H. Müller* in A. C. p. 589. ſeqq. *Muſculus* in LL. Tomo I. fol. 162. & T. 2. 8. fol. 56. *Mylius* in A. C. p. 194. *L. Oſiander* Enchir. Contr. Pap. c. IV. p. 18. - 24. *Pappus* Epit. H. E. in IV. ſæc. 7. p. 901. &c. *P. Philips* Clevi Ap. Cathol. c. X. p. 151. & in Fido diſſens. c. IIX. p. 107. -122. *Platz.* Luc. Succiſi loco XIV. p. 125. 129. & XXII. p. 178. - 183. XV. p. 196. - 204. XCVI. p. 587 - 590. *Pollio* Conſil. Theol. Cent. I. qv. 2. p. 5. - 8. *Reihing.* l. c. & Retract. bipert.

p. I.

p. I. art. 1. p. 18-24. *Reinking* Bibl. Policey lib. I. axiom. 44. p. 102. & de Regim. ſæcul. & Eccl. claſſ. I. c. 1. §. 23. p. 498.-499. *G. Rhoſtius* de Neo-Photin. p. 52. *Rung.* de Jud. c. F. c. XII. p. 156. & diſp. prio. IV. p. 50. *Joh. Saubert.* in Caſſandro Evangel. artic. XV. pag. 94-100. *Selneccer.* in Analecto p. 5. b. 6. a. & Pædagog. parte I. pag. 144. *Stegmann* l. c. p. 15. 16. 22. *Aeg. Strauch.* de Waldenſibus cap. II. aphor. 2. *G. Titius* in Oſtens. ſummar. c. I. ʃ. 5. p. 29. à Vallo Jeſ. Geißel p. 12. 13. 69.-72. *Varenius* in Canali Tradit. *Vejel.* de Eccl. Græc. p. 36. *Weſthemer* p. 530-542. *Winkelmann* Faſcic. diſp. XIII. p. 53.-59. *Theoll. Witteb.* l. c. c. 3. p. 87. 93. it. Antwort auf die Anhält. Verantwortung p. 135. 149. 151. G. Zeæmann. im Uncathol. Pabſtthum parte I. fol. 3. Ex *Calviniania*, ſi lubet, addantur *Aleſii* Or-

din.

din. Eccl. Anglic. p. 65. 66. *Alſtedii* l. c. p. 179. - 181. 192. 438. - 440. *Ameſii* de Conſcient. lib. III. c. 18. p. 247. *Beza* in Epiſt. IIX. p. 70. 71. XXIV. art. 5. 6. 7. p. 141. it. de Notis Eccl. pag. 32. 33. *Bibliander* in præfat. ad Epl. Zvvinglii lit. δ. 5. a. f. E. 2. b. m. *Bullinger* de SCR. lib. I. c. 13. 14. p. 25 - 35. & adv. Cochlæum c. XVII. XVIII. p. 30. - 32. *Calvin.* Inſtit. lib. IV. c. 10. *Chamier* Panſtrat. Cathol. T. 1. lib. 8 & 9. fol. 100. ſeqq. *Th. Fabritius* im Römiſchen Grengelmarckt. p. 57. &c. 138. *Fayi* Theſ. Theol. XXVII. p. 130-146. *Fr. Junius* Animadv. in Bellarm. de V. D. *Morna.* de Evchar. fol. 3. *Pezel.* Obj. & Reſp. IX. ſect. ult. p. 121-252. *Polanus* Synt. Theol. lib. I. c. 24. & 47. *Sadeel* Op. Theol. fol. 32. & 499. *Wendelinus* Theol. Chriſt. lib. & p. ult. *Zanch.* Confeſſ. de Rel. Chr. c. I. ¶. 9. &c. p. 6. *Zepperus* in Politia Eccl. præf.

 & lib.

& lib. I. c. 11. & 13. p. 116. &c. 137. &c. & Gubernat. Eccleſiaſt. p. III. art. 44. p. 840. *Zvvinglius* in Epiſt. lib. I. 9. fol. 13. & 18. fol. 20. IV. 26. fol. 182. c. d.

XI.

QVodſi *Canones Eccleſiarum noſtrarum* fortè expetant Pontificii, dudum ſanè eos habuerunt à *M. Flacio* Illyr. expoſitos eosq; triplices, quorum alius ſit *paupertas*, alius *conjugium*, alius *laborioſa functio*, à quibus eorum miniſtros ſat contentos haberi aſſerit l. c. p. 189. m. f. Poſſent equidem de facili Eccleſiæ Lutheranæ de conſenſu communi canones quosdam rituales conficere verùm pro libertate in quâ ſtant, pietatem ipſam ſibi legem fecere: Pauca heic ſufficiunt, *ne in multitudine* (uti vitarum, ita &) *errorum periclitetur fides*, (uti graviter in hanc rem monuit *S. Auguſtinus*

nus alicubi.) ſintq; plura πάρεργα τῶν ἔργων, juxtà *G. Major.* præf. in vitas Patrum. Certos ſervant limites εὐσχημοσύνης, εὐταξίας καὶ μυστηριολογίας ἕνεκα, uti in conſimili negotio *B. Meiſner.* alleg. Adiaph. diſp. VI. ¶. 24. p. 103. f. loquitur. *Majores imitantur, non eorum vitia,* (juxta *Ciceron.* de Offic. lib. I. §. 52.) *faciunt, quæ à majoribus didicerunt, quæ Eccleſia tradit, quæ deniq; ſola vera ſunt, Euſeb.* H. E. IV. 13. fol. 93. e. *Tenent, quæ Apoſtoli tradiderunt, martyres confirmârunt, & fideles hucusq; cuſtodiunt,* juxta *Vigilium. Hæc eſto regula, quæ fuit & erit in ſecula Deo Laus & Gloria!* quô heroico epiphonemate ſuam in citatas modo Vitas Patr. præfat. claudit *D. M. Lutherus.* Confer, ſi placet *Balduin.* l. c. lib. III. c. 18. 19 *Calixti* procem. ad Auguſt. de doctr. Chr. p. 47. 48. 70. *Euſeb.* H. E. V. 15. f. 133. d. IIX. 29. f. 253. &c. *Joh. Gerh.*

 l. c. &c

l. c. & Iſag. p. 1178. *Goulart.* Apophth. S. pag. 531. a. *Rietſchel.* pag. 45. *Theoll. Witteb.* Fidel. Admon. ubi, poſtquàm *conſonantiam cum priſca Eccleſia in doctrina & ritibus primariis* docuiſſent, Lectorem ad *Chemnitii* l. c. *Heilbrunn.* Unc. Pabſt. *Eccardi* Compend. Patrum. *Pelargi* Catholic. ementit. & *Polani* Symph. Cathol. ulteriùs remittunt cap. IV. rat. 7. p. 263.

XII.

QVæ quum ita ſint, ut eò tamen certiùs pateſcant, præſens quoque labor in eo totus verſabitur, ut SACRA CHRISTIANA ex ſuâ antiquitate evolvat, & à variorum offuciis vindicata priſtinæ ſuæ Integritati pariter ac genuino intori reſtituat: eruntque in genere, alia *publica*, *privata* alia, unde *duæ* hujus exercitationis conſtituentur *Partes*; in ſpecie verò utrorumq; conſidera-

derabuntur *Locus*, *Tempus*, & *Actus*, unde utriusq; partis *capita* conſurgent *tria*; hæc autem ſingula pro diverſitate temporum rurſus fuêre *incerta* vel *certa*, unde in parte priore capitis cujusq; *duo* naſcentur *membra*. Quod pium inſtitutum ne absq; Numinis & Cultus Divini Gloria, Eccleſiæ Decore, Lectorisve emolumento ſuſcipiatur, faxit, qui duobus vel tribus in Nomine ſuo congregatis medium ſe futurum pollicitus eſt, & adſiſtat Spiritu Sancto, ut ediſſerantur Magnalia Ejus quæ fecit, facit, facietq; in Cœtu Sanctorum, per Eccleſiæ incolumitatem, Amen! Sit itaq;

PARTIS PRIORIS
De
Sacris Christ. Publicis
CAPUT I.
DE LOCIS.

Poſt

Poſt evoluta vocabula §. 13. 14. deſcribuntur loci incerti tempore ante CHR. 15. ipſius CHR. 16. Apoſtolorũ 17. Martyrum 18-26. Certi, Templum Hieroſol. & Synagogæ 27. quibus dirutis per priora ſæcula nulli erant, quicquid etiam dicant Pontificii. 28-33. usque ad 7. perſecutionem & pòſt, 35-40. ad tempora Conſtantini M. qui Baſilicas erigi, dedicari, ornari curabat, quæ hodienum ſuperſunt 41-62. Diſtinctæ in chorum, 63. & gremium 64. 65. ubi & de loco peccatorum. 66. In his conveniunt qui ejusdem religionis ſunt, 67. & eodem loco habitant. 68-70.

XIII.

A *Capite* verò, quod ajunt, *rem arceſſuris* (juxta *Budæi* Comm. L. Gr. fol. 76. 77. *Eraſm.* Chili. V. cent. 2. ad 37. fol. 9. b.) terminorum

rum videnda paucis eſt explicatio. *Sacra* quid ſint, nemo equidem ignorabit: *Chriſtianorum* dico, quia & *Judæi* & *Gentiles* veteres ac moderni ſua ſe credunt habere ſacra, quæ me in præſens non feriunt. Vide *Voſſ.* Theol. Gentil. *Pierii* Hierogl. *Roſini* Antiquit. R. aliosq́;: *Publica* dum voco, non quoslibet conventûs publicos ſacros intelligo, quales ſunt hodiè Synodi, Colloquia vel Concilia (conf. *Euſ. Bohemi* addit. ad *Pappi* Epit. H. E. M. IV. pag. 659. *Selnecceri* Catal. Concil. p. 12. a. m.) nec intendo Diſputationes vel Lectiones Theologicas in Academiis Gymnaſiisve habitas: hi quippe conventus etſi publici ſint & Sacri & Chriſtianorum, adſtruendo, vindicando, exponendo cultui Divino conſecrati; ab his tamen nimium quantum diſcrepant, cùm Doctorum modò ſint, non rudis etiam plebeculæ;

viro-

virorum tantùm non fœminarum, adultiorum ex parteq; ex parte juniorum, non utrorumq; ſemper ſimul: publici quidem, ſed qui non ubiq; nec ſemper, nec hôc pactô haberi poſſunt, quâ præſentia Sacra quibus ſingula hæc competere, brevi diſpaleſcet. Confer nihilo minus *Hieron. Zanch.* lib. I. in 4. præc. c. 19. qv. 3. fol. 649. 650. Vocem *conventus* cui evolvere lubet, adeat *S. Pompej. Feſtum* de V. S. p. 41. m. & *Onuphr. Panvin.* Antiquit. Veronens. lib. II. c. 20. fol. 75.

XIV.

VAriè â variis appellari ſolent. Græcis Hiſtoricis Eccleſ. audiunt Σύναξις. v. *Socrat. Scholaſt.* H. E. lib. VI. c. 8. fol. 714. *Concil. Gangrens.* can. V. p. 79. f. & συνάγειν apud *Euſeb.* H. E. l. VII. c. 10. f. 189. g. conf. inferiùs. §. CLXXVI. num. 18. & σύνοδος v. *Sozom.* H. E. l.

E. l. IV. c. 13. fol. 307. b. VII. c. 7. 8. 9. 12. 15. IIX. 1. 2. 14. 16. &c. Vulgatiſſimum eſt Ἐκκλησία: quod apud *Profanos* notat *conventus civium, voce præconis evocatorum ad audiendam Senatûs ſententiam*, velut διάκλησις *ruſticam ſimul ex agro turbam*; σύγκλησις verò *Senatorum & Conſulum*. v. *Alſtedii* l. c. p. 92. b. *Bezæ* Annot. Maj. ſuper Act. XIX. 32. fol. 49. *Calvini* Lex. Jur. fol. 314. a. *Dannhaueri* Chriſteid. πρόθ. phænom. VII. p. 63. *Dieterici* Inſt. Catech. p. 430. *Flaci* Clav. SCR. T. 1. fol. 340. *Fungeri* Etymol. Tril. p. 268. a. f. *J. Gerh.* Iſagog. p. 1207. *Hutteri* LL. CC. art. XVI. c. 1. f. 507. *Martini* Lex. Philol. fol. 634. 635. *D. Menzer.* Exeg. A. C. art. VII. §. 4. p. 163. Jul. Pollux in Onomaſt. lib. IIX. pag. 444. *Polydor. Virg.* de Inv. R. lib. IV. c. 1. pag. 281. *P. Ravanell.* Biblioth. S. T. 1. fol. 832. *Scap.* Lex. Gr. fol.

730.

Digitized by Google

730. m. *Selnecceri* Ex. Ord. p. IV. p. 2. *Zeam.* Unc. Pabſt. p. 1. f. 183. m. f. In Scripturis itidẽ notat congregationem fidelium, nunquam verò *locum* in quo congregati fuerint, quicquid etiam contrà nitantur omni *robore*, *arte*, *bello*, *armis*, *minis*, *Robertus* inquam *Bellarminus* de Cultu Sanctor. lib. III. c. 4. §. *Sec. prob.* it. de Eccleſ. lib. III. c. 1. §. ult. & *Nicol. Füllerus*, Miſcell. lib. II. c. 9. p. 222-228. conf. *Confeſſio Petrick.* c. XC. fol. 269. b. m. *Marſil. Patavin.* defenſ. Pacis diſt. II. c. 2. pag. 111. quos contra ſatis diſertè docent *Centur. Magdeb.* I. lib. 2. c. 6. fol. 492. *Gerhard.* C. C. T. 2. lib. 2. art. V. in fine p. 1302. a. f. & LL. T. V. §. 3. p. 560. &c. §. 8. p. 566. *Dan. Heinrici* de Chriſtian. p. 164. *Hoſpin.* de Templ. l. I. c. 6. f. 24. b. m. *König* Theol. Poſit. p. III. §. 1000. p. 275. & 1012. p. 276. *Micræl.* Synt. H. E. l. II. ſect. 1. qu. 27. p. 405. &c. *Pol.*

Synt.

Digitized by Google

Synt. Th. lib. VII. c. 1. col. 3245. &c. *VVittacker.* de Eccl. qv. I. c. 2. p. 6. - 10. indeq́ non incommodé audient *Sacra Eccleſiaſtica* vel *Conventus ſacri Eccleſiaſtici.* Sed miſſis appellationibus *Locus* potiùs venit conſiderandus.

XV.

LOci, in quibus *Sacra Publica* celebrantur, ſunt vel *incerti*, vel *certi.* *Vetus* ne tangam *Fœdus*, ejusve locos Sacrorum *Patriarchalium*, ante & poſt *lapſum*, ante & poſt *diluvium*, ante & poſt occupatam *Terram Canaan*, ante & poſt *Captivitatem Babylonicam*, quos partim *fidus* ille *Dei Cancellarius* (juxta *Lanſium* conſult, 1.) ac *Mundi Naſcentis* hiſtoricus, *Moſes*, partim alii ſacri politiciq́ Scriptores conſignaverunt, (*arbores* putà, *altaria*, *lucos*, *Tabernaculum*, *Templum Salomonis* & *Synagogas*, quæ ſingula qui-

quidem ſingularem mererentur tra-ctationem) ſub ipſum *Novi Teſtamenti* exordium *incerti* admodum fuere ac rari, præſertim ante CHRISTI Miniſterium, ut ferè nonniſi privati reperiantur, quos proinde loco publicorum illorum recenſere h. l. lubet: ſic conveniunt in privatâ domo *Angelus* & *Maria* *Luc.* I. 26.-38. *Maria* & Eliſabeth, ib. v. 39.-56. quod *Prima N.T. ſynodus* ſalutatur ab *El. Reusnero* diarii hiſtor. p. 100. m. & *Selneccero* Catal. Concil. p. 134. m. *vicini & amici* ad Eliſabethæ partum verſ. 56-80. *Angeli* ad Paſtores *Luc.* II. 8.-14. hi ad Præſepe diverſorii v. 15.-20. (nolo quippe ſcrupulari utrum fuerit *in communi tranſitu inter duas portas, habens cooperimentum ſub quo cives ad colloquendum vel ad conveniendum in diebus otii: vel propter aëris temperiem diverterint, ubi fortè Joſeph Præſepe* fece-

fecerit aſinæ (quo vecta Maria fuiſſet) & *bovi* (quem immolaturi erant) vel, ubi *ruſtici cùm ad forum veniſſent, animalia ſua ligabant*, uti *Jac. Januenſis* tradit in Legendâ Sanctor. ſive Hiſt. Lombar. fol. 9. a. 2. f. adde *Dilherri* Electa Lib. II. c. 15. p. 253. *Berneggeri* Idolum Lauret. cap. IV. pag. 28. 29. aut *ſpelunca in medio itineris*, uti vult, qui ſub *Jacobi* Apoſtoli nomine conſcripſit *Protevangelium* pag. 383. m. f. quamvis interim *lacera & agreſtibus horrida culmis* videatur & appelletur *Eraſmo* in odâ de Caſâ Chriſti Natalit.) Conveniunt quoq; longum iter ex oriente emenſi *Magi Matth.* II. 9. 10. 11. *Johannes* in *deſerto* ſacra ſua celebrabat baptizans & prædicans *Luc.* III. 1. (quod quale deſertum fuerit, non vacat diſquirere: discutitur in diſp. de Joh. Bapt. toto cap. 2.) exeunte ad eum univerſâ Judæâ, auſcul-

ſcultante conciones ejus, & Baptiſmum ejus miniſterio percipiente, in queis & ipſe Mundi Salvator accedebat, indeq; Sanctiſſimium Miniſterium auſpicabatur; ſed de hôc inferiùs dicetur §. CXXIIX.

XVI.

UNctus h. m. in ſummum N. T. Sacerdotem JESUS, variis admodum in locis cum ſuorum cœtu fidelium ſacros conventus habuit, aperuitq; divinum os ſapientiâ merâ tàm *intra* quàm *extra Urbes*: intra urbes, v. g. *Bethaniæ Matth.* XXXI. 16. *Marc.* XIV. 3. *Cent. Magd.* l. c. *Oſiand.* Harm. Evangeliſt. lib. III. c. 31. fol. 22. b. *Cæſarea Matth.* XVI. 13. *Marc.* IIX. 27. *Luc.* IX. 18. *Oſiand.* II. 32. fol. 16. *Capernaum, Matth.* IV. 13. XIII. 54. *Marc.* III. 14. VI. 1. &c. *Luc.* IV. 14. VII. 1-18. IX. 1. 7. *Joh.* IV. 43.

Oſiander

Digitized by Google

Oſiander I. 28. fol. 3. 4. II. 6. 19. fol. 8. 12. *Hieruſal.* pluries. *Jericho* Luc. XIIX. 35. XIX. 1. *Oſiand.* III. 32. f. 22. a. *Nain. Luc.* VII. 11. *Oſiand.* II. 5. fol. 8. *Nazareth. Matth.* IV. 12. *Marc.* I. 14. Luc. IV. 16. *Oſiand.* I. 25. fol. 3. aliisq; urbibus *ſine nomine*, Mat. IX. 1. Marc. I. 40. *Luc.* V. 12-17. *Oſiand.* I. 40. fol. 5. in ſpecie in *cœnaculo*, Matth. XXVI. 1. &c. *Marc.* XIV. 11. Luc. XXII. *Joh.* XIII. 21. *Oſiand.* IV. 8. fol. 29. b. ad piſcinam *Bethesda*, *Joh.* V. 1. *Oſiand.* I. 44. fol. 6. de quâ quidem peculiaris diſp. videri poteſt: extra urbes, in agro, *Matth.* XII. 1. Marc. II. 23. Luc. VI. 1. *Oſiand.* II. 10. f. 9. in *cruce Mat.* XXVII. *Marc.* XV. *Luc.* XXIII. *Joh.* XIX. *Oſiand.* IV. 28-31. fol. 33. in *deſerto*, *Marc.* I. 35. *Luc.* IV. V. *Oſiand.* I. 38. fol. 5. *in finibus* regionum *Galilææ*, *Matth.* XV. 1. *Marc.* VII. 1. *Joh.* VII. 1. *Oſiand.* II. 26. fol. 14. b. Judææ, *Joh.* III.

III. 22. X. 22. *Oſiand.* I. 23. & III. 49. fol. 3. & 19. urbium, *Bethſaida*; *Matth.* XI. 21. Marc. VI. 45. IIX. 22. *Luc.* IX. 10. X. 12. *Oſiand.* II. 9. f. 8. 9. *Decapoleos*, *Matth.* XV. *Marc.* VII. *Oſiand.* II. 29. fol. 15. 16. *Gergeſenorum*, *Marc.* V. *Luc.* IIX. 27. *Oſiander.* II. 17. fol. 11. *Magdalæ*, *Marc.* IIX. 1. *Oſiand.* II. 30. fol. 16. a. *Nain*, ubi ſuprà. *Samariæ*, *Luc.* XII. 14. *Oſiand.* III. 25. fol. 21. *Sidonis* ac *Tyri* vide *Decap.* ad *fontem* Samariæ *Joh.* IV. *Oſiander.* I. 24. fol. 39. a. in *horto*, *Matth.* XXVI. 30. *Marc.* XIV. *Oſiand.* IV. 18. fol. 29. b. ad *mare*, *Matth.* IX. 9. 18. XIII. 1. *Marc.* II. 15. IV. 1. *Luc.* V. 1. IIX. 4. *Joh.* I. 29. *Oſiand.* I. 19. 42. fol. 36. II. 12. 29. 30. f. 9. 15. 16. in *monte Mat.* V. VI. VII. IX. 36. X. 1. XIV. 18. XVII. 1-14. *Marc.* III. 13. VI. 38. IIX. 34. IX. 1. *Luc.* VI. 12. IX. 14. *Oſiand.* I. 29-35. fol. 4. II. 1-15. fol. 7. 8. & 22. fol. 13. b. in *via* de *monte*:

vide

Digitized by Google

vide paulò antè: verſus *Jeruſalem*, *Luc.* IX. 51. *Oſiand.* III. 1. 2. fol. 19-21. aliisq; *ſine nomine locis Matth.* IX. X. XI. XIV. *Marc.* VI. *Luc.* IX. Joh. VI. *Oſiand.* II. 21. fol. 13. adde *Cent. Magd.* I. lib. I. cap. 2. per tot. *Tertull.* Apologet. fol. 852. *Zanch.* lib. I. de cultu Dei fol. 443. b. f. & in IV. præc. fol. 636.

XVII.

PArili pacto *S. Apoſtoli* ὁ προκεχειροτονημένοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μάρτυρες (uti ore *Petri* vocantur *Actor.* X. 41.) ſacros conventus agebant *intra urbes* in genere, *Emaunti*, *Luc.* XXIV. 30-35. & *Hieroſolymis*, ubi in ſpecie privatam *domum Johannis*, qui & *Mariam* ſecum aſſumſerat, frequentes conveniſſe leguntur *Luc.* XXIV. 36. &c. *Joh.* XX. 24. *Actor.* IIX. 3. 4. vide *Adrichom.* deſcript. Hier. §. CXXVII. p. 67. in Theatro T. S. fol. 165. a. m. *Dreſſer.*

Millenar. V. p.59. f. *Hildebr.* Enchirid. cap. II. pag. 15. *Polan.* Synt. Th. VII. col. 3433. ita *Apoſtolus* ſalutat *Eccleſias domeſticas*, *Rom.* XVI. 5. vide inferiùs §. CCXIIX. & *Gerh.* C.C. T. II. art. 5. in append. p.1300. b. in ſpecie, in domo *Æneæ*, *Act.* IX. 34. *Cornel.* Act. X. 25. v. *Selnecc.* Catal. Concil. p. 13. b. m. in *cœnaculo*, Act. I. 2. 3. *tectis*, vide *Hildebr.* de Prec. cap. I. ſ. 9. p. 16. *Iſidorus Hiſpal.* de Div. offic. lib. II. cap. I. *publicè* verò *Athenis* in *foro* ad *aram ignoti DEI* docentem offendas *Paulum*, *Act.* XVII. 22. vide *Cunæ.* de Rep. Ebr. lib. III. c. 6. p. 327. *Dilh.* & *Boſii* diſp. de h. l. & illam quidem partim in præloqv. ex *Tertull.* partim. §. 14. 21. 22. *Hildebr.* de prec. c. I. §. 7. p. 13. *Voſſ.* Theol. Gentil. lib. I. p. 1. c. 2. p. 13. 14. & quotquot hanc Aram ſtudioſiùs perluſtraverunt. *Extra urbes* congregantur cum ſuis hinc inde, ad *aquam*, *Act.*

XVI.

XVI. 1. 2. XXI. 5. vide *Aret.* Tom. 2. Comm. in N. T. fol. 76. m. *Bezam* in l. c. fol. 476. *Friedlib.* fol. 177. a. *Glaſſ.* Philol. S. lib. V. tract. 14. c. 2. pag. 56. pr. *Loſſ.* in Acta fol. 330. b. Tomo 3. Comm. in N. T. *M. Luth.* Tomo IIX. Altenb. fol. 370. conf. *Hildebr.* l. c. qui *litorea ſacra, riparias preces* vocat pag. 17. in *campo*, *Act.* IIX. 26. &c. *Chryſoſt.* Pſegmata pag. 155. *Füller.* l. c. c. 8. p. 204-219. in *regione* Galilææ, *Matth.* XXIIX. 16. ad *ſepulcrum* Dni. vide *Cent. Magd.* I. 1. 10. fol. 344. pr. aliorumque Sanctorum, ſi vera ſunt quæ prodidit *Prochorus* in vitâ S. Joh. p. 537. conf. heic ſ. XXII. & CXLV. Memorabile & hoc eſt, quòd *nusquam in templis idolorum Apoſtoli & Chriſtiani oråſſe ſcribuntur: Paulus* quidem l. c. *dicit ſe prætereuntem contemplatum eſſe culturas Athen. & inveniſſe aram DEO ignoto inſcriptam, ſed quòd ibi adorârit, non indicat*, ob-

ſervantibus Centur Magdeburg. I. lib. 2. cap. 6. fol. 501.

XIIX.

Eôdemq́ modô *Martyres* (*primores illi & duces, qui ad poſteri temporis prælium cœleſtis militiæ ſigna moverunt, quos, ceu grex paſtores ſuos, ſequentes* alii *& quod fieri à præpoſitis cernebant, imitantes, paribus obſequiorum meritis à DEO coronati fuerunt*, (eloquente *Cypriano* Epiſt. l. IV. 3. fol. 120. & III. 25. fol. 103. f.) inde ab Apoſtolorum temporibus *intra urbes* ſacra ſua celebrabant, quamdiu id integrum eisdem permitteretur: & *Hieroſolymis* quidem ſubſiſtebant, aliisq; Judaicæ regionis vicinarumq́ civitatibus non ignobilioribus, in quibus prædicatio VERBI Divini non fuerat inefficax: utputa *Alexandriæ*, *Antiochiæ*, *Corinthi*, *Epheſi*, *Romæ*, ubi potiſſimæ viventibus adhuc Apo-

Apoſtolis Eccleſiæ erant. vide *Cent. Magdeb. I.* in Method. & lib. *II.* fol. 10. cent. *II.* c.2. fol.2. *III.* 1. fol. 1.&c. *Chemnit.* Harm Evangeliſt. proleg. cap. *IIX.* T. *I.* fol.32. *C. Dieter.* ſuper Sapient. *IX.* 1. T. 1. fol.969.f. Iſidor. l. c. lib. *I.* c.1. *Onuphr. Pam.* Expl. voc. obſcur. p. 66. a.f. *Zanch.* l. c. fol. 444. a. pr. quas non injuriâ *colonias* dixeris cum *Euſ. Bohemo* addit. ad Pappi Epit. p.105.108.109. Ubi verò tempus ultimæ perditionis immineret, *viris pietate & virtute ſpectatis oraculo injunctum* tradunt, *ut antequam bellum exardeſceret, è civitate egrederentur, atq; adeò urbem quandam trans Jordanem, quæ Pella nominata eſt, incolerent, eosq; relicto Hieruſalem in eam commigrâſſe* v. *Euſeb.* H. E. *III.* 5. fol. 54. c. d. e. *Bucholc.* Ind. Chronol. pag. 145. f. *Cent. Magd. I.* 2. c. 2. fol. 11 lin. 53. *Carion.* Chron. p. *III.* lib. lib.3. p. 244. f. *Legenda Sanct.* ſive

Hiſt. Lomb. fol. 62. b. 1. ut ita *ſuo quisq; loco* juxta *Zephan. II.* 11. 1. Corinth. *I.* 2. *in ſpiritu & veritate*, Joh. *IV.* 20-24. Deo ſacra ſua celebraverit. v. *Cent. Magdeb. III.* c. 4. fol. 61. *Bellarmin.* Controv. Tomi. *II.* fol. 163. e. f. g.

XIX.

INgruentibus quippe variis perſecutionum turbinibus etſi cœtui fidelium *ædificiis publicis, balneis & foro interdiceretur, &, ne quisquam eorum in conſpectum prodiret, vetaretur, neq; uſquàm poteſtas daretur celebrandi conventum*, nihilo tamen ſeciùs *illi Deo juvante à conventu palàm inter ſe celebrando non abſtinebant, quin quivis alium ad conventus ſtudioſè agendos impellebat* eloquente iterum *Euſebio* H. E. V. 1. fol. 114. d. *VII.* 10. fol. 190. f. confer. *Bullinger.* de Orig. err. c. *XXI.* p. *I.* pag. 99. b.

b. 100. a. Ergò conveniebant *ſeparatim* v. *Euſeb. IX.* 1. fol. 257. d. e. *Socr.* I. 15. 16. fol. 550. 551. *in aliquo ſibi invicem cognito loco*, *Bulling.* l. c. p. 100. a. f. *Papp.* Epit. H. E. p. 168. *Zanch.* l. c. fol. 629. b. conf. *Magnif.* DN. D. *Scherzer* Colleg. Anti-Socin. diſp. *CXIII.* lit. F. p. 916. f.

XX.

ATq; adeò *ſubter ipſam terram*: unde *ſacella abdita & plerumq; ſubterranea* memorantur *Polydoro Virg.* de Inv. R. lib. V. c. 6. p. 413. verba extant inferiùs §. *XXXIII.* *Erant* enim *Imperatorum metu adhuc omnia in occulto, ut ſacella modica, eaq; ſubterranea fierent*, prodente *M. Ant. Coccio Sabellico* Enead. *VII.* Lib. 6. Tomo *I.* fol. 438. b. quorum egregia Monumenta circa inquiſitionem reliquiarum *XL.* martyrum habentur apud *Herm. Sozom.* H. E. *IX.* c. 2. fol.

Digitized by Google

477. &c. & *Niceph. XIV.* 10 fol. 866. &c. conf. *Aventin.* Annal. Boj. lib. *II.* fol. 187. a. pr. *Hoſpin.* de Templ. *l.* 6. fol. 27. a. m. *Keltecub.* ad Albaſpin. obſerv. lib. I. 16. p. 100. 101. *Faſcic. T. ad A.* 274. *Platina* invitâ Calixt. p. 24. *Zanch.* l. c. fol. 638. *Hildebr.* de Pr. c. I. §. 11. p. 18. *Alex. Alenſis* (qui tempore *Innoc. I. jam grandis natu religionem ingreſſus* narratur *à Platina* p. 210. b. m.) *à tempore S. Petri ad Silveſtrum usq; in ejusmodi locis ſubterraneis preces & ſacra habita* memorat, cum *altari ligneo, inſtar arcæ portatili de domo in domum, de cryptâ in cryptam circumgeſtato, in quacunq; ſcil. Epiſcopus latuerit* apud *Gabr. Biel.* Lect. *III.* in Can. Miſſæ, cit. *Hoſpin.* adde *Miſſam Æthiopum,* Tom. XV. Biblioth. Patr. fol. 747. g. Ita *Gajus in cryptis & terræ cavernis diu latebat,* apud *Baleum* in Actis Rom. Pont. p. 18. *in Lucinæ viduæ domo Marcellus Eccleſiam*

cleſiam ocultam tenuit, quod audiens tyrannus, ex eâ domo jumentorum ſtabulum fecit, ibid p. 20. m. Quò non incommodè referas verba *Cypriani*, monentis clerum *ut rogent Dominum, pacem maturiùs reddi, citò latebris* (non *illecebris*, ut in margine quidem additur) & periculis Eccleſiæ ſubveniri Epiſt. l. IV. 4. fol. 125. m. unde & *Cryptas* in nonnullis hodienum templis obvias obſervare licet, (v. g. *Erfurti* & *Numburgi* in ædibus, ut vocant, Dominicis, ipſi mihi conſpectas, qualesq; memorat *Nathan Chytræus* in Deliciis itinerum Europæ pag. 16. m.) undeq; Germanorum nomen Krufft / aut per euphoniam Klufft ortum traxiſſe autumat *Bullinger*. l. c. p. 101. & parte *II*. c. 6. p. 205. b. confer. *Bejerl.* Conc. Sel. p. 547. *Barthii* Adverſ. lib. *XXI*. 6. fol. 1028. pr. & *XL*. 13. f. 1814. *Calv.* Lex Jur. f. 246. b. pr. *Caſal.* de vet.

ſacr. Chr. c. *IX.* pag. 102. *Corvi*
v. Tego. *Ditmari* Chron. p. 160. p
Fungeri Etymol. Tril. pag. 228.
Hoſpin. de T. lib. *II.* c. 2. fol. 78. 7
Link de Encæn. T. p. *I.* §. 37. & 3
Martini Lex. Philol. fol. 530. *Rixn*
de Ritibus Evchar. c. *III.* p. 30-4
Schaffnaburg. p. 28. a. f. *Zanch.* l.
conf. *Confeſſ. Petrickov.* cap. X
fol. 270. b. *Nic. Selneccer.* hisde
confert *tempora Huſſitica*, ubi i
dem fideles *in locis occultis*, *in cell*
cavernis, ſcrobibus coacti fuère, exclu
utpote ædium ſacrarum libero a
ceſſu, indeq́ʒ vocati die Grubenh
mer in Enarr. Pſal. *VII.*

XXI.

LAtitabant in cryptis ejusmo
cum ſacris ſuis aliquandiu us
eò dum nec in ipſo quaſi terræ gr
mio tutis ampliùs eſſe liceret *ab*
quiſitoribus, *quorum furorem &*
has penetrâſſe latebras refert *Corne*
I. Pa

Digitized by Google

I. *Papa* (Epiſt. *IV.* Tomo *I.* Concil. p. *I.* fol. 113. vid. *Hildebr.* l. c. *Tertull.* Apologet. fol. 821.) *& inde celeriter omnibus modis fideles tanquam impios quosdam fures erutos* conqveritur *Euſebius* H. E. *IX.* 2. fol. 258. ita *Gajus inde eductus Ao. Dni.* 295. *ſub gladio vitam finiebat*, juxta *Baleum* l. c. Domibus ergo, cryptis, imò libertate exutis, inq; carceres conjectis plurimis, *in ipſis* quoque *carceribus* ſacrorum cauſâ conveniebant, ne ſcil. captivatorum animi pœnarum truculentiâ debilitarentur, frangerentur. Ita *Cyprianus* teſtatur, *presbyteros & diaconos ibi præſentes fuiſſe, monuiſſe & inſtruxiſſe pleniſſimè circa Evangelii legem, ſicut & in præterito ſemper ſub anteceſſoribus factum fuerat, ut diaconi ad carcerem commeantes martyrum deſideria conſiliis ſuis & Scripturarum præceptis gubernarent*, lib. *III.* ep. 15. fol. 94. f. & lib. *IV.* epiſt. 1. conſolatoriam

ſcribit ad *Serenum & Rogatianum*, dignam certè quæ tota huc inſereretur. fol. 106-108. confer eundem ulteriùs libro *III.* ep. 4. fol. 58. *Clauſa quidem tunc erat Eccleſia, ſed carcer ipſe Eccleſia factus eſt*, ajente *Chryſoſtomo* in Pſegm. Homil. in Juv. & Max. pag. 155. pr. *Carceres erant oratoria, pectora Martyrum CHRISTI Altaria*, juxta *Hildebr.* de prec. c. *I.* ſ. 10. p. 17. pr. confer. *Sagittar.* de Cruc. Mart. c. *II.* §. 27. p.22.&c. & *P. Aringhi* Rom. Subterr. Tom. *I.* lib. *II.* c. 1. ſ. 32. fol. 129. b. m. Nec *ad metalla damnatos* ſacris caruiſſe, innuit *Cyprian.* lib. *III.* ep. 25. fol. 103. *Sagittar.* l. c. cap. *IV.* pag. 42. &c.

XXII.

ALii exſpatiabantur in *Cœmeteria*, ſive *Dormitoria* vel *Requietoria*, quæ de vetere more extra mœnia erant, corporibus, oſſibus, reliqui-

quiisq; Martyrum jamjam nobilitata, penes quorum tumulos ſacra celebrare ſolebant. Conf. *Bejerlin.* Concion. Sel. p. 784. *Becm.* Orig. p. 125. *Bulling.* de Or. Eor. p. I. c. 13. p. 57. 58. *Calvin.* Lex-Jur. fol. 195. b. m. *Fungeri* Etymol. Tril. p. 196. *Hildebr.* Enchir. c. II. p. 16. &c. & de Prec. §. XIV. p. 21. *Hoſpin.* l. c. I. 6. fol. 25. 26. *Kirchmann.* de F. R. III. 10. p. 389. &c. *Link* §. 39. *Martini* Lex. Philol. fol. 426. f. *Mornæus* de Evchar. lib. II. c. 1. fol. 166. *Rivand.* Feſt-Chron. p. I. fol. 5. a. f. 6. m. *Scheræ.* Miſc. Hierarch. p. 191-192. *Zepperi* Polit. Eccl. lib. I. cap. 15. pag. 185. 186. etſi brevi admodum temporis ſpatio manſerit hoc eis integrum: ſtatim quippe ac ſub *Valeriano Imp.* exoriebatur nova *perſecutio* (*octava* vulgò audit, etſi in præſens de earundem numero vel certi quicquam definire, vel litem cuiquam mo-

vere nolim loquens cum vulgo, ſentiens cum doctis) *Aemilianus* præfectus ſeveriſſimè interminabatur, *neq; uſquam omninò vel vobis* (Chriſtianis, ajebat) *vel aliis quibusq; poteſtas erit aut celebrandi conventus, aut in ea, quæ cœmeteria appellantur, ingrediendi; quod ſi quis veſtrûm in eum locum ad quem vos ire præceperim, minimè proficiſcatur, aut in aliquo reperiatur conventu, ſuo ipſius capiti creabit periculum: non deerit namq; accurrata ad vos obſervandos induſtria: abite ergò quò juſſi eſtis.* Sicq; abire compellebat etiam *morbo laborantes, nec ad unum quidem diem differri profectionem patiebatur* apud *Euſeb.* H. E. VII. 10. fol. 190. ita poſtmodùm *Galerius Maximinus* ſuper conceſſâ paulò antè Chriſtianis libertate quaſi pœnitens, *primùm arreptâ occaſione Chriſtianis conventus, qui in cœmeteriis ab eis fieri ſolebant, inter-*

licebat ibid. IX. 1. 2. & 9. fol. 257. 258. c. 270. a. adde *Aventin.* Ann. ij. lib. II. fol. 266. a. f. b. *Gregorius* rò *Lupus*, ſeu Pſeudo-Epiſcopus Alexandriæ, *cum* ejecto per im Athanaſio *populus ejus deteſtans* communionem, *in cœmeterium egrederetur ad orationem, Sebaſtianum cum urbâ militum, qui arma, gladios diſtrictos, arcus ac tela geſtabant, ut ipſo die dominico impetũ in eos faceret, ablegabat: qui cùm paucos offendiſſet orantes (nam maxima pars, quia hora præterierat, diſceſſerat) talia in eos admittebat facinora, qualia ab illo admitti conſentanea erant:* virgines quippe, quas ignem contemnere cernebat, denudatas verberibus planè deturpabat, viros XL. palmarum viminibus recentibus ad mortem usq; diverberabat; reliquos verò ſuperſtites cum plurimis Epiſcopis in exilium deportabat, uti miris hanc rem modis enarrat

rat *Theodoritus* Hiſt. Eccl. l. II. c. 14. fol. 64. 65. Conf. *Hildebr.* de Pr. p. 21. *Hoſp.* l.c. Aringh. l.c. lib. I. 1. 2. 31. fol. 1. &c. 113 - 122. II. 2. fol. 130.

XXIII.

HIs quoq; expulſi locis ἔξω τειχῶν προελθόντες ἐν μοναχείοις καὶ κήποις *extra urbium mœnia progreſſi, in locis ſolitariis & hortis à conſpectu populi remotis domicilia ſua collocabant*, ad imitationem *Aſætarum*, ſive religioſorum Aegypti, de quibus verba hæc effert *Euſebius* H. E. II. 6. fol. 39. adde lib. X. 8. fol. 259. b. cum *Polycarpo villas* viſitabant, ib. IV. 14. fol. 95. 96. cum *Paulo Thebano* & *Antonio illo* decantatiſſimo *eremos* incolebant, unde nata ſucceſſu temporis varia *Eremitarum*, *Anachoretarum*, *Aſcetarum*, *Cœnobitarum* genera, uno verbo, Monachorum & Monachatûs ſparſa tum fuêre ſemina, ne quicquam

contra

contra nitentibus *calvæ* hodiè *cat.r-væ* promachis, qui hujusce rei antiquitatem ex neſcio quibus V. & N. T. locis comminiſci ſatagunt. Arduum foret ſingula pro dignitate ventilare: ſufficiant, qui ultrò citroq; de toto negotio egerunt. v. *Acta Theoll. VVurtemb.* fol. 119. 126. 132. &c. 256. &c. 376. *Alſted.* l. c. p. 284. &c. *Aventin.* Annal. Boj. fol. 30. b. 77. b. 91 182. b. 259. b. 283. *Balei* Acta R. E. p. 15. 16. *Becm.* p. 687. Bellarm. T. 2. Contr. 3. *Brochm.* Syſt. Th. art. XXX. c. 2. T. 2. fol. 351. &c. Bucholc. I. C. p. 176. &c. 199. &c. *Bullinger* l. c. c. XIII. p. 54. *Calvin.* Inſtit. IV. 13-8. *Carion.* Chron. p. III. l. 4. p. 661. Conf. 704. *Lud. Cellotius* Hierarch. Eccl. Lib. V. c. 4. fol. 256-286. it. 321. &c. *Cent. Magdeb.* IV. 6. fol. 464. &c. 483. *Chytræi* Faſt. Chriſt. p. 34. *Concil. Conſtnapl. in Trullo* can. XXXIX. &c. p. 391-401. & *Nicen.*

II.

Philol. *III.* 33. p. 572. *Legendæ* fol. 91. *P. de Natalib.* in Catal. Sanct. lib. *VII.* c. 51. f. 145. Sachſe l. c. fol. 156. ita quoq; juxta *Mantuanum* Anacletus *Per ſpelæa diu traxit ſilvatica vitam* apud *Baleum* l. c. p. 5. b. ex *antro* epiſtolam ſcribit *Hyginus* ibid. p. 8. f. Utrum verò *Simeon* aliquis *Stylites* ad *columnam*, cui ipſe incredibilem in modum inſtiterit, frequentes conventus egerit, nullus dubitaret, modò vera eſſent, quæ de eo narrant *Vitæ Patrum* edit. germ. fol. 190. &c. lat. *G. Maj.* in fine. *P. de Natal.* lib *II.* c. 45. fol. 22. a. 1. *Evagr.* H. E. *I.* 13. fol. 499. &c. *V.* 21. fol. 614. &c. *VI.* 22. fol. 628. &c. *Niceph.* H. E. *XIIX.* 24. *Drexelius* in Nicet. lib. *I.* c. 10. §. 1. p. 161. in opp. Germ. T. 1. tract. 5. p. 778. b. Quid verò de eo habendum ſit, ſatis explicant *D. M. Lutherus* præf. in vitas P. lit. a. 3. 1. m. *Hildebr.* de Prec. p. 20. *Mejer* l. c. §. 45. *J. H. Urſi-*

Urſinus chunem rem ex *Luciani* Phallo ſcitè exponit Anal. Sacr. vol. *II.* lib. *I.* m. 14. p. 140-143. Conſimilem huic narrationem de *Vulfilacio*, Diacono *Epoſciano* conſignavit *Greger. Furoſenſis*; quam propter materiæ affinitatem annotâſſe h. l. ſufficiat, ex ejus Hiſt. Franc. lib. *IIX.* cap. 15. p. 418.

XXV.

IN *campo medio* procidebat ſuper genua *Legio Fulminatrix*, quando ſiti pariter ac hoſtium multitudine in terrâ peregrinâ oppreſſo Imperatori *Aureliano*, omniq; adeò exercitui & fulmen à Deo impetrabat, quo fugabantur hoſtes & delebantur; & *imbrem* gratioſum, qui totum exercitum reficiebat & recreabat: an verò inde nomen hoc ſortita fuerit, alius fori quæſtio eſt. videantur *Euſeb.* H. E. *V.* 5. fol 125. *Niceph. V.* 12. fol. 199. *Xiphilin. Tertull.*

Digitized by Google

ſacr. Chr. c. *IX*, pag. 102. *Corvin.* v. Tego. *Ditmari* Chron. p. 160. pr. *Fungeri* Etymol. Tril. pag. 228. b. *Hoſpin.* de T. lib. *II.* c. 2. fol. 78. 79. *Link* de Encæn. T. p. *I.* §. 37. & 38. *Martini* Lex. Philol. fol. 530. *Rixner* de Ritibus Evchar. c. *III*, p. 30-47. *Schaffnaburg.* p. 28. a. f. *Zanch.* l. c. conf. *Confeſſ. Petrickov.* cap. XC. fol. 270. b. *Nic. Selneccer.* hisdem confert *tempora Huſſitica*, ubi itidem fideles *in locis occultis*, *in cellis*, *cavernis*, *ſcrobibus coacti fuêre*, excluſi utpote ædium ſacrarum libero acceſſu, indeq; vocati die Grubenheimer in Enarr. Pſal. *VII.*

XXI.

LAtitabant in cryptis ejusmodi cum ſacris ſuis aliquandiu usq; eò dum nec in ipſo quaſi terræ gremio tutis ampliùs eſſe liceret *ab inquiſitoribus*, *quorum furorem & in has penetrâſſe latebras* refert *Cornelius I. Papa*

I. Papa (Epiſt. *IV.* Tomo *I.* Concil. p. *I.* fol. 113. vid. *Hildebr.* l.c. *Tertull.* Apologet. fol. 821.) *& inde celeriter omnibus modis fideles tanquam impios quosdam fures erutos* conqveritur *Euſebius* H. E. *IX.* 2. fol. 258. ita *Gajus inde eductus Ao. Dni.* 295. *ſub gladio vitam finiebat*, juxta *Baleum* l. c. Domibus ergo, cryptis, imò libertate exutis, inq; carceres conjectis plurimis, *in ipſis* quoque *carceribus* ſacrorum cauſâ conveniebant, ne ſcil. captivatorum animi pœnarum truculentiâ debilitarentur, frangerentur. Ita *Cyprianus* teſtatur, *presbyteros & diaconos ibi præſentes fuiſſe, monuiſſe & inſtruxiſſe pleniſſimè circa Evangelii legem, ſicut & in præterito ſemper ſub anteceſſoribus factum fuerat, ut diaconi ad carcerem commeantes martyrum deſideria conſiliis ſuis & Scripturarum præceptis gubernarent*, lib. *III.* ep. 15. fol. 94. f. & lib. *IV.* epiſt. 1. conſolatoriam

 ſcri-

ſcribit ad *Serenum & Rogatianum*, dignam certè quæ tota huc inſereretur. fol. 106-108. confer eundem ulteriùs libro *III.* ep. 4. fol. 58. *Clauſa quidem tunc erat Eccleſia, ſed carcer ipſe Eccleſia factus eſt*, ajente *Chryſoſtomo* in Pſegm. Homil. in Juv. & Max. pag. 155. pr. *Carceres erant oratoria, pectora Martyrum CHRISTI Altaria*, juxta *Hildebr.* de prec. c. *I.* ſ. 10. p. 17. pr. confer. *Sagittar.* de Cruc. Mart. c. *II.* §. 27. p. 22. &c. & *P. Aringhi* Rom. Subterr. Tom. *I.* lib. *II.* c. 1. ſ. 32. fol. 129. b. m. Nec *ad metalla damnatos* ſacris caruiſſe, innuit *Cyprian.* lib. *III.* ep. 25. fol. 103. *Sagittar.* l. c. cap. *IV.* pag. 42. &c.

XXII.

ALii exſpatiabantur in *Cœmeteria*, ſive *Dormitoria* vel *Requietoria*, quæ de vetere more extra mœnia erant, corporibus, oſſibus, reliqui-

Digitized by Google

quiisq; Martyrum jamjam nobilitata, penes quorum tumulos ſacra celebrare ſolebant. Conf. *Bejerlin.* Concion. Sel. p. 784. *Becm.* Orig. p. 125. *Bulling.* de Or. Eor. p. I. c. 13. p. 57. 58. *Calvin.* Lex-Jur. fol. 195. b. m. *Fungeri* Etymol. Tril. p. 196. *Hildebr.* Enchir. c. II. p. 16. &c. & de Prec. §. XIV. p. 21. *Hoſpin.* l. c. I. 6. fol. 25. 26. *Kirchmann.* de F. R. III. 10. p. 389. &c. *Link* §. 39. *Martini* Lex. Philol. fol. 426 f. *Mornæus* de Evchar. lib. II. c. 1. fol. 166. *Rivand.* Feſt-Chron. p. I. fol. 5. a. f. 6. m. *Scheræ.* Miſc. Hierarch. p. 191-192. *Zepperi* Polit. Eccl. lib. I. cap. 15. pag. 185. 186. etſi brevi admodum temporis ſpatio manſerit hoc eis integrum: ſtatim quippe ac ſub *Valeriano Imp.* exoriebatur nova *perſecutio* (*octava* vulgò audit, etſi in præſens de earundem numero vel certi quicquam definire, vel litem cuiquam mo-

vere nolim loquens cum vulgo, ſentiens cum doctis) *Aemilianus* præfectus ſeveriſſimè interminabatur, *neq; usquam omninò vel vobis* (Chriſtianis, ajebat) *vel aliis quibusq; poteſtas erit aut celebrandi conventus, aut in ea, quæ cœmeteria appellantur, ingrediendi; quod ſi quis veſtrûm in eum locum ad quem vos ire præceperim, minimè proficiſcatur, aut in aliquo reperiatur conventu, ſuo ipſius capiti creabit periculum: non deerit namq; accurrata ad vos obſervandos induſtria: abite ergò quò juſſi eſtis.* Sicq; abire compellebat etiam *morbo laborantes, nec ad unum quidem diem differri profectionem patiebatur* apud *Euſeb.* H. E. VII. 10. fol. 190. ita poſtmodùm *Galerius Maximinus* ſuper conceſſâ paulò antè Chriſtianis libertate quaſi pœnitens, *primùm arreptâ occaſione Chriſtianis conventus, qui in cœmeteriis ab eis fieri ſolebant, inter-*

dicebat ibid. IX. 1. 2. & 9. fol. 257. l. 258. c. 270. a. adde *Aventin.* Ann. Boj. lib. II. fol. 266. a. f. b. *Gregorius* verò *Lupus*, ſeu Pſeudo-Epiſcopus Alexandriæ, *cum ejecto* per vim Athanaſio *populus ejus deteſtans communionem, in cœmeterium egrederetur ad orationem, Sebaſtianum cum turbâ militum, qui arma, gladios diſtrictos, arcus ac tela geſtabant, ut ipſo die dominico impetũ in eos faceret, ablegabat: qui cùm paucos offendiſſet orantes (nam maxima pars, quia hora præterierat, diſceſſerat) talia in eos admittebat facinora, qualia ab illo admitti conſentanea erant:* virgines quippe, quas ignem contemnere cernebat, denudatas verberibus planè deturpabat, viros XL. palmarum viminibus recentibus ad mortem usq; diverberabat; reliquos verò ſuperſtites cum plurimis Epiſcopis in exilium deportabat, uti miris hanc rem modis enar-

rat

rat *Theodoritus* Hiſt. Eccl. l. II. c. 14. fol. 64. 65. Conf. *Hildebr.* de Pr. p. 21. *Hoſp.* l. c. Aringh. l. c. lib. I. 1. 2. 31. fol. 1. &c. 113-122. II. 2. fol. 130.

XXIII.

His quoque expulſi locis ἔξω τειχῶν περιελθόντες ἐν μοναγρίοις καὶ κόποις *extra urbium mœnia progreſſi, in locis ſolitariis & hortis à conſpectu populi remotis domicilia ſua collocabant*, ad imitationem *Aſſetarum*, ſive religioſorum Aegypti, de quibus verba hæc effert *Euſebius* H. E. II. 6. fol. 39. adde lib. X. 8. fol. 259. b. cum *Polycarpo villas* viſitabant, ib. IV. 14. fol. 95. 96. cum *Paulo Thebano* & *Antonio illo* decantatiſſimo *eremos* incolebant, unde nata ſucceſſu temporis varia *Eremitarum*, *Anachoretarum*, *Aſſetarum*, *Cœnobitarum* genera, uno verbo, Monachorum & Monachatûs ſparſa tum fuêre ſemina, ne quicquam contra

contra nitentibus *calvæ* hodiè *caterva* promachis, qui hujusce rei antiquitatem ex neſcio quibus V. & N. T. locis comminiſci ſatagunt. Arduum foret ſingula pro dignitate ventilare: ſufficiant, qui ultrò citroq; de toto negotio egerunt. v. *Acta Theoll. VVurtemb.* fol. 119. 126. 132. &c. 256. &c. 376. *Alſted.* l. c. p. 284. &c. *Aventin.* Annal. Boj. fol. 30. b. 77. b. 91 182. b. 259. b. 283. *Balei* Acta R. E. p. 15. 16. *Becm.* p. 687. Bellarm. T. 2. Contr. 3. *Brochm.* Syſt. Th. art. XXX. c. 2. T. 2. fol. 351. &c. Bucholc. I. C. p. 176. &c. 199. &c. *Bullinger* l. c. c. XIII. p. 54. *Calvin.* Inſtit. IV. 13-8. *Carion.* Chron. p. III. l. 4. p. 661. Conf. 704. *Lud. Cellotius* Hierarch. Eccl. Lib. V. c. 4. fol. 256-286. it. 321. &c. *Cent. Magdeb.* IV. 6. fol. 464. &c. 483. *Chytræi* Faſt. Chriſt. p. 34. *Concil. Conſtnapl. in Trullo* can. XXXIX. &c. p. 391-401. & *Nicen.* *II.*

II. c. 10. 12. it. 17 - 22. *Confeſſ. Petric.*
c. LXXIIX. fol. 260. 261. *Dannhauv.*
Chriſteid. art. I. Theat. 2. phæn. I.
p. 472. &c. *Dreſſer.* Iſag. Millen. V.
p. 199. &c. *Euſeb.* H. E. II. 16. fol.
39. c. VII. 10. 190. IIX. 20. 137. f.
241. *Evagr.* H. E. I. 13. 21. 22. II.
3. 5. 8. *Fhelav.* de Eccl. Gr. p. 279.
Finckius pecul. libell. *Funger.* Ety-
mol. Tril. p. 268. *Garzonii* Piazza
univerſal. diſſ. III. p. 71. *J. Gerhard.*
in LL. it. Conf. Cathol. Tom. 3.
artic. VII. p. 256 - 276. *Green.* diſſp.
pecul. *Hildebr.* de pr. p. 19. *Hoſpi-
nian.* integro volum. it. de Templ.
fol. 434. *Kortholt.* de Perſec. ſect.
IIX. §. 17. &c. p. 318. - 320. *Legen-
de* fol. 20. a. 2. b. *G. Major* præf. in
vitas P. circa med. *Martini* Lex.
Philol. f. 1982. *G. Th. Mejer.* diſſ. de
Aſcetis §. 39. 40. *Niceph.* H. E. IIX.
39. f. 416. *Papp.* Epit. p. 129. *Polyd.*
Virg. lib. VII. 1. p. 556. &c. *Pontanus*
de urbe & rebus Amſt. Lib. II. c. 1.

fol.

fol. 65. 66. 67. *Platz*. Luc. ſuccis. loco XCIV. p. 571 - 581. Mich. Sachſe KaiſerChr. p. II. fol. 170. *Socrates* H. E. I. 17. II. 30. IV. 17. 18. 21. 29. V. 20. VI. 3. 6. 10. 14. 17. 22. 35. 36. *Sozomen* l. 1. 22. II. 12. III. 12. 13. 14. IV. 9. 19. 26. V. 9. 16. VI. 15. 16. 19. 27 - 34. VII. 7. IIX. 9. IX. 1. 2. *Theodorit.* IV. 10. 19. 20. 25. V. 24. 36. *Tribbechov.* ad Baron. exerc. *III.* & *IV.* *Vejel.* in Anab. Monach. *VVeſthemer* Concil. p. 508. *VVolff.* Lect. Memorab. Cent. *IV.* Tom. 1. fol. 82. &c. Zeæmann Unc. P. p. *II.* fol. 238. &c.

XXIV.

S*peluncis* ſe commiſiſſe inibiq; ſuo modo ſacris vacaviſſe exules, nemo ferè dubitaverit, etſi illam *ſeptem - dormientium* narrationem fidei Autorum relinquat. Expediunt eam *Dannhauer* l. c. phantaſm. I. p. 871. &c. *Laurenb.* Acerr. Phi-

Philol. *III.* 33. p. 572. *Legendæ* fol. 9
P. de Natalib. in Catal. Sanct. lib
VII. c. 51. f. 145. Sachſe l. c. fo
156. ita quoq; juxta *Mantuanu*
Anacletus *Per ſpelæa diu traxit ſil*
vatica vitam apud *Balenm* l. c. p. 5. b
ex *antro* epiſtolam ſcribit *Hyginu*
ibid. p. 8. f. Utrum verò *Simeon*
aliquis *Stylites* ad *columnam*, cui ipſe
incredibilem in modum inſtiterit,
frequentes conventus egerit, nul-
lus dubitaret, modò vera eſſent,
quæ de eo narrant *Vitæ Patrum* edit.
germ. fol. 190. &c. lat. *G. Maj.* in
fine. *P. de Natal.* lib *II.* c. 45. fol. 22.
a. 1. *Evagr.* H. E. *I.* 13. fol. 499. &c.
V. 21. fol. 614. &c. *VI.* 22. fol. 628.
&c. *Niceph.* H. E. *XIIX.* 24. *Drexe-
lius* in Nicet. lib. *I.* c. 10. §. 1. p. 161.
in opp. Germ. T. 1. tract. 5. p. 778.
b. Quid verò de eo habendum ſit,
ſatis explicant *D. M. Lutherus* præf.
in vitas P. lit. a. 3. 1. m. *Hildebr.* de
Prec. p. 20. *Mejer* l. c. §. 45. *J. H.*
Urſi-

Urſinus chunem rem ex *Luciani* Phallo ſcitè exponit Anal. Sacr. vol. *II.* lib. *I.* m. 14. p. 140-143. Conſimilem huic narrationem de *Vulfilacio*, Diacono *Epoſciano* conſignavit *Greger. Turoſenſis*; quam propter materiæ affinitatem annotâſſe h. l. ſufficiat, ex ejus Hiſt. Franc. lib. *IIX.* cap. 15. p. 418.

XXV.

IN *campo medio* procidebat ſuper genua *Legio Fulminatrix*, quando ſiti pariter ac hoſtium multitudine in terrâ peregrinâ oppreſſo Imperatori *Aureliano*, omniq; adeò exercitui & fulmen à Deo impetrabat, quo fugabantur hoſtes & delebantur; & *imbrem* gratioſum, qui totum exercitum reficiebat & recreabat: an verò inde nomen hoc ſortita fuerit, alius fori quæſtio eſt. videantur *Euſeb.* H. E. *V.* 5. fol 125. *Niceph. V.* 12. fol. 199. *Xiphilin. Tertull.*

ſcribit ad *Serenum* & *Rogatianum*, dignam certè quæ tota huc inſereretur. fol. 106-108. confer eundem ulteriùs libro *III.* ep. 4. fol. 58. *Clauſa quidem tunc erat Eccleſia, ſed carcer ipſe Eccleſia factus eſt*, ajente *Chryſoſtomo* in Pſegm. Homil. in Juv. & Max. pag. 155. pr. *Carceres erant oratoria, pectora Martyrum CHRISTI Altaria*, juxta *Hildebr.* de prec. c. *I.* ſ. 10. p. 17. pr. confer. *Sagittar.* de Cruc. Mart. c. *II.* §. 27. p.22.&c. & *P. Aringhi* Rom. Subterr. Tom. *I.* lib. *II.* c. 1. ſ. 32. fol. 129. b. m. Nec *ad metalla damnatos* ſacris caruiſſe, innuit *Cyprian.* lib. *III.* ep. 25. fol. 103. *Sagittar.* l. c. cap. *IV.* pag. 42. &c.

XXII.

ALii exſpatiabantur in *Cœmeteria*, ſive *Dormitoria* vel *Requietoria*, quæ de vetere more extra mœnia erant, corporibus, oſſibus, reliqui-

quiisq; Martyrum jamjam nobilitata, penes quorum tumulos ſacra celebrare ſolebant. Conf. *Bejerlin.* Concion. Sel. p. 784. *Becm.* Orig. p. 125. *Bulling.* de Or. Eor. p. I. c. 13. p. 57. 58. *Calvin.* Lex-Jur. fol. 195. b. m. *Fungeri* Etymol. Tril. p. 196. *Hildebr.* Enchir. c. II. p. 16. &c. & de Prec. §. XIV. p. 21. *Hoſpin.* l. c. I. 6. fol. 25. 26. *Kirchmann.* de F. R. III. 10. p. 389. &c. *Link* §. 39. *Martini* Lex. Philol. fol. 426 f. *Mornæus* de Evchar. lib. II. c. 1. fol. 166. *Rivand.* Feſt-Chron. p. I. fol. 5. a. f. 6. m. *Schera.* Miſc. Hierarch. p. 191-192. *Zepperi* Polit. Eccl. lib. I. cap. 15. pag. 185. 186. etſi brevi admodum temporis ſpatio manſerit hoc eis integrum: ſtatim quippe ac ſub *Valeriano Imp.* exoriebatur nova *perſecutio* (*octava* vulgò audit, etſi in præſens de earundem numero vel certi quicquam definire, vel litem cuiquam mo-

vere nolim loquens cum vulgo, ſentiens cum doctis) *Aemilianus* præfectus ſeveriſſimè interminabatur, *neq; usquam omninò vel vobis* (Chriſtianis, ajebat) *vel aliis quibusq; poteſtas erit aut celebrandi conventus, aut in ea, quæ cœmeteria appellantur, ingrediendi; quod ſi quis veſtrûm in eum locum ad quem vos ire præceperim, minimè proficiſcatur, aut in aliquo reperiatur conventu, ſuo ipſius capiti creabit periculum: non deerit namq; accurrata ad vos obſervandos induſtria: abite ergò quò juſſi eſtis.* Sicq; abire compellebat etiam *morbo laborantes, nec ad unum quidem diem differri profectionem patiebatur* apud *Euſeb.* H. E. VII. 10. fol. 190. ita poſtmodùm *Galerius Maximinus* ſuper conceſſâ paulò antè Chriſtianis libertate quaſi pœnitens, *primùm arreptâ occaſione Chriſtianis conventus, qui in cœmeteriis ab eis fieri ſolebant, inter-*

terdicebat ibid. IX. 1. 2. & 9. fol. 257. d. 258. c. 270. a. adde *Aventin.* Ann. Boj. lib. II. fol. 266. a. f. b. *Gregorius* verò *Lupus*, ſeu Pſeudo-Epiſcopus Alexandriæ, *cum* ejecto per vim Athanaſio *populus ejus deteſtans communionem, in cœmeterium egrederetur ad orationem, Sebaſtianum cum turbâ militum, qui arma, gladios diſtrictos, arcus ac tela geſtabant, ut ipſo die dominico impetũ in eos faceret, ablegabat: qui cùm paucos offendiſſet orantes (nam maxima pars, quia hora præterierat, diſceſſerat) talia in eos admittebat facinora, qualia ab illo admitti conſentanea erant:* virgines quippe, quas ignem contemnere cernebat, denudatas verberibus planè deturpabat, viros XL. palmarum viminibus recentibus ad mortem usque diverberabat; reliquos verò ſuperſtites cum plurimis Epiſcopis in exilium deportabat, uti miris hanc rem modis enarrat

rat *Theodoritus* Hiſt. Eccl. l. II. c
fol. 64. 65. Conf. *Hildebr.* de P
21. *Hoſp.* l.c. Aringh. l.c. lib. I. 1. 2
fol. 1. &c. 113-122. II. 2. fol. 130.

XXIII.

His quoq; expulſi locis ἔξω τειχ
περιελθόντες ἐν μοναγρίοις
κόποις *extra urbium mœnia progr
in locis ſolitariis & hortis à conſpe
populi remotis domicilia ſua collo
bant*, ad imitationem *Aſætaru*
ſive religioſorum Aegypti, de qu
bus verba hæc effert *Euſebius* H.
II. 6. fol. 39. adde lib. X. 8. fol. 25
b. cum *Polycarpo villas* viſitaban
ib. IV. 14. fol. 95. 96. cum *Pau
Thebano* & *Antonio illo* decantatiſſ
mo *eremos* incolebant, unde nat
ſucceſſu temporis varia *Eremita
rum*, *Anachoretarum*, *Aſætarum*
Cœnobitarum genera, uno verbo
Monachorum & Monachatûs ſpar-
ſa tum fuêre ſemina, ne quicquam
contra

contra nitentibus *calvæ* hodiè *caterva* promachis, qui hujusce rei antiquitatem ex neſcio quibus V. & N. T. locis comminiſci ſatagunt. Arduum foret ſingula pro dignitate ventilare: ſufficiant, qui ultrò citroq; de toto negotio egerunt. v. *Acta Theoll. VVurtemb.* fol. 119. 126. 132. &c. 256. &c. 376. *Alſted.* l. c. p. 284. &c. *Aventin.* Annal. Boj. fol. 30. b. 77. b. 91 182. b. 259. b. 283. *Balei* Acta R. E. p. 15. 16. *Becm.* p. 687. Bellarm. T. 2. Contr. 3. *Brochm.* Syſt. Th. art. XXX. c. 2. T. 2. fol. 351. &c. Bucholc. I. C. p. 176. &c. 199. &c. *Bullinger* l. c. c. XIII. p. 54. *Calvin.* Inſtit. IV. 13-8. *Carion.* Chron. p. III. l. 4. p. 661. Conf. 704. *Lud. Cellotius* Hierarch. Eccl. Lib. V. c. 4. fol. 256-286. it. 321. &c. *Cent. Magdeb.* IV. 6. fol. 464. &c. 483. *Chytræi* Faſt. Chriſt. p. 34. *Concil. Conſtnapl. in Trullo* can. XXXIX. &c. p. 391-401. & *Nicen.*

II.

II. c. 10. 12. it. 17 - 22. *Confeſſ. Petric.* c. LXXIIX. fol. 260. 261. *Dannhauv.* Chriſteid. art. I. Theat. 2. phæn. I. p. 472. &c. *Dreſſer.* Iſag. Millen. V. p. 199. &c. *Euſeb.* H. E. II. 16. fol. 39. c. VII. 10. 190. IIX. 20. 137. f. 241. *Evagr.* H. E. I. 13. 21. 22. II. 3. 5. 8. *Fhelav.* de Eccl. Gr. p. 279. *Finckius* pecul. libell. *Funger.* Etymol. Tril. p. 268. *Garzonii* Piazza univerſal. diſſ. III. p. 71. *J. Gerhard.* in LL. it. Conf. Cathol. Tom. 3. artic. VII. p. 256 - 276. *Green.* diſſp. pecul. *Hildebr.* de pr. p. 19. *Hoſpinian.* integro volum. it. de Templ. fol. 434. *Kortholt.* de Perſec. ſect. IIX. ſ. 17. &c. p. 318. -320. *Legende* fol. 20. a. 2. b. *G. Major* præf. in vitas P. circa med. *Martini* Lex. Philol. f. 1982. *G. Th. Mejer.* diſſ. de Aſcetis ſ. 39. 40. *Niceph.* H. E. IIX. 39. f. 416. *Papp.* Epit. p. 129. *Polyd. Virg.* lib. VII. 1. p. 556. &c. *Pontanus* de urbe & rebus Amſt. Lib. II. c. 1.

fol.

fol. 65. 66. 67. *Platz.* Luc. ſuccis. loco XCIV. p. 571 - 581. Mich. Sachſe KaiſerChr. p. II. fol. 170. *Socrates* H. E. I. 17. II. 30. IV. 17. 18. 21. 29. V. 20. VI. 3. 6. 10. 14. 17. 22. 35. 36. *Sozomen* I. 1. 22. II. 12. III. 12. 13. 14. IV. 9. 19. 26. V. 9. 16. VI. 15. 16. 19. 27-34. VII. 7. IIX. 9. IX. 1. 2. *Theodorit.* IV. 10. 19. 20. 25. V. 24. 36. *Tribbechov.* ad Baron. exerc. *III.* & *IV.* *Vejel.* in Anab. Monach. *VVeſthemer* Concil. p. 508. *VVolff.* Lect. Memorab. Cent. *IV.* Tom. 1. fol. 82. &c. Zeæmann Unc. P. p. *II.* fol. 238. &c.

XXIV.

S*Peluncis* ſe commiſiſſe inibiq; ſuo modo ſacris vacaviſſe exules, nemo ferè dubitaverit, etſi illam *ſeptem-dormientium* narrationem fidei Autorum relinquat. Expediunt eam *Dannhauer* l. c. phantaſm. I. p. 871. &c. *Lauremb.* Acerr. Phi-

Philol. *III.* 33. p. 572. *Legendæ* fol. 91. *P. de Natalib.* in Catal. Sanct. lib. *VII.* c. 51. f. 145. Sachſe l. c. fol. 156. ita quoq; juxta *Mantuanum* Anacletus *Per ſpelæa diu traxit ſilvatica vitam* apud *Balenm* l. c. p. 5. b. ex *antro* epiſtolam ſcribit *Hyginus* ibid. p. 8. f. Utrum verò *Simeon* aliquis *Stylites* ad *columnam*, cui ipſe incredibilem in modum inſtiterit, frequentes conventus egerit, nullus dubitaret, modò vera eſſent, quæ de eo narrant *Vitæ Patrum* edit. germ. fol. 190. &c. lat. *G. Maj.* in fine. *P. de Natal.* lib *II.* c. 45. fol. 22. a. 1. *Evagr.* H. E. *I.* 13. fol. 499. &c. *V.* 21. fol. 614. &c. *VI.* 22. fol. 628. &c. *Niceph.* H. E. *XIIX.* 24. *Drexelius* in Nicet. lib. *I.* c. 10. §. 1. p. 161. in opp. Germ. T. 1. tract. 5. p. 778, b. Quid verò de eo habendum ſit, ſatis explicant *D. M. Lutherus* præf. in vitas P. lit. a. 3. 1. m. *Hildebr.* de Prec. p. 20. *Mejer* l. c. §. 45. *J. H.* *Urſi-*

Digitized by Google

Urſinus chunem rem ex *Luciani* Phallo ſcitè exponit Anal. Sacr. vol. *II.* lib. *I.* m. 14. p. 140-143. Conſimilem huic narrationem de *Vulfilacio*, Diacono *Epoſciano* conſignavit *Greger. Furoſenſis*, quam propter materiæ affinitatem annotâſſe h. l. ſufficiat, ex ejus Hiſt. Franc. lib. *IIX.* cap. 15. p. 418.

XXV.

IN *campo medio* procidebat ſuper genua *Legio Fulminatrix*, quando ſiti pariter ac hoſtium multitudine in terrâ peregrinâ oppreſſo Imperatori *Aureliano*, omniq; adeò exercitui & fulmen à Deo impetrabat, quo fugabantur hoſtes & delebantur; & *imbrem* gratioſum, qui totum exercitum reficiebat & recreabat: an verò inde nomen hoc ſortita fuerit, alius fori quæſtio eſt. videantur *Euſeb.* H. E. *V.* 5. fol 125. *Niceph. V.* 12. fol. 199. *Xiphilin. Tertull.*

Digitized by Google

tull. ad Scap. fol. 554. in Apologet. fol. 816. 817. *Bucholc.* Jud. Chronol. p. 162. *Candrar.* Hor. ſuccis. cent. *III.* c. 4. p. 14. *Dilher.* diſp. de Inſcript. *III. Hildebr.* Ritual. c. *VII.* §. 8. *Kortholt.* l. c. ſect. *V.* §. 29. p. 214. 215. *Ravanell.* Biblioth. S. Tom. *II.* fol. 1333. a. Sachſe l. c. fol. 115. Söffing ſecul. *II.* p. 185. &c. *Voſſius* comm. in Epiſt. *Plinii* pag. 75. usq; ad *fin.* in *agro Pius Aquilej* apud *Baleum* p. 8. f. in *loco ſecreto trans Tiberim cum multis Chriſtianis* Caliſtus apud eund. p. 11. Fabianus *ex agro* in urbem redit. p. 13. m. *In ſilvas* ſe abdidiſſe quosdam, nec paucos *ad montes* ſe contuliſſe itidem narrat *Euſeb.* H. E. *X.* 8. fol. 295. b. velut & *Silveſter I.* inde abſtractus dicitur à *Baleo* §. 2. 3. ad quorum fortè ſimilitudinem *Donatiſtæ* olim *Montenſes*, *Montaniſtæ* & *Campates*, à montibus ſcil. & *campis*, in quibus clanculùm conveniebant,

bant, appellati memorantur *Euſ. Bohemo* ad Epit. Pappi membr. *IV*. p. 823. pr. conf. *Theodorit*. H. E. *V*. 19. fol. 161. g.

XXVI.

Ab eorum verò radicibus depulſi Paſtores animarum fideles *ad ripas vicini fluminis oves paſcebant*, (quod & de *Jacobo* quodam *S. Ambroſius* refert lib. *VII*. ep. 37. fol. 64. 65. adde *Ravanell*. l. c.) *non enim more eorum, qui Babylone captivi tenebantur, organa ſuſpendebant, ſed conditorem & Patronum ſuum in omni loco dominationis Ejus hymnis celebrabant. Caterùm ne iſto quidem in loco conventum piorum paſtorum, CHRISTUM Dominum divinis laudibus efferentium, agi beſtiis ille paſſus eſt; proinde duo illi paſtores admirabiles* (Diodorus & Flavianus) *divinis ovibus velut in gymnaſium* bellicum *coactis, ſpirituales* herbas *eis demonſtra-*

ſtrabant, atq; Diodorus vir ſapientiſſimus fortiſſimusq; langaram fluvius limpidus & ingens tum ſuorum animos fortitudinis rivulis irrigabat; tùm adverſariorum blaſphemias ſinceræ doctrinæ undis penitùs obruebat; Flavianus autem optimus vir, quanquam ipſe in conventibus eccleſiaſticis minimè concionatus eſt; illis tamen, qui id munus obibant, magnam copiam argumentorum & ſententiarum è S. Literis petitarum ſuppeditabat; atq; ut illi arcus contra Arianam blaſphemiam tendebant, ita hic ex mente, tanquam ex pharetra tela eis ſubminiſtrabat: è quorum numero Aphraates ſalutem ovium ſuæ ipſius tranquillitati anteponens, gurguſtio, in quo vitam monaſticam excoluerat, relicto, labores paſcendi gregis Dominici ſibi imponebat, & expoſtulantis ſecum *Valentiniano,* in faciem intrepidus regerebat: *quoniam jam magnoperè conturbarentur oves Salva-*

vatoris, & multum eis immineret periculi neceſſe *eſſe omnes vias perſequi; non modò ne à feris caperentur, ſed etiam ut conſervarentur incolumes.* Quæ longiuſculè licet, verbis tamen *Theodoriti* quàm propriis eloqui, imò deſcribere placuit ex H. E. l. *IV.* c. 23. & 24. fol. 136-138. adde *Cyprian.* Epiſt. lib. *IV.* 6. fol. 126. &c. *Gregor. Nazianz.* Orat. *XXVII.* Tom. 2. fol. 459. b. Ita & alius *Monachus*, cui nomen *Dionyſio* de ſe teſtari poterat, quod *ſingula loca ad ſingula afflictationum genera ſibi præſtituta, ut ager ſilveſtris, ſolitudo deſerta, navis fluctibus jactitata, diverſorium publicum & horridus carcer oportuna ſibi viſa fuerint, in quibus celebres conventus magno ſtudio ageret*, apud *Euſeb.* H. E. l. *VII.* c. 7. f. 197. *Dannh.* l. c. Theatr. 3. phæn. 1. p. 581. Probè nôrant ſcil. vigilantiſſimi S. Gregis cuſtodes, *quantus animus*, quanta requirere-

tur in perſecutione *conſtantia*; ſedulò itaq; infirmioribus ſubvenire laborabant: *vaſtum* quippe *mare*, *in quo navigia corporis noſtri decurrunt: quorum igitur naves carinis munitæ ſunt, ii incolumes navigare poſſunt; infirma autem, etiam ſine fluctibus in tranquillitate periclitatur* prout ſuam *Anaſtaſiam* ſolatur *Chryſogonus Confeſſor* apud *Herm. Germberg.* Epiſt. Sacr. dec. *V.* m. 9. pag. 387. conf. Decretum *Nicolai I.* apud *Caranzam* in ſumma Concil. p. 563. Et hi ſunt *loci incerti*, in quibus paſſim ſub perſecutionibus illis graviſſimis ſua Chriſtiani Sacra celebraverunt.

XXVII.

C*Erti* è regione Sacrorum loci pro diverſitate temporum itidem variaverunt, ſuntq; vel *ante* vel *inter* vel *poſt* Perſecutiones, à quarum fine usq; in hunc diem non

ubiq;

Digitized by Google

ubiq; aut ſemper fuére variati. Primùm autem ante perſecutiones motas certus Eccleſiæ N. T. Sacrorum locus erat (*a.*) *Templum Hieroſolymitanum ſecundum*, in quo, dum Sacris operam navaret *Zacharias*, Præcurſoris Pater ab Angelo ſalutabatur, *Luc. I.* 11. *Oſiand.* Harm. Ev. *I.* 2. fol. 1. Conveniebant in eo quotannis *Joſeph* cum Mariâ, aſſumentes ſecum & infantem, & puerum JESUM, *Luc.* II. 21. &c. 40. &c. *Oſiand.* l. c. cap. 9. 12. fol. 1. Conveniebat ibi frequenter ſuos docturus SALVATOR, *Matt.* XXI-XXIV. XXVI. 55. *Marc.* XI-XIV. *Luc.* XIX-XXI. *Joh.* II. 14. &c. V. 14. VII. 14. &c. 28. IIX. 2. 59. X. 23. XII. XIIX. 20. *Oſiander* H. E. I. 21. & 24. II. 40. 43. 44. 49. III. 36. &c. IV. 1. 20. conf. *Cent. Magd.* I. lib. 1. c. 2. fol. 4. &c. *Hild.* de Pr. p. 6. *Ravanell.* Bibl. S. T. II. fol. 1334. b. Conveniebant inibi

Simeon & *Hanna*, *Luc*. II. 21. *Oſian.* I. 9. *Publicanus* & *Phariſ. Luc*. XIIX. 9. *Oſiand*. III. 27. *Apoſtoli* cum cœtu *Fidelium*, *Luc*. XXIV. 53. Act. II. 46. 47. III. 1. V. 12. XXI. 26. 27. vide *Bibliandri* Chriſtianiſm. ſempit. p. 7. b. f. *Cent. M.* l. c. *Clemen. Rom.* Recognit. l. I. f. 18. a. *Hildebr.* l. c. *Loſſ.* l. c. fol. 45. *Mornæ.* de Evchar. lib. II. c. 1. fol. 165. *Oſiand.* Harm. Ev. in fine. (β) Præter auguſtum hoc Hieroſ. Templum alias habebant, & in illâ, & in reliquis civitatibus, *Synagogas*, in quibus non infrequentes docuêre SALVATOR pariter & *Diſcipuli*. Vide *Matth*. IV. 23. IX. 35. XII. 9. XIII. 54. *Marc*. I. 21. 39. III. 10. VI. 2. *Luc*. IV. 15. 44. VI. 6. XIII. 10. *Joh*. VI. 59. XIIX. 20. *Actor*. IX. 20. XIII. 15. XXVI. 11. *Oſiand*. H. E. I. 20. 28. 43. 47. 48. II. 19. III. 15. adde *Cent. Magdeb*. I. 1. 6. fol. 240. & 2. 6. fol. 892. *Hoſpin*. de Templ. lib. I. cap.

Digitized by Google

c. 6. fol. 28. b. pr. *Micræl.* Synt. H.E. lib. II. ſect. 1. qv. 27. p. 406. &c. *Mornæ.* l. c. I. 3. fol. 48. &c. *Hier. Zanch.* loc. cit. (γ) Non alligata autem fuit his locis regionive Judaicæ Eccleſia, nec ordinariâ ſucceſſione exceperunt ſe *Templa*, *Baſilicæ*, *Ædesq́;* publicæ, cultui divino *unicè dicatæ*; ſed, velut in ſuperioribus dictum, preſſa validè, non tamen oppreſſa, latitans ſub modio à tenuibus orſa initiis inſtar grani ſinapis, ſuccenturiante Divinâ Benedictione, in tantum excrevit, ut totum pòſt terrarum orbem, omnesq́: ejus angulos *Ædibus ſacris repleverit*, prædicente, & eôdem comparationis genere utente ipſomet SALVATORE, Matth. XIII. 31. *Marc.* IV. 31. *Luc.* XIII. 19. ad quod non incommodè conferri poſſent, quæ *S. Auguſtin.* diſſerit ſerm. XXXI. de Sanctis. fol. 359. a. 1.

XXIIX.

DEvaſtato verò Templo, dirutis Synagogis diraſq; *perſecutiones, priores* præſertim, perpetiente Eccleſiâ, ob inimicorum tyrannidem, certis locis omninò carebant, nec habere eos poterant, qui ibidem loci perſiſtere nequibant, uti ad ſatiem, *credo*, in prioribus oſtenſum fuit. Omnem heic movent lapidem, & ſplendidè multa mentiuntur Pontificii, dum pars probabilitatem extructionis, pars etiam multitudinem quampiam & ſplendorem adſerere laborant. Et plurimum quidem præſidii ſperant ex voce *Eccleſiarum*, ſed id disjectum fuit §. XIV. Sin verò eis regeras, objeciſſe Ethnicos Chriſtianis ædium publicarum ſive Templorum defectum, & vel hôc nomine traduxiſſe, velut apud *Minut. Felic.* in Octav. p. 22. m.

Juſti-

Juſtinum alioſq; videre eſt, & *C. Baronius* Annal. Eccleſiaſt. Tom. II. neſcio quamnã *ambiguitatem* in voce *Templi* quærit, & hoc per *deciſionem* magis quàm calumniam interpretari nititur; næ *Cardinalis ille illuſtriſſ. deriſioni* ſe ſuosq́; exponit turpiter, prout cum cumulo rationum validarum id fecit *Rodolphus Hoſpinianus* de Templ. lib. I. cap. 6. f. 28. 29. cui adhuc añecti poſſent *Bal.* in Actis Rom. Pont. pag. 13. m. f. *Bebel.* Antiquit. Eccleſiaſt. artic. II. §. 21. p. 17. *Hildebr.* Enchir. cap. II. p. 14. f. & *Mornæus* l. c. fol. 166.

XXIX.

QVod verò *Johann. Quintinus* in explic. can. V. *Concil. Gangr.* ex verbis *Philonis Jud.* περὶ θεωρητ. βίου apud *Euſeb.* H. E. lib. II. c. 16. fol. 40. b. c. *in unaquaque regione eſt ferè ædes ſacra, quæ vocatur σεμνεῖον, i. e. auguſtum Templũ*, probare conatur,

 ſer-

ſermonem eſſe *de Judais nuper admodum ad fidem Chriſtianam converſis*, multumq́ꝫ deſudat in demonſtrandâ Templorum apud Chriſtianos antiquitate, ut quæ *jam tum ceperint ædificari, cùm ceperit Evangelium prædicari*, næ homo ille *in frigidum furnum panes immittit* (ut cum *Parœmiâ* loquar apud *Eraſm.* Chil. IV. cent. 7. ad 1.) quùm non Chriſtianorum, ſed *Eſſæorum* illa fuerint, quorum aliàs vitam l. c. deſcribit Philo: qui quidem de cætero quinam fuerint, ſatis noti ſunt ex *Fülleri* Miſcell. lib. I. c. 3. p. 29. *Martini* Lex. Philol. fol. 708. &c. *Mejero* de Aſcetis, ſuperiùs citato. Invalidæ autem *Quintini* conjecturæ validis rationibus deſtructæ ſunt à *Scaligero* de emendat. Temp. lib. VI. & *R. Hoſpin.* l. c. fol. 26. 27. qui eo me labore ſuperſedere jubent. *Füllerus* novas equidem turbas ciet, dum Miſcell. lib. II.

D. 9.

D.9.18.c.9.multa de publicis & locis & ſacris verba facit; ſed viderit ipſe, ne cum detrimento veritatis Hiſtoricæ id fecerit, quæ vix patietur adeò extenuare Tyrannidem perſequentium, ac ſi *parum* aut *nihil ferè moleſtiæ* fidelibus exhibuerit, nec per conſequens à publico & libero fidei exercitio pepulerit.

XXX.

NEc vel hilum eos juvabunt *Templa Ælii Adrian.* (ſive *Hadr.* Imperatoris XV. aliàs ſatis *gratioſi Chriſtianis*, juxta *Faſcic. Temp.* Anno CXXIV.) quorum mentionem faciunt *Æl. Lampridius*, & ex eo *Sabellicus* Ennead. VII. 6. T. 1. fol. 440. b. m. *Aventinus* lib. II. fol. 200. b. m. *Bucholc.* Ind. Chronol. pag. 155. f. *Pappus* in Epit. H. E. membro II. 165. 166. Si enim vel maximè *extructa* admitterentur, hoc tamen Pontificiis adhuc pro-

Digitized by Google

bandum incumberet; *tradita Chriſtianis, frequentata, retenta fuiſſe. Cynthius aurem vellat & admoneat* bonos viros ſubſequentium, in laudatis ſcriptoribus verborum: *deterritum* ſcilicet fuiſſe Imperatorem à pio inſtituto *per ſacrificulos, qui in fatis eſſe dixerunt, ſi hoc fieret, deorum religionem cum Romani Imperii Majeſtate interiturum, & omnes Chriſtianos futuros; foreq; ut omnia cætera templa deſerantur.* v. & *R. Hoſpin.* l. c. qui idem ad ſtabiliendam veritatem ex *Epiphan.* Tomo II. lib. 1. 9. hæreſ. narrat, hæc Adriani molimina demum à *Conſtantino Magno* abſoluta &c. fol. 31. b. m. adde *Voſſ.* in Epiſt. Plin. p. 67. Parili pacto poſſemus adducere *Aurelium Commodum*, qui & ipſe *multùm faviſſe Chriſtianis* dicitur, niſi è veſtigio adderetur *prohibitum fuiſſe, ne Chriſtiana templa paſſim extrui ſineret,* apud *Dreſſerum* Millen. V. p. 207. f.

nec

nec non *Alex. Severum*, qui *cùm conſuleretur à Chriſtianis de loco ad pium uſum concedendo*, de quo popinarii eis litem movebant, reſcripſit: *ſatiùs ſibi videri, ut DEUS eo loco coleretur, quàm ut popinarii eum tenerent; ſtatuerat* præterea *CHRISTI Simulacrum in Larario inter Deos domeſticos, habebatq; in animo illi Templum erigere, atq; inter Deos eum recipere*, velut de eo memorant *Sabellic9* & *Papp9* ll. cc. *Bucholc.* p. 171. *Dannhavv.* Chriſteid. art. I. Theatr. I. Phænom. 6. lit. I. K. L. p. 213. 214. & Metamorph. III. p. 773.

XXXI.

C*Onſentaneum* heic *putat Polydorus Virgil. in remotis locis, quò non facilè perveniſſet ille Tyrannorum furor, Fana aliqua interim aut ædificata, aut quæ primùm dæmonum fuerant, CHRISTO dicata ab Apoſtolis*

&c. quod & *credit* ille & *dicit*, nec *abhorrere à fide autumat, aliquam ædem præter templum Hieroſol. fuiſſe dedicatam*: nec *mirum alicui eſſe debere, ſi talia ac hujusmodi benè multa alia literis minùs prodita ſint*, id quod *Scriptorum inopiâ* factum arbitratur &c. de Inv. Rer. lib. V. c. 6. p. 413. Sed, unde & quî hoc ſuum *putare, credere, dicere &c.* probatum dare queat, *ipſe viderit* cum ſociennis: noſtris enim tenus hac perſvadere id non potuit, niſi firmiores rationes adduxerit; conſtat potiùs è regione, nequaquam licuiſſe *Apoſtolis* tale quid aggredi, ob tyrannorum violentiam: *Thomæ* certè *in Indiâ ſuperiore*, ex ipſiſmet Pontificiorum relationibus, nequaquam integrum erat vel novum erigere, vel vetus repurgare Templum; quin potiùs ubi ad ejus preces ardentiſſimas *idolum frangeretur, gladio á Pontifice populi trans-*

verbe-

verberatus traditur in *Legendâ* fol. 8. b. 2. f. iisdemq; ferè verbis à *P. de Natalibus* l. c. lib. I. c. 79. fol. 11. a. 2. pr. Quantum periculi vitæ *S. Johannis* creatum in *Pathmo* fuerit, quomodo *homines ejus inſulæ tanquam agreſtes feræ virum aggreſſi dilaceraverint, & humi proſtratum dentibus diſcerpſerint*, multis deſcribit *Prochorus* in ejus vitâ p. 589. ſeqq. *Bartholomæus* ob confractum idolum *fuſtibus cæſus*, vel *vivus excoriabatur*, vel *cruci affigebatur*, vel *capite deminuebatur*: nondum quippe inter Pontificios ſatis convenit, quo mortis genere eum interiiſſe dicere velint v. *Legend.* fol. 114. b. 2. pr. *P. de Nat.* l. c. lib. VII. c. 103. fol. 153. Conf. *Pappi* Epit. H. E. membr. II. p. 127. 128. unde nec *Chronico Monaſterii Erbersheimenſis*, à planctu *S. Materni* locum *Hellum*, ſive *Hellelum*, vel *Elegiam* dictum, fides adhiberi poterit, prout nec

traduntur in *Legenda* fol. 61. b. 2. m. Viderint, qui cum Anacleto decernunt, ne præſul, ne clerici comam vel barbam nutriant, neve Epiſcopus *à paucioribus quàm 3. Epiſcopis ordinetur: ut clerici publicè, non privatim ad ſacros ordines adſciſcantur: ut ſinguli Epiſcopi quotannis Limina, h. e. Templum D. Petri ad vincula inviſant: ut omnes fideles peractâ conſecratione communicent; qui verò nollent, è ſacris ædibus eliminarentur, Platin.* p. 12. b. m. *Viderint*, quibus *Alexander I. Templum Romæ fabricat in honorem B. Petri & ad vincula* nominat, referente *Dreſſero* Millen. V. p. 178. m. 10. (quod quidem ejus prædeceſſor jamjam quotannis viſitari voluit:) Viderint, quibus *Hyginus* inſtituit, *ne Templa ſine celebratione dedicentur, neve augeantur diminuanturq́; ſine arbitratu Metropolitani* (quod nomen tum temporis adhuc erat incognitum

um) *vel Epiſcopi*, vetans quoq; *Tigna, reliquasve materias ad ædificanda Templa congeſtas, in prophanos uſus converti; poſſe tamen ad ſtructuram alterius templi vel cœnobii, concedente Epiſcopo, transferri*, concedens, apud *Platin.* p. 17. b. pr. Viderint, qui cum *Pio I. Thermas Novati invito Patritio dedicant in honorem Prudentianæ, multaq; huic templo dona offerentes ſæpè eodem in loco Deo ſacrificium præſtant*, ib. p. 18. b. f. *Viderint*, qui curam gerunt *conſecrandi Metropolitani aut Archi-Epiſcopi nomine Patriarchæ appellandi*, cum *Aniceto*, ib. p. 19. b. m. Viderunt, qui cum *Zepherino Epiſcopum vel à Patriarcha, vel à Primate, vel à Metropolitano ſuo in judicium vocatum ſine Autoritate Apoſtolicâ damnari nolunt*, p. 23. *Viderint*, qui cum *Calixto ædificant Baſilicam Tranſtiberinam in honorem B. Virg. eamq; auro & argento pulcerri-*

mè

Digitized by Google

mè exornant. *Viderint*, qui cum *Fabiano in cœmeteriis pro dignitate ædificant*, p. 28. a. ſ. *Viderint*, qui tempore *Cornelii* memorant *grandia templa*, *quæ Petro & Paulo ſtruxerit antiquitas*, cum *Sabellico* l. c. lib. 7. fol. 445. a. *Viderint* deniq; qui cum *Felice* decernunt, *nullibi quàm in ſacro loco*; & *à viris ſacris initiatis Sacrificium*, *quod Miſſam appellant*, *celebrari debere*, *exceptâ tamen neceſſitate* apud *Platin*. p. 33. b. m. inq; *honorem Martyrum Templa ac Miſſas annuas haberi* apud *Bale*. in Actis R. P. qui id *apertam blaſphemiam* vocat pag. 17. m.

XXXIII.

ET quæ ſexcenta ejuſmodi ineptiarum alia de horum tempoꝛum ædibus ſacris hinc inde extructis pariter & excultis à præpoſteris illis *Antiquitatis affectatoribus* in medium, planè, (mihi crede) gratis

tis afferuntur, haud abſimilia *vaticinio Horatii* de Bello Troj. aut *excoriatis prius* quàm mactatis apud Homerum bobus: imò *ſubigentes prius, quàm pinſentes farinam* ſibimetipſis nondum conſtant, dum quod alius aſſerit, alius negat: clara quippe ſint *Polydori Virgilii* verba: *toto illo temporis intervallo* (à Chriſti ſcil. aſcenſu in cœlum, ad Diocletiani & Maximiani perſecutionem) *tantum abeſt, ut aliquod templum à noſtris Chriſtianis publicè exædificaretur, ut etiam omnia eſſent occulta, & ſacella potiùs atq; eadem abdita & plerunq; ſubterranea, quàm apertis in locis ac publicis fierent.* l. c. 413. Et ex aliis immotis fundamentis idem adſtruit *Joh. Baleus* in Actis Rom. Pont. ſingulis ferè pag. qui tandem, poſt vitam Melchiadis infit: *Plauſtra Decretorum & Mendaciorum Carſulanus, Platina, Stella & alii Paparum adulatores his CHRI-*

Digitized by Google

CHRISTI Martyribus; ſed falsò tribuunt, ut ſuarum ceremoniarum, ne dicam blaſphemiarum, inſtitutio diabolica eorum autoritate comprobetur. Non enim ſunt veriti ſpurciſſimi nebulones, Papicolæ, pulcerrimam hanc Eccleſiæ faciem ac capiti ſuo CHRISTO ex aſſiduâ perſecutione ſimilem ad ſui Abadonis ſolium erigendum impiis his ſtercoribus fœdare, martyrumq́ʒ ſanguinem polluere; ſed quis ſapiens putaret, ſimplices verbi Miniſtros & Paſtores, quales tunc erant Romani Pontifices omnes, in latibulis, Cryptis ac ſpecubus habitantes, & nihil præter mortem ſub Tyrannis indies expectantes, de Faſtu Pontificio, ædificiis aut ordinationibus Papiſticis cogitare, quùm nec templa nec certas ædes haberent &c. Non vacat plura transſcribere; legantur cætera p. 22. Quare proprio eos jugulatos gladio vel ad orcum patiar defendere, niſi meliorem nobiscum men-

mentem fovere velint; ſed heu! *Veritas ab erroneis hominibus comprehendi non potuit, & cùm in ſole vellet figere oculos, vim luminis non ferens, cœcata eſt, non illuminata humana præſumtio, & adſpectui ejus lippitudo inhæſit*, non injuriâ exclamarem cum *Cypriano* ſerm. de Cœn. DN. f. 447. Valeant ergò cum ſuis figmentis, queis extra orbitam aliquantum vagantem fecerunt: ad *certos Sacrorum locos* remeo, *eorundem primitias* dextro oculo perluſtraturus.

XXXIV.

ET *primis* ita perſecutionibus nulla ædificia publica peculiaria, cultui divino Sacrisq; Chriſtianorum unicè dicata, ſive nullos certos ſacrorum publicorum locos fuiſſe eisdem ſatis probatum fuit: *ſub mediis* autem *aliquas in cœmeteriis fabricas* easq; *exiles erectas*, poſt decurſum ſcil. à CHRISTI Nativi-

tate

Digitized by Google

tate ſæculum alterum, quas *Eccleſiolas* non incommodè dixeris cum *Znnchio* l. c. fol. 640. a. m. nullus negaverim, modò ſufficiens eſſet autoritas *Damaſi* & *Platinæ* ll. cc. ut & *Onuphrii Panv.* Interpr. voc. obſcur. Eccleſ. p. 66. a. m. Conf. *Hoſpin.* l. c. quos ſi rejeceris, & infirma eorum momenta ponderando non admiſeris, per me facilè obtinebis, *neſciri planè*, ubi primus ejusmodi Locus publicus conſecratus & exædificatus fuerit; ipſeq; licèt inquiras, circa quos annos id obtigerit. Interim conferatur *Beinegger* Idol. Lauret. c. V. p. 34. &c. *Hildebrand.* in Offertorio c. VII. §. 3. p. 55. *Mornæus* de Evchar. Lib. II. c. 1. fol. 167.

XXXV.

SUb *poſterioribus*, circa & ante ultimas non paucos hinc inde excitatos, quis vel dubitaverit, vel

planè

planè negaverit? Intererant quippè annorum non pauci inter eaſdem, ut ita facilis credere queas, unum vel alterum Locum publicum ſacris noſtris Chriſtianorum fuiſſe conceſſum. *Ante ſeptimam* itaq; *Decii Perſecutionem Philippus Arabs* Imperatore. Quem *Chriſtianum* nominat *Euſebius*, quum *precationum in die poſtrema vigiliæ Paſchatis unà cum multitudine in Eccleſiâ particeps fieri vellet, non prius ab Epiſcopo, qui tum Eccleſiæ præerat, permittebatur intrare; quàm confeſſus fuiſſet; & inter eos, qui peccatorum vinculis adhuc tenebantur adſtricti, locumq́; pœnitentiam agentibus præſtitutum occupabant, ſe ſuâ ſponte collocaviſſet; Epiſcopusq́; dixit eum non aliâ conditione, niſi iſtud faceret, propter multa delicta, quæ ab* (melius fortè, *de*) *illo ferebantur, aliquando in Eccleſiam receptum fore.* Hiſt. Eccl. lib. V. c. 27. fol. 171. adde *Sabellicum*

Eun.

adhibuit *B. Rhenanus* dum hoc narrat Rer. German. lib. II. fol. 171. 172. Satis enim conſtat, quid de illo *Materno* habendum ſit ex *B. Bebelii* l. c. ubi ex profeſſo eum pertractat.

XXXII.

Viderint itaq; unde aſſerta ſua probent, qui ex *camerâ Mariæ ab ipſis Apoſtolis* factam ajunt *unam Eccleſiam*, celebratione Evchariſtiæ multisq; miraculis nobilitatam, ab angelis deniq; transportatam ex Palæſtinâ in *Illyricum*, in *Silvam*, pòſt & *viam Lauretanam* depoſitam, prout *Bulla Papalis* teſtatur, & confirmant *Baronius* in Annalibus, *Caniſius*, *Turrianus* & *Turſellinus* in operibus: refutati ſuperiore ſæculo ex parte à *Petro Paulo Vergerio*, ex parte hôc noſtrô ab Ejus Vindice, *Matth. Berneggero* in Idol. Lauret. *Viderint*, qui Apoſtolis

ſtolis *adhuc viventibus templa conſtructa*, v.g. Johanni Epheſinum, Johanni, Petro & Stephano Romanum, imò *in unâ provinciâ LXXV. Eccleſias* enumerant, aut cum *Clemente* I. Eccleſias ædificare jubent *per congrua loca, quæ divinis precibus ſacrari oportet*, juxta *Platinam* p. 11. b. m. & *Eccium* in Euch. p. 152. quem citat *Gerhardus* Conf. Cat. Tom. III. art. X. c. 6. p. 757. a. pr. Conf. *Cent. M.* II. 6. f. 120. *Chemnit.* Ex. C. Tr. p. I. p. 154. *Bulling.* de O. E. c. 21. p. 98. 99. *Rivet.* Critic. S. I. 7. p. 144. pr. *Viderint*, quibus *Andreas miſſaticum officium quotidiè offert* cum compilatoribus *Hiſtoriæ S. Andr.* de quâ *Ed. Albertin.* de Evchar. lib. II. c. 1. fol. 258. *Viderint*, quibus *Jacobus Juſtus* Hieroſolymis *miſſam in Pontificalibus celebrat, etiam antequam eſſet Epiſcopus ordinatus*, id quod *Petrus in Antiochiâ, Marcus in Alexandriâ quoq;* feciſſe tra-

traduntur in *Legenda* fol. 61. b. 2. m. Viderint, qui cum Anacleto decernunt, ne præſul, ne clerici comam vel barbam nutriant, neve Epiſcopus *à paucioribus quàm 3. Epiſcopis ordinetur: ut clerici publicè, non privatim ad ſacros ordines adſciſcantur: ut ſinguli Epiſcopi quotannis Limina, h. e. Templum D. Petri ad vincula inviſant: ut omnes fideles peractâ conſecratione communicent; qui verò nollent, è ſacris ædibus eliminarentur, Platin.* p. 12. b. m. *Viderint*, quibus *Alexander I. Templum Romæ fabricat in honorem B. Petri & ad vincula* nominat, referente *Dreſſero* Millen. V. p. 178. m. 10. (quod quidem ejus prædeceſſor jamjam quotannis viſitari voluit:) Viderint, quibus *Hyginus* inſtituit, *ne Templa ſine celebratione dedicentur, neve augeantur diminuanturq́; ſine arbitratu Metropolitani* (quod nomen tum temporis adhuc erat incognitum

tum) *vel Epiſcopi*, vetans quoq; *Tigna, reliquasve materias ad ædificanda Templa congeſtas, in prophanos uſus converti; poſſe tamen ad ſtructuram alterius templi vel cœnobii, concedente Epiſcopo, transferri*, concedens, apud *Platin.* p. 17. b. pr. Viderint, qui cum *Pio I. Thermas Novati invito Patritio dedicant in honorem Prudentianæ, multaq; huic templo dona offerentes ſæpè eodem in loco Deo ſacrificium præſtant*, ib. p. 18. b. f. *Viderint*, qui curam gerunt *conſecrandi Metropolitani aut Archi-Epiſcopi nomine Patriarchæ appellandi*, cum *Aniceto*, ib. p. 19. b. m. Viderunt, qui cum *Zepherino Epiſcopum vel à Patriarcha, vel à Primate, vel à Metropolitano ſuo in judicium vocatum ſine Autoritate Apoſtolicâ damnari nolunt*, p. 23. *Viderint*, qui cum *Calixto ædificant Baſilicam Tranſtiberinam in honorem B. Virg. eamq; auro & argento pulcerrimè*

Digitized by Google

mè exornant. Viderint, qui cum *Fabiano in cœmeteriis pro dignitate ædificant*, p. 28. a. f. *Viderint*, qui tempore *Cornelii* memorant *grandia templa, quæ Petro & Paulo ſtruxerit antiquitas*, cum *Sabellico* l. c. lib. 7. fol. 445. a. *Viderint* deniq; qui cum *Felice* decernunt, *nullibi quàm in ſacro loco; & à viris ſacris initiatis Sacrificium, quod Miſſam appellant, celebrari debere, exceptâ tamen neceſſitate* apud *Platin.* p. 33. b. m. inq; *honorem Martyrum Templa ac Miſſas annuas haberi* apud *Bale.* in Actis R. P. qui id *apertam blaſphemiam* vocat pag. 17. m.

XXXIII.

ET quæ ſexcenta ejusmodi ineptiarum alia de horum temporum ædibus ſacris hinc inde extructis pariter & excultis à præpoſteris illis *Antiquitatis affectatoribus* in medium, planè, (mihi crede) gratis

tis afferuntur, haud abſimilia *vaticinio Horatii* de Bello Troj. aut *excoriatis prius* quàm mactatis apud Homerum bobus: imò *ſubigentes priùs, quàm pinſentes farinam* ſibimetipſis nondum conſtant, dum quod alius aſſerit, alius negat: clara quippe ſint *Polydori Virgilii* verba: *toto illo temporis intervallo* (à Chriſti.ſcil. aſcenſu in cœlum, ad Diocletiani & Maximiani perſecutionem) *tantum abeſt, ut aliquod templum à noſtris Chriſtianis publicè exædificaretur, ut etiam omnia eſſent occulta, & ſacella potiùs atq; eadem abdita & plerunq; ſubterranea, quàm apertis in locis ac publicis fierent.* l. c. 413. Et ex aliis immotis fundamentis idem adſtruit *Joh. Baleus* in Actis Rom. Pont. ſingulis ferè pag. qui tandem, poſt vitam Melchiadis infit: *Plauſtra Decretorum & Mendaciorum Carſulanus, Platina, Stella & alii Paparum adulatores his*

CHRI-

CHRISTI Martyribus; *ſed falsò tribuunt*, *ut ſuarum ceremoniarum*, *ne dicam blaſphemiarum*, *inſtitutio diabolica eorum autoritate comprobetur. Non enim ſunt veriti ſpurciſſimi nebulones*, *Papicolæ*, *pulcerrimam hanc Eccleſiæ faciem ac capiti ſuo CHRISTO ex aſſiduâ perſecutione ſimilem ad ſui Abadonis ſolium erigendum impiis his ſtercoribus fœdare*, *martyrumq́ʒ ſanguinem polluere*; *ſed quis ſapiens putaret*, *ſimplices verbi Miniſtros & Paſtores*, *quales tunc erant Romani Pontifices omnes*, *in latibulis*, *Cryptis ac ſpecubus habitantes*, *& nihil præter mortem ſub Tyrannis indies expectantes*, *de Faſtu Pontificio*, *ædificiis aut ordinationibus Papiſticis cogitare*, *quùm nec templa nec certas ædes haberent &c.* Non vacat plura transſcribere; legantur cætera p. 22. Quare proprio eos jugulatos gladio vel ad orcum patiar defendere, niſi meliorem nobiscum men-

mentem fovere velint; ſed heu! *Veritas ab erroneis hominibus comprehendi non potuit, & cùm in ſole vellet figere oculos, vim luminis non ferens, cœcata eſt, non illuminata humana præſumtio, & adſpectui ejus lippitudo inhæſit*, non injuriâ exclamarem cum *Cypriano* ſerm. de Cœn. DN. f. 447. Valeant ergò cum ſuis figmentis, queis extra orbitam aliquantum vagantem fecerunt: ad *certos Sacrorum locos* remeo, *eorundem primitias* dextro oculo perluſtraturus.

XXXIV.

ET *primis* ita perſecutionibus nulla ædificia publica peculiaria, cultui divino Sacrisq; Chriſtianorum unicè dicata, ſive nullos certos ſacrorum publicorum locos fuiſſe eisdem ſatis probatum fuit: *ſub mediis* autem *aliquas in cœmeteriis fabricas* easq; *exiles erectas*, poſt decurſum ſcil. à CHRISTI Nativitate

Digitized by Google

tate ſæculum alterum, quas *Eccleſiolas* non incommodè dixeris cum *Zanchio* l. c. fol. 640. a. m. nullus negaverim, modò ſufficiens eſſet autoritas *Damaſi* & *Platinæ* ll. cc. ut & *Onuphrii Panv.* Interpr. voc. obſcur. Eccleſ. p. 66. a. m. Conf. *Hoſpin.* l. c. quos ſi rejeceris, & infirma eorum momenta ponderando non admiſeris, per me facilè obtinebis, *neſciri planè*, ubi primus ejusmodi Locus publicus conſecratus & exædificatus fuerit; ipſeq́ licèt inquiras, circa quos annos id obtigerit. Interim conferatur *Bernegger* Idol. Lauret. c. V. p. 34. &c. *Hildebrand.* in Offertorio c. VII. §. 3. p. 55. *Mornæus* de Evchar. Lib. II. c. 1. fol. 167.

XXXV.

S*Ub poſterioribus*, circa & ante ultimas non paucos hinc inde excitatos, quis vel dubitaverit, vel planè

planè negaverit? Intererant quippè annorum non pauci inter eaſdem, ut ita facilis credere queas, unum vel alterum Locum publicum ſacris noſtris Chriſtianorum fuiſſe conceſſum. *Ante ſeptimam* itaq; *Decii Perſecutionem Philippus Arabs* Imperatore. Quem *Chriſtianum* nominat *Euſebius*, quum *precationum in die poſtrema vigiliæ Paſchatis unà cum multitudine in Eccleſiâ particeps fieri vellet, non prius ab Epiſcopo, qui tum Eccleſiæ præerat, permittebatur intrare, quàm confeſſus fuiſſet, & inter eos, qui peccatorum vinculis adhuc tenebantur adſtricti, locumq; pœnitentiam agentibus præſtitutum occupabant, ſe ſuâ ſponte collocaviſſet; Epiſcopusq; dixit eum non aliâ conditione, niſi iſtud faceret, propter multa delicta, quæ ab* (melius fortè, *de*) *illo ferebantur, aliquando in Eccleſiam receptum fore.* Hiſt. Eccl. lib. V. c. 27. fol. 171. adde *Sabellicum*

Eun.

Enn. VII. lib. 7. Tom. I. fol. 444. b. *Bunon.* Ide. Hiſt. Univerſal. p. 96. ubi plures in hanc rem Scriptores citat. Papp. Epit. Hiſt. Eccl. membr. II. p. 167. m. f. ita *Tertullianus* virgines adhortatur ad reverentiam *in Eccleſiis & extra eas*, lib. de Vel. Virgin. c. XIII. fol. 496. 497. meminit earum & l. c. c. III. ſic alibi ingemiſcit *Chriſtianum ab Idolis in Eccleſiam, de adverſariâ officinâ in Domum Dei venire*, de Idolol. cap. VII. (citante *Petrejo* in Confeſſ. Tertull. & Cypr. Lib. IV. c. 10. p. 123. a. f. niſi potiùs eſt de Spectaculis fol. 700.) ita *Cyprianus* quoque *mulieres* alloquitur, qui *in Dominicum* ſine ſacrificio veniebant, de Eleemos. fol. 184. apud *Petrej.* l. c. quem & ipſum locum de *æde ſacrâ* interpretatur *Hildebr.* in Offertor. c. IV. §. 9. p. 31. f. Circa idem tempus, apud *Biturigas* domum Leocadii *in Eccleſiam ædificatam* refert

fert *Gregorius Turon.* Hiſt. Franc. lib. I. cap. 31. p. 24. 26. modò non ſuſpecta ſit ejus autoritas. *Octavùm* perſequente Valentiniano Theotecnus Epiſc. Cæſarienſis Macrinum, antequam ad martyrium duceretur, prehenſâ manu *rectà ducebat in Eccleſiam: quem cùm interiùs ad ipſum ſacrarium collocâſſet &c.* v. *Euſeb.* Hiſt. Eccl. VII. 14. fol. 194. c. d. & *Niceph.* H. E. VI. 13. fol. 270. f. quo tempore *multas Aegypti & Thebaidos Eccleſias* disjectas ex *Hieron.* in vitâ Pauli Erem. memorat *Bucholcerus* Indic. Chronol. pag. 177. m. f.

XXXVI.

POſt *nonam* Perſecutionem *Aurelius Probus* Imper. *plures Baſilicas & templa ædificaſſe* memoratur *Sabellico* l. c. fol. 449. b. m. & *Eccleſia magna tùm cepiſſe incrementa, dùm præfecturas & honores militares*

conſequerentur Chriſtiani, laxiora etiam ædificia conventibus agendis conſtruerentur, prodente, & ad plures provocante *Bunone* l. c. p. 103. f. Ante *decimam, decennem*, & ferè *decumanam* Diocletiani Perſecutionem *quantum ſplendoris doctrina veræ pietatis apud omnes homines, Græcos ſimul & Barbaros obtinuerit, & quàm liberè inter eos prædicata fuerit, dum ex Imperatorum ſingulari humanitate, benevolentiâ, devotione* confirmatum dare laborat *Euſebius*, inter alia, *quid commemorem*, inquit, *quâ humanitate, cultu & benevolentiâ, non illâ quidem vulgari & contemnendâ provinciarum præfecti & rectores Eccleſiarum præſides & Epiſcopos, ut manifeſtò cernere liceret, amplexi fuerint? aut quomodo quisquam conventus illos infinitâ hominum turbâ frequentatos, multitudines in ſingulis civitatibus coactas, illuſtres hominum in templis concurſus poterit* oratione

oratione explicare? unde, cùm in antiquis illis ædificiis non ſatis loci haberent, ampliores Eccleſias in univerſis urbibus, fundamentis ad majorem laxitatem dilatatis, erexerunt? qui locus ſat illuſtris extat Hiſt. Eccl. Lib. IIX. c. 1. fol. 215. 216. per omnia ὁμόψηφον nactus *Nicephor.* lib. VII. cap. 2. fol. 293. adde *Cent. Magdeb.* II. cap. 2. fol. 6-9. *Dannhaueri* Chriſteid. act. I. phænom. 4. p. 189.

XXXVII.

DErepente autem *ſub Diocletiano* perſecutionis turbine redingruente tantâq; calamitate renovatâ, quantam vix explicari poſſe Sacri unaminiter confirmant Hiſtorici, tum ſanè *ſacras ædes precibus dicatas è ſublimi in ſolum, fundamentis ipſis conquaſſatis, dejiciebant,* apud *Euſeb.* l. I. cap. 2. fol. 217. b. *Bulling.* de Orig. Err. p. 109. *Anno*

turbarum iſtarum *VII.* ubi, qui in Palæſtinæ locis *ad metalla damnati* erant, *magnâ uterentur libertate, adeò ut etiam domus in Eccleſiam ædificarentur*, horribiliter exacerbabatur eorundem Præfectus, ita ut alios igni traderet, alios in ſolas terras deportaret, v. l. c. cap. 21. fol. 243. 244. De privatis aliàs ædibus circa id tempus *in communem ſacrorum uſum dedicatis* aliqua quidem conſignavit *Platina* in vitâ Marcelli p. 37. b. m. ſed *vereor, ne Platina ſit Platina*; ipſi potiùs inhæream *Euſebio*, qui ulteriùs *concionem* deſcribit, *prout in conventibus populi in Eccleſia mos eſt*, fol. 244. d. *Maximinum* poſtideà in Palinodiâ pro Chriſtianis narrat inter alia conſtituentem; *quin etiam, ut Dominicas & ædes ſacras reficiant, à nobis conceſſum eſt: &, quò noſtra donatio liberalior & munificentior fiat, hoc etiam promulgandum cenſuimus, ut,*

ſi

ſi quæ ædes Chriſtianorum extiterint, --- ad antiquum jus Chriſtianorum reſtituantur --- Iſtæ ſunt ipſius tyranni voces, quas non anno integro, poſt edicta contra Chriſtianos columnis ab ipſo propoſita, literis mandandas curavit, apud *Euſeb.* Hiſt. Eccl. Lib. IX. c. 8. fol. 269. g. 270. a. b.

XXXIX.

L*icinius* tandem, *ſceleratorum Tyrannorum ultimus* (*Euſeb.* H. E. X. 9. fol. 295. e.) ultimam in Chriſtianos iram evomiturus *apud Amaſiam & reliquas Ponti civitates ea patrabat, quæ omnem crudelitatis modum ſuperant, antea nullâ unquam ſæculorum memoriâ audita: in quo loco quidem Eccleſiarum Dei aliæ è ſublimi dejectæ ſunt, ſoloq; adæquatæ; aliæ autem occluſæ, ne quisquam eorum, qui eas frequentare conſueverant, eò commearet, neve Deo ibi cultum impertiret, non enim putavit pro ſe illic*

preces Deo offerri, utpote quem mala conſcientia in eam opinionem induxiſſet, ſed eos pro pii Imperatoris Conſtantini incolumitate omnia exequi, & Deum orationibus pro eo placare perſvaſum habuit; unde omnem furoris ſui impetum in eos intorquere ſtatuit. Præfecti igitur, qui aſſentationibus dediti erant, ſe gratum tyranno impuro facturos rati, quosdam Epiſcopos more hominum maleficorum (qui enim nihil mali commiſerant, absq; causâ erant, tanquam ſicarii ad pœnam abducti & graviter multati) acerbis ſuppliciis affecerunt: alii jam corpore in multas particulas diſſecto novum mortis genus & vitæ exitum ſuſtinuerunt, & poſt crudele illud horrendumq; ſpectaculum, quò à piſcibus devorarentur, in altos maris gurgites erant præcipitati: his acceſſerunt piorum virorum fugæ &c. ib. c. 8. fol. 293-295. Parili pacto poſt deſitam perſecutionem *Baſilicas apud Cirtam,*

tam, *civitatem*, *necdum reſtitutam* memorat *Optatus Milevit.* adv. Donatiſt. Lib. I. pag. 17. pr. ad quæ itidem, cui lubet, conferantur *Aventini* Annal. Bojor. fol. 247. a. m. *Bucholc.* Ind. Chronol. p. 182. pr. *Euſeb.* de vitâ Conſt. lib. III. cap. 1. fol. 358. 359. *Hoſpin.* de Templ. lib. I. c. 6. fol. 29. 30. *Nicephor.* Hiſt. Eccl. lib. VII. cap. 3. &c. fol. 295. ſeqq. *Rivandri* Feſt. Chron. part. I. fol. 5. a. p. ex *Tertull.* contra Valent. fol. 388. pr. *VValafridus Strabo* de Rebus Eccleſ. cap. II. fol. 953. b. Tom. I. Biblioth. Patr. *Zepperus* Polit. Eccleſ. lib. II. cap. 27. pag. 284. 285.

XXXIX.

ET hæc eò patrabantur usq;, donec per ſingularem Dei Clementiam Imperii Gubernacula capeſſeret *Princeps in omnibus modeſtiſſimus ac ſanctiſſimus* CONSTANTI-

NUS MAGNUS, *qui Imperator Summus & Auguſtus cùm ab exercitu, tùm multò antè à Deo ipſo ſummo omnium Imperatore, declaratus paternæ ſe Pietatis erga noſtræ Religionis diſciplinam æmulum & imitatorem præſtabat*, juxta *Euſeb.* H.E. IIX. 26. fol. 249. 28. fol. 254. f. g. IX. 9. fol. 270. g. 271. a. Hic quippe glorioſiſſimus Imperator, præter reliqua egregia excellentis Pietatis Monumenta pluria *neq; Eccleſiarum ædificia demoliebatur, neq; aliud in noſtros ſcelus moliebatur* l. c. fol. 249. b. ſed potiùs è converſo, ut illi *ſacras ædes, precibus deſtinatas funditus evertere atq; è ſublimi dejectas ſolo æquare*: ita hic *tùm eas, quæ ſupererant, altiùs erigere, tùm novas ſumtu ex ipſis regiis theſauris ſuppeditato magnificè extruendas ſancire*: illi *jubere, ne epiſcopi uſquam conventus agere aggrederentur*; hic *eos ex omnibus gentibus ad ſe convocare, intromittere in*

pala-

palatium, ſinere in intimas ejus partes penetrare, & laris ſui menſaq́ꝫ regalis compotes facere -- In quas quidem res oculis conjectis dixerit aliquis meritò, novum quendam & innſitatum mundi ſtatum modò apparuiſſe, inſolito quodam lucis ſplendore, veluti poſt craſſam caliginem, mortali hominum generi elucente, fatendumq́ꝫ univerſum hoc opus ipſius Dei eſſe, qui Imperatorem tam pium impiorum multitudini adverſarium oppoſuerit Id. de vita Conſt. lib. III. c. 1. fol. 358. 359. Conf. *Baleum* in H. R. P. ex *Mantuano* pag. 24. 25.

XL.

IMò ampliùs, non *fraudulenter*, ut *Maxentius*, apud *Euſeb.* IIX. 26. fol. 249. e. f. neq; *ſimulatè*, ut *Maximinus*, *ex reliquis omnibus pietatis hoſtibus planè peſſimus* IX. 19. 270. g. adde ibid. capp. priora & *Pappi* Epit. H. E. pag. 423. 424. neq;

 mali-

Digitized by Google

malignanter ad vomitum revertendo, ut *Licinius*, X. 8. fol. 292. *Papp.* p. 425. p. ſed *verè*, & *ex animo*, tranquillitatem Eccleſiæ optabat, promittebat, quærebat, reſtituebat, ſanciebat, tuebatur: v. *Papp.* p. 163. f. imò Divino juſſu ὡς ἀπὸ μηχανῆς miſero cœtui affulgebat, laborantibus ſubveniebat, tyrannis verò jamjam nominatis maſculè obviam procedendo *iſtum* quidem *divinâ* adjutus ope, *in ipſâ fugâ in altum Tiberis gurgitem, tanquam lapidem, præcipitem actum*, cum exultatione cordis videbat, apud *Euſeb.* IX. 8. fol. 265. & de Vit. Conſt. I. 32. fol. 319. *Bucholc.* Ind. Chr. p. 189. m. *Papp.* p. 175. &c. *illum* verò *ad Palinodiam adactum*, *faſſumq́ſ ſe dolores illos* (queis miſerè excruciabatur) *divinitùs inflictos propter dementiam & temeritatem contra CHRISTUM admiſſam perpeti, animam exhalâſſe lætabatur*, ib. fol. 270.

Aven-

Aventin. fol. 248. a. *Bucholc.* 190. *Papp.* 428. *Plat.* p. 40. a. m. *hunc* poſtremò, poſtquàm *in acie deleverat Euſeb.* X. 8. & 9. fol. 294. &c. *Bucholc.* p. 192. Papp. 128. *Sigon.* ad Sulpit. Sever. H. E. lib. II. pap. 543. *Victor omni pietatis genere ornatus totum orientem in ſuam poteſtatem, Romanorum* quoq; imperium, ſicut jam olim fuerat, in unum redigebat: Regnum univerſum à Sole oriente undiq; ad extremas Occidentis oras, & ad alteras utriusq; mundi plagas, Borean pariter & meridiem cum tranquillâ pace poſſidebat, atq; ita de facili, quæ *Parens* Ejusdem *Numinis & pietatis* orſus erat ſidere felici, feliciore ad umbilicum perducebat. v. *Bucholc.* Ind. Chronol. p. 192. 193. *Cent. Magd.* IV. c. 2. fol. 46. & c. 61. &c. *Euſeb.* IIX. 26. f. 249. a X. 8. 9. fol. 292-296. de vita Conſt. lib. I. c. 3. 4. fol. 306. *Sozom.* I. 6. fol. 501. & cap. 12. fol. 525.

XLI.

TUnc *reſtituebantur* penitus, qui per edicta priorum Imperatorum ablati fuerant *Sacrorum loci*, cum *poſſeſſionibus*, *ſacellis & cœmeteriis*, *hortis*, *domibus*, *agris & ærariis &c.* v. *Euſeb.* H. E. lib. IX. c. 5. fol. 287-289. de vita Conſt. lib. II. c. 20. 21. fol. 337. &c. cap. 39. 40. fol. 340-344. *Sulpit. Sever.* Hiſt. lib. II. ibiq; *Sigon.* pag. 451. *Cent. Magd.* IV. c. 6. fol. 427. pr. *Bucholc.* Ind. Chronol. pag. 189. &c. *Carion.* Chron. parte II. lib. 3. pag. 308. pr. *Spangenberg.* Chron. Corinthi. cap. LIIX. fol. 66. a. *Solo* autem *æquati ab ipſis fundamentis denuò ad immenſam altitudinem erigebantur*, *& multò majore ſplendore atq; amplitudine quàm illi, qui dudum diruti erant, illuſtrabantur*, *juſſu* Pientiſſimi Imperatoris: de queis *Euſeb.* IX. 9. fol. 271. a. lib. X. & de vita Conſt.

lib.

lib. II. c. 35. 36. 37. IV. 28. 44. &c. *Sozom.* l. 8. 9. fol. 204. 207. *Theodorit.* IV. 4. fol. 111. Sachſens Kaiſer Chron. parte I. fol. 210. *ſumtibus* itidem ex Imperatorio ſuppeditatis ærario, apud *Euſeb.* H. E. X. 6. fol. 295. d. e. de vita Conſt. II. 45. fol. 346. d. e. *Sozomenus* totum negotium ita effert, *quod ad ſacra templa attinet, quæ ſatis laxitatis habebant, reficiebantur: alia altiùs erigebantur, latioraq; non ſine ſplendoris acceſſione fiebant; nova etiam, ubi nulla antè fuiſſent, ab ipſis fundamentis extruebantur; pecuniam autem ad hanc rem ex ærario regio ſuppeditabat Imperator, ſcribebatq; tum ad Epiſcopos, tum ad præſides Provinciæ cujusq; ad illos quidem, ut quæ vellent, impetrarent, ad hos autem, ut morem gererent Epiſcopis eorumq; imperata ſtudioſè facerent: itaq; unà cum proſpero Imperii ſtatu magnoperè crevit religio* Hiſt. Eccl. lib. 1. cap. 8. fol. 204.

Digitized by Google

204. 205. adde VII. 5. fol. 415. b. f. Conf. §. LI. *Cent. Magd.* IV. 2. fol. 32-35. *Zanch.* l. c. fol. 641. b. m.

XLII.

EMinet inter omnes *Ædificium Hieroſolymitanum, ad Sepulcrum Domini*, cujus magnificentiam curioſè admodum perluſtratam piis oculis ſiſtit & tantùm non vivis coloribus depictam dedit *Euſeb.* de vitâ Conſt. Lib. III. à cap. 28. usq; 39. fol. 370-373. v. *Aventin.* l. c. fol. 200. &c. *Bulling.* de Or. Err. cap. XXI. p. 101. a. f. b. Sachſe l. c. fol. 216. Ejus quoq; dedicationis ſolennitatem vix ſatis exprimere valet idem Hiſtoricus cap. 43-47. fol. 404. 406. *Bucholc.* p. 190. 191. *Cent. M.* IV. 6. fol. 408. 409. *Dreſſer.* Iſag. Millen. V. p. 164-166. Stetit usq; ad Ann. Chriſti *M.* ubi *Saraceni* urbe occupatâ more ſolito id diruerunt, apud *Bucholc.* p. 301. m.

Ex-

Excipiebant hoc alia ſtatim alibi, imò ubiq; fere locorum excitata; v. g. ad *Lucum Mamre*, *Euſeb.* l. c. cap. 50. 51. fol. 377. a. *Sozom.* H. E. II. 3. fol. 50. 51. *Romæ* in Laterano, *Nicomediæ*, *Antiochiæ*, *Drepani Conſtantinop. &c.* apud *Nicephor.* Hiſt. Eccleſ. lib. VII. cap. 49. fol. 348. 349.

XLIII.

QVod pium inſtitutum alios quoq; in ſui imitationem pertraxit: cùm enim *Eccleſiæ tanquam clariſſima quædam lumina ſuum ſplendorem per totum orbem terrarum diffudiſſent, & fides in Servatorem ac DN. N. J. C. in univerſo hominum genere magnoperè vigeret* (deſcribente *Euſebio* H. E. IV. 7. fol. 87. b.) varii cùm *Imperatorum Romanorum* tùm *Pompificum* (*Pontificum* volebam dicere: probè enim novi, quàm malè eos hoc vocabulum habe-

habeat apud *Coſterum* in Enchiridii controverſ. præf. de Morib. Hæret. Antith. II. pag. 8. pr.) in tantum exceſſerunt ædificandorum ejusmodi Locorum Studio , ut his ſingulis bina templa tribuantur, ſi vera refert *Platina* in eor. vitis. Ex illis verò *Sacratiſſimus* aliàs Imperator *Juſtinianus præpoſtero extruendi templa Zelo flagrâſſe* prodatur à *Zonarâ*, adeò quidem, *ut ſtipendia Liberaliũ Artium Magiſtris jam olim conſtituta in omnibus urbibus ſuſtulerit, quò haberet, quos pro libidine ſuâ in non-neceſſarias Templorum ædificationes ſumtus & pecunias profunderet, quâ quoq; immodicâ & perverſâ religione ac liberalitate illud effeciſſe dicitur, ut literarum ſcholis vacantibus barbariei ſimul & ruſticitati pluribus in locis occaſionem dederit*, juxta *Hoſpinian.* de Templ. lib. I. cap. 6. fol. 32-39. *Bulling.* de Or. Err. pag. 102. b. *Centur. Magdeb.* VI. 6. fol. 315.

315. ubi plura ejusmodi de hoc Imper. habentur. Conf. *Machiavell.* Hiſtor. Florent. Lib. I. pag. 20. pr. *Mornæ.* de Evchar. Lib. II. cap. 1. fol. 157. Quanto apparatu *Eccleſiam S. Sophiæ, nobiliſſimam & incomparabilem in Cſtpoli. conſtruxerit, quod tale quidem fuit, quale non aliquando viſum fuiſſet, quodq; ornatu & ſplendore adeo excelluerit, ut nullâ dicendi vi facilè explicari queat*, vide *Evagr.* Hiſt. Eccl. Lib. IV. cap. 30. fol. 591. 592. adde *Procopii* Libros de ædific. Juſtinian. *Voët.* diſp. part. II. 36. 37. pag. 552.

XLIV.

NEc mæniis contenti, extrà ſe quoq; contulerunt, & ante urbium portas, Locos Sacris certos dicaverunt, in populoſioribus ſcilicet: unde *S. Ambroſius* contradiſtinguit *intramuranæ majori extramuranam*, cui *Portianæ* nomen.

Lib.

Digitized by Google

Lib. V. ep. 23. in prim. Tom. III. opp. fol. 39. B. quò & *Evagrio* Hiſt. Eccl. Lib. I. cap. 14. fol. 191. e. f. memoratum *Templum Simeonis Stylitæ* diſtans ab Antiochiâ 300. ſtadiis, refert *Hoſpinian.* l. c. fol. 33. a. f. Conf. *Cent. Magd.* IV. 6. fol. 407. 408. V. fol. 642. 643. *Procop.* l. c. pag. 673. m. 674. pr. 675. f. Quid? quod & *ipſe ſanctiſſ. Imper. Conſt. M.* partim *in ſuburbiis*, partim *in ipſâ urbe* (*Cſtlitana ædes præclariſſimas & illuſtriſſimas* erigebat apud *Euſeb.* de ejus vitâ Lib. III. c. 47. fol. 376. a. imò ampliùs, ne alicubi ſine certo Sacrorum loco degeret, *in Caſtris* quoq; ultimæ in Perſidem expeditionis *Tabernaculum ad Eccleſiæ ſimilitudinem, cum multâ magnificentiâ* faciendum curabat, in quo *Deo victoriarum datori ipſe cum Epiſcopis ſupplicaret*, apud *Euſeb.* de vitâ Conſt. Lib. IV. cap. 56. fol. 409. c. Deſinebat mox

in

in aliis hoc ædificandi ſtudium, unde graviter invehitur *S. Joh. Chryſoſtomus* alicubi, *Fora*, inquiens, *ac Balnea faciunt multi, Eccleſias autem non item, & omnia magis, quàm has. Ideò oro ac ſupplico & gratiam peto; imò legem pono, ut nullus, qui habet villam, appareat carere Eccleſiâ. Ne mihi dixeris, propè eſt, in viciniâ eſt, magnus eſt ſumtus, non magnum commodum &c. Si quid habes inſumendum, in pauperes inſume; melius illic* quàm ibi, educa Magiſtrum, *educa diaconum & ſacerdotalem ordinem.* Homil. XIIX. in Acta. Atq; ſic paſſim Loci ad ſacra Chriſtianorum certi *de novo* erigebantur.

XLV.

Qui verò ſacris ethnicorum antea patuerant, dæmonum cultu deturpati, nec indigni viderentur, quorum retinerentur ædificia, *repur-*

Digitized by Google

repurgabantur, veræq́ Religioni dedicabantur. V. *Euſeb.* de vitâ Conſt. Lib. III. c. 1. fol. 359. a. & IV. 39. fol. 402. d. *Gregor. Nazianz.* Tom. III. opp. fol. 1019. b. *Socrat.* Hiſt. Eccl. lib. I. c. 12. fol. 516. Conf. *Lezneri* Hiſt. Bonif. p. 17. 24. &c. 27. 29. 32. 44. &c. 54. 62. 68. *Bellarmin.* Controv. Tom. II. fol. 438. *Hoſpin.* de Templ. fol. 31. b. *VVeber* de Converſ. Germ. c. IV. p. 41. & XII. p. 178. *Zimmermann* in Tract. *Fiunt.* &c. pag. 448. Nec pudebat eos origo & extructio gentilis, ut eos proptereà diruerint, qualiter v. g. hodienum Romæ ſupereſſe dicunt Templum *Mariæ Rotundæ* & *Omnium Sanctorum, omnium in totâ urbe* (quorum LVI. numerant) *pulcerrimum & magnificentiſſimum*, olim in honorem Jovis Ultoris conſecratum: quibꝰ aliisque modis miris effertur à *Fabritio* in Româ cap. IX. edit. vet. pag. 73-

95.

95. recentis pag. 41. - 47. Conf. *Hoſpinian.* l. c. nec magnæ adeò religionis putabatur, celebrata ibi anteà Sacra Gentilium, ut cum modernis *Calvinianis* aut *Reformatis* (*quod nomen illis eſt acceptiùs; à nobis verò* καθ' ἀντίφρασιν, *velut olim Euchitis & Gnoſticis, tribuitur*, uti loquitur *D. Auerbach* in inaugur. *ſ. 3.*) omnia gentilium templa ſolo æquaverint, eorumq́; loco nova extruxerint, ac ſi ſcil. *idololatriam ſuâ formâ oſtendentia, ad deambulandum & boatus potiùs quàm ad commodè recipiendos auditores, & ad audiendam concionem parùm benè comparata forent;* optantibus inde ore *Theodori Bezæ, quàm plurimis locis à Chriſtianis Magiſtratibus ingentia illa Templa, jam inde ab initio fuiſſe ſubverſa, & alia, concionibus & Sacramentorum adminiſtrationi commodiora extructa* in Reſp. ad Acta Colloqv. Mompelgart. part. II.

Digitized by Google

II. de Templ. Pap. theſ. 6. pag. 29. pr.

XLVI.

VErùm enim verò, dudum Ei reſponſum fuit non à *collocutore* modò, *D. Jac. Andreæ* in Actis C. m. p. 389-usq; 415. ſed & aliis, præprimis *D. Balth. Meiſnero*, nos Eccleſiis illis non, ut Pontificii quondam abuti, verùm ad habendas conciones, Deum colendum, & opera caritatis erga pauperes publicè præſtanda piè & rectè uti, & quia non extruxiſſemus, ideoq; ea nec devaſtare, ſed more potiùs & amore libertatis Chriſtianæ retinere, *& illis rectè uti.* Colleg. Adiaphor. diſp. X. ſ. 43. &c. pag. 204. Conf. diſp. VII. §. 15-20. pag. 102. *Brochm.* Syſt. art. XIIX. c. 10. q. 13. T. 2. f. 490. *Geſner.* diſp. pro Lib. Conc. XV. cap. 4. theſ. 10. pag. 553. *VVülffer.* Hiſt. Eliæ con.

LXIIX.

LXIIX. p. 515-517. *Lobech.* in A. C. artic. XV. diſput. 17. re 5. p. 397. Ipſe à *Bezâ* in hoc negotio recedit *Zanchius* l. c. fol. 645. ſeqq. *Joh.* von Münſter Erklähr. der Lehre vom Heil. Abendm. pag. 71. 72. 73. *Bullinger.* l. c. p. 104. a. pr. §. *Neq; verò.* Poſſem in partes heic, noſtras advocare *Optatum Milevitanum*, quando Donatiſtis Altarium everſionem exprobrat, &, ne fortè immunditiem eorum prætenderent, pluribus edocet, vel *tegumenta* vel *homines immundos ipſos* auferri debuiſſe, poſt pluria *exemplum Filiorum Aaronis* adducens, *quos ipſe Deus abſumſerat cœlitus thuribula verò in laminas confracta arcæ Teſtamenti angulis imponi mandaverat*, *Levit.* X. & rurſus: *dicite, quid vobis fecerat locus? quid ipſi parietes, ut iſta paterentur? indicate quid illic lavare potuiſtis? ſi Catholicorum veſtigia? & in vico & in plateâ calcavimus:*

Digitized by Google

mus: quare non omnia emendatis ſ omnia lavate; & aquam, ſi poteſtis: aut, ſi veſtigia videntur polluta, ſufficeret terra, quid & parietes lavare voluiſtis, in quibus humana non poſſunt poni veſtigia? Parietes non calcare; ſed tantùm videre poſſumus: ſi &, quod tangit aſpectus, lavandum eſſe cenſetis, cur cætera dimiſiſtis inlota? videmus tectum, videmus & cœlum: hæc à vobis lavari non poſſunt &c. quibus iisq; pluribus verbis eos ludit, Libro II. pag. 163. ſeqq. 177. &c.

XLVII.

INterim ne Chriſtianis primævis ex Gentiliſmo præter ædificia quæpiam aliud maneret reſiduum, ipſa quoq; Locorum *Nomina* mutabant, ut, quæ illis *Templa, Delubra, Fana* (v. *Becmanni* Orig. L. L. pag. 391. f. *Hildebrand.* Enchir. c. II. pag. 21. m. f.. *Lactant.* Inſtit. Divin. Lib. V. c. 8. p. 274. m. & VI.

25.

25. pag. 380. *Optat. Mil.* lib. II. p. 67. m. *Sagittar.* de Januis cap. XXIII. §. ult. p. 159. f. *Zanch.* fol. 637. &c.) Chriſtianis vocarentur (α.) utplurimùm *Baſilicæ*, non adeò quidem à *regali ſtructuræ* magnificentiâ; ſed potiùs ab eo, quòd *Regi Regum Deo Ter O. M.* ſacræ eſſent, vel etiam, quòd juſſu ſumtuq; *regio* erigerentur (v. *Alſted.* Parat. Theol. p. 31. a. f. *Becm.* l. c. *Bulling.* de Or. Err. c. XXI. p. 100. b. *Calvin.* Lex. Jur. fol. 111. 112. *Cent. Magd.* IV. c. 6. fol. 407. V. 641. 642. *Hoſpin.* de T. lib. I. c. 8. fol. 48. 49. *Iſidor. Hiſpal.* Origg. lib. XV c. 4. fol. 78. a. 2. f. *Hildebr.* in Enchir. cap. II. pag. 20. *Link* de Encœn. Templ. cap. I. §. 10. *Martinii* Lex. Philol. fol. 635. m. *Panciroll.* Rer. Memor. lib. I. tit. 19. p. 33. & ad eum *Salmuth.* p. 56. 57. *Rivand.* Feſt. Chron. part. I. fol. 6. m. *Zanch.* fol. 444. a. 639. 640. Uſus

Patribus adeò familiaris eſt, ut probatione non indigeat, atq; ideò in poſterum quoque ſemper hoc nomen retinere placuit. (6.) Audiebant prætereà *Domus DEI Euſeb.* H. E. VII. 23. fol. 207. b. (γ) *Domus Domini*, ut & *Dominicæ* & *Dominica* (vide *Cyprian.* ſerm. I. de Eleemos. cujus verba vide ſ. XXXV. *Petrej.* Confeſſ. pag. 123. *Alois. Novarin.* Elect. Sacr. lib. V. cap. 107. §. 922. fol. 294. *Euſebii* verba mox habentur ſ. L.) quòd DNo. DNantium rurſus ſacra forent, vel, juxta *Auguſtinum* (quod tamen eodem ferè recidit) à *die DNico*, quo *præcipuè in ædibus iſtis conventus habentur, ipſe enim eſt, qui videtur propriè ad Dominum pertinere, quod eo die DNus reſurrexit*, ſerm. XV. de verbis Apoſtoli fol. 85. b. m. conf. *Zanch.* l. c. unde in vernaculâ Dom / Dom-Kirch / Dom-Capitul / Dom-Herren / non Dum vel Thum dicimus.

uti

uti præter dictos v. *Ames.* de Sabb. & die DN. pag. 74. pr. *Hildebr.* l. c. pag. 20. m. *Euſeb.* de Laud. Conſt. fol. 489. cujus verba vide ſ. L. & heic adde *Bullinger.* de Or. Err. cap. XXI. pag. 100. b. *Cent. Magd.* IV. 6. fol. 407. *Feſſel.* Adverſ. Sacr. lib. V. cap. 2. ubi & Gallicum Dame addit, indeq; deducit §. 1. pag. 415. *Philips* Cler. Apoſtol. Cathol. cap. VII. §. 124. pag. 91. m. f. *Quiſtorp.* P. I. Deſider. p. 19. Græcis erat κυριακὴ, ſcil. οἶκος, unde itidem vernaculum Kirche / aut prout in Saxoniâ inferiore efferunt, Kerke. vide *Alſted.* l. c. pag. 86. b. m. *Becmann.* l. c. *Beleth.* Ration. div. offic. cap. II. pag. 3. a. f. *Beſoldus* in Theſ. Pract. hâc voce. *Buchner.* ad Plin. Epiſt. §. 930 pag. 194. f. *Calvin.* l. c. fol. 303. b. f. *Füller.* Miſcell. pag. 225. m. f. *Hildebr.* Enchirid. pag. 20. *Hoſpin.* de Feſt. Chriſt. cap. IIX. fol. 24. ex *B. Rhenano.* it. de Templ.

fol. 40. a. m. *Link.* l. c. *Seldenus* de Synedr. Lib. I. cap. 9. pag. 275. *Zanch.* l. c. fol. 639. a. pr.

III.

(δ) E*Ccleſiæ* vox, quam §. XIV. non locum, ſed actum vel cœtum nativè notare probavi, paulatim in metonymiam contenti pro continente degenerans, poſterioribus temporibus cepta eſt quoque pro Baſilicâ adhiberi, quòd ſcil. ſacri conventus ſemper ibidem loci inſtituerentur. Adhibetur hâc notione ab *Euſebio* Lib. VI. & VII. cujus verba extant §. XXXV. it lib. IIX. cap. 1. fol. 216. b. cap. 29. fol. 253. d. 254. g. de vitâ Conſt. Lib. III. cap. 47. fol. 377. a. *Hieron.* cujus verba adducentur §. CLII. alioſq; Scriptores poſteriores: *Ditmari* Epiſcopi Merſeb. verba inferiùs l. c. itidem afferentur: Nam, producat *Füllerus* idoneos ſcriptores

Græ-

Græcos antiquos, queis hæc vox locum denotet, quod *notum eſſe* perhibet in fronte cap. 19. Lib. II. Miſcell. pag. 220. producat, inquam,

& erit mihi magnus Apollo!

Rectiùs quin ergo *Confeſſores Petrikoviani*, quantumlibet Pontificii: *etſi quæ propriè dicitur Eccleſia*, inquiunt, *conſtat ex vivis lapidibus, ex hominibus in DEUM credentibus, idem enim græcè ſonat vox hæc, quod latinè cœtus vocatorum* (arrigat aures *Füllerus* & *Socii*!) *tamen quoniam in eum locum conveniunt, qui vocati ſunt ad ſpem cœleſtis hæreditatis conſequendæ, locum ipſum eodem nomine, quo cœtum in eo congregari ſolitum, appellare viſum eſt.* Hæc *illi* cap. XC. fol. 269. *Cùm Eccleſiam dicimus, non circuitui murorum vim hujus dictionis accommodamus; ſed piorum potiùs in eo multitudinem ſanctiſſimam ſignificamus*, ait *Cyrillus*

Digitized by Google

Alexandr. Lib. IV. in Eſa. cap 4. *Non ſumitur Eccleſia pro templo materiali, quod ædificare melius poteſt Latomus quàm Theologus*, juxta *Gerſon*. de Pot. Eccl. conſider. 13. *Dicat Euſebius, quid ſit Eccleſia? eſt enim abſurdiſſimum, & perquàm grave, ipſum ne hoc quidem cognitum habentem in hâc opinione verſari, ut Epiſcopum ſe eſſe exiſtimet. Nam, quod Sanctorum cœtus ex rectâ fide atq; optimâ vivendi ratione collectus Eccleſia ſit, inter eos conſtat qui ſapientiam deguſtârunt*, ajente *Iſidoro Peluſ.* Lib. II, epiſt. 246. Quæ tria loca verbotim habentur apud *D. J. Gerhardum* Conf. Cathol. Lib. II. art. 5. app. ſ. 11. pag. 1302. a. f. b. conf. *Centur. Magdeb.* V. fol. 641. &c. (e) *Martyria* item à ſepulcris Martyrum & piâ eorundem recordatione: quomodo Conſtantinus Mag. *Martyrium Apoſtolorum* erigebat apud *Euſeb.* de ej. vita Lib. IV. cap.

cap. 58. 59. 60. 71. adde *Bullingerum* l. c. *Cent. Magdeb.* IV. fol. 407. & præter plures jamjam allegatos *Dannh.* Chriſteid. Act. I. Theat. 2. phæn. 1. lit. Z. pag. 457. *Iſidor. Hiſp.* Orig. Lib. XVI. 4. fol. 78. a. 2. *Zanch.* l. c. fol. 639. (ζ) *Monaſteria* eôdem ſenſu accipiunt *Hildebr.* & *Hoſpin.* ll. cc. unde fortaſſis das Münſter zu Straßburg deducere queas: (η) *Oratoria*, εὐκτήρια, προσευκτήρια, *Becm.* & *Bullinger.* ll. cc. qui & *Conventicula* vocata aſſerit. Adde *Chryſoſt.* Homil. V. in Acta. *Confeſſ. Petrik.* fol. 270. a. pr. *Euſeb.* H. E. IIX. 1. fol. 216. cui & προσευκτήριος οἶκος audit cap 2. fol. 217. b. *Fungeri* Etymol. Tril. pag. 536. b. prin. *Iſidor.* l. c. XV. 4. fol. 78. *Hildebr.* Enchirid. pag. 19. f. *Platina* in vita Joh. III. pag. 98. b. m. *Riv.* l. c. *Zanch.* fol. 639. ita & Periphraſticè *Atria Chriſti in toto mundo conſecrata vocantur*

Iſidoro de Div. Offic. Lib. I. cap. 2.

II.

AUdiant hæc & contremiſcant, imò tremulas aures in *Angliâ* arrigant die Qvacker / qui, tremulo licèt ore, ſpiritu tamen contumaci contendere non verentur, das geſpitzte Hauß könne nicht die Kirche ſeyn / weil der Apoſtel ſaget: Eure Liebe ſeyn die Tempel des Heiligen Geiſtes: Und Stephanus ward zu tode geſteiniget / wider den Tempel zeugende / welcher ſagt / Gott / der die Welt gemachet / wohnet nicht in Tempeln mit Händen gemacht / uti nugantur in der Grund-Feſte und Urſachen / warum ſie die Lehre der Welt verachten / pag. 3. Sed obturatum fuit eis os hoc impudens, à *Rev. Miniſterio Hamburg.* hôc firmiſſimo aſſerto, Chriſten können mit guten Gewiſſen Steinerne Kirchen bauen / und ihren Gottesdienſt dar-

darinnen verrichten / im Quacker-Greuel cap. IIX. pag. 266. 267. 278-285. Cui eorundem delirio, etſi nondum tremulantibus ipſis, dudum occurrit *Brochmand.* Syſt. Theol. artic. XIIX. cap. 10. qv. 6. Tom. 2. fol. 45. a. f. conf. *Philips* Cler. Ap. Cath. cap. X. ¶. 204. pag. 159. *Patrit.* de Regno Lib. IIX. tit. 14. pag. 348-350. *Zanch.* fol. 628. b. pr.

L.

ERectæ hôc modô Baſilicæ *ubiq; terrarum, & univerſum mundum adornantia Sacro-Sancta Templa, auguſta Eccleſiarum ædificia in ſingulis urbibus, pagis, regionibusq; omnibus, atq; adeò in deſertis Barbarorum ædes ſacræ & templa uni omnium Deo atq; univerſarum rerum Domino dedicanda conſecrandaq;* curabat Conſtantinus Magnus, *unde etiam templa, quæ ei erant conſecrata, Domini*

Nomen obtinerunt, quod nomen non ex hominibus; ſed ex ipſo omnium Domino illis fuit impoſitum, & propterea Dominica ſunt appellata, uti *Euſeb.* memorat Orat. de Laudibus Conſt. M. fol. 489. f. g. Heic nec vola nec veſtigium de *Mariâ*, aut ullo *Sanctorum* deprehenditur, queis tamen ſuas hodiè Pontificii ubivis terrarum conſecrant,

Ut tot Templa Deûm Romæ, quot in urbe ſepulcra
Heroum numerare queas

quod de infidelibus Romanis *Prudentius* in Symmachum lib. I. vſ. 191. effert, modernis verò infidis non minùs benè convenit. *Neq; enim ut plures ſoles mundus, ita nec Deos plures cœlum capit*, occinere eis libet ex *Laur. Bej.* (qui his ipſis verbis impingere nobis & exprobrare nititur Canoniſationem Lutheri, Concion. Select. II. pag. 872. f. quas tamen conciones præmiſſa

miſſa libro cenſura *nobile fidei ſcutum*, *ac fidam ſanctioris vitæ pædagogam* vocare dignata eſt; quas verò loco *ſelectarum*, *ſceleſtas* lubentiùs appellaveris) Nos, inquam, noſtriq; PRINCIPES *uni* itidem *Deo* Ejusq; Glorioſo Nomini Baſilicas ſacramus recens-extructas, cujus quidem rei recentiſſimum exemplum ELECTORALE-SAXONICUM dabitur inferiùs §. CVI. Eis autem, quæ Sanctorum aliisq; nominibus ex Papiſmo reliquis inſignitæ ſunt, ſua cuilibet pro libertate Chriſtianâ relinquimus, velut & *diebus ſeptimanalibus*, uti audiemus §. LXXVII. aut *aſtris* in cœlo, quæ in Gentiliſmo contraxêre, juxta *Strauch*. Aſtrognoſ. aphoriſm. 136. De cætero Conf. *Brochm*. l. c. cap. 10. fol. 45. 46. *Cent. Magd*. V. 6. fol. 643. &c. VI. f. 324. &c. *Gerh*. C. C. Tom. III. art. 3. c. 6. pag. 756. 788. *Lyſeri*

Papiſm. p. 702. ex Pontificiis *Bellarm.* T. 2. Contr. IV. lib. 3. c. 4. fol. 463. &c. *Confeſſ. Petrik.* c. XL. fol. 273. *Goar* in Ἐυχολόγ. Græc. fol. 831-854. *Hermannut.* Antidot. part. III. qv. 3. ex Calvinianis, *Bulling.* de Or. Err. c. XIII. p. 58. XV-XXIII. p. 59-113. *Hoſpin.* de Templ. lib. I. cap. 9. fol. 853-859. *Mornæus* de Euchar. lib. II. c. 1. fol. 169-174. III. 12. fol. 497-575. *Zanch.* fol. 642. b. m. f. ex parte Conf. *Lamb. Schaffnab.* Hiſt. Germ. p. 207. b. f. *Hildebr.* Enchirid. cap. ult. p. 63-66. *Papa Innocent. I.* ne nihil conſtituiſſe videatur, decreviſſe dicitur, *ne templum ſemel conſecratum ampliùs conſecretur*, juxta *Balei* Acta Rom. Pont. p. 30. 31.

LI.

DEdicatæ debito more Baſilicæ innumeris ferè *donis Bonisve* auctæ ſucceſſu temporis, augenturq;

turqʒ hodienum, quorum nonnul-
lā adducere placet, & (α.) princi-
pem quidem locum *Deſcriptio Sa-
crorum Voluminum* occupabit, *quo-
rum & apparatum & uſum maximè
Eccleſiis neceſſarium cognoverat* Lau-
datiſſ. Imp. Conſt. M. quæqʒ præte-
reà *facilè legi ac circumferri poſſent:
ea itaqʒ ab artificibus, ſcitè ſcribendi
peritis, politiore membranâ deſcribi
mandabat, præfectoqʒ provinciæ lite-
ris injungebat, ut quæ ad conſcriben-
da ea neceſſaria viderentur, õia ſummâ
diligentiâ ſuppeditari curaret; nam
ut codices ſcripti quàm celerrimè con-
ficerentur, Euſebianarum id erat par-
tium; ad eos verò perferendos vehicu-
la duo publica* ordinabantur: *ita
enim quæ pulcerrimè deſcripta forent,
etiam ad ſuum conſpectum facillimè
conferri* cupiebat: *quod Imperatoris
mandatum res ipſa celeriter conſecuta
eſt, cùm in membranis curioſè elabo-
ratis terniones & quaterniones mitte-*

rentur &c. v. *Euſeb.* de vitâ Conſt. lib. I. c. 36. 37. fol. 401. 402. *Socrat.* H. E. I. 6. fol. 518. *Theodorit.* I. 16. fol. 32. *Niceph.* IIX. 27. fol. 395. &c. *Cent. Magd.* IV. 7. fol. 509. Et hoc ad eum ferè modum, quo *ſæculo priore* Claudius Tacitus Imperator Ethnicus *Caj. Cornelium Tacitum*, quem *Patrem appellare conſveverat*, *Bibliothecis omnibus inferri juſſerat*, *inſtitueratq́; ut decies in anno publicè ſcriberetur, ne ipſius monumenta deperirent*, prodente *M. Ant. Sabellico* Ennead. VII. lib. 7. Tom. I. fol. 449. a. f.

LII.

(β.) ALterum ſibi locum vendicant *Donationes redituum* reliquorumq́; *Bonorum Eccleſiaſticorum*, quæ multis omninò exponuntur ab *Euſebio* H. E. X. 6. fol. 291. &c. de vitâ Conſt. lib. I. cap. 34. 35. 36. fol. 320. &c. *Sozomeno* I. 8. fol.

8. fol. 205. c. *Nicephoro* VII. 41. 42. fol. 336-338. Integram aliàs eorundem hiſtoriam percenſuit *Hoſpinianus* de Templis libro V. à fol. 399-401. it. 409. &c. ubi eorundem agendorum X. modos refert. Add. *Auguſtin.* ſerm. XXI. ad Fratres in Eremo fol. 10. b. *Chryſoſt.* Homil. in Priſcill. & Aquil. p. 173. &c. *Calvin.* Inſt. Rel. Chr. Lib. IV. c. 40. ſect. 67. fol. 415. *Cent. Magd.* IV. cap. 3. fol. 61-79. *Link.* de Jure Templ. cap. IV. per tot. *Reinking* Regim. Sæcul. & Eccl. Lib. III. claſſe 3. pag. 506-510. Quæ quidem ipſa non eum in finem adducuntur, ut ſuppetiæ ferantur fictæ illi falſæq; *Donationi Conſtantinianæ*, quam totiens comminiſcuntur, quotiens jactitant aut crepant Pontificii; cùm tamen non incommodè *Hieronymo Donati*, Venetorum Legato, cum *Alexandro VI. de poſſeſſione Maris*] *Adriatici* ejusq; diplomate mon-

monſtrando colloquente, viſum fuerit, *notiſſimam hanc Conſtantini Donationem, ſi ſub oculos veniat, o iſtographam comparituram, & verſâ paginâ id de quo quæritur, palàm exhibituram*, v. *Bucholc.* Ind. Chronol. ad Ann. 1500. p. 448. f. *Camerarii* Hor. ſucciſiv. cent. I. cap. 61. pag. 276. &c. Appoſitè quoq; *Lepram Conſtantini Magni* (cujus curationi totum mendacium ſuperſtruitur) *erroris arguit, & nominis ſimilitudine oblucinatam ignaram poſteritatem* aſſerit *Sabellicius* Ennead. IIX. lib. 8. Tomo 2. fol. 51. b. m. quod, an bonâ cum pace ſanctiſſimi (ſcilicet) Patris Papæ fieri queat, ipſe viderit *O Petre! O Silveſter! O Sancta Romanæ Eccleſiæ Pontifices! cur vobis commiſſam paginam non cuſtoditis? cur à tineis illam rodi, aut, cur ſitu tabeſcere paſſi eſtis? opinor, quia corpora quoq; veſtra tabuerunt!* ita feſtivè hanc donationem eludit

Laur.

Laur. Valla libro de Don. Conſt. nec minùs appoſitè, ut de *Silveſtri* illius *miraculis*, ita de cæteris quoq; eorundem temporum commentis *Mantuanus*:

quia nullus idoneus autor
Nec Teſtis productus adhuc, ideoque relinquam
Talia, quæ poterant quædam figmenta videri.
Noſtra etenim nugas deliramentaq́; ſpernit
Religio, nec datur linguis mendacibus aures.

citante *D. Joh. Gerhardo* Conf. Cathol. Lib. I. part. 2. cap. 16. argum. 2. T. 1. gen. pag. 767. a. m. Cætera hujus integri negotii fuſè pertractârunt *Arniſaus* de Clericor. Subject. & exemt. cap. VI. pag. 168-186. *Bulling.* de Script. S. Lib. II. cap. 9. pag. 69. *Calvin.* Inſtit. lib. IV. c. 11. ſect. 12. fol. 475. *Carion.* Chron. p. II. lib. 3. p. 309-312. *Camerar.* l. c.

Cau-

Cauſæ Decl. Concil. Trid. p. 38. 377. *Cent. Magdeb.* IV. c. 7. fol. 503 509. *Chytræi* Faſt. Chriſt. Lib. XII. pag. 545. *Graſerus* in Hiſt. Antichriſt. Exercit. VI. pag. 327. &c. *Hildebr.* pecul. diſſert. it. de Prec. p. 27. 28. *Hoſpin.* de Templ. Lib. V. c. 2. fol. 401-409. & cap. 5. fol. 416. *Hutteri* Actio in Gretſer. de Munificentiâ Princip. in ſedem Roman. *Marſil. Patavin* in Defenſ. Pacis pro Ludov. Bav. diſtinct. III. c. 18. pag. 296. *Pappi* Epit. Hiſt. Ecclſſ. pag. 537-542. *Philips* Cler. Apl. Cath. c. VI. §. 122. p. 89. cap. VII. §. 150. pag. 111. *Porta* pecul. lib. *Reinking.* l. c. lib. I. claſſ. 2. c. 8. pag. 67-80. *Rivetus* Critic. Sacr. lib. III. c. 3. p. 251-254. *Sulpit. Sev.* H. E. Lib. II. p. 545. *Voët.* diſp. p. II. 55. p. 868. &c. *VVolff.* Lect. Memor. Centen. IV. Tomo I. fol. 80. & Cent. XVI. Tom. 2. fol. 626. a. f. *Fabronii* Politiſch. Käyſer-Chron. parte II. p. 18-23.

3. 27. f. *Graſeri* Hiſtor. Antichriſt. Exercit. VI. pag. 317. &c. Qui plura deſiderat, evolvat *Nicol. Macchiavelli* Hiſt. Florent. lib. I. ubi docet, *abſentibus & neſcientibus Imperatoribus à Theodoſio datum, ſi quid unquam dignitatis Pontificibus in Italiâ anteà acceſſerit.* Lib. I. pag. 13. 14. imò, quod amplius eſt, ait: *Pontifices Romani cauſſa omnium malorum in utroque Imperio* pag. 14. m. f. 15. m. Habemus quod volumus abs *Pontificio Scriptore*, qui id ipſum opus ſuum Pontifici *Clementi VII.* inſcripſit. Sed ſatis de hoc.

LIII.

(γ) Tertiò occurrit *Clericorum immunitas*, quos Conſtantinus Magnus *ab omnibus omninò communibus & civilibus Rerum Miniſteriis immunes ac ſolutos volebat, ut nullo modo per errorem per ſacrilegam & profanam prolationem, quæ in hu-*

jus-

juſmodi negotiis accidere ſolent, à cultu Divinæ Majeſtati debito abſtraherentur; ſed absq; ullâ moleſtiâ propriæ legi obſequium præſtarent: qui quidem cùm S. Numen ſummo honore & veneratione proſequantur, incredibile quantum Reip. adjumenti videantur allaturi. Legantur cætera apud *Euſeb.* Hiſt. Eccl. Lib. X. cap. 7. fol. 292. *Illis* quoque *qui erant in Judicium vocati, dabat poteſtatem, ſi modò* animum inducerent Magiſtratus civiles rejicere, ad Epiſcoporum judicium provocandi, atq; eorum ſententiam ratam eſſe, &. aliorum *judicium ſententiis plus habere autoritatis, tanquam ab ipſo Imper. prolatam*, ſtatuebat; quin etiam jubebat, ut *Magiſtratus res judicatas reipſa exequerentur, militesq; eorum voluntati inſervirent.* vide *Sozomen.* Hiſt. Eccl. I. cap. 9. fol. 206. *Niceph.* VII. 42. fol. 339. *Arniſæum* & *Feſſeln.* de Clericor. ſubject. Jura

Ecc-

Eccleſiarum reliqua collegiſſem, niſi conjunctim eas edidiſſent *Cent. Magdeb.* III. cap. 7. fol. 173-177. *Arniſæus* & *Link*. cc. ll.

LIV.

(δ) QVarto loco accedebant *Ornamenta varia*, utputa (1.) *Reliquiarum*, quas memoriæ; non cultûs ergò Baſilicis inſerebant, etſi (malum!) brevi in huncce declinatum fuerit: de quâ totâ re evolvantur, ſi placet *S. Ambroſius* ſermon. XCII. & XCIII. fol. 271. *Bejerlink* l. c. p. 449. Brochmandt l. c. cap. VII. qv. 4. fol. 25. &c. *Bulling*. de Orig. Err. cap. XXI. pag. 101. *Calvin*. Opuſculis, tr. de Reliqv. fol. 234. &c. *Caſalius* de Rit. cap. XXXIX. pag. 206. *Cent. Magdeb*. IV. cap. 6. fol. 456. &c. 482. &c. V. fol. 697 - 700. VI. fol. 345. &c. *Chamier*. Panſtrat. Cathol. Tom. II. Lib. 20. cap. 8. & 9. fol.

fol. 410-413. *Chemnit.* Ex. C. Tr. part. IV. p. 1-21. *Chryſoſt.* Homil. in Babyl. pag. 37. *Coppenſtein* l. c. qv. 23. *Coſterus* in Enchirid. pag. 493. 501. *Damaſcenus* de O. F. lib. IV. c. 16. p. 215. *Dieteric.* Inſt. Catech. p. 365. *Ditmarus* Chron. p. 2. 19. 26. 167. 238. *Evagr.* H. E. lib. I. capp. 13 16. fol. 501. &c. *Fricius* de Rep. emend. lib. IV. c. 13. fol. 281. ſeqq. *Gerhard.* Conf. Cathol. Tom. 3. art. X. c. 3. p. 658-740. *Heshuſ.* 600. Irrthum. art. XXIX. *Hildebr.* de Prec. pag. 24. 25. *Höpfner.* Saxon. Evangel. ſect. III. part. 2. cap. 2. pag. 552. *Martinii* Lex. Philol. fol. 3087. prin. *Niceph.* Hiſt. Eccl. Lib. XIIX. cap. 38. fol. 1146. c. *Platz* l. c. loc. LXXI. p. 440-444. *Polydor. Virg.* de Inv. Rer. Lib. IIX. c. 1. p. 605. *Procop.* Ædif. Juſt. pag. 677. m. *Prudent.* in Hymn. p. 115. *Sa* Aphoriſm. Confeſſ. p. 613. *Schaff-nab.* pag. 28. a. f. *Sozom.* H. E. lib.

V. cap.

V. cap. 8. VII. 10. 21. 22. IV. 2. 17. &c. *Stapleton.* Promt. Cathol. part. I. pag. 292-300. *Joh. H. Urſinus* Analect. Sacr. volum. II. 9. pag. 114-117. *Joach. Urſinus* in ſtupendis Templ. Jeſuit. parte III. pag. 353. ad finem. *Zanchius* l. c. fol. 478. &c. *Zeæmann* Uncathol. Papſt. parte II. fol. 689-710. &, qui hæc ex profeſſo pertractavit *L. Thomas Steger* νῦν ἐν ἁγίοις in diſp. inaugur. de Ortu & Progreſſu cultûs Reliqv. Dederunt hæ reliquiæ anſam *Joh. Calvino*, ut libellum conſcriberet, Römiſcher Brot-Korb/ uti in ejus præfatione videre eſt. Adde *Voët.* diſp. part. III. c9. p. 1002 &c.

LV.

(2.) F*igurarum*, in parietibus aut tectis, & *Imaginum*, quas decoris causâ his-illis Baſilicis indere ſolebant, v. g. (*α.*) D*EI*, vide

v. *Hoſpin.* de Templ. Lib. II. c. 13. fol. 193. &c. *Albaſpin.* ad Concil. Eliberin. can. XXXVI. p. 316. (E.) *CHRISTI* v. *Bebel.* Eccl. Ev. & Jud. pag. 377. 733. *Bellarmin.* Tomo II. Controv. 4. lib. 2. c. 12. fol. 449. g. *Brochmandt* l. c. *Caſalius* cap. III. pag. 14. &c. *Euſeb.* H. E. VII. 14. fol. 195. *Evagr.* H. E. IV. 26. fol. 588. V. 18. fol. 601. *Hildebr.* de Prec. pag. 26. 27. *Hoſpin.* de Templ. Lib. II. c. 16. fol. 227-249. *B. Meiſner* Colleg. Adiaphor. pag. 19. 28. 43. 51. 53. *Neand.* Catech. Gr. L. p. 396. &c. 401. &c. *Niceph.* H. E. XIIX. 42. fol. 642. *Riethſchel* pag. 7. 8. *Sozom.* H. E. V. 20. fol. 359. Conf. *Arcudi* Conſens. Ecclef. Or. & Occ. Lib. III. cap. 23. fol. 204. (c.) *Crucis*, ex quo ſcil. eam de Cœlo fulgentem conſpicatus *Conſtantinus Magnus &c.* & poſteà in Divini Auxilii Teſtimonium *nummis*, *labaris* pariter, ſive ſignis militari-

bus

bus & *Baſilicis* multipliciter appingi curabat v. *Bejerlink* l. c. p. 891. *Bellarm.* l. c. fol. 458-462. *Camerar.* Hor. ſuccis. Cent. III. cap. 73. 74. 75. pag. 268-282. *Evagr.* H. E. IV. 25. fol. 586. *Gerhard.* Conf. Cath. Tom. III. art. X. cap. 8. p. 774. &c. *Hoſpin.* l. c. 18-21. fol. 250-257. *Oecolamp.* ad Chryſoſt. Homil. p. 144. 145. *Pontan.* Progymn. Latin. Lib. IV. 65. pag. 1139. b. f. Et hujus quidem veneratio nonnullos in tantùm cepit, ut eam *humi* vel *in ſilice*, vel in *marmore* aut *ſculpi* aut *pingi* noluerint; ubi verò in *pavimento* ac *ſolo* factum fuerit, *omninò deleri* juſſerint, *ne incedentium conculcatione victoriæ nobis trophæum injuriâ afficeretur*: eos itaq; *qui deinceps Crucis ſignum in ſolo conſtruxerint*, *ſegregandos decreverint*, qui *ſuperſtitioſus canon* LXXIII. *Concilii Cpltani* in Trullo extat in *Ebingeri* Canon. Concil. pag. 415. 416. ubi vide

(3 ἐπινρ.

ἐστίκε. Oſiandr. Extat quoq;
Codice Juſtinianæo Lib. I. tit. 8.
Impp. Theodoſ. & Valent. A.
publicata ejusmodi conſtituti
quam verò nec ipſi ſuperſtitioſ
rum obſervationum baſiator
Pontificii obſervârunt, ſed *Bella*
minus expreſſè aſſerit, *ſepulcris*
ubivis ferè devotè cruces inſculp
Tom. 3. C. 4. l. 2. c. 26. nec *Calv*
niani, v. *Ameſ.* Bellarmin. ener
& *Vorſtj* Antibell. T. 2. C. 4. ad t
8. nec *noſtri* deniq;, queis planè pe
ſpectum eſt, *nequaquam injurioſu*
eſſe hoc, ſi non animo conculcan
paſſionem CHRI fiat, juxta *Ebing*
l. c. v. *Sim. à Grœnevvegen* de Leg
abrog. & inuſit. ad Codic. l. c. pa
25. ubi & pro ſe allegat *Bugn.*
Legg. abrog. lib. I. col. 192. Con
Tertullian. de Idolol. fol. 729. &

LVI.

ATq; ſic paulatim eò deventu

eſt ſuperſtitionis, ut *adoratio Imaginum* inde propullularet, prout *Canon* modò dictus ipſe & mente, & ſermone & ſenſu adorationem ei tribuit: aliusq; nonnemo *Hymnum* in diem Inventionis S. Crucis concinnans inter cætera hæc verba aſferre non erubeſcit:

Non ſunt nova Sacramenta
Nec recenter eſt inventa
Crucis hæc religio.
Iſta dulces aqas fecit,
Per hanc ſilex aquas jecit
Moyſis officio:
Nulla ſalus eſt in domo
Niſi cruce ſumit homo
Super liminaria &c.

referente *Calvino* im Römiſchen Brod-Korb. part. III. c. 2. p. 181. m. qui & totâ parte IV. de Papali Idololatria tractat, præcipuè de Imag. p. 191. b. &c. *Haſenmüller* Triumph. Pap. cap. VI. p. 11. pr. *Urſin.* Stup. Temp. Jeſuit. part. III. p. 78-284.

Digitized by Google

Ex ipſiſmet Pontificis, vid. *Bejerlink* C. S. p. 375-415. *Bellarm.* l. c. c. 7. fol. 444. &c. *Coppenſtein* l. c. qv. 24. 25. 26. *Coſterus* Enchir. pag. 432. *Joh. Davantr.* in Telo, ſive Catapulta fidei lit. R. *Durand.* Rational. l. 5. *Forſteri* Congreg. Mar. p. 115. *Fabritii* Catech. R. part. III. c. 2. qv. 9. pag. 298-301. *Machiavellus* Hiſt. Florent. lib. VII. p. 404. f. *Mirandul.* Apolog. qv. 3. op.p. fol. 22. 23. *Petrej.* Conf. Tert. & C. lib. IV. cap. 9. p. 118. *Polydor. Virgil.* de J. R. lib. VI. c. 13. p. 537. &c. *Sa* Aphor. Conf. p. 350. *Staplet.* Promt. Cathol. p. I. p. 189. 11. *VValafr. Strabo* de R. E. cap. 8. Tomo IX. Biblioth. PP. fol. 955. *Gregor. de Valent.* in II. 2. Thomæ diſp. 6. qv. 11. p. 6. fol. 1896-1905. Multa heic more ſuo nugatur *Gretſerus* ad Codinum, pecul. libro *de Imaginibus non manu factis*, deq; aliis, *à S. Lucâ depictis*, quæ apud

apud ipſum quàm h. l. meliùs legi poterunt. Conf. *Bulling.* de Or. Err. cap. XXIV. pag. 113. b. 118. *Cent. Magd.* VII. c. 6. fol. 137.

LVII.

HAnc alii *deteſtantes Iconolatriam*, ex alterâ parte *in Iconomachiam* prolapſi fuêre: & *in Oriente* quidem tempore *Philippici Imper.* v. *Sabellic.* Enne. IIX. lib. 7. Tom. 2. fol. 42. a. f. *Lampadii* Mellific. Hiſtor. part. III. pag. 32. *Bulling.* l. c. c. XXV. p. 118. tempore item *Leonis III. Imper.* qui & inde *Iconomachi* nomen retulit. v. *Brougthoni* Concent. SCR. p. 178. *Buchole.* Ind. Chronol. p. 281. *Bulling.* l. c. *Carion.* l. c. lib. 4. 525. *Caranz.* Summ. Concil. p. 517. *Centur. Coſter* & *Lampad.* l. c. *Pelargius ad Damaſc.* de O. F. IV. 5. p. 216-219. *Platin.* p. 102. b. *Sabellic.* l. c. fol. 44. a. m. f. *Selneccer* Catal. Concil. p. 81. 82. *VVolff.*

Lect. Memor. Tomo I. fol. 87. a. f
&, qui hæc prolixè exequitur
Hoſpinian. de Templ. II. c. 10. 11. 12
fol. 130-149. *in occidente* verò tem
pore *Caroli Magni* habita eſt *Syno*
dus Pariſina de imaginibus Anno
DCCCXXIV. adde *Fabronj* Polit
Kaiſer. Chron. part. III. pag. 41-51
Bulling. l. c. p. 121. & cap. XXVI
p. 121-125. Conf. *VVolff.* l. c. Tomo
2. fol. 159. b. Superiore ſæculo *icono*
claſiam Wittebergæ in Baſilicâ Ca
thedrali ad Arcem, cujus veſtigia
hodienum in Tabulis Marmoreis
prope ſuggeſtum videre licet, in
ſtituit *Andreas Bodenſtein*, Carol
ſtadius, *homo ferus*, *ſine ingenio*, ſine
doctrinâ, ſine ſenſu communi
ſolitus in doctrinâ ἰϐδαΐζειν, κα
ϛασιάζειν (quo eum encomio or
nârunt *Philip. Melanchth.* Epiſt. a
Frid. Myc. quæ eſt in Eplis Zvv. &
Oecol. Lib. III. fol. 135. c. ubi Conf
Lib. I. 7. fol. 10. b. & *Georg. Calixtu*
in

in Judic. de Controv. Theol. §. 48. pag. 30. 31. De toto aliàs illo certamine v. *Bucholceri* Indic. Chronol. p. 513-517. *B. Luther.* paſſim, *Ottj* Hiſt. Anabapt. ad Ann. 1522. n. 1. 1523. n. 3. 1524. n. 1529. num. 4. *Pappi* Epit. Hiſt. Eccl. pag. 954. *ſcriptaq; Adiaphoriſtica*, ſive *Interimiſtica* plurima. Cujus præpoſtero furori parùm abſimilis ille eſt, quem paucis abhinc ſeptimanis Plebs Itala in Regno Neapolitano exercuit circa diripiendas, confringendas & furioſè comminuendas *imagines* Sancti cujusdam, *Ludovici*, quas pro effigie Regis moderni Galliæ, hoſtis hodiè infenſiſſimi, habebant, uti *Novellæ* plusquàm unâ vice referebant. In *Helvetiâ* item *Johannes Calvinus* Eccleſiarum Reformationem ſuſcipiens eò usq; proceſſit, ut cum *ſociennorum turbâ* omnem imaginum uſum ex Baſilicis eliminaverit,

cujusq; poſteri eas, ceu ad idolo-
latriam invitatorias hodienum
damnant. Longus forem in enar-
randis eorũ monumentis: legantur
in eorum ſcriptis, apud *Acta Collo-
quii Mompelg.* pag. 390. 391. & *Be-
zam.* Reſp. ad illa Acta part. II.
pag. 58. &c. Anhaltiſche Verantw.
pag. 7. 8. 30-69. 108. 111. 112. 117-
137. *Bibliandr.* præf. ad Epl. Z. v. &
Oecol. lit. Δ. 6. a. pr. *Bulling.* de
Or. Err. cap. XXVIII-XXXVI.
pag. 125-179. & de SCR. Lib. II.
c. 9. pag. 72. b. *Calvin.* Inſtit. R.
Chr. Lib. I. cap. 11. fol. 15. *Cate-
chiſm. Palat.* qv. 94-98. pag. 406-
430. *Chamier.* Panſtrat. Cathol.
Tom. II. lib. 21. 22. fol. 413-451.
Fay Theſ. Theol. LIV. p. 248. &c.
Hofmeiſter Panace. pag. 511-513.
566. *Hoſpinian.* de Templ. lib. II.
cap. 13-15. fol. 193-217. *Mornæ.* de
Evchar. lib. II. cap. 2. 3. 4. fol. 180-
254. *Theoll. Palatin.* im Bericht p.

445

445. *Pare.* Corp. Doctr. qv. 97. & 98. p. 554-566. *Pelarg.* ad Damaſcen. l. c. *Ravanell.* Biblioth. S. Tom. II. fol. 1231. Conf. *Marnixii* Römiſch-Bienenkorb part. II. c. 13. p. 153. *Rietſchel* pag. 7. 8. *Sadeel.* opp. Theol. fol. 519. *Tigurinor.* Reſp. de Imagin. *Victor* von Bildern &c. *Zanch.* fol. 347-376. it. 641. b. m. f. *Zepper.* politic. Eccl. l. I. c. 15. pag. 167-170. *Voët.* diſp. p. III. 59. 60. pag. 870-945.

LIIX.

M*Edio tutiſſimus ivit Divus Lutherus*, qui nec cum *Pontificiis* in exceſſu, nec cum *Iconomachis* antiquis & modernis, *Calvinianis* præprimis in defectu peccare conſtituit; quin regiam potiùs, eamq; tutiſſimam rectamq; inſiſtendo viam nec exterminavit planè ex Baſilicis Imagines, nec tamen in venenum ſeductionis ad Idololatris

tricam adorationem propinavit: de quo toto negotio, ne in longam ejus tractationem excurram, videantur *Auguſtani Confeſſores* artic. XXI. edit. vulg. p. 20. in Cœleſtino Tom. 2. fol. 176. *Bachmanni* Theſ. de Imagin. *Balduini* **Bericht von Bildern** &c. *Bebel.* Eccl. Ev. & Jud. pag. 377. num. 84. *Brochm.* Syſt. Theol. fol. 21. a. Tom. 2. *Buntingi* Pædia Chr. part. III. Harmon. Evliſt. fol. 440. 441. *Joh. B. Carpzovii* Iſagoge ad. L. Symbol. p. 556. 1014. *Cauſæ* declin. Concil. Trid. pag. 141. *Chemnit.* Ex. C. Tr. part. III. pag. 222-362. p. IV. pag. 21-78. It. Theol. Jeſuit. de Imag. *Dannhaueri* Chriſteis art. 1. metam. 4. pag. 600. *Dieteric.* Inſt. Catech. p. 92. & in Sapient. Tom. I. fol. 970. &c. *Dreſſer* Millen. V. pag. 218. m. *Eraſm.* Euchirid. Milit. Chriſt. p. 56. b. pr. *Forſteri* Theſaurus Catech. dec. I. problm. 4. *Gediccus* pecul. Tr.

Joh.

Digitized by Google

Johann. Gerhardi Confeſſ. Cathol. art. XI. cap. 4. p.680. *Geſner* pro lib. Concord. diſp. XVI. cap. 3. p. 546-551. *Helvici* vindic. pag. 140 *Heshuſ.* 600. Irthům. art. XXX. *Höpfneri* Saxon. Evangel. ſect. III. part. 1. cap. 7. 8. 9. pag. 440-464. *Hülſemanni* Manuale A. C. diſp. XIIX. & XIX. 34. pag. 920-1053. 1330. *Jonas Aurelian.* de Cultu Imag. Tom. IX. Biblioth. PP. *Lauterbach* in Verit. Doctr. Luth. de Im. *Lobechius* in A. C. pag. 99. *Lyſeri* Calvin. cap. 1. pag. 116. *B. Meiſneri* Colleg. Adiaph. diſp. III. p. 46-62. *Menzeri* Exegeſ. A. C. art. XXI. p. 504. &c. it. p. 398. &c. *Nicephorus* contra *ἰκονομαχ.* Tom. IX. Biblioth. PP. Oſiandri Enchir. Pontif. cap. XX. qv. 3. p. 270. &c. *Pflaccheri* append. ad præc. I. *Platz* loco LXXII. pag. 444-447. *Reihink* Retract. part. II. art. 4. ſ. 4. pag. 588-612. *Rivandr.* Feſt. Chron. part. I. fol.

5. b. pr. *Salmuth.* ad Pancir. lib. I. tit. 32. pag. 130. m. *Schilter* de Im. *Spangenb.* Chron. Corinth. cap. LXIII. fol. 70. a. *Schindleri* Redintegr. pag. 22. 23. *Stegmanni* Chriſtogn. part. II. præloqv. dedic. pag. 28. *Taurerus* wider die Bildſtürmer. Tenzels Widerleg. p. 178. *Tribbechov.* ad Baron. exercit V. *à Vallo* Jeſuw. Geißel. *VVeber* de Converſ. Germ. conc. X. p. 144. *VVeſthemeri* Conciliat. pag. 467-496. *Theoll. VVitteb.* wider die Anhaltiſche Verantwort. pag. 12. 73-114. 160-178. 256. *VVülffer.* in Hiſt. Eliæ pag. 517. 518. *Zeemann.* im Uncathol. Pabſt. part. II. fol. 649 - 680. aliaq; noſtrorum *Scripta Anti-adiaphoriſtica* pluria, quæ vel allegare, vel exſcribere in præſenti non ſedet.

LIX.

RetinemUS itaq; ſine offenſione *Imagines*, & alias præterea *figu-*

ras

ras more majorum in *parietibus*, *po-ſtibus* ac *tectis* collocamus: (*a.*) ita quippe *poſtibus* olim inſcribebant Α ✱ Ω ad reminiſcentiam Χριςȣ̃ Ἄλφα καὶ Ὠμέγα *Apoc.* I. 8. uti ex antiquitate nuper edocuit *Sagitta-rius* in Tract. de Januis vet. cap. XXIIX. §. 18. p. 197. aliasq́ue inter *Literas Mnemonicas* refertur✱à quodā in diſp. de Lit. Mn. c. IV. a. m. (β.) Ita & moris erat Baſilicarum *valvis* appingere *Leones*, quod animal *omnium vigilantiſſimum eſſe ferunt, ut qui ſemper apertis oculis dormiat* (de quo quidem *Joh. Pierius Valer.* Hieroglyph. Lib. I. §. *Vigilantia Cuſtodiaq́;* fol. 3. 4.) *quo ſignificare voluerunt, Epiſcopum, Paſtorem Eccleſiæ non debere eſſe ſomnolentum, & ſegnem; ſed oculatum & acrem in rebus Eccleſiæ curandis, adeoq́; vigilantem adverſus mundi & Satanæ inſidias* juxta *Hoſpinian.* de Templ. Lib. II. cap. 27. fol. 293. & addit

Pie-

Pierius l. c. *Ad valvas igitur templo-rum, ſuſtinendis modò poſtibus, mod hyperthyris, modò pronais locorun ubiq; leones ſubjiciuntur, ut cum Ma ronis dicto, vel præcipuo potius Scri pturæ Dei præcepto Deos primùm ve nerari meminerimus; & nullam eſſ gentem tam efferam, neq; animun tam indomitum, qui non poſſit religio nis cicuratione beneficioq; mollir atq; miteſcere, ut nullum inde ſit onu detrectaturus.* ſ. Sacror. init. fol 16. B. C. itaq; videas hodienum æneas capitum leoninorum imagi nes in januis Baſilicarum aliorumq ædificiorum ſplendidiorum extare

LX.

(γ.) G*Allos* Turrium pinnis im ponebant, imponuntq hodienum, quòd ille

Auroram clarâ conſuetq voce voca

juxta *Lucretium* de rerum Na turâ lib. IV. circa med. pag. 49

V

Vigiles enim *ſunt noſtri nocturni, quos excitandis in opera mortalibus rumpendoq́ʒ ſomno natura genuit: norunt ſidera & ternas diſtingvunt horas interdiu cantu: cum ſole eunt cubitum, quartâq́ʒ caſtrenſi vigiliâ ad curas laboremq́ʒ revocant: nec ſolis ortum incautis patiuntur obrepere, diemqʒ venientem nuntiant cantu; cantum verò ipſum pulſu laterum*, deſcribente *Plinio* Hiſt. Nat. Lib. X. c. 21. p. 458.

Ales diei nuncius
Lucem propinquam præcinit:
Nos excitatos mentium
Jam CHRISTUS ad vitam vocat.
Ferunt vagantes dæmonas
Lætos tenebris noctium
Gallo canente territos
Sparſim timere & cedere:
Inviſa nam vicinitas
Lucis, Salutis, Numinis
Rupto tenebrarum ſitu
Noctis fugat ſatellites.

Hoc

Hoc eſſe ſignum præſcii
Norunt repromiſſæ ſpei
Quâ nos ſoporis liberi
Speramus adventum Dei &c.

v. *Prudent*. Cathemerin. p. 42. &c. *Durand*. Rat. div. off. lib. I. c. 1. *Hoſpinian*. fol. 292. *Pier*. lib. XXIV. ſ. Excubiæ fol. 173. b. *Sebiz*. de Æſculap. cap. X. ſ. 2. pag. 51. pr. *Urſini* Acerr. Philol. Lib. II. num. 47. pag. 104. & num. 216. pag. 197. 198. (δ) Ita *Cruces* quoque in ſummitate earundem, & undequaque imponuntur, partim ob *Conſtantinianam viſionem* (de qua ¶. LV.) partim ad Eccleſiam in *cruce redemtam*, cruci ſubjectam, & ſub cruce militantem, intelligendum. Miraculum quoddam *urbis Apameæ beneficio crucis liberatæ* magno verborum & circumſtantiarum apparatu tradit *Evagrius* Hiſt. Eccl. Lib. IV. cap. 25. fol. 586. 587. adde *Cent. M.* V. c. 6. fol. 646. *Hoſpin*. l. c. *Procop*.

de

de Ædif. Inſt. pag. 672. (ε.) *Stellas* quocꝫ non rarò impoſitas & legas & videas, ad demonſtrandum partim *Verbum Dei in Eccleſiâ inſtar ſtellæ lucere*, partim *lucem Miniſtrorum aut etiam univerſi cœtus fidelium ita lucere coram hominibus debere, ut homines eam videntes glorificent DEUM PATREM Matth. V. 16.* juxta *Hoſpin.* fol. 292. 293. De cætero conf. *Eraſmi* Chil. IV. cent. 5. ad. 47. fol. 1079. *ſ. Cæcus & Claudus* edit. Hanov. fol. 183. a. f.

LXI.

(ζ) C*Armina* parictibus inſcribebant, quæ fundationem dedicationemvè poſteritati exponerent: ex queis unum aliquod præ reliquis valdè inſigne *C. Soll. Sidonius Apollinaris* juſſu *Patientis*, Antiſtitis, *extimis Baſilicæ Lugdunenſis* recens extructæ *parietibus* affigebat, *quum hexametris eminentium poëtarum*

tarum, Conſtantii & Secundini vici-nantia Altari latera clareſcerent, quo[d] & propter ſingularem venuſtaten[m] & ipſius Scriptoris raritatem inſe-rere non abs re viſum fuit : ita ergò ille :

Quisquis Pontificis Patrisq; Noſtr[i]
Collaudas Patientis hîc laborem
Voti compote ſupplicatione ;
Conceſſum experiere quod rogabis.
Ædes celſa nitet, nec in ſiniſtrum
Aut dextrum trahitur, ſed arce frontis
Ortum proſpicit æquinoctialem.
Intus Lux micat atq; bracteatum
Sol ſic ſollicitatur ad lacunar,
Fulvo ut concolor erret in Metallo.
Diſtinctum vario nitore Marmor
Percurrit cameram, ſolum, feneſtras,
Ac ſub verſicoloribus figuris
Vernans herbida crura ſaphiratos
Flectit per Praſinum vitrum lapillos.

Huic

Huic eſt Porticus applicata triplex,
Fulmentis Aquitanicis ſuperba,
Ad cujus ſpeciem recentiora
Claudunt atria porticus ſecundæ,
Et campum medium procul locatas
Veſtit ſaxea ſilva per columnas.]
Hinc agger ſonat, hinc Arar reſultat,
Huc ſeſe pedes atq; eques reflectit,
Stridentum & moderator eſſedorum,
Curvorum hinc chorus helciariorum
Reſonantibus Allelujah ripis
Ad CHRISTUM levat amnicum celevſma.
Sic, ſic pſallite Nauta vel Viator
Namq; iſte eſt locus omnibus petendus,
Omnes quò via ducit ad ſalutem.

Extat hæc inſcriptio Epiſtol. Lib. II. 10. pag. 147. 148. quæ non carmen modò eſt, ſed ipſius quoq; ædificii ſtructuram ob oculos quaſi pingit.

LXII.

LXII.

ALia inſuper *donaria* (quæ & *Ana-themata*) à piis congerebantu ad Baſilicarum decus adaugendum quorum omnium hiſtoriam ſati prolixus exponit *Hoſpinianu* de T. lib. II. c. 24. fol. 262-273 Conf. *Platzii* Luc. ſuccis. loc. CIX p. 636-642. & *Quiſtorpii* Pia deſid ubi quidem mirè invehitur in ſign Militaria, noſtris Baſilicis nimium frequenter illata &c. pag. 39. 40 ita namqꝫ ex. gr. *Conſtantinus M* Baſilicam *Hieroſol.* cujus jamdum §. XLII. mentio facta, mandaba *exquiſito artificio perpoliendam quo artifices, quos operarios, quos ſu-mtus, quasve res alias vel ad decus illu-ſtriores, vel accomodatiores ad diu-turnitatem fore exſtimaret Macarius* illius t. t. Epiſcopus, *ad ſe diligente* perſcriberet, quò locus ille, qui facilè totius terrarum orbis primas

fer-

ferret, omnibus ornamentis illuſtraretur: teſtudo laqueata ſanctuarii inauraretur. Cujus præſcripti Imperatorii eventus nullâ interpoſitâ morâ proſperè ſuccedebat, atq; ita omne illud ædificium eximiis *columnis illuſtrabatur, atq; adeò variis cujusq; generis imaginibus condecorabatur.* Quibus, iisq; adhuc pluribus verbis Magnificentiam elegantiſſimam Auguſtæ illius Baſilicæ deſcribit *Euſebius* in vitâ Conſt. lib. III. cap. 29. 33. Addantur præter ſuperiùs dictos *Bellarminus* T. III. Controv. 4. lib. III. c. 6. fol. 468. *Bulling.* de Orig. Err. p. I. c. 21. pag. 102. &c. *Calvin.* Inſt. Rel. Chr. Lib. IV. c. 4. §. 8. fol. 416. *Cent. Magd.* III. 6. fol. 121. V. 6. fol. 645. *Pappi* Epit. H. E. pag. 210. *Stapleton.* Promt. Cathol. part. III. p. 286. ex quibus & facilè de aliis Baſilicis conſimilia judicare licebit, & ſuâ ſponte conſequitur, *nihil penè*

in

Digitized by Google

in toto orbe artificiorum extitiſſe, quod non magnâ ex parte ſua negotia ad quæſtum ſuum inde haberet & aleretur juxta *D. M. Lutherum* in Form. Miſſæ, Epiſcopo Cygneæ miſſâ Tom. II. Jen. Lat. fol. 517. a. pr. Conf. *Cunæ.* de rep. Ebr. lib. II. c. 12. p. 166. &c. *J. C. Dieteric.* Antiqq. Bibl. fol. 346. &c.

LXIII.

UT verò in erectis & excultis hôc pactô Baſilicis omnia decenter & ordine peragerentur, pro diverſitate hominum, eas intrantium in diverſas quoq; quaſi partes ſectæ, ſuæq; cuilibet aſſignatæ fuerunt ſedes: & primò quidem *Miniſtris* VERBI *Presbyterium*, quod & *Chorus* dicebatur, vel à *corona, in cujus modum plebs miniſtrum primitùs circumſtabant, & Pſalmos canebant concorditer*, juxta *Durandum* l. c. (cui quidem originationi etſi mini-

minimè ſubſcribatur, cùm comodior mox afferatur; non ſimpliciter tamen repudiatur, etſi adſpiratio interſeratur, cùm & *choronam* dixerint veteres, pro licentiâ ſuâ in hujus literæ *additione*, in verbis *coherceo*, *chenturio*, *harena*, *hululo*, *hulcus*, *hudus*, *hinſidiæ*, *honuſtus* &c. quam aliis vocibus pro lubitu quoque *ſubtrahebant* v. g. *irudo*, *ircus*, *œdus*, *umecto*, *oſtilius*: conferantur, ſi placet, *Dempſterus* in paralip. ad *Roſin.* Antiquit. R. lib. V. c. 36. p. 601. a. m. *Gellius* Noct. Attic. lib. IV. c. 1. p. 109. m. *Landinus* ad Virg. I. Georg. I. 218. 377. Aen. I. 232. *Mancinell.* ad Georg. I. 209. 228. 312. 337. III. 403. 454. & ex *Quintiliano* *Schrevelius* ad Horat. Sermon. Lib. I. ſat. 1. v. 74. ubi & *Chabot.* ad Epiſt. I. 16. 21. *Servius* ad Virg. Georg. 1. 228. III. 223. Æne. I. 173. 176. 276. 293. *Taubm.* ad Eclog. V. 36. Georg. I. 210. Aen. IV.

Digitized by Google

IV. 130. &c.) vel per *Metonymiam* contenti pro continente, quod *chorus* propriè *multitudinem canentium*, vel etiam *ſaltantium ſignificat*, autore *Servio* apud *Hoſpin.* fol. 74. a. f. & *Bullinger*. l. c. cap. IIX. parte 2. p. 220. a. m. prout & exponitur *Luc.* XV. 25. & reſpondet Ebræis מָחוֹל & חֶבֶל הִלּוּל juxta collationem verſionis LXX. *Kircherianam*. Atq; ſic à χορεύειν, aut, ſi mavis ἀπὸ τῆς χορᾶς, autore *Platone deducetur* v. *Becm.* Orig. p. 373. *Funger.* Etymol. Tril. p. 184. 185. *Martinii* Lex. Philol. fol. 450. m. *Perotti* Cornuc. fol. 781. pr. *Ravanell.* Biblioth. S. T. I. fol. 435. b. m. pari ſc. fato cum vocabulo *Eccleſiæ*, uti §. III. dictum. Ita ſtatuit *Concilium Turon. II.* ut *laici ſecus altare, quo ſancta Myſteria celebrantur, inter clericos tàm ad vigilias, quàm ad miſſas ſtare penitùs non præſumant, ſed*

ſed pars illa, quæ à cancellis verſo altare dividitur, choris tantùm pſallentium pateat clericorum: ad orandum & communicandum laicis & fœminis (ſicut mos eſt) pateant Sancta Sanctorum canon. IV. Tom. 1. Concilior. fol. 71. B. & in *Caranzæ* Summa p. 340. pr. Conf. *Concil. Trident.* ſeſſ. XXIV. c. 12. in fine p. 315. p. *Calixt.* de Sacrif. Chriſti §. 62. 63. *Cent. Magd.* I. lib. 2. c. 6. fol. 117. V. 6. 646. VII. fol. 139. 140. *Dreſſer.* Millen. V. p. 184. 60. *Faſcic.* T. ad Ann. DXXIV. *Platina* p. 69. a. f. *Polydor. Virg.* de Inv. R. Lib. V. cap. 2. p. 475. *Proc.* de Ædif. Juſtin. p. 671. *Rixner.* de Comm. Laic. diſſert. I. Theodoret. H. E. lib. V. cap. 17. fol. 160. br. c. *Hildebrand.* in Enchirid. cap. II. p. 25. qui eundem & βῆμα, ἱερατεῖον dictum, in 3. partes, *Altare*, *Suggeſtum* & *Sedile* ſive *Exedram* diſtinctum fuiſſe probat p. 27. &c. Hanc diſtinctionem circa Conſtantini M.

tempora ſtatim incepiſſe, vide *Hoſpin.* fol. 76. 77. *Genebrardus* refert, *apud Græcos* Baſilicas in *V. partes* dividi, quarum 1. ἱερὸν βῆμα, *ſolis ſacerdotibus pervium* 2. ἱερατεῖον *clero & cantoribus, duo habens oſtia, & vela in utroq; oſtio interjecta.* 3. ἄμβων *pulpitum.* 4. ναὸν atrium populi, navim Eccleſiæ (inde enim Latini certam templi partem videntur navim nominâſſe) 5. imam partem, ubi ita à mulieribus viri ſeparantur, ut à nullo videri poſſint. v. Tom. XV. Biblioth. Patr. fol. 771. Quid *Solea* fuerit, peculiari libello curioſè perſequitur *Leo Allatius* in συμμικτ. pag. 154-174.

LXIV.

TOti itaq; plebi competit (2.) *Gremium*, quod & *Navis* (uti modò dictum) in quo modò *ſtabant* (vide *Auguſtin.* Tract. XII. in Joh. fol. 228. *Cyprian.* de orat. DN. fol.

fol. 240. *Kortholt.* comm. in Epiſt. Plin. p. 101.) modò *ſedebant* (vide elegans reſponſum Conſtantini ap. *Euſeb.* in ejus vit. Lib. IV. c. 33. fol. 400. verba habentur infrà §. CCXVII. adde *Cellot.* Hierarch. lib. VI. cap. 16. fol. 475. *Dannhauer.* Chriſteid. p. 189.) ſedentq; hodienum *viri à mulieribus ſeparati, honeſtâ* ſcilicet *utriusq; ſexûs diſcretione*, uti vocatur ab *Auguſtino* de Civ. D. lib. II. cap. 28. p. 260. Tomo 1. & lib. XX. cap. 8. Tomo 2. pag. 1048. quamvis poſteriorem locum de *Baptiſmo* explicare præſumat *Leonh. Coquæus* in comm. ad l. c. adducens pro ſe *Amalarium Fort.* & *Clementem Rom.* Conſtit. Apoſtolic. lib. II. cap. 57. *Cyrill. Hieroſol.* præfat. Catech. & *Philonem* de vit. Supplic. Cui prætereà libet, videantur *Centur. Magdeb.* V. c. 6. fol. 647. *Euſeb.* H. E. II. 16. fol. 41. & de vit. Conſt. lib. I. c. 46. fol. 335. m. *Flacius* de

Adiaphoris p. 164. pr. *Hoſpinian.* l. c. fol. 77. 78. *Kettembeil.* ad Albaſpin. I. 7. p. 103. *Kortholt.* l. c. p. 128. *Lal. Biſciola* Hor. ſucciſ. Lib. VII. c. 3. *Loſſius* in Acta Ap. fol. 330. *Micrologus* cap. IX. qui *viros* ad *meridiem*, *mulieres* ad *aquilonem* collocat pag. 26. 27. *Joh. Gerhard.* diſp. de Maronit. ſect. XI. §. 8. *Minatius* in Octav. p. 19. pr. *Procopius* de Ædif. Juſtin. lib. I. p. 670. *Ravanell.* Bibl. S. Tom. I. additam. fol. 184. a. m. *Rüelius* Specim. de Templis Format. part. I. §. 13-16. pag. 18-21. Sic rurſus in ſexu fœmineom *virgines* à *maritatis* ſeorſim collocat *Cellotius* l. c. *Hildebr.* l. c. p. 23. 24. qui & eum in finem locos ſuprà *porticus* excelſos conſtituit, quaſi nobis die Portkirchen pag. 24. pr. ac ſi à *Porticu* ſcil. hæc vox Germanica deſcendat: quamvis vel à *Portis* Baſilicarum, quibus imminent, quaſi Pfortkirchen / & cor-

corruptè Vorkirchen vocentur, juxta *Hoſpinian.* de Templ. fol. 80. a. m. vel etiam è vernaculâ ipſâ deduci queant, à particulâ empor/ quaſi locus Baſilicæ *in alto* conſtructus &c. ſeu hujus inſtituti non eſt Etymologiam Germanicam indagare, unum addere juvat quos porticus *Hildebrando* mulieres, eos hodie viros magis frequentare, *cum exceptione* tamen *potentium, nobilium, illuſtrium Principum.*

LXV.

C*Onſuetudine* enim *jam receptum, ut potentiores habeant loca honeſtiora, & ædificio ab aliis ſejuncta,* ajente *Matth. Flacio Illyr.* l. c. quæ *Capellæ,* & civitate Germanicâ donatæ Kapellen audiunt, aut à *caprarum pellibus, quibus tectas fuiſſe* aſſerit *Gloſſa Ordin.* in c. *Concedimus* de *Conſecr.* diſt. I. & ille, qui

altam capellam pro acumine ingenioli ad evitandum terminum latinum die hohe Geiß interpretabatur apud *Hildebr.* in Enchir. pag. 24. m. aut à *cappa S. Martini*, i. e. veſte, *quam Reges Galliæ in caſtris ſecum ferre ſolitos* refert *Durandus*, *Hildebr.* & *Hoſpin.* lll. ccc. adde *Martinii* Lexic. Philol. fol. 366. aut *quaſi capana*, quod *capiat paucos* prout ex *Barthol. Cartag.* Expoſit. Jur. Canon. lib. III. c. 37. affert *Martin.* l. c. aut quòd capiat λαὸν, quod σιδηρόξυλον adduxit *Fungerus* in Etymol. Tril. pag. 160. a, m. imò, ſi hunc transſultum ex unâ linguâ in aliam vitare velles, poſſes deducere ab eo, quòd *capiat popellum*, h. e. exiguum hominum Numerum. Verùm, nequè heic inſtitutum permittit diutius immorarier. Ab hâc voce deſcendit & *Capellanus*: poſteaquàm ſcil. & in hiſce capellis ceptum eſt ſacra celebrare miniſtros

ſtros earundem tali vocabulo denotabant, quod & hodienum *Diaconis* in vernaculâ reliquum manſit ut vocentur Capellâne / vel corruptè Kaplâne. *Capellas* autem ejusmodi, exceptis *Principum*, *Baronum*, aliorumq́; *Nobilium*, in ſuâ cujuslibet ſede locis peculiaribus, cumprimis videas *Dreſdæ* ad *D. Crucis*, & *Lipſiæ* in Baſilicâ *Nicolaitanâ* unam, & *Thomanâ* ſeptem, quæ ſplendidè exquiſitoq́; artificio conſtructas interiùs & exteriùs, earumq́; ultima ſuperiore anno ad finem exædificabatur. Ubi tamen non incongruè *videndum* monet *Flacius*, ne *ea potentiorum licentiâ nimis creſcerent, ac illi ſoli omnia in templis occuparent, extruſis ferè vel certè longius remotis tenuioribus: ſtruunt enim illi ſibi propemodum velut palatia quædam, in quibus vel ſtare vel ſedere, vel etiam jacere poſſent; quæ tamen ipſa loca, quod pejus eſt, ſæpè*

vacua & concluſa ſub concionis tempus ſunt, cùm intereà pauperes non habeant locum, ubi vel ſtantes rectè concionantem exaudire poſſent. Pertinet quoque ad decorum, ut omnia in templis in frequentiâ potiùs quàm in angulis & cryptis peragantur. l. c.

LXVI.

A Reliquo fidelium, virorum ac mulierum, cœtu ſeorſim quoq; ſtabant (1.) *Catechumeni*, qui nondum digni habebantur, ut ad ſacra propiùs admitterentur: conſiſtebant ergò quaſi in atrio, unde & peculiaris eisdem locus *Catechumenium* adſcribitur à *Paulo Diacono* Hiſt. Lib. XXII. apud *Hildebrand.* Enchir. pag. 22. 23 (2.) *Peccatores* item *notorii* ἐν νάρθηκι, *in ferulâ quaſi ſub exomologeſi flentes ſtabant, & ad intrantium fidelium pedes provoluti ſuæ deprecationis legationes eis injungebant*, ajente *Hildebr.* l. c. p. 22. f.

eamq;

eamq́; cenſuram nec ipſi Romanorum Imperatores Auguſti recuſabant, uti de *Phil. Arabe* §. XXXV. habetur, & ex divino *Ambroſii* verſ9 *Theodoſium* zelo abundè pateſcit. Quippe quùm hic irâ in *Theſſalonicenſes* ob *ſeditionem* percitus furibundam tuliſſet ſententiam, ut VIIM. *civium* absque diſcrimine interimerentur, adeoq́ nec mercatori, ne alterutrum filium necarent, deprecanti, optio concederetur, utrum minus diligeret, eligendi &c. aliaq́ nefanda, horrenda, miſeranda perpetrarentur, ipſeq́; quaſi re benè geſtâ *Mediolani* Templum adorabundus accederet, ibidum *S. Ambroſius*, ejus Urbis Epiſcopus *extra ſacra veſtibula obviam procedebat, vetabatq́; in templum intrare, purpurâ ejus prehenſâ in mediâ multitudine, reſiſte* ajebat, *virum enim impurum, & manus ſanguine innocenti ferè adhuc periniquè*

ſtillantes circumgeſtantem fas non eſt ante legitimam debitamq́ pœnitentiã, ſacram ingredi ædem, aut divinorum myſteriorum participem fieri. Videris mihi, ô Imperator, ignorare cædis abs Te perpetratæ magnitudinem, tantum totcædium ſcelus---Quibus igitur oculis intuebere Templum illius, qui eſt omnium Dominus? quibꝰ pedibus ſanctum illius calcabis? quî quæſo manus, injuſtâ cæde & ſangvine reſperſas extendere audes, & eisdem SS. Corpus Domini accipere? aut quomodo venerandum ejus Sangvinem ori admovebis, qui furore iræ jubente tantum ſangvinem tam iniquè fudiſti? Recede igitur, & ne conare novo ſcelere ſcelus antè editum augere; ſed accipe vinculum, quò ut ligeris, Dominus omninm cœlitùs ſententiam dat--- quibus obſequens Imperator ad Palatium revertebatur, ibiq́ *IIX. Menſium* pœnitentiam agebat; poſtmodùm *ipſis Natalitiis CHRISTI* non ingre-

di-

diebatur Baſilicam; ſed *in ædiculâ ſalutatoriâ* veniam ab Epiſcopo petens & vinculi relaxationem, cum ſponſione, legum criminalium executionem ultra XXX. dies differendi, ad Epiſcopi conſilium, recipiebatur: eoq́; peracto demum *Baſilicam* ingreſſus non *ſtans*, neq; genua flectens; ſed humi proſtratus ſuam penes DEUM culpam deprecabatur, & ſic cum reliquis fidelibus ad Sacra Dona offerenda & Myſteria participanda demum *intrabat in Sanctuarium, per omnia Viri DEI monitis obtemperans &c.* Quæ omnia, etſi admodum prolixa, prolixiùs tamen recenſentur à *Theodorito* Hiſt. Eccl. lib. V. c. 17. fol. 157-160. *Sozomeno* lib. VII. cap. 24. fol. 437-439. *Nicephoro* lib. XII. 41. fol. 802-806. qui & ipſam legem recenſet fol. 804. d. & cap. 43. exemplum ejus obſervatæ adducit fol. 808. uti & Theodoret.

cap. 19. fol. 161. Supereſt hodienum appellatio ejusmodi *locorum* in amplioribus Baſilicis, quos promiſcuè occupant, vel qui certis ſedibus deſtituntur, vel peregrè adveniunt, vel tardi nimis eas intraut, in Academiis præſertim.

LXVII.

Conveniunt itaq; in his Baſilicis ſuo quisq; loco, omnes cujusq; ſexus, ætatis ac conditionis homines, (α.) *vir ac mulier Actor.* V. 15. 1. *Corinth.* XI. 1. 5. XIV. 34. γύναια καὶ παιδάρια, (quod exprobraturus olim noſtris *Celſus* objiciebat, referente *G. F. Voſſio* comm. in Epl. Plinii p. 9. 12. f. *Zepper.* Politi. Eccleſiaſt. lib. I. c. 27. p. 287.) & *mulieres* quidem *vittatæ* ex *Apoſtoli* præcepto 1. Corinth. XI. 5. 13. ut inde opus haud habuiſſet, *Autor Faſciculi Temporum* hoc inſtitutum *Lino*, *Pontifici Rom.* tribuere ad

Ann.

Ann. Chriſti LXXIV. v. *Cent. Magd.* I. lib. 2. cap. 6. fol. 493. *Dreſſer.* Millenar. V. pag. 176. 2. *Flac.* de Adiaph. p. 164 *Ravanell.* Bibl. S. Tom. I. fol. 184. 185. *quod inſigne mendacium eſt, etiamſi id dicat Platina,* juxta *Baleum* in Actis Rom. Pont. claſſe I. pag. 4. f. quamvis & *has pudicitiæ causâ à nocturnis conventibus abſtinuiſſe* prodat *Voſſ.* l. c. p. 27. 28. (β.) *ſenior* ac *junior,* Act. XX. 9. *Cent. M.* l. c. (γ.) *doctus* & *indoctus* 1. *Corinth.* XIV. 16. 17. 23. 28. *Centur.* l. c. *Ravanell.* Tom. II. fol. 670. b. m. num. 3. (δ.) *viri unà cum mulieribus, obſcuri pariter & nobiles, uno ſpiritu, unâ animâ, Ejus nomen confeſſuri,* juxta *Euſeb.* H. E. lib. X. cap. 4. fol. 287. b.

Hîc ſenes & hîc juventus
Parvulorum & hîc chorus
Turba ſenum virginumq;
Simplices puellulæ
Valdè concordes pudicis
Perſtrepunt conventibus

uti

uti παρῳδεῖν libet ex *Prudentio* pag. 94. m. Conveniunt inquam *omnes ac ſinguli ejusdem religionis*, ſive *qui ſunt unum corpus de conſcientiâ Religionis & diſciplinæ veritate & ſpei fœdere*, uti ex *Tertull.* Apolog. c. XXXIX. fol. 876. affert & fuſè exponit *Zanchius* l. c. fol. 630. b. adde fol. 643. b. Utrum aliàs conſultum ſit, diverſæ religionis ſacra frequentare, multum perſvadere laborant *Ameſius* de Conſc. Lib. 4. c. 24. qv. 2. pag. 225. *Azorius* Inſtit. Moral. Lib. IIX. cap. 27. qv. 5. Tomo I. fol. 407. *Becanus* in Manuali lib. V. cap. 4-7. pag. 452-456. *Gregorius de Valent.* in 2. 2. Thomæ diſp. 1. qv. 3. p. 2. fol. 407. ſeqq. ſed multum eis reſponderunt *Brochmandt* Syſt. Theol. artic. X. cap. 10. qv. 14. Tomo 2. fol. 49-50. *Hutterus* LL. CC. art. XXXI. qv. 5. fol. 976. ubi & *quæſtionem, de Coactione Magiſtratûs ad obeunda hæreti-*

Digitized by Google

ticorum ſacra decidit fol. 977. Adde *Bened. Carpzov.* Definit. Ecclſt. Lib. II. tit. 17. def. 266. fol. 402. &c. *Abr. Scultet.* de Precat. cap. XXVII. p. 180. ita *ab hæreticis eulogias accipere, cum eis aut ſchismaticis orare,* interdicitur tam *clericis* quàm *laicis, capp. Græcar. Synodor.* LXXI. Tomo 2. Concilior. fol. 116. f.

LXIIX.

COnveniunt in eâdem Baſilicâ, qui in ejus viciniâ habitant, nec ſanctior in ſeipſâ una habetur præ aliâ, ac ſi in illâ vel iſtâ ardentiùs orare, ac certiorem exauditionis ſpem concipere liceat, quàm in hâc vel aliâ &c. quod purum putum eſt Papicolarum Commentum, quô incruſtare nituntur ſuperſtitioſas illas *Peregrinationes* ad ſic dicta *loca ſancta* hîc vel illic: etſi quippe à *Cleto,* Pontifice *confirmatas* prodat autor *Faſciculi Templ.* 84.

etſi

etſi quoq; antiquitatis pallio tegere laborent, aliquot argumentis ex V. T. ementitis, quin & exempla quæpiam hominum devotorum ſiniſtrè, imò peſſimè interpretando huc detorquere non vereantur, uti fecere *Bellarminus* Tomo 2. Controv. 4. lib. 3. c. 8. fol. 471. *Bejerlink.* Concion. Sel. XIV. p. 277. ſeqq. & ex *Jure Canonico*, 12. qv. 2. diſt. 40. c. *non eſt facilè* collegit *Alſtedius* Paratitl. Theol. p. 230. adde *Confeſſ. Petricov.* c. XC. fol. 2. p. 273. &c. *eas* tamen, *ut quæ ſingularis cujusdam cultûs, ſatisfactionis ac meriti opinione ſuſcipiantur, ſuperſtitioſas, ſupervacaneas, fruſtraneas & otioſas, multis modis pernitioſas in rē familiæ, famæ, valetudinis, corporis atq; ſalutis: contumelioſas in Chriſti Meritum, contrarias Verbo Dei & naturæ N. T. affines Ethnicorum & Turcarum ſuperſtitionibus; ipſorummet* deniq; *Pontificiorum Doctorum judiciis impro-*

probatas, *otioſas*, *periculoſas*, *pernitioſas*, *S. Scripturæ contrarias*, *à Judæis mutuatas*, &, quod agmen pulcrè claudit, *Satanâ autore in Eccleſiam introductas & confirmatas* ex publicis eorum ſcriptis abundè ſatis docuit, cui reſpondeant, ſi potuerunt; *D. Joh. Gerhardus* Confeſſ. Cathol. Lib. II. part. 2. art. X. c. 5. Tom. 3. à pag. 742 usq; 746. De cætero conferantur *Hildebrand.* de Precibus §. XXIX. p. 37. &c. *Hoſpin.* de Templ. lib. II. c. 29. fol 306-340. & Orat. de Ceremon. quæ libris de T. ſuffixa eſt, fol. 435. a. m. &c. *Voët.* diſp. part. II. 19. 20. p. 286. &c. à quibus ita deletæ ſunt ex viâ Chriſtianâ ſuperſtitioſæ talismodi peregrinationes, ut *nec vola nec veſtigium*, *neq; pes neq; caput* (juxta *Hadr. Jun.* Adag. fol. 340. m.) ampliùs appareant: imò Jovem lapidem jurare queas, neminem Sanctorum hanc viam unquam iniviſſe; quin

quin potiùs *originis Ethnicæ* eas ex ore *Polydori Virgilii* de Invent. Rer. lib. VI. cap. II. convicit *D. J. Gerhardus* l. c. libro & pag. ult.

LXIX.

ABeant quin ergo ſtulti peregrinationum miſellarum Patroni pariter & aſſeclæ ad *Limina Apoſtolica Romæ*, ad *S. Johannem in Laterano*, ad *S. Jacobum Compoſtellis*, ad *Sepulcrum Domini Hieroſolymis*, & quocunq; modò libuerit, ibiq; non tam Dei (quem hoc ipſo graviter offendunt) quàm fictitiorum Sanctorum opem, quantâ poterunt ope, efflagitent; ubi verò fruſtratos ſe deprehenderint, eant, & ſtipem, quâ domum remeare queant, petant à *Malifacio* (*Bonifacio*, inquam *IIX.*) qui *Indulgentias* ejusmodi *Jubilæi* nomine primus publicavit, easq; *plenas*, *pleniores*, *pleniſſimas*, &, ſi licuiſſet, pleniſſimiſ-

miſſimas quoq; credulo mundo promiſit. *Bulla* ejus extat in *Bullario Magno* Tomo I. fol. 204. a. f. b. pr. it. apud *Hoſpinian.* de Templ. fol. 314. a. f. Conf. *Balei* Acta Rom. Pontif. p. 236. &c. 269. &c. *Bejerlink.* Conc. ſel. III. p. 851. *Berneggeri* leçol. Lauretan. cap. XI. p. 150. Machiavelli Hiſt. Forent. lib. I. pag. 36. 45. *Rivandri* Feſt. Chron. parte I. fol. 103. 104. Sed admodùm vereor cum *A. S. Sannazario*, ne

Pollicitus cœlum Romanus ad aſtra Sacerdos
Per ſcelera & cædes ad ſtyga pandat iter.

dummodo interim ſubditorum auribus inſonet pervulgatum iſtud ex *Scholis Logicis*, quod eis oggeſſit *Bibliander* præfat. in Epl. Zvv. & Θεωρ. lit. E. 1. b. pr. *Dabitis aut Ferio* vos fulmine anathematis & irremiſſibilitatis: ſive enim quolibet *centeſimo*, ſive *quinquageſimo* ſive

ſive *vigeſimo quinto*, velut ſuperiore anno Romæ factum gaudebat Papa

(*quid non mortalia pectora cogis,*
Auri ſacra fames?)

Jubilæa illa iterentur & reiterentur & rurſum repeterentur, Papa tamen, *filius perditionis* (2. *Theſſal.* II. 3.) ſanctum ejusmodi (ceu jactitat) κειμήλιον, quod nunquam habuit, nunquam ſuis quoq; impertiri poterit, *indulgentias* nempe *omnium peccatorum, ad multa centena annorum millia*, (nempe ultra finem quoq; mundi, cujus duratio ne unum quidem ab initio ſtatim centenarium attingit, tantùm non in infinitas æternitatum æternitates, quot & quantas ne cogitare quidem detur: nam eò usq; ſi pertigerit nundinatio hæc FABULÆ DE CHRISTO (quæ blaſphema vox ex impio *ore Leonis X.* prodiiſſe narratur à *Gvicciardino* apud *Gerhardum*

Con-

Confeſſ. Cathol. Tom. I. in appendice p. 902. ex *Baleo* & *Ivelli* defenſ. Apolog. pag. 273. adi eundem l. c. Tomo 2. append. ad artic. 5. pag. 946.) tum demum ſeſe divitias totius mundi crederent corraſuros, ac futuros

Romanos rerum dominos multumq́ue potentes.

(Nunc enim *Stationes* modò habent, longè quidem diverſas ab iis, quas *vetus Eccleſia* ſic vocavit, uti videbitur §. CXIV,) Fumos autem indulgentiales, ne quem decipiant, dudum diſcuſſere, cumprimis *D. M. Lutherus* cùm theſibus illis, quibus, Deo dirigente, feliciter exordiebatur ruinam Papatûs; tùm paſſim in opp. *Acta Jubilæi* Witteb. Anno 1602. pag. 64. &c. *Bullinger.* de Scriptura Sacra lib. II. cap. 19. p. 99. a. *Cauſæ Declin. Concil. Trid.* pag. 119. 120. *Chemnit.* Exam. Concil. Trid. parte IV. loco 20. pag. 78-

147

147. *Cœleſtin.* Hiſt. Comit. Tomo 3. fol. 91. 92. *Fayus* Th. Theol. LXII. p. 287. &c. *Heshuſ.* l. c. art. XXXII. *Balth. Meiſner* pecul. tractatibus 2. de Indulg. *Pappus* Epit. Hiſt. Ecclſt. pag. 266. 952. &c. *Platz* luco ſucciſo, loc. CVII. p. 632. *Piccardus* Röm. Bienenkorb parte II. pag. 9. p. 126. ſeqq. *Scultetus* in Medull. Theol. Patr. parte III. pag. 313. Tenzels Widerleg. des Frommiſchen Widerk. pag. 167. 357. 461. &c. *Voët.* diſp. part. I. 19. 20. p. 286. 111. 66-68. p. 960. 1354. *Theoll. VVitteb.* in Fideli Admonit. cap. III. rat. 4. pag. 158. &c. *VVolffius* Lection. Memor. Tomo I. Cent. 15. fol. 831. *Abeant* quin ergo *vel in malam crucem*, ſi ita videbitur, & vel *peregini in patriâ* errorem ſibi familiarem reddant: indulgentias emendicent, ubi- & undecunq; libuerit; dummodo nos non turbent, qui noſtras Baſilicas piè frequentamus.

LXX.

LXX.

ATq; hæc de LOCIS ſacrorum publicorum in medium afferre, & ex incunabulis ſuis deducere viſum fuit, quos non incommodè *Adverbium Loci* appellare poſſes cum *Donato Theologico*, qui conſcriptus eſt de omnibus Orationis Chriſtianæ particulis, de Adverb. §. II. num. 1. pag. 69. m. f.

PARTIS PRIORIS
De
Sacris Publicis
CAPUT II.
DE TEMPORE.

Tempus eſt vel incertum, ſub perſecutionibus quoad dies, 71. horas, 72. ſigna. 73. vel certum v.g. *Dies* Dominicus 74-92. Feſtus. 93-110. Profeſtus 111. 112. *Hora* 113-117. *Signum* campanæ. 118-120.

LXXI

LXXI.

VIſis ſacrorum Locis ſuccedit eorundem *Tempus*, quod itidem vel *incertum* vel *certum* ſub triplici ratione, *Diei*, *Horæ* & *Signi* conſiderandum venit. Et *Dies* quidem in primitivâ Eccleſia *certi eſſe nequibant*, quùm nec *locos* fuiſſe, abundè conſtet ex antè dictis; quorum autem diverſitas diverſa quoq; dierum intervalla ſuapte ſponte inſinuat, uti patet collatione Dictorum Scripturæ ʃ. XV. &c. allegatorum, hiſtoriis item §. XIIX. ſeqq. adductis. Interim ob primorum Chriſtianorum fervorem, perſecutionumq; immanitatem nil oberit quin *quotidiana* fuiſſe credamus, quantum quidem à Perſequentium Tyrannide licuerit. vide *Actor.* II. v. 46. V. 42. 1. *Cor.* XI. *Baleo* Act. R. P. pag. 7. f. *Buchner.* ad Plin. Epl. §. 722. p. 191. f. *Cent. Magd.*

Magdeb. I. lib. 2. cap. 6. fol. 499. *Kortholt* in Epl. Plinii p. 99. *Voſſius* in eaſd. pag. 25. f.

LXXII.

HOras incertas quis fuiſſe negabit? interim (*a*) modò conveniebant *ante lucem*, uti Teſtis ſat conſpicuus eſt *C. Plinius* Sec. quando *Trajano Imper.* narrat, *hanc fuiſſe ſummam vel culpæ vel erroris* (ſic vocat Chriſtianiſmum) *quòd eſſent ſoliti ante lucem convenire* Epiſtol. Lib. X. 97. ad quam rurſus conf. *commentatores* modò citatos, & præterea *Catanæum* ad eand. *Bucholc.* Ind. Chronol. p. 153. *Bulling.* de Orig. Err. parte II. c. 4. p. 599. a. f. *Cent. Magd.* I. 2. 2. fol. 155. *Euſeb.* H. E. III. 27. fol. 76. 77. *Faſcic. T.* ad. Ann. CIV. *Hildebr.* de Prec. pag. 51. 52. 70. 71. 75. *Hoſp.* de Templ. lib. II. c. 22. fol. 257. *Kortholt* in Epl. Plin. pag. 104-107.

it. de Perſecut. Eccl. ſect. I. §. 56. pag. 73 - 89. *Minutius* in Octav. p. 19. *Rivand.* Feſt. Chron. part. I. fol. 7. a. pr. *Socrat.* H. E. lib. VI. cap. 8. fol. 715. *Sozomon.* H. E. IIX. 8. fol. 453. g. 454. *Tribbechov.* ad Baron. Exercit. III. ſect. 6. *Voſſius* l. c. multos in hanc rem allegat, v. g. *Tert.* in Apologet. fol. 805. *Euſebium*, Hieron. Oſorium, *Paulum Diac.* *Hiegon. Floriac.* & *Nicephorum*, quos omnes *uno*, *ſed firmo tibicine Plinio* *uſos* ait pag. 2. 3. 23. 24. 27. conf. *Gregor. Turon.* Hiſt. Franc. lib. II. cap. 7. pag. 55. pr. III. 15. 127. m. & *Joh. à VVouver.* ad *Minut.* l. c. pag. 118. 119. (β) Modò *per diem*, 1. *Theſſ.* II. 9. III. 10. 2. *Theſſ.* III. 8. conf. *Euſebii* verba ſuperiùs allegata §. XXII. (γ) *Horâ nonâ* Apoſtoli ad orandum petebant Templum, *Act.* III. 6. 7. 8. vid. *Joh. Majeri* Proth. Hieroth. cap. XII. pag 111. (δ) *Veſperi*, circa vel poſt *cœnæ tempus*,

Cent. Magd. I. 2. 6. fol. 493. lin. 39. (s) *noctu*, ut plur. metu perſequentium *Actorum* XII. 22. XX. 7. II. *Theſſal.* II. cc. vel etiam, quia *noctu* Dominus *reſurrexerit ac rediturus credatur ad judicandum*, velut ex *Deſ. Heraldi* notis ad Tertull. Apol. affert *Voſſius* l. c. p. 27. qui & poſteà multus eſt in adſtruendis hiſce Apoſtolorum conventibus nocturnis pag. 28-30. adde *Cruſii* Lucubrat. de Nocte & ejus officiis c. XXII. XXIII. XXIV. à pag. 414. usq; ad finem. *Cent. Magdeb.* X. fol. 283. *Tertull.* Apologet. cap. XXXIX. fol. 879.

LXXIII.

S*Ignis* antiqua Chriſtianorum Sacra *penitùs caruiſſe* nemo dubitabit; qui ſuperiora de Locorum, Dierum & Horarum incertitudine ac periculo perpenderit: quæ enim quaſi furtim ac raptim fiunt

eis haut opus eſt multis ſignis, ne adverſarius pede quaſi pedem premens ea reſciſcat: ſibi modò invicem tempus conveniendi notum erat, velut de *Locis* conſtabat §. XIX. XX. unde vix poterit *Amalario Fortun.* cap. XX. *Sonitus pulſatorum lignorum* admitti; quin potiùs cum Viro Magni Nominis *veriſimile* videtur, ſi ſignum aliquod admittendum foret, per *miniſtros & miniſtras annunciatum fuiſſe: nam oportuit occultari gentilibus id tempus, quod ligni pulſatione iis non minùs innotuiſſet quàm Chriſtianis: prætereà ea ligni pulſatio demum poſt Conſtantinum M. videtur introducta.* Vide de eâ *Ludovic. de la Cerda* Adverſar. ſacr. c. CXXXII. §. 23. ſunt verba *Voſſii* l. c. p. 25. m. Quid aliàs ſibi velit talis *ligni pulſatio*, quid ſit *Symandrum* & *Hagioſydirum*, quæ *ejus ligni figura &c.* optimè explicatum dedit *Magius* de

Tin-

Tinnab. cap. XV. pag. 74-81. cui addantur *Dannhaueri* Chriſteis act. I. phænom. 4. pag. 189. f. ex *C. Baronio* Annal. ad Ann. LIIX. num. 102. 103. Tomo I. fol. 610. 611. *Hild.* Enchirid. c. ult. pag. 67-70.

LXXIV.

C*Ertus* è regione ab initio ſtatim fuit *Dies Dominicus*, ſive qui & olim & hodienum *Solis*, vel *Solaris* audiit, à Planetæ ſcil. nomine, cui primæ illius diei horæ regimen adſcribitur, velut & reliqui cujusq; ſeptimanæ Dies ex *Hermetis Trismegiſti* iuſtituto nomina ex eisdem regiminibus adepti produntur unanimi Scriptorum voce, qui hanc rem literis conſignaverunt. Evolvantur, cui volupe, *Auſonius* in Eclog. de nom. 7. dier. pag. 138. *Aſtexanus* Caſ. Conſc. lib. I. tit. 22. §. 3. *Balduin.* Caſ. Conſc. lib. II. c. 3. cau 2. pag. 473. *Beleth.* Ration. div.

div. offic. cap. III. pag. 4. 5. *Calv.* in Lex. Jur. fol. 857. a. *Corvin.* F. L. B. part. I. pag. 203. b. pr. *Durand.* Rat. Div. Off. lib. IIX. Rubric. de Septim. pag. 184. b. i. f. *Egnatius* Racemat. cap. XXI. quæ extat in *Gruteri* Theſauro Crit. Tom. 1. pag. 344 - 349. *Hoſpinian.* de Feſtis Ethnic. c. V. fol. 46. b. 47. *Mantuan.* Faſtor. lib. 1. *Martinii* Lex. Philol. fol. 367. a. *Parrhaſius* de Quæſitis per ep. LXIII. apud *Gruter.* l. c. p. 816. 817. *Perottus* Cornucop. fol. 114. lin. 48. &c. *Pierius* Hieroglyph. Lib. XLIII. *Angelus Politianus* Miſcell. cent. I. cap. 7. apud *Gruter* l. c. p. 18. 19. *Polydor. Virg.* de Inv. Rer. lib. VI. c. 5. p. 492. 493. *Scheræ.* Miſcell. Hierarch. p. 212. *Spangenb.* Comput. Eccl. pag. 6. 7. *Stuckius* Antiquit. Conviv. præf. ad Lect. f. 1. *Joh. H. Urſin.* Anal. Sacr. vol. 1. num. 2. p. 330. 331. *Erh. VVeigelius* in Speculo Temp. Civil. cap. III.

§. 9.

§. 9. p. 15. *VVilkius ἑορτογραφ.* part. 1. pag. 102. *Schema regiminis* illius exhibent *Colerus* Oeconom. part. III. lib. 7. c. 54. pag. 113. 114. 115. *VVeigelius* l. c. *Pappus* Epit. H. E. ubi & è regione addidit *Computum Chriſtianorum & Judæorum* præcogn. Chronol. pag. 30. add. *G. J. Voſſius* de Idolol. lib. II. part. 1. cap. 34. ubi hoc inſtitutum ex *Dione* lib. XXXVII. *Xiphilino* & *Philandro* latiùs diducit pag. 489.

LXXV.

D*Iem* aliàs *Deum* faciebant Ethnici (v. *Apulej*. Metamor. lib. III. p. 194. edit. *VVouver*. ubi adde notas *Pricæi* pag. 159. pr. *Feſtum* de verb. ſignificatione v. *Mediusfidius* p. 98. lin. 15. *Plaut*. Bacchid. act. II. ſcen. 3. verſ. 21. ibiq; *Lambin*. fol. 329. e. & *Taubmann*. p. 555. b. 1. f. Conf. *Calvini* Lexicon Juris fol. 284.) & *Filium Jovis* (v. *Barth*. Adverſar. lib. V. cap. 6. fol. 220. unde

& *Dieſpiter* quaſi *Diei pater* ipſe Jovis cluebat (apud *Gell.* Noct. Attic. lib. V. cap. 12. pag. 144. *Horat.* Carm. lib. I. Od. 34. verſ. 5. & III. 2. 29. *Macrob.* Saturnal. lib. I. c. 15. fol. 58. lit. H. *Pier.* Hieroglyph. lib. 46. ſ. *Numen* fol. 345. b. *Perott.* Cornucop. fol. 20. 45. 66. 41. *Plaut.* Capteiv. act. IV. ſcen. 4 verſ. 1. ibiq; *Lambin.* fol. 182. d. *Roſin.* Antiqv. Rom. Lib. II. cap. 5. p. 141. pr. *Turneb.* Adverſ. Lib. XXC. c. 1. Tom. 3. fol. 910. 36. & opp. Tomo I. fol. 274. 32. 320. a. *Varro* de L. L. lib. IV. fol. 1063. 14. edit. *Sipontini* ſed edente *Scaligero*, pag. 19. pr. *Mauro* pag. 21. 40.) aut *Filium Solis* v. *Taubm.* ad Plaut. Amphitr. I. 1. 274. pag. 41. a. 2.

LXXVI.

SImiliter & *Solem* quoq; *Deum* etiam credebant (v. *Juſtin. Trogi* Epitom. Hiſt. Lib. I. cap. 10. ſ. 5.

&

& ad eum *Bernegger*. pag. 25. pr. *Voſſ*. l. c. cap. 2-17. pag. 309-392. *Tertull.* Apolog. fol. 842. m. Conf. quæ de *Sabæis* memorat *Hottinger* Hiſt. Orient. Lib. I. cap. 8. pag. 266. 267.) nominabantq; *Jovem*, (juxta *Macrob.* Satur. lib. I. c. 23. fol. 67. f. g. *Natal. Com.* Mythol. Lib. II. cap. 1. pag. 102. *Roſin.* l. c. p. 143.) aut *Filium Dei*. *Hunc* (Solem) *me vocare Boni* (i. e. Dei) *filium dicito, quem ipſum Bonum in hoc ſecū genuit comparatione conſimilem, ut quem ad modum ipſum in loco intelligibili ad intellectum, & ea quæ intelliguntur, ſe habet, ſic & iſte in loco viſibili ad viſum ſe habeat & ea quæ videntur*, ait *Plato* Dial. VI. de Rep. ſ. de Juſto in fine fol. 614. f. ex interpretatione & editione *Marſilii Ficini*. Confer. *Pier.* l. c. & *Rhodigin.* Lect. Antiqv. Lib. XIII. cap. 22. fol. 490. Ex hoc autem Platonis loco miram conjecturam facit *S.*

Auguſtinus Confeſſ. Lib. VII. cap. 9. §. 1. 2. &c. pag. 181-185. & ex eodem *Gabr. Bareletta* (ſacræ paginæ profeſſor celeberr. & omnium excellentiſſ. uti inſcriptio libri eum nominat) hunc ſcil. *Platonem moralem autorem eſſe* inſcriptionis laminæ, quam proprio ſepulcro inſeri curaverit, inventæ tempore Conſtant M. his verbis JESUS CHRISTUS, FILIUS DEI VIVI NASCETUR DE MARIA VIRGINE. CREDO IN EUM. O SOL SUB HELENAE ET CONSTANTINI TEMPORIBUS ITERUM ME VIDEBIS. in ſermone ſolenniſſimo XIX. de Temp. ſuper Reminiſc. pag. 45. a. 2. f. b. 1. quam quidem alii SUB IRENES ET CONST. TEMP. &c. efferunt v. *Legend. Sanctor.* ſive *Hiſtor. Lombart.* in Chronica fol. CLXXIII. a. 2. f. b. 1. *Sabellic.* Ennead. IIX. Lib. 9. Tom. 2. fol. 53. b. m. *VVolff.* Lection. Memorabil. Tom. 1. Centen. I. fol. 4. b. ſed hæc ulteriùs perſequi ratio

inſtituti non permittit: ergo per circulum ad diem ſolis remeetur.

LXXVII.

Appellatio hæc Diei ſolis *utrum inter Chriſtianos* hodienum tolerari, an verò proter originem ethnicam & gentilismum, quem redolere nonnullis videtur, exterminari *l. de jure* debeat, *vel commodè* poſſit, adhuc controvertitur. Simpliciter aboleri nomina & hujus & reliquorum dierum voluit *Philaſtrius* (in libro de Hæreſ. *ubi multa quidem inter hæreſes refert, quæ hæreſes non ſunt, ſed vel erronea duntaxat, vel etiam vera*, quam cenſoriam notam ei adhibet *Voſſius* de Hiſtoric. Latin. Lib. II. cap. 9. pag. 201. f.) eorumque loco dici *primum, ſecundum &c. ſicut à Deo numerati ſint; nec in hâc vanitate nuncupationis turpiſſimæ initio enunciati aut traditi. Brouniſtæ in Angliâ & Belgio inter*

Digitized by Google

alias ſuæ ab Eccleſiâ ſeparationis cauſas hanc quoq; proferunt, quod mos iſte profanus abolitus non fuerit, uti ex *Hornbecii* ſumma Controv. Lib. X. refert, &, ut aboleantur, firmiſſimas ipſe rationes adducit *Joh. H. Urſinus* l. c. ubi quoq; ex *Schickardi* Aſtroſcop. *optat, ut aliquis ſiderum imagines, Ethniciſmum pariter reſipientes, refingat, easq; in ſacras transformet* pag. 331. Ad hoc inſtitutum ulteriùs conferantur *Baleus* in Actis Rom. Pontif. p. 24. f. *Baldin.* l. c. p. 473. b. *Beleth.* pag. 5. b. *Faber. Stapul.* comm. in *Marc.* XIII. not. 77. pag. 189. a. pr. *Matth. Faber.* Meditat. 1. pag. 330. *Finck.* Can. Theol. Cent. IV. Meditat. 4. §. 4-8 pag. 292. *Franz.* de Interpr. SCR. præc. II. pag. 79. 80. *Heidfeldi* Sphinx. cap. IV. pag. 75. 76. *Spangenb.* Comput. Eccleſt. l. c. adde *Hoſpinian.* de Feſt. Jud. cap. I. de ſept. fol. 3. b. f. & Feſt. Chriſt. cap. IIX. fol. 24. 6.

LXXIIX.

Digitized by Google

LXXVIII.

SEd retineri ſano ſenſu poteſt & ſolet, quòd eô poſt tenebras paſſionales exortus nobis fuerit *Sol verus, unicus*, Unus unius Dei Filius, Redemtor generis humani lapſi, JEſus Chriſtns: *Sol*, inquam, noſter *&* *clypeus* (*Pſalm.* LXXXIV. 12. ubi Conf. *S. Hieron.* fol. 123. b. pr. & *Hofmeiſt.* Panace. pag. 40. 121. 448.) *Sol Juſtitiæ*, (*Malach.* IV. 3. v. *Ambroſ.* ſerm. LXII. fol. 251. d. *Auguſtin.* de Temp. ſerm. LIX. fol. 263. e. & Epiſt. CXIX. ad Jan. cap. 5. pag. 586. f. *Cyprian.* ſerm. VI. de Orat. DN. fol. 242. f. *Glaſſ.* Onomatol. Meſſiæ prophet. claſſ. IV. num. 8. §. 3. pag. 195. 196. & Philol. Sac. Lib. V. tract. 1. cap. 8. Tom. 3. pag. 176. *Fr. Jun.* Parallel. Sac. lib. 1. num. 55. pag. 124. 125. *Pontan.* Progymn. Latin. Lib. III. 2. pag. 443. f. *Rava-*

mell. Biblioth. S. Tom. II. fol. 1120. a. m. *VValthe.* Poſtill. Harmon. ſuper Dom. XVII. poſt Trin. §. 49. pag. 707. *VVeitz* Heortolog. pag. 330) *Sol verus & dies verus*, uti *Cypriano* audit l. c. fol. 242. f. *Oriens ex alto*, (*Luc.* I. 78. ibiq; *Aret.* fol. 53. *Toletus* annot. CLXII. fol. 140. 141.) *Lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* *Joh.* I. 5-9. adde IIX. 12. IX. 5. XII. 35. 36. 46. it. *Eſai* IX. 1. XLII. 6. XLIX. 6. LX. 1. 3. 19. unde non incommodè *B. Aretius*, *copioſa*, inquit, *ſit lux oportet, quæ tot myriadibus ſufficiat: liberalis, quæ ſine invidiâ omnibus ſe inſinuat, ſine reſpectu perſonarum omnes admittit* comm. in Joh. fol. 143. pr. adde *Finck.* Can. Theol. Cent. IV. cap. 93. pag. 193. ſqq.) *cujus facies ſplendet inſtar Solis, cùm eſt in vigore*, (*Apocal.* I. 13. 14. ubi rurſus appoſitè *Aretius* obſervat: *non occidenti, neq; orienti ſoli*

conferri

Digitized by Google

conferri, quo tempore radii debiliores ſunt; ſed meridiano, quò perfectionem indicat fol. 152. num. 10. Conſ. *Apoc.* X. 1-23. & *Aret.* fol. 197. *Martinii* Lex. Philol. fol. 3670. *Pier.* Hieroglyph. Lib. XLVI. §. *Numen.* fol. 345. b. *Sozom.* Hiſt. Eccl. lib. IIX. cap. 1. fol. 445. e. f.) Integram hanc comparationem ex profeſſo tractat *D. Joſ. Stegmann.* ſub rubricâ Sol Justitiæ, *ob virtutem* ſcil. (1.) *illuminativam eamq; puriſſimam, pulcerrimam, ſubtiliſſimam, veriſſimam, ſapientiſſimam gratioſiſſimam, juſtiſſimam* (2.) *calefactivam* per *regenerationem, contritionem, dilectionem, devotionem.* (3.) *ſerenativam* tempore *tyrannidis, hæreſeos, belli, mundanæ afflictionis &c.* quæ ſingula more ſuo, i. e. oratorio fuſiſſimè diduxit in Chriſtognoſ. part. II. meletem. XXI. pag. 262-307. itaq; & *S. Ambroſius*, meram heic ſpirans ambroſiam, *Feſtum*

ſtum Nativitatis *Solem novum* vocari ſolitum tradit, &, quod ampliùs eſt, *ſolem illo die ſolito ſplendidius luxiſſe* contendit ſerm. XVI. Tom. 3. ſol. 235. qui & ſerm. LII. fol. 251. b. 1. pr. LXIII. fol. 255. h. de Feſto *Paſchatis* idem adſerit. Quò referas vel illud *Horatii*: *Et ſoles meliùs nitent*. Carmin. Lib. IV. od. 5. verſ. 8.

LXXIX.

VOcatur prætereà *Dies Dominicus* vel *Dominica* (itidem ob genuinum ac verum dominum I. C. eo pacto, quo & *Baſilicas* dicimus *Dominicas*, juxta verba ¶. XLVII. κυριακὸν apud. *Alſted*. parat. Theol. pag. 84. b. f.) Dies *Lucis*, *panis*, *regalis*. v. *Chryſoſt*. Homil. V. de Reſur. *B. Meiſneri* Colleg. Adiaphor. diſp. XI. ſ. 39. pag. 212. In Vernaculâ **Sonntag** / vel à *Solis* rurſum dominio, vel à Chriſto audit,

dit cujus denominationis rationem ex mente majorum Noſtror. adhuc Ethnicor. dum recenſet *Joh. Aventinus*, deßgleichen, infit, haben Sie Sein (des Tnitſcho) Weib/ Frau Sonnen in die Zahl der üntödtlichen Götter beſchrieben/ Sie eine Königin des Himmels/ nach Ihr den Tag Licht/ und den erſten Tag genennet: über Kräutern Kranckheit und Kindbetterin geſetzet: durffte keiner ſagē/ Sie gienge unter/ muſte ſprechen/ Sie gienge zu rüſt uñ Gnaden/ wie denn noch etwan das närriſche gemeine Volck meynet. Annal. Bojor. Lib. I. fol. 126. b. pr. (quæ ultima loquendi formula in regione metallicâ hujus Electoratûs inter plebem imam hodienum haud iufrequens occurrit.) vel, juxta alios, quaſi Sühn oder Verſöhne Tag/ quòd höc die per Reſurrectionem Chriſti è mortuis Deo Patri ſuerimus reconciliati:

ti: v. *Conr. Dieter.* Inſtit. Catech. quæſt. LXXII. pag. 115. pr. Quare autem *Andr. Fromm* eum den erſten Werckeltag in der Wochen vocaverit, ipſe meliùs explicet, oportet: interim v. *Jac.* Tenzels Widerlegung der Fromm. Widerk. pag. 170. 171.

LXXX.

S*Ucceſſit* autem Di[illegible] hic Dominicus *in locum Sabbati* ex inſtitutione vel *ipſius Domini* juxta *Alſted.* l. c. *Brochmand.* Syſt. Th. Tom. 2. fol. 41. 42. *Dannhauer.* in Decal. diſp. IIX. §. 7. *Dunte* Cas. Conſc. cap. X. ſect. 1. qv. 66. pag. 285. 286. *VVendelin.* Theol. Chriſtian. pag. 730. pr. vel *Apoſtolorum*, juxta *Auguſtin.* ſerm. CCLI. de Temp. fol. 346. *Balduin.* C.C. pag. 473. 474. *Buxtorff.* Inſtit. Cœn. §. XIX pag. 21. pr. *Bellarmin.* Controv. IV. Tomo 2. Lib. III. c. 11. fol. 476.

Canon.

Canon. Apoſtol. LXIV. pag. 27. *Joh. B. Carpzov.* Iſagog. p. 320. &c. 751. &c. *Chemnit.* Exam. Concil. Trid. part. IV. pag. 256. &c. *Dieteric.* l. c. pag. 114. *J. Gerhard.* Confeſſ. Cathol. Lib. I. part. 2. c. 5. pag. 368. b. *Hofmeiſter* l. c. p. 121. &c. *Hieron. Kromajer.* Theol. Poſit. ubi priorem opinionem prorſus rejicit, art. XIII. Theſ. 9. pag. 750. *Lobech.* in A. C. pag. 396. f. *Martinii* Lex. Philol. fol. 618. a. Micræl. Lex. Philoſoph. *voce* Dies. *Joh. Ad. Oſiand.* de Sabb. Moral. theſ. 35. p. 89. *Dav. Pare.* in 1. Cor. XVI. col. 1076. *Polydor. Virg.* l. c. pag. 492. &c. *Ravanell.* Biblioth. S. Tom. 2. fol. 924. b. pr. *Reyher.* Synopiſ. Philoſ. de Comput. §. LVII. pag. 415. *Reinking.* Regim. ſæcul. & eccl. cap. 2. §. 14. pag. 502. b. f. *Rivet.* Iſagog. pag. 466. &c. *Vedel.* Exercit. II. ad Epl. Ignatii cap. 7. *VVilk.* p. 100. *Zanch.* fol. 443. & 610. in ſpecie;

Petri

Digitized by Google

Petri, de quo *Paduan.* Caten. Temp. pag. 84. 85. vel *Eccleſiæ Primitivæ.* v. *A. C.* art. ult. de Pot. Eccl. p. 43. & in *Cæleſtino* Tom. 2. fol. 186. 187. *Aſtexan.* Cas. Conſc. Lib. I. tit. 22. §. 3. *Auguſtin.* & *Brochm.* l. c. *Catech. Rom.* part. III. cap. 4. qv. 14. p. 322. *Garth.* contra Becan. pag. 275. *Pare.* Corp. doctr. Catech. qv. C. III. p. 594. *Quenſted.* diſp. de ſabb. ſect. III. *VVeſthemer* Conciliat. SCR. p. 502.

LXXXI.

CAuſæ, ob quas primus hic ſeptimanæ dies præ quinq; reliquis loco Sabbati electus fuerit, variæ à Doctoribus aſſignantur: (*a.*) potiſſimam conſtituunt *pluria* illa ſingulariter *notabilia*, quæ hôc ipſô geſta commemorantur, ultimumq; eventurum creditur: quæ quidem ſingula ſuo ordine breviter, cum remiſſione autorum enumerare

merare libet. v. g. Die Solis vel Dominicâ (1.) *Mundus à Deo conditus fuit* v. *Aſtexan.* l. c. *Auguſtin.* de Temp. Serm. CLIV. fol. 302. CCLI. fol. 346. b. *Barelet.* ſerm. XLIV. lit k. a. pag. 97. b. 1. f. *Bucholcer.* Ind. Chronol. pag. 160. m. *Catech. Rom.* p. 322. *Cent. Magdeb.* II. cap. 6. fol. 160. 161. *Chaſſana.* Catal. Gl. M. part. XII. conſid. 42. fol. 536. b. f. *Angelus de Clavaſio* in ſumma Cas. Conſc. fol. 79. *Confeſſ. Petricov.* cap. LXXIX. fol. 243. a. f. *Flac.* Clav. SCR. part. 1. fol. 305. *Gerhard.* Harmon. Evangel. cap. CCVII. fol. 2093. & Homil. part. II. dedic. ubi ſingulis S. S. Trinitatis Perſonis peculiare hujus diei opus tribuitur. *Gregor. Turon.* Hiſt. Franc. Lib. I. cap. 23. pag. 18. m. *Hackſpan.* Miſcell. de Cabb. §. 39. p. 314. &c. *Hofmeiſter* pag. 122. *Hoſpin.* de Feſt. Jud. cap. III. & IIX. fol. 10. a. 23. b. f. *Iſidor. Hiſpal.* de Eccl, O. lib. I.

cap.

cap. 24. *Kortholt.* in Epl. Plin. pag. 99. *Pelarg.* ad Damaſcen. de O. F. lib. IV. c. 17. pag. 236. a. *Perer.* in Gen. cap. 1. *Pontan.* prog. Lat. Lib. IV. 76. pag. 1228. f. *Ravanell.* Biblioth. S. Tom. 1. fol. 745. b. f. *Reink.* l. c. *Scheræ.* p. 208. *Zanch.* fol. 610. a. f. (2.) Ipſe quoq; *à Deo ſanctificatus, & in ſtatu integritatis ſacer futurus* traditur à *Franzio* Schol. Sacrific. diſp. I. §. 11. 12. (3.) *Iſraelitæ per mare rubrum traducebantur*, juxta *Auguſtin.* & *Pelarg.* l. c. (4.) *Lex promulgabatur*, *Bareletà* l. c. (5.) *Manna de cœlo pluere incipiebat*, *Aug. Iſid.* & *Pelarg.* lll. ccc. (6.) *Primitiæ frugum offerebantur*, *Gerhard.* Harmon. l. c.

LXXXII.

(7.) HOc eôdem Die JEſus Chriſtus fuit *incarnatus* v. *Barel.* l. c. & §. XCIV. (8.) *natus* *Anton. Flor.* ſumm. lib. I. 2. tit. 9. cap. 7. §. 4.

§. 4. *Chaſſanæ.* & *Scheræ.* l. c. (9.) *circumciſus*, juxta eosdem & *Luc.* II. 21. (10.) *à Magis adoratus*, *Pelarg.* l. c. (11.) *baptiſatus*, *Aug.* l. c. & ſerm. XXXVI. fol. 250. *Niceph.* Hiſt. Eccl. lib. XIIX. cap. 53. fol. 1164. h. (12.) *miraculum Canæ in nuptiis fecit*, *Ambroſ.* ſerm. XXII. fol. 237. 238. *Aug.* & *Pel.* l. c. (13.) *aliud item de V. panibus & II. piſcibus Auguſtin.* l. c. (14.) *deſcendit ad inferos Barel.* l. c. (15.) &, quod cum primo membro palmarium eſt, *reſurrexit à mortuis*: v. *Albert. Magn.* in Apocal. cap. I. viſ. 101. 1. lit. h. *Alſted.* pag. 84. b. f. *Ambroſ.* de Miniſt. P. cap. 2. fol. 163. g. & ſerm. LXII. fol. 255. d. *Ameſ.* de Sabb. pag. 71. *Aret.* in Apocal. fol. 151. *Auguſtin.* de Civ. D. Lib. & cap. ult. pag. 1113. Epiſt. CXIIX. ad Januar. c. 13. p. 593. ſerm. de Verb. Ap. XV. fol. 85. B. & de Temp. CXXXVI. fol. 296. a. CLIV.

302.

Digitized by Google

302. a. CCLI. 346. b. *Barelet*. l. c. *Bellarmin*. l. c. fol. 476. *Barth*. Adverſar. lib. XIIX. fol. 892. *Balduin*. l. c. *Botſacc*. Moral. Gedan. fol. 926. *Brochm*. & *Buch*. l. c. *Calixt*. Program. Paſchal. ſſ. 1-5. *Calvin*. Inſtit. Rel. Chr. lib. II. cap. 8. §. 34. fol. 142. *Caſſiodor*. Tripart. lib. I. cap. 9. *Catechiſm*. *Rom*. pag. 322. *Centur*. *Magdeb*. I. lib. 1. cap. 6. fol. 343. lib. II. cap. 6. fol. 115. VII. 6. fol. 165. *Chaſſan*. l. c. *Chemnit*. LL. Tom. 2. de Lege fol. 54. 55. *Clavaſ*. & *Conf*. *Petr*. l. c. *Corvin*. l. c. pag. 203. b. pr. *Cyprian*. Epiſt. Lib. III. 8. fol. 83. m. *Dieteric*. Inſtit. pag. 114. f. *Funger*. Etymol. pag. 261. b. pr. *Garth*. contra Becan. pag. 276. m. *Gerhard*. Harm. l. c. & in Apocal. pag. 9. *Gregor*. *Turon*. l. c. *Hieron*. Epiſt. *CXXXIIX*. fol. 189. b. 2. m. *Iſidor*. *Hiſpal*. de Eccl. O. lib. *I*. cap. 21. *Kortholt*. & *Kromaj*. l. c. *Legendæ* fol. 15. b. 1. m. *Lobech*. l. c.

l. c. *Martinii* Lex. Philol. fol. 618. m. *Oſiand.* de Sabb. pag. 107. 112. 113. *Paduan.* l. c. *Pareus* Corp. Dr. qv. CIII. pag. 595. & 1. Cor. XVI. 2. col. 1076. e. *Pelarg.* & *Polyd.* l. c. *Polanus* Synt. Theol. Lib. IX. cap. 32. Tom. 2. col. 4147. a. *Quenſt.* & *Quiſtorp.* l. c. *Ravanell.* Bibl. S. Tom. I. fol. 604. a. 745. b. 984. *Reink.* & *Scheræ.* l. c. *Magnif. DN. D. Joh. Ad. Scherzerus* in Colleg. Autor. Trimeſtr. III. codic. 27. *Sixt. Sen.* Biblioth. S. Lib. VII. hæres. 10. fol. 669. a. *Stapleton.* Promt. Cathol. pag. 487. m. *Tribbechov.* ad Baron. Exercit. I. ſect. 3. *VVeſthemer.* Conciliat. pag. 502. *Zanch.* l. c. & fol. 614. a. f. b. Conf. §. LXXIIX. LXXIX. IIC.

LXXXIII.

(16.) Eodem, ut & octavo pòſt *die* Diſcipulis *apparuit Joh.* XX. 1. V. *Auguſt. Brochm. Confeſſ. P. Dieter.* &

VVendel. l. c. (17.) ſimulq; *Miniſterium Ecclſt.* inſtituit. *Conf. P.* & *Gerh.* l. c. (18.) Spiritum S. miſit, *Aug. Barel. Bell. Clavas. Iſid. Oſiand. Paduan. Schera: VVendelin.* l. c. *Franz.* de Interpr. SCR. orac. XXXII. p. 1129. (19.) Johanni *in Pathmo* Apocalypſin *reſeravit*, uti ſubſeqv. ſ. LXXXV. dicetur fuſiùs. (20.) & tandem hoc ipſo die Dominico, veluti inſtitutio & reſtitutio facta, ita & deſtitutionem futuram, ſ. *ad extremum judicium reverſurum*,

Cum vaſta ſignum buccina
Terris cremandis dederit,
Et ſciſſus axis cardinem
Mundi ruentis ſolverit;
Inſignis ipſe & præminens
Meritis rependet congrua,
His lucis uſum perpetis
Illis Gehennam & tartarum.

ad quibus verbis ultimum illum adventum deſcripſit *Prudentius* in Cathemer

themer. pag. 105. 106.) piè crediderunt & tradiderunt *S. Auguſtin.* ſerm de T. CLIV. fol. 302. conf. de Civ. D. l. c. Confeſſ. lib. XIII. 36. pag. 467. & *S. Hilarius* proœm. Pſalter. citante *Pelargo* ad Damaſc. de O. F. p. 237. a. ad quos ulteriùs conf. *Aſtexan.* & *Barel.* l. c. *Iſidor. Hiſpal.* Origg. Lib. IV. cap. 17. fol. 31. a. f. *B. Meiſner.* Colleg. Adiaph. diſp. XI. §. 32. pag. 211. 212. *Paduan.* & *Perer. Rupertus Abb.* de Div. Off. Lib. VII. c. 13. fol. 95. m. *Vejel.* de Eccl. Græc. pag. 11. *Voſſius* l. c. *Urſin.* Analect. S. vol. I. lib. 6. num. 18. pag. 341.

LXXXIV.

(β) ALiam immutationis cauſam deſumunt à *Liberatione de jugo Legis*, quod ad præciſè ſervandum Sabbati diem Judæos alligabat, & à Phariſæis nimium quantum urgebatur. *Ne* ergò *Judæi*

haberent quod cavillarentur de Perpetuitate ſuorum Sacrorum Leviticorum, *nec Ethnici*, unde Chriſtianis vel ſpeciem Judaiſmi objicerent, in *Dominicam* mutatum eſt Sabbatum, quod ſuâ naturâ ſignum erat; Meſſiâ autem in carne exhibito ceſſare debebat, prout præter prædictos multis explicatum dederunt *S. Ambroſ.* Epiſt. lib. IX. 72. & 77. fol. 76. c. d. 77. 80. c. *Auguſtana Confeſſ.* artic. ult. pag. 43. 44. in Cœleſtino fol. 187. *Bellarm.* Tom. 2. fol. 476. &c. *Brochm.* & *Calvin.* l. c. *Gerhard.* Harm. cap. CXIX. f. 1275. a. *Hieron.* l. c. *Hoſp.* de Feſt. Chriſt. cap. IIX. fol. 23. 24. *D. M. Lutherus* opp. Germ. Jen. Tom. IIX. f. 196. b. & Altenb. fol. 369. *Pareus* l. c. *Pezel.* Obj. & Reſp. part. III. pag. 167. 169. *Polan.* Partit. Theol. lib. II. pag. 195. m. f. *Zanch.* l. c. & fol. 781.

LXXXV.

Non

Non inſtitutus autem *modo primis* ſtatim *temporibus*, ſed *obſervatus quoque* fideliter, & devotè transactus fuit. *Ipſâ* quippe *Reſurrectionis luce*, quâ cepit hujus diei quaſi conſecratio, & octiduô pòſt congregatos Apoſtolos probavit §. XVII. & LXXXIII. Conveniebant utplurimum ἐν μιᾷ σαββάτων, *Act.* XX. 7. 1. *Corinth.* XVI. 1. 2. Per hanc autem noſtrum Dominicum intelligi & poſſe & deberi, vid. *Ameſ.* de Sabb. pag. 62. &c. 77. 80. &c. *Bedam* Tom. 2. opp. fol. 160. *Botſacc.* l. c. & fol. 299. a. m. *Brochm.* fol. 42. a. m. *Bulling.* contra Cochle. cap. 15. pag. 29. a. *Dieter.* Inſt. Catech. pag. 114. *Feſſel.* Adv. S. pag. 525. *Flac.* Clav. SCR. fol. 303. *Füller* Miſcell. lib. II. c. 9. pag. 224. *Gerhard.* Harmon. cap. LXI. in pericop. fol. 641. a. *Hoſpin.* l. c. fol. 23. b. *Kromaj.* pag. 751. *Pareus* in 1. Cor. l. c. *Rivet.* Iſagog. c. XXVII.

pag. 468. *Voſſ.* in Epl. Plin. pag. 25, 26. *Zanch.* fol. 610. b. ita *S. Johanni* in ſpiritu exiſtenti ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ divinitùs obveniebat revelatio, Apocal. I. 10. quâ appellatione non extremum judicium; ſed hunc noſtrum intelligi vid. *Albert. Mag.* in Apoc. l. c. *Ameſ.* de Sabb. pag. 73. 84. *Aret.* in Apoc. fol. 151. *Azor.* Inſtit. Mor. Lib. *I.* cap. 2. pag. 2. *Balduin.* l. c. *Baron.* Annal. Tom. *I.* ad Ann. 34. n. 52. *Bellarm.* Tom. 2. fol. 394. 463. 476. *Bez.* annot. maj. in Apoc. fol. 432. *Brougthon.* Concert. pag. 164. f. *Bulling.* ll. cc. *Franz.* de Interpret. SCR. præcepto *II.* p. 79. f. *Garth.* contra Becan. pag. 376. m. *Gerhard.* Conf. Cathol. Tom. *I.* gen. lib. *I.* part. 1. cap. 1. pag. 68. Harm. Evgl. cap. *CCII.* fol. 2085. Homil. parte *II.* dedic. & Comm. in Apocal. pag. 9. f. *Glaſſ.* Philol. S. lib. *V.* tract. 1. cap. 4. pag. 59. Tom. 3. *Hoſpin.* de

Feſt.

Feſt. Chriſt. l.c. *Martin.* Lex. Philol. fol. 618. m. *Oſiand.* de Sabb. pag. 113. *Paduan.* l.c. *Reink.* l. c. pag. 302. *Ribera* in Apol. fol. 46. 47. *Rivet.* l.c. pag. 469. *Scheræ.* p. 108. *Sixt. Sen.* l. c. fol. 667. *Viegas* in Apocal. *Voſſ.* & *Pare.* ll. cc. *Zanch.* l. c.

LXXXVI.

Conſuetudinem hanc ex Apoſtolicâ traditione ad hoc usq; tempus continuatam omnes Eccleſiæ per univerſum orbem terrarum diſperſæ tenuerunt (ut cum *Euſebio* loquar Hiſt. Eccl. lib. V. cap. 22. fol. 141. b.) fideli usq; cuſtodiâ, nec interrupto per ſecula ſtudio, uti ſingulorum ſeculorum non-injucunda fortè inſpectio docebit: omnia quippe adſcribere non placet: digitum intendiſſe ſufficiat. Et *PRIMO* quidem *SECULO* etſi per jam allata ſatis ſua conſtare queat fides, & *Johannes* ad ejus clauſulam, vel aliquid ul-

ultrà, in vivis permanſerit, (de quo *Carion* Chron. part. *I.* lib. 3. pag. 250. *Cent. Magdeb. I.* lib. 2. c. 10, fol. 572. &c. *Euſeb.* H. E. *III.* 14. 17. 22. 25. fol. 64 - 73. *Mollerus* præf. ad germ. Epiſtolas Ignatii. *Pappus* Epit. Hiſt. E. p. 121. &c. 326. &c. *Platina* pag. 11. a. f. *ſatisq; exiguus Scriptorum hujus ſæculi numerus exiſtat*, juxta *Varen.* Ration. Theol. ſæc. *I.* claſſ. *I.* pag. 25. m. & *Whear.* Releƈt. Hiſt. ſeƈt. 33. pag. 203. &c. prodeat tamen *S. Ignatius* SS. Apoſtolorum diſcipulus, & ex parte coævus, Ep. III. ad Magnes. ad quem conf. *Faſcic. Temp.* An. 34. 44. *Bucholc.* Ind. Chronol. pag. 151. *Oſiand.* de Sabb. pag. 22. 107. 116. 204. qui verba ejus recitant; it. *Quenſt.* de Sabb. ſeƈt. III. §. 11. *Sagit.* de Cruc. Mart. p. 33 - 35. 43. *Varen.* l. c. p. 28. m.

E SECUNDO prodeant *Dionyſius Corinth.* apud *Euſeb.* IV. 21. fol. 107

107. *Melito*, qui integrum librum de eo conſcripſit ap. eund. cap. 25. fol. 108. c. *Juſtinus Martyr* Apolog. II. fol. 182. vide *Ames*. de Sabb. p. 88. *Bucholc*. p. 168. m. *Catech*. Palat. p. 454. *Hoſpin*. de Templ. fol. 479. de Feſt. Chr. l. c. *Kortholt* in Epl. Plin. pag. 99. & de Perſec. *l*. 6. p. 76. f. *Oſiand*. de Sabb. p. 204. 212. *Zanch*. fol. 610. b. m. adde *Cent. Magd. II.* fol. 111. *Goulart*. Apophth. S. pag. 117. b.

è *TERTIO* prodeant *Tertullianꝰ* apud *Cent. Magd. II.* fol. 120. 137. & *Petrej*. Confeſſ. T. & C. p. 123. *Kortholt*. l. c. & *Rivand*. Feſt-Chron. part. 1. fol. 6. a. *Euſebius* Hiſt. Eccl. lib. IIX. cap. 17. fol 232. conf. VII. 18. fol. 198. a. *Theodoretus* H. E. II. 14. fol. 64. cujus verba ſuperiùs extant §. XXII. adde *Hoſpin*. de Templ. fol. 399. a. fin. *Oſiand*. de Sabb. pag. 205.

LXXXVII.

E QVARTO prodeant *S. Auguſtinus* Epiſt. XXIII. p. 91. & de Hæreſ. cap. XXIX. pag. 115. apud *Spangenb.* Hiſt. Manich. lib. II. cap. 23. *S. Ambroſius* Epiſt. V. 33. fol. 39. b. & Sermon. LXXXV. &c. fol. 266. *Concil. Nic. I.* can. 20. pag. 52. *Gangreſ.* can. 18. *Laodic.* can. 29. *Euſeb.* de Vita Conſt. lib. IV. capp. 18-23. *Niceph.* XI. 28. f. 714. *Socrat.* II. 23. & 33. fol. 579. & 605. g. adde *Camerarii* Hiſt. Syn. Nic. p. 46. m. f. *Cent. Magdeb.* IV. f. 410. 442. &c. *Dieteric.* Inſt. Cat. pag. 115. *Dreſſer.* Millenar. V. p. 181. *Durell.* de Rit. Eccl. Angl. cap. X. pag. 81. *Hild.* de Prec. §. XX. p. 66. *Hoſpin.* de Feſt. Chr. l. c. *Legendas* fol. 15. b. 1. *Mejer.* de Aſcet. p. 13. *Oſiand.* de Sabb. pag. 201. 206. 208. 209. 211. *Papp.* p. 181. *Ravanell.* Biblioth. S. Tom. I. fol. 984. b. m. *Vitas Patr.* p. 269. 328. 336. edit. *G. Majoris.* è

è *QVINTO* prodeant *Concil. Carthagin.* can. LXII. p. 254. *Evagr.* H. E. I. 3. fol. 491. *Gregor. Tur.* lib. I. 18. pag. 35. II. 10. 69. III. 15. pag. 124. 127. *Socrat.* H. E. VI. 8. fol. 715. *Theodorus Lector* Collectan. lib. I. fol. 182. adde *Cent. Magdeb.* V. fol. 647. 648. 651. 689. &c. 703. *Hildeb.* de prec. pag. 67. *Oſiand.* de Sabb. pag. 207. 210.

LXXXIIX.

E *SEXTO* prodeant *Concil. Conſtantinop. V.* Tom. 2. fol. 5. f. 19. c. 21. a. 26. c. *Aurelian. III.* can. 27. fol. 50. e. *Aurelian. V.* can. 20. fol. 76. c. *Matiſion. II.* can. 1. & 4. fol. 90. d. e. adde 92. d. e. *Cpltan. VI.* ſive *in Trullo* can. 19. 56. 66. 88. 90. *Gregor. Turon.* lib. V. c. 1. p. 226. IIX. 79. *Niceph.* XIIX. 3. fol. 1165. *Evagr.* VI. 12. fol. 623. f. g. *Theodorus Lect.* Coll. lib. II. fol. 187. b. c. adde *Decreta* Johann. III. Papæ,

Digitized by Google

quæ habentur Tom. 2. Concil. fol. 77. e. *Cent. Magd.* VI. fol. 314. 340. *Oſiand.* de Sabb. p. 207. 208.

è *SEPTIMO* prodeant *Concil. Antiſiodor.* Can. 16. & 42. fol. 95. 96. *Toletan. IV.* can. 6. 7. 8. 13. fol. 102. 103. *Braccar. I.* can. 4. fol. 111. *Capitula Græcar. Synodor.* num. 48. 57. 58. ibid. fol. 116. c. d. e.

ex *OCTAVO* prodeant *Gregor. Turon.* Hiſt. Franc. append. ſive lib. XI. cap. 108. p. 85. *Bucholc.* Indic. Chronol. p. 281. f.

è *NONO* prodeant *Decreta Zachariæ*, Papæ, quæ extant Tom. 2. Concil. fol. 103. it. *Concil. Moguntiac.* can. 36. fol. 116. d. *Rhemens.* can. 35. fol. 124. d. *Triburienſe* can. 35. fol. 147. c. adde ib. fol. 145. b. 153. f. 154. a. *Synodi Bavar. ſub Taſſalic* decret. 1. p. 131. adde *Aventin.* Annal. fol. 321. b. pr. *Oſiand.* de Sabb. p. 209. 211.

è *DECIMO* prodeant *Ditmarus*

rius in Chron. p. 47. m. 88. m. *Buchle.* Ind. Chronol. pag. 297.

EX *UNDECIMO* prodeant *Ditmarus* l. c. p. 146. 157. 158. 161. f. 174. 183. 225. m. *Lambertus Schaffnab.* de Reb. Germ. p. 146. b. pr. *Papp.* Epit. p. 256. f.

è *DUODECIMO* prodeat *Rupertus Tuit.* de div. offic. lib. I. cap. 36. Cent. Magd. XII. fol. 863.

è *DECIMO TERTIO* prodeat *Camerarius* Hor. Succis. Cent. I. cap. 83. p. 387. *Lampadj.* Mellific. Hiſtor. part. III. p. 309.

è *DECIMO QUARTO* prodeat *Durandus* Ration. div. off. lib. VI. cap. 96. ſeqq.

è *DECIMO QUINTO* prodeat *Concil. Conſtantienſe* ſeſſ. I. in introit. Tom. 1. Concil. fol. 101. e. v. Papp. p. 575. m.

LXXXIX.

E *DECIMO SEXTO* prodeant

Auguſtana Confeſſio l. c. *Conſtitutio Elect. Saxon.* &c. & in genere Scripta *Adiaphoriſtica* & *Interimiſtica* Kirchen-Ordnungen. *Honiger* Rer. Turcicar. part. II. pag. 302. m. *Inhibitiones* à S. Cœna, quæ habentur apud *diſcipul. de Temp.* num. XI. adde *Oſiand.* de Sabb. p. 213. *Zepper.* Politic. Ecclſt. Lib. II. 15. pag. 162. f.

SÆCULO verò huic noſtro *DECIMO SEPTIMO* ne fidem faciendo ſim operoſus, aurem vellicant *Imperatoriæ* & *Electorales* pariter *Conſtitutiones Ecclſticæ*, & ipſe *quotidianus uſus* (nec non addi poſſet, quod ſuperiore Anno, menſe Nov. de *inſtituto Regis Angliæ* referebant *Novellæ*:) invicti ſe Teſtimonii loco, quota-ſeptimanaquaqꝫ cuivis exhibet, exhibebitqꝫ (*credimus! optamus! ſperamus!*) quandiu ſancta & illibata per Dei Gratiam ſervabuntur Sacra Chriſtiano-

ſtianorum Publica: atq; ſic *annuatim & hebdomatim diebus Dominicis* ad ea congregamur, vocamusq; *Annum ritualem*, das Kirchenjahr/ juxta *Alſted.* Paratitl. Theol. pag. 289.

XC.

QUoniam verò non ſolis Diebus Dominicis, ſed & Feſtis & profeſtis conveniri ſolet, uti ſ. XCIII-CXII. docebunt; hinc varias ſortiuntur appellationes: v. g. (α) *ADVENTUS IV.* v. *Amalar. Fortun.* de Eccl. Obſerv. Lib. III. c. 40. Tom. IX. Biblioth. PP. fol. 361. d. *Balduin.* Ide. diſpoſ. Biblic. cap. XI. p. 288. 289. *Bernhard.* opp. fol. 1. *Brent.* Homil. I. pag. 2. 3. *II.* p. 11. *III.* p. 24. *Calvin.* Lex Jur. fol. 367. a. *Camerar.* Homil. Gr. L. pag. 7. *Chytræi* Faſt. Chriſt. Lib. *XII.* pag. 515. *Dieteric.* Analyſin 1. Advent. *Dreſſer.* de Feſt. Chriſt. p. 154. *Engelgr.*

Engelgr. Luc. Evangel. part. 1. p. 37. 38. *Faſcic. T.* 1. c. *Fhelav.* de Eccl. Gr. c. V. pag. 17. *Hoſpin.* de Feſt. Chriſt. cap. 8. fol. 104. *Mengering.* Informat. Conſc. p. 14. 15. *Micrológ.* c. *XXX.* p. 83. *Polydor. Virg.* de Inv. R. lib. *VI.* c. 8. pag. 507. pr. *Quiſtorp.* Pi. Deſid. *I.* pag. 3. f. *Rivand.* Feſt-Chron. part. *II.* fol. 1-4. *Rupert. Tuit.* de Eccl. Off. lib. *III.* per tot. *Lamb. Schaffnab.* p. 29. a. pr. *Scheræ.* p. 87. *Strackius* & *plurimi*, qui ſuper Evangelia ſcripſere. (β.) *Poſt Feſta NATIV. I. CIRCUMCIS. I.* v. *Rivand.* Feſt-Chron. part. *II.* fol. 15-17. (γ.) *poſt Feſtum Epiphanias*, *VI.* etſi pro diverſitate Anni Ritualis non omnes quotannis obveniant, quando ſcil. unus itemq; alter ultimorum poſt TRIN. pro Feſti paſchatos tempore omittitur, quod docent Aſtronomi & Calendariographi v. Tract. Calenderſchlüſſel per tot. De his autem

Domi-

Dominicis v. *Ambroſ.* Tom. 3. fol. 137. &c. *Bernh.* fol. 22. &c. *Ditmari* Chron. pag. 10 *Rivand.* l. c. ad. fol. 34. a. Eccleſia Græca numerat *Decimam*, *Nonageſimam* & *Octogeſimam* ante paſcha, referente *Fhelavio* de ſtatu Eccl. Gr. pag. 20. 23. Noſtræ verò numerant (δ.) *Septuageſimæ* I. *Sexag.* I. *Quinq.* I. (v. *Alſted.* Paratitl. Theol. pag. 413. 415. *Amalar. Fortun.* lib. 1. cap. 1-7. *Auguſtin.* Epiſt. *CXIX.* ad Januar. cap. 16. pag. 597. *Bellarm.* Tom. 2. Contr. 3. Lib. *II.* cap. 23. fol. 321. f. g. & *III.* 14. fol. 479. f. g. *Camerar.* l. c. Dreſler. p. 25. *Hoſpin.* de Feſt. Chr. c. *IIX.* fol. 32-38. *Kempius* de Eccl. Armen. cap. V. §. 13. *Microlog.* cap. *XLVII.* p. 108. *Papp.* Epit. H. E. præcogn. Chronol. pag. 22. *Rivand.* l. c. fol. 34. &c. *Scheræ.* Miſcell. p. 89. &c. (ε.) *Quadrageſimæ*, *VI.* *Alſted.* l. c. *Ambroſ.* ſerm. *XXIII.* fol. 238. &c. *Auguſtin.* l. c. cap. 15. p. 596. *Beleth.*

Rational.

Rational. div. offic. cap. *XII.* pag 16. & *LXXVII.* pag. 135. *Bernhard.* fol. 26. *Buchelc.* pag. 297. *Camerar* p. 95. 105. *Caſalius* de Rit. cap. *LXII.* pag. 3. 8-323. *Cent. Magd.* V. cap. 6. fol. 686. *Aug. de Ciavaſio* ſumma Cas. Conſc. fol. 284. *Confeſſ. Petrikov.* cap. *XCI.* fol. 283-300. *Ditmar.* Chron. pag. 73. *Dreſſer.* p. 36. *Faſcic.* *T.* Anno 34. *Fhelav.* p. 127. *Hildebr.* Enchir. cap. ult. p. 48. &c. *Hoſpin.* de Feſt. Chr. fol. 40-43. *Iſidor. Hiſpal.* de Eccl. Off. Lib. *I.* cap. 36. Micræl. cap. L. pag. 113. *Papp.* p. 22. *Schaffnab.* p. 209. b. *Schæra.* p. 89. *Vejel.* p. 40. Literæ initiales ejusmodi ſententiæ mnemonicæ fuerunt incluſæ, ita quidem ut prima vox incipiat à *Die cinerum* (de quo *Hildebr.* Enchir. p. 50. *Hoſpin.* de F.C. fol. 39. *Saubertus* in prodr. pag. 64. 5. *Scheræus* Miſcell. pag. 91.) usq; ad Dominic. Invocavit; reliquæ præter initiales, ſeptem ſuis literis

literis indicant VII. dies hebdomadales:

Mors Imperat Regibus: Odioſam Linguam Judicat Puniens.

Loco ejus enim, quod vulgò dicunt *Dominus*, placuit ſubſtituere vocabulum à P. incipiens, ad indigitandum *Palm.* ſin verò liberet tres paſchatis ferias addere, poſſet comodè per vocem *Rex* fieri; in vernaculâ ita efferunt:

Ins Richters Ofen Liegen Junge Palmen.

à *Palmarum* quippe Ramis, non à *Pſalmis* denominatur, quod tamen perperam vult *Breviarium Romanum* pag. 328. b. m. Cui de Dominic Palmar. plura lubent, videat *Alſted.* Paratitla pag. 413. *Beleth.* cap. XIV. pag. 161. b. *Bernhard.* fol. 34. *Bucholc.* p. 289. *Cent. Magd.* V. fol. 691. *Codinum Curopalat.* de Offic. Eccl. Cplt. Lib. X. & ad eund. *Gretſer.* Lib. III. cap. 4.

fol.

fol. 238 *Ditmar.* Chron. p. 125. *u*
Dreſſer. de Feſt. p. 45-49. *Hildebr*
in Enchir. p. 52. *Hoſpin.* de Feſt
Chr. fol. 45-47. *Iſidor. Hiſp.* de O.
E. lib. I. c. 27. *Rupert. Tuit.* lib. IV
per tot. *Schaffnab.* pag. 12. a. 104. b.
Strauch. de Catechum. *VVeiz.*
Heortolog. pag. 279. ſeqq. *Zanch.*
fol. 616. 633. &c. *Media quadrag.*
ſcil. Dominic. Lætare *in urbe Miſnâ*
pueri puellæve circumferunt ex ramu-
ſculis abiegnis confectam perticam,
additamentisq́; aliis ornatam, ac
oſtiatim canendo memoriam expulſæ
mortis renovant &c. quem morem ex
Poloniâ & Sileſiâ ob ejecta Anno 966.
idola ethnica manâſſe v. *Dreſſer.* de
Feſtis pag. 44. 45. quemq́; hodie-
num *Dreſdæ* obſervari in propatulo
eſt, ut & *in regione montanâ metalli-*
câ, ubi, ſi cui malè volunt, per-
ticam januis hinc inde per contem-
tum applicant, eôq́; ipſo mortẽ ſeſe
imprecari ſimulãt. (ζ) *poſt Paſcha VI.*
v. *Alſted.*

. Alſted. p. 9. *Bellarm.* l. c. fol. 480.
. Bernh. f. 40. *Finck.* Can. Theol.
ent. IV. p. 273. *Hoſpin.* de Feſt.
hr. fol. 64. *VVeber.* de Conv.
erm. p. 196. in ſpecie de Dominic.
n Albis v. *Chytra.* Faſt. l. III. p. 191.
Hildebr. Enchir. 57. de *Dominic.*
ogationum, *Alcimus Av.* in opuſc. p.
20. *Bernh.* fol. 41 *Centur. Magdeb.*
V. fol. 693. *Ditmar.* p. 146. *Dreſſer.*
. 72. *Hildebr.* Enchir. pag. 57. de
Prec. p. 63. *Hoſpin.* de Templ. fol.
98. *Serarius* in opuſc. *Clavaſ.* fol.
01. (*n*) *poſt Trinit. XXVII.* vide
Durand. l. c.

XCI.

HIc itaq; *Dies Dominicus integer* Sacris dicatur publicis, ſive *dividitur in officia Eccleſiaſtica*, juxta *Alſted.* Parat. Theol. p. 85. & *Platz.* ag. 79. a. m. ubi *ſciendum*, quòd *deò à S. Patribus noſtris conſtitutum t*, *Chriſtianis & mandatum; ut ma-ximè*

Digitized by Google

ximè in diebus Dominicis otium habe-rent, & à terreno negotio vacarent, ut paratiores & promtiores eſſent ad divinum cultum, cùm non haberent, quod eos inde retardaret incommodum, relinquerentq; eo tempore terrenam ſollicidutinem, quò facilius poſſent DEI intendere voluntatem: inde ipſe Dominus per prophetam dicit: vacate & videte quoniam Ego ſum DEUS iccirco non ſit vobis moleſtum in Dominicis diebus divino ſtudere cultui --- Veniat igitur cuicunq; poſſibile ſit --- & oret ibi in conventu Eccleſiæ pro peccatis ſuis DEUM, in die verò nullus ſe à ſacrâ miſſarum celebratione ſeparet, neq; otioſus quis domi remaneat, cæteris ad Eccleſiam pergentibus; neq; in venatione ſe occupet & diaboli mancipetur offitio circumagendo campos & ſilvas, clamorem & cacchinnum ore exaltans (exhalans, fortè) non gemitum, nec orationis verba ex intimo pectore ad DEUM pr-

ſt-

ferens. Adhuc quoque quod deteſtabilius eſt, ad Eccleſiam aliqui venientes non intrant, non inſiſtunt precibꝰ, non expectant cum ſilentio ſanctam miſſarum celebrationem; ſed quando Lectiones divinæ intus leguntur, tunc ipſi foris aut cauſas dicere, aut diverſis ſtudent calumniis impugnare, aut nimiâ iracundiâ ſuccenduntur, aut amariſſimè rixantur. Hæc & longè plura pulcrè huc facientia verba ſunt *S. Aurelii Auguſt.* ſerm. CCLI. de Temp. qui ſanè ſermo integer apponi mereretur, niſi ejus prolixitas repugnaret, ita *S. Hieronymus* ſedulò confert celebrationem hujusce diei & Sabbati, Tract. IV. Epl. 138. quæ & ipſa integra Epiſtola apponi mereretur, fol. 189. b. 2. 190. a. 1. conf. & *Quenſtedii* diſſ. de Sabb. ſect. IV. qv. 1. & 2. qui ulteriùs quærit, *utrum itinera hôc die liceat ſuſcipere?* qv. 6. num *tempore meſſis frumentum metere & convehere?* qv.

qv. 7. an *artem ſagittariam, palæſtræ, pilæ & comœdiarum exercere?* qv. 8. an *transgreſſores & profanatores ejusdem capitali pœnâ ſint afficiendi?* qv. 10. de quâ quidem materiâ conf. *Groſſii* Hiſt. Horrib. Lib. I. pag. 18. 19. 31 - 33. & lib. II. pag. 631. 632. *Rivand.* Feſt. Chron. part. I. f. 8. 9. *Utrum* prætereà *peccet Studioſus die Dominico poſt peracta Sacra publica literis incumbendo?* dudum diſcuſſit & fortiter negavit *Balduin.* Caſ. Conſc. Lib. II. cap. 13. caſu 5. p. 483. ad quod notentur verba der Churf. Sächſ. Kirchen-Ordnung / §. von Feſttagen: So aber darneben (ſcil. poſt peracta Sacra publica) übrige Zeit iſt / mag ein ieglicher für Müſſiggang wohl ſeiner Arbeit warten. fol. 35. m.

XCII.

DE toto aliàs obſervationis circa hunc diem negotio, non ſuper-

ſuperſtitioſo illo quidem, quale Judæi primitùs urgebant; nec nimis tamen remiſſo ac exiguo, quale Epicuræi moderni exoptant, & non parum diſputationis ſuper eo movent Theologis, longum foret heri loci ex profeſſo, & pro materiei dignitate tractare; videantur interim ex omni parte ſuper hoc negotio diſceptantes *Alſted.* par. Theol. p. 123. & ex *Jure Canon.* can. XXXII. pag. 228. 229. *Ameſ.* de Conſc. lib. IV. c. 33. p. 262-265. & de Sabb. p. 89-92. *Aſtexan.* Summ. Cas. Conſc. Lib. I. tit. 22. §. 3. & Lib. IV. tit. 23. *Arnd.* Manual. Leg. Moſ. part. III. tit. 3. *Athanaſ.* pecul. tr. de Sabb. *Auguſtin.* l. c. it. Ep. CXIX. cap. 10. 11. 12. pag. 591-593. *Bellarm.* fol. 477. *Botſacc.* Breviar. Theol. lib. II. cap. 4. per tot. pag. 140-144. *Bulling.* Sermon. Dec. II. ſect. 4. Tom. 2. p. 71. a. f. b. *Calixt.* de Sacrif. Chri. ſ. LXX. ex *Anſegiſi*

L Legg.

Legg. Franc. *Calvin.* Inſt. Rel. Chr. l. II. c. 8. ſect. 32. fol. 141. &c. *Carpzov.* defin. Ecclſt. lib. II. tit. 16. num. 250-254. fol. 376-383. *Catech. Rom.* part. III. cap. 4. qv. 17. 18. *Concil.* Tom. 2. fol. 92. c. d. e. *Confeſſ. Petrick.* l. c. fol. 245. *Dannhauer.* Chriſteid. act. I. the. 1. phænom. 1. pag. 14. 15. *Dieter.* Inſtit. Catech. pag. 117. 118. *Diſpp.* Witteb. & Jen. de via Sabbati Eichsfeld Orthod. Caſual. ſect. I. cap. 10. qv. 2. 3. 4. pag. 115. 116. *Euſeb.* de Vita Conſt. Lib. IV. cap. 18. fol. 395. b. *Fæyus* Theſ. Theol. III. pag. 232. &c. *Flac.* de Adiaphor. p. 160. *Gerhard.* Conf. Cathol. Tom. 1. p. 67. *Hildebr.* de Prec p. 67. *Hoſpin.* de Feſt. Chriſt. cap. III. fol. 12. a. m. Churfürſtl. Sächſ. Kirchen-Ordn. fol. 325. *Linck.* de Jure Templ. §. IX. X. *D. M. Lutherus* Tom. IV. Altenb. fol. 610. it. in expoſit. Catech. Maj. præc. III. p. 423. m.

Me-

Melancht. Tom. IV. opp. fol. 143. *L. Oſiand.* comm. ad. EX. XXII. Tom. 1. fol. 106. a. pr. *Joh. Ad. Oſiand.* de Sabb. p. 10. &c. 80. 163-168. & paſſim. *Papp.* Epit. H. E. p. 22. *Parei* Corp. doctr. cat. qv. CIII. pag. 597. & comm. ad Rom. *XIV.* col. 1460. 1464. 1523. &c. *Pezel.* Obj. & R. part. III. p. 407-411. *Quiſtorp.* P. Deſider. pag. 18. *Selneccer.* Pædagog. Chr. part. I. pag. 159-161. *Stapleton.* Promt. Cathol. part. II. p. 407. 411. qui & alibi narrationem inſtituit de *Judæo* illo *Sabbatario*, qui circa Ann. 1270. *Magdeburgi* (juxta *Seb. Münſteri* Coſmogr. Lib. III. cap. 449. fol. 1159. pr. *Quadi* Teutſcher nation. Herrl. cap. *LXI.* pag. 234. m.) in loco fœtido ſanctitatem ſabbati ſui violare nolebat, dicens

Sabbata ſancta colo, de ſtercore ſurgere nolo

atque ſic, quia ſabbati die nolebat

extrahi, relinquebatur ibidem loci quocꝗ per diem Dominicum, cùm ei regeretur

Sabbata noſtra quidem Salomo celebrabis ibidem.

part. III. ejusdem Promt. pag. 105. 106. Ulteriùs add. *Stuck.* Antiqv. Conviv. præf. ad Lect. & Lib. I. cap. 33. fol. 136. a. m. f. *Tertullian.* adv. Marcion. lib. *IV.* fol. 238. *Voët.* diſp. p. *III.* 93. 94. p. 1219. &c. *VVilck.* Ἑορτογραφ. part. 1. p. 100. *Confeſſio VVürtemb.* vom Sontage. *Zanch.* fol. 610. b. 620. a. 629. 630. 632. *Zepper.* Polit. Eccl. l. II. p. 164-167. Si in exemplum vocare liberet *Ethnicorum* religioſitatem in diebus, cultui divorum deſtinatis, adeatur *Lazius* Comm. Reip. Rom. Lib. XI. c. 8. fol. 885. 886. Si *Judæorum Buxtorff.* Synag. cap. X. p. 341. &c. *Cunæus* de Rep. Hebræ, lib. II. cap. 22. pag. 210. &c.

XCIII.

XCIII.

HOs *præter dies Dominicos*, alios quoqꝫ in anno plurimos *Feſtos* habemus, quos, etſi non urgemus more Pontificio, ſub opinione, puta meriti; nec tamen more Calviniſtico vel omnes, vel certè plures aut damnamus aut negligimus. Nimis prolixum foret, vel utrosqꝫ refutare, vel noſtrum aſſertum ſtabilire: digladiantur inter ſe *Acta Theol. VVürtemb.* fol. 109-113. 126. 131. *Alſted.* Par. Th. p. 112-114. *Aret.* in problem. *Balduin.* Cas. Conſc. II. 13. 1. p. 469. &c. *Bebel.* Eccl. Ev. & Jud. p. 740. *Becan.* Man. Contr. I. 6. 1. p. 116. b. pr. *Bellarm.* II. 4. 3. 10. fol. 472. *Bernhard.* ſerm. III. de Adv. fol. 2. b. it. fol. 61. & 71. *Bibliand.* præf. ad Epl. Oecol. d. 5. b. *Brochm.* art. XIIX. c. 10. q. 5. Tom. 2. fol. 44. a. f. *Calixt.* program. Paſch. §. 7-9. *Caſal.* de Rit.

cap. LX. p. 301. *Canon. Apoſtol.* LII. *Laodic.* 39. *Cpltan. in Trullo* 62. Carion. Chron. III. 5. p. 1307. *Carpzov.* Iſag. p. 542. *Catech. Palat.* qv. CIV. p. 454. & *Rom.* p. 523. *Cent. M.* ſingulæ cap. VI. *Chemnit.* Ex. C. Tr. p. IV. p. 253-273. *Clavaſ.* C.C. fol. 74. *Codinus* cap. 6. *Confeſſ. Petrick.* cap. IX. fol. 8. b. 9. *Cruſ.* Civ. Cœl. p. 243. 395. *Dieter.* Cat. p. 114. *Dreſſer.* de Feſt. in præf. *Durandus* Ration. lib. VII. c. 164. &c. *Durell.* cap. XIII. p. 102. *Euſeb.* H. E. III. 5. fol. 54. VII. 117. 197. IIX. 3. 14. & 16. fol. 217. 230. 232. it. de Vita Conſt. IV. 23. fol. 396. a. *Gerhard.* Homil. part. III. dedic. *Gretſer.* ad Codin. III. 1. fol. 216. &c. *Hesh.* 600. Irthum. art. XXVI. §. 1. 2. *Hildebr.* de Prec. cap. II. §. 20. p. 65. *Hoſpin.* de Feſt. Chr. præf. & c. 1. 2. fol. 1-7. Kirchen-Ordn. l. c. *Martinii* Lex. Philol. fol. 838. m. *Meiſner.* Colleg. Ad. diſp. XI. §. 23. &c.

&c. p. 105. &c. & in A. C. art. XV. pag. 536-555. *Mengering.* Inform. Conſc. p. 16-18. *Menzer.* Exeg. p. 395. ¶. 7. 8. *Müller.* in A. C. p. 589. &c. *Oecol.* Epl. Lib. 1. 4. fol. 4. 2. m. f. *Pare.* comm. ad. Rom. XIV. dub. 4. p. 1519-1531. *Petrej.* l. c. IV. 10. p. 124. *Platz.* loco XCVII. p. 590-593. *Polyd. V.* lib. V. c. 7. p. 417. &c. *Quiſtorp.* p. 2. *Rietſchel.* p. 51-87. *Rivand.* Feſt. Chron. præf. part. 1. *Schera.* p. 85. *Scherzerus* Colleg. Antiſoc. diſp. CXXIX. pag. 1048. m. 1052. 1053. *Sozom.* II. 9. 10. fol. 237. &c. conf. IIX. 21. f. 466. pr. *Staplet.* Promt. C. p. 1. pag. 36. 37. *à Vallo* p. 74. 75. *Vorſt.* Anti Bell. p. 337. *VVeſthemer.* p. 592-508. *VVilck.* *eoer.* p. 15. *Theoll. VVitteb.* contra Anhalt. p. 62, 63. *Zanch.* fol. 608. 612. *Zepper.* I. 10. p. 163. &c. *Zimmerm.* in Tract. *Fiunt.* &c. §. CIIC. p. 392.

Digitized by Google

ximè in diebus Dominicis otium habe-rent, & à terreno negotio vacarent; ut paratiores & promtiores eſſent ad divinum cultum, cùm non haberent, quod eos inde retardaret incommodum, relinquerentq; eo tempore terrenam ſollicidutinem, quò facilius poſſent DEI intendere voluntatem: inde ipſe Dominus per prophetam dicit: vacate & videte quoniam Ego ſum DEUS iccirco non ſit vobis moleſtum in Dominicis diebus divino ſtudere cultui --- Veniat igitur cuicunq; poſſibile ſit --- & oret ibi in conventu Eccleſiæ pro peccatis ſuis DEUM, in die verò nullus ſe à ſacrâ miſſarum celebratione ſeparet, neq; otioſus quis domi remaneat, cæteris ad Eccleſiam pergentibus; neq; in venatione ſe occupet & diaboli mancipetur offitio circumagendo campos & ſilvas, clamorem & cacchinnum ore exaltans (exhalans; fortè) non gemitum, nec orationis verba ex intimo pectore ad DEUM pro-

fe-

ſtrens. Adhuc quoque quod deteſtabilius eſt, ad Eccleſiam aliqui venientes non intrant, non inſiſtunt precibꝰ, non expectant cum ſilentio ſanctam miſſarum celebrationem; ſed quando Lectiones divinæ intus leguntur, tunc ipſi foris aut cauſas dicere, aut diverſis ſtudent calumniis impugnare, aut nimiâ iracundiâ ſuccenduntur, aut amariſſimè rixantur. Hæc & longè plura pulcrè huc facientia verba ſunt *S. Aurelii Auguſt.* ſerm. CCLI. de Temp. qui ſanè ſermo integer apponi mereretur, niſi ejus prolixitas repugnaret, ita *S. Hieronymus* ſedulò confert celebrationem hujusce diei & Sabbati, Tract. IV. Epl. 138. quæ & ipſa integra Epiſtola apponi mereretur, fol. 189. b. 2. 190. a. 1. conf. & *Quenſtedii* diſſ. de Sabb. ſect. IV. qv. 1. & 2. qui ulteriùs quærit, *utrum itinera hôc die liceat ſuſcipere?* qv. 6. num *tempore meſſis frumentum metere & convehere?* qv.

qv. 7. an *artem ſagittariam, palæſtræ, pilæ & comœdiarum exercere?* qv. 8. an *transgreſſores & profanatores ejusde n capitali pœnâ ſint afficiendi?* qv. 10. de quâ quidem materiâ conf. *Groſſii* Hiſt. Horrib. Lib. I. pag. 18. 19. 31 - 33. & lib. II. pag. 631. 632. *Rivand.* Feſt. Chron. part. I. f. 8. 9. *Utrum* præterea *peccet Studioſus die Dominico poſt peracta Sacra publica literis incumbendo?* dudum diſcuſſit & fortiter negavit *Balduin.* Caſ. Conſc. Lib. II. cap. 13. caſu 5. p. 483. ad quod notentur verba der Churf. Sächſ. Kirchen-Ordnung / §. von Feſttagen: So aber darneben (ſcil. poſt peracta Sacra publica) übrige Zeit iſt / mag ein ieglicher für Müſſiggang wohl ſeiner Arbeit warten. fol. 35. m.

XCII.

DE toto aliàs obſervationis circa hunc diem negotio, non ſuper-

ſuperſtitioſo illo quidem, quale Judæi primitùs urgebant; nec nimis tamen remiſſo ac exiguo, quale Epicuræi moderni exoptant, & non parum diſputationis ſuper eo movent Theologis, longum foret heri loci ex profeſſo, & pro materiei dignitate tractare; videantur interim ex omni parte ſuper hoc negotio diſceptantes *Alſted.* par. Theol. p. 123. & ex *Jure Canon.* can. XXXII. pag. 228. 229. *Ameſ.* de Conſc. lib. IV. c. 33. p. 262-265. & de Sabb. p. 89-92. *Aſtexan.* Summ. Cas. Conſc. Lib. I. tit. 22. §. 3. & Lib. IV. tit. 23. *Arnd.* Manual. Leg. Moſ. part. III. tit. 3. *Athanaſ.* pecul. tr. de Sabb. *Auguſtin.* l. c. it. Ep. CXIX. cap. 10. 11. 12. pag. 591-593. *Bellarm.* fol. 477. *Botſacc.* Breviar. Theol. lib. II. cap. 4. per tot. pag. 140-144. *Bulling.* Sermon. Dec. II. ſect. 4. Tom. 2. p. 71. a. f. b. *Calixt.* de Sacrif. Chri. ſ. LXX. ex *Anſegiſi*

L Legg.

Legg. Franc. *Calvin.* Inſt. Rel. Chr. l. II. c. 8. ſect. 32. fol. 141. &c. *Carpzov.* defin. Ecclſt. lib. II. tit. 16. num. 250-254. fol. 376-383. *Catech. Rom.* part. III. cap. 4. qv. 17. 18. *Concil.* Tom. 2. fol. 92. c. d. e. *Confeſſ. Petrick.* l. c. fol. 245. *Dannhauer.* Chriſteid. act. I. the. 1. phænom. 1. pag. 14. 15. *Dieter.* Inſtit. Catech. pag. 117. 118. *Diſpp.* Witteb. & Jen. de via Sabbati Eichsfeld Orthod. Caſual. ſect. I. cap. 10. qv. 2. 3. 4. pag. 115. 116. *Euſeb.* de Vita Conſt. Lib. IV. cap. 18. fol. 395. b. *Fayus* Theſ. Theol. III. pag. 232. &c. *Flac.* de Adiaphor. p. 160. *Gerhard.* Conf. Cathol. Tom. 1. p. 67. *Hildebr.* de Prec p. 67. *Hoſpin.* de Feſt. Chriſt. cap. III. fol. 12. a. m. Churfürſtl. Sächſ. Kirchen-Ordn. fol. 325. *Linck.* de Jure Templ. §. IX. X. *D. M. Lutherus* Tom. IV. Altenb. fol. 610. it. in expoſit. Catech. Maj. præc. III. p. 423. m.

Me-

Melancht. Tom. IV. opp. fol. 143. *L. Oſiand.* comm. ad EX. XXII. Tom. 1. fol. 106. a. pr. *Joh. Ad. Oſiand.* de Sabb. p. 10. &c. 80. 163-168. & paſſim. *Papp.* Epit. H. E. p. 22. *Parei* Corp. doctr. cat. qv. CIII. pag. 597. & comm. ad Rom. *XIV.* col. 1460. 1464. 1523. &c. *Pezel.* Obj. & R. part. III. p. 407-411. *Quiſtorp.* P. Deſider. pag. 18. *Selneccer.* Pædagog. Chr. part. I. pag. 159-161. *Stapleton.* Promt. Cathol. part. II. p. 407. 411. qui & alibi narrationem inſtituit de *Judæo* illo *Sabbatario*, qui circa Ann. 1270. *Magdeburgi* (juxta *Seb. Münſteri* Coſmogr. Lib. III. cap. 449. fol. 1159. pr. *Quadi* Teutſcher nation. Herrl. cap. *LXI.* pag. 234. m.) in loco fœtido ſanctitatem ſabbati ſui violare nolebat, dicens

Sabbata ſancta colo, de ſtercore ſurgere nolo

atq; ſic, quia ſabbati die nolebat

extrahi, relinquebatur ibidem loci quocp per diem Dominicum, cùm ei regeretur

Sabbata noſtra quidem Salomo celebrabis ibidem.

part. III. ejusdem Promt. pag. 105. 106. Ulteriùs add. *Stuck.* Antiqv. Conviv. præf. ad Lect. & Lib. I. cap. 33. fol. 136. a. m. f. *Tertullian.* adv. Marcion. lib. *IV.* fol. 238. *Voët.* diſp. p. *III.* 93. 94. p. 1219. &c. *VVilck.* Ἑορτογραφ. part. 1. p. 100. *Confeſſio VVürtemb.* vom Sontage. *Zanch.* fol. 610. b. 620. a. 629. 630. 632. *Zepper.* Polit. Eccl. l. II. p. 164-167. Si in exemplum vocare liberet *Ethnicorum* religioſitatem in diebus, cultui divorum deſtinatis, adeatur *Lazius* Comm. Reip. Rom. Lib. XI. c. 8. fol. 885. 886. Si *Judæorum Buxtorff.* Synag. cap. X. p. 341. &c. *Cunæus* de Rep. Hebræ, lib. II. cap. 22. pag. 210. &c.

XCIII.

XCIII.

HOs *præter dies Dominicos*, alios quocꝫ in anno plurimos *Feſtos* habemus, quos, etſi non urgemus more Pontificio, ſub opinione, puta meriti; nec tamen more Calviniſtico vel omnes, vel certè plures aut damnamus aut negligimus. Nimis prolixum foret, vel utrosqꝫ refutare, vel noſtrum aſſertum ſtabilire: digladiantur inter ſe *Acta Theol. VVurtemb.* fol. 109-113. 126. 131. *Alſted.* Par. Th. p. 112-114. *Aret.* in problem. *Balduin.* Caſ. Conſc. II. 13. 1. p. 469. &c. *Bebel.* Eccl. Ev. & Jud. p. 740. *Becan.* Man. Contr. I. 6. 1. p. 116. b. pr. *Bellarm.* II. 4. 3. 10. fol. 472. *Bernhard.* ſerm. III. de Adv. fol. 2. b. it. fol. 61. & 71. *Bibliand.* præf. ad Epl. Oecol. d. 5. b. *Brochm.* art. XIIX. c. 10. q. 5. Tom. 2. fol. 44. a. f. *Calixt.* program. Paſch. §. 7-9. *Caſal.* de Rit.

cap. LX. p. 301. *Canon. Apoſtol.* LII. *Laodic.* 39. *Cpltan. in Trullo* 62. Carion. Chron. III. 5. p. 1307. *Carpzov.* Iſag. p. 542. *Catech. Palat.* qv. CIV. p. 454. & *Rom.* p. 523. *Cent. M.* ſingulæ cap. VI. *Chemnit.* Ex. C. Tr. p. IV. p. 253-273. *Clavaſ.* C. C. fol. 74. *Codinus* cap. 6. *Confeſſ. Petrick.* cap. IX. fol. 8. b. 9. *Cruſ.* Civ. Cœl. p. 243. 395. *Dieter.* Cat. p. 114. *Dreſſer.* de Feſt. in præf. *Durandus* Ration. lib. VII. c. 164. &c. *Durell.* cap. XIII. p. 102. *Euſeb.* H. E. III. 5. fol. 54. VII. 117. 197. IIX. 3. 14. & 16. fol. 217. 230. 232. it. de Vita Conſt. IV. 23. fol. 396. a. *Gerhard.* Homil. part. III. dedic. *Gretſer.* ad Codin. III. 1. fol. 216. &c. *Hesh.* 600. Irthum. art. XXVI. §. 1. 2. *Hildebr.* de Prec. cap. II. §. 20. p. 65. *Hoſpin.* de Feſt. Chr. præf. & c. 1. 2. fol. 1-7. Kirchen-Ordn. l. c. *Martinii* Lex. Philol. fol. 838. m. *Meiſner.* Colleg. Ad. diſp. XI. §. 23. &c.

Digitized by Google

&c. p. 105. &c. & in A. C. art. XV. pag. 536-555. *Mengering*. Inform. Conſc. p. 16-18. *Menzer*. Exeg. p. 395. ¶. 7. 8. *Müller*. in A. C. p. 589. &c. *Oecol.* Epl. Lib. 1. 4. fol. 4. 2. m. f. *Pare*. comm. ad. Rom. XIV. dub. 4. p. 1519-1531. *Petrej*. l. c. IV. 10. p. 124. *Platz*. loco XCVII. p. 590-593. *Polyd. V*. lib. V. c. 7. p. 417. &c. *Quiſtorp*. p. 2. *Rietſchel*. p. 51-87. *Rivand*. Feſt. Chron. præf. part. 1. *Schera*. p. 85. *Scherzerus* Colleg. Antiſoc. diſp. CXXIX. pag. 1048. m. 1052. 1053. *Sozom*. II. 9. 10. fol. 237. &c. conf. IIX. 21. f. 466. pr. *Staplet*. Promt. C. p. 1. pag. 36. 37. *à Vallo* p. 74. 75. *Vorſt*. Anti Bell. p. 337. *VVeſthemer*. p. 592-508. *VVilck.* ἔλεγχ. p. 15. *Theoll. VVitteb*. contra Anhalt. p. 62. 63. *Zanch*. fol. 608. 612. *Zepper*. I. 10. p. 163. &c. *Zimmerm*. in Tract. *Fiunt*. &c. §. CIIC. p. 392.

Digitized by Google

XCIV.

CElebramus autem Feſtos Dies vel integros, vel dimidios; illosque rurſus vel in *Honorem Dei*, vel in *memoriam Beneficiorum divinorum in homines* aut *Eccleſiam* collatorum. In Honorem Dei quidem (α.) *Feſtum SS. Trinitatis* v. *Chytræ.* Faſt. Chriſt. lib. V. p. 263. *Dreſſer.* de Feſt. p. 79. 80. *Hildebr.* Enchir. p. 59. 60. *Meiſn.* Coll. Ad. XI. 48. p. 214. Microl. c. LX. p. 130. *Rupert. Tuit.* de Div. Off. lib. XI. quod & alio nomine *Octava Pentecoſtes*, vel *Poſt Pent.* audit, Pontificiis præſertim, qui ab inde numerare ſolent Dies Dominicos, quos vulgatim *poſt Trin.* vocare ſolemus. (β.) Feſta JEſu Chriſti (1.) *annunciati*, die ſcil. *XXV. Mart.* cujus diei ſingularia his verſibus complexi fuêre:

Salve Feſta dies, quæ munera noſtra coërces:

Angelus

Angelus eſt miſſus, & paſſus in cruce
Chriſtus.
Eſt Adam factus, ſed eodem tempore lapſus:
Ob meritum decimæ cadit Abel fratris ab enſe:
Offert Melchiſedec: Iſaac imponitur aris:
Eſt decollatus Chriſti Baptiſta Johannes:
Eſt Petrus captus: Jacobus ab Herode peremtus:
Corpora Sanctorum cum Chriſto multa reſurgunt:
Latro antè tamen per Chriſtum ſuſcipit Amen!

quos *S. Bernhardo* tribuit *Phil. Bergius* Chron. lib. VII. in ſupplem. *Durando* autem *Carion.* in Chron. p. 179. Quo eodem die *innocentes mortuos: Goliathum occiſum; Davidem mortuum, ut & Moſen; Eliam cum CCC. Prophetis occiſum, & Mariam Virg. in cœlum aſſumtam* tradit

Chaſſanæus Catal. Gl. M. parte XII. conſider. 42. fol. 576. b. ſed quâ fide, ipſe viderit. Vide hæc & alia non pauca verſiculis comprehenſa apud *Alſtedium* præcogn. Theol. lib. II. cap. 116. p. 415.

Hæc eſt illa dies quinta & viceſima
MartI
Feſtum Evangelii, Feſtorum nobile Feſtum,
Maxima mirorum quo mira patrata feruntur.
Factus homo Deus eſt. Meritò hinc Eccleſia cantat.
Hæc eſt illa dies, Dominus quam fecit, ovemus,
Perq; vices Domini Laudes iteremus in illâ.
Atq; ea ſat poterant auguſtam hanc reddere lucem;
At ſuperant dicenda. Patrum quæ cura notavit
Hâc quoq; facta die. Mundi textura peracta eſt:

Primus

Primus in orbe Pater ſine pâtre creatur Adamus.

Labitur, à lapſu promiſſo ſemine ſurgit.

Hâc idem moritur, qui mortem obduxerat orbi.

Hâc & Abelus obit fraterno vulnere cæſus.

Hâc caſtam emiſit quoq; Noi as arca columbam,

Hác Sodoma ignitis cœlo perit hauſta procellis.

Hâc Abraham fidei ſpectamen mactat Iſacum.

Hâc idem Lothum devicto ex hoſte recepit.

Hâc & Melchiſedeck hominumq; Deiq; ſacerdos

Offert victori panemq; ac dulcia vini.

Venditur hâc Joſeph. Hâc poſthuma ſecla Jacobi

Primigenis Pharia caſis arva hoſtica linquunt.

Hâc & Davides, minimus de germine Fratrum
Auſpicio Domini juſtus Rex dicitur unctus.

Exceprſit hos ex eodem *Gisb. Voëtio* Diſpp. ſelect. part. II. num. I. §. 4. pag. 12. 13 Interim de hoc Feſto ulteriùs conferantur *Auguſtinus* de Sanctis, ſerm. XVII. &c. fol. 354. 355. *Bebel.* l. c. p. 395. *Bernhard.* fol. 4-10. 30 33 in theſauro p. 86. *Camerar.* Homil. GrL. p. 118. *Chytræ.* lib. III. p. 145. *Concil. Tolet. X.* can. 1. Tom. 2. Concil. fol. 130. a. b. *Hoſpin.* de Feſt. Chriſt. c. 8. fol. 44. 45. *Kemp.* de Eccl. Armen. cap. V. §. 13. Kirchen-Ordn. fol. 305. *Meiſner.* Coll. Adiaph. p. 113. *Neandr.* Erot. L. Gr. in protevang. Jac. p. 373. *Rivand.* l. c. part. 1. fol. 4. *VVilck.* p. 198. 199. Conf. *Hildebr.* Enchir. p. 51. unde non injuriâ mireris *Franc. Sylvium*, aſſerentem *hanc feſtivitatem in ſolâ Hiſpaniâ celebrari*

brari, addit. ad Caranzam pag. 4:8.

CXV.

(2.) N*Ati* v. *Amalar. Fort.* III. 41. fol. 361. *Bald.* Cas. Conſ. p. 474-479. *Beleth.* c. LXIX. p. 123. *Bellarmin.* fol. 476. 479. *Bernhard.* fol. 10-20. *Cent. Magd.* capp. VI. *Chytræ.* l. XII. p. 526. *Concil. Arvern.* can. XIV. fol. 66. *Ditmar.* p. 25- 61. 79. 117. 173. 214. *Dreſſer.* de Feſt. p. 167. *Fulgent.* in opp. pag. 657. *Gregor. Tur.* Hiſt. Fr. l. II. c. 13. p. 69. III. 17. 119. *Hieron.* Epiſt. 134. fol. 138. *Hildebr.* Ench. p. 43. it. de Natal. vet. c. XII. p. 68. *Hoſpin.* fol. 109. *Iſidor. Hiſp.* de E. O. l. 25. *Lampad.* part. III. p. 118. pr. *Meiſner.* l. c. p. 113. *Microl.* c. XXXIV. p. 89. *Niceph.* H. E. XIIX. 38. fol. 1146. *Pareus* l. c. p. 1523. *Prudent.* p. 101-106. *Rivand.* fol. 3. b. 10. 22. *Lamb. Schaffn.* p. 14. 29. 31. &c. 35-38. 40. &c. 66. 81. 96. 101. 131.

160. 208. 220. 239. &c. 244. *Scheræ.* p. 87. *Söſſing.* ſæcul. 1. p. 3-16. *VVilck.* p. 23-68. *Zanch.* fol. 606. *Zepper.* pag. 163. Circa quod auguſtiſſimum Feſtum non immeritò in *abuſivas illas proceſſiones*, in vigiliis ejusdem haberi ſolitas, invehitur *Scribanius Arcularius* pecul. tr. & *Chreſſulder* in Larvis Natalit. vulgus vocat **des heil. Chriſts gehen.** v. *Beleth.* c. LXX. p. 212-224. *Hildebr.* l. c. p. 72. &c. *Quiſtorp.* p. 5. 6. *Rhenan.* Rer. Germ. lib. I. fol. 3. f. *Bonifacius*, Germaniæ Apoſtolus conquerebatur, *Germanos Romæ vidiſſe ejusmodi Paganiam*, ſcil. *Paganorum conſuetudine choros duci per plateas, & acclamationes more gentilium, & menſas illâ die vel nocte dapibus onerari* apud *Caranzam* p. 506. 507. & *Rhenan.* l. c. qui & vernaculum **Weinacht** à nocte vinoſâ deducit. Quid interim Romæ agat Sanctiſſimus ille, expedietur §. *CLXXIX.* De ſuper-

ſuperſtitione mutatæ mediâ nocte in vinum aquæ horrendum exemplum memorat *Joh. H. Urſinus* Silv. Theol. Symbl. n. *LXXXV*. p. 158.

XCVI.

(3.) C*ircumciſ. Alſted.* p. 23. 24. *Ambroſi* ſerm. XVII. f. 235. 236. *Aventin.* Annal. lib. I. fol. 22. lib. VII. fol. 479. *Bebel. Bell.* & *Bald.* l. c. *Beleth.* c. LXXI. pag. 128. &c. *Bernh.* fol. 18. *Chytræ.* pag. 21. 22. *Concil. Turon. II.* can. 23. fol. 73. *Antiſiodor.* cap. I. fol. 95. c. conſ. *Capp.* Græcar. Synod. LXXIV. fol. 117. & Epiſt. Zach. Papæ, Tom. 2. Concil. fol. 111. a. *Dreſſer.* de F. pag. 5-9. *Hildebr.* Enchir. p. 45. *Hoſpin.* de Feſt. Chriſt. fol. 25. 26. *Meiſn.* Coll. Ad. p. 213. *Microl.* c. XXXIX. p. 95. *Rivand.* fol. 22. &c. *Wilk.* pag. 69-99. *Zepper.* l. c. (4.) *Manifeſtati, & à Magis adorati Alſted.* p. 100. &c. 404. *Ambroſ.* ſerm. XIIX- XXI.

f

fol. 235. *Bebel. Bellarm. Bernh.* l. c. *Bucholc.* Ind. Chronol. pag. 204. *Calixt.* Hiſt. Mag. p. 2. 3. *Camerar.* p. 52. *Cent. Magd.* capp. VI. *Chytræ.* p. 24. *Codin.* l. c. *Ditmar.* p. 214. m. *Dreſſer.* de Feſt. Chriſt. pag. 9-12. *Fulgent.* pag. 669. &c. *Gretſer.* ad Codin. III. 2. fol. 235. *Hieron.* l. c. *Hildebr.* Enchir. pag. 46. *Hoſpin.* de Feſt. Chriſt. fol. 27-30. *Iſidor.* Hiſp. de Offic. Eccl. I. 26. & Origg. lib. VI. c. 18. f. 31. b. 7. *Kemp.* l. c. *Leichn.* de Temp. Magor. *Microl.* cap. XL. fol. 97. *Neand.* l. c. *Papp.* p. 88-90. *Prudent.* p. 106-114. *Rivand.* f. 23-25. *Scheræ.* p. 87. 88. *Wilk.* p. 133-168. *Wolffius* Lect. Memor. Centen. I. Tom. 1. fol. 10.

XCVII.

(5.) PRæſentati, die Purific. Mariæ. *Bebel.* l. c. *Bejerl.* p. 833. *Beleth* pag. 144. b. *Bernh.* fol. 25. *Chytræ.* p. 78. *Dreſſer.* pag. 20. *Faſcic.* T. ad

Ann.

Ann. 534. *Gerhard.* Loc. Theol. Tom. V. §. 227. pag. 668. *Hahn.* Poſtill. Proph. part. I. p. 116. *Hild.* Enchir. p. 47. 48. *Hoſpin* de F. C. f. 33. *Rivand.* f. 3. b. 29. 30. *Schaffnab.* pag. 106. 237. 242. *Staplet.* Promt. Cath. p. 2. p. 36. *Wilk.* p. 168 - 189. (6.) *Patientis* (α) *die viridium*: *Auguſtin.* Ep. CXIX. c. 18. pag. 599. *Bernh.* fol. 34. *Buxtorff.* Inſt. Cœn. p. 24. 25. *Chytræ.* p. 150. *Cyprian.* f. 454. *Camerar.* p. 141. *Cruſ.* p. 291. *Concil.* Tom. 2. fol. 109. *Ditmar.* p. 125. pr. *Greg.* T. IIX. 43. pag. 452. *Hildebr.* de Rit. §. 11. *Hoſpin.* de Feſt. Chriſt. fol. 47. *Iſidor. Hiſp.* de E. O. l. 28. *Riv.* fol. 38. *Schere.* Miſcell. p. 88. *Zanch.* l. c. (β) & *die Paraſceves.* vide *Alſted.* p. 320. *Auguſtin.* ſerm. CXXX. de T. fol. 293. *Cent.* M. III. fol. 120. 60. *Chemn.* Ex. C. Tr. p. IV. de Indulg. ex *Burchardo*, ubi & vernaculum Kar-Freytag explicat pag. 115. m. *Confeſſ.* *Petric.*

Petric. c. V. fol. 5. b. *Ditmar.* Chr. p. 126. *Hildebr.* Enchir. p. 54. *Hoſp.* de Feſt. Chriſt. fol. 49. 50. *Iſidor. Hiſpal.* O. E. I. 29. *Rivand.* fol. 5. b. 41. 42. *Rupert. Tuit.* de Div. Off. lib. VI. *Scheræ.* p. 88. *Socrat.* H.E. V. 21. fol. 697. e, f. *Sozom.* VII. 19. fol. 433. *Theodorus Lector* Collect. lib. II. fol. 188. a. De *Cereo*, *igne*, *cryſtallis Paſchalibus &c.* vide *Beleth.* cap. IIX. pag. 191 - 195. Concil. Tom. 2. fol. 109. c. *Lezner.* Hiſtor. S. *Bonifac.* cap. XII. pag. 27. pr.

IIC.

(7.) R*Eſurgentis*: cujus quidem Solenniſſimi Feſti celebratio, quô præciſè die olim ante communem Calendariorum uſum inchoanda, quantam olim habuerit controverſiam, quantasq; in Eccleſiâ DEI turbas diu ſatis dederit, etſi peculiarem ſibi operam depoſcere videatur, in præſenti tamen nec

nec opus eſt, cùm concordemus hodiè, nec etiam commodum, quia nimis opella excreſceret; ſin verò cuidam libuerit omnem eam rem accuratiùs fuſiùsq; pertractare, ei ſatis abundèq; facient ſequentes Scriptores benè multi, varia hujus Feſti conſiderantes. v. g. *Albaſtin.* Obſerv. lib. I. cap. 15. p. 68. *Alſted.* p. 320. *Ambroſ.* Epl. X. 83. fol. 91. & de Myſt. Paſch. f. 163. *Amalar.* *Fort.* I. 34. f. 327. *Avent.* f. 210. 280. *Aug. Conf.* apol. art. VII. p. 151-155. *Auguſtin.* de Hær. c. XXIX. p. 157. & Epl. CXIIX. ad Jan. c. 1. p. 579. CXIX. 1. p. 583. *Balduin.* l. c. *Balei* Acta R. P. p. 10. *Barth.* ad Hermæ Paſt. p. 676. *Becan.* Man. I. 5. 84. p. 104. a. f. *Bellarm.* II. 4. 3. cap. 11. 12. fol. 476-478. *Bernh.* fol. 36. *Botſacc.* Moral. Ged. *Bucholc.* Ind. Chr. p. 166. 180. 225. 342. *Calixt.* l. c. *Camerar.* Hiſt. Syn. Nic. p. 25. 74. 87. & Homil. præf. it. p. 30. 156.

Ca-

Digitized by Google

Carion. Chr. p. III. l. 4. p. 553. &c. *Carpz.* Iſag. p. 699. *Cent. M.* capp. VI. *Chemn.* Exam. p. IV. p. 258. *Chytræ.* p. 271. *Codin.* l. XI. c. 14. *Concilior.* Tom. 2. fol. 4. a. f. in decretis *Vigilii.* num. 5. *Confeſſ. Petrick.* c. VI. fol. 6. 7. LXXIX. t. 243. a. XCI. fol. 275. &c. *Cruſ.* Civ. C. p. 393. *Cunæ.* de Rep. Ebr. III. c. 12. p. 171. &c. *Cyprian.* fol. 427. &c. *Dannhavv.* Chriſte. act. I. th. 2. phænom. 1. p. 481. *Joh. C. Dieteric.* Antiqv. Bibl. ad. Ex. 24. 3. fol. 184. c. *Diſpp.* plures de hôc feſto. *Ditmarus* ſæpiculè. *Dreſſer.* de F. p. 49. & *Millen.* V. p. 179. 15. *Euſeb.* H. E. V. 22. VII. 15. 17. de vit. C. III. 5. 13. 17. 18. IV. 37. *Faſcic. T.* Ann. 154. 194. *Fhelav.* de Eccl. Gr. p. 98-106 *Gerhard.* Homil. part. II. dedic. *Gregor. Turon.* ſæpiſſ. *Gretſer.* in Codin. lib. III. c. 9. fol. 255. *Hildebrand.* Enchir. p. 55. & de Rit. §. 25. 26. Hofmeiſter Panace. p. 85. *Hoſpinian.* de

Feſt.

Feſt. Jud. cap. V. fol. 11. b. & de Feſt. Chriſt. c. IIX. fol. 60-64. *S. Jacobus* in protevangel. ed. Neand. p. 357. *Ignat.* Ep. l. c. *Iſidor. Hiſpal.* de E. O. I. 21. & Origg. VI. 17. fol. 30. 31. *Legenda.* fol. 15. b. 1. m. *Lezner.* l. c. *Martinii* Lex. Philol. fol. 2527-2531. *Meiſner.* Coll. Ad. p. 213. *Microl.* cap. LIV. pag. 120-122. *Niceph.* H. E. XIIX. 53. fol. 1165. *Paduan.* Cat. Temp. ann. LVII. p. 373. *Papp.* Epit. H. E. præcogn. Chronol. p. 11. & membr. IV. p. 723. 748-752. 816. 855. 1040. c. *Pare.* Comm. ad Rom. col. 1523. conf. ejusd. Corp. Doctr. Catech. p. 466. *Platina.* pag. 8. b. 22. a. f. *Polyd. Virg.* VI. 7. p. 505. *Reiher.* Synopſ. Phil. de Comp. §. 67. p. 415. b. *Reihinck.* Retract. part. I. art. 1. pag. 21. &c. *Reinking.* Regim. ſæcul. lib. III. 1. 2. §. 24. p. 504. a. f. *Rivand.* fol. 2. 3. 43-55. *Rupert. Tuit.* lib. VII. *Sacc.* Poſt. part. IV. fol. 163.

162. Sachſ. Kaiſer. Chr. part. I. fol. 276. *Schaffnab.* ſæpiſſ. *Schæræ.* Miſcell. p. 88. &c. *Sixt. Sen.* lib. VI. ann. 110. fol. 514. c. *Spangenb.* Comput. Eccl. it. Chron. Corinth. cap. LIII. fol. 61. b. 63. a. f. *Skumienovv.* Epl. Paſchal. *Socrat.* H. E. I. 5. IV. 23. V. 20. 21. VI. 10. 16. 17. VII. 5. 25. 29. *Sozom.* I. 15. 20. II. 9. VI. 24. VII. 18. 19. IIX. 1. 21. *Theodorit.* I. 9. 10. 11. 14. *Varenii* Ration. Theol. ſæcul. I. præamb. p. 28. 29. *Victor.* in Chron. p. 21. pr. *VVendelin.* Theol. Chriſt. *II.* 6. 14. pag. 619. *VVeſthemer.* p. 502. *Zanch.* fol. 614. b. Vernaculum Oſtern / quomodo ab Urſtänd / & hoc ab Auferſtehung deſcendat, v. *Hottinger.* Faſcic. Diſſert. I. de reſurr. §. 5. lit. e. pag. 4. pr. Confer. heic §. *LXXIIX. LXXIX. LXXXII.*

IC.

(8.) A*ſcendentis.* v. *Auguſtin.* Ep. *CXIIX.* c. 1. p. 579. pr

& de

& de T. ſerm. CLXXIII. &c. *Bellar.* Tom. 2. fol. 480. a. *Bernhard.* fol. 41. *Chytræ.* p. 239. *Cyprian.* fol. 476. *Ditmar.* pag. 42. pr. *Dreſſer.* de Feſt. p. 42. f. *Finck.* Can. Theol. Cent. IV. medit. 4. pag. 288. *Paræ.* ad Rom. l. c. *Ravanell.* addit. Tom. 1. fol. 307. *Schaffnab.* p. 77. a. 98. b. *Zanch.* f. 615. b. *Zepper.* l. c. Feſtum Corporis Chriſti Fronleichnams-Tag / quantâ cum pompâ μετ' πολλῆς φαντασίας à Papicolis celebretur, frequentetur, obſervetur, ad ſtuporem usq; ſuperiore anno *d. III. Julii.* Erforti hisce meis oculis vidi, imò animitùs deteſtatus ac nunquam ſatis demiratus fui illos præprimis *Patres*, Rectorem, Doctores, Canonicos clericos nec non Politicorum primores (quos *Laicos* vocant) illuſtri ſtemmate ſatos, *divites, nobiles, pauperes, ſenes, juvenes, viros atq; mulieres*, ut *Fr. Coſterus* in Epl. ad Greving-

hov.

hov. loquitur, nudis omnes capitibus per urbem vicatim circulantes ardentiſſimamq; devotionem oculis, lectione, cantione, geniculatione (mulieres præſertim dalmaticis cum veſtibus in medio ſæpè luto) præ ſe ferentes: miſertꝰ deniq; intentos adeò ſuæ huic religionis exercitio, cujus fructum vel beneplacitum divinum pervidere nequibam: grande nefas (reputabam) oportet commiſſum fuiſſe à *pientiſſimâ* (ſcilicet) *Evâ*, quæ recluſa in otio, *Urbano IV*. pro familiaritate, quæ ei cum Pontifice intercedebat, inſtitutionem hujus feſti ſuggeſſiſſe memoratur à *Baléo* in Actis Rom. Pont. p. 309-312. adde *Bellarm.* de verbo DEI lib. II. c. 16. *Bucholc.* Ind. Chronol. p. 348. 358. *Naucler.* Generat. XLIII. volum. 2. fol. 226. *Platin.* p. 214. b. f. *Polydor. Virg.* lib. VI. cap. 8. Nec incommodè recordabar *Moſcholatriæ Iſraëlitarum*

Digitized by Google

tarum, *Exod. XXXII.* cujus ne cum Pontificiâ comparationem heic inſtituam, dudum idem fecit *Max. Rev. DN. D. G. Mœbius* in Moſchol. ſect. III. diſp. 2. Et, quid multis? Ringantur licet & multis deblaterent *Bejerlink* Concion. Sel. p. 532. 537. *Bellarm.* Tom. 2. fol. 450. *Clementinæ III.* 16. de Reliq. & v. 5. fol. 240. &c. *Specul.* Exempl. in append. pag. 70 - 75. omnes tamen eorum fumi in auras abeunt, omnesq́; heic deliteſcentes impoſturas dudum detexerunt *Boxhorn.* Harmon. Evchar. pag. 216. &c. *Bulling.* de Orig. Error. part. II. p. 12. p. 241. 242. *Calixt.* de Sacrif. §. 115. *Carion* Chr. p. *III.* lib. 5. pag. 801. *Dreſſer.* de Feſt. p 83. *Gerhard.* Iſagog. p. 1181. a. f. *Heilbrunn.* Uncathol. Pabſt. fol. 161. *Hoë* Evangel. Handbüchl. art. *IIX.* p. 181 - 187. *Reihink* Retr. part. *II.* artic. 8. pag. 202 - 224. *Rivand.* l. c. *Wolffius* l. c. XVI. Tom. 2.

fol. 354. *Zeam.* Uncathol. Pabſt. part. *II.* fol. 349-360.

C.

γ) FESTUM SPIRITUS SANCTI, ſive *Pentecoſte*, ſive *Nonus Dominicus*, ut *Evagrio* audit H. E. lib. 1. cap. 3. fol. 491. v. *Albaſpin.* cap. 43. pag. 322. *Alſted.* p. 356. a. f. b. *Amalar. Fort.* de E. O. lib. *I.* cap. 36-38. fol. 328. &c. *Ambroſius* ſerm. LXI. fol. 254. *Auguſt.* ſerm. CLXXXI. & Ep. l. c. (adde *Danai* Paratitla p. 30.) *Balduin.* l. c. *Beleth.* p. 243-248. *Bellarm.* fol. 478. *Bernh.* fol. 45. *Canon. Apl. XXXVII. Nicæn. XX. Eliberin. XLIII. Arvern. XIV. Cent. Magd. IV.* f. 449. *Chytræ.* pag. 249. *Cruſ.* pag. 429. *Cyprian.* fol. 471. *Ditmar.* pag. 42. 128. 157. 175. *Dreſſer.* pag. 76-79. *Fhelav.* pag. 32. *Gerhard.* Homil. part. *II.* epl. dedic. *Hildebr.* Enchirid. pag. 59. *Iſidor. Hiſp.* de O. E. I. 33. & Origg. lib.

lib. VI. 18. f. 31. b. *Machiavell.* Hiſt. Florent. lib. *VII.* pag. 395. *Majer.* Protheor. Hieroth. c. *IV.* p. 29. &c. *Meiſn.* Coll. Ad. p. 213. *Microl.* cap. *LIIX.* pag. 127. *Pare.* l. c. *Polydor. Virg.* l. c. p. 507. *Quiſt.* p. 9. *Rivand.* fol. 2. a. 5. b. 61. &c. *Rupert.* lib. X. *Schaffnab.* ſæpiſſ. *Scheræ.* p. 89. *Zanch.* fol. 615. a. m. f.

CI.

PRætereà, etſi ſemper & ubiq; primariò honorem divinum intendamus; *memoriam* tamen (*memoriam inquam, non cultus, ſed imitationis*, juxta *Magnif. DN. D. Scherz.* Colleg. Anti-Socin. diſp. CXXX. pag. 1053. pr.) piamq; recordationem *Angelorum* & *Hominum* non planè omittimus: v. g. Sacra noſtra celebramus (1.) *Die Michaëlis* (v. *Bernhard.* fol. 60. &c. *Camerar.* p. 34. *Chryſoſt.* Pſegmat. p. 11. 47. *Chytræ.* p. 436. *Dreſſer.* p. 120. &

Digitized by Google

Millen. VI. p. 184. *Hildebr.* Enchir. p. 61. *Hoſpin.* de Feſt. Chriſt. fol. 95. *Rivand.* Feſt-Chron. part. 1. fol. 4. a. 95. 101. *Schaffnab.* Hiſt. Germ. p. 28. 31. 71. 118.) (2.) *Die Nativitatis Johannis Baptiſtæ* (v. *Ambroſ.* ſerm. LXIV. fol. 256. *Bernh.* fol. 47. *Chytræ.* p. 249. *Ditmar.* pag. 111. 128. 162. 192. m. 201. pr. *Hildebr.* l. c. *Rivand.* fol. 70. *Quiſtorp.* p. 10. Sachſ. Kaiſer-Chr. part. IV. fol. 187. *Schaffnab.* p. 223.) (3.) *Die Viſitationis Mariæ* (v. *Bucholc.* Ind. Chron. p. 20. &c. *Camerar.* Homil. 245. *Concil Baſil.* ſeſſ. XLIII. fol. 687. *Dreſſer.* de Feſt. pag. 98. 99. *Chytræ.* p. 320. *Hildebr.* Ench. p. 60. *Hoſpin.* de Feſt. Chr. fol. 79. b. *Jacobi* protevang. p. 373. *Sacc.* parte IV. fol. 176.) *Bacchanalia* ne numerare quidem libet, interim, ſi volupe, vid. *B. Carpzov.* Defin. Ecclſt. lib. II. c. 17. num. 164. fol. 397. *Joh. C. Dieter.* Antiqv. Bibl. fol. 770. *Neandri* Bac-

chan

chan. *Voët*. diſp. part. III. num. 100. pag. 1483.

CII.

D*imidios* quod concernit Dies Feſtos, eorum non adeò multi ſuperſunt, poſtquàm repurgavit Baſilicas à fermento Pontificio D. *M. Lutherus*: illi quippe magnum nobis texerent Catalogum *Sanctorum*, *Martyrum*, & *Confeſſorum*, velut ultra 191000. recenſet *Petrus de Natalibus* libris XII. integris, non connumeratis *ſociis*, *pluribus & innumerabilibus*, quorum CXII. vicibus meminit, atq; ita innumerabilem tacitus prodit eorum numerum; qui tamen in quantum excreverit in hunc usq; diem, judicent, queis ex *Novellis* modernæ canoniſationes innotuerunt. Interim Conf. *Dieter*. Cat. p. 116. *Hoſpin*. de Feſt. Chriſt. fol. 16. a. f. 98. 99. *Lobech*. in A. C. p.

395. *Menzer.* Exeg. A. C. p. 396. *Pare.* ad Rom. col. 1523. *Piccard.* Römiſch Bienenkorb part. II. c. 16. p. 167. a. m. f. *Zanch.* l. c. fol. 617. 620. *Wittebergæ* itaq; omnes alios dies, præter dictos modò feſtos, planè removit *Theander. Nos Wittebergæ*, inquit, *ſolis Dominicis & feſtis diebus ſabbatiſare quæremus, omnium ſanctorum feſta PRORSUS abroganda, vel ſiquid dignum in eis eſt, in Dominicalibus concionibus miſcenda eſſe putamus Feſtum Purificationis & Ann. pro feſtis CHRISTI, ſicut & Epiph. & Circumc. habemꝰ. Loco feſti Stephani & Johannis officium Nativitatis placet. Feſta S. Crucis Anathema ſunto. Alii faciant pro ſuâ conſcientiâ, vel aliorum infirmitate, quod ſpiritus ſuggeſſerit.* in Form. Miſſæ, *Nic. Hauſmanno, Epiſcopo Urbis Cygneæ* ſcriptâ, quæ extat Tom. 2. Jen. Lat. f. 557. Teſtaturq; id hodienum experientia, mihimet ipſi

ipſi integro quadriennio, quod ibidem exegi, ſedulò contracta.

CIII.

(*A.*) A*Poſtolorum* Memorias *Lipſiæ* in conſvetis itidem concionibus ſive Dominicis ſive profeſtis recolere ſolent, quorum nec apud antiquos veſtigia deſunt, v.g. (1.) *Andreæ*, vide *Bernh.* fol. 71. 72. *Ditmar.* p. 73. *Rivand.* f. 111. *Schaffn.* f. 101. 198. (2.) *Bartholomæi*, *Rivand.* fol. 89. *Schaffnab.* pag. 244. a. (3.) *Jacobi*, *Rivand.* fol. 56. *Schaffnab.* pag. 99. (4.) *Johannis*, *Luther.* l. c. *Rivand.* fol. 20. 21. (5.) *Matthæi*, *Ditmar.*. pag. 169. *Rivand.* fol. 94. (6. 7.) *Petri* & *Pauli*, *Ambroſ.* ſerm. LXVII. &c. fol. 257-259. *Cent. M.* IV. fol. 452. *Fhelav.* pag. 18. *Rivand.* fol. 79. *Theodorus Lect.* Collect. lib. II. fol. 186. (8. 9.) *Philippi* & *Jacobi* *Rivand.* fol. 55. *Schaffnab.* pag. 37. (10. 11.) *Simonis* & *Judæ*, *Ditmar.*

Digitized by Google

p. 168. *Rivand.* fol. 101. (12.) *Thomæ Rivand.* fol. 115. *Bernh.* f. 48. *Camer.* pag. 201. *Decretales* lib. IV. tit. 22. fol. 579. 582. *Auguſtin.* de Sanct. *Dieteric.* l. c. *Hoſp.* de Feſt. Chr. f. 69. (*B.*) *Martyrum* pecularis Memoria non recolitur, niſi quando exempli locô eorum vel pericula vel conſtantia adducuntur. Olim tamen non infrequens erat: v. g. (1.) *Cypriani* apud *Ambroſ.* ſerm. LXXIII. LXXIV. f. 259. 260. *Evagr.* H. E. IV. 16. fol. 582. e. f. g. (2.) *Georgii*, apud *Schaffnab.* p. 146. b. pr. (3.) *Ignatii*, *Evagr.* I. 6. fol. 503. *Hoſpin.* de Feſt. Chr. fol. 8. 14. 15. (4.) *Laurentii*, apud *Ambroſ.* ſerm. LXXII. fol. 259. *Ditmar.* p. 22. 24. (5.) *Martini*, apud *Bernh.* fol. 69. *Concil. Turon. II.* can. 19. fol. 71. f. *Matiſcon. I.* cap. 9. f. 89. d. *Ditmar.* pag. 149. *Rivand.* fol. 108. *Schaffnab.* p. 70. a. f. (6.) *plurium ſimul*, *Ambr.* ſerm. *LXXV.* ſeqq. adde *Hildebran.* Enchir. p. 61. &c. CIV.

CIV.

(C.) M*Ariæ Magdalenæ* dies dimidius inſumitur *Dresdæ*, itemq́ꝫ in diſtrictu Electorali Metallico, atqꝫ adeo Patriâ ipſâ meâ dulciſſimâ. Meminerunt ejusdem *Ambroſ.* ſerm. LIIX. fol. 253. *Camer.* Hom. pag. 260. *Dreſſer.* de Feſt. p. 105. *Hoſpin.* de Feſt. Chr. fol. 83. 84. *Rivand.* fol. 85. Sachſe Käyſer. Chron. part. IV. fol. 212. (*D.*) Pari pacto aliorum ſanctorum memorias ac dies feſtos memorant *Cent. Magdeb.* Patresq́ꝫ paſſim. (*E.*) *Omnium Sanctorum* in genere dies nec ipſe nobis ſacer eſt, & quantumvis frequens ejus mentio apud veteres exiſtat (vide *Auguſtin.* de Sanct. ſerm. *XXXVII.* fol. 362. *Bald.* Caſ. Conſc. pag. 474. b. *Bellarm.* l. c. fol. 480. c. d. *Bernhard.* f. 61. 71. *Ditmar.* pag. 72. f. *Dreſſer.* de F. p. 129. & Iſag. Hiſtor. Millenar. V.

pag. 187. num. 73. *Gvalther.* Hom. in Evgl. part. *III.* fol. 1-5. *Iſid. Hiſp.* de D. O. lib. I. cap. 34. *Mirus* ſuper Feſt. Andr. fol. 515. *Rivand.* l. c. fol. 102. Sachſe part. *II.* fol. 68. *Schaffn.* pag. 20. a. f. *Stapleton.* Promt. Cath. part. *II.* p. 23. 266.) ſuſpectum tamen non immeritò reddit origo *Panthei* illius *Romani*, quod, ſicut olim fictitiorum deorum ſtatuis, ita nunc quoque poſtquàm à *Phocâ* (Imperatoris occiſore & ſucceſſore. Vide *Balei* Acta Rom. Pontif. p. 60-63.) Pontificibus conceſſum, *omnium Sanctorum* cœtui ab ipſis conſecratum legitur apud *Petr. de Natal.* Catal. Sanct. Lib. IV. cap. 159. fol. 85. b. 2. pr.

CV.

(*F.*) D*Edicationis*, ſive *Encœniorum* Dies ãniverſari9, Kirchweyhen/ Kirchmeſſen/ in oppidulis, vicis ac pagis reſidui, in majoribus urbi-

urbibus aboliti ſunt, etſi eorundem antiqua ſatis obſervatio deducatur ex *1. Maccab. IV.* 36. & *Joh.* X. 22. quam perſecutionibus licet interuptam, à *Conſtantino M.* tamen poſtliminiò redinſtauratam (v. ſuperiùs §. XLII.) & ſucceſſu temporis identidem retentam v. *Alſted.* Parat. Theol. p. 97. b. *Ambroſ.* ſerm. XC. fol. 268. &c. *Auguſtin.* ſerm. CCLII. &c. fol. 346. &c. & Epiſt. CCLI. pag. 957. *Bejerlinck.* p. 742. *Bellarm.* T. 2. fol. 466. *Bernhard.* fol. 74. *Balei* Acta R. P. p. 34. *Bucholc.* Ind. Chron. p. 297. m. f. *Caſal.* cap. XXXIIX. pag. 211. *Cent. Magd.* capp. *VI.* *Chryſoſt.* Homil. LX. in Joh. fol. 63. b. m. *Dreſſer.* de Feſt. p. 160. *Faſcic. T.* Anno 264. *Gregor. Magnus* lib. X. epiſt. 71. *Gregor. Naz.* orat. *XLIII.* Tom. 2. fol. 706. &c. *Gregor. Turon.* lib. *I.* cap. 6. & *II.* c. 16. *Hieron.* ad Euſtach. *Hildebr.* Enchir. pag. 63-66.

Hoſpin. de Feſt. Jud. p. 27. 28. & Chriſt. fol. 113. it. de Templ. fol. 380. *Iſidor. Hiſpal.* de D. O. lib. *I.* c. 35. & Origg. lib. *VI.* cap. 18. fol. 51. &c. *Linck* de Enc. Templ. *Loſſ.* Tom. *II.* annot. in N. T. fol. 347. a. Jungwitz l. c. p. 23. *Martinii* Lex. Phil. fol 663. *Ravanell.* Biblioth. S. Tom. 1. fol. 868. b. *Savar.* ad Sidon. Apoll. lib. *III.* ep. 15. pag. 264. *Schaffnab.* p. 15. a. f. 20. a. m. 26. a. f. *Sozom.* Hiſt. Eccl. lib. *II.* c. 25. fol. 255. a. *Theodorit.* lib. *I.* cap. 15. fol. 30. b. *VVeber.* de Converſ. German. c. *XI.* pag. 147. 148.

CVI.

NEc veteres modò recoluntur; verùm & noviter erectis Baſilicis ſolennes inſtituuntur hodienum Dedicationes, uti & *experientia* in communi teſtatur, & egregium ejusmodi ſpecimen SERENISSIMUS ac POTENTISSIMUS ELECTOR SA-

XO-

XONIÆ Patriæ noſtræ Pater Clementissimus ante hoc quadriennium edidit: arci quippe *Mauritioburgenſi*, quam, haut ita procul à principi ſede DRESDA diſtantem, animi cauſâ ſæpiùs inviſere ſolet, contiguam erigere cepit ANNO M. DC. LXI. PRO FIDE ET PATRIA (uti Nummus inauguralis habet) Baſilicam ſplendid. Opus *XI*. annorum, eamq́ʒ, quod *Inſcriptio* Unibonis Electoralis marmorei ediſſerit,

In Honorem.
NOMINIS. DIVINI. TUM. SUÆ.
POSTERORUMQUE. PIETATI.
EXER.
CITANDÆ. E FUNDAMENTO.
IN. HANC.
FORMAM. EXTRUI. CURAVIT. A. SAL.
M. DC. LXXII.

extructam verò Dædaleis operibus ornari, exornatam dedicari ſolenniter

Digitized by Google

niter juſſit, ac interfuit religioſiſſimè, ipſo *S. Johannis* feſto die: quæ omnia ac ſingula *Publicus huic Dedicationi dictus in Academia VVitteb. typisq; exſcriptus Panegyricus* ad Gloriam religioſiſſ. Principis Electoris mecum effatur. Ut nihil in præſens dicam de *Templo Hanovienſi*, cujus laudes deprædicat *Magnif. D. Joh. Meiſnerus* in Jubilæo ſeſquiſæcul. pag. 46. 47. & meminit *Vechnerus* in Breviario Geogr. pag. 83. f. 84.

CVII.

(G.) REformationis ſive Repurgationis illius, divinitùs per Lutherum abſolutæ memoriam ſolenni non minùs Jubilæo celebravit Genitor prædicti Electoris Noſtri nunquam ſatis deprædicandus Divus JOHANNES GEORGIUS I. *glor. memor.* ſub primi decurſum ſæculi, Anno M. DC. XVII. quod eloquuntur ejus Feſt. *Intima-*

tio-

tiones Elector. Actaq; publica, conciones item *Crameri*, *Lauterbachi*, *Lyſeri*, *Pandochei*, *Schleupneri* aliorumq; plurimorum, quibus addas quoq; *B. Joh. Hülſemanni* Ideam Boni Princ. edit. Lat. fol. 13. & German. fol. 18. 19. *Lungviz*. l. c. p. 28. *Finck*. de Monach. epl. dedic. Tentzels Widerleg. Fromm. pag. 353. &c. Quod piiſſimum Pientiſſ. Principis inſtitutum miris modis (*pro more* ſcilicet *ſuo*) *Laur. Bejerlinck* ſugillare, & *tanquam contra Scripturam, non Judaicum, nec Evangelicum, nec Catholicum*, ſed *ut Ethnicum* traducere non erubuit Concion. ſelect. IL. cui rubrica *de Lutheri Canoniſatione* p. 869-891. adde *Rœſtium* & *Vetterum* in Pſeudo Jubil. Verùm enim verò nos de nugis & nugivendis illis *minus laboramus, quàm de ranis paluſtribus*, ut proverbiatim loquar cum *Eraſmo* Chili. III. Cent. 1. ad. 76. f. 138. b. ipſe

b. ipſe, qui nobis hâc in parte illudit, ſit *Micholita*, quod nobis aliàs nomen impingere conatur Concion. XIV. & XXIX. p. 284. m. 535. f. Celebratum devotè fuit illud Jubilæum ſeculare à majoribus noſtris, *rinxerit* licet, *& commotus integris* XXX. annis fuerit univerſus Germaniæ orbis, *rumpantur ut illa pfaffis*, quod eis olim occinebat *Caſp. Bruſchius* apud *Joh. VVolfſium* Lection. Memor. Tom. 2. Centenar. XVI. fol. 586. a. f.

CIIX.

DIvino quin ergo inſtinctu poſt ſpatium ſesquiſæculare *Laudatiſſimus* rurſùm Elector Noſter ſuaptè ſpontè ſolennitatem iſtius Jubilæi redintegrari mandabat Anno M. DC. LXVII. prid. KL. Oct. quod ipſum, credibile & effabile vix eſt, quantâ cum devotione *Witteberga tunc degentes* celebraverimus

rimus per diem integrum; *ibi* quippe, *Lipſiæ* & *Dresdæ* tantùm eôdem anno peragebatur, de quo v. *Jubilæ.* ſesquiſæcul. modò citatum; ſed poſtmodum per *Univerſam Ditionem Electoralem* & ſolenne & anniverſarium eſſe voluit Ipsius Clementia: quod non eâ quidem fini profero, ut *Soli lumen fœnerer*; ſed ut Laudib9 AUGUSTISSIMÆ RUTÆ SAXONICÆ quantulumcunq; accinam, Solariorumq; Radiorum Faventiam ſubmiſſiſſimam me deſiderare conteſter, quâ benignâ per omne Vitæ Tempus celebrationi talium Jubilæorum & ipſi mihi inſervire detur!

CIX.

(*n.*) NOn abſimiliter alios quoq; iſtiusmodi Feſtos dies Sereniſſ. & Potentiſſ. Noſtri JOHANNES GEORGII ſuis præiverunt pro aliis divinis Beneficiis v. g. (1.) aliud

aliud ſæculare Anno *M. DC. XXX.* d. 25. Junii ob *Memoriam* exhibitæ *Auguſtanæ Confeſſionis, cujus Gloriam in Deum rejiciens, ſolennem in Eccleſiis Triumphum decernebat ELECTOR Devotiſſimus*, eloquente *D. Joh. Hülſem.* l. c. fol. 12. & edit. Germ. fol. 20. f. teſtanturq; hodienum extantes *Nummi memoriales* cum inſcriptione

1530. JOHANNES. Turris fortiſſima Nomen Domini.

1630. JOHANNES GEORGIUS. Confeſſionis Lutheranæ Auguſtæ exhibitæ ſæculum.

v. rurſùs *Acta publ. Intimat. Elect. preces pecul. Jubil. VVitt.* l. c. *Lungv.* p. 32-45.

(2.) Sic Anno *M. DC. XXXII.* de partâ *ad hanc Urbem* inſigni victoriâ. *Lungvv.* p. 48. f.

(3.) Anno *M. DC. XXXIII.* de eâdem *ad Lüzenam. Lungviz.* p. 50.

(4.) Anno *M. DC. XXXIV.* fuſis

ad

ad Lignitium Papiſtis. *Lungvviz.* pag. 52. 53.

(5.) Anno *M. DC. L.* & decurſo ſæculi dimidio, & pace univerſali in Imperio paulò antè reſtabilitâ, v. *Dan. Henrici* de Chriſtian. pag. 1. *Lungvviz. III.* 7. pag. 27-33.

(6.) Anno *M. DC. LXIV.* pace cum Turcâ de novo (*faxit Deus ut perenne!*) initâ,

(7.) Anno *M. DC. LXIIX.* Hiſpanô Gallôq;, mediante Electore eodem, inter ſeſe reconciliatis.

(8.) ita pronuper *d. 7. Junii Torgaviæ* magno cum Pietatis fervore agebatur *Jubilæum* ſæculare *Chriſtianæ Concordiæ*, illo die primùm exhibitæ; cujus demum plenariè ſubſcriptæ ſæculum, ſi Deus vitam eò usq; permiſerit, ad Annum *LXXX.* univerſali Eccleſiarum Evangelicarum Jubilo celebrandum perhibetur.

(f.) *Feſtum Gregorianum*, velut

in

Digitized by Google

in locum *Hilariorum* apud Romanos ſucceſſit, juxta *Roſin.* Antiqv. R. lib. *IV.* c. 5. p. 364. m. f. ex *Herodiani* lib. 1. pag. 54. 55. & *Adr. Turneb.* Adverſar. lib. *XXIV.* cap. 45. Tom. 2. fol. 966 - 967. ne planè intactum linquatur vid. *Chytræi* Faſtos lib. *III.* pag. 152. & *Dreſſer.* de Feſt. pag. 36-39.

CX.

AD ſolennitatem talium Feſtorum (1.) *exornantur* antiquo more *Baſilicæ* v. *Beleth.* cap. CXV. pag. 212. *Durand.* lib. 1. *Hoſpin.* de Templ. lib. *II.* c. 24. fol. 273. *Polyd. Virgil.* de Inv. Rer. lib. V. c. 1. p. 379-383.
Et populus Feſto concolor ipſe ſuo eſt, uti de Romanis olim canit *Ovidius* Faſtor Lib. *I.* verſ. 80. (2.) Circa Feſtum Paſchatos *captivi* olim *è carceribus dimittebantur, ut cella gemituum, triſtitiæ domus, Plutonis apud ſuperos hoſpitium, locus perpetuæ*

noct

nocte cœcatus aliquando infuſione lucis albeſceret, prout de hoc more loquitur *Caſſiodorus* Variar. Lib. *XI.* epl. 40. *Hodie patent carceres, & damnati libertate donantur: ſeveritate depoſitâ Judices manſveſcunt & undiq; conjugata pietatis negotia quaſi abortivas traditiones antiquas ſepeliunt, & Chriſtianæ religionis parturiunt novitatem*, exclamante *Cypr.* ſerm. de Unct. Chriſmat. fol. 454. conf. *Matth. XXVII.* 15. &c. *Feſſel.* Adverſ. S. lib. X. c. 2. ſ. 4. pag. 502. 503. *Gerhard.* Harm. Paſſ. cap. XI. pag. 108. *Dilherr.* diſp. Acad. Tom. I. diſp. 13. ſ. 10. pag. 502. *Schmid.* in N. T. fol. 361. b. *Urſini* Anal. Sac. vol. I. lib. 1. num. 41. pag. 52-54. ita ſuperiore ſeculo *Venetiis* ob partam de *Turcis* ad *Echinadas* inſignem victoriam, *ut majoris lætitiæ indicium extaret, carceres aperti, omnesq;, qui non ob maxima facinora capti erant, dimiſſi ſunt*, referente *Ho-*

Honigero Rer. Turc. Lib. *II*. part. 2. pag. 721. m. f. (3.) *Donaria* congerebantur, cujus quidem veſtigia hodienum *Wittebergæ* videre eſt *tribus* iſtis Feſtorum Principaliorum, *Nativ. Reſurr.* & *Pentec.* diebus *primis*: ibidem quippe ſub Symboli decantatione videas *Rectorem Academiæ Magnif. DNN. Profeſſores, Adjunctos, Magiſtros & Studioſos*, quibuscunque libitum eſt, altare circumeuntes pecuniam in id congerere: cui non abſimile *Lipſiæ* in Baſilicâ *Paulinâ* tempore quatembri obſervare licet: etſi primis quidem ſeculis *ſingulis Dominicis* viguiſſe non abſimile videri queat juxta §. CCV. & CCXV. (4.) ita Diebus Dominicis pariter & Feſtis *interdicuntur* laudabiliter (decenter utinam & intermitterentur!) in oppidulis pagisque *Saltationes laſcivæ*, (vide *Alſted.* p. 229. a. *Concil. Tolet. III.* cap. 23. Tom. 2.

Con-

Concil. fol. 88. d. *Meiſner*. Coll. Ad. pag. 222. 223. *Henrici* Chriſtian. pag. 114. Sächſ. Kirchen-Ordn. fol. 29. *Rivand.* Feſt-Chron. part. I. fol. 8. *Zanch.* fol. 632. a. f.) *judicia*; *Concil. Tolet. IV.* cap. 35. fol. 151. f. *nundinæ*, *Zepper.* Polit. Eccl. pag. 164. 165. *nuptiæ*, de queis §. *CLXV*. & alia, quæ Sanctitati Dierum Feſtorum & Dominicorum haut conveniunt. vide *Zanch.* l. c. b. m.

CXI.

Et ſic fuére dies Feſti: conſideranda nunc veniunt Sacra Dierum Profeſtorum, ſive eorum, qui non ſunt Dominici aut Feſti; eis enim æquè licet ſuum Deo cultum exhibere v. Arnd vom wahren Chriſtenth. Lib. *II.* cap. 34. num. 11. p. 417. *Balduin.* Cas. Conſc. p. 474. *Don Pio Caſſetta* ſpec. Eccl. part. 1. diſt. 3. cap. 2. §. 8. pag. 178. 179. *Chaſſanæ.* Catal. Gl. M. l. c. *Chryſoſt* Ho-

Digitized by Google

Homil. V. in Lucian. pag. 3-7. it. Homil. *III.* p. 75-81. *Cent. Magd. III.* fol. 120. *Chemnit.* Ex. Conc. Trid. part. *IV.* p. 258. & LL. Theol. part. *II.* fol. 55. a. f. *Dieter.* Inſt. Catech. p. 115. *Oecol.* Epiſt. Lib. *I.* 9. *Oſiand.* de Sabb. pag. 67-69. 75. 81. 93. 119. *Paduan.* Caten. Temp. pag. 85. m. f. *Ravanell.* Tom. 1. Additam. fol. 182 *Rivand.* Feſt. Chron. part. *I.* fol. 5. 7. *VValich.* Relig. Turc. p. 29. f. 78. pr. Et his rurſùm convenitur vel *omnibus*, vel *aliquibus*, pro conditione locorum & temporum. *Omnibus* quidem, in Civitatibus populoſioribus, ubi ſcil. plures Miniſtri, pluresve Baſilicæ, in queis vice verſâ modò *manè* modò *veſpere* populus ſive ad cõciones, ſ. ad preces publicas convenire ſolet, & ceu ſingulare pietatis in *Laudatiſſ.* Johanne Georgio I. exemplum numeratur, quod *ſingulis ſeptimanis conciones publicas tre*

atten

attentus audiverit à *Lungvviz*. in Admirand. Saxon. Lib. I. cap. 3. pag. 13. m.

CXII.

ALibi verò alio die conciones, alio rurſum preces habentur. *Dies ſecundus*, ſive *Lunæ* in memoratâ ſæpiùs Regione Metallicâ *Concioni*, quam vocant, *Pœnitentiali* dicatus eſt ante meridiem, cui vacare queant homines operarii, qui per reliquos dies effodiendo, transvehendo, urendo fundendove metallo occupantur. Aliàs verò de Sacris hujus Diei Conf. *Buxtorff*. Synag. Jud. c. XIV. pag. 279. edit. Lat. ſed German. p. 441. *Chryſoſt*. l. c. Kirchorðn. fol. 314. ſ. De *Lunæ cultu* v. *Voſſ*. Theol. G. II. 1. 18-30. pag. 393-461. Alibi *Dies tertius*, ſive *Martis* vide *Voſſ*. l. c. cap. 33. pag. 480. ſ. *Weber*. de Conv. G. pag. 190. ſ. alibi *quartus*, ſ. *Mercurj*,

Lungviz. l. c. p. 19. *Voſſ.* l. c. cap. 37. pag. 274. alibi *quintus*, ſive *Jovis*, *Buxt.* l. c. *Joh. de Turre Crem.* apud *Chaſſan.* l. c. *Quenſtad.* de Sabb. in princip. *Voſſ.* l. c. part. 1. cap. 33. pag. 481. *Weber.* l. c. alibi *ſextus*, ſive *Veneris*, *Cent. Magdeb.* IV. fol. 447. *Euſeb.* de Vit. IV. 18. fol. 395. c. d. *Sozom.* I. 8. fol. 205. &c. *Septimo* autem, qui & *Saturni* dies, ipſe à confeſſuris frequentatur; non eo tamen ritu, aut potiùs ſuperſtitione, quâ *Judaicum Sabbatum* nonnulli addi volebant, indeq; *Sabbatariorum* nomen indipiſcebantur. Vide *Auguſtin.* de Hæreſ. c. LIIX. pag 280. *Balduin.* l. c. cap. 12. in procœm. & caſu 2. pag. 468. a. fin. *Brochm.* Syſtem. Theol. Tom. 2. fol. 42. b. *Hildebr.* Enchir. cap. III. pag. 35. 36. *Hoſpin.* de Feſt. Jud. cap. III. fol. 9-12. *Kettembeil* ad Albaſp. Obſerv. lib. I. cap. 30. pag. 95. *Oſian.* de Sabb. pag. 145. *Parc.* ad Rom.

col.

col. 1523. *Quenſtad.* de Sabb. ſect. I. & III. §. 13-17. *Rivand.* Feſt. Chron. part. I. fol. 7. a. f. conf. *Sozom.* Hiſt. Eccl. lib. VII. cap. 19. fol. 432. 433. *Voſſ.* Theol. Gentil. l. c. pag. 481. *Zanch.* l. c. fol. 99. a. f. 622. b. pr. *Zepper.* Polit. Eccl. pag. 163. Hæc ſufficiant de *Diebus*, in quibus ſacra Chriſtianorum celebrari ſolent.

CXIII.

H*Oræ*, quibus ad Sacra celebranda conveniunt Chriſtiani, non præciſè ſemper ſunt *ſeptem quotidianæ*, quas inde Pontificii vocant

1. 2.

canonicas, utputa *matutina*, *prima*;

3. 4. 5. 6. 7

tertia, *ſexta*, *nona*, *veſper*, *completorium* etſi in Baſilicis, quæ κατ' ἐξοχὴν *Dominicæ*, Dom-Kirchen adhuc apud nos audiunt, penitùs abrogatæ non ſint, velut earum aliquæ h. l. in *Nicolaitanâ*, *Witte-*

bergæ in *Cathedrali ad arcem* (de quo *Hülſem.* Man. A. C. diſp. XIII. §. 2. m. 2. pag. 542. pr.) *Miſenæ*, *Numburgi*, *&c.* in genere de his horis canonicis evolvantur *Alſted.* p. 66. a. f. *Amalar. Fort.* de Eccl. O. lib. IV. cap. 2. 5-10. fol. 365-381. *Auguſt.* reg. 2. can. 1. fol. 1. *Beleth.* p. 33-90. *Biel.* in Can. Miſſ. Lect. XIII. fol. 15. 16. *Brent.* Apolog. Confeſſ. W. peric. III. pag. 1279-1311. *Brochm.* l. c. fol. 491. *Calvin.* Inſtit. Relig. Chr. l. III. c. 20. ſect. 29. f. 340. &c. *Caſſetta* pag. 391. *Cauſæ* decl. Conc. Trid. pag. 227. 229. *Dannh.* Chriſte. act. I. th. 2. metam. 4. pag. 791. *Dieter.* Inſt. Catech. p. 575. *Durand.* lib. V. cap. 80. *Joh. Gerhard.* Conf. Cathol. Tom. IV. pag. 740. *Joh. E. Gerhard.* de Maronit. ſect. XI. §. 7. *Hildebr.* de Pr. pag. 77-89. *Höpfner.* Sax. Ev. III. 2. 3. pag. 563-566. *Iſid. Hiſp.* de E. O. I. 19-21. *Lezner.* Hiſt. Bonif. p. 29. *Officium Mar.* pag. 337.

Philips

Philips Cler. Apl. Cathol. cap. X. §. 205. pag. 160 - 163. *Rationalia, Breviaria, Ritualia, &c.* ap. Pontificios. *Platina.* pag. 79. a. m. *Platz.* loco CII. pag. 613 - 616. *Polyd. Virg.* lib. VI. cap. 2. pag. 471. f. *Prætor.* Synt. Muſ. I. 3. p. 82. *Sa* Aphoriſm. Confeſſ. pag. 349 - 355. *Sabellicus* Ennead. IIX. lib. 5. Tom. 2. fol. 27. a. *Stegmann.* l. c. *Rietſchel.* pag. 6. *Rupert. Tuit.* Div. Off. I, 1 - 7. f. 2. 3. *Strabo* de Reb. Eccl. cap. XXV. fol. 962. *Tribbech.* ad Baron. Exerc. III. ſect. 4. 5. 6. *Gregor. de Valent.* in 2. 2. Thomæ, Tom. 3. fol. 1662. *Weſthemer.* Conciliat. p. 547. &c. *Zimmermann.* in Tract. *Fiunt* §. CXXVII. pag. 114 - 318. *Voët.* diſp. part. III. 71. pag. 1013. &c.

CXIV.

SEd ſunt *Statæ*, h. e. certæ, conſtitutæ vel ordinationibus Eccleſiaſticis, vel certis conſvetudini-

Digitized by Google

bus Libertatis Chriſtianæ, quæ pro locorum, temporum, hominumve varietate & variant, & variari poſſunt, etſi præter neceſſitatem vix immutentur: unde fortè *Stationes* dixeris, *non ſenſu* quidem *Papiſtico* (qui proceſſiones ſic vocant ex unâ Baſilicâ in aliam, majoris devotionis, cultus, ac meriti opinione oneratas, quales ſuperiùs §. LXIIX. deſcribebantur & rejiciebantur.) nec *militari*, nec *politico*, ſed *antiquo Eccleſiaſtico*: quos quidem omnes multis exponere jam nec libet nec licet: videantur *Albaſpin.* Obſerv. lib. I. cap. 16. pag. 69 - 82. ad Tertull. de Orat. pag. 443. & in lib. 2. ad Uxor. pag. 447. *Becmann.* Orig. L. L. p. 1015. *Bejerlink.* Conc. Sel. XXXV. pag. 654. *Beleth* c. VI. p. 9-12. *Bellarm.* Tom. 4. Contr. 3. Lib. II. c. 22. fol. 321. c. d. *Buchner.* ad Plin. Epl. l. c. *Calvin.* Lex. Jur. fol. 866, 867. *Chemnit.* Exam. C. Tr.

part.

part. IV. pag. 133. f. *Dreſſer*. Millen. V. pag. 186. num. 70. *Eraſm*. Chili. fol. 25. a. pr. *Feſtus* de verb. ſignific. p. 267. *Funger*. Etymol. p. 793. a. *Hildebr*. de prec. pag. 32. 33. 90. & Ritual. Orant. cap. VI. pag. 86. cap. IIX. p. 126. *Hoſpin*. de Templ. fol. 293. *Kortholt* de Perſecut. ſect. IX. §. 17. pag. 389. *Macrob*. Saturnal. lib. I. cap. 16. fol. 59. *Martinii* Lex. Philol. fol. 3744. *Onuphr. Panvin*. app. ad. Platin. *Perott*. Cornucop. fol. 115. *Strauch*. de Catechum. §. 18. *Zimmermann*. l. c. §. *CCV*. pag. 400-402.

CXV.

SUnt autem Horæ noſtræ, ſuo quæque die, (1.) *Matutinæ*, Metten / horâ IV. l. V. originem ſuam vel ex V. T. *Eſai*. XXX. 29. deducunt: ubi cum reliquis *Commentar*. vid. *Marloratus* Expoſ. Cathol. fol. 238. nec credatur *Nic*.

de Lyra, qui l. c. pro *nocte* legit *voce*, nec veretur aſſerere, *ſic eſſe in Ebræo* fol. 58. a. in quo tamen expreſſè לילה ponitur; quin potiùs cum *Zehnero* inter *inſignia lætitiæ teſtimonia* referatur, Similit. Bibl. pag. 340. addantur *Albaſp.* p. 345. *Alſted.* p. 269. &c. *Ambroſ.* Epl. lib. III. 33. Tom. 3. fol. 40. b. *Cent. Magd.* IV. & ſeqq. capp. 6. *Concil.* Antiſiodor. can. XI. fol. 95. e. *Ditmar.* Chron. p. 6. 7. 33. f. 52. m. 238. *Goar.* in Notis ad Ευχολογ. Græc. fol. 33. *Hildebr.* de Pr. pag. 76. pr. 86. m. *Hiſt. devaſt.* Hieroſol. ex *Egeſippo* & *Euſebio* Hiſt. Eccl. lib. III. cap. 8. fol. 60. d. *Iſid. Hiſpal.* de E. O. lib. I. cap. 23. 24. Origg. VI. 17. *Niceph.* H. E. XIIX. 41. fol. 1151. *Pollio* Conſil. Theol. qv. 2. p. 7. *Tribbechov.* l. c. III. ſect. 7. *Solennis* autem & peculiaris *Matutinarum inſtitutio ſeculo X. facta, eæq; à Regibus & Principibus frequentatæ* memoriantur à *Pappo* Epit. Hiſt.

Eccl.

Eccl. Membro II. pag. 250. m. (2.) *ante meridiem*, VII. IIX. l. IX. & hæ rurſus vel integro anno eædem, ut in civitatibus amplioribus: vide Kirchen-Ordnung fol. 284. vel diverſæ, uti in *Diſtrictu Metallico Electorali*, ubi propter diſſitos ad dimidium, vel integrum ſæpè milliare auditores per dimidium anni ſpacium, decreſcentibus ſcilicet ac brevibus nimis diebus, *à die Mich.* usq; ad *Paſcha* hora Sacrorum publicorum incoatrix eſt VII. quæ à Paſchate usq; ad eundem terminum eſt VI. ita quippe & illi, ſi velint, brumali quoque tempore ad Sacra conſveta pertendere valent.

CXVI.

(3.) A *Meridie*, ſcilicet Hor. XI. in memorato totiens Tractu Regionis Metalliferæ tempore æſtivo, à Paſch. ſcil. usq; Mich. laudabili inſtituto *Die Dominico* pari-

ter & *Mercurii* juventuti *Catechiſmꝰ* inculcatur, die Kinderlehre vocant. Cui parum abſimile *in Ducatu Megapolitano* refert *Joh. Colerus* Oec. Calend. perpet. Menſ. Febr. p. 23. 24. Solet autem (ut in tranſitu nec hoc intactum relinquatur) aliàs *Lipſiæ* tempore quadrageſimali pomeridiano in utrâꝗ; Baſilicâ juventus civica, cum ancillis ex catecheſi examinari, cujus explicatio ordinariè ſuſcipitur temp. Adventus; quod *Witteberga* fit à Paſchate ad Pent. *Dresdæ*, die Lunæ, alibi in *concionibus meridianis*: alibi aliter, prout *mos* fert & *regio*. conf. Kirchen-Ordn. fol. 287-293. *Durell.* cap. XXIII. p. 253. (4.) Poſt meridiem, Hor. XII. vel I. habentur Meridianæ, vide §. CCLXXXIIX. (5.) hor. II. vel III. *veſperæ*, vel *veſpertinæ*, die Veſpern oder Betſtunden/ und Veſper-Predigten: de quibus varia conſignaverunt *Albaſpinæ*. l. c.

pag.

pag. 345. *Auguſtin.* de Civ. D. lib. ult. cap. 8. Tom. 2. pag. 1047. pr. *S. Baſilius* in Hexaëmer. homil. II. in fine pag. 38. m. *Beleth.* cap. VII. pag. 88. 89. *Concil. Laod.* can. XIIX. pag. 114. Cplt. IV. can. 1. fol. 25. e. *Toletan. IV.* c. 2. fol. 101. e. conf. *Capitula* Græcar. Synodor. num. LXIV. fol. 116. e. *Caſſetta* l. c. pag. 180. 181. *Cent. Magdeburg.* I. lib. 2. cap. 6. fol. 493. lin. 40. conf. V. 6. fol. 648. *Ditm.* Chron. pag. 35. f. 42. f. *Dreſſer.* Millen. VI. pag. 381. *Euſeb.* de vit. Conſt. lib. IV. cap. 17. fol. 395. b. *Hildebr.* de Prec. pag. 52. 86. *Perott.* Cornucop. fol. 342. *Pollio* l. c. Sachſe Kâyſer-Chr. part. IV. fol. 73. f. *Schera.* Miſcell. pag. 59. *Socr.* H. E. II. 8. fol. 545. e. & c. 23. fol. 579. e. *Sozom.* III. 5. 270. VII. 27. 442. IIX. 7. 433. e. *Theodoret.* II. 13. 63. e. IV. 13. 119. *Theodorus Lect.* Collect. lib. II. fol. 189. e. Triſtes admodum erant

Veſperæ Siculæ (vide *Camerar.* Hor. ſuccіſ. Cent. I. c. 83. p. 387. *Fabronj.* Käyſer. Chron. part. *III.* pag. 151. *Lampad.* part. *III.* p. 309. *Machiav.* Hiſt. Florent. lib. I. p. 34. f. *Platin.* pag. 225. 226. *Wolff.* l. c. cent. XIII. fol. 451.) triſtes erant *Gallicæ*, ap. *Bezam* & *Wolff.* Cent. XVI. Tom. 2. fol. 967. triſtes *Bajoaricæ*, quas idem deſcribit centen. IIX. f. 175.

CXVII.

NOcturnas Vigilias olim admodùm frequentes (Conf. §. LXXII.) etſi nobis hodiè antiquatas, ſi luberet pernoſcere, affatim expedient *Abaſpin.* p. 450. *Aventin.* fol. 266. b. pr. *Auguſtin.* de Temp. ſerm. CCLI. fol. 346. *Beleth.* cap. LXVII. pag. 124. *Bellarm.* Tom. 2. C. 4. Lib. III. c. 17. fol. 481. c. *Buchner.* l. c. *Bucholc.* Ind. Chronol. p. 302. *Caſal.* cap. LXIII. p. 323-329. *Cent. M. IV. & ſeqq.* capp. VI. *Concil.*

cil. Antiſiod. l. c. *Ditmar.* p. 160. m. f. 175. f. *Dannhavv.* Chriſte. act. 1. Theat. 2. metam. 4. pag. 792. *Euſeb.* H. E. II. 16. fol. 41. g. *Fhelavv.* de Eccl. Gr. pag. 712. *Gerhard.* Conf. Cathol. Tom. 1. gener. p. 376. *Hieron.* Ep. CCX. fol. 292. *Hildebr.* Enchir. p. 39. 42. & de Ritib. §. 21. *Hoſpin.* de Feſt. Chr. fol. 22. a. f. & de Templ. fol. 257. b. m. *Iſidor. Hiſp.* de E. O. I. 22. *Kemp.* de Eccl. Armen. cap. V. §. 13. *Marlerat.* & *Muſcul.* ad Eſai. l. c. *Mejer.* de Aſcetis §. 50. *Polydor. Virg.* lib. VI. c. 4. p. 487. *Rivand.* Feſt-Chron. fol. 5. a. f. *Rupert. Tuit.* Div. Off. lib. I. cap. 8. fol. 3. *Schera.* Miſcell. p. 59. 85. *Socrat.* Hiſt. Eccl. lib. VI. cap. 8. fol. 715. *Sozom.* H. E. IIX. fol. 453. *Theodorit.* IV. 20. fol. 129. f. 130. g. 131. a. *Theodorus Lect.* Collect. lib. I. fol. 182. 1. & lib. II. fol. 189. Quæ indigitâſſe ſufficiat, cùm pertractare pro dignitate non liceat. *Offi-*

cium

cium Tenebrarum dixeris cum *Joh. Beleth.* cap. C. pag. 182. Et hæc ferè de *Horis*.

CXIIX.

S*Igna Campanis* dantur v. Kirchen-Ordnung fol. 25. a. it. 353. quas alio nomine *Nolas* dicunt: de quarum *antiquitate*, variâ *appellatione*, & *uſu ad ſacra*, vide *Becmann.* Orig. p. 318. *Caſal.* de Rit. cap. XLIII. p. 236. *Cauſ.* decl. Conc. Tr. p. 258. *Cent. M.* VII. 6. fol. 140. XII. fol. 868. *Funger.* Etymol. Tril. pag. 158. *Hildebr.* Enchir. cap. ult. p. 69. 72. *Hoſpinian.* de Templ. fol. 280. 436. *Lungvviz.* lib. II. cap. 4. p. 20. f. *Mag.* de Tintinnab. cap. 1. pag. 7. 8. *Martinii* Lexic. Philol. fol. 315. *Ravanell.* Tom. 1. fol. 603. *Salmuth.* ad Panciroll. vol. II. pag. 158. Sachſe K. Chr. p. III. fol. 126. a. f. *Svvert.* in notis ad Magium p. 115. 116. confer *Gregor. Turon.* Hiſt. Fr

Lib

Lib. III. cap. 15. pag. 127. ſed ejus narrationis fides penes ipſum autorem maneat.

CXIX.

PUlſantur equidem campanæ *ſæpius* extra tempus Sacrorum intimandorum v. g. (1.) quotidiè *ter* ad *preces horarias* in denen Betſtunden. v. *Quiſtorp*. P. 1. Deſider. p. 33. it. (2.) *mane*, *merid. veſperi*, id quod *preces companarias* Betglocken vocant, cujus veſtigia Anno 1230. 1325. 1457. *uſum* verò, *ſequeſtratisq́ abuſibus hæc precum monitoria ſtatis horis in Eccleſiis noſtris adhuc retineri, Deumq́ tum pro dandâ, tum pro conſervandâ Pace* ſolicitari pulcrè docet *Hildebr.* de prec. cap. & §. ult. pag. 89. 90. Vulgus Pontificium vocat, das Pacem, oder Ave-Maria Lauten. Conf. *Bejerlinck*. Conc. XLIV. p. 791. *Beleth.* c. XXIV. p. 43. it. p. 152. *Bulling*. Comp. Theol.

Theol. Lib. VII. c. 3. p. 97. *Cent. M.* X. 6. fol. 290. 19. &c. *Durand.* I. 7. *Engelgrav.* Luc. Evangel. part. II. &c. 45. 227. *Forſter.* Congreg. Mari p. 114. *Glaſer.* Türckenbüchl. lit. R. 4. a. *Hoſpin.* de Templ. fol. 285. Kirchenordn. fol. 305. &c. *Mag.* l. c. c. XIV. p. 65. ibiq; *Fr. Svvert.* p. 134. *Rhenan.* Rer. German. Lib. II. fol. 103. *Rupert. Tuit.* Div. Off. lib. I. cap. 16. fol. 4. 5. *Schera.* Miſcell. p. 206. Conf. Joh. Locher vom Ave-M. Lauten. Conferantur ulteriùs *Hadr. Junius*, qui de Campanarum ap. Gentiles uſu multa curioſè *animadvertit* lib. III. cap. 2. Tom. 4. Theſauri Crit. *Gruteri* pag. 397. ſeqq. & *H. A. Stockfleth.* pecul. tr. de Campan. uſu. *(3.)* Pulſantur & extra ordinem *Cœlo tonante*, de quo *Magius* l. c. non equidem *ob vim aliquam ſacram*, è *baptiſmo campanæ* contractum (vide §. *CXXV.*) quod earundem *Inſcriptiones*

nes quidem præ ſe ferunt, qualem admodum memorabilem ex memorabili *Erfurtenſium campanâ* (quæ, ut & hoc obiter addam, continet *pondo CCLXXXVI.* centenarior. *longitudinem* ulnarum V½. *latitudinem* XV. *craſſitiem* ¾ *fuſa* Ao. 1498. *ſoni* intra dis & E medii:) ſuperiore Anno urbem eam pertranſiens deſcripſi: *Laudo Patronos, cano glorioſa fulgur arcens & dæmonas malignos*: aut qualem in *Turri Thomanâ* h. l. videre licet: *Vivos voco: mortuos plango, tonitru quoq; frango*: id quod docui in *Inſcriptionibus* meis *Lipſiens.* Lib. VI. num. 1708. pag. 327. adde *Gerhard.* Confeſſ. Cathol. Tom. 3. pag. 793. *Paſchaſ.* Poëſ. Artific. part. V. num. 60. pag. 165. pr. (4.) Sic *vi aliquâ ingruente* (*Magius* pag. 72.) (5.) *incendii* (6.) ac *belli* tempore, uti abhinc quadriennio ex *Antvverpiâ* de d. VI. dec. ſt. n. Anno 1671. per-

Digitized by Google

percipiebamus, ejusmodi pulſu fu
gatos à ruſticis *Gallicanos homine*
fuiſſe: nec incommodè inter *ſemi*
vocalia belli ſigna referuntur Glocken
ſtreich / Thon anſchlagen / Sturm
ſchlagen / à *VVolfg. Lazio* Comm.
Reip. R. lib. VII. cap. 3. fol. 669
pr. Noſtri dicunt, Sturmglock
läuten oder anſchlagen (7.) Singula
re eſt, quod *Macchiavellus* refert,
Florentinos campanam peculiarem
(*Martinellam* vocatam) *per integrum*
menſem prius, quàm exercitus in ho
ſtem pergeret, pulſare ſolitos, Hiſt.
Florentin. Lib. II. pag. 62. f. 63. pr.

CXX.

ATq; hæc de Tempore Sacrorum
Publ. indigitata potiùs, quàm
tractata ſunto, ſive, uti *Donatu*
Theologicus iterum alludit, *de adver*
bio congregandi, de Adverb. §. II.
num. 20. p. 82. aut *numeri*, ibid. §.
III. pag. 72.

PAR

PARTIS PRIORIS
DE
SACRIS PUBLICIS.
CAPUT III.
DE ACTIBUS.

Hi ratione temporis conſiderantur ut incerti v. g. Baptismi 121-150. Funerum 151-160. Miniſtrorum prob. ordin. & inveſtitur. 161. 162. Nuptiarum 163-166. Pœnitentiæ 167-170. ut certi v. g. Dierum DNic. vel Feſt. ante Meridiem, actus S. Cœnæ 171-287. ad- vel poſt meridiem. 288. Dierum Profeſtorum 289. Ratione finium 290.

CXXI.

Agite quin ergo, Fideles Animæ! Cernimus ante oculos noſtras Baſilicas, audimus horæ ſonum pulſum campanæ: conſtitutum

tum tempus adeſt eas introëndi: διέλθωμεν δή ἕως εἰς ἀυτάς (cum Paſtoribus Bethlehemiticis ad quorum verba *Luc.* II. 15. alluditur:) introëamus igitur cum Sanctorum cœtu, & quid inibi peragatur, devoto oculo pervideamus! *Actus* inquam, *Sacrorum publicorum*, qui etſi magnam partem in ſeipſis fuerint, ſintq; etiamnum *certi*: *incerti* tamen quoq; etiam ſunt ratione temporis, quô occipiuntur: quorum illi inferiùs à §. CLXXI. &c. expedientur: in præſenti ſpectabuntur *Actus incerti*, & ſunt *quintuplices*: *Baptismales*, *Funerales*, *Miniſteriales*, *Nuptiales* & *Pœnitentiales*.

CXXII.

B*Aptismus* ceu eſt *Prima Salutis porta* ſalutatus ab *Auguſtino*, (citante *Magnif. DN. D. Abr. Calovio* in Bibl. N. T. Illuſtr. ſuper

Joh

Joh. X. verſ. 7. Tom. 1. fol. 768. a. f. ſuper quod & ſeqq. Evangeliſtæ capita erat diſputatio, quam ſub prædicto *Patrono atq; Præceptore meo* ante hoc ipſum quadriennium habui) ita principem heic quoq; locum jure meritoq; obtinet, & eſt *Sacramentum* (cujus vocis ſignificatum è caſtris in Eccleſiam traductum vide ap. *Alſted.* Par. Theol. p. 394. *Arcud.* de Conſ. Eccl. Or. & Oc. Lib. I. cap. 6. fol. 10-12. *Aret.* Exam. Theol. claſſ. II. loc. 6. p. 115. &c. it. de Cœnâ Lect. VII. p. 136-139. *Becan.* Manual. lib. I. c. 11. §. 4. p. 215. *Becmann.* Origg. p. 67. 279. 940. *Bernh.* opp. fol. 36. & in Theſauro p. 71. *Biel.* in IV. ſent. diſt. 1. *Brochm.* Tom. 2. art. XXXII. ſect. 1. fol. 387. 388. *Bucan.* Inſtit. Theol. Loco XLVI. ſ. 1. p. 555. *Buchner.* in Epl. Plin. pag. 192. *Magnif. DN. D. Bulæ.* de Elencho Error. Pontif. de *Sacramenti* nomine

mine & definit. *Calvin.* Inſtit. Rel. Chr. Lib. IV. c. 14. ſect. 2. fol. 497. & ſect. 13. fol. 502. *Joh. Calvin.* Lex. Jur. fol. 845. *Chamier.* Panſtrat. Cathol. Tom. 4. lib. I. cap. 1. fol. 1. &c. & lib. V. c. 1. fol. 115. *Chytræ.* prælect. de Sacr. pag. 5-13. 35. 36. *Coppenſtein.* Theomach. part. III. qv. 1. 2. *Dannhauer.* Chriſte. Act. 1. proth. phænom. VII. p. 59. *Dieter.* Catech. p. 616. *Ehinger.* Sæcul. XV. pag. 119. *Fay.* Theſ. Theol. LXXIV. p. 390. *Fricius* de Rep. Eccl. lib. IV. c. 14. fol. 286. *Funger.* Etymol. p. 126. 689. *Hunn.* de ſacram. cap. I. p. 1. *Hutter.* LL. CC. art. XVII. οἶκον. fol. 588. 589. & in Lib. Conc. p. 542. *Kortholt.* in Epl. Plin. p. 122-124. & de Perſec. ſect. 1. §. 6. pag. 81. *Laz.* Comment. Reip. Rom. Lib. VI. c. 7. fol. 443. 444. *D. M. Lutherus* Tom. II. Jen. Lat. fol. 365. *Martinii* Lexic. Philol. fol. 3269. *Menzer.* Exeg. A. C. p. 357. *Mornæ.* de Ev-

de Evchar. lib. IV. cap. 1. fol. 647. &c. *Pare.* Corp. Doctr. Catech. qv. LXVI. pag. 368. &c. *Perott.* Cornucop. ſæpiſſ. Quäckergreuel. cap. V. p. 165-169. *Rango* de Capillam. cap. I. §. 2. p. 2. pr. *Rhoſtium* de Neophotin. pag. 530. *Rung.* diſp. privat. p. 124. *Sadeel.* opp. fol. 425-427. *Scheræ.* p. 69. *Thomam.* part. III. 60. *Voſſ.* ad Epl. Plin. p. 36. *Zanch.* l. c. fol. 402. & Confeſſ. cap. XIV. 1. pag. 79.) idque *prius* ex *duobus* illis, quæ Novo Teſtamento competunt: alterum modò quippe, *S. Cœnam* puta, non plura agnoſcimus, etſi eorundem *ternarium* (*Pœnitentiæ* additamento) pertinaciter nobis impingat *Becanus* l. c. §. 21. pag. 26. a. f. & cap. 11. §. 39. pag. 224. a. m. ſed ſatis ei noſtram mentem expoſuêre *Hülſemannus* Man. A. C. diſp. X. qv. 1. p. 391-404. *Hunn.* l. c. c. 4. p. 48. 49. *Zeamann.* Uncathol. Pabſt. art. VI.

Digitized by Google

VI. cap. 1. §. 2. fol. 309 - 314. aliiḋque.

CXXIII.

MUltò minus *Septenarium* admittemus, quem propugnant quidem *Angles* in IV. ſent. 3. 5. 1. part. 1. pag. 12. m. *Arcud.* l. c. c. 2. fol. 5. 6. 7. *Aſtexan.* Cas. Conſc. IV. 1. 3. *Biel.* in IV. 2. 1. *Becan.* l. c. ſ. 39. p. 224. &c. *Bellarmin.* Tom. 3. de Sacram. in gen. *Confeſſ. Petrick.* cap. XXXIII. fol. 56. b. *Coppenſt.* l. c. qv. 7. *Fricius* ib. *Hermannut.* Antidot. part. II. qv. 1. *Lancellot.* Inſt. Jur. Canon. lib. I. tit. 2. p. 126. *Petrej.* Conf. Lib. III. c. 1. ſ. 3. pag. 4. b. f. *Rotherius* Manip. part. I. act. 1. c. 3. *Thomas* p. III. 6. aliiq; nominis Pontificii; ſed impugnârunt fortiùs, & expugnârunt fortiſſimè *Noſtri* pariter ac *Calviniani* Doctores: *Albertin.* de Evchar. fol. 7. *Aret.* Exam. p. 177. *Beza* Epl. IIX.

p. 72.

p. 72. *Calov.* Matæol. Pap. ſect. III. qv. 2. pag. 104. *Calvin.* Inſt. l. c. ſect. 18. fol. 504. &c. *Catech. Palat.* qv. LXIIX. p. 300. &c. *Cauſæ* declin. Conc. Tr. p. 202. &c. 456. *Chamier.* l. c. IV. cap. 1-6. fol. 69-78. *Chemnit.* Exam. C. Tr. part. III. pag. 2. *Chytræ.* l. c. p. 39. 40. *Dannhauer.* l. c. 457. &c. & Metam. 5. pag. 805. *Dieter.* Inſt. Cat. p. 637. & Myſteriol. diſp. I. qv. 12. *II.* 2. *Gerhard.* Conf. Cathol. Tom. 3. artic. *XI.* c. 3. p. 860. & *Bellarm.* *Orthod.* art. X. p. 440. *Heſſus* 600. Jrrth. art. XV. 1. *Hoë* Evangel. Handb. art. V. p. 146-160. *Hunn.* l. c. c. *IV.* p. 46-51. *Hutter.* LL. CC. fol. 623. *Lobech.* in A. C. p. 340. D. *M. Luther.* l. c. fol. 260. *Lyſer.* Papis. p. 412. & diſp. de Sacr. *Meiſner.* Colleg. Sacram. diſp. *I.* pag. 1. it. *IX.* p. 139. *Melancht.* R. ad artic. Bavar. Tom. 1. opp. fol. 365. b. *Menzer.* l. c. p. 360. *Müller.* Se-

mic. 2. qv. 31. p. 173. *Oſiand.* Enchir. Pont. c. *XIV*. qv. 1. 2. *Theoll. Palatin.* de Libro Conc. cap. *XI*. p. 63. *Pezel.* Obj. & R. part. *IIX*. p. 47-69. & ad Exam. Phil. part. *II*. p. 61. 83. *Platz* loco *LXXIX*. p. 481. *Reihinck* Retract. art. V. part. 2. §. 1. p. 1. *Piccard.* Römiſch. Bienenkorb pag. 177. 178. *Selneccer.* Analect. Tr. *II*. §. 7. pag. 50. 51. & Pædagog. p. II. p. 476. &c. 482. *Titius* Oſtens. Summ. cap. VI. p. 95. &c. à *Vallo* p. 51. unde eloquio *S. Auguſtini*, *Sacramentis numero pauciſſimis, obſervatione facillimis, ſignificatione præſtantiſſimis ſocietatem noſtri populi colligimus, ſicuti eſt Baptiſmus* TRINITATIS *Nomine conſecratus, & Communio Corporis & Sanguinis Domini.* Epiſt. *CXIIX*. ad Januar. cap. 1. pag. 579. pr.

CXXIV.

PRæfiguratum fuit hoc auguſtiſſimum

mum Sacramentum in V. T. *pluribus typis* ac *figuris*, quæ prolixè conſiderantur ab *Auguſtino* Tract. *XI.* in Joh. fol. 152. ſerm. de Temp. *CCI.* fol. 324. *CCVI.* fol. 376. *Cypriano* ſerm. de Ablut. ped. fol. 251. *Damaſceno* de Orth. F. lib. *IV.* c. 10. ad quem vide *Pelargum* pag. 191. 192. & ex reliquis Patribus, *Gerhardum* in LL. Tom. *IV.* de Bapt. & Iſagog. Loc. *XXIII.* th. 2. p. 1025. m. f. *Hunn.* l. c. cap. X. p. 86. 87. *Rung.* l. c. diſp. XII. th. 2. pag. 136. 137. His adde *Catech. Rom.* part. II. c. 2. qv. 7. p. 130. *Chamier.* l. c. lib. 3. cap. 2. fol. 51-58. *Chytræi* Prælect. p. 49-54. *Concil. Tolet. IV.* can. 5. Tom. 2. Concil. fol. 102. c. d. apud *Caranzam* pag 389.

CXXV.

O*Bjectum* hujus actûs ſacerrimi ſunt *Homines*, iiq́ꝫ (1.) *Soli*, non *bruta*, multò minùs *inanimata*,

 ſive

ſive *res, vitâ, ſenſu & ratione caren-tes, quas extremâ profanatione, con-junctâ cum fatuitate, ſtolidiſſimâ ido-latriâ, ad expellendos dæmonas & co-hibendas tempeſtates baptizant Ponti-ficii*, juxta *Selneccer.* Exam. Ord. part. *IV.* th. 11. p. 78. it. 122. 500. cujus rei proceſſum ſatis prolixè deſcripſit ex *Libro Pontificali*, ſuisq́ Lectionibus Memor. inſeruit *Wolffig* Centen. XVI. Tom. 2. fol. 120. ad-dantur *Cauſæ* Declin. C. Tr. pag. 259-263. *Dieteric.* Inſt. Catech. pag. 664. *Eccardi* Pand. cap. XXX. *Gerhardi* Conf. Cathol. Tom. 3. artic. XIII. in append. pag. 936. Iſagog. pag. 1069. *Mag.* de Tintin-nab. pag. 67. & 144. *Platin.* luc. ſuccìſ. loco LXXIX. p. 597. *Zanch.* l. c. fol. 404. (2.) *veri*, non *monſtra.* vide *Biel* l. c. tit. 4. (3.) *vivi*, non à matre dimidiam tantùm partem enixi. vide *Auguſtin.* de Pecc. Mer. lib. *II.* c. 27. apud *Peſſelium* in Indic.

Op.

Op. Aug. fol. 79. a. 1. m. v. *Angles* in IV. ſent. part. *I.* pag. 50. *Deucer.* Theſ. lib. *I.* c. 3. loco 23. p. 104. m. *Concil. Carthag. III.* can. 6. *Hildebr.* offertor. cap. *IIX.* ¶. 67. pag. 63. 64. *Pezel.* l. c. pag. 67. 70. (4.) *Sexûs utriusq;* vide *Biel* l. c. *Cent. Mag. IV.* fol. 411. *Lobech.* in A. C. p. 244.

CXXVI.

(5.) *ÆTatis cujuscunq;*, utputa (*a*) *infantes* : *Auguſt. Confeſſ.* artic. *IX.* *Auguſtin.* de Verb. Apli ſerm. XIV. fol. 83. 84. Homil. V. fol. 135. c. ſerm. de T. CCXLVI. fol. 344. & in indice *Peſſelii* fol. 74-81. *Ameſ.* de Conſci. IV. 27. 1. pag. 246. *Angles* l. c. *Aſtexan.* IV. 4. 4. *Balduin.* contra Catech. Raccov. art. V. cap. 4. p. 345. &c. 356-359. *Becan.* Man. lib. *I.* cap. 2. §. 18. pag. 26. & 5. 95. p. 105. *Beza* Epl. p. 75. 81. 88 & Reſp. ad Acta Coll. Momp. part. *II.* p. 96. 124. *Biel* in IV. 2. 1.

Bodenborg. Faſcic. pag. 60. *Brent.* Apol. Conf. Würtemb. pericop. II. pag. 429. *Brochm.* Tom. 2. fol. 417. a. f. *Bucan.* pag. 627. *Bulling.* Conc. pag. 116. *Calvin.* Inſtit. IV. 16. fol. 516 - 530. & in Antidoto fol. 220. *Catach. Palat.* qv. LXXIV. p. 307-309. & *Rom.* qv. XXV. XXVI. pag. 140. *Cauſæ* Declin. C. Tr. pag. 562. *Chamier* l. c. cap. 11. fol. 130. a. *Chemnit.* Ex. C. Tr. part. II. pag. 85-93. *Cent. Magdeb.* capp. IV. & VI. *Chytræ.* prælect. p. 107. &c. *Concil. Carhag. I.* can. 73. & 111. pag. 264. 303 *Cpltan. in Trull.* can. 84. p. 421. *Trident.* ſeſſ. V. cap. 4. pag. 39 40. conf. *Concil.* Tom. II. fol. 102. d. 120. c. & in Decretis *Gregor. III.* fol. 142. d. *Confeſſ. Petricov.* cap. XXXV. fol. 61. 62. *Confut. Saxon.* edit. Lat. p. 15. Germ. p. 22. &c. *Cyprian.* Lib. *III.* ep. 8. f. 83. *Deucer.* l. c. pag. 559 - 575. *Dieter.* Catech. pag. 666 - 676. & Myſteriol. pag. 412.

412. *Eccard.* Pandect. cap. XXX. *Gerhard.* Conſ. Cath. Tom. III. artic. XII. cap. 2. pag. 907. &c. it. Tom. I. gen. p. 59. 367. b. Iſagog. pag. 1073. *Grauer.* Abſurd. cap. IV. pag. 242-270. 427-436. & Colloq. cum Amling. pag. 3. &c. *Hilſcher.* contra Becan. p. 99-164. *Hunn.* in A. C. diſp. XIV. §. 12. XV. it. de Sacram. c. X. XI. XII. p. 114-217. *Hutter.* LL. CC. f. 649-657. *Inquiſit. Auſtr.* art. *IIX.* *Lobech.* l. c. *Luther.* paſſ. *Mansfeld.* Bekäntnis pag. 1. de *Maronit.* ſect. *IX.* ſ. 3. *Meiſner.* Colleg. Sacram. pag. 212. *Menzer.* Exeg. pag. 233. Mylius in Aug. C. p. 138. & diſp. pecul. *Nicolai* detect. &c. pag. 58. 59. *Papp.* H. E. p. 852. *Pare.* Corp. Doctr. pag. 394-401. *Theol. Pariſ.* Determin. artic. I. fol. 220. *Petrej.* Confeſſ. p. 27. 28. *Pezel.* l. c. & in Exam. Mel. part. *II.* p. 153. *Polan.* Partit. Theol. p. 119. *Polydor. Virg.* pag. 305. Quackergräuel pag.

166. 173 - 183. *Rhoſt.* de Neophot. pag. 588. *Rung.* l. c. pag. 153-156. *Sadeel.* fol. 428. *DN. D. Scherzer.* Colleg. Anti Socinian. diſp. XCIV. p. 762. &c. *Selneccer.* Exam. Ord. part. IV. pag. 105. 112. &c. 146. &c. 148. &c. *Sixt. Sen.* Biblioth. Sac. fol. 17. a. *Tertull.* de Bapt. fol. 703. *Witteb.* contra Catech. Raccov. p. 396. 408. 411. *Zuvingl. & Oecol.* Epiſt. Lib. I. 23. fol. 32. II. 16. fol. 83. &c. III. 12. 128. it. fol. 111. 112.

CXXVII.

DIsquirunt hîc (1.) utrum *Johannes pueros & mulieres baptizaverit?* vide *Biel.* in *IV.* ſent. diſt. 2. qv. 2. lit. h & diſt. 4. (2.) *expoſititiis quid fiat? Hutter.* ll. cc. fol. 653. a. (3.) *ſi neſcias, utrum ſint baptizati? Platz.* l. c. p. 508. m. f. (4.) *Cingaris,* vel *Zigeunis* ? Kirchenordn. f. 295. (5.) infantibus *absque Baptiſmo decedentibus* ? vide Tib. von Achſeln

Troſt

Troſtbüchl. *Auguſtin.* Tract. LXVII. in Joh. fol. 208. lit. B. *Bernh.* Epiſt. *LXXVII.* f. 222. *Bucan.* loco *XLVII.* num. 45. pag. 638. *Calvin* Inſtit. *IV.* 16. 26. fol. 526. *Gerhard.* Iſag. p. 1087. *Haſenmüll.* Triumph. Pap. pag. 399. 400. *Hülſem.* Man. A. C. diſp. VII. pag. 287. &c. 197. &c. 302. 307. *Lyſer.* l. c. p. 432 *Müller.* Semicent. *II.* qv. 2. pag. 42. *Menz.* p. 241-244. *Pezel.* l. c. *Röber.* pecul. tr. qui & habetur Arc. Triumph. *Rung.* p. 145. f. unde nec abludit quæſtio, an *embryones* mortui ante nativitatem reſurgent? ut & *partus abortivi?* apud *Deucer.* l. c. p. 194. &c. *Urſin.* Analect. S. vol. *II.* lib. 5. num. 4. pag. 262-264. *Winckelm.* *Faſc.* pag. 37. 38. atq; iccirco *non diu* poſt nativitatem, levibus ſæpè de cauſis, *differendum* graviter monet *Hutterus* ll. cc. fol. 675. a. m. conf. *Auguſtin.* ſerm. XCII. de Temp. fol. 276. c. *Pelarg.* ad Damaſc.

pag. 193. b. f. & heic mox §. *CXLVI.*

CXXIIX.

(6.) **A** *Dulti*, ex Gentiliſmo & Judaiſmo olim frequentes, hodiè admodum rari ad Chriſtianiſmum converſi. vide *Albaſpin.* in Concil. Eliber. can. *XXXIX.* pag. 319. 320. conf. pag. 118: *Aſtexan.* Caſ. Conſc. *IV.* 6. 3. *Biel.* in *IV.* 4. 2. *Brochm.* Tom. 2. fol. 417. a. m. *Calvin.* l. c. *Catech. Rom.* p. 102. 103. *Cent. Magdeb.* ſæpiſſ. *Chamier.* c. 5. §. 15. f. 140. *Chryſoſt.* Homil. Pſegm. pag. 281. *Concil. Laod.* can. 46. pag. 126. *Carthag.* can. 45. p. 231. *Capitula Græc. Syn.* num. 49. fol. 115. c. Reſcripta Nicol. I. fol. 144. num. 16. *Concil. Lateran.* can. LXX. f. 171. c. *Clemens R.* Epl. 2. fol. 153. *Dieter.* Myſteriol. diſp. IV. qv. 10. *Ditm.* Chron. p. 78. m. *Gerhard.* Conf. Cathol. Tom. 1. pag. 372. b. ex *Hieron.* adv. Lucifer. & *Tertull.* de

Cor.

Cor. Milit. *Hunn.* de Sacram. cap. *XI.* pag. 149. *Lyſer.* de Sacram. diſp. *II.* theſ. 2. *Meiſner.* Colleg. Sacram. pag. 209. *Menzer.* Exeg. p. 239. de *Moſcovvitis*, diſp. Joh. E. Gerhard. c. XVI. §. 9. *Strauch.* de Catechum. *Thomas III.* 66. & 68. *Weber.* de Conv. Germ. p. 187. Weiſſe de obj. bapt. In ſpecie de Baptiſmo (1.) *CHRISTI*, vide *Matth. III.* 13. ibiq; Comment. *Ambroſ.* ſerm. *XLIX.* Tom. 3. fol. 230. c. d. *Arcud.* l. c. cap. 5. fol. 9. *Auguſtin.* de Temp. ſerm. *XXX.* fol. 248. *XXXVI.* 250. *CXVI.* 288. & de Sanctis ſerm. *XXIII.* fol. 3. adde ejusdem indic. *Peſſelj.* & *Cyprian.* ſerm. de eod. fol. 438. *Catech. Palat.* p. 305. f. *Cent. Magd.* I. 1. 4. fol. 156. *Chryſoſt.* l. c. p. 322. f. *Gerhard.* Iſagog. p. 1072. *Kromajer.* pecul. diſſ. *Selnecc.* Ex. O. part. *IV.* pag. 125. f. (2.) *Petri*, *Auguſtin.* Epiſt. CIIX. p. 521. *Joh. Fr. Majeri* pecul. diſp. (3.) *Conſtantini Magni*,

Digitized by Google

Ambroſ. Epiſt. lib. VII. 59. Tom. 3. fol. 65. *Bucholc.* Indic. Chron. pag. 212. *Cent. Magdeb.* I. 1. 6. fol. 252. V. fol. 647. *Dorſch.* ad Concil. Nic. ſect. I. §. 30. *Euſeb.* de ej. vit. lib. IV. c. 65. ſeqq. f. 411. *Goul.* Apophth. Sacr. pag. 119. a. f. *Hutter.* ll. cc. fol. 653. *Platin.* pag. 44. a. *Socrat.* H. E. lib. I. 26. fol. 547. *Sozom.* II. 32. 263. *Theodor.* I. 32. 47. (4.) *Auguſtini*, vide *Ambroſ.* ſerm. ult. fol. 272. 273. Utrum hi, *qui baptiſmum differebant uſq; ad mortem*, (*Angles* in IV. part. I. pag. 51.) *& moribundi eum ſuſcipiebant, aſſequerentur cœleſtem beatitudinem?* diſputat *Arcudius* l. c. cap. 15. fol. 45. &c. num *furioſos* baptizare liceat? vide *Gerhard.* Conf. Cath. Tom. 3. artic. XI. append. querel. 2. reſp. 3. p. 874. a. m. *Deucer.* & *Angles* l. c. quorum hic quoq; *dormientes* addit p. 54. Utrum *unus à pluribus*, vel *uno actu plures ab uno baptizari* queant? v. *Angl.* l. c.

l. c. *Biel.* in IV, 6. 1. *Hutter.*, ll. cc. fol. 674. a. qv. 5.

CXXIX.

M*iniſter* ejus *Primo* erat *Johannes*, cui & *Baptiſtæ* propterea *Nomen* inditum, de quo præter dictos §. XV. vid. *Arcud.* l. c. fol. 9. b. c. *Auguſtin.* de Temp. ſerm. XXXVII. fol. 258. & ex eo indic. *Peſſel.* fol. 66. *Biel.* in IV. 2. 2. *Bodenb.* p. 59. *Bucan.* p. 639. f. *Calvin.* Inſt. IV. 15. 17. fol. 510. m. f. *Cent. Magd.* l. 1. 10. fol. 356. 2. 4. fol. 356. VII. 9. fol. 82. *Chamier.* cap. 12. 13. fol. 130-136. *Chemnit.* Ex. C. Tr. part. 1. pag. 161. *Confeſſ. Petrick.* cap. XXXVI. fol. 62. a. *Deucer.* p. 546-548. *Dieter.* Catech. p. 646. *Gerhard.* Conf. Cathol. Tom. 3. art. XII. c. 4. pag. 912. Iſagog. p. 1027. Bell. orthod. t. pag. 453. *Heinſ.* Ariſtarch. fol. 877. 21. *Hesh.* artic. XVI. *Hülſem.* Man. A. C. diſp. VII. qv. 3. pag.

 305.

305. *Hunn.* de Sacram. c. 1. p. 5. 6. X. p. 96-98. *Hutter.* LL. CC. fol. 645. *Lyſer.* de Sacr. diſp. IX. *Meiſner.* Colleg. Sacram. pag. 163. *Papp.* H. E. p. 919. *Pare.* Corp. Doctr. Cat. qv. LXIX. p. 386. *Petrej.* l. c. p. 24-26. *Pez.* l. c. p. 94. *Platz* loco LXXXIII. 1. p. 503. *Polyd. Virg.* IV. 4. p. 301. *Sadeel* opp. fol. 427. &c. *DN. D. Scherzerus* Colleg. Anti Socin. diſp. XCIV. XCV. XCVI. pag. 761. ſeqq. *Selnecc.* l. c. p. 497. &c. *Sixt. Sen.* Biblioth. S. lib. VI. annot. 11. fol. 473. c. d. *Pet. Svavis* Hiſt. Concil. Trid. lib. *II.* pag. 278. *Thomas III.* 38. *à Vallo* pag. 58. *Zanch.* Confeſſ. Obſerv. 243. *Zvvingl.* Epl. lib. *I.* 23. fol. 33. *Poſteà* verò, *quùm hic Meſſiam baptizavit, nemo ulteriùs ab eo baptizatus traditur*, obſervante *S. Auguſtino* Tract. *IV.* in Joh. fol. 142. a. 2. f. Utrum *Chriſtus ipſe baptizaverit* v. præter *Matth. IV.* 2. & Joh. *IV.* 1. 2. *Auguſtin.* l. c. tr. XV.

fol.

fol. 150. a. *Brochm.* Tom. 2. fol. 418. a. *Dieteric.* Myſteriol. diſp. *III.* ſ. 5. & 6. *Gerhard.* Iſag. p. 1028. c. *Haſenmüller* p. 401. *Niceph.* H. E. *II.* 3. *Polyd. Virgil.* l. c. p. 308. De *Apoſtolis* res clarior, quàm quæ ullâ probatione indigeat.

CXXX.

FUit inde ab Apoſtolorum temporibus *in omnibus ubiq; Eccleſiis baptizandi poteſtas propria ſacerdotũ ac Epiſcoporum quidem primùm, deinde & presbyterorum & diaconorum* (*Cent. Magd. IV.* 6. fol. 414. 415. *VII.* 6. fol. 414) eſtq; hodienum in noſtris Eccleſiis *ordinariè*, (extra ordinem verò, & in caſu neceſſitatis quid fiat, videbitur §. *CCIIC.*) v. *Brochm.* l. c. fol. 417. b. f. *Arcud.* fol. 24. *Aſtex. IV.* 5. 1. 2. 5. *Chamier.* cap. 14. fol. 136-140. *Hunn.* de Sacram. c. *XIII.* p. 217. *Meiſner.* Coll. Sac. p. 149. quorum, etſi debeat

eſſe

305. *Hunn.* de Sacram. c. 1. p. 5. 6. X. p. 96-98. *Hutter.* LL. CC. fol. 645. *Lyſer.* de Sacr. diſp. IX. *Meiſner.* Colleg. Sacram. pag. 163. *Papp.* H. E. p. 919. *Pare.* Corp. Doctr. Cat. qv. LXIX. p. 386. *Petrej.* l. c. p. 24-26. *Pez.* l. c. p. 94. *Platz* loco LXXXIII. 1. p. 503. *Polyd. Virg.* IV. 4. p. 301. *Sadeel* opp. fol. 427. &c. *DN. D. Scherzerus* Colleg. Anti Socin. diſp. XCIV. XCV. XCVI. pag. 762. ſeqq. *Selnecc.* l. c. p. 497. &c. *Sixt. Sen.* Biblioth. S. lib. VI. annot. 11. fol. 473. c. d. *Pet. Svavis* Hiſt. Concil. Trid. lib. *II.* pag. 278. *Thomas III.* 38. *à Vallo* pag. 58. *Zanch.* Confeſſ. Obſerv. 243. *Zvvingl.* Epl. lib. *I.* 23. fol. 33. *Poſteà* verò, *quùm hic Meſſiam baptizavit, nemo ulteriùs ab eo baptizatus traditur,* obſervante *S. Auguſtino* Tract. *IV.* in Joh. fol. 142. a. 2. f. Utrum *Chriſtus ipſe baptizaverit* v. præter *Matth. IV.* 2. & Joh. *IV.* 1. 2. *Auguſtin.* l. c. tr. XV.

fol

fol. 150. a. *Brochm.* Tom. 2. fol. 418. a. *Dieteric.* Myſteriol. diſp. *III.* ſ. 5. & 6. *Gerhard.* Iſag. p. 1028. c. *Haſenmüller* p. 401. *Niceph.* H. E. *II.* 3. *Polyd. Virgil.* l. c. p. 308. De *Apoſtolis* res clarior, quàm quæ ullâ probatione indigeat.

CXXX.

F*Uit* inde ab Apoſtolorum temporibus *in omnibus ubiq; Eccleſiis baptizandi poteſtas propria ſacerdotũ ac Epiſcoporum quidem primùm, deinde & presbyterorum & diaconorum* (*Cent. Magd. IV.* 6. fol. 414. 415. *VII.* 6. fol. 414) eſtq; hodienum in noſtris Eccleſiis *ordinariè*, (extra ordinem verò, & in caſu neceſſitatis quid fiat, videbitur §. *CCIIC.*) v. *Brochm.* l. c. fol. 417. b. f. *Arcud.* fol. 24. *Aſtex. IV.* 5. 1. 2. 5. *Chamier.* cap. 14. fol. 136-140. *Hunn.* de Sacram. c. *XIII.* p. 217. *Meiſner.* Coll. Sac. p. 149. quorum, etſi debeat

eſſe

eſſe *vita doctrinæ & exemplis Aplic.* *conformis* (v. *Philips* Cler. Apl. Cathol. cap. *III.* §. 53. pag. 30-32. & Fido Diſpens. c. *II.* §. 29. p. 31.) ſin tamen aliqua ibidem reperiatur fortè macula, nequitur propterea efficaciæ Sacramentali vel tantillum derogari; uno verbo, *ſive intendat, ſive non,* de quo *Aſtex. IV.* 1. 5. 1. *Angles* in *IV.* 4. 8. part. 1. pag. 24. *Chamier.* c. 19. fol. 20. *Confeſſ. Petrickov.* cap. *XXXVI.* fol. 62. *Cyprian.* fol. 430. *Heſhus.* art. XV. 27. *Hülſem.* l. c. p. 281. *Hunn.* de Sacr. p. 8. 9. *Hutter.* LL. CC. fol. 615. *Luther.* Tom. 2. Jen. Latin. fol. 271. b. f. *Zanch.* Confeſſ. pag. 85. *ſive bonus ſit, ſive malus, Biel. IV.* 5. *Chemn.* Ex. part. *II.* pag. 71. f. *Dieter.* Inſt. Cat. p. 650. *Hutter.* LL. CC. fol. 671. 672. *ſive Orthodoxus ſ. Heterod. Aug.* tr. VI. in Joh. fol. 144. h. de Bapt. lib. I. cap. 2. 7. in *Danæi* paratitl. p. 98. *Arcud.* fol. 25-31. *Dieter.* Cat. p. 651. *Garth.* contra Becan. p. 272.

Gerhard. Iſag. pag. 2030. 1036. *Hunn.* p. 221. *Hutter.* fol 595. *Petrej.* p. 18. &c. *ſive integer, ſive mutilus corpore, v. g. ſi alterâ manu deſtitueretur. Gerhard.* Iſagog. p. 1043. ſive *alio defectu* vel *vitioſâ qualitate* laboret. *Hutter.* fol. 670. 671. *Catech. Rom.* pag. 136. 137. Si verò fieret ab eo, *qui ſimulaverit ſe ſacris initiatum,* rebaptizandum decernit *Concilium Græcum* apud *Arcudium* l. c. fol. 32. Jeſuitæ *omninò non baptizant, præterquàm in India, & locis illis in quibus alii ſacerdotes ſeculares haberi non poſſunt, quia*(audi rationem!) *Chriſtus rarò baptizaverit.* v. *Haſenmüll.* l. c.

CXXXI.

M*Ateria terrena* eſt *Aqua*, non alius quicunque liquor. v. *Acta Theoll. Würt.* fol. 313. *Angles* in IV. ſent. part. I. p. 29. *Arcud.* fol. 12. *Aſtex.* IV. 3. 4. *Auguſtin.* de Hær. it. tract. VI. in Joh. fol. 107. a. pr.

Bebel.

Bebel. Antiquit. Eccl. lib. II. 6. *Bez.* Reſp. ad Acta Coll. Mompelg. part. II. pag. 41. *Biel.* in IV. d. 3. lit. d. g. *Brochm.* fol. 418. b. pr. *Bucan.* p. 616. *Calvin.* Lex. Jur. fol. 110. a. *Catech. Palat.* pag. 302. & *Roman.* pag. 129. *Cent. Magd.* I. 662. cap. 4. fol. 313. IV. & ſeqq. capp. 6. *Chemnit.* Ex. part. II. p. 71. *Cyprian.* Epl. Lib. *IV.* 7. fol. 132. *Dieter.* Inſt. Cat. pag. 612. & Myſteriol. diſp. *III.* qv. 19. 20. *Flac.* contra Sidon. pag. 7. 8. *Garth.* p. 231. *Gerhard.* Conf. Cath. Tom. 1. gen. p. 369. & Tom. 3. p. 935. Iſag. p. 1043-1046. *Goulart.* p. 117. a. *Gravver.* Abſurd. cap. *IV.* pag. 216. &c. 241-245. *Hunn.* de Sacram. cap. X. p. 101. *Hutter.* LL. CC. fol. 633-635. & in A. C. diſp. *IX.* §. 10. *Juſtin. Mart.* Apolog. *II.* fol. 179. *Lobech.* in A. C. l. c. *B. Meiſner.* Colleg. Adiaphor. pag. 109-111. & Colleg. Sacram. p. 157. *Joh. Meiſner.* Synops. Pontif. pag. 164.

164. &c. *Menzer*. Exeg. pag. 237. 242. *Novarin*. Elect. Sacr. lib. *VI*. cap. 71. §. 1218. &c. pag. 346. *Optat. Milevit*. lib. *IV*. p. 132. V. p. 135. *Pelarg*. ad Damaſcen. *IV*. 10. pag. 191. &c. *Polyd. Virg*. p. 307. Quacfergr. p. 169-173. *Rhoſt*. de Neo-Phot. p. 583. *Sadeel*. op. fol. 429. *Scherzerus* l. c. *Spangenb*. Hiſt. Manich. lib. *II*. cap. 24. p. 46. a. f. *Weber*. de Conv. Germ. pag. 597. *Zanch*. Confeſſ. p. 95. *Magnus heic conſenſus eximia quadam Dei providentia, qui in tanto corruptionum acervo ſuæ hoc gratiæ pignus primum conſervari voluit, ut ne prorſus videretur ex orbe periiſſe Chriſtianiſmi nomen*, uti egregiè ſermocinatur *Chamier*. l. c. cap. 2, §. 1. fol. 115. b. m. Utrum præciſè debeat eſſe *fluviatica*, an *paludoſam*, *coctam*, *ſulphuream*, *roſatam*, *medicatam* adhibere liceat, v. Eichsfeld Orthod. Cas. pag. 210. 255. utrum debeat eſſe *benedicta*. *Flac*. l. c. p. 7.

Nec

Nec licet ſubſtituere *ignem*, cum *Seleuco* & *Herma* apud. *Zanch.* & *Chamier*, ll. cc. quorum hic eandem à ſuis abſtergit calumniam fol. 115, 116. nec *Vinum*, ſit licet generoſiſſimum, ap. Eichſf. l. c. Et ne reſiduo aquæ ad illicita abuti queant, more Papiſ. hinc & eam rem graviter interdicit Churfürſtl. Sächſ. Kirchen-Ordn. fol. 295. §. Nachdem &c. & Baptiſteria plerunque ita habentur excavata, ne aqua ſemel intra eadem condita ulli ampliùs uſui inſervitura compareat.

CXXXII.

FOrma olim admodùm ſimplex erat; & ceremoniarum perparum adhibebatur, *quæ non erant magnificæ, neque præſcriptæ, ſicut nec de Baptiſmi neceſſitate ſunt*, uti præclarè *Centur. Magdeb. I.* lib. *I.* cap. *6.* fol. 252. confer reliquas capp. 4. & 6. usque ad V. ubi numerus earum

no-

non parùm crevit fol. 657. &c. adde *Bezæ* Epl. *IIX.* p. 70. &c. *Bibliand.* Chriſtian. ſempit. p. 18. b. 19. 20. *Bulling.* contra *Cochlæ.* cap. *XXVI.* p. 56. *Chemnit.* Exam. C. Tr. part. *II.* c. 13. p. 55. &c. *Dieteric.* Catech. p. 679. *Gerhard.* Iſag. pag. 1091. *Hunn.* de Sacr. c. X. p. 98. *D. M. Luther.* præf. der Kirchen-Ordn. fol. 2. m. f. *Menzer.* Exeg. artic. *IX.* n. 4. §. 15. 241. m. Oecol. Epl. lib. *II.* 13. fol. 81. c. d.

CXXXIII.

HOdiè dupliciter conſideranda venit; vel *ut legitima* apud nos, & in quantum Pontificii cum noſtratibus conveniunt: vel *ut illegitima*; quatenus ſcil. Papiſtæ alia adhuc eidem affingere conſveverunt. *Et illa* quidem ſua habet *antecedentia*, *conſtituentia*, *adjuncta*, & *conſequentia*. *Antecedit* (1.) *Admonitio circumſtantium* ad devotas pro baptizando

ptizando preces precandas, cujus olim neglectui *B. Lutherus* l.c. *malitiam hominum ſuperioris ævi* adſcribit. Formula extat in Kirchenordn. fol. 3. adde *Lobech.* in A.C. pag. 236.

CXXXIV.

(2.) EXorciſatio, de quâ, ne longus ſim, evolvantur *Alſted.* Paratitl. Theol. p. 110. *Angles* in *IV.* p. 1. pag. 63. Anhalt. Verantw. pag. 16. m. f. *Arcudius l.* 17. fol. 50. *Aſtexan. IV.* 2. 2. *Becan.* Man. *I.* 5. 39. pag. 92. *Biel.* in *IV.* 6. 3. *Brochm.* Tom. 2. fol. 241. *Catech. Rom.* p. 155. *Cent. M.* ſæpiculè. *Chamier.* l. c. cap. 16. fol. 142. b. m. *Chytræ.* prælect. p. 98-107. *Clavaſ.* Cas. Conſc. fol. 123. *Crugeri* dec. de Exorc. *Deucer.* p. 142. Eichsfeld p. 207. *Fhelav.* p. 113. *Garth.* p. 268. *Gerhard.* Iſag. p. 1092. pr. *Joh. E. Gerh.* de Maron. ſect. IX. §. 2. *Geſner.* pro lib. Conc. XV. 6. p. 557 560. *Hentſchelii* diſp.

de

de Ex. *Hesh.* Epl. de Exorc. *Hunnii* diſp. de Exorc. *Hutter.* Conc. Conc. pag. 269. 441. & in lib. Conc. p. 1043. LL. CC. fol. 677. diſp. in A. C. art. IX. §. 15. *Kittelm.* Apolog. de Ex. *Lobech.* in A. C. p. 237. pr. *Lubini*& *Lyſeri* diſpp. de Ex. Kirchen-Ordn. fol. 4. 5. *Major.* in vitas P. p. 181. a. m. *Meiſner.* Coll. Ad. pag. 19-21. 28-31. 80. *Muſæ.* & *Mylii* diſpp. de Ex. *Optat.* *Mil.* lib. I. p. 125. pr. *Theoll.* *Palat.* im Bericht &c. pag. 430. *Papp.* Epit. Hiſt. Eccl. p. 920. *Pezel.* in Ex. Mel. part. II. p. 142. *Platz* loco c. pag. 601. *Selneccer.* Exam. Ordin. p. IV. pag. 136. &c. *Sperlingii* diſp. de Exorc. *Stapleton.* Promt. Cathol. part. 1. pag. 114. &c. 235. *Voët.* diſp. ſel. part. III. num. 82. &c. pag. 1135. &c. *Utzinger.* pecul. tr. de Exorc. *VVeber.* de Converſ. Germ. pag. 195. *Theoll.* *VVitteb.* contra Anhalt. Pag. 250. 251.

Digitized by Google

CXXXV.

(3.) C*Rucis in fronte & pectore ſignatio. Auguſtini* verba hûc facientia vid. §. CCXL. *Bezæ.* Epl. pag. 99. *J. E. Gerh.* diſp. de Maron. l. c. Kirchen⸗Ordn. fol. 4. pr. *Meiſner.* Colleg. Ad. pag. 111. &c. *Platina* hoc inſtitutum tribuit *Silveſtro I.* propter *hæreticam Svaſionem* pag. 41. a. f. *Chamier* verò inter *alienos* ; *& ἐκ περιεσίας anquiſitos ritg* refert cap. 6. §. 67. fol. 142. a. f. (4. *Evglii* ex *Marc.* X. 13-16. *lectio. Gerhard.* Iſag. p. 1093. §. 7. Kirchenord. f. 5. 6. 7. (5.) *Manus impoſitio. Calv.* inſt. IV. 19. 4. f. 567. m. Kirchenordn. f. 7. m. (6.) *Precatio orationis Dominicæ*, K. O. fol. 7. m. (7.) *Genuflexio* K. O. fol. 7. *VVitteb.* l. c. pag. 95. pr.

CXXXVI.

C*Onſtituentia* ſunt (1.) *Nominis impoſitio* : Kirchen-O. fol. 3. f. 4. pr. 8. cujus omni tempore ratio non exigua fuit habita, ut *non abſq*

præ-

præſagio quodam vel monimine virtutis inderentur, vel indita crederentur, uti ex *Chryſoſt.* Homil. XXI. in Gen. refert *Bebel.* Eccl. Antediluv. ʃ. XXV. pag. 36. ſingulariterq́ obſervat *Glaſſius*, quomodo *plurima nomina propria perſonarum à Deo & Ebræis ab eventu impoſita fuerint*, Philol. Sac. Lib. III. Tract. 3. obſerv. 9. pag. 733. & *VValtherus* Officin. Bibl. Repoſit. poſt. Th. 1. a. 1. obſerv. 26. §. 692. pag. 695. *Denominationes à naturalibus ſive accidentariis caſibus* curioſè collegit *Raviſius Textor* Officin. pag. 373-377. unde *adagium*: *Conveniunt rebus* &c. ex *Cognato* apud *Eraſm.* Chili. fol. 650. a. m. f. Plura cui lubent, adeantur *Bucanus* pag. 640. &c. *Carpzov.* Iſag. pag. 669. 1121. &c. *Catech. Rom.* p. 157. *Cent. Magd.* V. fol. 657. lin. 20. VII. fol. 147. &c. *Chryſoſt.* in Pſegm. p. 313. *C. Dieter.* Myſteriol. pag. 126. 127. *Joh. C.*

Digitized by Google

Dieter. Antiquit. Bibl. fol. 225-245. *Galatin.* de Arc. Cathol. Ver. lib. III. cap. 8. fol. 147. f. *Hæneri* diſpp. de ὀνοματοϑ. *Heins.* Exercit. Sacr. Lib. V. cap. 8. fol. 292. 293. it. VII. 13. fol. 406. 407. & in Ariſtarch. fol. 927. *Sigon.* de Nom. Rom. *Sixt. Sen.* Bibl. Sanct. Lib. HX. fol. 705. c. D. *Stuck.* Antiquit. Conviv. Lib. I. cap. 16. fol. 30. 31. &, qui ſtudioſiſſimꝰ hæc congeſſit *Joh. H. Urſin.* Melet. Sacr. Lib. I. de Enoch. part. I. cap. 1. pag. 66. & part. II. pag. 77. 78.

CXXXVII.

S*Olent* quippe *Matres infantulis nuper editis in ipſo vitæ introitu aptare vocabula, & ex aliquibus præcedentibus vel circumſtantibus cauſis vel ex genere, vel ex eventibus imponeae nomina, ut in ipſis primordialibus initiis quædam præfigerentur commonitoria ingredientibus vitam, ne nomen*

nomen eis eſſet ad ignominiam, ſi originalis naturæ traductio à conſveto limite deviaret, & à virtute patrum degenerans indigna ſucceſſio monſtri non hominis faciem exhiberet, uti ſapienter admodùm monet *Cyprianus*, ſive quis alius autor opuſc. de Cardinal. Cthi-oper. fol. 412. ubi omninò plura in hanc rem egregia differit. *Vitentur* autem *in actione adeò ſanctâ nomina impura, impia, ridicula*, uti ex *Pſal*. XVI. 4. *Oſ*. II. 17. & *Epheſ*. V. 3. graviter hortatur *Brochm*. Syſt. Theol. Tom. 2. f. 421. a. pr. adde *Hackſpan*. Miſcell. l. II. cap. 8. p. 257-264. & *Druſj* not. ad Sulp. Sev. Hiſt. Eccl.

Nam divinare eſt nomen componere quod ſit
Fortunæ, morum, vel necis indicium,

juxta *Auſon*. Epigr. XIX. verſ. 3. 4. Quòd *ſi* fortè privatim-baptizato *nomen omiſſum* fuerit, *id ei absq;*

Baptiſmi iteratione publicè in Baſilicâ imponi debere, non abſq; præviâ tamen præſentium ſuper hac re inſtructione, ſententia eſt *Caſpar. Finck* Can. Th. apud *Dunte* Caſ. Conſc. c. XIV. qv. 32. & *Eichsfeld* l. c. p. 209. &c. *Semel impoſitum* non temerè quis *mutabit nomen*, excepto *ſanctiſſimo* ſcil. *Patre Papâ*, cui ſi libet, licet, (ne quidquam intentatum aut immutatum relinquat) poſt electionem & hoc mutare. Conf. *Machiavell.* Hiſt. Flor. lib. I. pag. 18. pr. *Ravanell.* Bibl. S. Tom. 2. fol. 366. a. *Vejel.* de Anab. Monach. pag. 43. &c. niſi potiùs & hôc ipſô *mirabilis* eſt *vi vocis*, quia *dicitur quaſi* PAPÆ! juxta *Gloſſ.* ad procem. Clement. citante *D. Joh. Hülſem.* diſp. contra neceſſit. conjunct. Evglcor. cum Reſp. P. in fine, quæ cum *Vindiciis poſthumis* hoc ipſô anno recuditur. De *Auxentio* quôdam ſimile quid refert *Ambroſ.* Tom.

Tom. 3. oppoſit. fol. 38. a. lin. 4. 5.

CXXXIX.

(2.) T*Eſtium adhibitio*, qui vulgò *Compatres*, *Commatres*, *Patrimi*, *Matrimæ*, *Suſceptores*, **Gevattern/Totten** audiunt, & (*a*) ſeligi debent, qui non ſunt *diverſæ religionis*, *blaſphemi*, *adulteri*, *guloſi*, *ſcortatores*, *potatores*, *cœnæ DNicæ oſores*, *impœnitentes*, aliive iſtius farinæ homines, uti accuratè requirit, & diligenter inculcat *Dieter.* Myſteriol. IV. 5. 4. pag. 119. 120. **Kirchenordn.** l. c. ſed ii, *qui*, *quod de ſanctâ infantum educatione ſpondent*, *& ipſi ſatis noverint*, *& probabiliter*, *cùm opus fuerit*, *præſtare poterint*, juxta *Bucan.* Inſt. Theol. p. 640. m. in genere de Suſceptoribus confer *Auguſtin.* de Temp. ſerm. CXVI. fol. 288. e. CLXIII. 305. c. CCXV. 329. b. Epiſt. XXIII. p. 86. *Aleſ.* Ordin. Eccl. Angl. pag.

49. *Alſted.* par. Theol. p. 353. *Beza* Epl. pag. 100. *Biel.* in IV. 4. 2. k. *Brochm.* fol. 422. a. *Buc.* l. c. *Cent. M.* pleræq;. *Catech. Rom.* p. 138. *Concil. Cpltan.* in Trull. can. 83. pag. 421. *Antiſiodor.* Tom. 2. Can. fol. 95. 25. 117. 55. *Chytræ.* præl. pag. 103. *Deucer.* pag. 143. *Dieteric.* Catech. p. 680. *Dreſſer.* Millen. VI. pag. 178. 10. *Eichsfeld.* pag. 213. *Faſcic. Temp.* Ann. 144. *Gerhard.* Iſag. p. 1094. *Gregor. Tur.* Hiſt. lib. IIX. cap. 1. & 9. pag. 403. 411. *Hunn.* de Sacram. p. 233. *Hutter.* ll. cc. fol. 675-677. Kirchen-ordn. fol. 7. 8. 9. 308. &c. *Lobech* in A. C. p. 237. *Martin.* Lex. Philol. f. 2552. &c. *Meiſn.* Colleg. Adiaph. pag. 112. 114. *Papp.* Epit. p. 250. 257. *Philips* Fid. diſpens. lib. IV. §. 49. 58. pag. 51-58. *Platin.* pag. 170. *Polyd. Virg.* de Inv. R. IV. 4. pag. 306. *Quiſtorp.* Pi. Deſid. pag. 48. *Kavan.* l. c. *Sa* Aphor. pag. 26-29. *Saubert.* prodr. philol. S. pag. 85-87. *Schεræ.*

Mi

Miſcell. pag. 74. &c. *Selneccer.* Ex. Ordin. part. IV. pag. 78.

CXXXIX.

(6.) N*Umerum* eorundem *ternarium* ratum habet (*& rectè quidem*, juxta ἐπίκρισιν *Oſiandriſt.*) *Concil. Cpltan. in Trullo*, quia in duobus vel 3. teſtibus &c. *Mat.* XIIX. 16. idemq; *ſub pœna C. Floren.* injungitur in der Kirchenordn. fol. 294. conf. *Carpz.* Defin. Ecclſt. lib. II. tit. 17. defin. 268-270. fol. 406-409. (γ.) Ex hâc autem ſuſceptione *tanta ſangvinis cognatio* minimè contrahitur, quæ talium invicem conjugium impedire valeat, de quo præter dictos *Catech. Rom.* pag. 139. *Cent. M.* VII. fol. 147. *Concil. Tribur.* can. 47. 48. fol. 155. d. *Gerh.* Iſag. pag. 1094. *Hildebr.* de Nupt. Chriſt. pag. 24. (δ) *Officium* eſt, (1.) *abrenunciare diabolo* vide *Bernh.* fol. 95. b. 1. *Catech. Rom.* p. 155. *Cent. M.*

VI. fol. 329. *Chamier* cap. 15. §. 14. fol. 141. *Dieter.* Myſteriol. pag. 124. Kirchenordn. fol. 8. *Lobech.* in A. C. pag. 237. &c. *Pezel* in Exam. Mel. part. II. pag. 148. *Saubert.* l. c. pag. 51. *Tertullian.* de Idolol. fol. 731. pr. (2.) *ſpondere fidem* juxta Symbol. Apl. *Chamier.* §. 16 - 19. *Dieteric.* p. 117. Kirchenordn. fol. 9. *Quiſtorp.* pag. 49. (3.) *petere baptiſmum.* Kirch. Ordn. fol. 9. f. conf. *Anonymi* & *Heshuſii* libellos von der Gevatterſ. *Platin.* in Hygino pag. 17. b. pr.

CXL.

(3.) R*Ecitatio verborum Inſtitutionis, Matth. XXIIX.* 19. absq; ullâ *mutatione*, vel *mutilatione.* vide *Alſted.* pag. 185. a. m. *Angles* in IV. part. I. pag. 31. *Arcud.* cap. 8. fol. 13 - 18. *Aſtexan.* IV. 1. 1. 2. 3. 5. 7. *Aventin.* Annal. Boj. fol. 315. b. *Auguſtin.* de T. ſerm. IC. ee. f. 323. *Balduin.* Caſ. Conſc. IV. 8. 2. pag. 1063.

1063. *Becan.* Manual. I. 3. 20. 25. pag. 26. & 27. a. m. *Biel.* in IV. 3.2.h. *Bodenborg.* p. 57. *Brochmand.* f. 419. a. m. *Bucan.* pag. 619. *Catech. Rom.* p. 131-133. *Cent. Magd.* l. 1. 4. f. 153. *Canon. Apoſtol.* 49. 50. pag. 21. 22. *Conc.* Tom. 2. in geſtis *Conc. Worm.* fol. 118. e. in decretis Vigilii Papæ fol. 45. & Greg. 1. f. 93. e. in epiſt. Zachar. fol. 107. 108. *Cyprian.* de Hæret. Bapt. fol. 323. *Deucer.* pag. 141. &c. *Dieteric.* Catech. p. 651. & Myſteriol. p. 80-82 *Garth* p. 227. *Gerhard.* Conf. Cathol. Tom. I. gen. p. 66. 68. 369. Iſag. p. 1046. &c. *J. E. Gerh.* de Maron. IX. 2. *Hutter.* ll. cc. fol. 638-641. *Irenæ.* adv. hær. lib. I. c. 18. pag. 77. *Juſtin. Mart.* Apolog. 2. fol. 179. *B. Meiſn.* Coll. Sacram. p. 171. *Joh. Meiſner.* Syn. Controv. pag. 167. *Menzer.* Exeg. art. IX. 4. p. 238. *Optat. Mil.* lib. V. pag. 142. &c. *Papp.* p. 719. 801. 803. *Pelarg.* ad Dam. pag. 190. a. f. *Pezel*

P 5 in

in Exam. Mel. part. II. p. 133. 143. 166. *Platina* p. 18. b. f. *Prochor.* in vitâ S. Joh. pag. 527. &c. *Scherzer.* Colleg. Anti Socin. diſp. IIIC. pag. 786. &c. *Selnecc.* Ex. Ord. part. IV. p. 102. 126. 127. *Theodorus* Collect. lib. 2. fol. 187. pr. *Tribbechov.* ad Baron. Exerc. III. ſect. 3. *Victor.* in Chron. p. 31. & de Perſec. Vandal. apud *Goulart.* p. 23. b. *Weſthemer.* p. 213. *Winckelmann.* Faſcic. p. 36. &c. *Zanch.* fol. 449. & Confeſſ. c. XIV. §. 5. p. 82. conf. *Petrej.* l. c. pag. 15. b. 16. Quam inſequitur precatio ſolennis, der Allmächtige GOtt ꝛc. Kirchenordn. fol. 10. pr.

CXLI.

(4.) A*Quæ* ſive *immerſio* ſive *adſperſio*, vel *una* vel *trina*, pro cujuslibet ſcil. loci conſvetudine: hæc enim in noſtris Eccleſiis frequentatur, etſi illa diſertis verbis præferatur in der Kirchenordn. fol. 9. pr.

9. pr. & *Græcæ Eccleſiæ* hodienum ſolennis ſit: nam *Sacerdos infantem utrâque Manu ex humeris firmiter prehenſum totum, ne capite quidem ipſo excepto aquæ immergat*, dicens: *baptizetur hic ſervus DEI in Nomine PATRIS: quod effatus infantem retrahit; poſteà* addens: & *FILII, rurſus & immittit & extrahit, h. e. ter immittit & ter retrahit, quem ad modum dixit Dominus, baptizantes illos: quibus peractis preces nonnullas prælegit, ſicut & in Magna Britanniâ more receptum eſt, atq; infantem reddit*, deſcribente *Fhelavio* de Statu Eccl. Gr. cap. XXIV. pag. 40. 41. conf. *Acta Theol. Würt.* fol. 83. 173. 188. 312. &c. *Alſted.* p. 185. a. *Angles* in IV. part. I. p. 33. *Arcud.* fol. 18-24. *Aſtex.* IV. 3. 6. 7. *Auguſt.* de Temp. XC. f. 276. CVI. f. 284. CCI. 324. c. *Biel* in IV. 4. 2. *Brochm.* fol. 419. a. *Catech. Rom.* p. 134. *Cent. Magdeb.* IV. fol. 418. f. *Chamier* cap. 2. §. 6.

fol. 116. *Concil. Tolet.* IV. can. 5. fol. 102. & *Worm.* fol. 118. d. e. *Cyprian.* Epiſt. IV. 7. fol. 132. *Deucer.* l. c. p. 143. f. *Dieter.* Cat. p. 643. 644. *Eichsfeld.* p. 208. *Garth.* p. 274. *Gerh.* Conf. Cathol. Tom. I. gener. pag. 372. a. *Höpfner* Iſag. ſect. I. art. I. cap. 5. §. 48. part. I. p. 193. *Hunn.* de Sacram. p. 101-107. *Hutter.* ll. cc. fol. 642. *Menzer.* Exeg. pag. 242. *Papp.* p. 250. *Pezel.* in Exam. Mel. part. II. pag. 136. *Quiſtorp.* pag. 52. *DN. D. Scherzer* l. c. & diſp. CIX. p. 881. &c. *Tertull.* de Coron. Milit. fol. 449. apud *Gaulart.* p. 119. b. m. *Vejel.* de Eccl. Gr. ſ. 2. p. 7. f. *Theol. Witteb.* contra Calvin. pag. 940. *Zanch.* Confeſſ. fol. 451. conf. de Bapt. Judæor. diſp.

CXLII.

(5.) V*Eſtis Albæ* uti olim in Bapt. Catechumenorum *induitio* (de quâ præter dictos v. *Amalar.*

Fort.

Fort. I. 29. fol. 324. *Aug.* de Temp. ſerm. CLXIII. fol. 305. b. confer CLXIV. ibid. *Bucholc.* Indic. Chronol. p. 286. f. *Catech. Rom.* p. 156. *Cent. M.* VI. fol. 330. *Chamier* l. c. §. 15. fol. 143. *Ferrar.* de Re veſtiar. part. 2. libr. XIV. cap. 18. p. 189. 194. *Hildebr.* de Natalit. p. 28. *Major.* Vit. Pat. p. 183. *Saubert.* l. c. p. 52-58. *Sozom.* VII. 8. 418. *Urſin.* Ann. l. 1. 19. p. 31. *VVeber.* de C. G. p. 195.) ita hodiè in prædobaptiſmo *impoſitio*, & *teſtium apprehenſio*, noſtris das Weſterhemde *Geh.* Iſag. p. 1094. Kirchen-Ordn. fol. 9. *Scheræ.* Miſcell. Hier. ubi pag. 66. 67. Germanici vocabuli derivationem tradere conatur; ſed meliùs deduceretur è vernaculo, quaſi Schweſterhemde, ob ſpiritualem eo ipſo contractam confraternitatem, etſi ſuper hâc re litem nemini motam velim. Pergo potiùs, conſideraturus.

CXLIII.

CXLIII.

ADjuncta quæ ſt. (1.) *Efficacitas* ſub Arcæ Noachicæ figurâ deſcripta *1. Pet.* III. 20. 21. & ex eôdem loco ante hos ipſos XXXVI. annos ſub præſidio *Magni illius D. Joh. Hülſemanni*, t. t. Prof. & Decani Witteb. à Parente meo M. *Stephano Stepnero*, utrisq; νῦν ἐν ἁγίοις diſp. ſolenni contra *Platin. Calvin.* ac *Pontificios* demonſtrata: de quâ ulteriùs conf. *Acta Theoll. W.* fol. 238. m. *Ambroſ.* ſerm XLI. fol. 246. Anhalt. Verantw. pag. 17. 18. *Aſtexan.* l. c. tit. 4. *Auguſtin.* paſſim in opp. *Balduin.* contra Catech. R. art. V. cap. 4. pag. 344. *Becan.* Manual. 1. 2. 24. pag. 26. b. pr. *Biel.* IV. 4. 1. *Brent.* Apol. Conf. W. p. 426. *Brochm.* fol. 420. *Calvin.* Inſtit. IV. 15. 12. fol. 5. 2. *Catech. Rom.* p. 145. &c. *Chamier* l. c. *Conf. Petrick.* cap. XXXIV. fol. 57. *Crus.* Civ. Cœl. p. 15-21.

15-21. *Dieter*. Cat. p. 656. & Myſteriol. IV. 1. *Engelgr*. Luc. Ev. part. 2. pag. 239. *Garth*. p. 164. *Gerhard*. Conf. Cathol. Tom. 3. art. 12. c. 1. 3. pag. 885. 911. Iſagog. p. 982. 1051. Bellarm. Orth. p. 441. *Goulart*. p. 23. 43. *Hildebr*. de Rit. §. 9. *Hülſem*. Man. A. C. D. VII. qv. 1. pag. 292. *Hutter*. LL. CC. fol. 657. *Luther*. præf. in vitas P. *Lobech*. in A. C. p. 228-251. *B. Meiſner* Colleg. Sacram. diſp. XI. pag. 176. *Joh. Meiſner*. Synopſ. Contr. p. 159. *Müller*. Semic. II. qv. 27. p. 152. *Spangenb*. Hiſt. Man. lib. II. pag. 46. b. *Stegmann*. Photin. diſp. XLV. pag. 721. &c. *Thomas* III. 169. *Witteb*. wider die Anhalt. Verantw. p. 240-251. it. de *Calvin*. p. 928-950. *Zanch*. Confeſſ. pag. 92. Circumfertur vulgò *verſiculus*, magis ſimplex quàm doctus, puta inventum ſemilatinudi poëtaſtri Monachalis:

Salvat Baptismi nos lava, c, r, u, m, crum.

An

An autem & *ante Mortem Chriſti baptismus obligaverit*, diſqvirit *Angles.* loc. cit. pag. 38. m. *Non ſumi debere ad depellendum morbum*, v. *Peucer.* Hiſt. Mel. pag. 22. f.

CXLIV.

(2.) UNitas, ſive initerabilitas: quæ, ſi cui lubet, cognoſci poteſt ex *Alſtedio* Parat. Theol. p. 186 b. pr. *Angles* p. 373. *Aſtexan-* IV. 1. 6. 3. 8. *Aventin.* fol. 236. b. *Auguſtin.* de unico bapt. Tom 7. op. fol. 494. &c. Tract. VI. in Joh. fol. 144. d. ſerm. de T. CXXXV. fol. 295. d. CXCI. f. 318. f. Epl. CLXXIII. &c. 814. plura vide apud *Peſſelium* & edit nov. de Hæreſ. *Becan.* Manual. I. 5. 93. p. 105. b. *Beza.* Epl. p. 105. *Biel.* l. c. qv. 1. lit. 5. *Bular.* Chron. p. 62. m. *Brochm.* fol. 420. a. f. *Cent. M.* paſſim *Chemn.* Exam. part. II. p. 83. *Codin.* I. 5. *Cyprian.* Epiſt. I. 12. fol. 39. II. 1. 42. it.

Digitized by Google

it. fol. 131. *Deucer.* p. 572. *Dieter.* Catech. p. 677. *Euſeb.* VII. 38. fol. 185-187. *Garth.* p. 272. *Gerhard.* Conf. Cath. Tom. 1. gen. p. 65. & Iſag. pag. 1086. 1090. *Gravver.* Abſurd. cap. IV. p. 270. *Heins.* Exercit. Sac. fol. 563. *Hunn.* de Sacr. p. 137. *Hutter.* LL. CC. fol. 648. b. *Meiſner.* Colleg. Sacr. p. 191. *Menz.* p. 241. *Myl.* in A. C. diſp. IX. *Optat. Mil.* lib. I. pag. 9. f. II. p. 56. VI. per tot. *Papp.* H. E. p. 737. 763. 801. 943. *Pelarg.* ad. Damaſc. p. 189. *Petrej.* p. 17. b. *Pezel.* Obj. part. IIX. p. 86. *Sadeel.* op. Theol. fol. 447. *Vejel.* in Anabapt. Monach. p. 2-10. W*eber.* p. 59. *Zanch.* Confeſſ. p. 93. 238-242. *Ziegler.* de Bapt. non iterando. Conf. *Polydor. Virg.* de Invent. R. lib. IV. cap. 4. pag. 306.

CXLV.

Concomitantia ſunt (1.) *Locus* pu-

publicus ac peculiaris in Baſilicâ, (ſcil. *Baptiſterium* v. *Amalar. Fort.* I. 25 *Ambroſ.* lib. IV. ep. 33. fol. 39. b. *Brochm.* fol. 420. b. m. *Calvin.* Lex. Jur. fol. 117. *Cent Magd.* IV. & ſeqq. capp. VI. *Capitula* Græcar. Synodor. num. LIII. Tom. 2. Concil. fol. 116. d. *Dieter.* Catech. p. 682. *Evagr.* H. E. II. 8. fol. 120. *Gerhard.* Iſag. pag. 1090. &c. *Hoſpin.* de Templ. fol. 80. 274. *Hunn.* de Sacram. cap. XIII. p. 230. *Hutter.* LL. CC. fol. 674. b. f. *Linck.* de Jure Templ. I. 27. III. 18. *Martinii* fol. 112. *Meiſner.* Colleg. Adiaph. p. 101. &c. *Nicephor.* XIIX. 38. &c. fol. 1146. &c. *Philips* Fid. Diſpens. cap. IV. §. 48. pag. 50. 51. *Perott.* Cornuc. fol. 157. *Platin.* p. 44. a. f. *Scheræ.* p. 66. *Sozom.* VII. 17. fol. 744. *Stapleton.* Promt. C. p. I. p 100. *Weſthem.* p. 219. &c. *Zanch.* f. 444. *Zimmerm.* p. 33. 70. De *Baptiſmo pro mortuis*, ex 1. *Corinth.* XV.

29.

29. vid. *Barth.* Adverſar. Lib. XLIV. c. 2. fol. 1989. & IL. cap. 20. fol. 2298. *Chemnit.* Exam. C. Tr. part. 2. de Miſſ. & Extr. V. *Finck.* Can. Theoll. Syll. 2. qv. 96. p. 624-626. *Forſter.* Theſaur. Catech. *Franz.* Oracul. XXC. *Magnific. ac Summè Rever. DN. D. Martinius Gejer* in inaugurali de Precib. pro def. cap. III. §. 15. *Gerhard.* LL. Tom. IV. de Bapt. §. 165. & Tom. IIX. de Mort. §. 268. *Hildebrand.* Art. Benè Mor. cap. IV. pag. 42-57. *Hyperius* pecul. tr. *Mülleri* diſp. ſuper h. l. *Pare.* Comm. in h. l. *Pezel.* Obj. part. IIX. pag. 69. *Saubert.* Trig. diſſert. *Tenzel.* Widerleg. pag. 611.

CXLVI.

(2.) TEmpus olim *Paſchale*, hodiè *quodcunq;*, alibi cum, alibi ſine cœtu publico, modò non leviculâ quâpiam de cauſa à parentibus temerè poſt nativitatem differa-

tur-

tur, *hora*, ut plurimum *pomeridi*
na v. *Aleſ.* Ordinat. Eccl. Angli
pag. 47. *Alſted.* pag. 185. b. p
Ambroſ. de Myſt. Paſch. cap. ul
fol. 164. b. ſerm. LII. fol. 251.
Amalar. *F.* IV. 28. fol. 382. Ton
IX. Biblioth. PP. *Aſtexan.* l. c. 6.
Auguſtin. de verb. Apli. ſerm. XI
fol. 83. *Beleth.* p. 197. *Bellarm.* Ton
3. lib. I. cap. 24. fol. 81. g. h. *Be*
Epl. p. 74. *Brochmand.* Tom. 2. fo
420. b. *Bucan.* p. 605. *Calvin.* In
IV. 15. 19. & 16. 1. fol. 514. 522.
Form. adminiſtr. Sacram. *Cen*
Magd. capp. VI. *Chamier* l. c. c. 1
§. 2. fol. 142. *Chemnit.* Exam. l.
Chytræ. prolect. p. 147 156. *Conc*
Matiſcon. *II.* can. 3. Tom. 2. fol. 9
ubi vide & fol. 95. b. *Antiſiodor.* ca
18. fol. 952. *Toletan.* *III.* c. 5. fol. 10
Bracor. *I.* 23. f. 112. a. II. c. 1. f. 113.
c. *Capitula* Græcar. Synod. nu
49. fol. 116. c. *Concil.* *Mogunti.* ca
IV. fol. 114. a. f. *Worm.* I. f. 118.
T

Tribur. 12. 147. *Coquæ.* ad Aug. de C. D. XXII. 8. D. *Cyprian.* lib. III. 8. fol. 82. m. *Dieter.* Catech. pag. 681. Myſteriol. IV. 25. *Dorſch.* ad Conc. Nicæn. p. 116. *Eccard.* Faſcic. cap. XIX. p. 431. *Gerhard.* Conf. Cath. Tom. I. pag. 372. 548. Iſagog. pag. 965. &c. 1089. *Hildebr.* Art. 6. mor. c. IV. p. 58. m. f. *Hutter.* ll. cc. fol. 675. a. *Lyſer.* de Sacram. diſp. IIX. th. 23-25. *Meiſner.* Coll. Ad. p. 101. *Rupert. Tuit.* lib. VII. *Selneccer.* Ex. Ord. part. IV. p. 51. *Socr.* H. E. V. 21. fol. 698. b. c. *Sozom.* IIX. 21. 466. *Strauch.* de Catechum. *Tertull.* paſſ. apud *Goulart.* p. 119. a. f. *Weber.* l. c. p. 186. 192-195. *Witteb.* contra Cat. Racc. p. 394. 395.

CXLVII.

(3.) L*ingua vernacula*, jubente plebejorum inſcitiâ, quæ aliàs parùm, imò nihilominò perciperet, unde *inter neglecti Baptiſmi cauſas non poſtremas* recenſetur à

D.

D. Luthero, qui & olim Latinâ Linguâ ſe uſum teſtatur in pecul. Tr. poſteà *primū ſe Germanicè baptizâſſe* refert præfat. der Kirchenordn. fol. 1. m. Ipſe certè *Emm. Sa* ex *P. Navar.* fatetur *præſtare, ut obſtetrices formam Bapt. ſciant vulgatâ Linguâ quàm Latinâ*, eamq; ſententiã *piam & amplectendam, etſi fortaſſis præceptum non ſit Eccleſiaſticum, aut naturale, Franc. Svarez.* Tom. 3. diſp. 31. ſect. 5. *pronunciat.* Aphor. Confeſſ. de B. §. 12. p. 27. pr. *Præſtaret* ergò, ut & ipſi boni viri *præſtarent*, quod *præſtare* fatentur ipſimet. vide *Luther.* Tom. 2. Jen. Lat. fol. 61. 62. *Aleſ.* pag. 47. *Bodenb.* p. 62. *Calvin.* Form. ordin. fol. 39. b. *Caranz.* Summ. Concil. p. 509. m. (4.) *Donativi oblatio.* v. *Hutter.* ll. cc. fol. 676. a. f. *Novarin.* Adag. Sac. Tom. I. n. 833. excurſ. 99. §. 1058. fol. 260. a. m.

CIIL.

Ille

Digitized by Google

Illegitimè Pontificii ſuperaddunt pluria: v. g. (1.) quando Sacerdos infantem *ante ingreſſum* Baſilicæ *inſufflatu, ſputo & chrismate inungit, cereum ardentem præbet &c.* & quæ ejus generis alia ex κακοζηλίᾳ Miraculi Chriſti *Marc. VII.* 31 - 37. ſimiarum inſtar imitari ſtudent, & cumprimis ex h. l. conficere conatur *Stapletonus* Promt. Cathol. part. I. p. 232. f. Videantur ultrò citroqꝫ *Acta Theol.* W. fol. 63. 174. 238. &c. *Aurelius* Hierarch. Tom. 2. contra Sirmond. fol. 275. ad fin. *Bejer.* p. 820. *Biel.* in IV. 6. 3. *Brent.* Apol. ubi ex *Libro Pontificali* multa in hanc rem adducit p. 433-546. *Calvin.* Inſtit. IV. 17. 43. f. 555. de Fug. illicit. Sacr. it. Rat. Reform. citatis ad marg. edit. 38. pag. 329. a. f. *Catech. Rom.* p. 131. 146. *Cellot.* Hierarch. VI. c. 10. fol. 447. *Cent. Magd.* VI. fol. 330. *Chamier.* l. c. c. 15. §. 11. &c. fol. 142. *Chemnit.*

Ex-

Exam. part. 2. pag. 172. *Chytræ.* præ-lect. pag. 91. *Aug. de Clavaſio* Cas. Conſc. fol. 66. *Concil. Laodic.* can. 48. p. 127. *Capitula Græcar. Synod.* num. 51. fol. 116. *Concil. Wormat.* fol. 118 c. *Confeſſ. Petrickov.* cap. XXXVII. fol. 63-65. *Cyprian.* de Unct. fol. 23. it. fol. 454. *Ditmar.* Chron. p. 110. *Heſhus* art. XVI. ſ. 3. *Inquiſit. Auſtri.* artic. II. *Iſidor. Hiſpal.* de E. O. II. 25. *Lagi* vindic. Evgl. contra Staplet. & *Mehlfürer.* contra eund. ſuper DN. XII. poſt Trin. *Menzer.* p. 243. *Optat.* lib. *III.* p. 109. 111. *Platina.* p. 41. a. f. *Plaz.* loco *XXC.* p. 505. pr. *Polydor. Virg.* p. 309. 389. *Reihinck* retract. §. 6. pag. 108. *Rung.* diſp. priv. pag. 140. *Sadeel.* opp. fol. 430. &c. 443. &c. *Saubert.* prodrom. Philol. S. pag. 62. 63. *Selneccer.* Exam. O. IV. pag. 498. *Vejel.* de Eccl. Gr. ſ. 3. p. 8. pr. *Zepper.* Pol. E. *I.* 11. p. 119-129. *Zwingl.* Ep. *II.* it. fol. 95. Conf.

Clem.

Clem. Rom. Recognit. lib. 3. fol. 57. f.

CIL.

(2.) C*Onfirmationem* v. *Alſted.* p 66. *Angles* p. 64-71. *Arcud. II.* fol. 66-124. *Aſtexan.* IV. 7. *Bejerlinck.* pag. 757. *Biel.* l. c. *Brent.* p. 576-582. *Calov.* Matæol. Pap. *III.* 8. p. 127. *Calvin.* IV. 19. 4. 567-571. & in Antidot. fol. 225. *Catech. Rom.* p. 158-168. *Cauſæ* decl. C. Tr. p. 206. *Cellot.* l. c. fol. 449. *Chamier IV.* 7-11. fol. 78-87. *Chemnit.* Exam. p. 2. p. 94. & Theol. Jeſ. de Confirm. *Chytræ.* præl. p. 41. *Clavaſ.* f. 55. *Clem. R.* epl. ad. Jul. fol. 161. f. *Conf. Petr.* fol. 66. *Coppenſt.* l. c. qv. 16. *Diet.* Myſt. *II.* 23. *Flac.* contra Sidon. p. 14. 15. *Gerhard.* Conf. Cath. art. *XIII.* p. 933-967. & Bellarm. Or. p. 457. *Joh. E. Gerh.* de Maron. ſect. *XII.* 9. *Haſenm.* p. 402. *Hermannut.* Antid. *II.* 2. *Heshus* art. 22. *Hülſem.*

Digitized by Google

Manual. VII. p. 308. &c. *Hunn.* de Sacram. c. V. p. 51-59. *Hutter.* LL. fol. 625. *Iſid. H.* E. O. *II.* 26. *Lutherus* paſſ. *Lyſer.* diſp. *VII.* 2. & in Pap. p. 415. *Meiſn.* Coll. Sacr. p. 141. *Papp.* p. 922. *Petrej.* p. 34. 35. *Reihink.* l. c. §. 2. p. 22-25. *Rother.* Manip. part. I. tr. 3. *Rung.* d. p. XVI. *Sa* p. 119-124. *Selnecc.* Ex. O. IV. p. 501. *Thomas III.* 72. *à Vallo* p. 66. Witteb. Fidel. Admon. p. 158. m. *Zeeman.* Uncath. P. p. 11. fol. 864.

CL.

(3.) C*Haracterem indelebilem. Alſted.* p. 68. 69. *Angles* p. 15. *Biel. IV.* 6. 2. *Brochm.* fol. 422. a. f. 428. *Catech. Rom.* p. 125. *Cellot.* c. 3. fol. 424. m. *Chamier* l. c. cap. 13. fol. 47-54. *Coppenſt.* l. c. qvæſt. 6. *Dieter.* Myſteriol. *IV.* 8. *Gerh.* Conf. Cath. XI. 2. 4. pag. 84. 3. & Iſag. LL. p. 1004. *Bellarm.* ὀρθοδ. art. X. *Heſhus.* XV. 7. *Hülſem.* l. c. qv. 3.

p. 302.

p. 302. *Hutter*. ll. cc. fol. 676. *Luther*. paſs. *Joh. Meiſner*. Synops. p. 157. *Menzer*. p. 243. *Papp*. 919. *Pezel*. part. VII. pag. 545. 558. *Rung*. l. c. p. 139. *à Vallo* pag. 52. 53. *Zeæman*. l. c. fol. 732. &c. *Abyſſini baptiſmo jungunt circumciſionem*, uti docet *Lüders*. cap. *II*. ſect. 2. §. 13. *Æthiopum* aliàs *ritus* exponuntur Tom. IX. Biblioth. PP. fol. 756-761. ſicut *Græcos* explicat *Goar* in Ευχολογ. Græcor. fol. 356 - 374. Cui plura de toto Baptiſmatis Sacramento cognoſcere lubet, evolvat ulteriùs *Calvin*. in Form. adminiſtr. Sacr. fol. 38. 39. *Clavaſ*. C. C. fol. 17 - 20. *Coppenſtein*. l. c. qv. 8 - 15. *Dannhaueri* Chriſte. act. 1. theat. 1. phænom. 4. p. 195. 196. alibiq; pluries. *Durell*. cap. XXIV. XXV. XXVI. pag. 262-302. *Ebingeri* ſæcul. XV. *Fay* Theſ. Theol. LXXV. pag. 404. &c. *Lancellot*. Jur. Canon. lib. *II*. tit. 3. 4. pag. 129. &c. *Menzer*.

pecul. Tract. *Mylii*, *Geſenii*, *Weiſſii* aliorumq; diſpp. *Muſcul.* LL. XX. fol. 208-218. *Neand.* Theol. Pat. p. 469-491. *Petrej.* Confeſſ. *III.* 4. pag. 28-34. *Rother.* Manipul. part. 1. tr. 2. *Tertullian.* de Coron. Milit. ibiq; annotat. *Rhenani*. *Voſſii* diſpp. XX. de Bapt. Hæc in præſens de primo actu ſufficiant.

CLI.

S*Ecundus actus* incerti temporis *eſt Funeralis*, qui conſiderabitur ratione *Deductionis*, *Sepulturæ*, & *Luctûs*, etſi hoc incidenter tantùm: uti & hoc in anteceſſum monendum duxi, multa adhuc hodiè è ritu priſci funeris Romani ſupereſſe, ſive, ut Wolfg. *Lazius* effert, *quædam gentilitia, ſed tamen bonâ ratione à Chriſtianis immutata*, Comment. Reip. Rom. Lib. III. c. 19. fol. 366. 42. 43. quæ proinde annotâſſe, & in antiquitatem Romanam aliquan-

quantum excurriſſe non pigebit. Vocatur autem hic actus aliàs quoque *Depoſitio*, apud *Ambroſ.* ſerm. LXXI. *Celebrata*, juxta *Neubauerum* (in Enchir. p. 425. edit. noviſſ. quæ nuper operâ meâ reviſa & aucta prodibat.) Principio itaq; poſtquam homo inter devotas Miniſtri ac Suorum preces (de quibus *Hild.* in arte b. mor. & offertor. cap. XI. §. 4. p. 84. 85. & heic ſ. penult.) *ad plures abierat* (vide *Heinſ.* Exerc. S. fol. 180. 53. *Pontan.* progymn. Lat. IV. 6. pag. 807. m.) atq; ſic placidè vitâ functus, *manibus erectis ſupinisq; exceptus, oculi occluſi, os obturatum, corpus lotum, accuratè unctum, linteoq; funebri involutum* (ita namq; *Euſebius* curam Martyribus defunctis exhibitam depingit Hiſtor. Eccleſ. lib. VII. c. 17. f. 198. e. f. conf. *Ambroſ.* l. c. *Gretſer.* de Fun. Chriſt. lib. I. c. 1-4. pag. 2. &c. *Guther.* de Jure Man. I. 13. p. 78 - 83.

Q 3 *Hil-*

Hildebr. Offert. *Kirchmann* de Fun. R. lib. I. cap. 5-9. p. 38 - 76. *Petrej.* l. c. *Quenſtad.* de Sepult. vet. c. V. p. 66. adde *Cent. Magd.* capp. 6. & diſp. de CHR. Unctione ſepulcr.) *decenter veſtitum* (absq; nimio tamen faſtûs ſtudio: ſic namq; v. g. de *Coronis ſepulcralibus* legitur, *eas* à priſcis illis Chriſtianis, quibus nihil cum paganis debebat eſſe commune, *omninò repudiatas*, S. Patres quoq; illum in luxum fuiſſe vehementer invectos, ut patet ex *Tertull.* de Coronâ Militis & *Minut. Felic.* in Octav. circa calcem, p. 87. m. *Kirchmann.* l. c. *Gretſer.* l. c. cap. 5. 6. p. 16 - 31. *Wovver.* in notis ad Minut. p. 172. m. f. De veſtitu aliàs funerum conf. Churf. Sächſ. Kirchen-Ordnung fol. 320. pr.) *pedibus verſus januam collocatum* (*Gretſer.* c. 7. p. 31-35. *Virgil.* Æn. IX. v. 487. ibiq; *Taubmann.* in Comment.) *conclamatum*, *ipſumq;* adeò *Funus*

indi-

indictum (de quo, & in genere von Leichenbittern varia *Gutherius* l. c. p. 109.) *horis pomeridianis, diei à morte alterius* (Kirchenordn. fol. 319. 321. in quemcunque hebdomadæ diem cadat, exceptis tamen Feſtis Nativ. Paſch. & Pentec. diebus it. Saturni, qui S. Confeſſionibus dicantur, etſi nec alicubi *die Mercurii* funera deduci ſoleant, pro cujuslibet ſcil. loci conſvetudine:)

CLII.

Conveniṭur ad ædes defuncti, ibiq; cantatur 1. vel 2. cantiones funebres (*Næniam* dicebant Romani: vide *Alex. ab Alex.* Genial. Dier. lib. III. c. 7. ibiq; *Tiraquell.* fol. 310. 311. *Guther.* l. c. 1. 23. p. 132. *Heinſ.* Exercit. S. cap. VII. f. 43. *Kirchm.* l. c. II. 4-7. p. 132-166. *Laz.* l. c. fol. 367. pr.) à Scholæ Loci præfecto, præſente Miniſterio VERBI, prout mandat Kirchenordn. fol. 43.

320\. nec apud Romanos aliter habebatur juxta *Laz*. l. c. Ibimus per exempla? *In funere Monicæ*, Matris S. Auguſtini, *Pſalterium arripuit Evodius, & cantare cepit Pſalmum, cui reſpondebat omnis domus: Miſericordiam & Judicium cantabo tibi Domine. Audito autem quid ageretur, convenerunt multi fratres ac religioſæ fœminæ, & de more illis quorum officium erat, funus curantibus -- - ecce corpus elatum eſt: ibant &c.* prout ipſe memorat S. Filius Conf. lib. IX. c. 12. §. 2. 3. p. 261. *Paulâ, fœminâ admodùm ſanctâ defunctâ, quùm adeſſent Hieroſol. & aliarum urbium Epiſcopi & Sacerdotum inferioris gradus ac Levitarum innumerabilis multitudo, omneq́; Monaſterium virginum ac Monachorum chori repleviſſent; non ululatus, non planctus, ut inter ſeculi homines fieri ſolet, ſed Pſalmorum lingvis diverſis examina concrepabant, translataq́; Epiſcoporum*

porum manibus, & cervicem feretro ſubjicentibus, quum alii Pontifices lampades cereosq; præferrent, alii choros pſallentium dicerent, in mediâ Ecleſiâ, in ſpeluncâ Salvatoris eſt poſita, deſcribente *S. Hieron.* Epiſt. CCXLI. fol. 331. b. 1. *S. Prudentius* inter reliqua divitioris ingenii monumenta Hymnum compoſuit, *in exequiis defunctorum,* cujus initium, DEUS ignee fons animarum &c. ex quo petita eſt Cantio hodienum haut infrequens ordine licet verſuum paulùm immutato: *Jam mœſta quieſce querela &c.* extans in *Scheins* Cantionali Lips. num. 242. p. 430. &c. *Pertinere ad omnes fideles* cantum talem monet *Concil. Tolet. IV.* can. 21. Tom. 2. fol. 88. b. apud *Caranz.* p. 366. adde *Ditmar.* p. 159. *Gretſer.* lib. II. cap. 5. p. 84. *Platin.* in Bened. III. pag. 149. a. f. *Zepper* Polit. Eccl. I. 15. pag. 187.

CLIII.

QVIBUS. EST. COMMODUM. IRE. JAM. TEMPUS. EST. OLLIS. EX. ÆDIBUS. ECFERTUR. (juxta Formulam antiquam ex *Roſin.* Ant. R. lib. V. cap. 39. pag. 624.

pars ingenti ſubiere feretro
Triſte Miniſterium

ut cum *Virgilio* dicam Æne. lib. VI. verſ. 221. adde *Horat.* Serm. lib. II. Satyr. 5. verſ. 85. ibiq; *Chabot.* fol. 199. a. f. *Gretſer.* II. 1. 2. p. 60. &c.) vel *vehitur* (uti *Propert.* Eleg. IV. 12. 102. ubi conſule prælect. *Paſſer.* fol. 702. b. c. 2. qui conſimilia exempla vectionis funebris conſignavit:) reliqua neceſſariorum turba, familiarium manus totius ſæpè communitatis cœtus inſequitur, exemplo Nainitarum *Luc. VII.* 12. *Præcedit funus, ſequuntur vivi, ut paulò pòſt morituri*, ajente *Alex. ab Alex.*

Alex. l. c. fol. 314. conf. *Gretſer.* p. 72. *Kirchmann.* pag. 181. unde & ab hâc inſecutione *exequias* dici vult *Paſſerat.* ad Prop. lib. III. el. 12. v. 24. fol. 295. 296. *Taubm.* ad Virg. Æn. VII. 5. p. 785. a.

Cùm moritur dives, concurrunt undiq; cives:
Cùm moritur pauper, vix advenit unus & alter.

Funus *Conſtantini Magni* quantô comitatu Nicomediæ, Romæ, ac *Cpli* proſeqvuti fuerint *Sacerdotes, populi, legiones &c.* vix ſatis exprimere valet *Euſeb.* in ej. Vita lib. IV. cap. 66. 69-71. fol. 412-414. Funus *Attilæ* magno verborum apparatu deſcribit *Jornandes* de Reb. Got. apud *Urſin.* Acerr. Philol. lib. *II.* num. 105. pag. 291. 292. Ita in memoratæ modo Paulæ exquiis *tota ad funus ejus Palæſtinarum urbium turba convenit. Quem monachorum latentium in eremo cellula ſua tenuit?*

quam virginum cubiculorum ſecreta tenuerunt? ſacrilegum putabat, qui non tali fœminæ ultimum reddidiſſet officium: Viduæ & Pauperes in exemplo Dorcadis veſtes ab eâ præbitas oſtendebant: omnis inopum multitudo Matrem & Nutritiam ſe perdidiſſe clamabant &c. apud *Hieron.* l. c. In funere *Wattherdi* Epiſc. quùm *plures corpus proſequerentur, in viâ plangens familia eis obviavit -- clerus omnis flens adfuit & Judæorum magna, & quorum pater erat, orphanorum multitudo conveniens, dolorem lamentando manifeſtavit,* omnesq; *Eccleſiam majorem cum funere intrantes amici cum hæreditariis omnibus, elevatis cum luctu manibus miſerabiliter ſuſceperunt.* apud *Ditmar.* Chron. Libr, VI. p. 165. qui idem lib. *VII.* pag. 203. apparitionem jactans, *graviter ſe increpatum* dicit, à *Bernhardo* quôdam, *quòd deductioni ejus cum cantu & precibus*

non

non interfuerit. Sed ſoricis inſtar ſeipſum ſocordiæ arguit, qui, ſi tacuiſſet, ejusdem à nemine hodiè incuſari poſſet; Sed *ne extra oleas*, excipiuntur tempora peſtis, queis nemo obligatur ad funerum comitatum, vide Kirchenordn. fol. 320. artic. Gener. 15. ubi & f. 322. ſeverè prohibentur inanes ſumtus, nimiæve funerum impenſæ. add. *Quenſt.* l. c. cap. XIIX. p. 326-338. & c. ult. p. 355-360. *Zepper.* l. c.

CLIV.

AD hanc deductionem *Campanæ* pulſari ſolent à Pontificiis ad avertenda dæmonia, dz der Glockenklang die Teuffel vertreiben / und ſollen 2. mal für ein Weibesbild / 3. mal für eine Mannsperſon / und für einen Prieſter / ſo viel er Weyhe hat / quæ *Johannis de Selva* in Tract. de Benefic. in I. qv. 5. num. 99. verba adducuntur in *Cauſis* Declin. Conc. Tr.

Tr. pag. 262. *ad excitandos* item *&*
præmonendos nedum neceſſarios, ſed
& cæteros cives ad præſtanda officia
defunctis, eorum opem implorantibus;
ac ſi dicerent: miſeremini mei ſaltem
vos amici mei quæ *Alb. Pighii* Hierar.
lib. VII. in fine, verba affert *Fr.*
Svvertius ad Mag. de Tintin. c. X.
p. 136. multusq; in eo eſt *Gretſerus*
lib. I. c. 9. pag. 38. & II. 12. p. 128. f.
quorum illud è baptiſmo campa-
narum promanat, qui deſtrueba-
tur §. CXXV. hoc verò ſuperſtitio-
ſas pariter & improficuas pro mor-
tuis preces arguit, quæ mox itidem
deſtruentur §. CLVII. *Noſtri* itaq
ſuis pulſibus nihil ſibi volunt aliud
niſi ut admoneant concives de
Elatione funeris, comitatuq
Chriſtiano non denegando, absq
ullâ precum mentione: ex parte
etiam; ut reliquos è domibus exci-
ant, ad eò frequentiorem in Baſil-
cF vel Cœmeterio conventum

a

auſcultandamve concionem vel cantionem funebrem, ut ita fides Reſurrectionis eò magis confirmetur, quæ cunctis quotidiè meditanda, eademq; cantui funereo in der Kirchenordn. fol.43. aſſignata cauſa huc haut incommodè traducta videri poſſet. *Nil hîc prætereà profani, ludicri, riſu aut indignatione dignum eſt*, juxta *Magnif. DN. D. Scherzer.* Colleg. Anti Soc. diſp. CXXIX. pag. 1048. pr. *Faces, preces, planctus, luctus, palmas, cruces, thymiamata, eleemoſynas, miſſas*, & alia Papiſtica ceu meritoria in cerebello Pontif. enata, ſicco pede prætereo. vide *Gretſer.* lib. I. cap. 10-12. II. 7. III. 1.

CLV.

DEvenimus jamjam cum funere ad Baſilicam, eamq; intrantes cernimus primævos Chriſtianos fideliter *offerentes*: id quod pium co-

eorum inſtitutum à Pontificiis mi-
ris modis deturpatum, vindicatum
geminæq; ſuæ antiquitati reſtitu-
tum habemus in *Hildebr.* Off. qui
ideò me in præſens eo labore ſu-
perſedere juſſit, cui adde *Quenſt.*
cap. XXII. pag. 298. Ergo ubi
cum vel *absq;* defuncto corpore Ba-
ſilicam petierunt, *cantibus* ſacris
vacant, & nonnunquam *Concio* de
ſuggeſtu habetur *in teſtimonium*
Chriſtianitatis defuncti, juxta *Hildeb.*
l. c. cap. IIX. §. 6. 7. pag. 57. 110.
Scheræ Miſcell. p. 192. *Urban. Reg.*
de Form. cautè loqv. pag. 89. *in*
conſolationem ſuperſtitum contriſtato-
rum, in ſpem conſimilis ἀθανασίας
ſanctæ reſurrectionis & vitæ æternæ, in
emolumentum fidei, ſpei, caritatis
(*Hildebr.* l. c. pag. 90.) ita *Prophe-*
tam Eſa. Regi *Ezechiæ* piè defuncto
verbis cap. LVII. 1. concionem fu-
nebrem habuiſſe, exiſtimant non
nulli apud *Quenſtad.* l. c. cap. V

pa

pag. 155. pr. conf. *Dionyſ. Areopag.* Hierarch. Eccleſ. Formulas quasdam præſcribit Kirchenordn. f. 45-54. it. 320. 321. Sin verò *loci*, *temporis*, *perſonarum*, *ſumtuumve* ratio concionem non permittit, *funere familiari commoto*, *avito ac patrio more* (ſi licet ex *Varrone* apud *Nonium Marcell.* ſolennem Romani Idiomatis formulam accerſere, ex *Turnebii* Adverſar. Lib. XXIIX. c. 13. fol. 1056. m.) *precamur*, i. e. preces communes concipimus in collecta, quæ ſuperiùs aſſignata Momenta in mentem nobis revocet. vide Kirchenordn. fol. 44. 69. 70. De *Eucharistiæ* celebratione plura *Aleſius* Ordin. Eccl. Anglic. p. 61.b. *Calixtus* de Sacrif. § 38. *Concil. Carthag.* Can. 41. cum ὑπομν. *Oſiand.* p. 229. 230. *Green* de Eccl. Bohem. c. I. §. 6. 10. *Hoſpin.* Hiſt. Sacram. Lib. II. cap. 6. fol. 150. &c. III. 9. fol. 281. 282. *Rixner.* Rit. Evchar. cap.

cap. XI. §. 15. &c. pag. 168 - 172. confer ſuperiùs de Bapt. pro mort. §. CXLV.

CLVI.

ATq; ſic ut plurimum clauditur actus funereus in Baſilicâ, niſi addatur *Parentatio*, quæ laudet defunctum, vivisq; pro benevolo comitatu nomine proxime-agnatorum grates perſolvat; cujus quidem rei veſtigium ſat illuſtre & altum in funere *Bruti* apud Romanos deprehenditur, qvem *P. Valerius Poplicola* pro roſtris commendavit apud *Dionyſ. Halicarnass.* Lib. V. fol. 206. *Plutarch.* in ejus vitâ ſatisq; explicatur ap. *Alex. ab Al.* Genial. Dier. Lib. *III.* c. 7. f. 319. VI. 14. f. 931. *Garzon.* Piazz. Univerſal. diſcurſ. *XLIII.* pag. 574. b. *Guther.* de Jure Man. lib. *I.* cap. 25. pag. 147. *Kirchmann.* *II:* 18. 19. p. 244-257. *Laz.* lib. *III.* 18. fol. 365-367. *Pontan.* pro

progymn. Lat. lib. *III*. 75. pag. 370. m. & *IV*. 59. p. 1122. pr. *Quenſtad*. cap. *VI*. p. 152-156. *Roſin*. V. 39. pag. 625. *Scheræ*. p. 191. pr. Conf. *Socrat*. Hiſt. Eccl. lib. *V*. cap. 9. fol. 687. ita *Euſebius* orationem ſcripſit de Laudibus Conſtantini fol. 447-493. ita *Ambroſius* in funere *Valentiniani* ac *Theodoſii* Impp. Tom. 3. opp. lib. V. epl. 34. fol. 40-50. in funere *Acholii* ibid. *VII*. 59. fol. 65. 66. ita *Gregor. Naz*. in Honorem Martyr. orat. XX. Tom. 1. opp. fol. 394. &c. in laudem *Cæſarii* Fratris or. *XXIV*. fol. 430. in laudem Sororis XXV. fol. 438. *Patris XXIIX*. fol. 470. *Cypriani*, *Baſilii*, *Athanaſii &c*. orat. *XXIX-XXXI*. fol. 485. ſeqq.

CLVII.

HEic non incommodè quæritur, *an aliqua precum vis & efficacia* ad defunctos ſive cœlites, ſive damnatos *redundare queat?* Non atten-

attendendo quidem, quæ Pontif
cii heic deblaterant, quos ſequen
ſſ. refutabit, ſolemus & nos Pacem
quietem, conſolationem eisden
apprecari: GOtt tröſte Jhn! GO
genade Jhm! GOtt gebe Jhm d
ewige Ruhe &c. *VVittebergæ*, ut &
in ducatu *Lunæburgico* quando fun
è ſuggeſtu publicatur, eine Chriſt
Danckſagung wird zu thun begehr
&c. uti *Hildebr.* in offert. conſigna
vit. Occurrunt quoq; in *Cippis* a
Inſcriptionibꝰ ejusmodi locutiones
cujus animus requieſcat in pace, ce
videre eſt in *Inſcript. Lipſienſ.* lib. *I.*
num. 931. pag. 114. pr. Ut verb
rem comprehendam inſiſto veſti
giis *Apologiæ Aug. Confeſſ.* qu
inter alia *ſcimus*, ait, *veteres loqui d*
oratione pro defunctis quas nos non pr
hibemus, ſed -- ex opere operato impro
bamus, de vocab. Miſſ. pag. 274. m

CLIIX.

Pate

PAtet itaqꝫ ſua ſponte, *ne per ſomnum quidem* (ut ajunt, & quod fortè decepit Pontificios, dum ſæpè apparitiones in ſomniis jactare ſolent:) cogitandum de *Purgatorio*, circa quod, veluti planè nullum fuit, eſt, eritve, niſi *in cerebello* (1.) *Platonis Philoſophico* in Phædro circa calcem fol. 528. &c. fatente ipſomet *Bellarmino* de Purgat Lib. I. cap. 2. & 11. ubi ratione 3. ad *communem opinionem omnium gentium, Ebræorum, Mahummetanorũ, gentilium tam Philoſophorum quàm Poëtarum* provocat aut (2.) *Virgilii poëtico* Æne. lib. VI. verſ. 737-747. aut (3.) *autoris* libri Macchabæor. *apocrypho* lib. II. cap. 12. verſ. 43. aut (4.) *Hermæ* cujusdam *fictitio*, quem Pauli diſcipulum fuiſſe ajunt: aut (5.) *eorum*, qui *mortuos redimebant ad finem defunctionis* (*mittentes capitibus eorum oleum & aquam ſeu ungventum cum aquâ & invocationibus*,

bus, ut incomprehenſibiles principib *& poteſtatibus fiant, & aſcenda* *ſuper viſibilia: inferiora eorum in cre* *turâ mundi relinquantur; anima ve* *projiciatur Demurgo: & præcipi* *bant eis venientibus ad poteſtate* *dicere &c.* animus certè horret plu referre, quæ habentur apud *Iren* adv. Hæreſ. Lib. I. cap. 18. pag. 7 &c. Adde *Bedam* Tom. 3. opp. *1. Cor.* XV. fol. 166. *Gretſer.* III. 4. pag. 157-173.) aut (6.) *Origeniſt* *rum*, v. *Aug.* de Hæreſ. cap. XLII pag. 206. &c. aut (7.) deniq; *Eccl* *ſiæ Platino-Pontificiæ*, quæ, ceu e ſentina omnium hæreſεων, i quoq; ex prædictis pro defunctis (ſive, ex Romanâ conſvetudine lo quendo, *ſemel jam combuſtis, alt* *rum*) *conſtruxit rogum*, finxit *Purgatorium eſſe locum quendam,* *quo animæ juſtorum, in hâc vitâ ſuf* *cienter non purgatæ, poſt hanc vita* *purgentur, antequam ad cælum*

cl

claram Dei viſionem admittantur. v. de *Abyſſinis*, *Lüders*. cap. II. ſect. 2. §. 27. *Angles* in IV. part. 2. p. 299. 306. *Aſtexan.* III. 37. & 38. *Becan.* Man. 1. p. 134. *Bejerlinck.* pag. 466-532. it. 846. *Beleth.* p. 286-293. *Bellarm.* Tom. 2. Controv. 3. de Purg. *Breviar. Rom.* p. 108. &c. *Biel.* in Can. Miſſ. Lect. LVI. fol. 107. &c. *Clavaſ.* Caſ. Conſc. fol. 284. *Confeſſio Petrick.* cap. *XIC.* fol. 266. *Coppenſtein* part. 1. Theom. quæſt 29. *Coſter.* Enchir. p. 501-528. *Fric.* de Rep. Em. Lib. I. de Eccl. tr. 9. c. 2. fol. 495. *Goar* in Ἐυχολογ. Græcor. fol. 684. *Gregor. Tholoſan.* Syntag. Art. Mirab. Lib. XXXII. cap. 14. pag. 320. &c. *Gretſer.* de Fun. Chr. diſp. 11. §. 19. pag. 234. *Guther.* II. 28. pag. 43. *Hermannut.* I. 27. *Petrej.* p. 84. *Pighius* Hierarch. *I.* ult. fol. 68. *Polydor. Virg.* VI. 9. 10. p. 512-523. *Sa* p. 613. 650. *Sixt. Sen.* Bibl. S. fol. 584. 585. *Elias à S. Tere-*

ſia

Digitized by Google

ſia ſpiſſo volum. *Greg. de Valen.*
Tom. 3. fol. 760 *Vejel* de Eccl. Gr
p. 10. 30-32. *VVeſſel.* opuſc. Theol. p
167-187. conf. *Inquiſit. Auſtria.* art
X. XII. *Bavaric.* XXVI. &c. q
hæc ſua hinc inde convaſant *& qua*
centonem ex multis & peſſimis pann
culis conſarcientes, ſuperficiem ſubti
eloquio ſibiipſis præparaverunt, n
vam quandam introducentes doctr
nam, quæ *S. Irenæi* verba ſunt lib
III. cap. 19. pag. 155. f. Aſt næ il
homines fanatici, dum novam e
Purgatorio in cœlum viam qua
runt, *toto errant cœlo, aut potius*
quoniam nihil ipſis cum cœlo, toto in
ferno (uti anno ſuperiore *Magni*
DN. D. Scherzerus in Colleg. priva
to eos ludebat, enarrans *Gre*
Nyſſeni opera, mihiq; ad hunc uſum
quem tunc jam parturiebam, ſpe
cialiſſimè notabatur:) *Fabrica* quip
pe Purgatorii *nuſpiam* hodiè *exta*
niſi in maleferiatis Pontificioru

cap

capitibus, quæ verba ex *Gretſero* de Fun. Chr. lib. II. cap. 10. p. 116. lin. 2. 3. retorquere libuit. *Demonſtrent ex Sacris* ergo ipſimet (quòd per omnes ejus, aut potiùs diſtantis parumper inferni cruciatûs rogatos eos velim) an, *ubi*, *quid ſit*? quando à Deo creatum, concreatum, vel poſtcreatum fuerit? Miſeram proinde eorum plebeculam! quæ inani iſto terriculamento aut terrore Panico, mit einem ſolchen Popphanß terreri, inq́ officio ſe retineri patitur! Larvæ ſunt, μορμολύκια, nec unquam è Script. & ſanâ Antiquitate probari poſſunt: impoſturæ, ad purgandas laicorum crumenas excogitatæ. *Sed vulgò dici ſolet, eos, qui de longinquis regionibus miranda narrant, impunè mentiri, quod ab aliis, qui alienas regiones non peragrârunt, mendacii coargui non poſſunt: Sic & Fraterculi, quia Sæculum purgatorii multò magis diſtat*

ab hoc, quàm Germania ab Indiâ, aut potiùs quàm cœlum à terra: aut, quia eò peregrinati, aliquandiu ibi commorati, reipſa compererunt; applicationem ipſorum pro defunctis non gratam tantùm, ſed & neceſſariam eſſe, quis eſt, qui ad tam longinqua profectis, & tantarum rerum expertis fidem non adhiberet, aut eos mendacii argueret? juxta *Brent.* Apolog. Pericop. II. p. 873. 874. Quæ quidem, ne *ſub Orci galeâ* occultarentur, aut *Lethæo flumni* immergerentur, toti mundo detexerunt; cumprimis *M. Chemnit.* Exam. C. Tr. part. III. ad Seſſ. IX. pag. 139-221. *Abr. Calovius* Matæol. Papiſt. ſect. III. 14. pag. 149. *Joh. Gerhard.* Conf. Cath. Tom. 1 pag. 916. Tom. 3. art. *IX.* pag. 422-541. & Bellarm. ὀρθοδ. p. 343. 378. *Urſinus* vom Zuſt. der Seelen. *Zeæmann.* Uncathol. P. part. 2. fol. 379. &c. Quibus addantur *Balduini*

Pho-

Phoſphor. contra Pazm. pag. 1159-1242. *Bebel.* de Statu anim. ſep. *Brent.* l. c. pericop. III. pag. 1147-1237. *Calixt.* l. c. §. 38. & 76. *Cent. Magd.* ſæpius. *Ebinger.* Sæcul. XV. p. 155. *Hildebr.* l. c. *Hoë* Evang. Handb. art. XI. XII. p. 244-294. *Höpfneri* Saxon. Evang. III. 1. 14. 5. p. 534-543. *Hülſem.* Man. diſp. XV. qv. 3. pag. 706-724. & XIX. 32. pag. 1329. *Hutter.* LL. CC. fol. 948-988. *Joh. Meiſner.* de Statu an. ſepar. *Müller.* Semicent. *II.* qv. 16. p. 65. *Muſcul.* ll. cc. Tom. 2. *XXVII.* fol. 208. *Nilus* pecul. tr. *Oſiand.* Enchir. cap. *XIX.* p. 238. &c. *Papp.* p. 217. 763. 925. *Platz.* loco *LXXIII.* p. 447-470. *Quenſtad.* de Conſ. & diſſ. Eccl. Or. & Occ. circa Purgat. it. de Sabb. ſect. *IV.* qv. 3. *Reihinck.* Retract. art. 11. & 12. part. 2. p. 527-720. *Selnecc.* Ex. Ord. part. *IV.* p. 79. &c. 516. & Analect. p. 65. &c. *Tenzel.* Widerleg. p. 209. 522. 608.

R 2 &c.

Digitized by Google

&c. 1072. &c. *Titii* Oſtens. ſummar. cap. *XIII*. p. 129. *à Vallo* p. 91. *Weſt-hemer*. p. 268. &c. 592. *VVitteb*. Fidel. Admon. p. 157. 187. *VVolff*. Lect. Mem. T. 1. Cent. XV. fol. 831. Ex Calvinianis addantur *Alſted*. p. 230. &c. *Beza* Ep. 82. p. 340. *Bullinger*. de Or. p. 2. pag. 222-224. *Calvin*. Inſt. *IV*. 5. 6. *Chamier*. Panſtrat. Tom. 3. Lib. 26. fol. 559-608. *Fay*. Theſ. Theol. *LXIII*. p. 292. *Hoſpin*. de Feſt. Chr. cap. *III*. fol. 11. 12. de Templ. fol. 439. b. f. *Lavater*. de Spectr. part. *I*. cap. 2. pag. 125. *Mornæ*. de Evchar. Lib. *I*. cap. 7. fol. 99. &c. *III*. cap. 7- 11. fol. 420-497. *Pezel*. Obj. part. *VI*. pag. 369. &c. *Piccard*. Römiſch. Wienenſ. pag. 119. *Ravensaerg*. Florileg. Theol. pag. 285-302. *Sadeel*. opp. fol. 87-136. *Voët*. diſp. part. *II*. num. 77. pag. 1240. &c. Ex antiquioribus, conf. *Euſeb*. de vit. Conſt. Lib. *IV*. cap. 60. fol. 418.

b.

b. *Socrat.* Hiſt. Eccl. Lib. *VII.* cap. 25. fol. 751. e. *Sozomen.* *VII.* 24. fol. 437. d. *Evagr.* H. E. *VI.* 20. fol. 626.

CLIX.

V*Erùm, intereà dum ſermones cædimus* (ut cum *Terentio* loquar Heavt. act. *II.* ſcen. 3. vſ. 1.) ad Sepulturam ventum eſt, cujus locus (cœmeterium uti §. *XXII.* vidimus) modò intra, modò extra Baſilicas, modò intra, modò extra urbes, vicos, vel pagos ſitus eſt. v. *Alſted.* p. 230. *Bale.* Act. Rom. Pont. p. 29. pr. *Carpzov.* Defin. Eccl. *I.* 1. 10. fol. 24. *Gerhard.* LL. Tom. *IIX.* §. 78-92. *Goar* in Εὐχολ. fol. 523-525. *Hoſpin.* de Templ. Lib. V. cap. 1. fol. 341-343. *Kirchm.* *II.* 20-22. 25. 26. pag. 257. &c. 292. &c. *III.* 14-16. pag. 427-448. *Laz.* fol. 364. 368. &c. *Optat.* pag. 178. *Quenſtad.* p. 174. &c. *Scheræ.* pag. 191. *Zepper.* *I.* 15. pag. 185. Non facilè denegatur hodiè

hodie cuiquam inhumatio, niſi extremè malitioſus *igni*, *patibulo* vel *rotæ* adjudicetur (v. *Gretſer.* lib. *II.* cap. 11. pag. 121. *Guther.* pag. 69. 282. *Quenſt.* pag. 49. m. qui plures quoq; addit, inter alios Chriſtianos non humandos, v. g. *paganos*, *Judæos*, *hæreticos*, *αὐτόχειρας*, *excommunicatos* pag. 50. ſicut & expreſſè interdicitur, *ne excommunicatus cum ſolennitate cœmeterio publico inferatur*, *ſed extra id ſepeliatur*, in Kirchen-Ordn. fol. 313. conf. *Concil. Wormat.* canon. ult. Tom. 2. Concil. fol. 123. a. idemq; eſto Judicium de iis, qui ſæpiculè de uſu S. Cœnæ admoniti in ejusdem contemtu moriuntur, v. *Carpzov.* l. c. lib. *II.* tit. 18. defin. 297. fol. 454. ſeqq. Varios ſepulturæ neglectûs, abolendiq; cadavera rationes variarum gentium in unum congeſſit *Quenſtad.* l. c. cap. XV. p. 341-354.) Ponitur autem exanime

nime *corpus* in ſepulcro *ſupinum*, v. *Kirchmann.* l. c. pag. 372. *capite verſus occidentem*, quomodo & JEſu Chriſti corpus ſitum, indeq; huic mori anſam datam tradit *Adrichomius* deſcript. Urbis Hieroſol. ſ. 239. p. 108. m. in Theat. Terræ Sanct. fol. 175. ita ut non neceſſe habuerit *Jac. Gretſerus* quærere, *quo ſitu mortui tumulis imponantur*? præprimis cùm in hanc rem afferat *D. Luth.* Colloq. Menſal. *Profunditas ſepulcri III.* ulnarum, ad ſtaturam hominis fieri jubetur in der Kirchen-Ordn, fol. 322. Quæ de cætero ad *Sepulcrorum curam, religionem, jura &c.* pertinent, ex ſæpiùs adductis Scriptoribus ad ſatiem patet. Plura tamen ſuppeditabunt *Paul. Aringhus* Rom. Subterr. lib. I. cap. 17-30. fol. 52-113. & ejus Epitomator, *Baumann. Cent. Magdeb.* capp. VI. *Cruſius* de Nocte cap. XXIV. *Goar* fol. 525-597. *Gretſer* III, 2. *Link* de

Digitized by Google

Jure Templ. cap. III. §. 21-25. *Joh. C. Dieter.* Antiq. Bibl. ex Gen. L. 2. 3. fol. 144-160. ex Jer. XI. 1.5. fol. 610-622. ubi & *Gyraldum* de vario ſepeliendi ritu citat.

CLX.

Luctûs pro diverſitate locorum ac Perſonarum diverſum quoq; tempus ſervatur. vide *Gretſer.* pag. 58. *Ravanell.* Bibl. Tom. 2. fol. 127. b. m. f. *Zepper* pag. 191. &c. de cujus *moderamine*, vide *Arnd.* Manual. Leg. Moſ. part. III. tit. 75. *Veſtitus* ater virorum, albus fœminarum quid ſibi velit vide *Alex. ab Alex.* fol. 314. 325. *Gretſer.* I. 13. p. 56-59. *Kirchmann.* p. 196. *Lauremb.* Acerr. Philol. Cent. III. num. 16. p. 467. 468. Geſtus ille mulierum, quo integro Sacrorum tempore corpore curvo adſpectum Sacrorum, cantionem & ſurrectionem ad Evangelii lectionem intermittunt, ſi

pro-

proximus aliquis emigraverit, neſcio an aliquid ex Papiſtarum opere-operato reſidui oleat, ac ſi ſcil. eô ipſô defunctis aliquid poſſit aut debeat accedere. *Panegyres annuas* (quas olim *Natalitia Sacra* vocabant) explicatas dedit *Hildebr.* in Offertor. pag. 55. 56. 126. confer *Cyprian.* Ep. IV. 5. fol. 125. f. *Gregor. Naz.* Orat. XXIX. Tom. 1. op. fol. 485. *Canoniſationes Ethnico-Pontificias* nihil moramur, etſi earundem nos inſimulet *Bejerlink* ſuperiùs §. CVII. vide *Gerhard.* Conf. Cath. Tom. 3. art. X. cap. 1. p. 542. *Voſſ.* de Idolol. Lib. I. part. 2. cap. 12. pag. 97. *Inſcriptiones ſepulcrales* tractatas vide apud *Kirchmann.* p. 454. *Laz.* fol. 3·8. *Guther.* pag. 347. *Niquetum* de Titulo Crucis, lib. I. c. 7. p. 54. f. *Emman. Theſaur. Richeam* alioſq́, citatos mihi in præfat. ad Inſcript. Lipſienſ. Quæ de *Circuitu circa pyras, tumulos & ſepulcra reli-*

Digitized by Google

gioſo memorat *Aloyſ. Novarinu*
cùm nos non tangant, ipſi relin-
quimus Elect. lib. II. cap. 12. fol.
230-236. *Epulas Funebres*, etſi nec
directò huc faciant, ſi tamen per-
noſcere liberet, adeas *Dieter*. l. c.
Feſſel. Adverſ. Sac. lib. I. cap. 12
pag. 66-69. *Gretſer*. lib. *III*. cap. 3
pag. 152. *Stuck*. Antiquit. Conv
lib. I. cap. 25. fol. 76-86. ILICET
HOC. JAM. PERACTUM. EST

CLXI.

TErtius Actus incerti temporis
eſt Miniſterialis, ſive concer-
nit Miniſtrorum VERBI *Probatio*
nem, Ordinationem, & Inveſtituram
peculiares quippe, publicæ ac ſo-
lennes ſunt ſingulæ. Nam poſteà
quàm quis ejus ætatis eſt, ut in Eo
rum numerum tutò poſſit recip
(v. Kirchenordn. fol. 79. pr. *Agricol*.
pecul. tract. *de Ætate ineuntium*
Officia, c. XVI. XVII. XIIX. pag

301

301-356. *Gerhard.* Conf. Cath. Tom. 3. lib. 2. part. 2. artic. VI. append. pag. 215. b.) ſtudia ſua examini conſveto ſtitit (Kirchenordn. f. 79. Theol. Würt. fol. 108.) denominatusq; eſt à Patrono LOCI ad Spartam nanciſcendam, tum certus *Probationis* dies, certa *Probæ-concio*, ſive δοκιμαστικὴ conſtituitur, quò futurus Miniſter Eccleſiæ univerſæ priùs exhibeatur *videndus*, *audiendus*, *approbandus*, *vel* ſi quid prægnantis adverſus eum proferri poſſet, *improbandus*: nulli enim obtrudendus, ullus ſeverè interdicitur in der Kirchenordn. fol. 84. conf. *Hülſem.* Manual. A. C. diſp. XII. pag. 502. &c. *Cellot.* Hierarch. lib. IV. c. 17. f. 225. *Kauffm.* ἱεροδιδασκ. c. I. pag. 1140. *Schera.* Miſcell. pag. 44. *Witteb.* fidel. Admon. ad eos qui ordinat. &c. *Fay.* Theſ. Theol. num. LXVI. pag. 309. Ubi itaque poſt Probam à Patrono accepit

R 6 vo-

vocationem, admittitur ad *Ordinationem*, cujus *Miniſtrum* in noſtris Eccleſiis ſolidè adſtruxit, & contra ſtrophas Adverſarior. ac officias Pontificias vindicatum, ivit *D. Joh. Hülſem.* pecul. tract. & Manual. l. c. pag. 518. conf. *Georgii*, Princ. Anhalt. tract. de Ritu ordin. Apoſtolico, uſitato in Eccleſ. Aug. Conf. peculiariter edito à *Selneccero* Formulam ordinationis publicavit *Fröſchelius* & *Schmuccius*. De cœtero addantur *Ameſ.* de Conſc. IV. 25. *Beza* de Notis Eccl. pag. 23 &c. 88. &c. *Brochm.* Tom. 2. fol. 329. &c. 364. &c. 425. &c. *Bulling.* de Scriptur. lib. II. cap. 7. pag. 58. & c. 10. pag. 74. *Carolſtad.* de Legit. vocat. *Cent. Mag.* capp. VI. *Concil. Laodic.* can. 5. p. 109. 15. p. 112. *Carthagin. I.* can. 27. p. 218. *Nicæn.* II. can. 12. p. 448. *Durell.* de Ritib. c. V. VI. pag. 22. &c. *Fbelav.* de Eccl. Græc. p. 32. *Goar.* Ευχολογ. fol. 233. 268.

Hil-

Hildebr. de Ritib. §. 11. *Kaufmann* Enchirid. Ordinand. Kirchenordn. fol. 277. *Majer.* Protheor. Hieroth. cap. IIX. IX. pag. 70-87. *Major* diſp. de voc. ad Min. Eccl. *Mornæ.* de Evchar. lib. II. c. 8. fol. 286. &c. *Optatus* lib. I. pag. 21. pr. *Pezel.* Obj. part. VII. pag. 231-265. *Sadeel* opp. fol. 541-560. & usq; fol. 829. *Scherzerus* Colleg. Anti-Socin. diſp. CXXIV. pag. 1003. CXXIX. pag. 1044. &c. *Tenzel* Widerleg. p. 235. *Trelcat.* LL. XVII. p. 497. *Zanch.* fol. 445. &c, qui in genere de *Legitimô Miniſterio Evangeliorum* ſcripſerunt, *Lutherus*, *Melanchthon*, *Theoll. Lips.* *Brentius*, *Morlinus*, *Heshuſius*, *Sim. Pauli*, *Chemnitius*, *Patres Miniſterii Gryphiſuuald. & vicin. in Pomerania*, qui omnes conjunctim editi fuêre rurſus, *Hunnii* demonſtratio Miniſterii Luth. contra *Bellarm.* *Staplet.* *Valentia*, *Gretſer.* & *Lancellot.* *Præſentatio* &

Con-

Confirmatio etſi huc non ſpectent, ſui tamen exemplum habere videntur apud *Cyprian.* lib. IV. cap. 10. fol. 140. & lib. II. ep. 5. fol. 60. 61. Plura apud *Carpzov.* Definit. Eccl. lib. I. tit. 1-5. conf. *Ruelii* ſpecim. de Eplis Formatis & canon.

CLXII.

PEractis his legitimè habetur ab Epiſcopo (ſive, quod idem eſt, à *Superintendente*, juxta *Auguſtin.* de Civ. D. Lib. *XIX.* c. 19. Tom. 2. *Bellarm.* Tom. 2. Contr. 2. lib. *I.* cap. 11. fol. 302. *Iſidor. Hiſpal.* Origg. Lib. *VII.* c. 22. *Reinking.* Regim. *Sæc.* Lib. *III.* claſſ. 2 cap. 3. num. 16. 17. pag. 563. a.) *Inveſtitura* v. *Heſhus.* artic. XXIV. num. 11. **Kirchenordn.** fol. 85-94. *Weber.* in Introductione Epiſcopali: & ſic abſolvitur quicquid ad Evangelicum Verbi Miniſtrum de jure pertinet, nec quicquam ogganientibus Papicolis; no-

noſtris verò parùm curantibus, utrum novus Miniſter *ab Epiſcopo Rom. chrismatus, ab ipſius tonſoribus tonſus, aut ab ejusdē mercatoribus palliatus ſit*, ut loquar cum *Elia Haſenmüller*. Triumph. Pap. cap. *IX*. §. 16. p. 393. modò *Verbo Dei doctrinam, doctrinæ vitam conformem* habeat, ad quod unicè adſpirare debent. v. *Luther*. Tom. 2. Jen. Lat. fol. 545. &c. *Muſcul*. ll. cc. Tom. 1. Loco *XIIX*. fol. 283. *Philips*. Cler. Apl. Cathol. & *Selneccer*. in Ex. Ord. nec *caput viſibile* ex eorum numero nobis imponimus, nec Sacramentum Ordinis inde conſtruimus, quod deſtructum fuit §. *CXXIII*. & præter ibi dictos deſtruitur à *Dieter*. Myſteriol. diſp. II. ſ. ult. p. 58. *Hunn*. de Sacram. p. 76. *Selneccer*. Ex. Ord. part. *IV*. p. 50-504. ex Calvinianis *Chamier* Tom. *IV*. lib. 4. cap. 22-26. fol. 102-108. *Sadeel*. opp. Theol. fol. 444.

ex

ex Pontificiis adde *Cellot*. Hierarch. lib. *VI*. integr. fol. 415. ſeqq.

CLXIII.

QUartus Actus incerti Temporis, *Nuptialis* conſideratur *ratione Antecedentium, Conſtituentium, Concomitantium*, & *conſequentium*. In Antecedentibus occurrunt (1.) *Perſonæ contrahentes*, an idoneæ ſint nuptiis futuris? utrum fortè quid *deſideretur in* alterius-utrius (α.) *Naturâ*, eâq; *integrâ*, ætatem puta *nimis teneram*, *Carpz*. Defin. Eccl. Lib. II. defin. 12. 13. *nimisve ſenilem* ac decrepitam: aut *vitioſâ*, utpote *impotente*, *Cent. Magd.* XII. 6. fol. 714. *Simon*. de Impot. Conjugal. vel *Hermaphroditicâ*, *Carpz*. l. c. def. 10. *Cent*. *M*. fol. 712. aut *vitiatâ*, ut in Evnuchis (β.) *Sanguine* nimis propinquo in conſangvinitate vel affinitate, ubi quidem diſpenſatio Principis locum habet, v. *Carpzov*.

l. c.

l. c. def. 5. 6. 7. *Cent. Magd.* XII. 4. fol. 710. *Chamier* Tom. 3. l. 18. fol. 324-334. (γ.) *Genere*, nobili vel ignobili, *Carpzov.* def. 9. 10. 11. (δ.) *Religione*, an vel uni diverſis addictæ? *1. Corinth.* VII. 12-17. *Carpz.* def. 8. *Cent. Magd.* III. 6. fol. 137. XII. 6. fol. 711. *Dannhavv.* Chriſte. Theat. 1. phænom. 5. pag. 205. *Pare.* ad Cor. l. c. (ε.) *Crimine*, adulterii ſcil. vel fornicationis; v. *Carpzov.* defin. 14. 15. *Tiraquell.* LL. Connub. Queritur graviter *S. Joh. Chryſoſtomus* ſuo jamdum tempore talia non ritè obſervata fuiſſe. *Quis Uxorem ducturus*, ait, *quomodo puella educata ſit, inveſtigat? Nullus omninò; ſed poſſeſſionum magnitudo & ſupellectilium quæritur: hæc, quaſi quicquam emturus eſſet vel permutationem facturus, diligentius perſcrutatur, ac ideò* συνάλλαγμα *Græcè, Latinè permutationem nuptias appellant. Audivi enim multos dicentes,* per-

permutavit ille vel illa, i. e. conjug
copulati ſunt. Ita Bona Dei viti
rant, cùm quaſi ementes ac vendente
uxores viri ducant & viris nubent mu
lieres. Stipulationes quoq; nuptiarum
majore aſtutia componunt, quàm ea
quæ vendendendo vel emendo confi
ſolent. Diſcite, quomodo priores ux
res ducebant, & imitamini! Quo pac
ergo ducebant? ingenium, mores
animi virtutem quærebant, ac ideò d
ſtipulationibus & longâ inſtrument
rum ſerie non indigebant: ſufficieba
enim loco iſtarum omnium ſponſæ ind
les. Plura certè, niſi chartæ angu
ſtia prohiberet, adduci poſſent e
prædicti Patris, ſive quicunq; au
tor eſt, operis imperfecti in Matt
& Joh. Tom. I. fol. 136. a. f. b. add
Quiſtorp. pag. 154. ſeqq. Præſuppo
ſitis itaq; & his & aliis fortè pond
randis, antecedunt (2.) *Sponſali*
nullo etenim obſtante, convoca
tur conſentientes Parentes, Pr
pi

pinqui, vicini, neceſſarii, familiares, qui interſint deſponſationi, teſtimoniumq; Sponſaliorum legitimorum ſuo tempore coram Sacerdote edere queant: usq; ad huj9 namq; manum & copulam ſacram deſpondentur amantes: quo peracto menſæ inſtruuntur, hilaritasq; præſentium largâ propinatione invitatur; *uſitatâ ferè omnium ſæculorum gentiumq; conſvetudine, quam ex Judæorum Græcor. & Romanor. Antiquitatibus* eruit *Stuckius* Antiquit. Conviv. Lib. I. cap. 24. fol. 69. 70. adde *Hildebr.* de Nupt. vet. Chriſt. pag. 18. *Tertull.* de Idolol. fol. 738. pr. *Urſin.* Acerr. Philol. Lib. I. num. 86. pag. 47. & III. 74. pag. 275. quod quidem adeò huc non pertineret, niſi & ex honoratorum Virorum præſentiâ multum juris ille actus contrahere ſoleat, veluti nec facilè diſſolvi queunt publica ejusmodi ac legitima ſponſalia

Digitized by Google

lia, niſi ſpeciali ruiſus ſupremi Magiſtratûs diſpenſatione v. *Carpz.* l. c. lib. 2. tit. 1-4. nec absq; his præviis facilè contrahuntur nuptiæ, niſi per eundem &c. l. c. def. 130. tit. 8. adde *Cent. Magd.* capp. IV. & VI. *Hildebr.* de Nupt. vet. Chriſt. pag. 18. (3.) Poſt ſponſalia de jure non permittitur multum temporis intercedere, juxta *Carpzov.* defin. 132-136. *Zepper.* I. 16. pag. 182. f. nec *candidatos nuptiarum* (ita *ſponſos* vocat *Plautus* Caſin. act. II. ſcen. 8. v. 10.) eandē domū in habitare; ſed trinam illam publicam proclamationem (de quâ §. CCXXVI.) oportet inſtitui, & ſic nuptias poſt ſponſalia celebrata, quantum pote, ad malum evitandum maturari. Sponſæ cujusdam peregrinæ introductionem ſplendidam ex *Lamb. Schafnaburg.* memorant *Cent. Magd.* XI. cap. 6. fol. 293.

CLXIV.

CLXIV.

Conſtituentia hujus actûs in primitivâ Eccleſiâ *reſumebantur ex Legibus ac Ritibus Moſaicis & politicis*, juxta *Centur. Magdeb.* I. lib. 2. cap. 6. fol. 503. quinam verò illi fuerint, jamdum explicatum fuerat Lib. I. cap. 6. fol. 247. & Lib. II. cap. 4. fol. 452. Sunt autem hodiè 1.) *Cantio*, pro locorum hominumve ſtatu choralis vel figuralis, quamvis hanc tempus publici luctûs impedire ſoleat v. *Carpzov.* l. c. def. 217. *Scherzer.* Coll. Anti Soc. d. CXXIX. p. 1047. &c. (2.) copulatio ſacerdotalis v. *Carpzov.* Defin. 142. 148. *Calvini.* Form. Adminiſtr. Sacram. fol. 41. *Joh. Cal.* Lex. Jur. fol. 114. a. pr. *Cent. Magd.* capp. IV. & VI. *Goar* in Ευχολογ. fol. 385. g. *Hildebr.* de Nupt. pag. 80-93. Kirchen-Ordn. fol. 14-21. it. 316. *Linck.* de Jure Templ. cap. III. §. 20.

20. *Petrej.* Confeſſ. III. c. 12. pag. 8
Conf. *Brochm.* Tom. 2. fol. 57
Dannh. Chriſte. p. 205. *Niceph.* H
E. XIV. c. 55. fol. 550. d. ad qua
flectuntur genua *Theoll. VVittel*
contra Anhalt. pag. 93. 95. recita
tur Oratio Dominica, conf. Ki
chen-Ordn. fol. 15. pr. & tandem
Benedictio Eccleſiaſtica. Confe
Cent Magdeb. III. cap. 6. fol. 13
Olim & *Eucharistia* novis nupti
dabatur, v. *Hildebr.* p. 101. Quibu
ipſis quidem etſi venerabile habea
tur & apud nos conjugium, *Ebr*
XIII. 4. non tamen Sacramentum
inde exſculpimus velut rurſus i
Papatu fit, v. *Angles* in IV. p. I. p
276. *Arcud.* lib. VII. fol. 447-61
Coppenſtein Theom. p. III. qv. 4
Petrej. pag. 71. Thom. III. 41. que
ſufficiant ex Noſtris unus, Theolo
gorum Aquila, *Joh. Hülſemannu*
Man. A. C. diſp. VI. p. 487-501.
ex *Calvin. Chamier.* Panſtrat. Ca
tho

thol. Tom. IV. Lib. IV. cap. 3. 27-32. fol. 72. &c. 108-114. aut vice verſâ, ſi ponamus, quod nunquam tamen fiet, eſſe Sacramentum, non interdiceremus eô Sacerdotibus, ut ii cum cœlibatu ſuo faciant contra & præter mandatum divinum, præter & contra exempla Apoſtolorũ aliorumq; piorum Sacerdotum ac Patrum conjugatorum, nec minus tamen ſincero Dei cultui verè addictorum: contra & præter deniq; naturam ac conſcientiam, ſibi ipſis pariter & aliis imponentes, quod ſervare, & verbum capere omninò non poſſunt: hocq; ipſo feneſtram vagis ac fœdis libidinibus, variis tumultibus & cœdibus clandeſtinis aperuerunt, uti fidi Hiſtoriarum Conſignatores pluribus docent. Propugnant eum equidem *Albaſpin.* ad Concil. Eliber. can. 33. p. 313. f. & Arelat. can. 2. p. 399. pr. *Bellarm.* Tom. 2.

Contr.

Contr. 2. lib. 1. *Concil. Trid.* ſeſſ. IIX. cap. 9. *Coſter.* Enchirid. cap. XVII. *Petrej.* IV. 7. p. 114. 115. *Polydor. Virg.* V. 4. p. 594. *Rotherius* in Manip. p. I. tr. 5. *Petrus Svavis* (aut potiùs *M. Ant. de Dominis*, prout annotavit *Hülſem.* Man. A. C. diſp. XXII. §. 4. pag. 1550. pr.) Hiſt. Concil. Trid. lib. VII. pag. 58. ſed viderint prius boni illi caſtiq; (ſi Deo placent!) viri, qùid reſpondeant (1.) *Canonib9 Apoſtolor. VI. XIIX. XIX. XXVI.* queis tamen *contentos eos eſſe oportet* vi *Concilii Oecumen. VII.* can. 1. apud *Caranz.* pag. 538. f. (2.) *Canonibus item Conciliorũ, Ancyrani* can. 10. *Neocœſar.* 1. *Gangrens. I. IV. XIV. XV. XVI.* Carthag. *I. IV. XVI.* XXV. *LXXI. Conſtantinopolitani in Trull. III.* V. VI. XII. *XIII. XXVI. XXX. IIL. IIIC. Aurelian.* 3. *IX.* 4. *IV.* 5. *III. IV. Turon.* 2. *X. XI. XVI.* XX. *Toletan.* 3. V. *Antiſiodorens. XXI.* ſeqq. *Bracar.* 1. *XI.* &

Toletan.

Toletan. 12. IIX. aliorumq́ꝫ. Viderint quid reſpondeant (3.) *Paphnutio* apud *Socrat.* Hiſt. Eccl. lib. I. cap. 8. fol. 521. 522. aliisq́ꝫ apud eundem Lib. II. cap. 33. fol. 605. 606. III. 21. fol. 698. a. b. apud *Theodorit.* lib. IV. cap. 12. fol. 118. e. *Sozomeni* I. 14. 22. fol. 213. c. 222. III. 13. fol. 281. 282. (4.) *Patribus, Hieronymo* ad Ocean. Tom. 3. opp. fol. 145. b. *Irenæo,* adv. hær. lib. I. cap. 22. p. 86. pr. (5.) *Pontificibus, Gregorio* III. qui ipſe *abſtinentiam magorum eſſe* fatetur ap. *Caranz.* pag. 504. pr. *Silveſtro I.* qui *unius uxoris virum* vult eſſe Sacerdotem, ſi vera narrat *Platina* pag. 41. a. f. *Hilario,* qui *virgines à Sacerdotibus ducendas* decrevit apud *Baleum* p. 33. m. *Gregorio Magno,* qui decretum cœlibatûs reſcidit &c. v. ibid. pag. 50. 55. *Cœleſtino* III. qui *Henrico VII. Imperatori copulabat Monialem,* juxta *Macchiav.* Hiſt. Florent.

S Lib.

Digitized by Google

Lib. I. pag. 28. m. Reliquiſve Capis, qui vel *ex conjugio*, vel *ſcortatione* ſacerdotum nati produntur apud *Baleum* pecul. indice, ubi & catalogum contexit *Sodomitarum*, *Ganeorum*, *Cinædorum*, *Scortatorum*, ante Reformationem ſub Catalogo Sanctiſſimorum (ſcil.) Paparum inventorum v. præf. ad Lect. &c. (6.) aliisq; Pontificiis, v. g. *Paulo Burgenſi*, qui ſuas ad Lyrani Poſtill. ſuper Bibl. additiones inſcribit *Alphonſo*, *Filio Suo ex legitimo Matrimonio genito*, in proleg. ſuper Pentat. & Gloſſam Ord. lit. A. 4. b. 1. in fin. *Andreæ Fricio*, Secretario Regis Poloniæ, qui etſi & ipſe contendat, ratione voti cœlibatûs vix immutari poſſe; attamen, *quoniam plurima à ſacerdotibus ſcandala proveniunt, votumq; ipſum cum dedecore ſtatûs Eccleſiaſtici paſſim violatur*; ideo optaret, *ut aut homines tantùm profectæ ætatis*

ini-

initiarentur, qui re præſtare poſſent, quod voto promiſiſſent; aut voto potiùs non obſtringerentur, quàm vitæ turpitudine ſcandalo ſint Eccleſiæ: idq; multò ſalubrius Eccleſiis futurum honeſtiusq;, ait, quàm ſcortationes presbyterorum ferre, aut docere, ſacerdotem minùs peccare fornicando aut adulterando, quàm matrimonium contrahendo. Quæ omnia latiùs diducit de Rep. Emendand. Lib. IV. cap. 20. fol. 310-341. adde ibid. lib. II. de Eccleſ. Tract. 12. fol. 533-540. & rurſus, Defenſ. Matrimonii à Sacerdotibus liberè contrahendi fol. 608-615. it. Defenſ. eorum, quæ ſcripſerat de ſcortatione ſacerdoti magis vitandâ, quàm Matrimon. fol. 631-660. Jam verò, ſi *juramentum incautum ſalvâ religione reſcindere licet*, juxta *Concil. Tolet.* III. can. 2. apud *Caranzam* p. 421. utiq; & in hôc negotio valebit, nec *B. Luthero* conjugium *cum Moniali*

Digitized by Google

contractum adeò exprobrandum erit, uti in genere ſolent Papicolæ omnes, & in ſpecie in novello tractaculo de *inconcuſſâ Eccleſiæ Columnâ*, ſed in quo nihil præter crambem centies coctam recoquit, uti facillimo negotio ex eorum pariter & Noſtratium ſcriptis oſtendi poſſet. Plura alii. Addantur *Auguſtana Confeſſio*, artic. *XXIII.* ſive abuſ. 2. pag. 22. &c. *Brent.* Apolog. Würt. pericop. *II.* pag. 1017. ſeqq. *Brochmand.* Syſt. Tom. 2. *Bucholc.* Indic. Chronol. pag. 308. &c. *Bulling.* de SCR. lib. *II.* cap. 7. p. 58. *Calixt.* pecul. tr. de Conj. Clericor. ubi oſtendit, *Pontificiam legem contrariari SCRæ, rectæ rationi, juſtarumq; legum Naturæ, & Eccleſiæ primævæ antiquitati*, inprimis quod *Baronius* Tom. 1. Annal. ad An. *LVIII.* n. 18 fol. 575. m. f. & *Bellarminus* aſſerant, ab *Apoſtolis continentiam ſacerdotalem eſſe plantatam ac feliciſſim*

præ

propagatam, cui in fine accedit *Appendix* aliquot Scriptorum facientium ad hanc rem, utpote *Valalrici Auguſtani* pro Conjug. Cler. Epiſtolam, *Georg. Caſſandri* & *Wicelii* ſentent. *Supremæ Curiæ Pariſinæ* ſentent. in libr. Bellarm. & tandem *Facul. Theol. & Univerſ. Pariſ.* Cenſura & decretum in *Ant. Sanctarelli*, *Jeſ.* libros, hæc inquam ſingula conjunctim edidit *Calixtus* l. c. conf. *Cent. Magd.* capp. IV. & VI. *Chamier* Panſtrat. Cathol. l. c. *Chemnitius* Exam. l. c. & LL. de Caſtit. & Cœlib. *Chytræ*, Reſp. ad Poſſevinum pag. 131-168. *Eckard.* Pandect. c. IX. qv. 7. *Gerhard.* Conf. Cathol. Lib. II. art. 1. append. pag. 351. a. m. art. 6. c. 4. pag. 42. & LL. Theol. de Miniſter. cap. 7. ſect. 2. ʃ. 330. &c. *Hedion* Hiſt. Eccl. part. III. lib. 8. c. 12. fol. 574. ſeqq. *Hülſemann.* Manual. A. C. diſp. XII. pag. 523. & XIX. p. 1323. XXI. p. 1479-1509.

Menzer. Exeg. & pecul. tr. de Conj. *Mornæ.* Evchar. lib. II. c. 9-12. fol. 294-348. *Prætorii* Ehebüchl. p. 70. &c. 174. *Reihink* Retract. part. II. art. 13. p. 721 - 819. *Selnecc.* Ex. Ord. part. IV. pag. 517-524. *Sadeel.* opp. Theol. fol. 445. &c. *Tenzel* Widerleg. pag. 211. &c. 490. &c. *Titii* Oſtenſ. Summar. c. IX. p. 112. &c. *Torquatus* pecul. ſcripto. *Wolff.* Lect. Memor. Centen. IX. Tom. 1. fol. 190. &c. & quotquot ſuper A. C. l. c. ſcripſere. Ut adeò his omnibus reſpondere priùs debuiſſet, quàm *virulentam* pronunciaret *Lutheri doctrinam hanc, quæ per omnes Eccleſiæ gradus graſſata eſſet.* indic. opp. Auguſt. fol. 275. b. 2. in margine tit. ult. Claudam hanc doctrinam non incommodè verſibus Joh. Parkhaſti ap. *Baleum* l. c.

Unius uxoris vir debet Epiſcop9 eſſe,
Proditur ut ſcriptis, Paule diſertè, tuis.

Nul-

Nullius uxoris vir debet Epiſcopus
eſſe,
Sacrilegi paſſim quod docuêre
Papæ.
Annon ſit bellè, quòd peſſima Turba
Cinædum
Decretis damnent dogmata ſan-
cta ſuis?

CLXV.

CONCOMITANTIA ſunt (1.) *Locus*, publicè in Baſilicâ vide *Carpz.* def. 143. &c. *Cent. Magd.* l. c. Kirchenordn. fol. 317. niſi rurſum ſpeciali Principis indultu privatæ domui concedatur, juxta *Carpzov.* l. c. defin. 144. 145. Copulantur quidem & in *Conſiſtoriis* aut *curis*, quando carnaliter ſeipſos ante nuptias copulârunt, ac propterea reliqua ſolennia pœnæ loco eis interdicuntur, & loco cantionis ſevera quædam admonitio eis à Miniſtro prælegitur, ut ad agnitionem turpis

delicti veniant, aliisq; in exemplum cedat dedecoroſa illa ſolennium privatio. vid. *Carpzov.* Def. Eccl. 146-150. (2.) *Tempus* ſcilicet quodcunq; extra *Advent. Quadrag.* vide *Beleth.* cap. LXV. pag. 117. *Bellarm.* de Matrim. Tom. 3. Lib. 1. c. 31. *Bucholc.* Indic. Chronol. pag. 302. pr. *Carpzov.* defin. 151 - 156. *Cent. Magd.* l. c. *Fabron* Polit. Käyſer. Chron. part. III. p. 101. *Hildebr.* de Nupt. pag. 61 - 67. *Padua.* Caten. Temp. pag. 372. *Scheræ.* pag. 190. ſicut nec olim Romæ tempore *Martio* nuptiæ celebrabantur, juxta *Ovid.* Faſtor. Lib. VI. nec ferè *die Dominico aut Feſto*, *Carpzov.* def. 154. 155. *Chemnit.* Exam. C. Trid. part. 2. p. 437. &c. *Hildebr.* de Nupt. pag. 61. & de Rit. ſ. 17. Kirchenordn. fol. 315. 316. *Quenſtad* de Sabb. ſect. IV. qv. 4. *Zepper.* Polit. Eccl. lib. I. cap. 11. pag. 184. contrà, quàm de Judæis refert *Bux-*

Buxtorff. Synag. c. X. p. 340. 341. *Horæ* utplurimùm pomeridianæ &c. Kirchenordn. fol. 315. (3.) *Ornatus* Nuptialis Neophytorum. vide *Cent. Magd.* l. c. *Hildebr.* de Nupt. p. 69-76. *Sabellicus* in Ennc. de *Coronis nuptialibus*, *Goar* pecul. tr. fol. 385. &c. *Hildebr.* de Nupt. pag. 79. *Mader* de Cor. N. de Annulo pronubo *Goar* l. c. fol. 384. de *Lampade nupt. Cent. Magd.* l. c. (4.) *Deductio*, quæ utriq; Parentum injungebatur à *Concil. Carthag. IV.* can. 13. apud *Caranz.* p. 168. f. quod & plura alia inſinuat *S. Ambroſ.* ſponſam cum virgine Deo conſecratâ comparans: *hæc virgo* ait, *tuis aſſiſtit altaribus, non rutilanti cæſarie flavum deferens crinem flammeo nuptiali dicatum; Sed illum crinem, quo Evangelica illa mulier &c. -- adeſt puella, quam non nuptiarum feſta, non præmia, neq; onerati pondus uteri, votivo nupturis dolore ſollicitet* Lib. de Inſt-

Virg. c. XIII. Tom. 3. op. fol. 22
b. 2. Si cui fortè *Romanorum rit*
arrideant, habebit eos partim i
Hildebr. & *Stuk.* ll. cc. partim i
Alex. ab Alex. Gen. Dier. lib.
cap. 23. fol. 93. &c. II. 5. fol. 132. &c
Briſſon. & *Hotomann* de Nupt. *Pier*
Hiroglyph. paſſim. *Panciroll.* I. p
316. &c. *Maſen.* Palæſt. Styl. l. IV
c. 39. pag. 164-168. *Roſin.* Antiqui
V. 37. p. 602-610. ibiq; *Thom. Dempſ*
in Paralipom. p. 610-619. *Sagittar*
Ot. Jen. diſp. 1. *Tiraq.* LL. CC
Turcarum ritus explicat Schweig
pag. 58. &c. 62. &c. *Anglicos*, *Ale*
p. 54-57. *variar. gentium*, *Hildeb*
p. 103-107. *Novarin.* Elect. Sac. lib
VI. qui inſcribitur *Aquæ nuptiales*
it. *Urſin.* Acerr. l.c. & Mantiſſ. num
54. pag. 449. pr.

CLXVI.

C*Onſequens* eſt, ut omnis cœtu
affinium benèq; volentium, qu
ſa

ſacro actui cum precibus interfuit, gaudeat quoq; cum ſponſis, *Joh. III. 29.* Domum quippe unà petunt, ibiq; per 1. 2. l. 3. dies læti tranſigunt: comedunt, potant, ſaltant, jocantur &c. quæ etſi in ſe mala non ſint, propter nimios tamen abuſus reprehenſionis notam jamdudum contraxerunt. Evolvantur quæ *Cyprianus* graviter diſſerit de Hab. Virg. fol. 159. 160. *Chryſoſtom.* Homil. LVI. in Gen. fol. 743. 744. *Concil. Antiſ.* c. 25. *Cent. Magd.* ſæpiſſ. *Hildeb.* l. c. pag. 1. 2. *Stuck.* l. c. fol. 73. & c. 25. fol. 73-76. conf. *Henrici* Chriſt. p. 114. *Ravanell.* Bibl. Tom. 1 fol. 611. a. Tom. II. fol. 389 - 392. Sed, linquantur lætis læta, mundo ſua: nos in præſenti frontem rurſus complicabimus, & quæ his aliisve exceſſibus promeriti fuimus ipſi, *ſolenni pœnitentiâ* expiabimus, ad exemplum *Jobi* cap. I. 5.

CLXVII.

QUintus enim hic idemq; *ultimu*
incerti temporis *actus* eſt *Pœni-*
tentialis, quando ſcil. ingruent
inſigni quopiam periculo publicit
à pio Magiſtratu Supremo quidam
extra ordinem dies ſacris publici
dicantur, & ad ardentiùs funden
das preces *jejunia* ſimul populi
imperantur: probè ſcil. novimus,
eſſe *jejunia per ſe & ſuo genere opu*
mandato Dei nequaquam prohibitum
vel contra Dei verbum pugnans, *ne*
inter ea ſimpliciter numerari vel deber
vel poſſe, *quæ ſine ullo Scripturæ ve*
teſtimonio vel exemplo ex ſolâ homi
num traditione exorta ſint & inſtituta
habent enim in Scripturâ tum V. tun
N.T. non pauca, non obſcura; *ſed mult*
& illuſtria teſtimonia pariter & *exem*
pla: *illa* quidem *Numer.* XXIX. 7
Levit. XVI. 29. XXIII. 27. *Pſalm*
XXXV. 13. 14. LXIX. 12. *Eſai.* LIIX
6

6. *Joël.* II. 4. III. 12. *Matth.* VI. 16. 17. 18. IX. 15. XVII. 21. *1. Corinth.* VII. 5. 2. Cor. VI. 5. *hæc* verò *Judic.* XX. 26. *1. Sam.* XXXI. 13. *2. Sam.* I. 12. XII. 16. 17. *1. Reg.* XXI. 4. 27. *2. Paral.* XX. 3. *1. Eſdr.* IIX. 21. 23. *Eſther.* IV. 2. 3. 16. *Jerem.* XXXV. 9. 10. *Daniel.* IX. 3. X. 3. 12. *Jonæ* III. 5. Luc. II. 37. *Actor.* XIII. 23. XIV. 23. &c. Hæc enim & plura hujus cenſûs alia collegit *Chemnit.* Exam. C. Tr. p. IV. p. 148-150. ubi & integram *Jejuniorum hiſtoriam* ex *Patribus* usq; ad Theol. Scholaſt. texuit pag. 198-153. quem & ex parte conf. part. I. pag. 146. 17. 150, 30. part. III. pag. 22, 2. 27, 17. IV. 171-185. adde *Auguſtin.* Epiſtol. CXIIX. ad Jan. cap. 2. p. 579. 588. *Cyprian.* lib. IV. ep. 4. fol. 121. &c. Ex H. E. unum addere lubet, & de precum ejusmodi extraordinariarum miraculoſâ exauditione. *S. Athanaſius* quippe *cum Syrianus* dux & mili-

Digitized by Google

tum armatorum DM. *Gregorium Lupum* ad juvantibus Arianis *Alexandriam deduxiſſet* hôc modô eorum manus effugiebat: *jam adveſperaſcebat: populus per totam noctem, quia communio futura erat, advigilabat: accedit dux, militibus per phalanges diſpoſitis Baſilicam circumdat: quæ cùm animadvertiſſet Athan. dat mandatum diacono, ut preces populo prædicaret. Pſalmum recitare jubet. Cum Pſalmus ſuaviter & cùm concentu decantaretur, univerſus populus per unam Eccleſiæ Portam egreditur: dum iſtud gereretur, milites absq; tumultu acquieſcunt. Athan. autem in mediâ canentium turbâ evadit incolumis: iſto pacto è periculo ereptus Romani properè contendit &c. Socrat.* H .E. II. 8. fol. 545. &c. *Theodorit.* II.4. 51. *Soz.* III. 5. 270. *Niceph.* IX. 6. 458. g. *Caſſiod.* Trip. IV. 11. 44. *Cent. M.* IV. 3. fol. 92. *Oſiand.* Epit. IV. 2.15. pag. 130. b.

& qui

& qui conſimile ferè ſui fatum narrat, *G. Zeæmann.* præf. der Bibl. Ehrenkrohne. *Si Pontifex Romanus Chriſtianis ſæculo I. ſvaſit*, quod adhuc tamen probetur, *religioſa fuerunt & libera & non cum obſervatione dier. aut in ſuperſtitione, non coactitia, vel tyrannica; nam tales jejuniorum leges non Teleſphorus, ſed Montanus Hæret. primùm imponit* juxta *Bale* Act. R. P. pag. 8. pr. adde *Juſtin. Mart.* Apolog. 2. fol. 179. m. f. *Tertullian.* Apologet. fol. 882. pr.

CLXIIX.

LAudabile hoc, Deoq; non ingratum precandi publicè ac jejunandi inſtitutum piorum hominum ſucceſſu temporis in nimium (proh dolor!) detortum ac depravatum fuit hypocriſin, ſuperſtitionem, ſimilesq; nugas Papiſticas, dum modò *Sacramentum* inde con-

conſtruunt (vi forſitan oppoſito
rum, quod ſcil. veluti in gemin
N. T. Sacramento aliquid terren
adeſt, ſic in hôc deeſt: ô egregio
Sacramentorum Protoplaſtos, mo
dò Dii eſſent!) modò *opinionen*
operis operati multaq; alia ſuper
vacanea pro liberalitate videl. ſu
ſuperadiderunt, donec conſtitutun
fuit, ut annuatim *quater*, hebdo
matim *ſemel*, (apud *Abyſſinos* bis
die ſcil. *Mercurii* & Veneris, apu
Lüders diſp. IV. cap. 2. §. 24.) jeju
nia certa ſe fovere ſimulant, a
potiùs egregiè mentiuntur, du
intereà conquiſitis undiquaq; *P*
ſcium (quod probè nôrat *Pontan*
indeq; è XII. piſcibꝰ CXCV. fercul
præparari poſſe memorat progyn
Lat. IV. 40. p. 1055. b. f. 1056. im
eandem rem, ſive caro, ſive piſc
ſint, *Germanicè*, *Italicè*, *Hungari*
Polonicè, *Bohemicè* *coquere* ſe po
ait, ad quod alter *Gulam* ſibi *H*
ſp

ſpanicam, *Italicam*, *aut Gallicam* dari optat, l.c. a. m. conf. *J.E.Gerh.* de Ἀόινοις ſect. I. cap. 2.) *ovorumq;* lautitiis, pigros ventres diſtendunt, temnentes publicè, quas privatim avidè carpunt, carnium eſum pronunciantes quoq; *Chriſtianos non eſſe, qui carnibus veſcuntur in quadrageſima*, ore *Rob. Bellarm.* Lib. 2. de B. O. cap. 9. *utile eſſe jejunium ad ſatisfaciendum Deo & merendum Beneficia Dei temporalia pariter & ſpiritualia*, cum eodem l. c. cap. 11. *ad expianda peccata*, juxta *Azor.* Inſt. Mor. l. 7. 14. 3. & *Davantr.* in vectiv. in A. C. *idq; rectè doceri, ac ex ſcriptis Proph. & Apoſtol. conſtare* ait: *Andr. Fabric.* Harm. fol. 496. &c. verba habentur apud *Gerh.* C. C. T. 4. p. 991. conf. de *Abyſſin.* l. c. *Beleth.* p. 12-16. *Biel.* in IV. 16. 3. *Conf. Petrick.* c. XCI. fol. 281. &c. *Coppenſtein.* l. c. *Engelgr.* Luc. Ev. part. 2. p. 64-74. *Fric.* l. c. fol. 434-441.

441. *Polyd.Virg.* VI. 3. p. 477. *Valent.* in p. III. Thom. fol. 2092. *Fhelav.* de Eccl. Gr. p. 28. 29. Egregiè in hanc rem *Mantuanus* Faſtor. lib. III.

Non tamen illicitum piſces adhibere minutos:
Gregorius grandes prohibet, ſed longior uſus
Obſtitit, & Ponti pecuaria magna per omnes
Jam volitant procerum menſas & prandia regunt.
Sordida Gregorii Leges obſervat egeſtas.
Quæ tenues ſcrutatur aquas & flumina ſumma
Grande & pingve pecus fandi verſatur in imo.
At ſacri proceres, qui lina capacia Petri
Altiùs immergunt, laqueant genus omne natantum.

citante *Baleo* in Actis R. P. p. 46. f. CLXIX.

CLXIX.

CAlumniari audacter nec heic quidem deſiſtunt, nobisq; *dicam Aërianiſmi* mirum quantum impingere laborant Papicolæ, ac ſi ſcil. cum *Aërio* vel *Joviniano* doceremus, *jejunia non eſſe ſolenniter obſervanda*: id enim *docent Lutherani ferè omnes*, ait dictus modò *Bellarm.* lib. IV. de Eccl. cap. 9. *Hoſtes jejuniorum* nos vocat orat. ante Tom. IV. Controv. *Sæpè hôc colore utuntur, allegant veteres hæreſes, & cum eis falſò comparant Eccleſiolam noſtram, ut illâ collatione prægravent nos*, juxta *Apologi.* Aug. Conf. pag. 274. 275. Sed quâ (quæſo) fronte adſpiciet *Calumniator ille* in extremo Judicio *Auguſtanos Confeſſores*, qui non temerè emiſſâ voce, ſed præmeditato & conſtante animo coram univerſo Imp. Rom. proteſtati fuêre: *itaq; non da-*

damnamus ipſa jejunia, ſed trad
tiones, quæ per certos dies certos cib
præſcribunt, cum periculo conſcienti
tanquam iſtiusmodi opera ſint cult
neceſſarius artic. XXVI. ſ. abus.
p. 32. adit. vulg. & Cœleſtin. T.
fol. 181. b. f. *Qam ob cauſam piè agu*
Magiſtratus, pro ratione temporis
ſtatus ærumnoſi, ubi peccator. ſuor. h
mines à Deo arguuntur, conciones p
nitentiales inſtituentes, iisq; certu
diem in ſeptimanâ præfigentes, ut m
dio hôc parochiani univerſi conjunct
ad veram pœnitentiam excitent
impii verò ſunt & iniq; agunt homin
qui paternam Magiſtratus pii adm
nitionem ſpernunt, ac medium c
verſionis ſuæ, reſipiſcentiæ, & ſalutis
ſpuunt, concionesq; pœnitentiales c
temnunt: verba ſunt *B. Carpz*
defin. 261. fol. 293. &c. Adde
Patribus *Ambroſ.* in ſerm. *Auguſ*
l. c. *Baſil.* de Jej. *Cyprian.* fol. 4
Prudent. in Hymno pro jejun

P

poſt jejun. pag. 74-85. ex noſtratibus *Brent.* Apolog. p. 1312. &c. *Brochm.* Tom. 2. *Chemn.* in LL. & Exam. de Jej. *Dieter.* Catech. p. p. 611-620. *Gerh.* Conf. Cath. T. & loc. ult. *Heshuſ.* art. XXXI. *Hildebr.* Enchir. p. 66. 67. Ritual. p. 162. de Prec. p. 57. *Hülſem.* Manual. p. 387. &c. *Lungvv.* p. 18. *Platz.* p. 581. &c. *Tenzel.* p. 996. ex Calvinian. *Ames.* de Conſc. IV. 21. 209. &c. *Badius* pecul. tr. *Calvin* Inſtit. IV. 12. 14-20. *Catech. Pol.* p. 381. *Chamier* Tom. 3. fol. 350-368. *Hoſp.* de F. Chr. fol. 25. a. m. *Iſſelb.* pecul. tr. *Pare.* ad Rom. col. 1510. *Zepper.* Polit. Ecclſt. I. 5. pag. 163.

CLXX.

PRæter hæc & ipſa pro nobis militat experientia, loquũtur Acta Publ. quot, & quando ſub moderno Regimie Electorali Dies ejusmodi pœnitentiæ jejunatæ ſint habi

habiti. v. g. *durante Bello Turcico*, Anno M. DC. LXIV. 18. Febr. 31. Mart. 12. Maj. 22. Jun. 4. Aug. & 15. Sept. eö quidem finito, ſed rebus non ſat quietis, Anno LXV. d. 17. Nov. *Præſentis Belli Gallicani* turbine in finibus & partibus utrisq; S. R. Imperii graſſante, Anno LXXII. 29. Mart. 26. April. 24. Maj. 27. Sept. 8. Nov. 13. Dec. LXXIII. 24. Oct. 5. Dec. LXXIV. 23. Oct. 18. Dec. LXXV. 29. Jan. 11. Junii 27. Aug. 19. Nov. LXXVI. 18. Febr. 17. Mart. 2. Jun. 4. Julii. 20. Octobr. 8. Decembris.

CLXXI.

ATq; ſic fuerunt tenus hac Actus temporis incerti; ſuccedit jam, & pede quaſi pedem premit Temporis certi Actus, diebus ſcil. *Dominicis & Feſtis*, utrobiq; antecirca - vel poſt meridiem. *Ante Meridiem* igitur Diebus Dominicis &

& Feſtis celebratur *SS. Cœna* (*tremendum iſtud Myſterium*, uti *Auguſtino* audit, & multis expenditur ab *Aloyſio Novarino* Elect. Sacr. lib. II. cap. 7. excurs. 19. fol. 401. lib. V. cap. 27. excurſ. 21. ſ. 287. &c. fol. 91. cui adde *J. E. Gerh.* diſp. de Ἀοἰν. ſive Abſtemiis in περιθωρ.) alterum N. T. Sacramentum, juxta §. CXXII. circa quod multum, imò plurimum faceſſetur à Pontificiis negotii, utpote palmarium hujusce exercitationis argumentum, quod à variis offuciis, impoſturis, ſuperſtitionibus, mendaciis, mutilationibus &c. repurgatum priſtinæ integritati genuinæq; antiquitati, cum Deo, reſtitutum ibo: cætera enim, quæ jam dixi, quaſi περιλεγομένων loco præfari libuit (veluti e. gr. *Bullinger.* hujus ipſius Sacramenti errores Pontificios refutaturus partem priorem de Orig. error Ethnicor. à ſe diſputatam aſſe-

aſſerit, cap. 101. pag. 189. a. f.) ut ſcil. de eis quoq; conſtare queat, quando & quâ ratione aut inſtitui aut obſervari, aut renovari, aut degenerare ceperint, vel quibus ex Autoribus Majorum minorumve gentium eorum notitia hauriri queat. Ita namq; & concinnitas affinis materiæ requirebat, & Vir haut exigui nominis, nec minoris in Theologia Muneris (cujus nomen cauſâ Modeſtæ Benevolentiæ Silere volo:) in literis ſuperiore anno ſuper hâc re ad me datis, *hanc potiſſimam* totius *Exercitationis partem, & ſummo ſtudio elaborandam* cenſebat. *Mirificè* enim *in hoc Sacramento luſit Satan, quaſi collectis viribus experturus, quid ſummum poſſet in dementandis hominibus atq; quàm longiſſimè abducendis ab optimis initiis: unde factum, ut nullâ religionis parte tam prolixæ, tam animoſæ, tam præfractæ diſputationes*

fue-

ſuerint hæreticorum contra Catholicos & videantur Papiſtæ tandem id ſibi operæ pretium conſtituiſſe, ac ſuæ Theologiæ Summam, ut, cùm in reliquis capitibus non ſint indiligentes, tùm hîc verò ſeipſos longè ſuperârint; adeò nihil fecerunt reliqui, aut in Theologiâ, aut in humanâ Philoſophiâ, quod non huc collatum ſervire coëgerint ſuis placitis: quaſi Chriſto propoſitum exiſtimarent, & fidei & naturæ adeò ipſius naturam evertere, ut huic uni Babeli locus daretur. Deniq; eò deventum, ut cùm olim in Sanctiore ſincerioreq; Antiquitate præter ſermones quosdam haut adeò prolixos nullus extiterit ex profeſſo de hoc Sacramento, hodiè tandem vix plauſtra plurima ſufficiant immanibus diſputationibus, hunc unicum lapidem agitantibus, uti graviter ediſſerit *Dan. Chamier.* Panſtrat. Cathol. Tom. IV. lib. 6. cap. 1. §. 1. fol. 145. a. pr. confer *Bibliandri* Chriſtianiſm. ſem-

 pit.

pit. pag. 20. b. Ordine autem u
procedatur, conſiderabo *SS. Cœn*
(1.) *Nomina.* (2.) *Scriptores.* (3.
Antecedentia. (4.) *Actum ipſum.* (5.
Conſequentia.

CLXXIII.

DEcantatiſſimum, vexatiſſimum, atque adeò conſideratu digniſſimum Nomen eſt *MISSA*; ſub quâ omnem ſuam idolomaniam palliare quærunt Adverſarii; nosque adeò *ad Grammaticam revocare* juxta *Apolog.* Aug. Conf. p 265. f. & velut ipſi præpoſteri ejusdem baſiatores exiſtunt, ita no ob ejus contemtum planè damnar ſatagunt, aut uti meliùs eloquitu *D. Joh. G. Dorſcheus*, ipſi *ceu cor animam, palladium religionis prædicant, ad ejus amplexum, oſculum cultum totum mundum incitant ejus verò oſores atq; adverſario damnant, fugant, exterminant*

Miſ-

Myſari. Miſſ. in princip. dedicat. Verum enim verò longè ſeſe res habet aliter, ac illi calumniantur, quod præter quotidianam experientiam ſingulorum docebit inſpectio; quin potiùs, ſi dicendum quod res eſt, neſciunt Papicolæ miſelli nugivendi, quid nugentur, dum neſciunt quid ſit Miſſa, aut neſcire ſe certè ſimulant: neſciunt quid peragant, dum excœcati vanis traditionibus lucem veritatis admittere *nequeuntne?* an magis *nolunt?* ita & è converſo, neſciunt quid calumnientur, ac neſcire ſe rurſùs ſimulant quid nos agamus, & *hæc dicendo indubitatò & verè ſuam oſtendunt inſaniam, ac veluti de tonitru perculſi, ſuper eos, qui fabulis referuntur gigantes, extollunt ſententiam adverſus Deum, præſumtione vani, & inſtabili gloriâ tumidi, quibus univerſæ terræ elleborum non ſufficeret ad expurgandum, uti evomant tan-*

tam ſuam ſtultitiam, quæ *S. Irenæ*
verba huc accommodare libui
adv. Hæreſ. Lib. *III.* cap. 54. pag
222. f. atq; adeò mirum non eſt
Transſubſtantiatores panis Euchariſti-
ci in Corpus Domini transſubſtantiare
quoq; Sacramentum in Sacrificium
juxta *Balduin.* Phoſphor. veri Cath.
contra Pazm. Lib. XI. cap. 12. pag
1060. pr. Iſtos autem Calumnia-
tores noſtros in anteceſſum aman-
datos volo ad *Auguſtan.* Confeſſ.
artic. *XXIII.* ſiv. abus. 2. pag. 24-27
32. ejusq; *Apologiam* pag. 250-256
Articul. Smalcald. claſſ. *II.* art. 2
pag. 305-310. Churſl. Sächſ. Kir-
chen-Ordn. fol. 25-29. *D. M. Luther*
in Form. Miſſæ, pro Eccleſ. Witteb.
ad Nicol. Hausmann. Epiſcopum
Urbis Cygneæ Tom. 2. Lat. Jen.
fol. 556-561. Tom. *III.* Jen. Germ.
fol. 266-277. ubi & alia adhuc miſſ-
ratio Germanica extat fol. 277-284

CLXXII

CLXXIII.

M*iſſæ* vox propriè loquendo *non eſt Ebræa*, מָעֻזִּים מִזְבֵּחַ/ מִסָּה multò minùs מָשִׁיחַ *neq;* *Græca* Μίσα, (*neq; ulli Græcorum Patrum unquàm uſurpata* ut ex *Eſtio*, *Suarez*, *Valentia* & *Vaſquez* obſervârunt *Chemnit.* Exam. Conc. Trid. part. *II.* pag. 274. lin. 32. 33. & *Hülſem.* Manual. A. C. diſp. *XXIV.*) ſed potiùs *Latina à mittendo*, non adeò quidem ab eo, quòd *preces ad Deum mittat*, vel quòd *per eam Filius Dei mittatur ad PATREM*, vel quòd *DEUS Angelum mittat*, *qui ſacræ actioni interſit*, vel quòd *per Angelum mittatur ad Deum*, quæ ſingula meræ, quoq; & ſingulæ tantùm ſunt alluſiones; ſed magis (1.) vel à *Miſſione* eorum, quæ ut συμβολαὶ conferebantur ad S. Cœnæ uſum, *Panis* puta & *vini*, de quo latiùs in §. CCXV. quæ uno *plurali*

(ut vocant) nomine dicebar
Miſſa, orum: pòſt verò in ſingu
lari efferri cepit decreſcente Lingv
Latinæ nitore, *Miſſa, æ* uti p
craſſam ſemi-latinulorum mona
chorum ignorantiam plura, *Bapt*
ſma, æ Biblia, æ Paſcha, æ Agenda,
Legenda, æ Præbenda, æ Sequentia,
aliaq; (2.) vel à *dimiſſione* partir
catechumenorum, ſolenni voce ex
re juſſorum (vide §. CCLV.) par
tim *totius populi*, integro actu ſacr
finito, ad eundem modum, qu
pro collectione, *collecta*, pro re
miſſione *remiſſa*, ita quoq; pro d
miſſione ſive *miſſione* Miſſa, ἄφεσ
fuerit dicta, & uſurpata vel pr
nudâ Evchariſtiæ celebratione
absq; præviis ſolennibus: vel pr
toto actu eorum, quæ illam ante
cedere, conſtituere; & conſeq
ſolent, prout & à Pontificiis accip
ſolet. Ab hac v. ſacrâ actione trans
fertur quoq; ad alia, ut in gener

noto

notet *Feſtivitatem* Kirchmeſſen: vel ſolennes Mercatus, Leipziger / Frf. und Naumburger-Meſſen. Specialiſſimè quoq; *Epiſtolam* denotat. Longum foret ſingula pro dignitate in præſens diducere; ſufficiat digitos intendiſſe ad fontes, unde ſufficens eorum notitia hauriri queat. Videantur ergò *Aug. Conf.* l. c. *Alſted.* Paratitl. Theol. pag. 280-283. *Bebel.* Antiqv. Eccl. art. *III.* ſect. 7. §. 15. 16. pag. 124. 125. *Becmann.* Orig. L.L. pag. 684. 1027. *Bernegg.* Idol. Lauret. cap. V. pag. 40. &c. 97. *Brochm.* Syſt. Theol. artic. *XXXIII.* cap. 8. ſect. 1. Tom. 2. fol. 442. b. *Bucan.* Inſt. Th. p. 650. 651. *Calixt.* diſſert. de Sacrif. CHri. §. 18. *Caſaub.* Exerc. *XIV.* ad Baron. §. 18. & *XVI.* 58. *Cent. Magd.* ſæpiſſ. *Chamier* Tom. *IV.* lib. 5. cap. 1. §. 5. fol. 145. & cap. 2. fol. 147-149. *Chemnit.* Exam. C. Trid. part. *II.* pag. 249. 274. *Chytræ.* prælect.

pag. 196-206. *Dieter.* Myſterio
diſp. X. quæſt. 1. pag. 295-29
Dorſche. l. c. cap. *II.* §. 10. pag. 4
49. *Eraſm.* præf. ad opera. Cyp
verbo pecul. 2. *Funger.* Etymol. p
487. *Gerhard.* Conf. C. Tom. 3. ep
dedic. *Hoſpin.* Hiſt. Sacram. lib. I
c. 9. fol. 177-183. *Hülſem.* Man. A
C. diſp. XXI. §. 4. pag. 1518-152
Iſidor. Hiſpal. Origg. lib. VII. cap
5. *Lobech.* in A. C. p. 593-601. *Marti-*
nii Lex. Philol. fol. 1560-1966
Meiſner. Philoſ. Sobr. p. II. ſ. 1. cap
1. qv. 16. Colleg. Sacram. pag. 25
Mornæ. Evchar. Lib. I. cap. 1. fol. 3
6. *Prætor.* Syntagm. Muſ. part. I
memb. 2. §. 1. pag. 35-40. *Piccard*
Röm. Bienenkorb. pag. 83. b. m
84. a. f. *Ravanell.* Bibliothec. S
Tom. 1. fol. 266. *Scheræ* Miſcell
Hierar. pag. 106. 107. conf. anony
mi *Anatomiam* Miſſæ pag. 5.

CLXXIV.

Miſſam

Miſſam itaq; Pontificii eſſe volunt *Sacrificium verum & proprium*, reale & externum, (ſive *viſibile*, ſive, juxta quosdam, *rememorativum*, *repræſentativum* & *communicativum*) idq; *incruentum* quo *Sacerdotes offerant DEO PATRI Corpus & Sangvinem Domini Noſtri JESU CHRISTI ſub ſpecie panis & vini aquâ diluti & transſubſtantiati* : quod quidem *ex opere operato* & *aſſiſtente virtute quapiam magicâ propitiatorium*, *impetratorium & ſatisfactorium ſit pro peccatis*, *non ſolum pro pœnis*, *ſed etiam pro culpis*, *iisq; non modò levibus*, *ſed & gravibus*, *adeoq; mortalibus* : *pro redemtione animarum*, *pro ſpe ſalutis & incolumitatis* : *pro neceſſitatibus corporalibus & ſpiritualibus*, in ſpecie *pro hæreticorum reductione*, *pro vivis & mortuis quotidiè crebrò offerendum.* Quæ prolixa licet deſcriptio, de verbo tamen ad verbum compoſita

ex ipſismet Scriptis Pontificiis. Cuilibet, evolvantur *Acta Theoll. Würt.* fol. 102. 103. *Amalar. Fort.* lib. III. c. 24. 25. Tom. IX. Bibliothec. P.P. fol. 355. *Angles* in IV. pag. 152-159. *Arcud.* Conſenſ. Eccl. Or. & Occ. lib. III. c. 8-18. fol. 133-190. *Barel.* ſerm. L. p. 110-112. *Becan.* Man. lib. I. c. 10. pag. 193. *Bejerlink* Conc. Sel. XXXI. p. 577-596. *Beleth.* pag. 59. 73. *Bellarm.* pecul. Controv. *Biel* Lect. IV. XV. & XXI. in Can. Miſſ. it. fol. 194. b. 2. m. *Caſal.* de Rit. c. IX. pag. 80. *Catechiſm. Rom.* p. 28. *Cochlæ.* Specul. Miſſ. *Concil. Conſtantienſe* ſeſſ. IIX. fol. 510. ſeſſ. XIII. fol. 514. *Baſil.* ſeſſ. XXI. XXX. fol. 648. 667. *Trident.* ſeſſ. XIII. *Confeſſ. Petric.* c. XL. XLI. fol. 76-102. it. 261. 262. *Coppenſtein* part. III. qv. 28. *Coſterus* in Enchir. pag. 384-399. *Joh. Davantr.* ad Rathm. art. lit. Z. 3. *Delrio* Diſquiſit. Mag. lib. VI. c. 2. ſect. 3. qv. 3. *Durand.* Rat.

IV.

Digitized by Google

IV. 1-79. *Faſcic.Temp.* ad Ann. 484. *Forſter.* Congreg. Mari. pag. 364. *Fricius* de Rep. emend. lib. IV. c. 18. fol. 300. *Gropperus* in Inſtitut. & Antid. Colon. *Hermannut.* part. II. qv. 12. *Jeſuitarum Regul.* ap. *Lucium* Hiſt. Jeſ. l. 3. p. 83. m. *Inquiſit. Bav.* artic. XVII. *Interim Auguſtan.* pag. 39-59. *Iſidor. Hiſp.* de Eccl. Obſerv. lib. 1. c. 15. *Hiſt. Lombard.* ſive *Legendæ* Sanctor. *Jacobi Januenſis*, ſive *de Voragine* fol. 173. b. 2. *David à Mauden*, Diſcurſ. Moral. in præcept. 1. d. 39-41. fol. 195-212. *Microl.* c. XII. p. 32-36. *Novarin.* Elect. S. lib. II. c. 86. fol. 251. *Petrej.* pag. 42. *Theoll. Pariſini* determinat. art. VI. fol. 223. m. *Pighius* Hierarch. II. cap. 5. fol. 102-110. *Polydor. Virg.* V. 11. pag. 447-452. *Pontan.* progymn. Lat. II. 95. pag. 412-414. *Joh. Roffenſis* adv. Captiv. Babyl. c. V. IIX. p. 66-90. *Rupertus Tuit.* lib. II. c. 21. fol. 19. f. *Sa* Aphor.

pag. 512. &c. *Sixt. Sen.* Bibl. S. lib. VI. annot. 259. fol. 624. d. *Specul. Exempl.* v. Miſſa. *Stengel.* contra Reihing. p. 61. *P. Svavis* Hiſt. Concil. Trid. lib. VI. p. 611-618. & quos alios citant Pontificii, Noſtrates & Calviniani Doctores, de hâc materiâ ſcribentes.

CLXXV.

SIn verò accuratiùs penſitare libuerit, deprehendas potiùs eſſe *maximam & horrendam abominationem*, imò earumdem *epitomen, idololatriam, idolomaniam, cultum Baaliticum, draconis caudam, opus hominum per Meretricem Babylonicam conceptum & per ipſum Satanam genitum: opinionem & figmentum humanum, ingens piaculum ac ſcelus, abuſionem, correptionem & irriſionem Teſtamenti Dei, turpem profanationem, infinita lucri & quæſtûs negotia, larvas validas ac multas,* ridi-

ridiculas & hiſtrionicas geſticulationes & actiones ſimiarum, præ quorum adſpectu cœlum & terra corrueret: ἄχαριτον, ἀνίσχυρον, laborans multis abſurditatibus, valdè periculoſum, ſine DEI verbo & voluntate confictum atq; inventum, non ſine adjuratione neſcio quâ diabolicâ: inſtar corniculæ Æſopicæ emendicatis aliunde plumis ornatum, frugibus æquè ac hominibus applicatum: ſimpliciter hoſtiliter & è diametro pugnans contra CHRISTI officium & Meritum, dum ex eo infinito fingit finitum, & unicum convertit in quotidianum: Gratiam DEI PATRIS pro FILIO expoſcit, acſi hic non ampliùs apud EUM in Gratiâ ſit: convertens Chriſtianiſmum in Judaiſmum: humana merita divino adjungens, imò præferens: evertens media, per quæ applicetur CHRISTI Meritum: Summa deniq; *arx totius regni Papiſtici, in qua Satan regnat, & in quâ totius regni vis ac ſpes ſita eſt:*

pro

pro quâ militant, tanquam pro ar
ac focis, imò & pro crumenis ſacrificu
lorum: quas ut eò pingviores red
dant, (omnia expreſſuri quæ circ
paſſionem DNicam evenerunt,
ſeipſos faciunt *CHRISTUM*, *Judan*
(cum quo eum produnt) *Hannam*
Petrum, (cum quo eum abnegant
Pilatum (cum quo eum condem
nant) *Herodem*, *Latronem*, *Vero*
nicam, Circumſtantes, Milites
cumq; his Dominum *capiunt*, *percu*
tiunt, *ſubſannant*, *veſtibus ſpolian*
flagellant, *coronant*, *crucifigunt*, *ex*
altant & latus effodiunt (prout *Figu*
ræ æneæ ſub rubricâ andächtige we
ſe Meſſe zu hören in Vorbildung de
bittern Leidens unſers lieben HErr
permiſſu ſuperior. & ſpeciali Priv
legio S.C.M. ap. *Conſtant.* Munic
excuſæ Latino-Germ. it. Bohem
& Germ. abundè docent.) Ta
dem, ut ſingulare acumen in la
corum animis relinquant, ſeipſ
aſ

aſſimilant inter miſſificandum *aſino, capro, ſui, vulpi, lepori, feli, cervo* ac *urſo* (quale Emblema Baſilicæ Argentinenſi lapideum ineſſe αὐτόπτης teſtatur & exponit *Walchius* comparat. utriusq; Antichr. pag. 187 - 190. ubi & conſimile de *Monacho, ſuper utero Monialis miſſam cantante,* addit pag. 190. f. 191. conteſtanturq; αὐτόπτοι moderni, utrumq; ibidem hodienum extare) adde W*olff.* Lect. Memor. Tom. 1. ut ita *omnes, qui verè credunt Evangelio, debeant improbare, illos impios cultûs excogitatos contra mandatum DEI, ad obſcurandam Gloriam CHRISTI & juſtitiam fidei* juxta *Apologiam* Aug. Conf. de vocab. Miſſ. pag. 275. 276. Quantum putas, *Lector Benevole,* ſpatii requiſitum iri ad hæc omnia ex eorummet Scriptis dictis, factisve comprobanda, & à cimmeriis offuciis vindicanda? Sed fecerunt id per Dei Gra-

gratiam ante me ſtrenuiſſimè, &
Eâdem aſſiſtente, feliciſſimè *Au-*
guſtani Confeſſores cum reliqui
Libr. Symbol. l. c. eorumq; Com-
ment. *Anti-adiaphoriſtica* Noſtra
tium ſcripta pluria. *Bald.* Phoſph
pag. 1060 - 1075. *Brent.* Apolog
pag. 875-890. *Brochman.* l. c. *Calov*
Matæol. Pap. IV. 1. 2. pag. 172-184
*C.M.*I.1.4.f.168.V.& ſeqq.capp.VI
Chemnit. l. c. *Chytræ.* prælect. pag
34-399. 418-457. *Confutatio* Saxoni
ca Lat. p. 19. a. f. Germ. p. 28. b. m
Crus. Civ. Cœl. p. 273. 283. *Dannhav*
Chriſte. 1. metam. 5. pag. 81
Dieter. Inſtit. p. 759-765. & Myſte
riol. p. 298-316. Diſpp. *Joh. Gerhard*
de Controv. Cœnæ *J. E. Gerh.* d
Abſtem. pag. 39. *Muſei* de Mi
Reuden. §. 35. *Höpfneri* de Apoſtaſi
Eccl. Cath. 37. *Dorſcheus* in Myſa
Miſſ. cap. III. LXI. pag. 49-334.
diſſert. de Agno Paſch. it. Exerci
ad Concil. Nic. ſect. *III.* §. 4. pa
8

88. *Eccard.* Pandect. cap. XXXI. p. 548-646. *Ebinger.* ſæcul. XV. pag. 131. 593. *Flacius* contra Sidon. it. de emend. Canon. *Seb.* Franck. append. Chron. *Franzius* Schol. Sacrif. diſp. I. §. 42. it. X. XII. *Garth.* Colloqv. Prag. de Miſſâ. *Gerhard.* Conf. C. art. XV. c. 1. T. 3. p. 1150-1221. 1265 & Epiſtol. dedic. it. Tom. 2. pag. 496. a. LL. Theol. Tom. V. *Heilbrunn.* Uncathol. Pabſt. art. IIX. IX. *Helvic.* vindic. p. 91. *Heshus.* art. IX. it. XVII. 6-8. *Hildebr.* Enchir. p. 48. *Hoë* Evangel. Handb. art. IX. p. 187-215. *Höpfneri* Saxon. Evangel. III. 6. pag. 417. *Hülſem.* Brev. Ext. cap. XIII. §. 7. & ſuppl. p. 214. 215. Manual. diſp. *VI.* qv. 2. §. 2. pag. 153. XIX. 29. p. 1328. & XXII. tot. pag. 1510-1550. Aeg. *Hunn.* de Sacram. cap. XVI. pag. 502-602. *Nic. Hunn.* Credend. cap. XXVII. §. 707. pag. 667-676. *Lobech.* l. c. *Lungviz.* lib. *II.* cap.

7.

7. pag. 40. pr. *D. Martin. Luthe*
Tom. 2. Jen. Lat. fol. 265. &c. 547
&c. & alibi ſæpiùs, it. pecul. t
Wittebergæ nuper recuſo, von
Greuel der Meſſ. *Polyc. Lyſer.* i
Papiſm. p. 467. & de Sacram. dec
II. diſp. 5. & 6. *B. Meiſner.* Colleg
Sacram. p. 153. *Joh. Meiſn.* Synops
p. 157. &c. *Melanchton.* Corp. doct
fol. 211. *Menzer.* Exeg. pag. 263 &
Schol. Theol. Miſcell. append
quæſt. 7. 3. *Mylius* in A. C. part. *I.*
p. 67-107. *Oſiand.* Enchir. c. *XVI.*
Papp. H. E. p. 496. 911. *Platz* loc
86. pag. 523-531. *Pellio* Conſ
Theol. 28-30. pag. 44-54. *Reihini*
Laqv. & Retract. l. c. *Rung.* diſ
priv. XV. 37-40. p. 176. *Saki*
in 70. form. Rom. fid. pag.
Selnecc. Exam. O. part. *IV.* pag. 7
302-315. 392-397. 506. 516. *Stegman*
Chriſtognos. part. II. præloq
dedic. pag. 40. *Tenzel.* Wide
p. 106. 314. 959. 1038. &c. *Titius*
Olte

Oſtens. Summ. cap. IV. p. 85. &c. à *Vallo* pag. 31-35. *Weſthem.* p. 229-234. 244-254 *Witteb.* Fidel. Admonit. pag. 159. it. contra Anhalt. p. 74. *Wolff.* Lect. Memor. Cent. XVI. Tom. 2. fol. 304. &c. it. ex *Wicelio* fol. 380. ex *Vireto* fol. 453. ex *Schlüſſelb.* fol. 1085. a. m. *Zeam.* Unc. P. part. *II.* fol. 450-454. *His* addi quoque ex abundantiâ poſſent è Calvinianis, *Alſtedius* parat. Theol. pag. 186. b. 189. a. Anhalt. Verantw. pag. 85. &c. 108. 128. 146. *Balei* Acta R. E. p. 7. m. *Bibliand.* Chriſt. ſemp. p. 22. 23. & præf. in Epl. Oecol. d. 2. a. m. *Bocharti* R. ad Epl. Barr. pag. 60. *Boxhorn.* Harm. Evchar. p. 14. *Bucan.* p. 586. 699. 844. *Bulling.* de Or. Err. cap. 2. 7. 87. it. contra Cochlæ. cap. 20. 26. 29. p. 34-66 *Calvin.* Inſtit. IV. 17. 18. & de Cœn. fol. 8. b. in Antidoto fol. 223. *Catech. Palat.* p. 325-329. *Chamier.* IV. 3. 4-7. fol. 61-68.

&

& ſuppl. cap. 9-12. fol. 31-51. ca
14. fol. 52. *Colloqv.* Svvalbac. ca
IV. pag. 51-55. *Fabrit.* Röm. Gren
pelmarck. pag. 137. &c. 151. &
Franci Lamp. I. 41. IV. in fin
Hofmeiſt. Panac. p. 73. *Hoſpin.* l.
cap. 7. 11. &c. fol. 383. &c. 428. &
& lib. V. c. 13. 14. f. 548-603. *Lam*
pad. Mellif. H. part. III. pag. 19
b. *Morna.* de Euch. præf. & lib. II
c. 1. fol. 349. imò per integrum opu
paſſim. *Münſter.* l. c. p. 99-13
Oecol. Epl. I. 32. fol. 46-54. *Par*
Corp. doctr. cat. qv. 80. p. 449.
Pelarg. ad Damaſc. p. 207. a.
Peucer. Hiſt. Mel. p. 4. *Pezel.* Ob
p. IIX. p. 443-447. 692. ad fi
Ravanell. Bibl. S. T. 1. fol. 266. Röm
Bienenkorb. pag. 65-69. 77-86. 17
173. *Sadeel.* fol. 37-86. *Sohnius* op
Tom. 3. p. 336-414. *Scheibler.* Fi
ant. epl. dedic. p. 10. 11. & cap. *I*
a. 1-13. p. 208-312. *Zanch.* fol. 4
444. *Zepper.* I. 11. p. 118. &c. 134. &

in

nec omittantur *Marii* Euſebius capt. p. 310-341. Anonymi Anatomia Miſſæ per totum, qui in partes ſuas vocat *Anton. ab Aethaam.* Italum, *Calixti* diſſ. de Sacrif. *Urſini* Stupenda templi Jeſ. parte III. ubi Ritus Sacrificiorum Pontif. confert cum Ethnicorum ritibus &c. pag. 344. Quibus tot tantisq; ex utrâq; acie Heroibus reſpondeant, licet, Pontificii, ſeq; tantorum criminum incuſatos exſolvant, ſi modò poterunt. Quia autem plusquàm ſesquiſæculari tempore nil firmi, nil validi, nil ſolidi proferre omnes ejusdem Promachi valuerunt, nec Noſtratem Theſin ex SCRâ, Eidemq; aut puræ antiquitati conforme ratione labefactârunt, ne dicam (quod tamen ſe facturos autumant,) everterunt, ideoq; *metuo, timeo, vereor, periculum eſt*, ne cauſâ ſuâ ceciderint, & manibus ſuis *tricas tellenas triplicent, laboreq;*

illo

illo ſuo vel *Herculeo* graviore nih
magis efficiant, quàm ſi *Iſthmun*
perfodiant, aut è *Tantali horto fruct*
colligant: nam *funis eorum nih*
attraxit, quin potiùs *velut cule*
lychno ſe committens, aduſti ſunt
(de quibus adagionibus conſul
Eraſm. Chili. tit. *Inanis opera*
Meum itaq; jam non ampliùs eſt
poſt tot Agamemnonas Ilium ex
pugnare, poſt tot Homeros Iliad
ſcribere, aut *poſt tot Auguſtos Actiu*
triumphare! ſed potiùs fideliun
Majorum veſtigia fideliter legere
Verbo: reſpondeant, ſi poſſunt
ſin verò potiùs, nobis Sacrorun
contemtum impingere, aliud per
ſvadere, aut animas ſecum in ſui
conſimile animæ barathrum præci
pitare non præſumant, non inten
dant, non inſtituant! Sicq; venti
latas ſatis Miſſas *miſſas faciamus*, &
abuſus iſtos tetros perpetuò fugiamu
juxta *Artic. Smalcald.* claſſ. I. art

2. p

1. p. 306. m. & velut Chriſtianis in primitivâ Eccleſiâ voces Templi, Delubri &c. juxta §. XLVII. ita nobis & hoc nomen erit abominatio. Reliqua nunc-jam Actûs noſtri nomina ordine alphabetico conſignare lubet. Sunt autem

CLXXVI.

(2.) AGapa v. *Albertin.* de Evchar. fol. 2. a. m. Alſted. pag 59. b. f. *Brochm.* Tom. 2. fol. 442. a. f. *Bucan.* pag. 650. *Bullinger.* de O. E. p. *II.* pag. 200. *Franci* Lamp. diſp. 1. §. 31. *Gretſer.* de Fun. Chriſt. Lib. *III.* c. 6. pag. 173. *Menzer.* Exeg. p. 262. *Münſter.* part. *I.* pag. 4. *Selnecc.* Exam. Ord. part. *IV.* pag. 395. vide & inferiùs circa finem hujus capitis ¶. *CCLXXXVI.* (3.) *Cœna Domini,* 1. *Corinth. XI.* 10. *Aug. Conf.* artic. X. *Albertin.* fol. 1. *Alſted.* pag. 59-62. 79. *Brochm.* 441. b. *Bucan.* p. 649. *Bulling.* l. c. p. 197. b. & Compend.

pend. Theol. lib. *IIX*. c. 6. pag. 118. *Chamier* l. c. *ſ*. 9. fol. 145. b. m. *Chytræi* prælect. pag. 284. *Dieter* Myſteriol. pag. 157. *Franci* diſp. l. §. 29. *Gerhard*. Conf. C. art. *XIV*. c. 1. Tom. 3. pag. 967. Iſagog. pag. 1091. & *Bellarm.* ὀρθοδ. art. *XII*. p. 461. *Hunn.* de Sacram. c. *XIV*. p. 234. *D. M. Luth.* Tom. 2. Jen. Lat. fol. 557. a. m. *Menzer*. p. 261. *Mornæ*. de Evch. 1. 6. fol. 80 81. *Münſter*. p. 4. *Pare*. p. 406. 413. f. *Pezel*. in Exam. Mel. part. *II*. pag. 243. *Polan*. Partit. Theol. pag. 210. *Selnecc*. Ex. Ord. p. IV. p. 394. *Zanch*. l. c. fol. 616. a. f. (5.) *Communio*. *Albaſpin*. Obſerv. *I*. 1. pag. 1. it. pag. 372. f. *Alſted*. p. 60. a. *Arcud*. lib. *III*. c 1. fol. 126. *Bejerl*. Conc. Sel. *XXIX*. pag. 544. *Beleth*. pag. 83. a. *Bucan*. & *Bull*. l. c. *Caſal*. c. *XVII*. p. 15. *Catech. Rom*. p. 170. 171. *Chytræ*. prælect. p. 186. *Evagr*. H. E. *l*. 5. & 13. fol. 493. b. 499. g. *Kettemb*. ad

Al-

Albaſpin. pag. 61. *Luther.* & *Menz.* l. c. *Scheræ.* Miſcell. Hier. qui & cum *Bullingero* de Or. Err. p. 201. exponit, quid ſit Ampthalten. pag. 68. (5.) *Confirmatio*, *Teletæ. Dorſch.* ad Conc. Nic. *III.* 17. p. 118. 119. *Franci* l. c. (6.) *Corpus & Sangvis Dni* *Alb.* f. 3. *Alſt.* p. 59. b. 140. *Bull.* p. 197. a. m. (7.) *Dominicum. Alſted.* pag. 86. b. f. *Calvin.* Lexic. Jur. fol. 337. a. pr. (8.) *Evchariſtia. Albertin.* fol. 3. *Alſted.* 60. 107. b. 108. *Bibliand.* Chriſtian. ſempit. pag. 22. *Biel.* in Can. Miſſ. l. c. *Brochm.* Tom. 2. fol. 442. *Bucan.* Inſtit. p. 650. *Bulling.* de Or. Err. p. 199. *Calvin.* l. c. *Chamier* §. 6. *Chytræ.* p. 31. 166-169. 184. 186-265. *Clavaſio* fol. 97. a. f. *Franc.* §. 26. 27. *Martinii* & *Menzer.* l. c. *Münſter.* p. 4. *Pare.* l. c. *Quiſtorp.* Pi. Deſid. pag. 71. 72. *Selnecc.* l. c. pag. 393. (Habebant aliàs Ethnici quoque ſua Chariſtia, de quibus *Ovidius* Faſtor. lib. II. &

Valer. Max. lib. II. cap. 1. ſ. Conviv. Char. *Dempſter.* ad Roſin. Antiqv. R. l. IV. c. 4. p. 342. b. pr. *Hild.* Antiqv. p. 65. *Laz.* Reip. R. X. 9. fol. 844. n. 41. *Schrevel.* ad Terent. Hecyr. IV. 2. 16. pag. 656.) (9.) *Fractio Panis Act.* II. 42. XX. 2. 1. *Corinth.* X. 16. *Alſted.* p. 59. b. 97. 98 *Brochm.* *Buc.* *Bull.* l. c. *Franci* §. 35. *Meiſn.* Coll. Sacr. pag. 31. *Menzer.* & *Münſt.* l. c. (10.) ἱερȣργία. *Bull.* l. c. *Chytræ.* p. 196. (11.) λειτȣργία *Alſted.* l. c. *Arcud.* l. c. c. 27. fol. 218. b. 1. *Brochm* 442. Bulling. 205. *Bernegger.* Idol. Laur. c. V. pag. 44. *Menz.* *Münſt.* *Scher.* l. c. *Selnecc.* pag. 394. (12.) *Memoria* *Alſted.* p. 142. a. m. *Luther.* Tom. 1. Jen. Lat. fol. 557. a. m. (13.) *Menſa Domini*, 1. *Corinth.* X. 21. *Alſt.* *Brochm.* *Buc.* l. c. *Bull.* 98. a. & in Compend. pag. 118. *Chytræ.* pag. 184. *Luther.* *Menzer.* *Münſt.* *Par.* l. c. (14.) *Myſterium.* *Albertin*

ſd.

fol. 3-6. *Alſted.* p. 60. a. f. 108. a. f. 140. b. pr. 293. 294. *Arcudius* fol. 1-5. *Brochm.* 442. b. pr. *Bulling.* de Or. Err. pag. 194. *Chytræ.* pag. 116. *Evagr.* H. E. IV. 30. fol. 591. *Franci* §. 11-18. *Pezel.* p. 81. (15.) *Sacramentum*; modò abſolutè, modò cum adjectione *altaris*. Albertin. fol. 6. b. 140. a. f. 297. b. pr. *Bucan.* p. 650. f. *Bulling.* l. c. pag. 199. b. 1. *Catech. Rom.* pag. 170-171. *Chytræ.* pag. 187-194. *Biel* Myſteriol. p. 158. *Franci* §. 19-25. *Hunn.* de Sacram. c. XIV. pag. 236. *Lyſer.* de Sacram. dec. 2. diſp. I. §. 5-8. Menzer & Münſter l. c. *Pezel.* pag. 61. vide ſuperiùs §. CXXII. (16.) *Sacrificium. Brochm. Bucan. Bull. Catech. Rom.* l. c. *Franc.* §. 36. *Hoſpin.* Hiſt. Sacr. lib. II. c. 3. fol. 92. *Menzer* p. 261. *Mornæ.* fol. 31. &c. III. 1-3. 349-420. *Sadeel.* fol. 40. (17.) *Symbolum. Alſted.* p. 427. *Bulling.* p. 189. a. pr. & Compend. Th. p. 544. f. (18.) *Syntaxis. Brochm.* &

Bucan. l. c. *Chytræ.* pag. 186. *Menz.* *Münſt.* Par. l. c. *Seln.* 395. c. conf. uprà §. XIV. (19.) *Teſtamentum* 1. *Corinth.* XI. 25. *Alſted.* p. 60. a. 108. a. f. b. *Brochm.* & *Chytræ.* l. c. *Gerhard.* Iſag. p. 1095. 1096. *Hunn.* de Sacram. c. XIV. pag. 238. (20.) *Typus.* *Alſted.* pag. 140. 141. an à *Baſilio* rectè dicatur *antitypus*, vid. *Arcud.* c. 34. 35. fol. 255. &c. Plura vocabula, pluresq; periphraſes qui volet, adeat *Alſtedii* Paratitla Th. ubi LXXVI. inveniet pag. 141-143. *Bibliandri* Chriſtianiſmum Sempit. pag. 28. a. *Hoſpin.* l. c. c. 9. fol. 175-182. *Novarin.* Elect. Sax. lib. V. c. 51. §. 526. &c. fol. 161. *Zimmermann.* in Tract. *Fiunt. &c.* §. 128. p. 318 - 319. *Cotonum* item & *Vazquez*: quos ex variis lingvis talia congeſſiſſe ait & citat *Chamier* l. c. §. 5. fol. 145.

CLXXVII.

SCripſerunt equidem ante me *in-*

nu-

numeri ferè de hâc materiâ, *nam quis hîc erit finis, ſi omnes exprimere voluero?* inſit dictus modò *Cham.* ſ. 2. 3. Potiſſimorum Libros complures, ſuo quemq; loco, allegavi; quùm autem omnes percurrendi facultas vel temporis, vel codicum deficientium inopiâ, haut fuerit, iccirco eorum h. l. in anteceſſum *nomina* pariter & *Scripta* conjunctim proferre placuit, ut & *Lector curioſus* eorum cognitione imbuatur, &, quoniam rarò aliàs obvii, niſi in Citationibus, habeantur, noverit ubinam unus & item alter Scriptor inquirendus ſiet. Et primô quidem locô ex *Magna Bibliotheca Patrum*, prout in ejus editionis Colonienſis Indice alphabetico 2. LL. CC. claſſe 6. extant lit. *** 4. b. f. 5. a. Sic ergò habetur ibi verbotim: *Claſſis ſexta continens tractatus de officiis Eccleſiaſticis, de Miſſâ, S. Liturgiâ, & alia ad diſciplinam*

Eccleſiaſticam & Sacramenta ſpectantia: *Agobandi* Lugdun. Epiſtolæ de emend. quibusd. in Antiphon. Tom. IX. part. 1. fol. 622. *Algeri* Scholaſt. Leodiens. de Sacr. Corp. & S. DN. libri 3. Tom. XII. fol. 410. *Amalarii Fortun.* Trevir. Epiſc. de Eccl. offic. libri 4. it. de Ordine Antiphon. Tom. IX. part. I. fol. 301, &c. *Anonymi* Benedictio DEI, ſive quomodo DEUS per Pſalmos ſit laudandus, Tom. XV. f. 1029. *Bernonis* Abbatis Augienſ. de rebus quibusdam ad Miſſam ſpectant. Tom. XI. fol. 51. &c. *Ennodii* Epiſc. Ticinens. Benedictio cerei & alia. Tom. VI. part. I. fol. 271. &c. *Flori* Magiſtri Monachi Monaſterii S. Trudonis Expoſitio Miſſæ Tom. IX. part. 2. fol. 297. *Germani* Patriarchæ Cpltani Theoria Rer. Eccla. Tom. IIX. fol. 53. *Gviberti* Tornacenſis, ord. Minor. Tract. de Offic. Epiſcop. & Eccleſ. ceremon. Tom.

XIII.

XIII. fol. 395. *Guitmundi* Averſani Epiſc. libri *III.* de veritate corp. CHR. in Evchar. Tom. *XI.* f. 350. ejusd. Confeſſio de Trin. & Chri. Humanit. it. Corporis & Sangv. DNi veritate ibid. fol. 373. *Halitg.* Epiſcopi Cameracenſis Pœnitentiarius Tom. IX. part. I. fol. 340. &c. *Honorii* Auguſtodunenſis Eccleſiæ Presbyt. Gemma Animæ, ſive de div. offic. lib. *IV.* Tom. *XII.* part. *I.* fol. 10 6. *S. Jacobi* Apoſtoli & Fratris DNi Miſſa. Tom. I. f. 14. *Jacobi de S. Georgio* ad Velum aureum Diaconi Cardinalis liber de A. C. vel Jubilæo, Tom. *XIII.* f. 479. *Lanfranci* Archiepiſc. Cantuar. de Sacr. Evch. contra Berengarium Tom. *XI.* fol. 336. *Lini* Papæ, B. Petri ſuc. lib. *II.* de Paſſ. Pet. & Pauli, qui ſub nomine ejus feruntur. T. I. f. 69. *Lupoldi* Bebenburg. de vet. prim. Germ. Zelo & fervore in CHRi rel. & DEI Miniſtros Tom. *XV.* f. 726.

Manuelis Patr. Cpltani Reſp. ad Bellæ Ep. interr. T. *XII*. part. 1. fol. 896. *S. Marci* Evglſtæ Miſſa, ſive Liturgia, à Cardinali Sivleto edita Tom. *I*. f. 21. *S. Maximi*, Monachi Cpltani & Mart. de Eccl. Myſtag. Tom. *VII*. fol. 410. *Microl.* de Eccl. Obſ. Tom. *XI*. fol. 367. *Miſſa* Malubarum, apud Indos Tom. *XV*. fol. 790. Mozarabum, quæ & Muſtab. & Muzar. D. Leandro, Hiſpal. Ep. peculiar. in Hiſpania uſitata. ib. fol. 777. *Miſſales* orationes ex Gothico Miſſali Tom. *XV*. fol. 798. *Miſſa*, quâ Æthiopes communiter utuntur, quæ etiam *Canon univerſalis* appell. ib. fol. 746. *Miſſa* S. Petri, à *D. Gul. Lindano*, Ep. Gandav. edita T. I. fol. 210. *Nicolai Cabaſilæ*, Schiſmatici Gr. compendioſa interpr. in divinum Sacrific. ſive Liturgiam. T. XIV. f. 137. *Nicolai* Methon. liber de Conſecr. P. & V. T. XII. f. 192. *Odonis* Camerac. Expoſ.

Expoſ. in Can. Miſſ. T. XII. fol. 1. *Ordo Romanus* de Div. Eccle. Cath. Offic. ſcriptus circa ſæcul. IIX. cui in fine adjungitur *Expoſitio Miſſæ* ex vetuſt. codic. it. *Qualiter* quædam oratones & cruces in *Te igitur &c.* formandæ ſint. T. IIX. fol. 357. *Paſchaſii Rutberti* Abb. Corbej. de C. & S. Domini Tom. IX. p. 1. fol. 119. *Petri Alex.* Canones quidam de Pœnit. it. Canon. Epiſc. ſ. Tract. de Inſtit. Epiſc. Tom. XII. p. 2. fol. 699. *Philothei* Patr. Cpltani Ordo inſtit. diac. Tom. XIV. fol. 161. *Radulphi de Rivo* Dec. Tungr. de Canon. Obſerv. Tom. XI. fol. 433. *Remigii Antiſiodor.* Monachi Expoſ. Miſſæ Tom *IX.* 2. fol. 540. *Samonæ* Archi-Epiſc. Gazæ Diſcept. cum Achmed Sacraceno ſuper verit. C. & S. CHRi in Euch. Tom. XI. fol. 476. *Severi* Patr. Alex. Libell. de Rit, Bapt. Tom. *VII.* fol. 528.

Digitized by Google

Stephani Eduenſis Epiſtc.tr. de Sac. Altar. Tom. XI. fol. 82. *Timothei* Alex. Epiſc. Reſp. canon. Tom. IX. fol. 1059. *Walafridi Strabonis* Abb. Anglici de Rebus Eccl. Tom. IX. part. I. fol. 950. Hi XLII. Autores habentur in allegatâ ſuperiùs, & allegandâ ſæpiùs *Magnâ Bibl. P.P.*

CLXXIIX.

PRæter hos autem de variis Eccleſiis varii quoque conſuli poſſunt; & de (a) *Eccleſiis Græcis*, ſive *O ientalibus antiquis* & *modernis*, *Acta Theol. Würt.* paſſim. *Leo Allatius*, Chius in Συμμίκτ. Lib. I. de Solea vet. Eccl. pag. 154. &c. de Liturg. S. Jacobi pag. 176. &c. Pro Communione Græcor. ſub unâ p. 204. *Bulling.* de Or. Err. pag. 202. *Codinus* de Offic. Ecclæ. Cplt. *Dannhauer.* in Chriſte. *Fhelav.* de Eccl. Græc. *Genebrardus* de Græcor. Ritibus Tom. XV. Bibl. PP. *Goar* in

in Ἐυχολογ. Græcor. *Hoſpin.* Hiſt. Sacram. L. II. f. 21-183. *Horologium* Græcor. Ecclſt. *Juſtinus Mart.* Apolog. fol. 181. *Kortholt.* in Epl. Plin. p. 111. *Meiſner.* Colleg. Adiaph. pag. 212. *Oſiand.* de Sabb. p. 116. *B. Rhenanus* ad Tertull. de Cor. Mil. fol. 436. 437. *Simeon. Theſſal.* ap. *Goar* Ἐυχολογ. fol. 212-232. *Socrat.* Hiſt. Eccl. lib. V. c. 21. fol. 694-700. *Sozom.* VII. 19. fol. 432. 433. *Tertull.* Apolog. fol. 876. 877. aliiq; Patres paſſim. *Vejel.* de Eccl. Græcor. *Wolff.* Lect. Memor. Centen. II. Tom. I. fol. 23. 24. *Zimmerm.* Fiunt p. 336. in ſpecie de Eccleſiis *Abyſſinis* ſ. Æthiopum ſub Presbytero Johanne, *Luc. Holſteinius* apud *Allatium* pag. 435. &c. *Dreſſer.* Orat. de Eccl. Aeth. apud *Neand.* Deſcript. Orb. Terr. ſub finem. *Dieter. Lüders* peculiaribus V. diſput. (2.) de *Armeniis*, *Kemp.* pecul. diſſert. (3.) de *Cophitis*,

 Athan.

Athan. Kirchnerus in Rituali Cophi
tar. ap. *Allatium* pag. 239. (4.) d
Maronitis, *Gabr. Sionita* ap. eun
dem pag. 294. *Joh. E. Gerh.* diſp
de Eccl. Maron. (5.) de *Moſcovvitis*
diſp. ejusdem. (6.) de *Ruſſis* & *Tar-*
taris, *Mich. Neander* loc. cit. (*b*
De Eccleſis Occidentalibus, ſiv
Europæis (1.) in genere *Evangelic*
ſive *Saxonicis*. *Aug. Confeſſio*. Chur
Sächſ. Kirchenordn. *Carpzov*. De
Eccl. *Conſtitutiones* Electorales va
riæ, *Ludecus* in Miſſali Proteſtan
tium. *Oſiander* de Sabb. pag. 16
Schlüſſelb. l. c. pag. 160. in ſpecie d
Argentoratenſibus, *Bebel.* Antiqui
Eccl. Arg. Straßb. Kirchenordn. d
Brunovicens. *Chemnit*. Exam. Conc
Trid. p. IV. in fine pag. 268. 26
conf. *Calixt*. de Sacrif. CHRi pa
ſim *Gerhard*. Conf. Cathol. Ton
III. art. XV. pag. 1277. b. f. 1278.
Würtenbergenſibus, *Acta* Theol
W. fol. 192. 193. *Confeſſ. Würtem.*

Bre

Brentius in ejusd. Apol. *Würtemb.* Kirchenordn. de *Magdeburgenſibus*, *Phil. Hahnii* Magdeb. Kirchenordn. de aliis alii. (2.) de *Calvinianis* addam priùs à *Chamiero* citatos l. c. §. 2. *Calvin.* Inſtit. Lib. IV. c. 17. 18. *Hoſpin.* l. c. lib. I. tot. *Ivell.* adverſ9 Harding. *Pet. Martyr.* de Evchar. & Defenſ. contra Gardiner. *Pleſſæ.* de Evchar. *Polan.* Synt. Theol. lib. VI. c. 56. *Rivet.* Cathol. Orthod. Tr. III. qvæſt. 17 - 24. *Scharp.* Curſ. Theol. eis adjunge *Albert.* & *Morn.* Libros, *Oecol.* in Epiſt. fol. 176. 177. *Fay.* Theſ. Theol. n. LXXIIX. pag. 418. ſeqq. *Zanch.* l. c. fol. 628. 629. de *Anglicanis*, *Aleſ.* Ord. Eccl. Angl. *Durellus*, *Honorius* de Statu Eccl. Britann. *Libellus* Precum Anglican. *Rietſchel* de Cerem. Eccl. præſertim Anglic. de *Belgicis*, *Feſt9 Hommius* in Harm. Syn. Belg. c. VI. p. 149. 150. de *Genev.* *Calv.* Catech. Genev. fol. 33 - 37. Form. Adminiſtr. Sacram. fol. 40. CLXXXI.

CLXXIX.

(3.) DE *Pontificiis* rurſum ex *Chamiero* l. c. *§.* 3. Præter Scholaſticos in IV. Sent. diſt. 8 - 13. & *Thomam* III. 73 - 83. recentiores, *Sanctesius* Repetit. de Evchar. *Hosig* Confeſſ. c. XXXIX-XLIII. *Tapper.* Artic. Lovan. XIII-XVII. *Klingius* LL. CC. lib. IV, cap. 11-30. *Dominicus Soto* in IV. d. 8. *Salmero* Tom. IX. *Bellarminus* libris VI. de Miſſæ Sacrificio. *Eckius* de Sacram. Hom. XXVI-XXX. *Gregor. de Val.* Tom. IV. diſp. 6. qv. 11. *Vasques* & *Svares* in 3. Thomæ. *Gropperus* in Enchir. *Catechiſm. Trid.* (quem & *Romanum* vocant,) *Joh. Bapt. Scortia* libris VI. de Miſſæ Sacrif. *Pet. Cotonus* Inſtit. Lib. IV. c. 44-56. & diſcurſ. de Sacrific. Miſſæ. *Pet. Michaël.* Contr. de Evchar. *Croquerius* Catech. 124. His præter *Breviaria*, *Miſſalia*, *Pontificalia*, *Rationaria*, & *Ritualia* ad-

addantur *Beleth & Durandus* l. c. *Julius Babarana* part. I. offic. tit. 9. & annot. de Rit. Sacr. *Joh. Garerius* & *Michael Timoth. Gattienſis*, citati *Thomæ Garzonio* in Piazza Univerſal. diſc. III. pag. 97. a. *Albaſpin.* & *Caſalius* l. c. *Caſſetta* Spec. Eccl. *Cochlæus* in Spec. Miſſæ. *Dalæus* de Cultibus religioſis Latin. *Gavantus* & ejus Epitomator, *Vinitor Hugo* de Sacram. *Joſephus Vice-Comes* in Ecclſt. obſervation. *Miſſa* Baſilii & Chryſoſtomi in *Goari* Ευχολογ. Gr. *Montacutius* Origg. Ecclſt. *Mutius* & *Durantes* de Ritib9 Eccl. *Neuberger.* in ſpeculo Fidei. *Regino Prumiens* de Diſcipl. Ecclſt. conf. Römiſcher Grempelmarck paſſim. *Rotheri* Manip. part. 1. tr. 5. Prodiit *Venetiis* Anno M. D. XVI. in fol. *Liber ejusmodi* cum tali Rubricâ: *Rituum Eccleſiaſticor. ſive ſacrarum cerem. SS. Romanæ Eccleſiæ Libri III. non antè impreſſi, diriſq; Pontificiis inter-*

ter-

terdicitur, ne quis infra quinquennium excudat. quare Lectorem ita alloquitur: *caveas, ne lucri cupiditas transverſum te actum & graviore pœnâ viventem afficiat, & mortuum barathro æterno addicat.* Ubi ad primum ſtatim conſpectum non injuriâ exſpectes cum *Poëtâ.*

quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?

Eſt enim totus liber intus & extra, in rubro & nigro *gloriaceus, gloriamus, gorienſis & glorioſus*; (uti in conſimili negotio loqui amat *VVeber* de Converſ. Germ. conc. VI. pag. 68. pr.) Sed ſi recludas, & diligentius paulò percurras, reſpondebis cum *eôdem*:

Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus?

Loco antiquitatum quippe & Rituum cultûs Divini, *Electionem Pontificis Romani* libro I. Loco devotionis videbis ibi *Magiſtros ceremonia-*

narum, *ceroforos*, *revenentiarios* (ut neſcias utrum ad Nuptias ad Comœdiam, aut alios hujus lætifici generis actûs apparetur:) &, quod non parum (credo) miraberis, *in vigiliâ Nativitatis* CHri *Potum in aula*, ſeu *compotatione Sanctiſſimi* (illius) *cum Cardinalibus*: in cujus apparatu *Credentiæ Magnæ* oneranturVitris,*confectionibus diverſarum ſpecierum*, *vexillulis longitudinis unius palmi cum inſignibus Papæ & Cardinaiium*, *in confecteriis reponendis*, & *centum intortiis pro collatione* & NB. *matutinis* : *phialis* item, *poculis*, *ſcyphis*, *vaſisq́ aureis* vel *argenteis in competente numero* & NB.*quantitate*: ad quam *Papa ſine cruce procedere ſolet* (quid enim *cruci* cum tantâ hilaritudine, ad quam pergit Papa, ſe ſuosq́ gaudio & potu perfuſurus? ut non inconvenienter dixerim,

Dies eſt lætitiæ
In aulâ Papali: *Nam*

Digitized by Google

§. 43. fol. 634. &, qui ex eodem
recenſet, *El. Haſenmüller.* Triumph
Pap. cap. IX. membr. 16. pag. 397
398. Uno verbo: *Nos omnibus ill*
repudiatis quæ oblationem ſonant cu
(incenſatione, geſticulationib
&c. &) *univerſo canone, retinemi*
quæ pura & ſancta ſunt, atq; ſic miſ
ſam noſtram ordiamur, quæ *D. M*
Lutheri verba hûc accommodar
libuit ex citatâ jam Form. Miſſ
Tom. 2. Jen. Lat. fol. 557. b. f. E
expeditis hoc pacto prioribus duo
bus membris, ad *Antecedentia* m
accingo, quorum X. numeran
tur: (1.) *Confeſſio.* (2.) *Cereorum*
accenſio. (3.) *Populi congregatio.* (4.)
Cantio. (5.) *Lectio.* (6.) *Panis & vin*
appoſitio. (7.) *Concio, cum adjuncti*
(8.) *Communicaturorum circa altar*
congregatio. (9.) *Devotionis excitati*
(10.) *Pia cujuslibet Precatio.*

CLXXXI.

Con

Confeſſio peccatorum coram Sacerdote, etſi non conſiſtat in ſpeciali omnium enumeratione impoſſibili, quam contra & præter Dei voluntatem à ſuis exigunt Pontificii (vid. de *Abyſſinis* Lüders. c. II. ſect. 2. §. 11. *Albaſpin.* p. 239. *Angles* in IV. pag. 159 - 260. *Arcud.* lib. III. c. ult. fol. 344. & IV. 2. fol. 345. *Aſtexan.* IV. 10-20. *Aventin.* fol. 209. a. m. 225. b. m. *Bejerlinck* pag. 636. *Beleth.* pag. 58. b. *Bellarm.* Tom. 3. Contr. 6. de Pœnit. Lib. 3. c. 1. ſeqq. *Biel.* in IV. 7. 1. 2. *Catech. Rom.* pag. 226. *Clavaſ.* f. 2. 243-245. *Concil. Trid.* ſeſſ. XIV. *Confeſſ. Petrickov.* c. IIIL. fol. 110. *Engelgr.* Luc. Evangel. part. 1. pag. 152. *Fhelavv.* de Eccl. Gr. p. 36. *Fricius* pe Rep. emend. Lib. IV. c. 9. fol. 258. &c. *Hermannut.* part. II. qv. 15. *Gerh.* diſp. de *Moſcovit.* cap. XII. *Petrej.* Confeſſ. III. 6. p. 38. 39. & c. 9. §. 58. pag. 55. 58. *Pig-*

Digitized by Google

Stephani Eduenſis Epiſtc. tr. de Sac. Altar. Tom. XI. fol. 82. *Timothei* Alex. Epiſc. Reſp. canon. Tom. IX. fol. 1059. *Walafridi Strabonis* Abb. Anglici de Rebus Eccl. Tom. IX. part. I. fol. 950. Hi XLII. Autores habentur in allegatâ ſuperiùs, & allegandâ ſæpiùs *Magnâ Bibl. P. P.*

CLXXIIX.

PRæter hos autem de variis Eccleſiis varii quoque conſuli poſſunt; & de (a) *Eccleſiis Græcis*, ſive *Orientalibus antiquis & modernis*, *Acta Theoll. Würt.* paſſim. *Leo Allatius*, Chius in Συμμίκτ. Lib. I. de Solca vet. Eccl. pag. 154. &c. de Liturg. S. Jacobi pag. 176. &c. Pro Communione Græcor. ſub unâ p. 204. *Bulling.* de Or. Err. pag. 202. *Codinus* de Offic. Ecclæ. Cplt. *Dannhauer.* in Chriſte. *Fhelav.* de Eccl. Græc. *Genebrardus* de Græcor. Ritibus Tom. XV. Bibl. PP. *Goar* in

in Ευχολογ. Græcor. *Hoſpin.* Hiſt. Sacram. L. II. f. 21-183. *Horologium* Græcor. Ecclſt. *Juſtinus Mart.* Apolog. fol. 182. *Kortholt.* in Epl. Plin. p. 111. *Meiſner.*Colleg. Adiaph. pag. 212. *Oſiand.* de Sabb. p. 116. *B. Rhenanus* ad Tertull. de Cor. Mil. fol. 436. 437. *Simeon. Theſſal.* ap. *Goar* Ευχολογ. fol. 212-232. *Socrat.* Hiſt. Eccl. lib. V. c. 21. fol. 694-700. *Sozom.* VII. 19. fol. 432. 433. *Tertull.* Apolog. fol. 876. 877. aliiq; Patres paſſim. *Vejel.* de Eccl. Græcor. *Wolff.* Lect. Memor. Centen. II. Tom. 1. fol. 23. 24. *Zimmerm.* Fiunt p. 336. in ſpecie de Eccleſiis *Abyſſinis* ſ. Æthiopum ſub Presbytero Johanne, *Luc. Holſteinius* apud *Allatium* pag. 435. &c. *Dreſſer.* Orat. de Eccl. Aeth. apud *Neand.* Deſcript. Orb. Terr. ſub finem. *Dieter. Lüders* peculiaribus V. diſput. (2.) de *Armeniis*, *Kemp.* pecul. diſſert. (3.) de *Cophitis*,

Athan.Kirchnerus in Rituali Cophitar. ap. *Allatium* pag. 239. (4.) de *Maronitis*, *Gabr. Sionita* ap. eundem pag. 294. *Joh. E. Gerh.* diſp. de Eccl.Maron. (5.) de *Moſcovvitis*, diſp. ejusdem. (6.) de *Ruſſis* & *Tartaris*, *Mich. Neander* loc. cit. (*b*) De Eccleſis Occidentalibus, ſive Europæis (1.) in genere *Evangelicis* ſive *Saxonicis*. *Aug.Confeſſio*.Churſ. Sächſ. Kirchenordn. *Carpzov*. Def. Eccl. *Conſtitutiones* Electorales variæ. *Ludecus* in Miſſali Proteſtantium. *Oſiander* de Sabb. pag. 160. *Schlüſſelb*. l. c. pag. 160. in ſpecie de *Argentoratenſibus*, *Bebel*. Antiquit. Eccl. Arg. Straßb. Kirchenordn. de *Brunovicens*. *Chemnit*. Exam. Conc. Trid. p. IV. in fine pag. 268. 269. conf. *Calixt*. de Sacrif. CHRi paſſim *Gerhard*. Conf. Cathol. Tom. III. art. XV. pag. 1277. b. f. 1278. de *Würtenbergenſibus*, *Acta* Theoll. W. fol. 192. 193. *Confeſſ. Würtem.* &

Bren-

Brentius in ejusd. Apol. *Würtemb.* Kirchenordn. de *Magdeburgenſibus*, *Phil. Habnii* Magdeb. Kirchenordn. de aliis alii. (2.) de *Calvinianis* addam priùs à *Chamiero* citatos l. c. §. 2. *Calvin.* Inſtit. Lib. IV. c. 17. 18. *Hoſpin.* l. c. lib. I. tot. *Ivell.* adverſo Harding. *Pet. Martyr.* de Evchar. & Defenſ. contra Gardiner. *Pleſſæ.* de Evchar. *Polan.* Synt. Theol. lib. VI. c. 56. *Rivet.* Cathol. Orthod. Tr. III. qvæſt. 17 - 24. *Scharp.* Curſ. Theol. eis adjunge *Albert.* & *Morn.* Libros, *Oecol.* in Epiſt. fol. 176. 177. *Fay.* Theſ. Theol. n. LXXIIX. pag. 418. ſeqq. *Zanch.* l. c. ſol. 628. 629. de *Anglicanis*, *Aleſ.* Ord. Eccl. Angl. *Durellus*, *Honorius* de Statu Eccl. Britann. *Libellus* Precum Anglican. *Rietſchel* de Cerem. Eccl. præſertim Anglic. de *Belgicis*, *Feſtus Hommius* in Harm. Syn. Belg. c. VI. p. 149. 150. de *Genev.* *Calv.* Catech. Genev. fol. 33 - 37. Form. Adminiſtr. Sacram. fol. 40. CLXXXI.

CLXXIX.

(3.) DE *Pontificiis* rurſum ex *Chamiero* l. c. §. 3. Præter Scholaſticos in IV. Sent. diſt. 8 - 13. & *Thomam* III. 73 - 83. recentiores, *Sanctesius* Repetit. de Evchar. *Hosig* Confeſſ. c. XXXIX-XLIII. *Tapper.* Artic. Lovan. XIII-XVII. *Klingius* LL. CC. lib. IV, cap. 11-30. *Dominicus Soto* in IV. d. 8. *Salmero* Tom. IX. *Bellarminus* libris VI. de Miſſæ Sacrificio. *Eckius* de Sacram. Hom. XXVI-XXX. *Gregor. de Val.* Tom. IV. diſp. 6. qv. 11. *Vasques* & *Svares* in 3. Thomæ. *Gropperus* in Enchir. *Catechiſm. Trid.* (quem & *Romanum* vocant,) *Joh. Bapt. Scortia* libris VI. de Miſſæ Sacrif. *Pet. Cotonus* Inſtit. Lib. IV. c. 44-56. & diſcurſ. de Sacrific. Miſſæ. *Pet. Michaël.* Contr. de Evchar. *Croquerig* Catech. 124. His præter *Breviaria*, *Miſſalia*, *Pontificalia*, *Rationaria*, & *Ritualia* ad-

addantur *Beleth & Durandus* l. c. *Julius Babarana* part. I. offic. tit. 9. & annot. de Rit. Sacr. *Joh. Garerius* & *Michaël Timoth. Gattienſis*, citati *Thomæ Garzonio* in Piazza Univerſal. diſc. III. pag. 97. a. *Albaſpin.* & *Caſalius* l. c. *Caſſetta* Spec. Eccl. *Cochlæus* in Spec. Miſſæ. *Dalæus* de Cultibus religioſis Latin. *Gavantus* & ejus Epitomator, *Vinitor Hugo* de Sacram. *Joſephus Vice-Comes* in Ecclſt. obſervation. *Miſſa* Baſilii & Chryſoſtomi in *Goari* Ευχολογ. Gr. *Montacutius* Origg. Ecclſt. *Mutius* & *Durantes* de Ritib9 Eccl. *Neuberger.* in ſpeculo Fidei. *Regino Prumiens* de Diſcipl. Ecclſt. conf. Römiſcher Grempelmarck paſſim. *Rotheri* Manip. part. 1. tr. 5. Prodiit *Venetiis* Anno M. D. XVI. in fol. *Liber ejusmodi* cum tali Rubricâ: *Rituum Eccleſiaſticor. ſive ſacrarum cerem. SS. Romanæ Eccleſiæ Libri III. non antè impreſſi, dirisq; Pontificiis inter-*

terdicitur, ne quis infra quinquennium excudat. quare Lectorem ita alloquitur: *caveas, ne lucri cupiditas transverſum te actum & graviore pœnâ viventem afficiat, & mortuum barathro æterno addicat.* Ubi ad primum ſtatim conſpectum non injuriâ exſpectes cum *Poëtâ.*

> *quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?*

Eſt enim totus liber intus & extra, in rubro & nigro *gloriaceus, gloriamus, glorienſis & glorioſus*; (uti in conſimili negotio loqui amat *VVeber* de Converſ. Germ. conc. VI. pag.68. pr.) Sed ſi recludas, & diligentius paulò percurras, reſpondebis cum *eôdem*:

> *Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus?*

Loco antiquitatum quippe & Rituum cultûs Divini, *Electionem Pontificis Romani* libro I. Loco devotionis videbis ibi *Magiſtros ceremo-*

nia-

narum, *ceroforos*, *revenentiarios* (ut neſcias utrum ad Nuptias ad Comœdiam, aut alios hujus lætifici generis actûs apparetur:) &, quod non parum (credo) mirabe-ris, *in vigiliâ Nativitatis* CHri *Potum in aula*, ſeu *compotationẽ Sanctiſſimi* (illius) *cum Cardinalibus*: in cujus apparatu *Credentiæ Magnæ* onerantur *Vitris*, *confectionibus diverſarum ſpecierum*, *vexillulis longitudinis unius palmi cum inſignibus Papæ & Cardinaiium*, *in confecteriis reponendis*, & *centum intortiis pro collatione* & NB. *matutinis*: *phialis* item, *poculis*, *ſcyphis*, *vaſisq́; aureis* vel *argenteis in competente numero* & NB. *quantitate*: ad quam *Papa ſine cruce procedere ſolet* (quid enim *cruci* cum tantâ hilaritudine, ad quam pergit Papa, ſe ſuosq́; gaudio & potu perfuſurus? ut non inconvenienter dixerim,

Dies eſt lœtitiæ
In aulâ Papali: *Nam*

Digitized by Google

§. 43. fol. 634. &, qui ex eodem recenſet, *El. Haſenmüller.* Triumph Pap. cap. IX. membr. 16. pag. 397 398. Uno verbo: *Nos omnibus illis repudiatis quæ oblationem ſonant cu* (incenſatione, geſticulationib &c. &) *univerſo canone, retinemus quæ pura & ſancta ſunt, atq; ſic miſſam noſtram ordiamur,* quæ *D. M. Lutheri* verba hûc accommodare libuit ex citatâ jam Form. Miſſæ Tom. 2. Jen. Lat. fol. 557. b. f. Et expeditis hoc pacto prioribus duobus membris, ad *Antecedentia* me accingo, quorum X. numerantur: (1.) *Confeſſio.* (2.) *Cereorum accenſio.* (3.) *Populi congregatio.* (4.) *Cantio.* (5.) *Lectio.* (6.) *Panis & vini appoſitio.* (7.) *Concio, cum adjunctis.* (8.) *Communicaturorum circa altare congregatio.* (9.) *Devotionis excitatio.* (10.) *Pia cujuslibet Precatio.*

CLXXXI.

Con-

Digitized by Google

CONfeſſio peccatorum coram Sacerdote, etſi non conſiſtat in ſpeciali omnium enumeratione impoſſibili, quam contra & præter Dei voluntatem à ſuis exigunt Pontificii (vid. de *Abyſſinis* Lüders. c. II. ſect. 2. §. 11. *Albaſpin.* p. 239. *Angles* in IV. pag. 159 - 260. *Arcud.* lib. III. c. ult. fol. 344. & IV. 2. fol. 345. *Aſtexan.* IV. 10-20. *Aventin.* fol. 209. a. m. 225. b. m. *Bejerlinck* pag. 636. *Beleth.* pag. 58. b. *Bellarm.* Tom. 3. Contr. 6. de Pœnit. Lib. 3. c. 1. ſeqq. *Biel.* in IV. 7. 1. 2. *Catech. Rom.* pag. 226. *Clauaſ.* f. 2. 243-245. *Concil. Trid.* ſeſſ. XIV. *Confeſſ. Petrickov.* c. IIIL. fol. 110. *Engelgr.* Luc. Evangel. part. 1. pag. 152. *Fhelavv.* de Eccl. Gr. p. 36. *Fricius* pe Rep. emend. Lib. IV. c. 9. fol. 258. &c. *Hermannut.* part. II. qv. 15. *Gerh.* diſp. de *Moſcovit.* cap. XII. *Petrej.* Confeſſ. III. 6. p. 38. 39. & c. 9. §. 58. pag. 55. 58.

Pig-

Stephani Eduenſis Epiſtc.tr. de Sac.
Altar. Tom. XI. fol. 82. *Timothei*
Alex. Epiſc. Reſp. canon. Tom.IX.
fol. 1059. *Walafridi Strabonis* Abb.
Anglici de Rebus Eccl. Tom. IX,
part. I. fol. 950. Hi XLII. Autores
habentur in allegatâ ſuperiùs, &
allegandâ ſæpiùs *Magnâ Bibl. P.P.*

CLXXIIX.

PRæter hos autem de variis Ec-
cleſiis varii quoque conſuli poſ-
ſunt; & de (*a*) *Eccleſiis Græcis*, ſive
Orientalibus antiquis & *modernis*
Acta Theol. Würt. paſſim. *Leo Al-*
latius, Chius in Συμμίκτ. Lib. I. de
Solea vet. Eccl. pag. 154. &c. de
Liturg. S. Jacobi pag. 176. &c. Pro
Communione Græcor. ſub unâ p.
204. *Bulling.* de Or. Err. pag. 202
Codinus de Offic. Ecclæ. Cplt
Dannhauer. in Chriſte. *Fhelav.* de
Eccl. Græc. *Genebrardus* de Græcor.
Ritibus Tom. XV. Bibl. PP. *Goa*
i

in Εὐχολογ. Græcor. *Hoſpin.* Hiſt. Sacram. L. II. f. 21-183. *Horologium* Græcor. Ecclſt. *Juſtinus Mart.* Apolog. fol. 182. *Kortholt.* in Epl. Plin. p. 111. *Meiſner.* Colleg. Adiaph. pag. 212. *Oſiand.* de Sabb. p. 116. *B. Rhenanus* ad Tertull. de Cor. Mil. fol. 436. 437. *Simeon. Theſſal.* ap. *Goar* Εὐχολογ. fol. 212-232. *Socrat.* Hiſt. Eccl. lib. V. c. 21. fol. 694-700. *Sozom.* VII. 19. fol. 432. 433. *Tertull.* Apolog. fol. 876. 877. aliiq; Patres paſſim. *Vejel.* de Eccl. Græcor. *Wolff.* Lect. Memor. Centen. II. Tom. 1. fol. 23. 24. *Zimmerm.* Fiunt p. 336. in ſpecie de Eccleſiis *Abyſſinis* ſ. Æthiopum ſub Presbytero Johanne, *Luc. Holſteinius* apud *Allatium* pag. 435. &c. *Dreſſer.* Orat. de Eccl. Aeth. apud *Neand.* Deſcript. Orb. Terr. ſub finem. *Dieter. Lüders* peculiaribus V. diſput. (2.) de *Armeniis*, *Kemp.* pecul. diſſert. (3.) de *Cophitis*,

Athan. Kirchnerus in Rituali Cophi-
tar. ap. *Allatium* pag. 239. (4.) de
Maronitis, *Gabr. Sionita* ap. eun-
dem pag. 294. *Joh. E. Gerh.* diſp.
de Eccl. Maron. (5.) de *Moſcovvitis*,
diſp. ejusdem. (6.) de *Ruſſis* & *Tar-
taris*, *Mich. Neander* loc. cit. (*b*)
De Eccleſis Occidentalibus, ſive
Europæis (1.) in genere *Evangelicis*
ſive *Saxonicis*. *Aug. Confeſſio*. Churf.
Sächſ. Kirchenordn. *Carpzov*. Def.
Eccl. *Conſtitutiones* Electorales va-
riæ, *Ludecus* in Miſſali Proteſtan-
tium. *Oſiander* de Sabb. pag. 160.
Schlüſſelb. l. c. pag. 160. in ſpecie de
Argentoratenſibus, *Bebel*. Antiquit.
Eccl. Arg. Straßb. Kirchenordn. de
Brunovicens. *Chemnit*. Exam. Conc.
Trid. p. IV. in fine pag. 268. 269.
conf. *Calixt*. de Sacrif. CHRi paſ-
ſim *Gerhard*. Conf. Cathol. Tom.
III. art. XV. pag. 1277. b. f. 1278. d.
Würtenbergenſibus, *Acta* Theol.
W. fol. 192. 193. *Confeſſ. Würtem.* &

Bren-

Brentius in ejusd. Apol. *Würtemb.* Kirchenordn. de *Magdeburgenſibus*, *Phil. Habnii* Magdeb. Kirchenordn. de aliis alii. (2.) de *Calvinianis* addam priùs à *Chamiero* citatos l. c. §. 2. *Calvin.* Inſtit. Lib. IV. c. 17. 18. *Hoſpin.* l. c. lib. I. tot. *Ivell.* adverſus Harding. *Pet. Martyr.* de Evchar. & Defenſ. contra Gardiner. *Pleſſæ.* de Evchar. *Polan.* Synt. Theol. lib. VI. c. 56. *Rivet.* Cathol. Orthod. Tr. III. qvæſt. 17 - 24. *Scharp.* Curſ. Theol. eis adjunge *Albert.* & *Morn.* Libros, *Oecol.* in Epiſt. fol. 176. 177. *Fay.* Theſ. Theol. n. LXXIIX. pag. 418. ſeqq. *Zanch.* l. c. fol. 628. 629. de *Anglicanis*, *Aleſ.* Ord. Eccl. Angl. *Durellus*, *Honorius* de Statu Eccl. Britann. *Libellus* Precum Anglican. *Rietſchel* de Cerem. Eccl. præſertim Anglic. de *Belgicis*, *Feſtus Hommius* in Harm. Syn. Belg. c. VI. p. 149. 150. de *Genev.* *Calv.* Catech. Genev. fol. 33 - 37. Form. Adminiſtr. Sacram. fol. 40. CLXXXI.

CLXXIX.

(3.) DE *Pontificiis* rurſum ex *Chamiero* l. c. ʃ. 3. Præter Scholaſticos in IV. Sent. diſt. 8 - 13. & *Thomam* III. 73 - 83. recentiores, *Sanctesius* Repetit. de Evchar. *Hoſius* Confeſſ. c. XXXIX-XLIII. *Tapper.* Artic. Lovan. XIII-XVII. *Klingius* LL. CC. lib. IV, cap. 11-30. *Dominicus Soto* in IV. d. 8. *Salmero* Tom. IX. *Bellarminus* libris VI. de Miſſæ Sacrificio. *Eckius* de Sacram. Hom. XXVI-XXX. *Gregor. de Val.* Tom. IV. diſp. 6. qv. 11. *Vaſques* & *Svares* in 3. Thomæ. *Gropperus* in Enchir. *Catechiſm. Trid.* (quem & *Romanum* vocant,) *Joh. Bapt. Scortia* libris VI. de Miſſæ Sacrif. *Pet. Cotonus* Inſtit. Lib. IV. c. 44-56. & diſcurſ. de Sacrific. Miſſæ. *Pet. Michaël.* Contr. de Evchar. *Croquerius* Catech. 124. His præter *Breviaria*, *Miſſalia*, *Pontificalia*, *Rationaria*, & *Ritualia* ad-

addantur *Beleth & Durandus* l. c. *Julius Babarana* part. I. offic. tit. 9. & annot. de Rit. Sacr. *Joh. Garerius* & *Michael Timoth. Gattienſis*, citati *Thomæ Garzonio* in Piazza Univerſal. diſc. III. pag. 97. a. *Albaſpin.* & *Caſalius* l. c. *Caſſetta* Spec. Eccl. *Cochlæus* in Spec. Miſſæ. *Dalæus* de Cultibus religioſis Latin. *Gavantius* & ejus Epitomator, *Vinitor Hugo* de Sacram. *Joſephus Vice-Comes* in Ecclſt. obſervation. *Miſſa* Baſini & Chryſoſtomi in *Goari* Εὐχολογ. Gr. *Montacutius* Origg. Ecclſt. *Mutius* & *Durantes* de Ritib9 Eccl. *Neuberger.* in ſpeculo Fidei. *Regino Prumiens* de Diſcipl. Ecclſt. conf. Römiſcher Grempelmarck paſſim. *Rotheri* Manip. part. 1. tr. 5. Prodiit *Venetiis* Anno M. D. XVI. in fol. *Liber ejusmodi* cum tali Rubricâ: *Rituum Eccleſiaſticor. ſive ſacrarum cerem. SS. Romanæ Eccleſiæ Libri III. non antè impreſſi, dirisq; Pontificiis in-*

ter-

terdicitur, ne quis infra quinqu[…] *nium excudat. quare* Lectorem i[…] alloquitur: *caveas, ne lucri cupid*[…] *tas transverſum te actum & gravio*[…] *pœnâ viventem afficiat, & mortu*[…] *barathro æterno addicat.* Ubi […] primum ſtatim conſpectum n[…] injuriâ exſpectes cum *Poëtâ.*

quid dignum tanto feret hic prom[…]
ſor hiatu?

Eſt enim totus liber intus & extr[…] in rubro & nigro *gloriaceus, glori*[…] *nus, glorienſis & glorioſus*; (uti […] conſimili negotio loqui am[…] *VVeber* de Converſ. Germ. con[…] VI. pag. 68. pr.) Sed ſi recludas, […] diligentius paulò percurras, r[…] ſpondebis cum *eôdem*:

Parturiunt montes, naſcetur ri[…]
culus mus?

Loco antiquitatum quippe & F[…] tuum cultûs Divini, *ElectionemPo*[…] *tificis Romani* libro I. Loco dev[…] tionis videbis ibi *Magiſtros ceren*[…]
ni[…]

marum, *ceroforos*, *revenentiarios* (ut neſcias utrum ad Nuptias ad Comœdiam, aut alios hujus læti- fici generis actûs apparetur:) &, quod non parum (credo) mirabe- ris, *in vigiliâ Nativitatis* CHri *Potum in aula*, ſeu *compotationẽ San- ctiſſimi* (illius) *cum Cardinalibus*: in cujus apparatu *Credentiæ Magnæ* onerantur *Vitris*, *confectionibus diver- ſarum ſpecierum*, *vexillulis longitu- dinis unius palmi cum inſignibus Papæ & Cardinaiium*, *in confecteriis repo- nendis*, & *centum intortiis pro colla- tione* & NB. *matutinis* : *phialis* item, *poculis*, *ſcyphis*, *vaſiſq;* *au- reis* vel *argenteis in competente numero* & NB. *quantitate*: ad quam *Papa ſine cruce procedere ſolet* (quid enim *cruci* cum tantâ hilaritudine, ad quam pergit Papa, ſe ſuoſq; gaudio & potu perfuſurus? ut non inconve- nienter dixerim,

Dies eſt lœtitiæ
In aulâ Papali: *Nam*

Nam proceſſit hodiè
Sic (α) cum Cardinali
Papa ſociabilis
Totus inexplebilis
Compotatione.
Qui inæſtimabilis
Eſt & ineffabilis
Liguritione. interim *Proſit!*)
(α) *ſine cruce.*

Extat bellæ hujus compotationis deſcriptio plenior Lib. II. ſect. 1. cap. 10. fol. 74. 75. *Libro* autem III. *reverentias, ſedentias, aſſiſtentias, præcedentias* aliasq; hujus generis plures *ineptias* explicatas invenies à fol. 120. usq; ad finem libri: Commodè ſe, dum hæc ſcriberem, offerebat *Concilium Antiſiodorenſe* canone XI. ſanciens, *non licere in Natalis DNi, Paſchatos, aliarumq; ſolennitatum vigiliis poſt mediam noctem bibere.* T. 2. Concil. fol. 95. c. & ap. *Caranzam* pag. 377. f. & tamen compotatio hæc nocturna usq; ad matutinam per-

pertendi narratur. Sed, an neſcis Papam eſſe ſupra Concilium, *præſertim ubi vult?* Hoc ejus ſcilicet eſt *Prævilegium* (*privilegium* volebam dicere) ut poſſit *contra*, *ſupra* & *extra omne jus*, uti ex *Phil. Decio* refert *Joh. Gerhard.* Conf. Cathol. Tom. I. pag. 205. a. pr. & 488. a. m.

CLXXX.

HÆ ſunt ſacræ Pontificales ceremoniæ, quas toti orbi deprædicant & venditant ejus baſiatores præpoſteri. Sed, *miſſos faciamus* homines illos *miſſaticos*ne an magis *fanaticos?* unico pompæ ſtudio, μετὰ πολλῆς φαντασίας (uti rurſus ex Act. XXV. 23. allegare lubet) in hôc quoque negotio incumbentes; quorum (ut ad inſtitutum ex devio revertar) ludicras inter miſſificandum geſticulationes omnium optimè depinxit *Joh. Sleidanus Hiſtor.* Lib. XXI. ad Ann. M. D. L.

§. 43.

ſ. 43. fol. 634. & , qui ex eodem recenſet, *El. Haſenmüller.* Triumph. Pap. cap. IX. membr. 16. pag. 397. 398. Uno verbo: *Nos omnibus illis repudiatis quæ oblationem ſonant cu* (incenſatione , geſticulationib &c. &) *univerſo canone, retinemus quæ pura & ſancta ſunt, atq; ſic miſſam noſtram ordiamur*, quæ *D. M. Lutheri* verba hûc accommodare libuit ex citatâ jam Form. Miſſæ Tom. 2. Jen. Lat. fol. 557. b. f. Et expeditis hoc pacto prioribus duobus membris, ad *Antecedentia* me accingo , quorum X. numerantur: (1.) *Confeſſio.* (2.) *Cereorum accenſio.* (3.) *Populi congregatio.* (4.) *Cantio.* (5.) *Lectio.* (6.) *Panis & vini appoſitio.* (7.) *Concio , cum adjunctis.* (8.) *Communicaturorum circa altare congregatio.* (9.) *Devotionis excitatio.* (10.) *Pia cujuslibet Precatio.*

CLXXXI.

Con-

Confeſſio peccatorum coram Sacerdote, etſi non conſiſtat in ſpeciali omnium enumeratione impoſſibili, quam contra & præter Dei voluntatem à ſuis exigunt Pontificii (vid. de *Abyſſinis* Lüders. c. II. ſect. 2. §. 11. *Albaſpin.* p. 239. *Angles* in IV. pag. 159 - 260. *Arcud.* lib. III. c. ult. fol. 344. & IV. 2. fol. 345. *Aſtexan.* IV. 10-20. *Aventin.* fol. 209. a. m. 225. b. m. *Bejerlinck* pag. 636. *Beleth.* pag. 58. b. *Bellarm.* Tom. 3. Contr. 6. de Pœnit. Lib. 3. c. 1. ſeqq. *Biel.* in IV. 7. 1. 2. *Catech. Rom.* pag. 226. *Clavaſ.* f. 2. 243-245. *Concil. Trid.* ſeſſ. XIV. *Confeſſ. Petrickov.* c. IIIL. fol. 110. *Engelgr.* Luc. Evangel. part. 1. pag. 152. *Fhelavv.* de Eccl. Gr. p. 36. *Fricius* pe Rep. emend. Lib. IV. c. 9. fol. 258. &c. *Hermannut.* part. II. qv. 15. *Gerh.* diſp. de *Moſcovit.* cap. XII. *Petrej.* Confeſſ. III. 6. p. 38. 39. & c. 9. §. 58. pag. 55. 58. *Pig-*

Pighius Hierarch. Ecclſt. lib.
c. 7. 8. fol. 118. &c. *Polamus* in D
ctor. Confeſſ. *Polydor. Virg.* lib.
c. 1. pag. 463. *Sa* Aphoriſm. C
feſſ. p. 89-119. *Stapleton.* Pro
Moral. part. I. pag. 627-6
Stempel. contra Reihing. La
pag. 46. *Thomas* part. III. ad
qv. 6. *Vejel* de Eccl. Græc. p.
conf. *Balei* Acta R. E. p. 29. f.) n
omninò tamen è noſtris Baſili
Sacrisq; exterminata fuit, tanqu
à Diabolo inventa, prout *Calvi*
vult defens. II. contra Weſtph
fol. 787. b.m. quamvis ſibiipſi n
conſtans aliud ſentiat Inſtitut. L
III. c. 4. ſect. 4. &c. fol. 233.
adde *Alſtedium* pag. 68. 227. 2
Ames. de Conſci. IV. c. 15. p
196. &c. & *Bellarm.* enervat. To
3. lib. 5. c. 1. pag. 467. *Theoll. Pala*
im Bericht &c. pag. 425. *Pe*
Obj. & R. part. VI. pag. 277. 8
Durell. de Ritib. Angl. cap. XXI

P

pag. 248. Noſtræ Eccleſiæ quid abdicaverint, quid retinuerint, quid de toto negotio ſtatuant, docent *Auguſtana Conf.* artic XI. *Bebel.* Eccleſ. Ev. & Jud. pag. 613. *Bodenb.* pag. 70. *Brent.* Apol. pag. 636. &c. 1651. &c. *Brochm.* Tom. 2. fol. 120. 132. &c. 137. *Bugenhag.* pecul. tr. *Calov.* Matæol. Pap. ſect. III. qv. 11. pag. 138. *Ben. Carpzov.* Def. Eccl. lib. II. c. 18. def. 275. &c. fol. 414-417. *Joh. Ben. Carpzov.* Iſag. pag. 359. 389. 852. 868. 1098. *Cauſæ* decl. Conc. Trid. pag. 76. 77. 210. *Chemn.* Exam. C. Tr. part. II. pag. 339. 364. *Dieter.* Inſtit. Catech. pag. 229. & Myſteriol. diſp. IX. §. 17. 18. *Gerh.* Conf. Cath. Tom. IV. art. 17. c. 4. pag. 37. & Iſag. p. 786. &c. *Helvic.* Vindic. pag. 149. *Hopfneri* de Cœn. ſect. 1. c. 11. p. 111-159. *Hülſem.* Man. diſp. IX. p. 345-386. R. D. f. 22-25. *Lob.* in A. C. p. 194. 611. *Luth.* opp. Lat. Jen. Tom. 1. fol. 327. 456-459.

II. fol. 234. 559. b. *Lyſer.* l.c. pag. 447. *Meiſner.* Colleg. Adiaph. pag. 115. *Mengering.* Inform. Conſc. pag. 716. 717. *Menzer.* Exeg. pag. 400. *Myl.* in Aug. C. part. I. pag. 158. II. 107-118. *Pharetrati* Beichtſtul &c. *Papp.* Epit. H. E. p. 257. 511. 912. 1016. *Platz* loco LVII.LIIX. *Pruckner.* quæſt. Cent. VI. 27. pag. 286. *Reinking.* Laqv. p. 16. *Rhoſt.* Libell. abſol. *Scheræ.* Miſcell. Hier. pag. 67. *Scherzer.* Colleg. Antiſocin. diſp. XCI. th. 2. pag. 743. &c. & CXXIV. p. 1005. &c. *Seln.* Exam. Ord. part. IV. p. 175. 176. Strauſſens Beicht-büchl. Tentzels Widerl. pag. 176. 203. 282. &c. *Titius* Oſtens. Summar. cap. X. p. 121. *à Vallo* p. 36. 40. 41. *Weſthemer.* Concil. p. 297-317. *Witteb.* Fidel. Admon. pag. 188. *Zeæmann.* Uncathol. Pabſt. part. II. fol. 329. Solemus ſcil. qui ad annos diſcretionis pervenimus, & ad minimum *duodecennes* exiſtimus (v.

C...

Concil. Tom. 2. fol. 165. b. 21. *Dreſſer.* Millen. V. pag. 179. 16. & *Himmel.* l. c.) *prævio examine* (*Quiſtorp.* Pi. Deſid. pag. 18. pr. *Rhoſt.* l. c. part. *III.* d. 1. pag. 188.) aut aliàs probè poſteà præparati (v. *Philips* Diſpenſat. c. V. §. 67-73. pag. 68-73.) *ſtando, ſedendo*, vel *genua flectendo* prout loci mos fert; conf. *Albaſpin.* p. 423. 439.) *pridie*, vel *ipſo mane* (illius diei, quo ad S. Cœnam acceſſuri ſumus: unde *mulctam arbitrariam haut effugiet, qui poſt confeſſionem privatam, die ſabbati factam, ſequente die Dominico ad S. Cœnam non accedit, niſi juſtà cauſà præpeditus fuerit; quo caſu altero Dominico ſequente absq; ulteriore confeſſione privatâ ad Communionem admittendus* pronunciatur à *B. Carpzovio* l. c. fol. 417. 418.) coram *Miniſtro Verbi* peccata noſtra genericè confiteri eorumq; abſolutionem expetere. vid. *Hutter.* ll. cc. fol. 729. a. 764.

767. *Philips* l. c. §. 74. &c. pag. 73-78. ubi & quærit, *an confeſſionarium facilè mutare liceat?* c. *IX.* §. 158-241. pag. 123-186. adde *Eichsfeld.* l. c. *III.* § 7. pag. 236. ſeqq. Olim certus *Presbyter pœnitentiæ* præfectus erat. vid. *Socrat.* H. E. lib. V. c. 19. fol. 691. *Sozom. VII. 16.* fol. 427. *Wolff.* Lect. Memor. Centen. *IV.* Tom. 1. fol. 970. pr. De quæſtione *num liceat publicare, quæ in confeſſione* detecta fuerint? v. *Dunte* Cas. Conſc. c. *XIII.* ſect. 1. quæſt. 19. pag. 498. *Eichsfeld* l. c. § 6. pag. 236. *Engelgrave* Lux Evang. pag. 151. Harsdörffers Jämmerl. Mordgeſch. part. 1. num. 7. Pag. 24-27. *Himmel.* de diſciplin. Ecclſt. c. IV. theſ. 45. c. 8. confer *Auguſtin.* Serm. fol. 13. *Biel.* in IV. ſent. diſt. 21 qv. 2. *Chryſoſt.* ap. *Goulart.* Apophth. S. pag. 54. a. *Lancellot.* Inſtit. Jur. Canon. lib. II. cap. 5. pag. 141. conf. *Bejer.* de Sigillo confeſſionis, alios-

que

que. Miniſter autem abſolvens confitenti *manum imponit* (*Albaſpin.* p. 220-222. *Himmel.* l. c. can. 1-8. *Majer.* Protheor. Hieroth. c. IIX. pag. 77. ſeqq. *Roſt.* l. c.) & *honorarium*, quod pio, eoq; conſveto hactenus ſtudio offertur, *accipiendo*, injuſtè omninò non agit (etſi *Brochmandus per univerſam Daniam* in uſu non eſſe tradat l. c. fol. 382. cognitusq; mihi ſit in Electoratu hocce Saxonico locus (in quo BB. Avus Proavusq; mei Materni per XCII. annos; hodiè verò Materteræ meæ Maritꝰ ultra decennium jamjam ſatis operati fuêre) ubi ex antiquâ conſvetudine nihil omninò per totum vitæ ſpatium offerri à confitentibus ſolet. Add. *Eichsfeld.* l. c. *Gerhard.* LL. Tom. VII. §. 319. pag. 519. &c. *Philips* Diſpens. §. 229. pag. 177. *Quiſtorp.* Pi. deſ. pag. 72. 73. *Weſthemer.* Concil. pag. 263. f. Agitequin ergo, Fideles Animæ! *accedamus*

damus cum fiduciâ, *Ebr.* IV. 16. procidamus ante Faciem Divinæ Benignitatis, remiſſionemq́ʒ omnium peccatorum non-enumeratorum fideliter expectemus!

CLXXXII.

INtereà dum hæc in loco Confeſſionis peraguntur, *ſecundo loco* antecedit *Cereorum* ſuper altari *Incenſio*, quæ *Wittebergæ* planè quidem ſublata eſt, uti quotidianâ experientiâ mihi ipſi compertum fuit; heic verò Lipſiæ omnibus ferè Concionibus Dominicis & Feſtis, nuptiis item & funeribus, inque ipſis adeò privatis ægrotorum communionibus frequenter adhibetur: alibi fortaſſe rurſus aliter, prout ſcil. *Mos* fert *ac regio*. De toto hôc genere conſulantur *Alcuinus Avitus* ad Fuſcin. Sor. verſ. 516. *Amalar. Fort.* III. 7. fol. 346. *Aſtexan.* IV. 14, 1. Anhalt.
Ver-

Verantw. pag. 107. *Bebel.* Antiqv. Ecclſt. ſect. I. artic. 9. ¶. 8. pag. 173. & Eccleſ. Evangel. & Jud. ſect. 1. art. 1. ¶. 23. pag. 18. f. *Bejerlinck* Concion. Sel. pag. 631. 846. *Bellarm.* Tom. 2. Contr. 3. c. 15. fol. 230. 231. *Brent.* Apolog. Wurt. pericop. III. pag. 1635. m. *Buchner.* ad Plin. Epl. l. c. *Bulling.* de Or. Error. part. II. c. 7. pag. 211. b. m. *Buxtorff.* Hiſt. Inſtit. Cœn. pag. 56. *Caſal.* de Ritib. c. XLII. pag. 228. *Caſſetta* l. c. pag. 296. *Caſſiodor.* variar. Lib. III. ep. 7. pag. 90. *Cent. Magd.* capp. 6. *Concilior.* Tom. II. fol. 96. c. 102. e. 103. c. *Confeſſ. Petrickov.* c. LXXXIX. fol. 267. a. *Dannhavv.* Chriſte. præf. it. Theat. 2. metamorph. 4. pag. 791. 792. *Dieteric.* Myſteriol. diſp. IX. ¶. 28. & Homil. ſuper Purif. M. *Eckard.* Faſcicul. c. XXVI. quæſt. 4. pag. 639. *Octav. Ferrarius* de Lucernis antiquor. ſubterran. poſt libros de Re Veſtiar.

ſtiar. pag. 5-8. *Joh. Gerhard.* Homil. part. I. epl. dedicat. & Confeſſ. Cath. Tom. 3. art. X. cap. 7. append. pag. 792. a. m. ¶. 7. *Cereos* &c. *Gregor. Nazianz.* Orat. 112. in Julian. ſub fin. fol. 796. *Hieron.* adv. Vigilant. capp. 2. *Honorius Auguſtodun.* de Luminaribus Eccleſiæ, citante *Voſſio* de Hiſtoric. Latin. Lib. II. c. 57. pag. 458. pr. *Hoſpin.* de Templ. Lib. II. c. 22. fol. 257-261. *Hutter.* in Lib. Concord. pag. 1004. 1005. *Inquiſit. Bavar.* articul. XXIIX. Churfürſtl. Sächſ. Kirchenordn. fol. 297-300. *Lactantius* Inſtit. Divin. Lib. *VI.* c. 2. pag. 316. *Luther.* Tom. 2. Jen. Lat. fol. 557. b. m. *Martinii* Lex. Philol. fol. 440. pr. *Marpurg.* Widerleg *Meiſner.* Colleg. Adiaph. p. 192. *Microl.* c. *XI.* pag. 32. *Mornæ.* de Evch. lib. *I.* c. 6. fol. 83. &c. *Oecolampad.* Epiſt. Lib. *I.* 9. fol. 56. b. m. *Paulinus* de Natal. Felic. lib. 3. *Pollio* Conſil. Theol. qv. 2. pag.

2. pag. 5. 8. *Ravanell.* Bibl. Tom. I. ſol. 603. *Rixner.* de Ritib. Evchar. pag. 108 109. *Sa* Aphoriſm. Confeſſ. pag. 239. f. *Scheræ.* Miſcell. Hierarch. pag. 206. &c. *Scherzer.* Colleg. Anti Socin. diſp. *CXXIX.* lit. א. pag. 1047. *Tertullian.* de Idolol. *Theoll. Witteb.* contra Anhalt. Verantw. pag. 93. *Voſſ.* in Epl. Plin. p. 29. it. de Idolol. Lib. IV. c. 92. pag. 1619. *Urſin.* Analect. Sac. volum. *I.* lib. 5. num. 43 pag. 310. *Zepper.* politic. Eccl. lib. 1. c. 12. pag. 120. m. 122. m. conf. ex parte citatos §. *LXXII.*

CLXXXIII.

TErtiò in anteceſſum *Congregatur Populus* (conf. c. 1. ¶. *LXVII.*) non enim eſt ſacerrimus hic Actus *unius* vel *paucorum*, unde per ſeipſas corruunt *Miſſæ ſolitariæ* Pontificior. (*privatæ* vulgò audiunt: v. *Chytræ.* Reſp. ad. Poſſevini Epl. pag. 23. etſi minùs propriè: *privatum*

quippe in loco *publico* non ſuſcipitur: nec privatæ dici poſſunt *reſpectu Participantis*, qui non eſt homo privatus &c. reliqua Pontificiorum effugia refutavit *D. Joh. Gerhardus* Conf. Cath. Tom. *III.* art. XV. c. 2. pag. 1221. 1222. adde appendic. pag. 1279. b. f. 1280. Commodiùs ergo vocabuntur Solitariæ, quas unus aliquis Sacrificulus angulo immurmurat, die Winckelmeß/ nec quemquā auditorum ad communionem admittit) Conferantur promiſcuè *Aleſius* Ordin. Eccl. Anglic. pag. 44. a. f. b. *Alſted.* pag. 190. b. m. *Anhalt.* Verantw. pag. 143. f. *Aſtexan.* *IV.* 14. 1. 4. *Bellarm.* fol. 227. 228. *Bibliand.* præfat. ad Epl. Zvv. & Oecol. d. 2. a. m. *Biel.* Lect. XIV. in Can. Miſſ. fol. 18. *Blumen.* defens. Calixti contra Mülmann. *Bucholc.* Ind. Chronol. p. 501. *Buxtorff.* Inſt. Cœn. pag. 55. 56. *Calixt.* pecul. tract. & diſſ. de Sacr.

¶. 129.

§. 129. *Carion.* Chron. part. III. lib. 4. pag. 581. f. *Chamier.* lib. V. c. 12-19. fol. 184-196. *Chemnit.* Exam. Conc. Trid. part. II. pag. 302-310. *Chytræ.* prælect. pag. 514-524. *Pet. Damianus* de Dominus Vobiſc. apud *Cochlæum* in Spec. Miſſæ. *Confeſſ. Petrickov.* c. *XCI.* fol. 277. *Dorſchæi* Myſar. Miſſæ c. *XII.* pag. 334. *Joh. Davantrienſis* ad Rathmanni artic. *II.* lit. Z. *Felvvinger.* contra aucupium Miſſæ priv. *Joh. Gerh.* l. c. usq; 1236. *Höpfner.* Saxon. Evgl. pag. 445. *Hoſpin.* Hiſt. Sacrã. Lib. *II.* c. 4. fol. 119. & IV. 1. fol. 329. *Hülſemann.* Manual. d. *XXII.* qv. 40. pag. 1546. Kirchen-Ordn. fol. 301. f. *Lutherus* Tom. 2. Jen. Lat. fol. 441. &c. 470. 559. a. *Microl.* c. *II.* pag. 18. 19. *Mornæ.* lib. *I.* c. 8: fol. 114. *Oſiand.* Enchir. c. XVII. pag. 212. *Pezel.* Obj. & ℞. Tom. IIX. pag. 613. 668. *Rixner* de Ritib. Evchar. c. IX. pag. 120. m. f. *Scheibler.* Fide

antiqv. cathol. c. V. artic. 1-6. pag. 313-354 *Sleidan.* l. c. *Titius* Oſtens. ſummar. c. IV. pag. 89. *Miſſas ſine communicantibus* vocat *Bochartus* in Epl. ad Joh. Bapt. de la Barre pag. 42. quaſi dicas *campanam ſine piſtillo.* Conduceret autem, ut ſemel congregati intereſſent toti Actui Sacrorum usq; ad finem; ſed noſtris in Baſilicis nemo ferè remanere ſolet præter communicantes, & qui cantui præfecti ſunt aut inſerviunt vocali & organico. Conqueritur ſuo jam tempore *Auguſtinus*, quòd fuerint *aliqui, & maximè potentes iſtius mundi, cùm venirent ad Eccleſiam; non erant devoti ad laudes Dei celebrandas; ſed cogebant presbyterum, ut abbreviet miſſam, & ad eorum libidinem cantet, nec ei licebat morem eccleſiaſticum ſequi, ſed propter illorum gulam & avaritiam* quatenus unus punctus diei ad Dei officium *& reliquum diurnum ſpatium cum*

noctè

nocte ſimul ad eorum deputetur voluptates. Nolite Fratres mei dilectiſſimi (pergit ulterius S. Pater) *hæc facere: nolite hæc facientibus conſentire, quia non ſolùm qui hæc faciunt, ſed etiam qui facientibus conſentiunt, pereunt* v. ſerm. *CCLI.* de Temp. fol. 346. e. f. *Ingreſſus es in Eccleſiam, o homo? dignatus es Chriſti conſortio? Ne exeas, niſi dimittare: nam, ſi ante miſſionem exieris (antequam dicatur; Ite, miſſa eſt:) perinde ac fugitivus repoſceris. Totum diem in his quæ ad corpus ſpectant, inſumis, & duas horas ſpiritualibus non vacas? ad theatrum ſæpè vadis, neq; inde diſcedis, donec dimittare (donec dicatur: Valete & plaudite) & in Eccleſiam ingreſſus, priusquam divina Myſteria peragantur, abis?* uti graviter ad ſuos *Chryſoſt.* Homil. de non contemn. Eccl. *Cives, qui ſuperiorum ſolennitatum, i. e. Paſcha, Nat. I. Pentec. cum Epiſcopis intereſſe neglexerint*

xerint, (quùm in civitatibus communionis & benedictionis accipiendæ cauſâ poſitos ſe nôſſe debeant) triennio communione priventur Eccleſiæ, juxta *Concil. Agath.* can. 38. ap. *Caranz.* pag. 135. *De Miſſis nullus laicorum ante diſcedat, quàm Dominica dicetur Oratio, & ſi Epiſcopus præſens fuerit, ejus benedictio expectetur*, juxta *Concil. Aurel. III.* can. 26. ibid. pag. 329. m. add. *Bedæ* Hiſt. Anglic. lib. *III.* c. 26. *Biel* Lect. *XXIX.* f. 43. 45. *Bucholc.* p. 454. *Cent. Magdeb. VI.* fol. 142. f. *Inhibit* à S. Cœna, num. *XI. Quiſtorp.* pag. 37. ſeqq. *Schaffn.* pag. 223. b. pr. Utrum ſeculares teneantur in die DNico Miſſã *adire?* vide *Aſtexan.* Caſ. Conſc. libr. IV. tit. 16.

CLXXXIV.

QVartum Antecedens eſt *Cantio*, quæ *à Laudibus Divinis inchoat: ſi enim cùm apud hominem agimus, bene-*

benevolum volumus judicem facere, quantò magis cùm Dominum noſtrum precemur? Ergò immolemus DEO ſacrificium laudis, ut Apoſtolus dicit, 1. Tim. II. 1 Doceat te Pſalmus IIX. qui cepit à laudibus, Domine Deus noſter; vide *S. Ambroſ.* de Inſtit. Virg. Tom. 3. c. 2. fol. 217. a. 1. m. *Quoniam* quippe *Genus hoc delectationis Animæ noſtræ valdè cognatum eſt, & familiare, ut dæmones, laſciva & meretricia carmina inducentes, omnia evertant,* iccirco DEUS *Pſalmos conſtruxit, ut ex re ſimul caperetur & voluptas & utilitas,* juxta *Chryſoſt.* Homil. ſuper Pſal. XLI. *Propter carnales, non propter ſpirituales conſuetudo inſtituta eſt canendi, ut qui à verbis non compunguntur, Suavitate modulaminis moveantur,* ajente *Iſidoro Hiſpal.* de Eccl. off. lib. I. c. 5. digitum quaſi intendente ad locum quendam *S. Auguſtini*, ubi *ipſis cum ſanctis dictis animos noſtros religio-*

religioſius & ardentius aſſerit *move-*
in flammam pietatis, cùm ita cantan-
tur, quàm ſi non ita cantarentur &c.
& poſt pauca, *cum liquidâ voce re-*
& modulatione convenientiſſima can-
tantur, magnam hujus inſtituti utili-
tatem rurſùs agnoſcit, Confeſſion.
Lib. X. c. 33. § 1. & 3. pag. 313. 314

Et ſic voce Deum concelebrat, qu-
meritis nequit

juxta *Prudenti.* Cathemer. præf.
verſ. 36. pag. 40. m. Qui de
Cantionis *utilitate* plura deſiderat
ei ſubminiſtrabunt *Lamp. Alana*
pecul. libell. de Veter. Muſ. *Ames*
de Conſc. lib. IV. c. 19. p. 205
Anonymus de Bened. Dei per Pſalm.
T. XV. fol. 1029. &c *Bibliothecæ PP.*
Biel. Lect. LXXXIX. fol. 194
Finck. Can. Theol. Cent. IV. can
34. pag. 89-94. *Novarin.* Elect. Sac
lib. II. c. 2. fol. 284. & lib. V. c. 59
fol. 180. &c. Nürnberg. Geſangb
cum præfatione *M. Corn. Marti-*
Philip-

Philips Cler. Apl. c. IIX. §. 171. pag. 128. 129. *Præt.* Synt. Muſ. part. I. p. 8-10. 16-19. 21-27. *Salmuth.* ad Panciroll. lib. 1. pag. 131. *Sebaſtiani* Bellum Muſic. pag. 11. m.

CLXXXV.

ET hoc pium inſtitutum (uti in *Veteri Teſtamento*, quod tamen ſicco pede tranſitur: ita) in Novo Testamento ab ipſis incunabulis & mandatum & obſervatum fuit per ſecula. *De primo* conſulatur *1. Cor.* XV. 25. 26. *Epheſ.* V. 19. 20. *Coloſſ.* III. 16. *Auguſtin.* Epl. CXIX. ad Januar. c. 18. pag. 560. pr. *Cent. M.* I. 2. 6. fol. 116. &c. *Chemnit.* LL. Tom. 2. fol. 58. b. *Dionyſ. Areop.* Hierarch. c. 3. *Concil. Tolet. IV.* can. 12. Tom. 2. fol. 103. a. *Euſebius* Hiſt. Eccleſ. *II.* cap. 16. fol. 40. c. *Kortholt.* in Epl. Plin. p. 197. ubi & *Buchner* ad l.c. p. 591. & *Voſſ.* p. 30. 31. *Alb. Pighius* Hierarch. Eccl. I. ult. f. 78. b.

78. b. *Prochorus* pag. 533. f. *De ſecundo*, *Cent. Magd. II.* 6. fol. 116. m. *Euſeb.* V. 27. fol. 145. c. *Niceph.* IV. 21. fol. 212. a. *De Tertio Cent. M.* fol. 122. 1. *Euſeb.* VII. 24. fol. 207. b. *Faſcic. T.* ad Ann. 224. *Petrej.* l. c. IV. 10. pag. 121. *Rivand.* Feſt. Chron. part. *I.* fol. 5. 6. *Tertullian.* Apol. *De quarto S. Auguſtin.* l. c. & lib. *IX.* c. 6. §. 2. pag. 246. qui & *VI.* libros de Muſica conſcripſit, Tom. *I.* opp. fol. 308-410. *Bale.* in Actis R. E. pag. 29. f. *Cent. M.* fol. 411. *Concil. Laodic.* can. *XVII.* pag. 114. *Euſeb.* H. E. X. 3. 9. f. 275. b. 296. b. 1. *Jacobi Jan.* ſive *de Voragine* Hiſt. Lomb. ſive *Legendæ* Sanct. fol. 173. b. 1. m. *Papp.* Epit. H. E. pag. 442. 443. *Rivand.* l. c. fol. 7. a. m. *Sozomen.* H. E. *III.* 19. fol. 290. cap. *IV.* 2. 295. d. *V.* 18. 358. a. b. *VII.* 10. & 19. fol. 420. c. 433. b. *Theodorit. II.* 24. fol. 78. 79. *III.* 9. 96. b. *V.* 21. fol. 164. c. *Tribecchov.*

ad

ad Baron. exercit. III. ſect. 7. conf. ex parte *Bulling.* de SCR. lib. II. c. 6. pag. 54. &c. *De quinto Cent. Magd.* fol. 648. *Socr.* I. 8. 715. *Theod.* V. 32. 171. a. *Theodorus* f. 182. a. *De ſexto* Cent. fol. 328. *Concil. Cpltan. in Trullo* can. LXXV. p. 416. f. conf. *Concil.* Tom. II. fol. 22. b. *Gregor. Turon.* X. 29. pag. 585. *Theodorus* fol. 187. b. c. *De ſeptimo Cent.* f. 140. 141. *Concil.* Tom. 2. fol. 101. e. *Hild.* de Rit. p. 75. *Platina* p. 89. *De octavo Cent. Magd. Weber* de Conv. G. pag. 146. *De nono Bullinger* de Or. Err. II. 6. p. 209. ex *Rabani Mauri* Inſtitut. lib. II. 18. it. pag. 220. 221. *Carion* Chron. part. III. lib. 4. p. 509. 510. *Fabron.* part. III. pag. 35. *De decimo Bunting.* Braunſchw. Chron. fol. 46. a. f. b. *Cent. Magd.* X. fol. 289. 290. *De undecimo Cent. Magd.* fol. 256. &c. *Ditmar.* Chron. pag. 161. 162. *De duodecimo*, *Bernh.* Epiſt. *CCCXII.* *De decimo tertio*, *Tho-*

Digitized by Google

Thomas II. 2. 91. qv. 2. fol. 99. *De decimo quarto Bellarm.* de Script. Eccl. pag. 265. m. 278. m. *De Decimo quinto* Extravagant. de vit. & honeſt. Clericor. *De Decimo ſexto* etſi dubium cuiquam nullum ferè oriri queat, non prætereundum tamen videbatur, *Ignatium Lojolam ſuis cantum interdixiſſe*, donec *Paulus* IV. eos ad *cantum in choro coëgit*, uti eis exprobrat *Alph. Vargas* Stratagem. Jeſuit. cap. 2. edit. Lat. pag. 8. m. edit. Germ. pag. & fatetur aliàs *Societas*, ſe *à monachis* inter alia quoqꝫ *diſcrepare cantu* Monit. Polit. §. 5. pag. 14. pr. quæ & habentur in *Lucii* Hiſtor. Jeſuit. lib. IV. cap. 1. pag. 350. nec in Regulis ejus Societ. quicquam de cantu habetur ibid. lib. I. c. 3. præcipuè pag. 80. 81. Præſens hoc *noſtrum Seculum* tertiam ſui partem per Dei Gratiam & quod ſuper eſt, decurſum de ſe teſtatur ipſum, & perſonant Baſili-

c-

cæ noſtræ ubivis locorum non murmurationibus aut inconditis clamoribus, ſed ſacris quotidiè totiꝰ populi cantionibus: quod ne planè ἀσύμβολον dimittatur, vide *Lungvviz*. Admir. Divin. Sax. lib. II. c. 4. pag. 20. f. *Philips* Cler. Apl. Cathol. c. IIX. ꝟ. 167. pag. 123. 124.

CLXXXVI.

CAnuntur autem (1.) *Pſalmi*. vid. *Balei* Acta Rom. P. pag. 29. f. 46. f. *Bellarm*. Tom. 2. Controv. fol. 108. e. *Caſal*. c. XLIV. pag. 242. *Caſſetta* pag. 108. *Durell*. de Rit. c. XXVII. pag. 303. *Hildebr*. Rit. c. V. ꝟ. 7. 8. pag. 79-81. *Papp*. Epit. pag. 772. pr. *Prætorii* Synt. Muſ. pag. 71. 72. *Scheræi* Miſcell. pag. 51. *Sebaſtiani* l. c. p. 8. f. 15. m. *Voſſ*. in Epl. Plin. pag. 30. 31. de *Pſalmo invitatorio* vide *Officium Mariæ* p. 130. *Weber* de Conv. Germ. pag. 135.

(2.)

(2.) *Hymni* v. *Caſſet.* l.c. *Finck.* Cent. IV. p. 618. *Hildebr.* l. c. *Iſidor. Hiſp.* de E. O. lib. I. 6. *Prætor.* p. 67-71. *Sebaſt.* p. 9. 11. *Voſſ.* pag. 34. (3)aliaq; *Cantica ſacra*, à *D. M. Luth. Beccero, Ebero, Francken, Paul. Gerhardo, Hermanno, Ringvvald &c.* aliisq;, quorum catalogus ex Cantionalibus *Scheinii*, *Crugeri*, &c. facili negotio texi poſſet; in tranſitu hoc ſaltem monere volo, canticum illud HErr Chriſt der einige G. S. vulgò *Eliſabetæ Crucigeræ* adſcribi, quod tamen compoſuit *Andreas Cnoph*, Rigæ Apoſtolus, obſervante *Finckio* l. c. pag. 193. 194.

CLXXXVII.

IN quorum Clauſulâ adjici ſolet ut plurimum *SS. TRINITATIS GLORIA*, formâ illâ decantatiſſima, *GLORIA P. & F. & SP. S. Sicut erat in princ.* &c. quæ contra Arianos aliosq; Θεομάχους à pi[illegible]

Au-

Antiquitate componebatur. v. *Alſted.* pag. 122. b. *Amici* Serm. II. ſuper Feſt. TRIN. pag. 108. b. m. *Baſil. M.* de Spiritu S. ad Amphil. c. 29. *Bellarm.* Tom. 3. fol. 232. *Calov.* Confeſſ. Mart. ſect. XV. p. 116. 117. *Caranz.* p. 358. Concil. Tom. 2. fol. 7. 26. 86. 103. *Dorſche.* ad Concil. Nic. ſect. II. §. 18. pag. 84-88. *Durell.* c. XVIII. pag. 194. *Engelgr.* Lux. Ev. part. I. pag. 95. *Faſcic. T.* Anno 362. *Finck.* l. c. p. 312. 313. *Gerhard.* Conf. Cath. Tom. 1. p. 419. a. pr. *Hier.* præf. in Pſ. :. it. Epl. 224. *Hildebr.* Rit. c. IV. §. 14. p. 64. *Martinii* Lex. Philol. fol. 1037. a. *Microl.* c. VI. VII. 22-25. *Prætor.* l. c. pag. 3. m. f. *Theodorit.* II. 24. f. 78. a. *Jac. de Valent.* Comm. in Cantica Officialia &c. *Voſſ.* in Epl. Plin. p. 34. 35. De Formulâ Hiſpanor. GLORIA PATRI PER Filium &c. v. *Gregor. Turon.* Hiſt. Franc. lib. VI. c. 40. pug. 336. 337.

CLXXXIIX.

Digitized by Google

CLXXXIIX.

AUt, ut alii efferebant, GLORIA TIBI DOMINE: quod ſæpius occurrit in *Membranis Mſtis*. vid. *Ales*. pag. 37. *Bucholc*. Ind. Chron. p. 297.|298. *Prætor*. l. c. p. 48. aut DEO GRATIAS, ap. *Rupertum Tuit*. de Div. Offic. lib. *I*. c. 14. fol. 4. aut pro ratione temporum Feſtorum variat, uti obſervare licet in *Breviariis* Rom. & Teuton. ſæpiſſ. adde *Miſſam Muſtar*. Tom. XV. Bibl. PP. c. 24. fol. 778. a. Craſſam Monachorum inſcitiam arguit ac ſonat illud: Benedicamus PATREM & FILIUM cum SP. S. quod ab Eccleſiâ Latinâ cantico *Dan. III*. ult. additum traditur in *Amici* ſermon. l. c. & ſerm. *III*. unde ſupra, pag. 108. b. 2. f. (cui *Amico* utinam *amica* quoq; fuiſſet *Latinitas*!) Finale autem SECULORUM AMEN ſucceſſiſſe in locum סֶלָה v. *Gloſſ*. *Ord*.

&

& *Nic. de Lyra* in Pſalm. LXXXIII. 5. fol. 210. *Hieron.* in Pſalm. eund. fol. 123. b. pr. *Alſtedii* Paratitl. pag. 411. ex eorumq; vocalibus conſtructum fuiſſe EVOVÆ quod ſæpiſſimè reperias in *Membranis* & *Breviariis*, vid. *Joh. Obſopæi* Euchiridion Antiphon. Culmbac. pag. 2. 7. 39. 76. 93. 97. 99. 109. 116. &c. *Reſponſorium* Lipſic. pag. 14. m. *Martinii* Lexic. Philol. fol. 3543. m. *Prætorii* Syntagm. Muſ. l. c. pag. 65. Cui ob affinitatem addere libet aliud ejusmodi ὀνομαζοποιηθὲν, NOE, quod idem eſt ac Noſtrum Omnium Emmanuel, & occurrit in Hymno Nativit. Chri. im Zwikauiſchen Geſangbuch part. I. pag. 22. 23. num. 5.

CLXXXIX.

S*Acra* ſunt, quæ ad *Sacrorum* Actum concinimus. *Nolite cantare, niſi quod legiſtis eſſe cantandum; quod autem non ita ſcriptum eſt, ut can-*

cantetur, non cantetur, uti fratri
ſuis præcepit *S. Auguſtinus* re
III. can. 10. fol. 2. a. 1. m. *Non op*
Plebejos Pſalmos in Eccleſiâ can
definiente *Concilio Laodic.* can.
ad quem in *Pring.* monet *Oſia*
è S. SCR. deſumi deberi, & dext
Eccleſiæ utilitatem accommodari.
131. m. Conf. *Beleth.* c. XX. pag.
a. m. Ipſas quidem cantion
formas (*melodias* vocant ap. *Præ*
c. V. p. 183. &c.) à profanar
Autoribus compoſitas accomn
dare ſacris nil repugnat: ita qui
& olim *S. Ephrem - Syrus*, c
Harmonicas cantilenas quasdam e
nicas *jam olim compoſuiſſet, &*
pietate cum ſvavi earum concentu p
miſtâ aures permulſiſſet audienti
eosq; in laqueos exitii induiſſet; a
pto inde eodem concentûs gerere pie
tem cum eo miſcuit, atq; audient
medicinam tum jucundiſſimam, t
utiliſſimam adhibuit. Iſtis cantil

celebria martyrum invictorum Feſta multò ſplendidiora fiunt, v. *Theodorit.* Hiſt. Eccl. IV. 27. fol. 140. b. *Niceph.* IX. 16. fol. 479. a.b. *Sozom.* III. 15. qui & pluribus verbis hæc exequitur, & *trecies centenas myriadas carminum (ſi omnia enumerare velit) ab eo ſcriptas* aſſerit fol. 285. a. c. d.

CXC.

CAnunt præprimis, *qui ad cantum ſunt ordinati*, & vocantur Cantor, *Chorales*, *Choraliſtæ*, *Præcentor*, *Adjuvantes &c.* v. *Calvin.* Lex. Jur. fol. 142. *Durand.* Ration. II. 19. 20. *Scheræ.* Miſcell. p. 26. *Weſthemer.* Conciliat. pag. 543. queis & ſuum in notioribus addit *Univerſa Multitudo* Præſentium: canit Miniſter Verbi Collectam, Conſecrationem & Benedict. final. etſi h. l. & alicubi fortè Epiſtola quoq; & *Evangelium* canantur, quæ

Digitized by Google

Bullingero non canenda ſed prædicanda dicuntur de Orig. Err. part. II. c. 7. pag. 212. a. m. f. conf. *Prætor.* pag. 45. imò omne quod ſpiritum habet, pſallit Domino:

Pſallit altitudo cœli,
Pſallit omnis angulus:
Quicquid eſt virtutis uſquam
Pſallit in laudem Dei:
Nulla linguarum ſileſcit,
Vox & omnis conſonat.

præcinente *Prudentio* in Hymno Da puer pt. pag. 87.

CXCI.

C*Anitur voce*, uti modò dictum, & *Inſtrumentis variis*, quorum cognitionē haurias licet ex *Alardo* de Veter. Muſic. c. IX. ſeqq. pag. 43. &c. XXIX. &c. pag. 169-175. Alia eorum ſolis digitis reguntur, ut *violæ*, *clavicymblia*, *ſpinetta*, *tympana*, *pſalteria* (*laudatoria* vocat *Angelus Politianus* Miſcell.

c. XIV

c. *XIV*. Tom. 1. Theſaur. Crit. *Gruteri* pag. 27. m. ex *Hieronymo* ad Dardanum:) alia *conjuncto Spiritu* (ut loquitur *Becmann*. Schediaſm. pag. 15.) ſive *hominum*, ut *Tibiæ*, *Buccinæ*, *Trombanæ*, *Bombardæ* &c. vel *follium*, ut *Organa Pneumatica* v. *Balei* Acta Rom. P. p. 69. qualibus quidem pro loci conditione libitum vel licitum eſt, v. *Gregor. Tholoſ.* Synt. art. lib. *XII*. c. 9. pag. 104. quamvis à Calvinianis eliminata prorſus à Baſilicis fuerint: de quo negotio videantur Anhalt. Verantw. p. 73. *Bibliand*. præf. in Epl. Zvv. & Oecol. δ. 5. a. f. *Bulling*. Compend. pag. 99. a. f. *Eraſmus Roter*. pecul. tract. vom Singen. *Hoſpinian*. de Templ. lib. *II*. c. 23. fol. 261. 262. & Hiſt. Sacram. Lib. *III*. c. 3. fol. 196. &c. *Theoll. Palat.* im Bericht &c. p. 451. *Zanch*. fol. 628. b. *Zepper*. epl. dedic. & ſi nobiscum ſentiat *Durellus* de Rit. Anglic.

cap. XXVII. pag. 303. ita nec *Moſcovvitis* admodùm arridet, juxta *Gerh.* diſp. de eisdem c. *XIIX*. Nobis verò, qui & ipſi abuſus omnes præſcindere ſolemus, minimè improbari poteſt, juxta *Acta* Colloq. Mompelg. pag. 390-392. *Brochm.* Tom. 2. fol. 40. *Carpz.* Iſag. pag. 1610. *Dieter.* Cat. p. 577. &c. *Hutter.* ll. cc. fol. 979. 980. *Lobech.* in A. C. p. 398. *Prætor.* p. 85-150. *Platz* loco CX. p. 603-644. *Quiſtorp.* pag. 25. 26. *Scheræ.* Miſcell. pag. 73. adde *Polanti* Muſic. Inſtrum. & *Freyens* Voluptuar. Eccleſiæ pag. 134. &c.

CXCII.

CAnitur *modò* ſimplici (quem *choralem* vocant, & multis deſcribit *Prætor.* Synt. Muſ. pag. 1-4.) vel *figurali*, quem rurſus expendunt *Avianus* prax. Eccl. part. *III.* pag. 408. 409. *Joh. B. Carpzov.* Iſagog. pag. 1610. *Geſner.* pro Lib. Con-

Concord. diſp, XV. c. 5. pag. 553. *Martinii* Lex. Philol. fol. 2075. f. *Meiſner.* Colleg. Adiaph. pag. 218. 221. *Franc. Patrit.* de Rep. lib. *II.* pag. 64. *Bullinger.* de Or. Err. part. *II.* c. 6. pag. 209. & de SCR. lib. II. c. 6. pag. 54. 55. *Urſin.* Analect. S. Vol. *I*, lib. 6. num. 17. pag. 358-364. Ubi & hoc obiter monuiſſe non oberit, *notas illas*, quibus Tyrones Muſicam ſolent addiſcere, Ut, re, mi, fa, ſol, la, deſumtas ex Hymno quodam Papiſtico per *Gvidonem Aretinum*, Monachum Italum, qui hymnum eum vel compoſuerat, vel in Johannem (cui ſacer erat) frequenter decantare ſolebat, circa dimidium ſæculi XI.

UT *queant laxis* RE*ſonare fibris*
Mira *geſtorum* FA*muli tuorum*
SOL*ve polluti* LA*bii reatum.*
ſancte Johannes.

Integer extat in *Officio Mariæ* pag. 371. 372. & *Weiz.* Heortol. p. 259. 265.

265. *Bucholcerus* verò de *muſices ut*
litate reſponſurus uni huic verſicul
eas incluſit Indic. Chronol. pag
303. 304.

Cur adhibes triſti numeros cantum
quelabori?
UT RE*levet* MI*ſerum* FA*tu*
SO*Litosq;* LA*bores.*

adde *Calvis.* Chronol. pag. 780. p
& contra Hubmej. exercit. *III.* pag
16. *Cent. Magd.* XI. c. 10. fol. 63
m. f. *Cranz.* Metrop. IV. 18. *Faſci*
T. ad Ann. 1034. *Havemanni* Amu
ſium ſect. *II.* c. 26. pag. 526. *Meiſne*
Colleg. Ad. diſp. XI. §. 78. p. 21
Oſiand. Epit. H. E. Cent. XI. lib
2. c. 1. p. 144. *Panciroll.* I. 39. p. 13
131. *Paſchaſ.* Poëſ. artific. part. V
num. 25. pag. 83. *Prætor.* pag. 15. 7
Sabellic. Enne. IX. 2. Tom. 2. fol. 7
b. m. *Volatter.* Comm. Urb. lib
XXI. fol. 645. pr. conf. *Grego*
Tholoſan. l. c. 13. pag. 106.

CXCII

CXCIII.

CAnitur *Linguâ vernaculâ*. conſ. *1. Corinth. XIV.* 7. 8. 15. 26. *Auguſtan. Confeſſ.* Apolog. pag. 250. *Auguſtin.* Confeſſ. lib. IX. c. 6. §. 2. pag. 246. *Bale.* Act. R. P. p. 70. 72. *Brochm.* Tom. 2. fol. 491. *Bulling.* contra Cochlæ. c. *XXIX.* pag. 68. a. pr. *Carpzov.* Iſag. p. 648. *Cent. M.* 1. 2. 6. fol. 116. & reliquæ iisd. capp. *Eckard.* Faſcic. c. XXXI. qv. 5. pag. 636. *Eraſm.* l. c. *Hildebr.* de Ritib. c. V. pag. 73. *Höpfneri* Saxon. Evgl. ſect. *III.* part. *I.* c. 6. §. 6. pag. 408. 409. *Hoſpin.* Hiſt. Sacram. lib. *II.* c. 1. fol. 26. *Hülſem.* Manual. diſp. XIX. §. 30. pag. 1329. *Hutter.* LL. CC. art. XXXI. qv. 6. fol. 979. *Luther.* Tom. 2. Jen. Lat. fol. 560. a. f. *Papp.* Epit. H. E. p. 241. f. *Philips* in Cler. Apl. Cathol. c. *IV.* §. 88. pag. 57. 58. *Quiſtorp.* Pi. deſider. pag. 27. 28. *Schüſſelb.* p. 160.

 161.

161. *Theoll. Witteb.* contra Anhalt, Verantw. pag. 82-90. *Zeæmann.* Uncathol. Pabſt. part. *II.* art. XX. cap. 2. §. 5. fol. 913. adde *Oſiandr.* Anxe. ad *Concil. Laod.* can. XV. pag. 113. 114. *Calvin.* Inſt. *III.* 20. 33. & *Scultet.* de precat. pag. 165. Ex Pontificiis ſuper hoc negotio evolvantur *Bejerlinck* Concion. Select. XIX. pag. 359-375. *Bellarm.* l. c. *Caſal.* de Ritib. c. XIX. pag. 648. Flurhaimb Kirchengebet und Geſinge præfat. it. pag. 6. 7. *Inquiſit. Auſtriac.* artic. *XII.* *Pet. Svavis* Hiſtor. Concil. Trid. lib. V. pag. 517. & VI. pag. 650. *Moſcovvitarum* morem exponit *Joh. E. Gerhard.* diſp. de hisdem c. 2. Etſi nec ſimpliciter omnes Latinæ cantiones, Muſicæ præſertim figuralis, è Sacris Noſtris exulent, nec mixtæ ex utrâq; lingvâ, quas feſtis adhuc temporibus decantare ſolemus. Canitur tandem *clarè*, non *ſecretò*, uti

uti in *Breviar. Rom.* pag. 27. quales cum ſuis quidem ſecretis ad loca cognomina exulatum ire oporteret.

CXCIV.

Canitur *ab initio* Actûs Sacrorum *usq; ad finem* interjectis alternatim reliquis, quæ ad hunc actum intercedere ſolent, ſcil. Lectione & Concione & (1.) quidem Veni Sancte Spiritus &c. (cujus *autorem* alii faciunt *Cœleſtinum Papam*, alii *Rupertum Franciæ Regem*, circa Annũ 980. tempore *Ottonis II. Imperat.* juxta *Obſopoe.* l. c. die Pentec. pag. 70. b. m. adde *Bellarm.* Tom. 3. fol. 232. g. *Bulling.* de Or. Err. part. *II.* c. 7. pag. 210. a. f. *Caſal.* c. X. pag. 197. *Caſſettam* pag. 267. *Finck.* pag. 236. *Luther.* Tom. 2. Jen. Lat. fol. 556. b. 557. a. m. *Lungvviz.* admir. Lib. *II.* c. 7. pag. 40. Churfürſtl. S. Kirchen-Ordn. fol. 25. f. Dum hoc

decantarent Patres *in Concilio Conſtantienſi* (velut mos erat ante ſingulas ſeſſiones *Miſſam de Spiritu* S. celebrandi: vide Tom. 2. Concil. fol. 502. b. 504. e. 505. e. 508. b. c. 513. b. e. 523. b. 536. f. 539. b. 545. a. d. 546. b. 552. b. 553. e. 555. c. 557. d. 558. d. 561. c. 562. e. 563. a. de SS. TRINITATE 511. f. *de Maria*. 504. b. 505. b. 509. e. 514. f. 519. d. 525. f. 529. e. 547. f. 554. a. *de Angelis* 511. b. *de Innocentibus* fol. 561. a.) *pius quidam vir* valvis Baſilicæ *hanc ſchedulam* affixit, ALIIS. REBUS. OCCUPATI. NUNC. ADESSE. NOLUMUS. referente *Nic. Selnecc.* Catalog. Concilior. pag. 95. b. m.) ad introitum ſcilicet Sacerdotis & totius populi, unde INTROITꝰ Nomen prodiit. vide *Amalar. F.* Eccl. O. lib. III. cap. 5. f. 344. &c. *Bale.* p. 45. *Beleth* c. XXXV. p. 60. *Bulling.* l. c. c. 8. pag. 216. a. m. 220. a. m. *Calixt.* de Sacrif. §. 58. *Cent.*

Magd.

Magd. XI. 6. f. 274. *Chytræ.* prælect. pag. 217. f. *Durand.* lib. IV. part. I. cap. 36. *Hoſpin.* H. S. III. 3. 5. f. 203. *Microl.* c. 1. p. 17. 18. *Mornæ.* de Evch. I. 7. fol. 94. *Platin.* in Greg. I. pag. 76. b. f. *Prætor.* l. c. pag. 40. 48. *Weſthemer* Conciliat. pag. 239. 240. *Anatomia* Miſſæ. part. I. ſect. I. p. 21.

CXCV.

(2.) KYRIE ELEISON, omiſſo Ave Maria. vide *Aleſ.* Ord. Eccl. Angl. pag 36. b. *Alſted.* parat. p. 336. b. *Amalar.* *Fort.* III. 6. fol. 345. 346. *Anatom.* Miſſæ l. c. ſect. 2. *Bale.* l. c. *Beleth* p. 61. *Boſ.* de Arâ ign. D. *Bucholc.* Ind. Chr. pag. 264. m. 294. f. *Bulling.* & *Calixt.* l. c. *Caſal.* p. 108. *Cent. Magd.* VI. fol. 366. X. 290. f. &c. *Chytræ.* prælect. p. 217. *Concil.* Tom. 2. fol. 4. b. *Ditmar.* Chron. pag. 39. f. 74. f. 76. m. 114. f. 160. f. *Durand.* l. c. *Faſcic. T.* Ann. 364. 434. *Gerhard. C. C.* Tom. I.

gener. p. 419. b. f. *Hedion* Hiſt. Ecc. III. 8. 15. fol. 579. m. *Hildebr.* de Pr. pag. 56. *Hoſpin.* l. c. fol. 207. *Hugo* Specul. Eccl. pag. 3. Kirchenordn. fol. 26. *Lutherus* T. 2. Jen. L. f. 556. b. m. 557. a. f. *Martinii* fol. 1340. *Miſſa Muſtarab.* c. 23. Tom. XV. Bibl. PP. fol. 777. *Philips* l. c. c. IIX. ſ. 170. p. 128. *Platina.* pag. 77. a. pr. *Prætor.* l. c. p. 40. 41. *Rixner* Rit. Evchar. cap. IX. §. 5. pag. 124. 125. Sachſe Käyſer. Chr. p. III. f. 111. m. *Scheræ* Miſcell. p. 53. *Schlüſſelb.* pag. 193. *Weſthem.* p. 240. conf. Zwick. Geſangb. pag. 9. 10. (ex quo & in tranſitu Baſiatores Novellæ pronunciationis Linguæ Græcæ refelli poſſunt; ſi ſcil. H per E fuiſſet ſemper antiquitùs prolatum vigente adhuc genuino ejus, ut vernaculæ uſu, tum non eleiſon reddidiſſent, ſed *eleeſon*, cujus tamen ne unicum quidem exemplum ſive Manu- ſive typo exaratum proferre poſſunt.

Re-

Reliqua & fortiora argumenta in peculiari diſc. coagmentavit *Er. Schmidius* contra νεόφυτον pron. L. Gr. pag. 213-255.)

CXCVI.

(3.) GLORIA IN EXCELSIS DEO, ex Luc. II, 14. *Aleſ.* pag. 36. b. *Amalar.* fol. 344. e. *Anatom.* p. 35. *Bale.* p. 116. m. *Bernh.* fol. 138. a. 1. *Bibliand.* præf. ad Epl. Zvv. lit. δ. 6. a. pr. *Bulling. Calixt. Caſſet.* & *Cent.* l. c. *Chytr.* prælect. pag. 218. *Concil.* Tom. 2. fol. 143. e. *Faſcic. T.* Ann. 134. 494. 844. *Hoſp.* fol. 208. *Hugo* p. 4. Kirchenordn. f. 26. pr. *Luther.* l. c. *Martinii* 1037. f. *Microl.* c. II. pag. 18. m. *Platina* pag. 16. in Teleſph. b. m. *Prætor.* pag. 41. *Rixner.* p. 125. *Rupert. Tuit.* I. 30. *Weſthem.* pag. 240. *Flurbaimb* pro genio interpretationis Pontificio ferè obſcuro finalia hujus Δοξολογίας verba exponit, den Menſchen

§. 10. pag. 83. *Hoſpin.* H. S. II. 1. fol. 74. a. m. *Iſidor. Hiſp.* de Div. O. l. 7. 8. *Lutherus* in Gloſſâ ad Pſal. IV. 1. de למנצח *Martinii* Lex. Philol. fol. 61. m. & 3117. *Microl.* c. I. p. 17. *Moller.* præf. ad Eplas Ign. lit. a. 4. *Obſopœ.* & *Reſp. Lips.* l. c. *Schera.* Miſcell. p. 56. 57. *Socrat.* H. E. VI. 8. fol. 715. e. *Sozom.* IIX. 8. fol. 453. f. g. *Zimmerm.* in Fiunt. &c. §. CIL. p. 348. m. conf. Speculum *Hugonis* pag. 5. *Pſalmus reſponſorius* audit *Gregorio Turon.* Hiſt. Franc. l. IIX. c. 3. p. 406. *Johanni* quoque *Cochlæo* ein reſpons-Geſang eleganti ſcil. rurſus vocabulo, in Hiſt. vel potiùs Mendacio de Joh. Huſſ. lit. B. 6. a. lin. 1. De cætero quid habendum ſit de Antiphonario *Gregorii I. Papæ* v. *Rivet.* Critic. Sac. c. XXVI. pag. 465. f.

CIC.

(8.) ALLELUJAH. *Alſted.* p. 128. b. *Amalar.* fol. 348. *Auguſtin.* Serm. fol. 108. a. 113. a. 301. 302. *Bale.* p. 45. *Beleth.* p. 65. *Bull.* Caſal. Cent. *Concil.* l. c. *Dilherr.* in Electis pag. 284. *Chytræ.* prælection. c. p. 218. &c. *Durell.* c. X. p. 205. *Funger.* Etymol. Tril. p. 55. a. m. *Hieron.* in Pſ. *Hoſpin.* fol. 211. 212. *Hugo* p. 6. *Luther.* l. c. *Martinii* fol. 3637. *Platin.* in Greg. I. p. 77. *Rupert. Tuit.* I. 35. *Scheræ.* p. 52. *Sozom.* VII. 15. fol. 426. *Weſthemer.* pag. 241. *Sidon. Apollin.* ubi in notis *Joh. Savaro* annectit *allelujarios*, *allelujaticos* pſalmos, *allelujarias* ſupplicationes, *allelujarium* melos &c. pag. 153. m. conf. §. LXI.

CC.

(9.) COLLECTA. *Ales.* p. 36. b. *Alſted.* pag. 62. b. m. *Beleth.* p. 62. *Bellarm.* Tom. 3. fol. 233. d. *Bulling.* & *Calixt.* l. c. *Calvin.* Lex.

Jur.

265. *Bucholcerus* verò de *muſices utilitate* reſponſurus uni huic verſiculo eas incluſit Indic. Chronol. pag. 303. 304.

Cur adhibes triſti numeros cantumque labori?

UT RE*levet* MI*ſerum* FA*tum* SO*litosq;* LA*bores.*

adde *Calvis.* Chronol. pag. 780. pr. & contra Hubmej. exercit. *III.* pag. 16. *Cent. Magd.* XI. c. 10. fol. 630. m. f. *Cranz.* Metrop. IV. 18. *Faſcic.* T. ad Ann. 1034. *Havemanni* Amuſium ſect. *II.* c. 26. pag. 526. *Meiſner.* Colleg. Ad. diſp. XI. §. 78. p. 219. *Oſiand.* Epit. H. E. Cent. XI. lib. 2. c. 1. p. 144. *Panciroll.* I. 39. p. 130. 131. *Paſchaſ.* Poëſ. artific. part. V. num. 25. pag. 83. *Prætor.* pag. 15. 71. *Sabellic.* Enne. IX. 2. Tom. 2. fol. 71. b. m. *Volatter.* Comm. Urb. lib. XXI. fol. 645. pr. conf. *Gregor. Tholoſan.* l. c. 13. pag. 106.

CXCIII.

Canitur *Lingvâ vernaculâ*. conf. *1. Corinth. XIV.* 7. 8. 15. 26. *Auguſtan. Confeſſ.* Apolog. pag. 250. *Auguſtin.* Confeſſ. lib. IX. c. 6. §. 2. pag. 246. *Bale.* Act. R. P. p. 70. 72. *Brochm.* Tom. 2. fol. 491. *Bulling.* contra Cochlæ. c. *XXIX.* pag. 68. a. pr. *Carpzov.* Iſag. p. 648. *Cent. M.* 1. 2. 6. fol. 116. & reliquæ iisd. capp. *Eckard.* Faſcic. c. XXXI. qv. 5. pag. 636. *Eraſm.* l. c. *Hildebr.* de Ritib. c. V. pag. 73. *Höpfneri* Saxon. Evgl. ſect. *III.* part. *I.* c. 6. §. 6. pag. 408. 409. *Hoſpin.* Hiſt. Sacram. lib. *II.* c. 1. fol. 26. *Hülſem.* Manual. diſp. XIX. §. 30, pag. 1329. *Hutter.* LL. CC. art. XXXI. qv. 6. fol. 979. *Luther.* Tom. 2. Jen. Lat. fol. 560. a. f. *Papp.* Epit. H. E. p. 241. f. *Philips* in Cler. Apl. Cathol. c. *IV.* §. 88. pag. 57. 58. *Quiſtorp.* Pi. deſider. pag. 27. 28. *Schüſſelb.* p. 160,

161. *Theoll. Witteb.* contra Anhalt
Verantw. pag. 82-90. *Zeæmann*
Uncathol. Pabſt. part. *II.* art. XX
cap. 2. §. 5. fol. 913. adde *Oſiandr*
Minꝫ. ad *Concil. Laod.* can. XV
pag. 113. 114. *Calvin.* Inſt. *III.* 20
33. & *Scultet.* de precat. pag. 165
Ex Pontificiis ſuper hoc negotio
evolvantur *Bejerlinck* Concion
Select. XIX. pag. 359-375. *Bellarm*
l. c. *Caſal.* de Ritib. c. XIX. pag
648. Flurhaimb Kirchengebet und
Geſinge præfat. it. pag. 6. 7. *Inquiſit*
Auſtriac. artic. *XII.* *Pet. Svavi*
Hiſtor. Concil. Trid. lib. V. pag.
517. & VI. pag. 650. *Moſcovvitarum*
morem exponit *Joh. E. Gerhard.*
diſp. de hisdem c. 2. Etſi nec ſim-
pliciter omnes Latinæ cantiones
Muſicæ præſertim figuralis, è Sacris
Noſtris exulent, nec mixtæ ex
utrâq; lingvâ, quas feſtis adhuc
temporibus decantare ſolemus.
Canitur tandem *clarè*, non *ſecretò*

ut

uti in *Breviar. Rom.* pag. 27. quales cum ſuis quidem ſecretis ad loca cognomina exulatum ire oporteret.

CXCIV.

CAnitur *ab initio* Actûs Sacrorum *usq; ad finem* interjectis alternatim reliquis, quæ ad hunc actum intercedere ſolent, ſcil. Lectione & Concione & (1.) quidem Veni Sancte Spiritus &c. (cujus *autorem* alii faciunt *Cœleſtinum Papam*, alii *Rupertum Franciæ Regem*, circa Annū 980. tempore *Ottonis II. Imperat.* juxta *Obſopoe.* l. c. die Pentec. pag. 70. b. m. adde *Bellarm.* Tom. 3. fol. 232. g. *Bulling.* de Or. Err. part. *II.* c. 7. pag. 210. a. f. *Caſal.* c. X. pag. 197. *Caſſettam* pag. 267. *Finck.* pag. 236. *Luther.* Tom. 2. Jen. Lat. fol. 556. b. 557. a. m. *Lungvviz.* admir. Lib. *II.* c. 7. pag. 40. Churfürſtl. S. Kirchen-Ordn. fol. 25. f. Dum hoc

decantarent Patres *in Concilio Con-ſtantienſi* (velut mos erat ante ſin-gulas ſeſſiones *Miſſam de Spiritu* S. celebrandi: vide Tom. 2. Concil. fol. 502. b. 504. e. 505. e. 508. b. c. 513. b. e. 523. b. 536. f. 539. b. 545. a. d. 546. b. 552. b. 553. e. 555. c. 557. d. 558. d. 561. c. 562. e. 563. a. de SS. TRINITATE 511. f. *de Maria*. 504. b. 505. b. 509. e. 514. f. 519. d. 525. f. 529. e. 547. f. 554. a. *de Angelis* 511. b. *de Innocentibus* fol. 561. a.) *pius quidam vir* valvis Baſilicæ *hanc ſchedulam* affixit, ALIIS. REBUS. OCCUPATI. NUNC. ADESSE. NOLUMUS. referente *Nic. Selnecc.* Catalog. Concilior. pag. 95. b. m.) ad introitum ſcilicet Sacerdotis & totius populi, unde INTROIT9 Nomen prodiit. vide *Amalar. F.* Eccl. O. lib. III. cap. 5. f. 344. &c *Bale.* p. 45. *Beleth* c. XXXV. p. 60 *Bulling.* l. c. c. 8. pag. 216. a. m. 220 a. m. *Calixt.* de Sacrif. §. 58. *Cent*

Magd

Magd. XI. 6. f. 274. *Chytræ.* prælect. pag. 217. f. *Durand.* lib. IV. part. I. cap. 36. *Hoſpin.* H. S. III. 3. 5. f. 203. *Microl.* c. 1. p. 17. 18. *Mornæ.* de Evch. I. 7. fol. 94. *Platin.* in Greg. I. pag. 76. b. f. *Prætor.* l. c. pag. 40. 48. *Weſthemer* Conciliat. pag. 239. 240. *Anatomia* Miſſæ. part. I. ſect. I. p. 21.

CXCV.

(2.) KYRIE ELEISON, omiſſo AVE MARIA, vide *Aleſ.* Ord. Eccl. Angl. pag 36. b. *Alſted.* parat. p. 336. b. *Amalar.* *Fort.* III. 6. fol. 345. 346. *Anatom.* Miſſæ l. c. ſect. 2. *Bale.* l. c. *Beleth* p. 61. *Boſ.* de Arâ ign. D. *Bucholc.* Ind. Chr. pag. 264. m. 294. f. *Bulling.* & *Calixt.* l. c. *Caſal.* p. 108. *Cent.* *Magd.* VI. fol. 366. X. 290. f. &c. *Chytræ.* prælect. p. 217. *Concil.* Tom. 2. fol. 4. b. *Ditmar.* Chron. pag. 39. f. 74. f. 76. m. 114. f. 160. f. *Durand.* l. c. *Faſcic.* *T.* Ann. 364. 434. *Gerhard.* *C. C.* Tom. I.

gener. p. 419. b. f. *Hedion* Hiſt. Ecc. III. 8. 15. fol. 579. m. *Hildebr.* de Pr. pag. 56. *Hoſpin.* l. c. fol. 207. *Hugo* Specul. Eccl. pag. 3. Kirchenordn. fol. 26. *Lutherus* T. 2. Jen. L. f. 556. b. m. 557. a. f. *Martinii* fol. 1340. *Miſſa Muſtarab.* c. 23. Tom. XV. Bibl. PP. fol. 777. *Philips* l. c. c. IIX. ſ. 170. p. 128. *Platina.* pag. 77. a. pr. *Prætor.* l. c. p. 40. 41. *Rixner* Rit. Evchar. cap. IX. §. 5. pag. 124. 125. Sachſe Käyſer. Chr. p. III. f. 111. m. *Scheræ* Miſcell. p. 53. *Schlüſſelb.* pag. 193. *Weſthem.* p. 240. conf. Zwick. Geſangb. pag. 9. 10. (ex quo & in tranſitu Baſiatores Novellæ pronunciationis Linguæ Græcæ refelli poſſunt; ſi ſcil. H per E fuiſſet ſemper antiquitùs prolatum vigente adhuc genuino ejus, ut vernaculæ uſu, tum non eleiſon reddidiſſent, ſed *eleeſon*, cujus tamen ne unicum quidem exemplum ſive Manu- ſive typo exaratum proferre poſſunt.

Re-

Reliqua & fortiora argumenta in peculiari diſc. coagmentavit *Er. Schmidius* contra νεόφυτον pron. L. Gr. pag. 213-255.)

CXCVI.

(3.) GLORIA IN EXCELSIS DEO, ex Luc. II, 14. *Aleſ.* pag. 36. b. *Amalar.* fol. 34<. c. *Anatom.* p. 35. *Bale.* p. 116. m. *Bernh.* fol. 138. a. 1. *Bibliand.* præf. ad Epl. Zvv. lit. δ. 6. a. pr. *Bulling. Calixt. Caſſet.* & *Cent.* l. c. *Chytr.* prælect. pag. 218. *Concil.* Tom. 2. fol. 143. c. *Faſcic. T.* Ann. 134. 494. 844. *Hoſp.* fol. 208. *Hugo* p. 4. Kirchenordn. f. 26. pr. *Luther.* l. c. *Martinii* 1037. f. *Microl.* c. II. pag. 18. m. *Platina* pag. 16. in Teleſph. b. m. *Prætör.* pag. 41. *Rixner.* p. 125. *Rupert. Tuit.* I. 30. *Weſthem.* pag. 240. *Flurhaimb* pro genio interpretationis Pontificio ferè obſcuro finalia hujus Δοξολογίας verba exponit, den Menſchen

ſchen eines guten Willens. l. c. pag. 13. 556. quid verò hominibus illis fieri velit, ipſe, licet, exponat. (4) LAUDAMUS TE BENED. &c. quod ab *Hilario* decantari juſſum refert *Cronica*, inſerta *Legendæ Sanctor.* f. 173. b. 2. pr. quaſi *Prætor.* pag. 41. &c. (5.) QVI TOLLIS PECC. &c. vide *Camerar.* Hor. Succiſ. I. 83. p. 387. m. *Præt.* l. c.

CXCVII.

(6.) DOMINUS VOBISCUM: vide *Albaſp.* Obſ. in *Concil. Carth. III.* c. 4. pag. 409. &c. *Biel* Lect. XVI. f. 20. it. 194. *Calixt. Caſſ. Cent.* l. c. *Concil.* Tom. 2. f. 112. & 116. *Concil. Bracar.* I. can. 21. ap. *Caranz.* pag. 409. &c. *Pet. Damian.* pecul. tr. cujus contenta ex *Cochlæi* ſpec. de Miſſâ enarrabat *Magnif. DN. D. Scherzer* in Collegio autor. *Durand.* l. c. c. 42. *Franz.* in Devt. diſp. XIII. th. 22. *Goar* in notis ad

Ev-

Ευχολογ. Græc. fol. 30. 31. *Hoſpin.* l. c. fol. 309. *Legend.* fol. 41. a. 1. m. *Microl.* l. c. *Miſſa Æthiop.* T. XV. Biblioth. P.P. f. 752. d. & *Mozarab.* ibid. fol. 763. b. & 778. e. 779. b. *Prætor.* p. 42. 43. *Rixner.* p. 121. pr. *Rüel* de Epl. Form. & Can. pag. 15. 16. 17. vel etiam PAX VOBIS. *Concil. Bracar.* l. c. *Cent. Magdeb.* V. fol. 649. *Miſſa Æthiop.* fol. 747. c. 748. e. h. 749. a. e. g. 750. e. *Marſil. Patavin.* Defenſ. Pac. diſt. I. cap. I. pag. 1. 2.

CIIC.

(7.) ANTIPHONA, ſive RESPONSORIUM: v. *Alſted.* p. 18. a. f. 387. b. f. *Amalar.* pecul. lib. T. IX. Bibl. PP. *Bale.* p. 30. 36-45. *Beleth.* pag. 187. *Bulling.* p. 220. *Caſſetta* pag. 209. f. *Cent. Magd.* l. c. *Concil.* Tom. 2. fol. 103. c. *Durell.* cap. XIIX. pag. 300. Flurhaimb præf. & pag. 6. *Hildebr.* Rit. c. V.

§. 10.

(8.) **A**LLELUJAH. *Alſted.* p. 128. b. *Amalar.* fol. 348. *Auguſtin.* Serm. fol. 108. a. 113. a. 301. 302. *Bale.* p. 45. *Beleth.* p. 65. *Bull.* Caſal. Cent. *Concil.* l. c. *Dilherr.* in Electis pag. 284. *Chytræ.* prælection. c. p. 218. &c. *Durell.* c. X. p. 205. *Funger.* Etymol. Tril. p. 55. a. m. *Hieron.* in Pſ. *Hoſpin.* fol. 211. 212. *Hugo* p. 6. *Luther.* l. c. *Martinii* fol. 3637. *Platin.* in Greg. I. p. 77. *Rupert. Tuit.* I. 35. *Scheræ.* p. 52. *Sozom.* VII. 15. fol. 426. *Weſthemer.* pag. 241. *Sidon, Apollin.* ubi in notis *Joh, Savaro* annectit *allelujarios*, *allelujaticos* pſalmos, *allelujarias* ſupplicationes, *allelujarium* melos &c. pag. 153. m. conf. §. LXI.

CC.

(9.) **C**OLLECTA. *Ales.* p. 36. b. *Alſted.* pag. 62. b. m. *Beleth.* p. 62. *Bellarm.* Tom. 3. fol. 233. d. *Bulling.* & *Calixt.* l. c. *Calvin.* Lex.

Jur.

Digitized by Google

Jur. fol. 202. b. *Cent. M. III.* 6. fol. 135. 25. &c. *Chytræ.* p. 218. f. *Durand. IV.* part. 1. c. 43. *Funger.* pag. 200. *Hoſpin.* de Feſt. Chriſt. c. III. fol. 11. b. pr. & Hiſt. Sacram. fol. 209. K. D. fol. 55-73. *Luther.* l. c. *Microl.* c. III. pag. 19. *Origen.* Homil. X. in Gen. *Perott.* Cornuc. fol. 1181. 59. *Rivand.* Feſt- Chron. part. I. fol. 5. a. *Scheræ.* Miſcell. pag. 63. *Turneb.* Adv. Lib. *III.* c. 6. fol. 80. *Weſthem.* pag. 240. &c. Antiquas earundem formas congeſſit *Hildebr.* in Rituali c. *IV.* §. 17. pag. 67. De particulâ finali QUI TECUM VIVIT ET REGN. &c. v. *D. Fulgent.* opp. pag. 315. m.

CCI.

(10.) A *Men. Albaſp.* p. 503. *Alſted.* p. 11. *Auguſt.* Epl. CXIX. ad Januar. c. 17. pag. 599. pr. & Serm. fol. 188. *Bebel.* Eccl. Ev. & I. pag. 655. *Becan.* Origg. pag. 6. 219. 220.

220. *Biel.* Lect. LXXIX. fol. 168. *Beleth.* p. 69. a. m. *Can.* Disquiſit. pag. 14. *Crus.* Civ. Cœl. pag. 89. *Dieter.* Inſt. Cat. p. 607. 608. *Dilh.* Atri. lingv. Sanct. pag. 133-135. & Elect. pag. 284. *Durell.* c. X. pag. 83. *Euſeb.* H. E. VII. c. 8. fol. 188. b. *Franz.* l. c. *Füller.* Miſcell. pag. 24-29. *Funger.* Etymol. pag. 61. a. b. *Glaſſ.* Philol. S. Lib. III. tr. 5. can. 17. Tom. 2. pag. 440-446. & quos ille benè multos citat. *Goulart.* Apopth. Sac. pag. 11. b. pr. *Juſtinus* Mart. Apolog. 2. fol. 182. *Kortholt.* in Epl. Plin. pag. 113. *Legend.* fol. 8. b. *Martinii* fol. 45. m. *Microl.* cap. *VII.* pag. 25. *Novarin.* Elect. S. lib. V. c. 11. ꝟ. 150. fol. 52. *Paſor.* in Lex. N. T. pag. 59. 60. *Prætor.* l. c. pag. 42. f. *Prochorus* in vitâ Joh. p. 593. pr. *Ravanell.* Bibl. S. T. 2. fol. 1334. b. m. *Scheræ.* Miſc. p. 52. *Sixt. Sen.* fol. 188. b. 513. a. 578. a. *Tertull.* de Spectac. fol. 700. f. *Zanch.* fol. 629. a. pr.

a. pr. conſ. *Brochmand.* Tom. 2. fol, 489. *Catech. Rom.* pag. 467-469,

CCII.

(11.) SEQUENS, vel SEQUENTIA, GRA-
(12) DUALE PROSA, TRACTUS. *Alſt.* p. 380. *Beleth.* p. 64. 65. *Bellarm.* fol. 233. g. *Bibliand.* præfat. cit. lit. d. 2. a. pr. *Bale.* p. 31. f. 34. f. 45. m. *Bulling.* p. 211. *Cent. M.* l. c. *Hoſpin.* fol. 210-214. Kirchen-Ordn. fol. 26. pr. *Legendæ* fol. 173. b. 2. *Luther.* l. c. *Prætor.* p. 45. 46. *Weſthemer.* pag. 244.

CCIII.

(13.) SYMBOLUM, quod vocant, APLICUM: cujus uti *Autores* & *Autoritatem* ita *decantationem* in Sacris variè expendunt *Aleſius* pag. 37. a. *Alſted.* p. 427. a. *Anatom. Miſſ.* pag. 45. &c. *Auguſtin.* de Temp. ſerm. *CXV.* fol. 288. *CLXXXI.* fol. 313. de Fide & Symb. fol. 31

Feci-

Becm. p. 338. *Beleth.* p. 70-72. *Bibl.* Chriſtian. ſemp. p. 10-18. *Bohem.* ad Pappi Ep. p. 113. *Bulling.* p. 212. *Calixt.* de Sacrif. §. 61. *Calov.* Conf. Mart. pag. 6. f. & contra Dreierum *Calvin.* Inſt. *II.* 16. §. 18. *Caſal.* c. X. pag. 112. 113. *Catech. Palat.* p. 76-78. *Rom.* p. 9. 10. *Cent. M.* l. c. *Chytr.* p. 219. *Clemens Rom.* Recognit. in Epl. ad Jacob. fol. 145. *Coſter.* Enchir. p. 424. 425. *Dannhauer.* Chriſte. ϖερ9. Phænom. *IV.* pag. 44. &c. & act. 1. th. 1. phænom. 9. p. 393. &c. *Dieter.* Catech. p. 156. &c. *Drejer.* de Judice Controv. F. *Durand.* IV. p. 50. *Engelgr.* L. E. p. *II.* p. 183. *Faſcic. T.* Ann. 224. 334. it. fol. 26. *Forſter.* Theſaur. Catech. dec. *I.* probl. in Symb. *Funger.* p. 811. *Garth.* contra Bec. p. 279. *Gerhard.* C. C. T. I. gen. pag. 64. *Gregor. Tholoſ.* lib. VI. c. 5. pag. 82. *Hahn.* Poſt. proph. part. 1. pag. 163. *Hieron.* Epl. 1. *Hoſpin.* H. S. III. 3. fol. 217. 218.

Hugo

Hugo Spec. Eccl. pag. 7. *Iſidor. Hiſp.* I. 16. *Luther. T.* 2. J. L. f. 556. 557. *Martinii* Lex. fol. 3827. &c. *Müller.* Semic. II. qv. 35. p. 197. *Papp.* H. E. pag. 583. f. *Perott.* f. 396. *Platin.* in Marc. pag. 44. b. m. *Philips* Cler. III. 37. p. 23. &c. *Polyd. Virg.* VI. 2. p. 476. *Prætor.* 49. *Rixner.* 72. *Rupt.* fol. 12. m. *Scheræ.* 58. *Scherzer.* diſp. de Cathol. it. prælect. publ. Anti-Syncret. *Seln.* in Symb. A. *Sixt. S.* f. 48. *Strauch.* de Hiſt. Symb. Apl. *Theodorus* Coll. lib. II. f. 189. *Voët.* diſp. ſel. p. I. num. 5. p. 64. *Weſthemer.* p. 241-243. *Wolff.* Lect. Mem. Cent. XV. T. 1. fol. 799. *Zimmerm.* §. 224. 258. pag. 416. &c. 438. &c. In *Miſſâ Muſtarabum* ceu aliquid peculiare obſervatur, dici *credimus* non *credo* &c. quia *multi ſimul Symbolum recitant* T. XV. Biblioth. PP. fol. 780. h.

CCIV.

Vel

VEl etiam Symbolum Nicænum ut *Dreſdæ* in Baſilica Aulæ. it. h. l. tempore quadrageſimali &c. v. *Bulling.* l. c. *Concil.* Tom. 2. fol. 71. 73. 86. e. 87. a. 117. a. *Dornhe.* ad Concil. Nic. ſect. II. §. 4-6. pag. 74-79. *Iſid. Hiſp.* de D. O. I. 16. *D. M. Luther.* Tom. 2. Jen. Lat. fol. 556. 557. *Niceph.* A. E. XVI. 35. fol. 1042. *Balei* p. 28. f. aut Chalcedonense. v. *Biclarens.* Chron. pag. 561. pr.

CCV.

ET quoniam circa hujus decantationem afferri ſolebant, quæ ſacris uſibus, nõ v. ſacrificio offerebantur, hinc Offertorium vocaverunt, uti præter dictos §. CX. CLV. & CCXV. multis edocent *Alſted.* pag. 309. *Anat.* l. c. *Bibliand.* præf. cit. d. 2. a. pr. *Bulling.* pag. 212. 213. 220-222. *Bale.* p. 45. f. *Beleth.* p. 71. a. f. *Chytræ.* pag. 219. *Hildebr*

Hildebr. in offertor. *Hoſpin.* H. S. III. 3. 219-221. *Iſidor. Hiſp.* Origg. VI. 19. *Theodorit.* V. 17. fol. 160. b. d. e.

CCVI.

(13) AD primas in ſuggeſtu Preces *Dreſdæ* in Baſil. aulicâ, nec non *Altenburgi* ſingulis Dominicis cantari ſolet HErr JEſu Chriſt dich zu uns wend &c. quod alibi tempore feſto Nativ. Paſch. & Pent. tantùm certis de tempore cantiunculis obſervari ſolet.

CCVII.

(14.) FInita concione canitur ad altare PRÆFATIO, quæ incipit SURSUM CORDA &c. v. *Ales.* p. 40. *Anatom.* Miſſ. p. 61. *Bale.* p. 35. *Beleth.* p. 78. *Biel.* lect. XVII. fol. 22. *Bulling.* de Or. Er. II. 5. 7. 8. pag. 204-220. *Calixt.* de

Sacri-

Sacrif. §. 80. 81. *Calvin.* Inſtit. IV. 17. 36. *Cent.* *M.* capp. 6. *Chytræ.* p. 220. 375-377. *Clavaſ.* fol. 276. b. 1. *Clemens R.* Conſt. Apl. *Concil. Carthag.* can. *CVI.* p. 298. *Concil.* Tom. 2. fol. 83. d. e. 103. 11. a. it. fol. 17. e. *Cyprian.* ſerm. de Or. DN. ap. *Petrej.* p. 50. a. *Durand.* IV. 2. 56. *Durell.* c. X. pag. 82. f. *Faſcic. T.* Anno 484. *Flurh.* p. 17. *Goar* in notis ad *Miſſam Chryſ.* Εὐχολ. Gr. fol. 135. *Hofmeiſt.* p. 76. *Hoſpin.* H. S. fol. 223. &c. & de T. f. 436. *Hunn.* de Sacram. c. *XIV.* p. 522-525. *Luther.* l. c. *Miſſa Muzar.* c. *XXVII.* fol. 78. *Mylius* in A. C. p. 152. f. *Novarin.* l. c. c. 17. exc. 19. §. 360. &c. fol. 403. b. *Polan.* Synt. Th. VI. 16. col. 3205. *Prætor.* l. c. p. 51-55. *Quiſtorp.* p. 60. 61. *Weſthemer.* pag. 244. In *Miſſa Mazarabum* dicitur, *Aures ad DNum*: & Reſp. *Habemus ad DNum.* l. c. fol. 763. e.

CCIIX.

(15.) CUi ſuccinitur in chorô SAN. crus S. S. τρισάγιον ex *Eſai.* VI. 3. v. *Ales.* p. 30. *Alſted.* pag. 442. b. *Amalar.* III. 22. 383. e. *Bibliand.* præf. cit. d. 2. a. pr. *Biel.* Lect. *XIIX.* fol. 24. *Bulling.* Or. Err. p. 213. & c. 8. pag. 220. b. f. *Calixt.* de Sacrif. ſ. 82. *Cent. Magd.* l. c. *Chytræ.* p. 220. *Concil.* Tom. 2. fol. 10. f. 22. a. 101. e. *Durand* IV. 2. 57. *Faſcic. T.* Anno 124. 434. *Goar* fol. 126. 127. 135. *Höpfn.* de Cœn. art. II. c. 2. ſ. 1. pag. 207. f. *Hoſp.* H. S. III. 3. fol. 234. 235. *Luth.* T. 2. Jen. L. fol. 556. b. fol. 558. a. *Marlorat.* ad Eſa. fol. 55. b. m. ex *Oecolamp.* ad l. c. *Micr.* c. XI. p. 31. f. *Pelarg.* ad Damaſc. p. 133. *Philips* Cler. Apl. c. VII. §. 170. p. 138. *Prætor.* p. 53-56. *Ravan.* Tom. II. fol. 963. & ejusd. addit. fol. 360. a. Sachſe Käyſer-Chron part. I. fol. 261. *Sixt. Sen.* Bibl. S.

Lib.

Lib. V. annot. 58. fol. 378. a. *Wolff.* Lect. M. T. 2. fol. 1086. b. f. conf. *Miſſ. Æthiop.* T. XV. Bibl. PP. fol. 751. e. & *Mozarab.* ibid. fol. 763. c. Particula illa, Qui. Crucifixus. Est. quam Trisagio *ſuperaddere* piô quôdam inſtituto *Anaſtaſius Imperator* voluit, quantas turbas in Eccleſiâ dederit, v. *Cent. Magd.* VI. fol. 327. 328. *Concil. Cpltan. in Trull.* can. 81. pag. 419. Tom. 2. fol. 6. c. 7. b. 8-11. *Evagr.* H. E. III, 44. fol. 573. c. d. *Faſcic. Temp.* Ann. 124. *Niceph.* XIIX, 53. 1164. e. *Theodorus* Lector Collect. Lib. II. fol. 287. 289. *Victor.* in Chron. pag. 33. f. 66. a.

CCIX.

(16.) Sub ipſâ Communione canitur itidem, ad usq; finem, vide *Bebel.* Eccl. E. p. 315. *Biel.* l. c. *Bucan.* pag. 854. *Buxt.* Inſt. C. p. 51. *Calv.* l. c. *Gerh.* II. p. 1206. m. K. O. fol. 28. pr. *Lobech.* in Aug. C. 270.

Luther. l. c. & 560. a. m. *Martinii* fol. 1963. *Morniæ.* fol. 75. *Novar.* Elect. S. §. 588. fol. 181. *Prætor.* pag. 58. *Rixner.* Rit. p. 141. *Witteb.* contra Anh. Verantw. p. 82. Hymnos eô facientes collegit *Hildebr.* Rit. cap. V. 11. &c. p. 84. &c. de AGNꝰ DEI *Bulling.* de O. E. II. 6. 215. b. Et hanc præcipuè *cantionem absq; omni ornatu fieri, piè deſiderat Quiſtorp.* pag. 58 59.

CCX.

(17.) FInitis omnibus, (poſt ipſam quoq; Bened. Eccl. quæ rejecta eſt in §. CCLXXXI.) cantatur BENEDICAMꝰ DNo &c. Gott ſey uns gn. u. barmh. vel alia hujusmodi cantio loco ejus quod olim dicebant ITE. MISSA. EST. (de quo §. CCLVI.) juxta *Luther.* l. c. fol. 558. b. pr. *Gerhard.* LL. T. V. §. ult. p. 551. &c. ubi parallela facit loca *Gen.* III. 15. *Pſal.* VI. *Eſa.* VI.

Rom. XI. 34. conf. *Amici* ſerm. *Iſidor. Hiſp.* de E. O. I. 13. 4. *Rupert. Tuit.* II. 20. fol. 19. m. adde *Concil. Cabil.* c. 19. apud *Caranz.* p. 434. *Mornæ.* l. c. *Prætor.* p. 59. 75. 76.

CCXI.

QVintum antecedens eſt *Lectio* certi Loci Bibl. ut ſt. (1) *Epiſtolæ*, quarum mentionem faciunt *Albaſp.* pag. 344. *Beleth.* pag. 64. *Bellarm.* Tom. 2. fol. 309. III. 233. g. *Balduin.* Homil. in Epl. dedic. lit. X. 4. b. m. *Calixt.* de Sacrif. §. 69. *Carion* p. I. pag. 251. b. pr. *Caſſ.* p. 267. *Durand.* IV. 1. 43. 47. *Goar* ad Miſſam Chryſoſt. fol. 127. *Hoſpin.* H. S. III. 3. fol. 210. *Hugo* p. 5. *Iſidor. Hiſp.* de E. O. I. 10. Kirchenordn. fol. 26. pr. *Luth.* Tom. 2. J. L. fol. 557. a. f. *Microl.* c. IIX. p. 25. 26. *Prætor.* p. 44. *Pollio* qv. 4. p. 11. 12. *Quiſtorp.* pag. 30. 31. *Rixner* de Rit. p. 67. &c. *Scheræ.* p. 63. 64. DN. *Balth. Stolbergius*, *Præ-*

Digitized by Google

ceptor & Promotor meus Witteb. diſp. de Diſtinct. Bibl. in cap. §. IIX. *Weſthemer.* p. 241. 242. *Zanch.* fol. 628. b. m. De *Epiſtolariis* v. *Luther.* T. VI. Germ. Altenb. f. 112. a. pr.

CCXII.

ET (2.) *Evangelia*: ſolita quippe omni ſeculo aliqua Evglſtar. vel alius libri Bibl. particula populo prælegi, cujus rei veſtigia è ſingulis ſeculis habemus: v. g. *ex Primo, Act.* XV. 21. *1. Cor.* III. 13. *Cent. M.* I. 2. 6. fol. 494. lin. 15. &c. *Gerhard.* Hom. in Ev. part. II. præf. *Prochor.* pag. 653. *Sixt. Sen.* lib. I. fol. 9. a. *ex Secundo, Faſcic. T.* Ann. 134. *Goulart.* p. 117. b. ex *Juſtino M.* fol. 182. *Bucholc.* Ind. Chr. p. 160 *Calixt.* §. 61. *Cent.* II. fol. 116. *Euſeb.* IV. 22. fol. 107. a. b. *ex Tertio, Bellarm.* T. 2. fol. 309. d. *Cent. Magd.* III. fol. 122. ex *Cypr.* ſerm. V. de lapſis. *Euſ.* VI. 29. f. 171. IIX. 18. 22. f. 284. &c.

Ri-

Rivand. Feſt-Chr. part. I. fol. 5. b. f. *ex Quarto Ambroſ.* Epl. Lib. V. fol. 36. e. 37. c. d. 38. b. 39. b. d. 76. c. 79. c. *Auguſt.* in ſerm. ſæpiſſ. *Beleth.* p. 34. &c. *Bellarm.* T. 2. fol. 310. & 3. 234. *Bulling.* O. E. I. 7. p. 21. *Cent. Magd.* IV. fol. 411. 412. *Faſcic. T.* Ann. 394. *Hieron.* ad Dardan. ep. 64. fol. 118. a. l. m. *Hoſp.* de T. fol. 435. 438. & H. S. fol. 216. *Kortholt.* in Epl. Plin. p. 116. *Optat. Mil.* l. IV. p. 121. *Rixner* de Rit. p. 68. *Sozom.* VII. 19. fol. 432. *Theodorit.* II. 31. fol. 88. d. e. III. 2. 9. IV. 23. 137. e. *Weſth.* p. 241. pr. *ex Quinto Cent. V. M.* fol. 648. 727. *Gennad. Maſſil.* de viris Illuſtr. c. 79. p. 35. f. *Savaro* ad Sidon. Ap. pag. 254. Ad hoc in *Biblioth. PP.* Tom. V. referuntur *Homiliæ in Ev. totius anni*, quæ etiam ſub *Euſebii Emiſeni nomine, circumferebantur*; Sed *ſtylo à prioribus hæ differre & ex diverſis Autoribus ab aliquo collectæ* videntur *Margarino de la Bigne* in indic. Alph. CCXIII.

ceptor & Promotor meus Witteb. diſp. de Diſtinct. Bibl. in cap. §. IIX. W*eſthemer.* p. 241. 242. *Zanch.* fol. 628. b. m. De *Epiſtolariis* v. *Luther.* T. VI. Germ. Altenb. f. 112. a. pr.

CCXII.

ET (2.) *Evangelia*: ſolita quippe omni ſeculo aliqua Evglſtar. vel alius libri Bibl. particula populo prælegi, cujus rei veſtigia è ſingulis ſeculis habemus: v. g. *ex Primo*, *Act.* XV. 21. 1. *Cor.* III. 13. *Cent. M.* I. 2. 6. fol. 494. lin. 15. &c. *Gerhard.* Hom. in Ev. part. II. præf. *Prochor.* pag. 653. *Sixt. Sen.* lib. I. fol. 9. a. *ex Secundo*, *Faſcic. T.* Ann. 134. *Goulart.* p. 117. b. ex *Juſtino M* fol. 182. *Bucholc.* Ind. Chr. p. 160 *Calixt.* §. 61. *Cent.* II. fol. 116. *Euſeb.* IV. 22. fol. 107. a. b. *ex Tertio*, *Bellarm.* T. 2. fol. 309. d. *Cent. Magd.* III. fol. 122. ex *Cypr.* ſerm. V. de lapſis. *Euſ.* VI. 29. f. 171. IIX. 18. 22. f. 284. &c.

Ri-

Digitized by Google

Rivand. Feſt-Chr. part. I. fol. 5. b. f. *ex Quarto Ambroſ.* Epl. Lib. V. fol. 36. e. 37. c. d. 38. b. 39. b. d. 76. c. 79. c. *Auguſt.* in ſerm. ſæpiſſ. *Beleth.* p. 34. &c. *Bellarm.* T. 2. fol. 310. & 3. 234. *Bulling.* O. E. I. 7. p. 21. *Cent. Magd.* IV. fol. 411. 412. *Faſcic. T.* Ann. 394. *Hieron.* ad Dardan. ep. 64. fol. 118. a. ſi. m. *Hoſp.* de T. fol. 435. 438. & H. S. fol. 216. *Kortholt.* in Epl. Plin. p. 116. *Optat. Mil.* l. IV. p. 121. *Rixner* de Rit. p. 68. *Sozom.* VII. 19. fol. 432. *Theodorit.* II. 31. fol. 88. d. e. III. 2. 9. IV. 23. 137. e. *Weſth.* p. 241. pr. *ex Quinto Cent. V. M.* fol. 648. 727. *Gennad. Maſſil.* de viris Illuſtr. c. 79. p. 35. f. *Savaro* ad Sidon. Ap. pag. 254. Ad hoc in *Biblioth. PP.* Tom. V. referuntur *Homiliæ in Ev. totius anni*, quæ etiam ſub *Euſebii Emiſeni nomine, circumferebantur*; Sed *ſtylo à prioribus hæ differre & ex diverſis Autoribus ab aliquo collectæ videntur Margarino de la Bigne* in indic. Alph. CCXIII.

CCXIII.

EX *Sexto*: *Balei* Acta Rom. P. pag 41. *Bellarm*. T. 3. fol. 234. *Cent* *VI*. 327. 366. *Concil*. *Braccar*. I. can 20. ap. *Caranz*. p. 409. Tom. 2 fol. 45. 22. b. *Quenſtad*. de Sabbat ſect. IV. 9. *Rixner*. de Rit. Evchar ex *Gregor*. *Magn*. p. 68. adde *Morna* de Evch. I. 7. fol. 94. *Victor*. Chr pag. 32. *ex ſeptimo Cent*. *Magd*: fol 141. 142. *Concil*. Tom. 2. fol. 103. a 112. 20. 113. e. *ex Octavo*, *Beda* opp Tom. 2. fol. 52. *Concil*. Tom. 2. fol 116. a. 123. d. *ex Nono*, *Balduin*. Ide: Diſpoſit. Bibl. cap. XI. p. 241. & c *Beuſt*. pag. 923. 924. *Bucholc*. p. 288 *Bulling*. O. E. p. 211. pr. *Carion* Chr *III*. 4. pag. 509. 510. *Nobiliſs*. *DN* *Chriſt*. *Daumius*, *Philologus* *cele**bratiſſ*. *&* *hujus opellæ promotor inſi**gnis*, præf. ad Homil. PP. de Nat *Fabron*. Polit. K. Chr. part. 111. pag 333. *Fabrit*. Partit. Cod. Ebr. p. 35

Forſter

Forſteri Theſaur. Catech. dec. 1. probl. 9. §. 43. *Funcc.* Chronol. ad Ann. 806. *Hahn.* Poſtill. Proph. part. I. ep. dedic. *Hedion* H. E. *III.* 7. 8. f. 548. *Legend.* ſ. *Hiſt. Lomb.* fol. 173. b. 2. pr. *Sixt. Sen.* Bibl. S. fol. 206. *Wolff.* L. M. T. 1. fol. 157. b. *Ex Decimo*, *Bellarm.* Tom. 2. fol. 309. *Bucholc.* pag. 297. 298. *Cent. X.* fol. 288, 42. 291, 22. &c. *Ex Undecimo*, *Centur.* fol. 258. *Ditmar.* pag. 131. f. 159. f. *Ex Duodecimo*, *Beleth* p. 65. *Bernh.* fol. 50. b. e. pr. *Cent.* fol. 186, 9. *Ex Tertiodecimo*, *Bellar.* de Script. Eccl. p. 241. 248. 253. 256. *Ex Quartodecimo*, *Deflorationes SS. Patr.* de quibus plura §. CCXXI. *Ex Quintodecimo*, *Dreſſer.* Millen. VI. pag. 408. 409. *Prætor.* Synt. Muſ. pag. 45. Sächſ. Käyſer. Chr. part. IV. f. 211. pr. *Ex Sextodecimo*, Kirch. Ordn. Sächſ. und Pfältziſch. f. 26. 115. &c. *Aleſius* Ordin. Eccl. Angl. pag. 37. a. pr. *Gerhard.* Conf. Cath.

Z 5 Tom.

Tom. 1. gener. p. 151. *D. M. Luth.* Tom. II. Jen. Lat. fol. 556. b. m. 557. b. & *de Evangelariis* T. Altenb. l. c. De ſeipſo verò etſi Præſens hoc Noſtrum teſtari queat, vid. nihilominùs *Calixtius* de Sacrif. CHR. §. 59. & tantus *Poſtillarum* numerus, quem vix alius aliquis in re literariâ exceſſerit.

CCXIV.

HÆc itàq; ambo leguntur *de Pulpito* (v. *Caſal.* de Rit. cap. X. pag. 111. *Rixner.* Rit. pag. 69.) *in choro* (*Hoſpin.* de T. fol. 74. vide ſuperiùs §. LXIII.) *lingua vernaculâ* (Kirchenordn. fol. 26. pr. *Oecolamp.* Epl. lib. I. 8. fol. 9. a. f. 11. b. pr.) ex *Bibliorum S.* Codice depromta (vide *Concil. Laodic.* can. 58. p. 131. *Carthag.* c. 23. p. 216. 217. conf. Tom. 2. fol. 116. f. *Euſeb.* de Vitâ Conſt. IV. 17. fol. 395. *Sachſ.* K. Chr. p. *III.* fol. 16. f. conf. *Bernhard.*

Epiſt.

Epiſt. *CCCXII*. in Theſauro fol. 531. etſi *Moſcovvitis* aliud in more poſitum memoret *J. E. Gerhard*. diſp. de eiſd. c. *XIIX*.) *ad quæ ſurgit univerſus populus* (vid. *Amalar. Fortun.* Lib. IV. c. 38. fol. 388. *S. Auguſtin.* ſerm. *de Permiſſione ac prohibitione ſederdi in Eccleſiâ, quando vel lectiones leguntur, vel verbum prædicatur* Homil. *XXVI*. fol. 123. quæ ſanè integra apponi mereretur, niſi nimiùm labor excreſceret. Addantur *Balei* Acta Rom. P. pag. 30. *Bebel.* Eccl. Ev. & Jud. ſect. 1. a. 1. ¶. 23. p. 18. f. *Bulling.* de Or. Err. p. 212. a. m. *Cent. M. IV.* fol. 414. *Dreſſer.* Millen. *IV*. pag. 182. 42. *Durell.* c. *XIIX*. pag. 203-208 *Faſcic.* Temp. ad Ann. 394. *Gerhard.* Homil. part. 1. epl. dedic. *Microlog.* c. *IX*. pag. 26. 27. *Platina* pag. 12. b. pr. *Rixner.* Rit. Euch. c. V. §. 2. ex *Clemente* & *Ambroſio* pag. 68. 69. *Scheræ*. Miſcell. Hierarch. pag. 193. *Sozom.* H. E.

VII. 19. fol. 432. f. Ubi & hoc obiter addendum veniebat, quòd *Equites Poloniæ inter ſacra enſes in defenſionem Evangelii, dum illud cantatur, ſtringere ſoleant*, referente *Prætorio* Syntagm. Muſ. part. 1. mem. 2. pag. 45. olimq; *Catechumeni* juſſi fuerint *exire*, juxta *Albaſpin.* Obſervat. ad Concil. Gallic. can. 18. pag. 394. conf. *Concil. Laodic.* can. 19. pag. 115. *Hildebr.* de prec. pag. 68. *Rixner.* l. c. cap. 4. pag. 70. 71. it. 74. 75. adde & inferiùs §. *CCLVI.*) Hoc apud Græcos vocabatur ἀναγινώσκειν, &, qui huic rei præfecti erant, ἀναγνῶςαι. vid. *Euſeb.* H. E. Lib. *IIX.* c. 22. fol. 243. c. d. *Zanch.* fol. 668. a. m. eòq; procul dubio reſpexiſſe crediderim *S. Ambroſium*; quando ait: *Tu autem, qui legis, quemadmodum diſtingvere debeas, recognoſcis* de Inſtit. virg. c. 2. Tom. 3. opp. fol. 247. a. c. f. De *Evangelariis* v. *Luther.* T.

Alt.

Alt. l. c. *Auguſtum* iſtiusmodi *Evangelarium* heic loci juvat referre, *Sigismundum* ſcil. *Imperatorem Rom.* qui pro devotione illorum temporum ipſe munus illud obire non dedignatus eſt; ſed *Conſtantiæ* in *Miſſâ Nativit. D Ni tanquam Diaconus cantavit Evangelium*, Exiit edictum à Cæſ. Aug. &c. v. *Prætor.* l. c. & quos modò dixi ad ſæcul. XV. In hunc autem cenſum non venit, quando de *Augiæ Majoris*, Inſulæ, *Monachis* refertur, quia *S. Marci Evangeliſtæ* corpus penes ſe ſepultum fuerit (quo de quidem & *Veneti* gloriantur:) quando ex ejus Hiſtoriâ Evangelicâ particula prælegenda venit eos honoris cauſâ omittere Evangeliſtæ nomen dicendo *Evangelium illius* (ut puta ἀυτὸς ἔφα!) vid. *Car. Stephani* Dictionar. Georgr. voce *Aug.* pag. 390. b. m. f.

CCXV.

CCXV.

SExtum antecedens eſt *Panis & Vini appoſitio ad uſum ſacrum*, quæ in *primitivâ Eccleſiâ* ut συμβολαὶ conferri ſolebant, antequàm ſcil. & certæ Baſilicæ extarent, & reditibus largis *à Pientiſſ. Imperat. Conſtantino M.* donarentur; ibi dum quilibet pro ſubſtantiæ ſuæ modulo afferebat, & ſacris uſibus exhibebat, quod vocabant *offerre*, *offertorium*, *oblatio*, & quæcunq; de eo in ſana antiquitate habentur; uti luculentiſſimum *Imperatoris Theodoſii* reſipiſcentis exemplum habuimus ſuperiùs §. *LXVI.* à Pontificiis verò *ad Sacrificii rationem* miſerè detorquentur, ut quibus *offerre* ſemper eſt *ſacrificare*, quia vim vocis ignorant, latinitatis puræ, ſignificationis primævæ & uſus antiqui prorſus ſunt rudes; quaſi verò e. g. *id quod argenterio obtuleris*; ſit

idem

idem quod *ſacrificaveris*: ap. M. Cicer. ad Herenn. lib. *II.* §. 19. & quando Pamphilus Myſidi *optimè ſe offert*, eidem ſe *ſacrificet*: ap. Terent. Andr. *IV.* 2. 3. Quàm vereor, ne craſſâ hâc inſcitiâ flagris ſeipſos *offerant*: & digni evadant qui cum *Trachalione*

Offerumentas habeant plures in tergo ſuo,
Quàm una navis longa clavos, tum ego ero mendaciſſimus.

juxta *Plaut.* in Rud. act. *III.* ſcen. 4. verſ. 484. ſed ne evagemur longiùs (etſi & ipſi Pontificii adducant exempla ex *Virg. Ovid. Cicer. Juvenal. Marcello. Athenæo* & *Homero*, ut ex *Alph. Salmerone* T. IX. tr. 27. p. 205. affert *J. Gerhard.* C. C. T. III. app. p. 1769. a. pr.) ſatis dudum diſcuſſa ea dederunt *Dorſch.* Exercit. ad Concil. Nic. ſect. III. ¶. 21. &c. p. 122. &c. *Calixt.* de Sacrif. Chriſti §. 62. 63. 71. *Hildebr.* in Offer-

Offertor. p. 28. &c. *Hoſpin.* Hiſt. Sacr. l. 11. c. 1. f. 27. 28. *Kortholt.* in epl. Plin. p. 114-116. *Majer* Protheor. Hieroth. c. XVI. p. 117. 119. *Mornæ.* de Evc. l. 1. c. 3. f. 51. c. 5. fol. 65. &c. *Ravanell.* Bibl. S. T. 11. f. 396. 424. *Rixner.* de Rit. Evch. c. VI. p. 78 92. *Tribbechov.* ad Baron. Exerc. V. ſect. 16. ex antiquioribus confer *Juſtin. M.* f. 182. & *Tertull.* in Apolog. *Hieron.* p. 111. tr. 3. epiſt. 180. f. 241. *Theodorit.* Hiſt. Eccl. l. V. c. 17. f. 16. *Ditmar.* Chron. p. 174. *Biel.* lect. XVI. f. 20. *Apolog.* A. C. p. 271. Quod ſi loco *offerre* dixeris *afferre*, *donare*, *conferre*, *exhibere*, &c. quid ampliùs præſidii pro re ſacrificali inde emendicare queant Papicolæ, non equidem apparet. *Hodiè* v. vel Baſilicæ iſtiusmodi reditibus dotatæ ſunt, unde hebdomatim eæ ſpecies comparari queunt, indidemq; *diligenter proſpiciendum de vino, præſertim in pagis, ne deficiat in*

ad-

administratione S. Cœnæ, ſedulò monet *B. Carpzov.* defin. Eccll. lib. *II.* tit. 18. def. 289. fol. 439-441. Vel ſicubi hoc non ſit, *uti de Anglis* memorat *Alex. Aleſius*, *in illis locis, ubi populus non conſuevit perſolvere pretium panis benedicti, ſingulis Dominicis proſpiciendum eſt de ſumtibus ad communionem, & ut plebs iſtic communicet, alioquin deſertis illis capellis accurrunt ad Parochiam*, Ordin. Eccl, Angl. p. 44. a. f.

CCXVI.

SEptimum antecedens eſt *Concio* (*Calixt.* de Sacrif. §. 64. *Calvin.* Lex. Jur. f. 316. b. f. *Funger.* Etymol. Tril. p. 200. a. *Gell.* N. A. XIIX. 7. p. 451. *Martinii* Lexic. Philolog. f. 493. *Perott.* Cornucop. *Pontan.* Progymn. Lat. II. 13. p. 231. *Rivand.* Feſt. Chron: part. *I.* f. 7. a. f. ex *Baſil.* in Pſalm. *XIV.* (confer *Ditmar.* p. 131. f.) quæ & *Homilia* vocatur, uti

uti præter modò dictos *Alſtedius* Par. Theol. p. 143. & *Tractatio* ſive *Tractatus*: etſi enim hæc vox ſenſu politico *conſilium* notet, veluti *Tractator Arithmeticum*, juxta *Savaron.* ad Sid. Apoll. Ep. IV. 11. p. 213. &c. V. 20. p. 356. VII. 9. p. 428. f. admodum frequenter tamen in *S. Antiquitate* de hoc actu occurrit, ita e. g. *S. Auguſtinus* ſcripſit *CXXIV.* *Tractatus* in Johannem: qui extant in Serm. f. 99-237. & oper. Tom. *IX.* confer ejusdem Homil. IX. f. 116. a. 1. pr. *Ambroſ.* T. 3. lib. V. ep. 31. f. 38. & 33. f. 39. a. f. & ſerm. *III.* in pr. *Bartt.* ad Phœbad. p. 58. *Bucholc.* I. C. p. 160. m. *Calixt.* l. c. & procem. ad Aug. de D. Chr. p. 4. f. *Euſeb.* H. E. X. 3. 4. fol. 275. c. d. e. & de Vit. Conſt. *IV.* 29. f. 399. c. 32. 33. f. 400. *Gerhard.* Homil. p. 1. epl. dedicat. *Goulart.* p. 117. b. f. *Hieron.* Epiſt. CLVI. in argum. f. 217. b. 2. pr. *Martinii* L. Phil. f. 3902. *Niceph.* H. E.

H. E. VII. 40. fol. 336. *Optat. Milevit.* l. IV. p. 121. VII. p. 201. f. *Rixner.* de Rit. c. V. ¶. 3. p. 69-72. *Schaffnab.* p. 146. b. pr. *Sozom.* H. E. IV. 37. f. 328. VI. 26. 390. 391. *Theodorit.* H. E. II. 31. f. 88. e. IV. 2. 3. f. 137. c. d. *Zanch.* f. 631. a. ¶. *Secundum &c. ſed non &c. Poſtilla*, vox barbara, quaſi *poſt verba illa* &c. vix apponi meretur. v. tamen *Martinii* f. 128. pr.

CCXVII.

SAcer hic actus non competit *Laicis*, juxta Apoſtolum 1. Cor. XIV. 28. conf. *Auguſt. Confeſſ.* art. IX. *Concil. Cpltan. in Trull.* can. LXIV. p. 409. *Garth.* contra Becan. p. 143. 144. *Menzer.* Exeg. A. C. p. 370. &c. 385. Quäckergr. p. 215. &c. *Weſthemer.* Conciliat. p. 428. &c. multo minùs *Mulieribus* 1. Cor. *XIV.* 34. 35. *Concil. citat.* can. LXX. p. 413. f. *Gerhard.* C. C. T. 3. L. 3. p. 2.

a. VI.

Digitized by Google

a. VI. app. columm. 2. pag. 200, 201. Quäckergr. cap. VI. p. 230-232. *Reincking*. Bibl. Polizey Tit. a. axiom. 33. p. 83. 85. *Selnecc.* Ex. Ord. p. I. p. 25. 26. *Tertull.* de vel. Virg. f. 496. &c. quibus nec in ſtatu integritatis ejusmodi quid liciturum fuiſſe probat *Franz.* Schol. Sacrif. diſp. 1. ¶. 13. 21. nec quicquam præſidii peti poſſe ex loco Eſai V. 6. ubi *annunciatrices* promittuntur v. *Dan. Feſſel.* Adverſ. S. lib. I. 1. c. 14. §. 2. p. 74. pr. His enim utrisque auſcultandum, & ad concionem attendendum eſt *frequenter* ſ. magno numero (vid. ¶. *LXXVII.* & *CLXXXIII.*) quod mirum quantum dicentis animum excitat, exhilarat: *Congaudemus frequentiæ veſtræ*, (exorditur *S. Auguſtinus* alicubi) *quia ultrà quam ſperare potuimus alacriter conveniſtis: hoc ergo eſt, quod nos lætificat & conſolatur in omnibus laboribus & periculis vitæ hujus. Amor veſter*

ſter in Deum, & pium ſtudium, & certa ſpes, & fervor ſpiritus - - - & poſt pauca ubi invehitur in abſentes: *viderit hoc qui videt & aderit miſericordia ejus, ut ſalvet omnes; nos autem, qui convenimus, paſcamur epulis Dei, & ſit gaudium noſtrum ſermo ipſius &c.* v. plura Tract. VII. in Joh. f. 145. a. 2. f. b. 1. m. &c. Nec quisquam fortè neſciet, quantum

Excitet Auditor ſtudium!

β *diligenter* ſ. magnâ cum devotione quia *Verbum Dei eſt*, quod tractatur: *iterum atq; iterum rogo vos, ut qui ad Eccleſiæ alvearium, quaſi ad dulciſſimi Chriſti favum plenâ devotione concurrunt, velut apes prudentiſſimæ de diverſis ſcripturarum floribus intra cellulas præpararent, ubi ſancta & cœleſtia mella ſuſcipiant, perſeverent in opere bono & otioſas fabulas reſpuentes magis pſallere & orare conentur*, inquit *Cæſarius* Homil. *XXXIII.* p. 201.

p. 201. ap. Cent. Magdeb. VII. c. 6. fol. 142. *Oculis in tractantem* directis, non ad ſpectandas mulieres vagabundis. *Age attentiſſimum Te hodiè præbeas, ut quantâ peſte vexeris, perdiſcas; ſed primum audi, quid pſallere te oporteat*: dirigatur oratio mea ſicut in cenſum, in conſpectu tuo. *Quodſi non incenſum, ſed mordaciſſimus abs te graviter olens fumus aſcendat, quibus ſuppliciis dignus eris? Quis autem fumus iſte eſt tàm gravis atq; moleſtus? Multi ad formas mulierum adſpiciendas, ad pulchritudinem adoleſcentulorum curioſius intuendam in Eccleſiam veniunt -- hæc enim non fulminibus ſolùm, ſed etiam gehennæ ſupplicio digniſſima ----- Quid facis Homo? mulierum ſpeciem curioſius perſcrutaris, nec horreſcis tantâ templum DEI afficiens contumeliâ? Proſtibulumne tibi videtur Eccleſia & foro ignobilior? Nam in foro erubeſcis, etiam times, ne quis*

ii

te videat mulierem ſectari; in Eccleſiâ verò DEI, cum ipſe DEUS te allo-quatur & ab iſtis deterreat; eo ipſo tempore maximè fornicatione & adul-terio uteris, quô tibi magna voce into-natur, ut ab his fugias: nec horreſcis nec ſtupes? Verùm, ab impudiciſſimo theatro diciſtis hæc: vos illa con-tagioſiſſima peſtis docuit ---- Quo-circa Propheta quoq; id accuſans dice-bat: neq; oculi tui neq; cor bonum eſt &c. quæ & plura eleganter juxtà & graviter ediſſerit *Chryſoſtom.* ſeu quisquis *autor* eſt operis Imperfecti in Matth. homil. LXXIV. f. 136. adde *Engelgr.* Luc. Evangel. p. I. p. 110. ſeqq. Ita attentiſſimæ devotio-nis ergo *ſedere accuſabat piiſſimus Conſtantinus M. Imp.* & cùm ab Eu-ſebio admoneretur, *ut regali ſolio, quod ibi ſeſſionis causâ poſitum erat, ſe reclinaret: minimè* (inquit prædi-ctus Epiſcopus) *ceſſit noſtris precibus quin potius contento animo, quæ dice-*

ban

bantur, ſecum dijudicabat; & Theologiæ decretis teſtimonium dabat. Sed cum jam multum temporis fluxiſſet & nos longiores eſſemus finemq; facere ſtatueremus, hîc quidem ille adſtitit & ut omnem ſermonem abſolveremus, hortatus eſt. Rurſus verò ut ſederet, depoſcentibus nobis, ſubtriſti & ſeverò vultu reſpondit, nefas eſſe, inſtitutis de Deo diſputationibus negligentes aures præbere; ſibi verò inprimis utile, præſertim cum pium ſit, de divinis rebus diſſerentes, erectos audire. De vitâ Conſtant. lib. IV. c. 33. fol. 400. d. e. In *Angliâ* & Tractator & Auditor Loca Scripturæ allegata in ipſo S. Codice inquirunt; qui verò literas formare nôrunt, Sie mögen ſeyn Männer oder Weiber/ die ſchreiben die Predigten auf in ein beſonderlich Buch. Traun/ dieſe werden dermaleins wider unſere ſchläffrige Zuhörer auftreten &c. v. *Joh. Quiſtorp.* Pi. Deſid. p. 32, 33 cui conſimiliter

& ipſe

& ipſe in juventute ut facerem à B. Parente jubebar, & ſuperſunt ea adhuc domi manuſcripta: & ante hoc triennium concionem Sabbaticam ad D. Nicolai habens obſervavi puellam quampiam, quæ è regione ſuggeſtûs conſidens ſingula Scripturæ dicta à me allegata peculiari ſchedulæ mandabat.

CCXIIX.

V. *Silenter. Apud primos Chriſtianos ipſæ domus Eccleſiæ erant (unde Paulus Rom. XVI. 5. domeſticas ſalutat Eccleſias) nunc verò Eccleſia domus fit, imò domo qualibet profana magis. Nam in domô quidem ordo ſervari ſolet, hera thronum occupat omni cum venuſtate; famulæ tacitæ, ſedentes texunt. Hic verò magnus tumultus, magna confuſio nihilq́ à cauponâ differunt noſtrâ: tanta turba, tantus riſus, quantus in balneis, quantus in foro, clamantibus & tumultantibus omni-*

bus: neq; enim tonſtrina vel ungventaria Taberna Eccleſia eſt, aut officina forenſis, ſed locus Angelorum, locus Archangelorum, Regia DEI cœlorum: ita rurſùs *S. Joh. Chryſ.* Hom. 36. in 1. Cor. Quæ ubi adduxiſſet *Joh. Quiſtorpius*, piè ſubnectit, hier wird öffter von ſolchen Sachen geredet / als in den Häuſern / dahero ſie auch in dieſen Kriegesläufften zu Pferdeſtällen und Blockhäuſern verwandelt ſeyn / l. c. pag. 24. adde 29. 31. it. *S. Auguſtin.* Serm. CCLI. de Temp. fol. 346. cujus verba extant §. XCI. Man lieſet von einem Altvater / daß als er einsmals an einem hohen Feſte geprediget / und aber etliche Leute unter wärender Predigt häuffig mit einander geſchwatzet / da ſey der Teuffel in Geſtalt eines lumpenden Schreibers hinein in die Kirche getreten/habe eine groſſe Kühhaut getragen/ ſich geſetzet / und angefangen dasjenige auf dieſe Kühhaut zu ſchrei-

ſchreiben / was die Kirchenſchwätzer und Schwätzerinnen mit einander geredet und ausgetragen. Es habe aber dieſes Kirchengeſchwätz ſo lange gewähret / ſey auch deſſelben ſo viel worden / daß ihm die Haut wollen zu klein werden / und er nichts mehr auf ſolche bringen oder ſchreiben können / deßwegen er ſelbige länger zu dehnen / ſie oben ins Maul / und unten zwiſchen die Füſſe genommen / ſey aber mit dem gehörnichten Kopffe zurück gefallen / und hart wider die Mauer geſtoſſen / darüber des Altvaters Jung / der ſolches geſehen / ſich ſehr zu lachte / und auf Befragen dem Altvater alles erzehlet. Narrat Fabellam Herrenſchmidt in der Sünden-Rolle num. 4. p. 401. De cætero add. *Ameſ.* de Conſc. IV. 11. p. 186. 187. c. 14. p. 192-196. *Concil. Trid.* Seſſ. 2. p. 26. *Engelgr.* Luc. Ev. part. I. p. 110. & c. 117. *Goulart.* pag. 158. *Inhibit.* à S. Cœn. n. XI. *Linck*

de Jure Templ. cap. III. §. 29-32. Sachſe Känſ. Chr. p. I. p. 154. 155. *Staplet.* Pr. Mor. p. I. p. 334. *Zanch.* fol. 621. b. δ. *vigilanter* : v. *Ahasv.* Fritzſch pecul. libell. von Kirchenſchl. *Quiſtorp.* l. c. pag. 32. ε. *reventer*, v. g. ad Nomen Jeſu capita aperiendo (vel genua curvando, vel corpus leviter inflectendo, juxta Apoſtoli monitum *Philipp. II.* v. 10. & ſi magno conatu hæc contra nitantur *Calviniani*, *Bulling.* O. E. p. 212. a. m. *Theoll. Palat.* im Bericht &c. p. 453. *Ravanell.* T. 1. fol. 1085. & 2. fol. 369. adeò ut nec ab apertâ vi ſibi temperent, v. *Wolff.* Lect. Memor. Tom. 2. Centen. *XVI.* fol. 1088. & *Siric.* diſp. Theol. *IIX.* theſ. 5. pag. 148. ſed quibus ſatis abundèque reſponderunt *Meiſn.* Coll. Adiaph. p. 75. *Menzer.* Schol. Theol. Miſcell. IX. p. 84. adde *Hildebr.* de Rit. & *Scheræ.* Miſcell. H. p. 193. ſed &, qui in hoc negotio à noſtris parti-

bu

bus ſtat, *Durellum* de Rit. Angl. cap. XIX. pag. 209-215.) & quæ alia ad reverentiam faciunt, obſervando: v. *Kortholt.* in Epl. Plin. p. 118. *Zepper.* Arte Concion. tùm quoq; rectè de Miniſterio Verbi ſentiendo, quod ſedulò laicis inculcat *P. Philips* Cler. Apl. Cath. c. XI. & XII. pag. 175-193.

CCXIX.

SEd *ordinariè* competit *Miniſtris VERBI*, vocatis ad hoc & ordinatis. v. *A. C.* art. *XIV. Bejerlinck.* Concion. Sel. præf. *Bez.* Epl. V. p. 46. *Cent. M. VII.* fol. 142. *Hutter.* in A. C. diſp. XIII. §. 45. *Philips* l. c. & Fid. Diſpens. 1. p. 1-27. *Extrà* quoq; *Ordinem* nonnunquàm *SS. Theologiæ Studioſis exercitatioribus* ac veteranis, quos illi pro re natâ, non temerè quidem ac promiſcuè ſubſtituere poſſunt, ſed ſi noverint eos huic actui non fore inidoneos:

unde & ipſi doctiores evadunt & expeditiones redduntur juxta *Ben. Carpzov.* defin. Eccl. Lib. II. tit. 16. def. 256. 4. fol. 385. adde defin. 257. fol. 386. 387. ita tamen, ut ne ordinarii paſtores deſidiæ notam incurrant, vel ad funebres & ſolennes conciones *eos admittant*, quod ab eôdem monentur fol. 388. De *Vocatione Studioſorum* ad hujusmodi actum, an quæ dicenda ſit, præclarè diſſerit *Magnif. DN. D. Joh. Meiſnerus Præpoſ. ac Prof. Witteb. Præceptor mihi jugiter memorandus* in Lect. publ. de Miniſt. Eccl. c. V. qv. 1. quod elegantiſſimum ac fructuoſiſſ. opus utinam lucem publicam vel adſpexiſſet dudum vel etiamnum adſpiciat, unicè in votis habeo! interim conf. Kirchen-O. fol. 287. Tali privilegio gaudemus nos, in Eccleſiâ Evangelica præ Pontificiis.

CCXX.

Horum

HOrum ergò quilibet verba ad populum facturus probè priùs præmeditatus, vel quid & quomodo dicere velit (quod ſedulò inculcat *S. Auguſtin.* de Doctr. Chr. lib. IV. 416. pag. 272-275.) *precibusq́, præmunitus*, juxta *1. Cor.* XIV. 1-3. 13-37. *Auguſtin.* l. c. c. 15. pag. 271. 272. *Bernhardus* ſerm. I. in Feſto omnium ſanctorum fol. 61. B. m. *Opt. Mil.* l. VII. p. 201. &c. *Bulling.* de SCR. Lib. II. c. 6. p. 54. *Hildebr.* de Prec. p. 68. 69.) aſcendit. *Suggeſtum*, quæ vox uti olim *curiæ* erat ap. *Flor.* Hiſt. Rom. *l. IV.* c. 2. §. 17. ita poſt unà cum ædificio in Baſilicas translata memoratur vel explicatur ab *Amalario Fort.* de Eccl. Off. lib. *III.* c. 7. Tom. IX. *Bibl. P P.* fol. 349. *Becmann.* Origg. L. L. p. 202. *Cent. Magd. IV.* & ſeqq. app. 6. *Concil. Tom.* II. fol. 210. a. *Euſeb.* Hiſt. Eccl. l. 2. c. 22. f. 16. *VI.* 19. & X. 4. *Faſcic. Temp.* Anno 94. *Hildebr.*

 Enchir.

Enchir. c. *II.* p. 28-30. *Hoſpin.* de Templ. Lib. *II.* c. 3. fol. 79. 80. *Martinii* Lex. Philolog. fol. 3759. f. *Perott.* Cornuc. fol. 869. 40. *Rivand.* Feſt. Chron. p. *I.* fol. 5. *Scheræ.* Miſcell. p. 66. *Sozom.* H. E. V. 15. fol. 351. d. e. IIX. 5. 451. IX. 2. 478. conf. *Walich.* Relig. Turcic. ubi æri inciſa eſt ejus figura p. 78. Vocari aliàs quoque ſolet (1.) *Cathedra*, *Savaro* ad Sid. Apoll. *VII.* 9. p. 428. & IX. 16. 59. *Barth.* ad Herm. p. 855. 863. 872. &c. (2.) *Ambo*, *Onuphr. Panv.* Interpr. voc. obſcur. p. 69. b. (3.) *Pulpitum*, *Hoſpin.* l. c. *Iſid. Hiſp.* Orig. XV. 4. fol. 78. b. m. (4.) *Tribunal*, præter dictos *Calixt.* de Sacrif. ¶. 61. *Caſal.* de Rit. c. X. p. 111. 112. (5.) In vernaculâ nomen à *cancellis*, quibus munitur, ſortitus eſt & audit eine Cantzel vid. *Hildebr.* l. c. p. 29.

CCXXI.

Mate-

M*Ateria* Concionis Dominicæ Feſtæq; , uti in genere ſemper *Biblica eſſe* ſolet, & jubetur in der Kirchen-Ordnung fol. 283. 284. *cui ſermonis tantùm eloquentia ſociatur*, juxta *Clem. Rom.* Recognit. lib. *IIX.* fol. 100. f. ita retinetur ex antiquâ partitione , ut quotannis eadem pericopa prælegatur , explicetur, applicetur, quæ, utpote ex Evangeliſtarum Novi Teſt. Hiſtoriis depromtæ , *Evangelia* audiunt. Uti enim in Vet. Teſt. *Lex* dividebatur in *LII. Sidras* , & *Prophetæ* in totidem *Haphtharas*, quarum utrarumq; ſingulæ ſingulis in Synagogâ Sabbatis non prælegebantur modò, verùm & explicabantur, cujus veſtigia ſat luculenta habemus in ipſis *SALVATORIS* & *Apoſtolorum* concionibus (Loca Scripturæ extant §. XXVII. & CCXII. adde *Gerhardi* Harmon. Evangel. cap. XXXIV. T. I. fol. 288. &c. *Buxtorff.*

Synagog. Jud. c. XI. pag. 347. edit. German. *Heinſ.* Exercit. S. l. V. c. 8. fol. 297. *Zepper.* Polit. Eccleſ. lib. II. c. 8. pag. 417. 418. Ita pii quoque Majores noſtri quasdam particulas eisdem aſſignaverunt, etſi non ſemper eædem ſint obſervatæ, nec certi quicquam de *Anno Autoreq́;* conſtitutionis earundem haberi queat; ſed potiùs ſucceſſu temporis in aliud res tota tranſiiſſe videatur. Alii quippe *ad ſeculum IV. circa Auguſtini & Hieronymi tempora*, alii *ad ſeculū V.* (uti §. CCXII.) alii *ad ſeculum IIX. & IX. circa Caroli Magni tempora* id reducunt: & ultimatò ab hoc, quæ retentæ teng hac fuerunt periochas conſtitutas nil repugnabit aſſerere, etſi multis retrò ſeculis aliquæ identidem in uſu fuerint. *Homiliarium* itaq; *Doctorum operâ Albini vel Alcuini & Pauli Diaconi* hic congerendum curavit, *impreſſum Baſileæ Ao. 1439.*

(ad-

(*adde & 1513.*) *Lugduni 1520. Pariſiis 1537. cui operi & Homilias ad Epiſtolas prædictis diebus prælegi ſolitas ex Eccleſiaſticis Scriptoribus à ſe congeſtas adjecit Laur. Surius edit. Colon. 1569. in fol. poſteà aliquotiens recuſas. Horum diligentiam imitatus Laurent. Canendius Italus primum colligere ex Patribus cœpit; ad finem verò, perduxit ipſos IV. Tomos Homiliar. Gerhardus Meſanus, Dominicanus Germano, Lugd. à Juntis 1588. 3. fol. evulgatos. Verum ubiq; in pauciſſimorum ſunt manibus, nec facilè à quoquam præterea parabiles.* Hæc de eiſdem *Nobil. Dn. Chriſtianus Daumius* loco ſup. cit. Ita quoque ſub tenebris jam dum Papiſticis prodiit *Liber deſlorationum S. Patrum ſuper Evangelia & Temp. per anni circulum cum ſermonibus utiliſſ. Werneri Abbat. Mon. B. Blaſſ. Epiſcopi ordin. S. Benedicti in nigrâ ſilvâ Diœceſ. Conſtantienſis.* (in cujus frontiſpicio

Autor pro genio illorum temporum ſequentes *verſiculos* excudi fecit:

Hoc ſyntagma Tibi:
Juſſi rex celiti ſcribi:
Suſcipias à me:
Quod ſuſcepi prius â te:
Theotocon natum:
Scriptori fac miſeratum:
Codice me CHRISTO:
Blaſi ſacer offer in iſto:
Hi ſunt ſacrarum:
Doctores Eccleſiarum:
Præceptis quorum:
Formantur corda piorum.

Ita *Joh. Scotus* collegit *Poſtillas majores*, in quarum frontiſpicio ad DEUM ſequentes verſus habentur:

Da pater altitonans per Chriſti vulnera quinq;
Pnevmatis *da clemens* gratiam *digne tuis*
Pandere felices ſuper *dogmata mentis ocellos*

Quæ

Quæ Pſaltes doctus concinit levi *ſono*

Flectere per Matris effrænos, Chriſte, dolores

Atquè *Johannem, mitte ſalutis opem.*

Turbula te pulſat, Sophie te docta caterva:

Flectere: nam ſine te, Gratia nulla datur.

Sed quis ſingulas ejusmodi ineptias percenſebit?) Itaq; & Nos *ex Libertate Chriſtianâ* retinemus confectas illas Periochas, quicquid etiam ogganniant *Calviniani*, queis ridentur noſtræ propterea Eccleſiæ pariter ac Doctores, imò convitiis quoque proſcinduntur intolerabilibus, dùm inſimulantur modò *horrendi Sacrilegii, (quò Eccleſiam privemus tanto SCR. theſauro) & mutilationis S. Literarum*, uti ſplendidè mentitur, toties aliàs citatus *Zepper.* Polit. Eccleſ. lib. II. c. 8.

c. 8. pag. 419. ubi & de *Poſtillarum* origine ac incommodis in Eccleſiâ agit, p. 420. & invehitur *in emendicatas ex eis conciones* ibid: modò neſcio cujus *colluſionis cum Papiſticis Eccleſis & Doctoribus*: modò *confirmationis in ignaviâ*, paſtoribus hoc ipſo propinatâ: modò *inventionis Satanicæ*, ore *Calvini* defenſ. II. contra Weſtph. ap. *Forſter.* Theſaur. Catech. dec. I. probl. 9. §. 43. ſuadeturq́; vel *alius hiſtoriæ particulas aſſui*, à *Zeppero* l. c. vel *alternis ſeptimanis epiſtolas Evangeliis intermiſceri, ut ſic non ſingulis annis, ſed biennio demùm labor iſte in orbem rediret* à *Sixtino Amama*, Antib. Bibl. orat. prælim. lit. d. 8. b. pr.

CCXXIV.

VERùm enim verò *bona verba quæſo* (cum *Terent.* And. I. 2. 33. & *Plaut.* Mil. Glor. II. 8. 31.) aut *ſi* maledicendo lubet pergere retorque-

quere & nobis licebit: *Sacrilegus ſit*, qui alios præter meritum Sacrilegii incuſat; Calvinianos autem ſacrilegium committere in *Confeſſione* (v. *ſ.* CLXXXI.) & *Cœnâ*, dum CHRI corpus ex eâdem ſuffurantur, in propatulo eſt. Sed ad rem: omni crimine in hoc negotio nos ſuos exolvit *Chriſtoph. Danderſtadius* hoc firmiſſimô *argumento*: Ubicunque *omnia docentur & continentur, quæ ad perfectam Chriſti cognitionem & Chriſtianiſmi totius informationem ſpectant, ibi nulla committitur SCR. mutilatio. Atqui in publicâ Epiſtolar. & Evangelior. enarratione &c.* Ergò *Major* luce ſuâ radiat: *Minorem* qui probatam noſcere cupit, adeat *laud. autoris* part. II. Diſpoſ. Evgl. Dn. ubi hocce inſtitutum (1.) *ab eorum perfectione* (2.) *meliore ſimpliciorum informatione* (3.) *harmonicâ textuum attemperatione* (4.) *libertate Chriſti-*

anâ

Digitized by Google

anâ (5.) *antiquitate* (6.) *commoditate* (7.) *vitæq; humanæ brevitate* pluribus deducit. Ita *D. Johann. Gerhardo* commendantur ab *antiquitate*, *commoditate*, *utilitate* Homil. III. ſuper I. Adv. part. I. p. 35. Abuſus autem pigrorum rei toti præjudicare non valebit, alioquin nec *aëris uſus* ampliùs integer erit, quô multi abutuntur ad nequitiam; nec Calvinianis ſalvâ conſcientiâ licebit Dominicam diem obſervare, quia multi inter Pontificios, Lutheranos (adde & Calvinianos) eam turpiter profanant. Apage cum ejusmodi ratiocinationibus. Porrò qui totum negotium ulterius excutere ſatagit, ei conſulantur *Balduin.* Homil. in Evgl. præfat. it. Ide. diſpoſit. Bibl. c. XI. p. 242. *Joach. à Beuſt.* l. c. *Brochm.* T. II. de Lege c. III. qv. 11. fol. 40. *J. Bened. Carpz.* Iſagog. p. 449. *Forſterus* l. c. *Gerhard.* l. c. præf. lit. A. 4. b. *Meiſn.*

Col-

Colleg. Ad. diff. I. §. 63. p.25. & XI. §. 56. pag. 315 - 216. & Homil. in Evang. epl. dedic. *Mengering* Inſ. Conſc. Ev. qv. I. p. 2-8. B. *Menzer.* Exeg. A. C. pag. 397. *Moſ. Pflacch.* ſuper I. Adv. *Joach. Pollio* Conſil. Theol. Cent. I. cap. 4. pag. 11. 17. *Quenſt.* diſſert. de Sabb. p. 30. 31. *Quiſtorp.* Pior. Deſider. pag. 30. 31. *Rivand.* Feſt; Chron. p. I. fol. 1. b. *Weber.* de Converſ. Germ. Conc. X. pag. 136. 137. confer. *S. Auguſt.* Tract. XLVII. in Joh. fol. 195. a. 1. m. f. *S. Bernhard.* de verbis orig. fol. 116. a. 1. f. Churſ. S. Kirch. O. fol. 283. pr.

CXXIII.

ADjuncta ratione concionantis ſunt (1.) *Geſtus & Poſitus rectus* totius corporis, conf. *Euſeb.* de Vit. Conſtant. Lib. *IV.* c. 29. f. 399. b. *Cent. Magdeb.* II. 6. fol. 494. *Gul. Ameſ.* de Conſc. Lib. IV, c. 26. p.

236.

236. *Henr. Bulling.* de SCR. Lib. II. c. 6. p. 5152. *Hildebr.* de Concionibus ſacr. (2.) *Sermo vernaculus*, de quo *Coſterus* Enchirid. p. 594-611, *Diet.* Inſtit. Catech. p. 527. m. f. *D. M. Luther.* T. *II.* Jen. Lat. fol. 557. a. f. b. *Oecolampad.* epiſt. lib. I. 9. fol. 14. 15. *Rivand.* Feſt. Chron. part. I. fol. 6. a. 7. a. *Greg. de Valent.* in Thom. Tom. *III.* fol. 659. *Walther.* Offic. Bibl. Rep. I. Th. 4. p. 238. &c. Ratione concionis (1.) *exordiorum prolixitas*, graviter diſcuſſa *à Joh. Chryſoſt.* ſerm. de Converſ. Pauli p. 301-312. & inter *characteres homiliarum* hujus S. Patris relata ab *Oecolampad.* annot. ad Homil. de Prof. Evang. p. 257. m. (2.) *Hora concioni attributa. Non extendatur concio ultra horam in Sabbatho feſtisq́ diebus, nec ultra dimidium vel tertium horæ quadrantem in diebus profeſtis ac operariis* definit *Bened. Carpz.* Lib. II. tit. 16. n. 255.

fol.

fol. 383-385. Kirchen-Ordn fol. 283. *Cent. Magd.* IV. 6. fol. 412. 17. 8. *Theodorit.* H. E. II. 14. cujus ve ba retulimus ſupra *ſ. XXII.* B. *Scheræ.* Miſcell. Hierarch. p. 192 193. (3.) *Partitio bi- vel trimembris*, de quâ Kirchen-Ord. fol. 283. 285. (4.) *Votum ad Propoſitionem*, *cujus* egregium veſtigium habetur ap. *Auguſt.* Tract. *XCIX.* in Joh. *Greg. Nazianz.* orat. II. T. 1. f. 17. a. (5.) *Profanorum immiſtio* ap. *Ameſ.* l. c. & *Kauffmann.* ἱεροδιδ. p. 9. (6.) *Correptionis uſus* & moderatio: de quibus *Angl.* in IV. part. 2. p. 59-72. B. *Balduin.* in Harpoes, Proſcr. *Beza* epiſt. *XIV.* p. 107. m. *Chryſoſt.* Homil. in Babylam pag. 21. *Hulſem.* pecul. libell. Reliqua ex *Methodis* & *Hodegetico Carpzoviano Zeppero*, aliisq; facilè peti poſſunt.

CCXXIV.

RAtione totius Eccleſiæ (1.) *abſolutio publica & communis. Albaſp.*

pag.

p. 440. *Calixt.* de Sacrif. Chriſti §. *LXXIII.* Ubi notandum extra Electoratum Saxonicum addi formulam, quæ impœnitentibus iram divinam ſubſecuturasq; pœnas indicit. *Quot ad eam cruces formandæ in ſacri canonis prædicatione* quæſivit olim *Bonifacius*, primus Germanor. Epiſcopus à *Zachar. I. P. R.* qui & præſcripſiſſe ait in Epiſt. ſed id non exprimitur. v. Tom. 2. *Concil.* fol. 110. a. pr. (2.) *Preces* in initio & fine; (*Auguſtin.* de Doctr. Chr. l. IV. c. 30. p. 321. 322. *Durellus* c. IX. p. 66. f. *Hülſem.* meth. Conc. c. *IIX.* p. 137. *Hildebr.* de Prec. p. 33. 69.) non directæ ad *Deum & Mariam*, prout conjunctim precantur Papiſtæ *orat. Dn. & Ave Maria* v. *Lud. Granat.* Conc. Tom. I. p. 1. 10. 23. 31. 37. aut *Ave Maria* tantùm (ut idem p. 53. 70. &c. cujus quidem rei impietatem ſatis diduxit *Höpfnerus* diſp. pecul. de Ave M. *Beza* Ep. LXXXI.

LXXXI. p. 326. *Diet.* Cat. p. 581. 36. *Joh Urſin.* Stup. T. Jeſ. p. 1. pag. 78. 205. *Zeam.* Unc. P. p. 11. f. 621.) aut ad *crucem, ut idem Granat.* facit p. 293. 294. ſed ad unum ſolum verum DEUM TRINUNUM; Eumq; invocamus (β.) *pro Eccleſiâ universâ* in genere: *publica eſt nobis & communis oratio, & quando oramus, non pro uno; ſed pro populo toto oramus, quia totus populus unum ſumus. Deus pacis & concordiæ Magiſter, qui docuit orationem, ſic orare pro omnibus voluit, quemadmodum in uno omnes ipſe portavit juxta Cypr.* Serm. VI. de Orat. Dn. fol. 231. f. & alibi: *Uno igitur eodemq; conſilio iisdem precibus & fletibus tàm nos, qui usq; adhuc videmur temporis iſtius ruinas ſubterfugiſſe, quàm illi, qui in has temporis clades videntur incidiſſe, divinam Majeſtatem deprecantes, pacem Eccleſiaſtico nomine poſtulemus, mutuis votis nos invicem foveamus, cuſtodiamus,*

Digitized by Google

mus, armemus: oremus pro lapſis, ut erigantur: oremus pro ſtantibus, ut non ad ruinas usq; tententur: oremus, ut qui cecidiſſe referuntur delicti ſui magnitudinem agnoſcentes intelligant, non momentaneam neq; præpoſteram deſiderare medicinam: oremus, ut effectꝰ indulgentiæ lapſorum ſubſequatur pœnitentiam, epiſt. lib. II. 7. fol. 66. *Tunc enim efficacior eſt & ſanctior devotio, quando in operibus pietatis totius Eccleſiæ unus eſt animus & unus ſenſus*, inquit *Leo* ſerm. IV. de Jejun. 7. Menſ. *Benè ideoq; obtinuit, ut poſt ſingulas quasq; conciones publicæ prælegantur preces pro felici ſtatu Eccleſiæ pariter & Reipublicæ omniumq; hominum ſalute, quarum formam certam in provinciis Elector. exhibet ordinatio Ecclſt.* fol. 36-78. Verba ſunt *B. Carpzov.* l. c. def. 256. n. 6. fol. 389. adde *Calvin.* Inſtit. l. *III.* c. 20. ſect. 39. *Catech. R.* p. 391. *Cellotii* Hierarch. Ecclſt. lib. VI. c. 16.

16. fol. 475. b. f. *Goulart*. p. 117. b. *Kortholt*. in ep. Plin. p. 110. 111. *B. Meiſn*. Colleg. Adiaph. diſp. IV. p. 63. 64. *Rivand*. Feſt. Chron. part. I. fol. 6. a. m. confer. G. *Biel*. in Can. Miſſ. Lect. XXII. fol. 29. &c. *Bucholc*. Ind. Chronol. p. 159. m. *Calvin*. Catech. Genev. fol. 33. b-37.

CCXXV.

(γ.) PRo *Romano Imperio*, *Imperatore*, *Electore*, *duce*, vel alio loci dominio v. *Arnob*. adverſ. gent. Lib. *IV*. fol. 90. & ad l. c. *Elmenhorſt*. fol. 96. *Bibliand*. præf. ad Ep. Zvv. & Oec. d. a. f. *Bohem*. ad J. Papp. Epit. H. E. p. 364. 365. *Bucholc*. Ind. Chron. p. 166. 188. *Calixt*. de Sacrif. §. 77. *Carpzov*. Def. l. c. fol. 390. 391. *Caſſiodor*. Variar. Lib. XI. ep. 2. 3. p. 359. 360. *Cent. Magd. III*. fol. 121. V. fol. 294. *Concil*. Tom. 2. fol. 124. *Dilherr*. in Electis Lib. *II*. c. 25. p. 334. *Euſeb*.

H. E.

H. E. lib. *VII.* c. 10. f. 190. D. X. 8. fol. 294. verba habentur ſuperius §. XXXIIX. *Gerhard.* Conf. Cathol. Tom. *IV.* app. art. XXIV. p. 1000. a. *Goulart.* p. 117. 118. *Hutter.* ll. cc. art. XXXI. qv. 7. f. 981. *Ignat.* Epiſt. II. p. 60. 61. *Kortholt.* ad Plin. p. 149. & de Perſecut. p. 80. *Linck.* de Jur. Templ. c. *III.* §. 12. *Lungvviz.* Admir. div. Saxon. part. *II.* c. 3. pag. 73. 74. *Meiſn.* l. c. *Niceph.* H. E. lib. XIIX. ubi *Imp. Mauritius* id ſpecialiter expetit cap. 42. fol. 1151. 1152. *Optat.* contra donat. L. III. p. 84. *Oſiand.* de Sabb. p. 162. *Petrej.* Conf. Tert. & Cypr. p. 119. *Ravanell.* Bibl. S. Tom. II. fol. 1184. a. pr. m. *Rivand.* Feſt. Chron. p. I. f. 6. *Rixner.* de Rit. c. V. §. 8. p. 72. 73. *Tertull.* Apolog. cap. XXX. fol. 866. *Theodorit.* H. E. IV. 24. f. 138. a. *Zanch.* fol. 628. b. 631. a. pr. de Romanis adhuc Ethnicis confer *Caroli* Antiqv. Eccleſ. c. V. p. 15. Parili

quoq;

quoqȝ pacto (δ.) *Pro Imperatore & ejus exercitu* ſolennem *orationem* conſcripſit *Calixtus*, Patriarcha Conſtantinopolitanus, quam conſignavit *Goar* in Ευχολογ. Gr. fol. 826. 827. (ε.) His adduntur *Comitia, Bella, inundationes*, aliæq; *calamitates & commoditates*; privatorum verò *morbi, partus, baptiſmi, funera, nuptiæ, itinera*, ſimiliaq;, quæ pro παῤῥησία Chriſtiana à DEO Noſtro expetere habemus vel præſumimus. v. *Ameſ.* de Conſc. Lib. V. c. 8. p. 296. *Calixt.* de Sacrif. §. 32-35. 73. *Calvin.* Inſtit. R. Chr. lib. III. c. 20. ſect. 38. 29. *Cent. Magd.* I. Lib. 2. c. 6. fol. 405. *Cypr.* ſerm. VI. de orat. Dn. in fine fol. 124. m. *Diet.* Inſtit. Catech. p. 571. *Durellus* c. IX. X. p. 75. *Garth.* contra Becan. de Jud. contr. Fid. p. 194. *Hieron.* Epiſt. f. 312. *Ignat.* Epiſt. *II.* fol. 68. 72. *Iſid. Hiſpal.* de Eccl. Off. lib. I. c. 9. 10. *D. M. Luth.* Tom. 2. Jen. Lat.

fol. 551. b. B. *Menzer*. Schol. Theol. Miſcell. XVII. p. 120. *Optat. Milev.* contra Donat. lib. V. p. 117. *Quiſtorp.* p. 33-36. *Greg. de Valent.* l. c. fol. 165. Ubi non incommodè quæritur, *an & pro inimicis orare liceat?* L. *Hutter.* LL. CC. fol. 981. 982. *an contra aliquem?* ibid. fol. 982. 983. *an pro defunctis?* ibid. 984. 985. ſed de hoc v. ſuperiùs §. CLV. CLVI. adde *Bezæ* Epiſt. XI. p. 93.

CCXXVI.

(3.) G*Rates* item *pro bonis conceſſis, malisq́ averſis*, pro *ſanitate* puta, pro *ſerenitate* vel *pluviâ* (juxta anni temperiem) pro *reducibus*, pro *puerperis* (de quibus peculiariter v. *Miſſ. Æthiop.* Tom. XV. Bibliothec. P. P. fol. 753. d. In Ευχολ. Græc. extant *orationes, quæ ſuper eas habentur.* vide *Goar* fol. 324. &c. Quid *in Angliâ* iis fiat, vide *Lib. Prec. Anglic.*) & hoc non incommodè

modè *Genus verbi-commune*, *ſpeciem frequentativam*, *modum conjunctivum*, *præpoſitiones* item & *interjectiones* dixeris cum *Donato Theolog.* pag. 49. 52. 56. 108-123. (4.) *Intimantur* publicè *Feſta Concil.* T. 2. fol. 113. e. *Funera Calixt. de Sacrif.* §. 36. & 74. 75. Kirchenordn. fol. 15. pr. & 316. *Zepper.* Polit. Eccl. lib. I. c. 15. p. 176-182. & Gubern. Eccleſ. part. III. art. 54-56. pag. 842. (5.) Prælegitur *Conſtitutio Matrimonialis* bis in anno, Dom. II. poſt Epip. & II. poſt Trin. vide Kirchenordn. fol. 99. m. conf. *Theod. Bezæ* Epiſt. LXXIII. pag. 302. (6.) Sicq; aliud quid notabile vel ſuperiore ſeptimanâ acciderit, vel aliquot diebus pòſt eventurum ſit, ita tamen, ut *Miniſter Verbi caveat, ne præconem acturus videatur*, quod inter prophanationes diei Dominicæ refertur à *J. Quiſtorp.* deſid. p. 20. pr. & diligenter inculcatur in der Kir. O. f. 286. m.

CCXXVII.

(7.) ELeemoſynæ alicubi locorũ colliguntur mit dem Klinge-beutel. vide *Calixt.* de Sacr. §. 71. *Hildebr.* in Offert. c. V. ¶. 12. p. 44. ſ. *Kortholt.* in Epiſt. Plin. p. 116. *Novar.* Elect. Sacr. Lib. V. c. 38. excurſ. 36. §. 445. fol. 138. *Quiſtorp.* Pi. Deſid. p. 36. Epit. Rerum Germ. ad Ao. 1642. p. 308. m. *Heic loci* verò publicè quamvis non colligantur, cuilibet tamen januæ *affigitur* vel *apponitur*, vel ab adſtante certo homine *porrigitur* capſula eis colligendis ſpeciatim accommoda. v. *Heydenr.* Chron. Lipſ. pag. 243. pr. (8.) Olim ſi concio placuiſſet auditoribus, in fine *applaudebant.* v. *Chryſoſt.* Homil. XIV. in 1. Corinth. *Baſilius M.* in Hexaëm Homil. V. p. 86. *Calixtus* de Sacr. §. 65. 66. *Cent. Magd.* V. fol. 650. pr. (quod Romanâ voce *ſecundam populi ad-*

mur-

murmurationem cum *Pontan.* Prog. Lat. lib. I. 31. pag. 59. aut *mirandas* ἐπισημασίας dixeris cum *Cicer.* ad Attic. Lib. I. ep. 13. p. 302. b. pr. v. *Muret.* Var. Lect. lib. I. c. 19. T. 1. Theſ. (v. *Grut.* p. 910. 911.) Non autem Cœna celebrari ſolet ordinariè niſi prævia hujusmodi concione, de quo v. *Bulling.* Compend. Rel. p. 119. a. f. *Calvin.* Inſtit. IV. 17. 43. fol. 555. *Gvalther.* Hom. 3. Evgl. T. III. fol. 386. a. m. Kirchen-Ordn. fol. 26. pr. conf. *de Maronitis* diſp. *Gerhard.* ſect. XI. ¶. 3.

CCXXIIX.

OCTavum antecedens eſt *Acceſſio Communicaturorum in chorum ad altare: convenit enim, ut communicaturi ſeorſim uno loco & una turba conſtent: ad hoc enim repertum eſt altare, repertus eſt chorus &c.* cætera, nam compluſcula ſunt, legantur in *D. M. Luth.* Tom. II. Jen. Lat.

rurſus fortè aliter. Nec opus fuiſſet Calvinianos hoc inſtitutum, ceu *adorationem cœnæ*, ſugillare in der Anhalt. Erinn. pag. 71. quos ad ſatiem quidem refutârunt *Theolog. Witteberg.* in der Widerl. p. 94. &c. inductione, exempli loco, *Baptiſmi* & *Nuptiarum* queis ſuâ geniculatione nulla rei adoratio à nobis intenditur.

CCXXIX.

NOnum antecedens eſt *Adhortatio populi ad devotionem*, præſcripta in der Kirchenordn. f. 26. 27. adde fol. 301, 302. ſed quæ hodiè ſolùm tempore *Adven.* & *Quadrag.* adhibetur, uti *B. Hülſem.* ſuâ manu notavit ad marginem T. III. Germ. op. Jen. *Luth.* fol. 282. b. pr. addiditq; *in Pruſſiâ hunc morem* itidem *retineri.* conf. *Cyprian.* l. c. fol. 240. §. *Quando autem &c. Calixt.* §. 83. *Pezel.* Obj. & Reſp. ex op. Mel. part. IIX. pag. 386. *CCXXX.*

CCXXX.

DEcimum idemq; & ultimum antecedens, & concomitans idem & conſequens ſunt *piæ Preces* communicantium: vide *Aret.* de Cœnâ Lect. VI. p. 130. 144. *Calixt.* §. 32. *Calvin.* Inſt. IV. 17. 43. *Hülſ.* Ext. Brev. c. XIII. ʃ. 17. p. 207. m. f. *Selnecc.* Ex. Ord. p. IV. pag. 282-293. Hinc in omnibus *piarum precum libellis* tot orationes pro eis extant: hinc tot *Manualia*, *Meditationes*, *Soliloquia*, *Suſpiria*, *Vota*, **Andachten/Betglocken/Handbüchlein/ Altenburg. Lüneburg. Nürnb. Rigiſch/Zwickauiſch; Waſſerquellen/** quibus noſtræ tabernæ librariæ admodū abundant: v. g. *Arndi*, *Balii*, *Buſcheri*, *Camerarii*, *Gerh. Haberm. Kegelii*, *Kesleri*, *Melis. Muſculi*, *Savan. Schererzii*, **Stöltzlin/** *Siberi*, *Sonthomb*, *Wankelii*, **Wegelins/** *Zeæm.* Et hæc ſunt, quæ actum SS. Cœnæ præcedere ſolent. *CCXXXI.*

CCXXXI.

ACtus ipſe SS. Cœnæ conſiſtit in quinq; membris: 1. eſt *Materia*, 2. *Forma*, 3. *Vaſa*, 4. *Locus* 5. *Tempus*. *Materia terrena* (nam alteram, cœleſtem illam, noſtram jam non facimus) eſt *Panis & Vinum*; & *Panis* quidem *azymus* eſt ex merâ Libertate Chriſtiana, absq; omni opinione neceſſitatis v. *Auguſtin.* de hæreſ. indic. membr. ult. §. 11. *Bucholc.* Ind. Chronol. p. 387. 459. &c. *Carion.* Chr. p. 581. *Dieter.* Inſt. Cat. p. 694. & Myſteriol. diſp. 17. *Dorſch.* l. c. §. 25. p. 127. it. 134-172. *Eckard.* Faſcic. c. XXVI. qv. 3. p. 631. *Fabr.* Polit. K. Chron. p. III. p. 18. m. *Gerhard.* LL. Th. T. V. it. CC. T. 3. art. XIV. c. 4. p. 1030. &c. Iſagog. p. 1099-2001. & Bellarm. ὀρθοδοξ. T. art. XII. p. 470. f. *Geſner.* pro lib. Concord. p. 540. *Hunn.* de Sacr. c. XIII. p. 252-257. *Hutter.* LL.

CC. fol. 708. 709. it. Calviniſt. Aulico - Polit. *Kauffmann.* ἱερoδιδασκ. p. 345. B. *Menzer.* Exeg. A. C. p. 275. 401. m. *Rixner.* de Rit. c. VI. §. 9. p. 87. *Zimmermann.* Tr. *Fiunt* &c. p. 354. ex Calvinianis *Beza* Ep. p. 100. *Bibliand.* l. c. & Chriſtianum ſempit. p. 28. a. *Bucan.* p. 662. *Bullinger.* de Or. E. p. 206. b. *Buxt.* Inf. Cœn. p. 19. *Calvin.* Inſtit. IV. 17. ſect. 1. & 43. *Chamier* Panſtrat. Cathol. T. IV. Lib. V. c. 4. fol. 151. 152. *Franci* Lamp. Contr. Evchar. diſſ. IIX-X. à Kniſebeck cauſâ 2. *Joh.* von Münſter Erklär. p. 7. b. 54. a. *Mornæ.* de S. Evch. Lib. *II.* c. 5. fol. 254-257. *Pelarg.* ad Damaſc. de Orthod. Fid. p. 202. conf. *Alex. Aleſi* Ordin. Eccl. Angl. pag. 44. b. pr. *Calixt.* de Calice omn. prop. &c. ¶. 39. Ex Pontificiis *de Abyſſin.* diſp. Lüders c. *II.* ſect. 2. ¶. 17. *Acta Theoll. Würteberg.* fol. 192. m. *Arcud.* Conſenſ. Eccl. Or.

& Oc-

& Occid. in admin. Sacr. Lib. *II*. c. 3. f. 131. de *Armenis*, diſp. *Kempii* c. V. §. 7. *Angles* in *IV*. ſent. part. pag. 73. 74. *Aſtexan.* Summ. Caſ. Conſc. lib. *IV*. c. 9. *Bejerlink* Conc. Select. p. 570. *Biel* in IV. 11. 12. & Lect. XXXV. in Canon. Miſſ. fol. 56. &c. *Caſalius* c. *LXXXVII.* pag. 451. *Catech. Rom.* p. 174. 175. *Angel. de Clavaſio CC.* fol. 97. b. de *Græcis*, *Fhelavius* pag. & *Vejel.* pag. 8. *Kettembeil* ad Albaſpin. Obſerv. Lib. *I*. 5. p. 79. de *Maronit.* diſp. *Gerh.* ſect. X. §. 13. de *Moſcov.* idem cap. *XVII.* in med. *Novarin.* Elect. Sacr. lib. V. c. 15. fol. 56. &c. 67-69. fol. 204. &c. *Rupertus Tuitienſ.* de D.O. lib. *II*. c. 22. fol. 10. *Thomas* p. *III*. d. 74. qui pertinaciter defendunt *azymum*, ſicut ipſi ſunt *aſini* (ita namq; pro *azymi* narratur legiſſe quendam in Epiſtolâ Fer. *I*. Paſch. ex 1. Cor. V. 7. qui fortè fuit *Frater ignorantiæ*.)

CCXXXII.

NEc multum negotii nobis faceſſunt diſputationes Scholaſticorum, utrum præciſè debeat eſſe *triticeus*, quod *Aſtexanus* vult l. c. ſ. 2. qv. 1. ubi ulteriùs diſquirit de *paſta triticea*, qv. 2. de *farre* & *pane* qv. 3. de *miſto ex tritico & aliis* qv. v. de *pane corrupto* qv. 5. *quare fermentum panis magis attendatur, quàm caliditas vel frigiditas aquæ in Baptismo?* qv. 7. utrum panis confici poſſit de *gutta roſacea?* qv. 8. cui ſuccenturiaturus *Angles* ampliùs quærit, *an neceſſaria ſit materiæ præſentia?* p. 78. *an Chriſtus in azymo cõſecraverit* p. 78. 79. *an Eccleſia Græca peccet in fermentato conſecrando? an ſacerdoti latino in caſu neceſſitatis idem liceat?* p. 79. ſi *intendens X. hoſtias, conſecraret XI. eritne hæc conſecrata?* p. 76. *utrum ſumenti duas hoſtias ſimul magis proſint quàm una?*

v. *Aſte-*

v. *Aſtexan.* l. c. qv. ult. Vide modò, quæſo, Lector benevole, quò deveniant cum otioſis iſtis quæſtionibus! *Cur adeò ſub exigua quantitate Chriſtus totus deliteſcat?* vid. *Novarin.* l. c. c. 120. ſ. IV. fol. 364. *Boxhorn.* Harm. Evchar. p. 235. *Hutterus* Conc. Conc. præfat. apol. d. 2. a. pr. & Irenic. c. XIII. fol. 31. 32. Utrum præciſè *Orbicularis?* v. *Boxhorn.* Harm. Evch. p. 354. *Deucer.* p. 147. 581. *Gerhard.* Iſag. p. 200. *Geſner.* p. 540. *Novarin.* c. 67. fol. 204. *Witteb. contra Anhalt.* p. 212. 213. *Ravensb.* p. 28. f. *Zepper.* Polit. Eccl. l. I. c. 11. p. 129. 136. *Figura* ei impreſſa, eſt *Chriſtus Crucifixus.* conf. *Novarin.* c. 24. §. 248. fol. 80. b. m. a. 69. 76. Ubi complures æri inciſas exhibet fol. 207. 232. & c. 77. fol. 233. Ipſius quoq; *Mariæ* effigiem addit; ſed an citra blaſphemiam, ipſe viderit. Apud *Græcos* duplex eſt: vel circularis, quæ tamen in

ſe

ſe quadrangulum unà cum his literis Ἰησοῦς Χριστὸς Νικᾷ ſ. *JES. CHR. Vicit* continet: vel merè quadrangularis cum cruce & literis prædictis: *varius enim hic modus formandi hoſtiam viget in Græciâ*, uti multis docet *Petrus Arcudius* l. c. l. III. c. 38. f. 372. c. Apud *nos non ita ſubtiliter efformari*, piè *deſiderat Quiſtorpius*, memoratq; in viciniâ ſui ſupereſſe inſtrumentum ferrreum, quô pro eâ Provincia, & haud exigua ditionis parte confectus olim fuerit panis, v. p. 61. 62. Utrum *de uno pane omnes ſumere*; *vel pro quolibet peculiarem apponere* ſatius ſit, uti & apud nos fieri amat. v. *Menz.* Exeg. A. C. p. 398. In *Angliâ* apponitur *panis de optimo genere tritici*, qui ſufficiat omnibus communicaturis v. *Libell. Prec. Anglic.* Utrum priùs *in calice abluendus*, quàm ſumendus? quod cum Latinis & Græcos obſervare v. *Arcud.* l. c. c. 56.

56. ſol. 340. *Rixner*. p. 128. 135. *Hoſtiæ* vel *Oblati* nomen cùm quosdam offendat, ac ſi ex Papatu reſiduum ſuperſtitione non careat, hunc ſcrupulum eximit *Hunn*. de Sacram. c. XIV. pag. 256. 257. conf. *Alſted*. Par. Theol. p. 145. *Morna*. l. c. fol. 122. Ethnici, tanquam *repererint quod pueri in faba* (de quo *Eraſm*. Chili. fol. 100. a. f.) hanc Cœnam *Thyeſteæ ſuæ* comparabant, juxta *Bezam* Ep. p. 296. *Kortholt*. de perſec. Sect. V. §. 15. p. 183. & in Epl. Plin. p. 125. 136. *Nicolai* detect. p. 57. m. f. ap. *Minut*. audit *cibus inhumanus* in octav. p. 19. ubi & de *capite aſinino* diſſeritur p. 20. m.

CCXXXIII.

V*Inum* eſt *mera cum aquâ non dilutum*. *Ambroſ*. ſerm. LXXIX. f. 262. *Auguſtini* Paratitla *Danai* p. 24. f. *Brent*. Apolog. Conf. Würt. peric. II. p. 843. *Bucholc*. p. 159.

159. *Chemnit*. Ex. C. Tr. p.*II*. p. 307-310. *Dieter*. Inſt. p. 709. & Myſteriol. V. 12 - 14. *Eckardus* Pandect. c. *XXXI*. p. 548. *Gerhardus* LL. & CC. T. 1. gen. p. 70. T. 3. p. 1032. &c. Iſagog. p. 2002. &c. *Geſn*. p. 540. *Heshuſ*. art. *XVII*. 12. 13. *Höpfn*. de Cœn. *Hoſpin*. Hiſt. Sacr. lib. *II*. 2. fol. 56. 58. & V. 3. fol. 447. &c. *Hutter*. LL. fol. 592. &c. 708. 733-735. D. M. *Luther*. T. *II*. I. L. f. 557. b. *Meiſn*. Colleg. Sacram. p. 27. *Menz*. Ex. p. 488. *Moller*. præfat. ad epi. Ign. §. 2. p. 275. *Müller*. ſemic. I. qv. 9. 11. 17-20. *Oſiand*. Enchir. c. *XVII*. p. 216. *Rixner*. p. 131-134. *Selnecc*. Ex. O. p. *IV*. p. 501. *Zimmer*. l. c. §. 153. p. 349. Ex Calvinian. *Aret*. de Cœna Lect. *II*. p. 125. 126. *Bibliand*. Chr. S. p. 21. 6. 276. *Chamier*. l. c. c. 3. f. 149. &c. *Mornæ*. l. c. fol. 258-260. *Münſter*. p. 6. a. *Polan*. ſyntagm. Theol. p. 214. ex Pontificiis, *Acta Theol*. W. fol. 240. 319.

Ama-

Amalar. F. *III.* 19. f. 351. *Angles* p. 79 83. *Arcud.* fol. 151. qui & lib. *III.* c. 35. *ſervidam miſceri* dicit fol. 276. *Arcſ.* de Tranſm. aqv. *Becan.* Theol. Schol. p. III. p. 89. *Bellarm.* T. 3. f. 179. *Caſal.* c. *XI. XII.* p. 121-1 5. *Catech. R.* p. 125. *Clavaſ.* l. c. *Conf. Petrick.* c. *XL.* fol. 74. *Faſcic.* T. a. 124. *Goulart.* p. 117. b. *de Græcis,* Vejel. p. 9. *Hiſpal.* de E. O. I. 18. *Microl.* c. X. p. 29. de *Moſcov.* l. c. *Niceph.* H. E. *XIIX.* 53. f. 1165. &c. *Novarin.* l. c. c. 80. fol. 239. &c. *Paſchaſius* de Corp. & S. *Petrej.* lib. III. c. 17. *Sixt. Sen.* Bibl. S. l. *VI.* annot. 113. fol. 517. *Sabell.* Ennead. Tom. I. fol. 429. a. pr. Ex quibus non injuria cum *Subtilitatum Magiſtro* quæras, *utrum aquam vino, an vinum aquæ miſceant?* Exer. CI. §. 4. pag. 337. pr. *Monſtrent* ergò *Fabulas hujus præcepti, aut deſinant maledicere,* juxta *Mag. DN. Doct. Scherzer.* Coll. Anti-Socin. diſp. CXIII. pag. 916. f. CCXXXIII.

CCXXXIII.

NEc licet pro pane ſubſtituere *caſeum*, more *Artotyritarum* *Aug.* de hær. *Bibl.* præf. ad Ep. Zvv. e. b. 2. f. *A. Grauer.* abſurd. IV. p. 220. m. f. *Münſter.* p. 5. *Rixner.* p. 86. nec *mellitum*, nec *ſale miſtum quid*, nec *volatile*, aut *aliud animal* juxta *Rixner.* p. 86. 87. nec *far*, *ſiliginem*, *amilum*, *tiphum* vel *ſegallam* aut *ſpeltam*, quas opiniones ex *Scholaſticis* modò affirmatas modò negatas collegit *Ger.* CC. T. III. app. art. XV. p. 2/ 1. *nec pro vino acetum*, *aquam*, *lac*, *loram*, *mel*, *muſtum ſangvinem hum. vel uvam maturam.* v. *Aug.* l. c. *Angles.* p. 80. *Bibl.* Chriſt. ſemp. p. 206. f. *Calixt.* de Calic. *ſ.* 5. 6. *Can. Apoſt.* III. p. 3. *Cent. M.* IV. f. *Chryſoſt.* homil. LXXXIII. *Concil.* T. 2. f. 139. e. f. *Cyprian.* ep. lib. 2. 3. *Dannh.* Chriſteid. l. c. p. 468. *Eckard.* Faſcic. c. XX.

25.

25. p. 608. *Epiph.* hæreſ. 49. *Gerhard.* CC. T. 3. p. 1293. *Hutter.* LL. CC. f. 708. a. *Müller.* ſemic. II. 40. p. 217. *Münſter.* p. 6. *Rixner* & *Sixt. Senenſ.* ll. cc. *Dn. D. Scherzer.* Coll. Antiſoc. d. CXIII. p. 917. Sed *quid in defectu vini faciendum?* *Angles* p. 75. &c. Vinum, num *ante* vel *poſt conſecrationem calici infundendum?* quod *Bernburgi* factum. v. Anhalt. Verantw. p. 9. 10. 98. conf. *Hutter.* l. c. f. 592. 593. *An ſemper communicandum ſit per ſymbola?* v. *Grot.* de Admin. Sacr. *Chamier* Panſtrat. Cath. T. IV. l. 1. c. 13. §. 7. fol. 14.

CCXXXV.

AD orcum ergò abeant cum horrenda ſua blaſphemia *Gnoſtici,* qui uti aliàs *organa Satanæ ab omnibus DEUM colentibus cognoſcebantur eſſe,* juxta *Irenæum* adv. hær. l. V. p. 608. ita ſpiritûs ſui, quo agebantur, ſpecimen egregium circa tre-

tremendum hoc myſterium ediderunt, quod ob horrendam turpitudinem ne deſcribere quidem libuit vid. *Auguſtin.* de Hæreſ. *Avent.* Annal. Proj. fol. 186. b. *Faſc.* T. 154. *Funger.* Etymol. p. 336. b. *Gerh.* CC. T. 1. p. 781. & Iſagog. p. 2000. *Hutter.* l. c. §. 5. *Papp.* Ep. H. E. p. 782. m. *Sixt. Senenſ.* Bibl. S. Lib. II. f. 94. b. *Spangenb.* H. M. p. 407. *Sulpit. Sev.* H. E. Lib. II. & ad eum *Carol. Sigon.* p. 612. 614. *Druſius* p. 278. pr. conſ. *Tertulliani* Scorpiacum contra Gnoſticos f. 712. &c.

CCXXXVI.

FOrma Cœnæ hujus abſolvitur *Conſecratione*, *Diſtributione*, & *Acceptione*. Conſecratio aliàs quoq; vocatur *Benedictio*. *Albaſpin.* Obſerv. p. 452. Anhalt. Verantwort. p. 94. 95. *Aret.* l. c. p. 130. 131. *Bulling.* de Or. Err. part. II. c. 7. p. 215. *Buxtorff.* Inſt.

Inſt. Cœnæ p. 34. *Calvinus* Antid. fol. 224. *Catech. Rom.* p. 175. f. *Chamier.* l. c. c. 5. 6. 7. fol. 152-159. *Gerhardus* LL. T. V. ¶. 149. p. 324. & Iſagog. p. 1159. *Goulart.* p. 117. b. m. *Hildebr.* de Prec. p. 69. f. *Hutter.* LL. CC. fol. 26. *Martinii* Lexic. Philol. fol. 1056. *Selnecc.* Ex. O. p. 204-285. *Witt.* contra Archatin. pag. 236. 280. Miniſter ejus idem eſt, qui Verbi: etſi faciem non vertat ad populum, prout alias *hoc loco* inter collectam, & *vulgatim* inter benedictionem Eccleſ. finalem fieri ſolet, & *Calviniani* præprimis urgent in der Anhalt. Verant. p. 115. & 143. conf. *Ditmari* Chron. p. 41. f. *Luther.* T. II. Jen. L. 558. a. *Witteb.* contra Anh. p. 97. it. 158-160.

CCXXXVII.

CONſiſtit (1.) in Recitatione *Orationis*, quæ *Dominicæ* nomen ex-

exinde meruit, quod ab ipſo *Dn̄o noſtro J. C.* anno ætat XXXIII. d. *IIX. Eid. Aprilis* Apoſtolis præſcripta fuit, *Matthæi* VI. 9-13. computante *Reuſnero* Diar. Hiſtor. p. 38. pr. De ejus verò ad hunc actum decantatione v. *Amalar. Fort.* de Eccl. Off. Lib. *III.* c. 29. f. 358. Anhalt. Verantw. p. 97. 142. *Balei* Acta P. P. p. 45. f. *Bellarm.* l. c. *Biel.* lect. LXIV. f. 127. *Bulling.* de Or. Error. circa Miſſam p. *II.* c. 5. p. 203. & c. 5. p. 215. *Buxtorff.* Inſtit. Cœn. p. 35. f. *Calvin.* Inſtit. l. *III.* c. 20. ſect. 34. fol. 343. *Can. Concil. Carthag. CXVI.* p. 309. *Cent. Magd.* capp. 17. *Concil.* Tom. 2. fol. 102. e. f. *Cyprian.* ſerm. *VI.* de Or. D. *Dieter.* Inſtit. Cat. p. 554. 606. & Myſteriol. diſſ. *IIX.* ſ. 1. 2. 6. *Donat. Theolog.* p. 3. 32. 33. *Dorſch.* Myſar. Miſſ. cap. & p. ult. *Durand.* Rat. div. Off. Lib. *IV.* part. 2. c. 71. 72. *Durell.* Hiſt. Anglic. c. III. p. 28. &c. c. X. p. 78. 79. *Forſter.* Con-

Congreg. Mar. p. 128. *Franc.* Contr. Evchar. diſp. XVII. *Gerhard.* CC. T. 1. gen. p. 373. a. 421. b. f. 430. a. pr. & Iſagog. p. 1162. 1206. *Hoſpin.* Hiſtor. Sacram. l. II. c. 4. fol. 106. *Iſidorus Hiſpal.* E. O. I. 15. *Lamp.* Mellif. Hiſt. p. *III.* p. 15. D. M. *Luth.* T. II. J. L. fol. 558. a. f. *Meiſn.* Coll. Adiaph. p. 70. 71. *Miſſ. Mozarab.* T. XV. *Bibl. PP.* f. 763. h. *Prætor.* Syntagm. Muſ. p. I. p. 53. *Rixner* de Rit. p. 126. m. *Thomas III.* 78. *Zepper.* Polit. Eccleſ. l. *I.* c. 12. p. 137. m. *Zvvingl.* Epl. l. 2. fol. 65. a. Utrum *in vernacula verſione* dicendum Vater Unſer oder Unſer Vater v. B. *Meiſn.* Coll. Adiaphoriſt. diſp. *IV.* §. 32. 42. p. 69-71. item *Libera nos à malo* Vom böſen (uti adhuc hodiè effertur ad conſecrat. Wittebergæ) oder vom Ubel / *Meiſn.* l. c. §. 43-60. p. 71-74. *Ravensb.* p. 31. f. *Joh. Calvin.* Inſt. *III.* 15. 46.

CCXXXIIX.

CCXXXIIX.

(2.) VErborum *Inſtitutionis Dominicæ Matth.* XXVI. 26. &c. *Marc.* XIV. 22. *Luc.* XXII. 19. *1. Cor.* XI. 23. factæ *in domo Johannis* juxta *Niceph.* Hiſt. Eccleſ. lib. I. c. 28. *ad d. III. Apr.* juxta *Reuſner.* l. c. p. 52. f. Accedit jam verbum ad *Elementum*, & fit *Sacramentum* juxta *S. Auguſt.* tract. *LXXX.* in Joh. fol. 213. cui addantur *Albertin.* de Eucharist. fol. 7. *Arcud.* l. c. c. 26-33. f. 215-255. *B. Bebel.* Eccl. Ev. & Jud. p. 103. & 104. *Bellarm.* l. c. *Biel.* in IV. ſ. d. 8. 3. & Lect. XXXIV. in Can. Miſſ. fol. 54. *Bulling.* l. c. *Buxtorff.* Inſt. Cœn. 53. 54. *Calvin.* l. c. Sect. 43. *Coſetta* l. c. *Caſal.* c. VI-IX. *Cent. Magd.* ſing. capp. 17. *Chamier* l. c. fol. 153. *Clavaſ.* f. 98. *Deucer.* p. 155. 156. *Gerhard.* LL. T. V. ſ. 149. Iſagog. p. 981. & conf. Cathol. Tom. I. gen. pag. 416. *Hopfn.* Iſagog. ad

Cœn-

Cœn. *Hunnius* de Sacram. c. XIV. p. 272. Churfürſtl. Sächſ. Kirchen-Ordn. fol. 29. m. 302. *D. M. Luther.* Tom. II. Jen. L. fol. 558. a. m. 559. b. m. *Mirandulan.* Apol. qv. VI. fol. 42. *Pelarg.* ad Damaſc. p. 207. a. *Rixner.* de Rit. c. V. ¶. 8. p. 126. 127. *Schlüſſelb.* Catal. Hæret. T. ult. pag. 132. *Selnecc.* ex. Ord. part. IV. pag. 504. 505. *Stuck.* Antiq. Conv. lib. I. c. 33. f. *Tertull.* ad Marcionem lib. V. verſ. 190. pag. 104. *Theol. Witteberg.* contra Calvin. cap. X. pag. 961-965. *Zanch.* Conf. CXIV. §. 5. p. 82 *Zimmerm.* Tr. Fiunt, &c. pag. 320. 321.

CCXXXIX.

Idq; *vernaculâ* non latinâ linguâ uti Pontificii nugantur, contra expreſſum *Apoſtoli* mandatum *1. Cor. XIV.* nec verentur aſſerere *Diabolum in Luthero loquentem hoc inveniſſe, qui hâc vafritie plebejos ac*

rudes homines jam Theologos fecerit, it. conſilium hoc ab iis profectum eſſe, qui Spiritu Erroris agerentur, quas blaſphemas vocex *Ambroſii Compſæ* contra *Cajetanum* (nobiscum facientem) emiſſas *Sixtus Senenſis* refert Biblioth. S. Lib. VI. annot. 263. ſuper 1. Cor. XIV. c. f. 586. m. De quo inter ſe diſceptantes evolvantur *Bellarm.* Tom. III. fol. 128. *Brent.* Apol. peric. II. pag. 918. *Bucholc.* Ind. Chr. p. 505. *Bulling.* de Or. Err. part. II. c. 6. & 8. pag. 208. 221. *Buxtorff.* Inſtit. Cœn. pag. 57. 58. *Cent. Magd.* ſæpiſſimè. *Cham.* ſupplem. Sect. IV. c. 13. fol. 57. *Chemnit.* Ex. Chr. part. II. pag. 157. 310-314. *Chytræ.* prælect. pag. 524-528. *Dannh.* Chriſte. act. I. theol. 2. phænom. I. pag. 459. *Franci* Lamp. contr. Evch. diſſ. II. §. 15. *Gerhard.* conf. Cathol. Tom. 3. art. XV. c. 3. p. 1236-1248. & App. actu XXIV. pag 998. c. IV. Green, diſſert. de

Eccl.

Eccl. Bohem. *Hermann ut.* antidot. p. II. qv. 13. *Himmel.* de diſc. Eccl. c. 10. *Hoſpin.* Hiſt. Sacram. Lib. *III.* c. 1. fol. 192. & 5. fol. 239. lib. V. c. 9. fol. 481. *Hutter. LL. CC.* fol. 979. *Lambertus* de Cauſ. Excœc. Mult. ſæc. tr. V. c. 8. p. 85. m. *D. M. Lut.* Tom. *II.* Jen. Lat. fol. 557. a. f. 558. a. m. de *Maronit.* ſect. V. ¶. 4. 6. de *Moſcov.* c. 14. §. 2. B. *Meiſn.* coll. Adiaph. diſp. IX. §. 19. p. 192. *Menzer.* Exeg. pag. 274. *Mornæ. II.* 6. fol. 261. *Oſiand.* Enchir. cap. *XVII.* 8. pag. 224. *Plaz* Loc. Succ. pag. 616-619. *Polyd. Virgil.* de Inv. R. I. V. c. 13. p. 456. *Ambr. Reuden.* diſſert. de Cœna §. X. D. *Rung.* ſuper epl. ad Rom. diſp. XV. p. 579. *Schaffnab.* p. 17. a. *Sixtus Senenſis* l. c. *Aen. Sylv.* Hiſt. Bohem. c. *XIII.* f. 140. *Zeam.* Uncathol. P. p. 11. fol. 915. b. § 3. *voce clarâ* non ſecretò *Anat.* Miſſ. p. I. ſecl. 4. p. 53-60. *Brent.* l. c. p. 118. Melhöſſer

tra Canon. oder Stillmeß. *Chamier.* T. *IV.* l. c. f. 159. 164. *Hoſpin.* Hiſt. Sacr. l. *II.* 6. fol. 169. V. 10. fol. 487. *Morna.* lib. I. 1. 7. fol. 93. &c. & c. 9. f. 124. *Piccard.* Röm. Bienenkorb p. 78. unde quaſi admirabundus *Aloyſius Novarinus*, poſtquam ex *Alb. M.* tr. 13. in Miſſ. docuiſſet, *verba conſecrationis vulgò non eſſe revelanda* ſubjungit, *audio in Hiſpania alium nunc uſum vigere, cum ſacerdotes in Miſſæ ſacrificio conſecrationis verba elatâ voce proferant ut exaudiri ab adſtantibus poſſint*, Elector. Sacr. Lib. V. c. 64. §. 629. fol. 191. a. f. *Mira res, videle!* Porrò, *ſi Communionem cantari libet, cantetur*, inquit *D. M. Luther.* Tom. *II.* Jen. Lat. fol. 558. a. m.

CCXL.

(3.) C*Rucis figura* ſuper utrâq; ſpecie efformatur. *Hoc ſignô crucis conſecratur corpus Dominicum*

ſancti-

ſanctificatur fons baptiſmatis, initiantur etiam presbyteri & cæteri gradus Eccleſiaſtici & omnia, quæ ſanctificantur, hoc ſignô Dominicæ crucis cum invocatione CHRISTI Nominis conſecrantur, ut pulchrè ad hanc rem *S. Auguſtinus* de Temp. ſerm. CLXXXI. in virgil. Pentec. c. 4. lit. e. fol. 313. ubi & in ſeqq. plura de *ſignaculo Crucis* diſſerit. Addantur ulterius *Calvin.* Inſtit. Relig. Chr. Lib. IV. c. 17. ſect. 28. *Dieter.* Myſteriol. diſp. 9. ſ. 7. *Dorſch.* Myſar. Miſſ. c. 17. ſ. 12. pag. 204. m. f. *Gerhard.* LL. Th. T. V. §. 156. pag. 335. f. & Iſagog. pag. 1162. pr. it. ex parte ſuprà citati ad §. LV. LVI. Quantum aliàs huic à Pontificiis tribui ſoleat ad ſuperſtitionem usq; & blaſphemiam, & tricenum ejus h. l. uſum, meum jam non eſt exponere: conferantur ex eorummet Scriptoribus *Biel* Lect. in Can. Miſſ. XXXVI. fol. 60.

b. 1. pr. *Hermannus*. Antidot. part. *III*. qv. 8. 9. *Staplet*. Promt. Cath. part. *I*. pag. 24. 25. An ſub conſecratione miniſtro liceat *caput tegere*? v. ex *Dedekenno* vol. 1. part. 1. app. fol. 147. *Prückneri* cent. VI. qv. 20. pag. 284. pr.

CCXLI.

(4.) QVo facto, utrumq; vas Evchariſticum *decenter apprehenditur*, idq; *ad repræſentandum factum CHRISTI*: quo quidem *ipſo nihil* plane *peccatur*, juxta Cenſuram *Brochmandi* ſyſt. Theol. Tom. *II*. art. *XXXVI*. cap. 8. ſect. 8. fol. 48. b. m. conf. *Gerhard*. Iſagog. p. 1206. m. etiamſi abdicata fuerit *Elevatio Papiſtica* quam produnt *Durandus* Ration. D. O. I. IV. p. 2. c. 73. *Goar*. Εὐχολ. Gr. fol. 145. 860. 869. refutant v. *Calixt*. de Sacr. Chri. §. 84. it. Indic. de Contr. Theol. §. 112. p. 31. *Chemnit*. Ex. C. Tr.

Tr. p. I. p. 136. *Hoſpin.* Hiſt. Sacram. l. II. c. 1. fol. 31. & IV. 6. fol. 71. *Hutter.* LL. Concord. præf. apolog. c. II. m. 10. *D. M. Luther.* Tom. *II.* Jen. Lat. fol. 558. a. m. W. *Zepper.* Polit. Eccl. lib. I. c. 11. p. 129. 130. Tentzels Widerleg. p. 563. ubi de *Tintinabuli pulſu* quoq; agit, quem *heic loci* alibiq; retentū ſæpiùs miratus fui. conf. *Aleſ.* Ordin. Eccl. Angl. p. 41. a. m. Cædis ad hanc elevationem perpetratæ exemplum memorat. *Machiavell.* Hiſtor. Flor. lib. IIX. p. 434. 437.

CCXLII.

SIcut nec monſtrum illud verbi reiq; *Transſubſtantiationem* nobis excogitamus cum Pontificiis, v. *Acta Theol. Würtenberg.* fol. 240. *Angles* in IV. ſent. p. 87. 92. 132. 146. *Arcud.* l. c. fol. 130. 131. *Areſ.* de tranſm. aquæ *Aſtexan.* IV. 10. 2. qv. ult. & tit. 3. 12. *Bellarm.* T. 3. l. c.

art. VII. p. 602. pr. *Balduinus* Phoſphor. Veri Cathol. p. 1006-1022. *Bebel.* Antiquit. Eccl. p. 226. *Brent.* Apol. p. 792-807. *Brochm.* l. c. fol. 451-453. *Bucholc.* J. Chr. p. 339. *Calixt.* pecul. diſſert. *Calov.* Matæolog. Papp. ſect. III. qv. 5. p. 112. *Cauſ. Decl. Concil. Trid.* p. 163. Cent. Magd. X. c. 6. f. 427. pr. *Chemnit.* Ex. C. Tr. p. II. p. 136. & Theol. Jeſuit. de Cœna ʃ. 1. *Chytræ.* prælect. p. 457-469. *Deucer.* p. 613-617. *Dieter.* Inſtit. p. 739. *Dorſche.* ad Concil. Nic. ſ. *III.* §. 18. p. 119. *Eckard.* Pand. CXXX. p. 568-592. *Ebinger.* Sec. XV. p. 132. *Gerh.* Conf. Cath. Tom. *III.* Epl. dedic. art. *XIV.* c. 2. p. 973. & 1272. 1281. &c. Iſag. p. 1150-1159. *Geſner.* pro Lib. Conc. diſp. X. p. 261. &c. *Heſhus.* art. 17. 2. 5. *Hilſcher.* contra Bec. p. 165-220. *Hoë* Evangel. Handb. art. VI. p. 162. *Höpfn.* Iſag. de Cœn. & diſſ. de Tr. *Hoſpin.* Hiſt. Sacr. lib.

Zeberg. Fidel. Admon. c. *III.* 6. p. 185. *Zeamann.* Uncathol. P. part. *II.* fol. 574. 542. Ex Calvinianis *Albertin.* fol. 35-41. 116-149. *Alſted.* p. 440. a. m. *Aret.* de Cœna Lect. *VI.* p. 122. *Beza* Reſp. ad acta Coll. Mompelg. p. *I.* p. 36. *Bibliand.* Chriſt. Semp. p. 23. a. m. *Bulling.* de Or. Error. part. II. c. 10. p. 227-236. c. 11. 12. p. 236-241. *Calvin.* Inſtit. IV. 17. 12-14. & de Cœn. fol. 7. in Antidot. f. 222. *Catech. Pal.* p. 321. *Chamier.* ſupplem. T. *IV.* c. 7. 8. fol. 28. *Fayus* p. 80. *Franci* Lamp. d. *II.* §. 16. XIIX. 17. XIX. *Mornæ.* de Evch. Lib. *IV.* c. 3-9. fol. 668-769. *Pare.* C. D. qv. 78. p. 419. *Pelarg.* ad Damaſc. p. 2036. *Pezel.* obj. & Reſp. p. IIX. p. 448-520. *Piccard.* Röm. Bienenk. p. 65-98. ubi quidem ad *Metamorphoſin Ovidianam* applicatur p. 68. a. *Ant. Sadeel.* opp. Theol. fol. 432-440. *Scheibl.* Fid. antiqv. Cathol. c. *III.*

art. 6. p. 3208. *Münſter.* p. 9. 6. 7. 86. 87. ita *Cl. Salmaſius* ſub nomine *Simplicii Verini* libellum edidit contra *H. Grot.* de Transſubſt. & Salmaſio reſpondet *Juſtus Pacius* in Reviſione Judicii adde Anatom. Miſſ. p. 81. nec omittatur *Angeli Politiani* Philoſoph. vel potiùs Sophiſtice Bellarmini.

CCXLIII.

UNde & ſcrupulari nolo, *quibus verbis* ſ. *quando fiat conſervatio*. v. *Sixt. Sen.* l. c. annot. III. f. 515? 516. *Biel.* Lect. XXXIIX. f. 64. LIII. f. 99. *Gürtner.* l. c. p. 31. Utrum Chriſtus *ante confecerit quàm verba protulit?* conf. *Angles* p. 84. utrum *hæc verba* ſic accipite *ſint de ſubſtantiâ formæ?* quid *ſignificet* hic, hoc: & utrum hæc quoque *ſint de ejus ſubſtantia? Aſtexan.* IV. 10. utrum *conſecratio Papiſt. habeatur ex quodam Evangelio?* quod ipſe, & rectè quidem

dem negat: utrum *conſecretur in forma Evangeliſtarum & Apoſtolorum?* §. 2. utrum *presbyter totam materiam poſſit couvertere?* utrum *unam partem ſine aliâ?* an & *convertantur, quæ ex oblivione presbyteri in altari ſint poſitæ?* §. 3. utrum *miniſter abſtinere poſſit à conſervatione?* tit. 14. §. 1. utrum *piures unam hoſtiam poſſent conſecrare?* ibid. ſi *miniſter inter conſecrandum moriatur?* Tit. 15. ¶. 1. qv. 1. ſi *materia indebita fuerit ſubminiſtrata?* qv. 6. ſi *corpus miraculoſe appareret ſub ſpeciebus panis & vini, utrum eſſet comedendum?* ibid. tit. 14. ¶. 1. qv. 4. *An formam mutare liceat?* Angles p. 3-5. conf. *Arcud.* l. III. c. 25. f. 209. d. e. f. Utrum *conſecratio an ſumtio ſit ſacram.* p. 16, 17. an *tempore Paſſ. ſervatâ Eucbariſtiâ anima Chriſti à corpore ſeparata fuerit?* p. 94. & quis enumerabit omnes illas quæſtiones in otioſis Monachorum Scholaſticorum cere-

re-

rebellis enatas? Reliqua verò quæ *Canonem Pontif.* concernunt petantur ex autoribus ¶. CLXXVI. laudatis.

CCXLIV.

FInita conſecratione *diſtribuitur* S. Cœna *ſub utraq; ſpecie* contra *Sacrilegam* Pontificiorum πατηριοκλεψίαν, quam propugnant *Angles* p. 112. 113. *Arcud.* l. III. c. 50-54. fol. 390-540. *Aſtexan.* IV. 17. 31. ult. *Becan.* pecul. lib. &. epiſt. it. Man. lib. I. c. 9. p. 155-198. *Bejerlinck.* Conc. Sel. p. 596. *Bellarm.* l. c. *Biel.* Lect. LXXXIV. fol. 181. *Caſal.* de Rit. c. XI. p. 123. XIX. p. 138-144. *Catech. R.* p. 199. 200. *Concil. Conſtantienſe* ſeſſ. XIII. c. 3. p. 120. 121. *Confeſſ. Petrickov.* c. *XL.* f. 77. *Coſter.* in Enchirid. p. 400. *Theod. Cygneus* im eigentlichen Beweiß aus Heil. Schrifft/daß gehorſame Unterthanen gar wohl mit gutem Gewiſſen in der

Ca-

Cathol. Kirchen das H. Sacrament des Altars unter einerley Geſtalt empfahen können. *Davantr.* aſſert. 2. & 3. *Friccius* de Rep. emendand. l. *IV.* c. 19. fol. 304. *Goulart.* p. 47. *Gürtner.* p. 200-330. *Herman.* Antidot. p. II. qv. 5-8. *Inquiſit. Bavar.* art. XIII. *XV.* *Theoll. Pariſ. Determ.* art. VI. fol. 223. *Petrej.* conf. T. & Cypr. Lib. III. c. 6. p. 41. *Polyd. Virg.* lib. V. 10. *Roffenſis* cap. III. p. 25. *Svavis* Hiſt. Concil. Trid. lib. VI. p. 586. 617. 648. &c. *Staplet.* Promt. Cathol. part. II. p. 69-72. *Stengel.* Laqv. retort. p. 55. *Vejel.* de Eccl. Græc. p. 21. conf. de *Marenit.* diſſ. *Gerhard.* ſect. *X.* ſ. 1. & ex parte *Acta Bohemica*, ubi hi *ſub unâ*, alii *ſub utraq;* belligerant. Sed quàm infirmum ſubſit fundamentum & quòd *hoc non obſtante* contra expreſſum DEI inſtitutum totum hoc negotium pro lubitu Romanenſium peragatur ex invictis fundamentis (con-

Colloqv. Prag. p. III. *Gerhard.* Conf. Cathol. T. III. art. XIV. c. 7. p. 1046-1138. 1267. b. 1280. Iſagog. p. 2005. 2123. & Bellarm. ὀρθοδ. art. XII. contr. 7. ¶. 55. p. 74. J. E. *Gerhard.* de Ἀοίν. ſect. II. c. 1. *Green.* l. c. *Heshuſ.* art. XVII. ſ. 4. 14. 17. *Hildebr.* de Rit. §. 41. *Hoë* Evangel. Handb. art. X. p. 215-243. *Hoſpin.* Hiſt. Sacr. Lib. VI. c. 1. fol. 23. & c. 4. fol. 123-136. lib. IV. c. I. f. 284. & 6. fol. 373. lib. V. c. 4. fol. 450. *Hülſem.* Man. A. C. diſp. IIX. qv. 1. pag. 323. XIX. §. 28. pag. 1526. XX. pag. 1376-1478. *Hunn.* de Sacr. cap. XVII. p. 602. 637. *Nic. Hunn.* cred. c. XXVII. §. 727. p. 692-695. *Hutt.* *LL. CC.* fol. 730. 731. *Steph. Lind.* epiſt. lit. B. 7. b. *Lobech.* in A. C. pag. 559. *Lungvviz* lib. II. c. 6. p. 32. *D. M. Luth.* Tom. I. Jen. Lat. fol. 328. 460. Tom. II. fol. 259. 559. *B. Meiſner.* Colleg. Sacram. p. 231. *Joh. Meiſn.* Synt. Contr. P. p. 135. 136.

136. *Menzer.* Exeg. A. C. pag. 272.
& Schol. Theol. Miſcell. pag. 181.
Müller Semic. II. qv. 23. *Joh. Muſa*
diſſert. de hac mat. *Mylius* in *A. C.*
p. II. p. 8. *Oſiand.* Enchir. c. XIIX.
pag. 227. *Papp.* Ep. H. E. pag. 921.
Platz. Luc. Succiſ. loco LXXXV.
pag. 58. 523. *Reihink.* Laqv. pag. 20
& Retract. p. II. art. 10. p. 392 - 526
Renden diſp. de Cœnâ §. 37 - 44.
Rixner de comm. præſanctificat.
p. 35. & de Rit. Evchariſt. pag. 119.
Selnecc. Ex. Ord. p. IV. p. 75 - 76
315 - 321. 505. Analect. pag. 157. 8
Catal. Concil. p. 38. a. 96. a. *Stegm*
l. c. p. 18. 19. & pecul. tract. *Weber*
p. 91. 92. *Weſth.* p. 254 - 260. *Theol*
Witteb. Fid. Adm. p. 176. 221. I
Tenzels Widerl. p. 574. 1146. *Titi*
oſt. Sum. cap. V. p. 91. &c. *Wol*
Lect. Memorab. Cent. IX. Tom.
fol. 193. *Zeamann.* part. I. fol. 5.
p. II. fol. 550. b. 823. *M. Zimmer*
l. c. p. 333 - 336. conf. Schweigke

Re

Reiſebeſchreib. ins Jüd. Land p. 75. f. *Theobaldi Bell.* Huſſit. ubi *Autor* non ſolùm *impii concilii* decretum ſeſſi XIII. memoratur, unde *B. Luthero Obſtantienſe* audiit; verùm & *Academiæ Pragenſis Programma* integrum ſuæ hiſtoriæ inſeruit cap. XXVII. fol. 64. ſeqq. Edidit quoque *Melchior Goldaſtus Haiminsfeldius* libellum ſub rubricâ *Digeſta regia* ſeu de *SS. Evchar.* ſive *Conſtitutiones de SS.* Corpore & Sang. Dn. *I. C.* collectas è *Corpore Juris*, ubi ex reſcriptis *Sigiſm.* & *Ferdinandi I. Impp.* hanc *ſub utrâq;* adminiſtrationem aſſeruit p. 9. 10. 11. Ex Calvinianis v. *Albertin.* toto libro II. *Alſted.* Parat. Theol. 189. 190. 326. Anhalt. Verantw. p. 88. 129. Bibliand. Chriſtianiſm. ſempit. p. 23. b. m. *Bucan.* p. 656. 846. *Bulling.* de O. E. p. II. c. 12. p. 243. 253. *Durell.* de Ritib. c. 12. p. 99. 100. *Morna.* Lib. I. c. 3. f. 55. c. 5. fol. 73. c. 8. f. 112.

112. c. 9. f. 122. c. 10. fol. 126-165. *Oecolamp.* ep. *l.* 9. fol. 17. a.m. *Pezel* Obj. & Reſp. part. *IIX.* pag. 521-612. *Polan.* Synt. Theol. lib. *VI.* cap. 56. *Ravenſp.* p. 117. Röm. Bienenk. pag. 98. *Sadeel.* l. c. fo.. 441-443. Scheibl. l. c. op. dedic. pag. 7. 9. & cap. *II.* art. 1-15. pag. 2-239. Nec omittendus *G. Calixtus*, qui jam demum ad manus venit, in editione Dialogi *G. Caſſandri* de comm. ſub utraq; cum aliis ſuperiore ſeculo de hac materia ſcriptis, actiisq; publicis eò pertinentibus, additâ peculiari *diſſert.* de hac mater. & iteratâ Compellatione ad Academiam Colon. conjunctim impreſſa Helmſtadj. Ao. 1642. Heic mihi non tempero, quin ob uſum Sanguinis Chriſti omnibus communem vindicatum exclamem cum *Mart. Cruſio* Civ. Cœleſt. p. 464. (qui verſus extant quoq; apud *Ant. Fayum* Th. *LXIII.* pag. 295. ...

&

& *Paſchaſ.* Poës partit. part. V. num. 35. pag. 97. p.

Qu } os { an } gvis
H } { San }

{ di } rus { tri } ſti
{ mi } { Chri }

{ mul } cedine { pa } vit
{ dul } { la }

queis propter affinitatem & hos verſiculos adjungere placuit *Inceſt.*

Quæ } ira DEI { PA } TRIS
M } { FRA }

{ propter pec } cata { per } emit.
{ facięs pla } { red }

CCXLV.

MUltum heic ex *altera* parte negotii nobis faceſſunt *Calvi-ani*, dum *Fractionem* miris modis fflagitare non deſiſtunt. vid. *Alſt.* 119. 121. 136. 317. Anhalt. Verantw. g. 101-104. 116. 119. *Beza* in Epi-ſtolis

ſtolis *Bucan.* Inſtit. p. 666. *Buxtorf.* Inſt. Cœn. p. 36. 4. *Chamier.* lib. I cap. 13. ſ. 7. fol. a. & *VII.* 11. fol. 183. 184. *Franc.* Lamp. diſp. 1. §. 30. *Funger.* p. 538. *Hoſpin.* H. S. II. 1. fol. 30. & V. 5. 462. &c. Kniſebeck cauſa 2. & 3. *Martinii* Lex. Philol. fol. 2476. *Münſter* p. 28. a. 73-75. *Theol. Palat.* im Bericht pag. 421. it. de libro Conc. p. 7780. *Pelarg.* de Fr. e. *Polan.* Partit. Theol. p. 122-126. *Ravensberg.* pag. 128. f. *Urſin.* Catech. pag. 514-535. *Zanch.* l. c. *Zepper.* politi. Eccl. I. 11. pag. 129 135. Sed omnia eorum momenta quanta quanta, dudum diluerunt *Balduin.* contra Catech. Racc. art. V. c. 3. p. 342. 343. *Joh. Jac. Bernhardi* de Fract. Pan. *Brochm.* Tom. 2. fol. 442-448. 472. *Carpz.* Iſag. p. 1113. 1449. *Deucer.* p. 148. 582. *Diet.* Inſt. p. 699-707. & Myſteriôl. diſp. IIX-X. *Dorſch.* ad Concil. Nic. III. 44. p. 172-191. *Eckard.* Faſcic. c.

XXVI. qv. 2. p. 618-631. *Forſterus* pecul. tr. de Statu controv. circa Fr. *P. Gerhard. LL. CC.* Tom. V. ¶. 157. p. 336. & Iſag. pag. 1162-1165. *Höckel.* Specim. pag. 366. *Höpffner.* de Cœn. part. *I.* p. 169-203. *Hülſem.* Ext. Brev. c. XIII. ¶. 16. *Aeg. Hunn.* de Sacram c. XIV. p. 258-264. *Nic. Hunn.* Cred. ¶. 794. p. 664-667. *Hutttr. LL. CC.* fol. 690-695. *Meiſner.* Colleg. Ad. p. 20. 24. 153. &c. *Menzer.* Exeg. p. 264. 398. 402. *Rixner.* de Rit. c. IX. ¶. 14. p. 121. *Scherzer.* Colleg. Antiſocin. diſp. CXIII. pag. 916. 917. *Winckelm.* Faſcic. p. 59. *Theol. Witteb.* contra Catech. R. p. 362. & Anh. Verantw. pag. 169. 164. 214-236. adde *Heſſelb.* Antidot. de ἀρτοκλασία contra Galenium conf. *Biel.* Lect. XXX. fol. 170. &c.

CCXLVI.

UTrum autem *ſimul panis & vinum conſecranda* ſint, & diſtri-bu-

buenda *conjunctim* an *diviſim*? quia *S. Lucas* diviſam conſecrationem & diſtributionem inferat, XXII. 19. 20. ex *D. F. Fulgentio* jam olim quærebat *Ferrandus Diac.* cui quid reſponſum fuerit, v. in opp. *S. Patris* pag. 315. &c. & 359. &c. Heic quoqꝫ liberum permittit *D. M. Lutherus* Epiſcopo, *quo ordine velit utramqꝫ ſpeciem vel ſumere, vel miniſtrare: poterit enim utrunqꝫ nempe P. & V. continuò benedicere, antequam panem ſumſerit: vel inter benedictionem P. & V. ſtatim ſeſe, & quotquot voluerit, pane communicare: deinde vinum benedicere ac demum omnibus bibendum dare, quo ritu CHRISTUS uſus videtur fuiſſe - - - Sed hic ritus nimis novus non patietur ea fieri, quæ hactenus poſt benedictionem diximus, niſi & ipſa mutentur.* Tom. 2. Jen. Lat. fol. 558. b. pr. idemqꝫ habetur in Churfürſtl. Sächſ. Kirchenordnung. fol. 27. f.

CCXLVII.

CCXLVII.

V*Erba diſtribuentis*, olim erant {*CORPUS* / *SANGUIS*} *CHRISTI!* ad quæ communicans reponebat *AMEN.* vid. ex *Clem. R.* Conſtit. Apl. lib. *IIX.* c. 20. *Rixner.* Rit. c. *IX.* §. 22. pag. 138. 139. Hodierna autem verba notiora ſunt, quàm quæ afferri debeant. v. *Luther.* l. c. a. f. ℜ. ℧. fol. 27. f. 28. conf. *Biel.* Lect. 82. 83. in Can. M. fol. 166. &c. *Mornæ.* de Evchar. I. 5. fol. 74.

CCIIL.

D*Iſtribuunt* in noſtris Baſilicis *Miniſtri Verbi* omnes ac ſinguli non certi aliqui, velut in Papatu, conf. *Biel.* l. c. lect. V. fol. 7. apud quos *Bonus Sacerdos* habetur vulgò, qui habet *tria benè*; *benè* ſcilicet *poteſt legere* (ergò dantur apud eos, *qui non noverunt benè legere? Ehodum*

verò *bonos viros, curabunt probè!* Ter. And. V. 2. 5. 6.) *benè canere, benè miſſas facere,* referente *Elia Haſenmüllero* Triumph. Pap. cap. IX. pag. 396. f. Confer ex eisdem *Aſtexan.* Cas. Conſc. Lib. IV. tit. 13. §. 1. qv. 12. *Cellotii* Hierarch. Lib. *VI.* c. 9. fol. 444. 445. *Coppenſtein.* Theomach. part. *III.* qv. 3. *Lancellot.* Inſt. Canon. Lib. 2. c. 6. pag. 145. m. quibus adhuc adde *Cent. Magd. IV.* fol. 426. *V.* 667. *Cyprian.* Epl. Lib. *III.* 17. fol. 97. f. Et quamvis circa *Argentinam*, ac fortè alicubi circa *Civitates Imperiales* alibi *Studioſi* quoq; *Theologiæ*, non ad conſecrationem quidem; ſed *ad Diſtributionem* tamen admitti queant ac ſoleant, uti αὐτόπται narrant, & qui ipſi Sacerdotes diſtribuentes adjuverant; apud Nos tamen in Electoratu Saxonico nemo admittitur, niſi *Ordinarius VERBI Miniſter.* in genere hanc materiam promiſcuè

cuè tractant *Angles* in *IV*. pag. 146-152: *Aſtexan*. l. c. *Bibliand*. præfat. d. 1. b. pr. *Bucan*. p. 654. *Caſal*. de Rit. c. XIII. p. 129. m. XV. p. 132. 133. *Catech. Rom*. p. 201. 202. *Chamier*. I. 13. 3. fol. 14. *Chytræ* prælect. p. 528. 529. *Clavaſ*. fol. 99. *Concil*. Tom. 2. fol. 91. a. 95. e. *Dieter*. Myſteriol. *I*. 7. p. 9. 10. *VII*. p. 163. *IIX*. p. 226. *Hoſpin*. H. S. *II*. 1. fol. 21. c. 10. fol. 184. *III*. 1. fol. 187. *Hunn*. de Sacram. c. *XIII*. p. 225. &c. *Hutter*. *LL. CC*. fol. 593. 594. 727. a. *Inquiſit*. Bavar. art. XIIX. *Lobech*. in A. C. pag. 264. *Luther*. T. 2. L. Jen. fol. 550. a. *Mylius* in A. C. p. 152. *Theoll. Palat*. im Bericht &c. p. 451. *Pelarg*. ad Damaſc. *IV*. 4. p. 207. b. pr. *Rixner*. Rit. p. 128. 129. *Scherzer*. Colleg. Antiſoc. diſp. *CXXIV*. pag. 1005. *Selnecc*. Ex. Ord. *I*. p. 23. *IV*. p. 38. Quid fiat, ſi miniſter ſit *malus*? *Aſtexan*. IV. 13. 3. V. 1. 8. 16. 2. *Hutter*. *LL. CC*. fol. 594. 595. *Si*

 mutilus?

mutilus? Aſtex. IV. 13. 2. *ſi ſiniſtrâ manu* deſtituatur? *Geſner.* prohib. Conc. diſp. XV. c. 2. th. 11. 17. pag. 545. &c. Apud *Calvinian.* panem *Miniſter VERBI*, calicem verò *Seniores Eccleſiæ, qui morum cenſuræ præſunt, poſtulo diſtribunt*, juxta *Calvin.* in Form. Adminiſtr. Sacr. fol. 41. a. pr. Sed rurſum quæritur, anne quis *ſibiipſi* poteſt communicare? v. *Ales* Ord. Eccl. Angl. pag. 42. b. f. & *Libell.* Prec. Angl. p. 146. itemq; *Aſtexan* IV. 13. 1. 2. *Carpzov.* Def. Eccl. II. 18. 293. fol. 446-448. *Chemnit.* Ex. C. Tr. part. II. pag. 180. *Concil. Cpltan. in Trull.* c. 58. p. 405. *Dieter.* Myſt. VI. 16. *Franc.* diſp. VII. 21. *Gerhard.* Iſag. p. 1099. &c. *Gürtner.* c. IIX. p. 195-200. *Hutter. LL. CC.* fol. 726. *Luther.* T. 2. I. L. fol. 158. cujus verba extant §. *CCXLVI. An pro aliis? Dieteric.* Myſteriolog. l. c. & IIX. 12. adde §. *CCXLIV. Elingues, mutos, fatuos,*

tuos, etiamſi ſint ſacerdotes, hinc excludit *Biel*. Lect. I. fol. 3. a 2. m. & VI. fol. 7. b. 2. 8. Sed apud nos ejusmodi homines à promotione excluderentur, aut ſin poſt promotionem malum tale cuiquam obveniret, Scholaſtico vel tacente ſana ratio dictaret, quid eis fieri debeat. *Jejunum* Miniſtrum requirit & urget *Biel*. Lect. X. fol. 12. conf. *Concil. Carthagin.* can. XLI. pag. 228. 229.

CCIL.

Miniſter ejusmodi certa veſte Sacramentali induitur, ringentibus licet *Calvinianis*, *Beza* Epl. XII. pag. 97. *Bibliand.* l. c. *Bulling.* O. E. p. 207. 208. *Buxtorff.* Inſt. Cœn. p. 58. *Durell.* c. XI. p. 89. c. XV. XVI. p. 121. *Hoſp.* H. S. II. 1. f. 187. 173. *Mornæ.* II. 8. fol. 292. &c. *Rietſchel.* p. 21. 22. *Zanch.* fol. 445. *Zeppero* I. 14. p. 159. contra-

rium quippe dudum obtinuerunt *Bebel.* Eccl. Ev. pag. 761. Conſtit. Elect. lit. *B.*2. (*Dieter.* Myſteriol. IX. 28. *Joh. C. Dieter.* Antiquit. Bibl. fol. 192. &c. *Eckard.* Faſcic. c. XXVI. qv. 8. pag. 692. *Gallus* & *Flacius* in Reſponſ. de Veſte. Miſſ. *Gerh.* Conf. Cath. T. 2. artic. XV. p. 1296. & Iſagog. p. 1206 *Hutter.* in Lib. Conc. p. 1004. *Luther.* Tom. 2. Jen. Lat. fol. 558. 559. *Meiſn.* Coll. Ad. p. 191. 192. *Menz. Exeg.* p. 276. *Philips* in Clero c. X. §. 202. p. 107. & Fid. Diſpenſ. IIX. 127. &c. pag. 110-114. Quedlergr. p. 285-288. *Scherzer.* Coll. Antiſoc. d. *CXXIX.* pag. 1047. *Witteb.* contra Anhalt. Verantw. p. 97-112. Ex Pontificiis, ſi lubet, addantur *Amalar. Fort.* II. 16-24. fol. 339-341. *Beleth.* p. 58. a. Biel. Lect. X. fol. 13. 14. *Caſal.* c. XXIII. p. 199. *Caſſetta* p. 792. *Codinus* l. c. Lib. I. cap. 16. & ad eund. *Jac. Gretſerus* in Notis fol. 174. *Concil. Cpltan.* in *Trull.*

Trull. can. 27. p. 381. & *Nicæn.* II. c. 16. p. 450. it. Tom. 2. fol. 93. b. *Ditmar.* p. 198. m. *Durand.* III. 1. 23-31. *Ferrar.* de Re Veſt. part. 1. pag. 109. *Goar.* in Ευχολογ. Græcor. fol. 31. ſ 110. *Goulart.* p. 4. *Graſſer.* Theol. Myſt. d. XIX. pag. 91-93. *Legatio Luitpr.* p. 114. 115. de *Maronitis*, diſp. Gerh. ſect. XI. ſ. 6. *Miſſa Mozarab.* T. XV. Biblioth. PP. fol. 764. h. *Novarin.* Elect. Sacr. Lib. V. c. 91. ſ. 791. fol. 257. cap. 110. §. 935. fol. 295. a. f. *Platina* p. 55. b. 31. 38. *Polyd. Virg.* VI. 12. VII. 3. *Rupert. Tuit.* I. 8-27. II. 24. *Salmaſ.* ad Tertull. de Pallio pag. 78. *Staplet.* Promt. Cathol. part. II. pag. 212. *Walafr. Strabo* c. XXIV. conf. *Sozomen.* H. E. VI. 20. & ſcripta Adiaphoriſtica pluria.

CCL.

DIſtribuunt Miniſtri ſingulis fidelibus, non Miniſter primo, primus

primus ſecundo &c. & ſic deinceps. vide *Arcud. III.* 53. fol. 330. &c. *Bebel.* Antiquit. l. Eccl. *III.* 6. 11. pag. 193. f. *Bucholc.* Indic. Chronol. pag. 159. f. *Bulling.* l. c. p. 209. a. *Calvin.* Inſtit. *IV.* 17. 43. fol. 555. *Chamier.* l. c. c. 20. fol. 196. &c. *Gerhard.* Iſag. pag. 1166. *Menzer.* p. 401. *Münſter.* p. 75-78. *Niceph.* H. E. *XII.* 28. fol. 776. d. *Rixner.* Rit. c. *IX.* §. 13. p. 130. *Nobiliſſ. DN. Jac. Thomaſius* in diſp. de Poculo Johann. c. *I.* adde *Aleſ.* p. 44. 45. *Ditmar.* pag. 161. f. Stultè quærit *Aſtexanus*, *ſi quis credat ſe eſſe presbyterum, cùm non ſit? IV.* 13. a. 2. & 15. 1. 4. Apud nos certè ſi fanaticus ejusmodi exoriretur *Anticyras* eum *navigare juberemus* cum *Eraſmo* Chili fol. 403. & diſcere, utrum verum ſit, annon? Tali

Danda eſt ellebori multò pars maxima; certè
Neſcio an Anticyram ratio illi deſtinet omnem.

juxta *Horatium* Satyr. lib. *II.* ſerm.

3. v.

3. v. 82. 83. Si viveret adhuc Autor ille,

I, bibe, dixiſſem purgantes pectora ſuccos

Et quicquid tota naſcitur Anticyrâ, cum *Ovidio* in Eplis.

De *Adminiſtratione Cœnæ, ubi Paſtores non ſunt*, peculiarem libellum *Hugo Grotius* edidit.

CCLI.

SIc conſecratam, ſic diſtributam utranqꝫ ſpeciem *accipiunt homines* (1.) *Soli.* (v. *Dieteric.* Inſt. Catech. pag. 765. it. *Bibliand.* præf. c. V. 6. b. f. De horrendo Gallorum facto, qui *aſino* hoſtiam dederunt, vid. *Joh. Bodin.* Dæmonom. Lib. *II.* 8. pag. 380. ex *Jov. Pontani* Hiſt. Neapolit. Lib. V. p. 584. citante *Gerhardo* Conf. Cathol. Tom. *III.* append. artic. XV. pag. 1294. 1295. iiqꝫ (2.) *eodem loco habitantes*, juxta §. LXIIX. &c. (3.) *Uſum SS. Cœnæ in-*

telligentes & legitimè expetentes, v. *Weiſſii* Diſp. de Admittendis ad S. Cœn. §. 11-14. cujuscunque (4.) *Sexu*, (5.) *Statûs*, *conditionisve* ſint, tam *Clerici* quàm *laici*: vide *Aret*. de Cœn. Lect. VI. p. 129. m. f. *Calixt*. de Sacr. §. *LXIII*. *Cellot*. Hierarch. lib. VI. c. 16. fol. 477-479. *Concil*. Tom. 2. fol. 22. a. b. *Dannhauer* Chriſte. act. 1. Metamorph. 5. pag. 817. *Evagr*. Hiſt. Eccl. lib. VI. c. 12. fol. 623. g. *Euſeb*. VI. 35. fol. 179. *Gerhard*. LL. Tom. V. §. 64. *Hoſp*. Hiſt. Sacram. Lib. *II*. c. 1. fol. 213. *Kettembeil* ad Albaſpin. Obſerv. lib. *I*. 4. pag. 75. *Optat*. *Milevit* lib. *VII*. pag. 200. *Rixner* de Comm. Laic. it. Rit. Evch. c. *IX*. §. 18. p. 135. m. *Roffenſis* contra Captivit. Babyl. cap. *III*. p. 25. b. f. Scheibler Fid. ant. c. *II*. art. 8. ¶. 5. pag. 153. Weiſſe §. 8. *Zimmerm*. pag. 327-330. ſive ſint ex ordine *carnificum*, ſive *lictorum*, Weiſe §. 9. quamvis alicubi

more

more receptum meminerim, ut in ſuburbana Baſilicâ tales communicent.

CCLII.

(6.) QVi frui poſſunt, Weiſ. ¶. 15. & (7.) ſe probare, *A. C.* art. XXIV. pag. 24. f. *Novarin.* l. c. V. 7. 8. 106. &c. fol. 39. *Pare.* Corp. d. pag. 458. &c. Weiß. §. 20. (8.) *fundamentum fidei*, rectè nôrunt, in eâq; firmiter perſiſtunt. Weiſ. ¶. 26. 31 (9.) *moderatè vivunt*, Kirch. Ordn. fol. 302, 303. Weiß §. 25. (10.) *pœnitentiam conteſtantur.* Weiſ. §. 32. 33.

CCLIII.

ETſi intereà DEO καρδιογνώςῃ relinquatur notitia *dignorum*, an *indignorum convivarum.* v. *Auguſt.* Ep. *CXIIX.* ad Jan. cap. 3. p. 580. & ſerm. de T. fol. 135 136. *Bodenborg.* p. 66. *Calixt.* de Sacr. ¶. 90. *Chytræ.*

prælect. pag. 225. *Dieter.* Myſter. IX. 6-12. 16. 19. *Gerhard.* Iſag. pag. 1170 - 1195. &c. *Hökelius* l. c. p. 345. *Hülſem.* Ext. Brev. c. *XIII.* 1. p. 203. *Hutter. LL. CC.* fol. 713. & in. A. C. diſp. *XI.* ſ. 28. *Lobech.* in eand. pag. 309. *Luther.* Tom. 1. Jen. Lat. fol. 331. Tom. 2. fol. 551. &c. 559. &c. *Menzer.* Exeg. p. 270. *Muller.* Sem. *II.* qv. 46. pag. 238. *Mylius* in A. C. pag. 153. &c. *Oſiand.* Enchir. Calv. c. *II.* qvæſt. 2. pag. 74. *Philips.* diſp. c. *VI.* §. 98-107. &c. *Rixner.* Rit. c. *VII.* pag. 93. it. 48-67. *Selnecc.* Ex. Ord. p. *IV.* pag. 249. f. it. Bericht von der Gegenw. cum expl. Joh. Lagi. Weiſ. l. c. *Winkelm.* Faſc. p. 41. 42. *Weſtb.* pag. 260. &c. *Witteb.* contra Cat. Raccov. pag. 388. ex Pontificiis *Aſtexan. IV.* 17. 2. 4. *VII.* 19. per tot. *Biel* in *IV* d. 9. 1. 2. *Confeſſ. Petrikov.* c. *XLIV.* fol. 105. 106. *Engelgr.* l. c. pag. 241. *Novarin.* Elect. S. *VI.* 118. 976. fol 309. *Thomas III.* 80. *Clavaſ.* fol.

fol. 101. Ex Calvinianis, *Beza* Epl. *XII.* pag.100. 122. it. 151. *Bucan.* pag. 836. *Catech. Palat.* pag. 329. *Franci* diſp. *XV. XVI. Theoll. Pal.* im **Bericht vom Comœdibuch** p. *II.* quæſt. 197. *Pare.* Corp. d. pag. 960. & com in 1. Cor. *Pelarg.* ad Damaſc. p.207. *Pezel.* p. *IIX.* Obj. pag. 400. &c. *Zanch.* fol. 411. b. f. 629. a.

CCLIV.

MUlta nimis heic monenda, diſcutienda occurrunt, queis præſens opella non ſufficit, & jamdum ultra quàm putaſſem, ſub manu quaſi excrevit: quocirca ordine Materiarum pariter & Autorum alphabetico ſervato per remiſſiones ſolum in harum rerum Scriptores optimæ notæ quæretur, quid fieri deceat (1.) *Abſtemiis*, *ἀοίνοις*, inviniis? (quo eleganti vocabulo Græcum exprimit *Pricæus* in notis ad *Apulej.* Metamorph. pag. 694.) vide-

videantur *Beza* Epl. XXV. p. 154. 155. *Brent.* *Apol.* Wurt. pericop. 2. pag. 821. *Brochm.* T. 2. fol. 477. *Balduin.* Caſ. Conſc. lib. III. cap. 12. caſu 11. p. 454. & *Phoſph.* veri Cathol. contra Pazmann. Lib. II. c. 9. pag. 1055. &c. *Chemnit.* Inſtruct. futuror. Miniſtr. Eccl. c. VII. ¶. 8. p. 344. *Deucer.* l. c. *Contr. Dieter.* Myſter. diſp. IX. 15. *Vid. Dieter.* ap. *Dedeken.* Tom. 1. Conſil. fol. 298. *Eichſfeld.* Orthod. Cas. p. 221. *J. Gerhard.* Tom. V. §. 227. & Iſag. p. 1197. m. *Joh. Ern. Gerhard.* diſp. pecul. Ἀοἴν. ἄν. ſive, *cum Abſtemiis quid agendum in SS. Synaxi?* præcipuè ſect. 2. *Hoë* Evangel. Handb. artic X. p. 241-243. *Hunn.* de Sacr. c. XVII. p. 635. *Hutter.* *LL. CC.* fol. 729. a. m. *Königs* *C. C.* ap. 4. *Sim. Pauli* Method. part. III. loc. 28. pag. 134. *Reinecc.* Panopl. T. IV. c. 18. fol. 255. b. *DN. D. Scherzer.* Collg. Antiſocin. diſp. CXX. num. 71. pag. 976. f.

CCLV.

CCLV.

(2.) A *Buſuris notoriè*, *Weiſ.* §. 42. ſcilicet ad (1.) *criminis purgationem* v. *Concil. Wormat.* can. 15. Tom. 2. fol. 119. *Ditmar.* p. 40. f. *Gregor. Turon.* Hiſt. Fr. lib. X. c. 7. p. 542. *Gerh. C. C.* T. 3. ap. pag. 1287. &c. *Lampad.* Mellific. Hiſt. p. III. pag. 197. *Papp.* Epit. H. E. pag. 254. *Schaffnab.* p. 32. a. f. 249. a. m. *Selnecc.* Ex. Ord. p. IV. pag. 505. a. f. *Sixt. Sen.* Bibl. S. Lib. VI. ann. 196. f. 555. *Weiſ.* §. 44. (b.) ad *enthuſiaſmum confirmandum*, *Weiſſe* §. 46. c. ad *fœdus ineundum*, *Hoſpin.* H. S. IV. 2. fol. 186. *Weiſ.* §. 40. (d.) ad *fugandos dæmonas*, Brent. Apol. pericop. *II.* pag. 890. 891. *Novarin.* l. c. excurſ. 461. §. 601. fol. 184. *Gerh.* Conf. Cath. T. 3. artic. XV. in app. p. 1294. 1295. *Bodin.* l. c. (e.) ad *incendia reſtinguenda*. *Cent. Magd.* XI. c. 6. fol. 279. pr. *Dieter.* Inſt. Cat.

p. 765.

p. 765. *Hoſt in.* l. c. velut & ſuperiore ANNO LXXIII. in Novellis percipiebamus, exorto *Madriti* d. XV. Octobr. incendio, *Patres* Capucinos cum *Sanctiſſimo* accurriſſe, & confeſtim illud, ſi credere fas eſt, deletum fuiſſe. (f.) ad *morbos curandos Quiſtorp.* Pi. deſider. pag. 60. (g) ad *partus gravidarum maturationem. Caut.* Declin. C. Trid. pag. 239. a. f. (h.) *ad redemptionem animæ & corporis.* quas *Beda* Hiſtor. lib. IV. c. 22. nugas (*dignam ſanè & firmam probationem ex rumore ad rem tantam confirmandam!*) aliaq; hujusmodi commenta Pontificia congeſſerunt *Centuriat. Magd.* H. E. C. VII. cap. 13. §. *Signa mendacia pro Miſſa* &c. fol. 577-579. quò & illud *Novarini* effatum pertinet, ſumtione Cœnæ *ſuccurri animabus in purgatorio conſtitutis*, ut pura mit Seelmeſſen. Elect. Sacr. Lib. V. c. 65. excurſ. 52. fol. 202. vide

ſuperius

ſuperius §.CLIIX.(3.) *Angelis*, nam & hi communicare poterunt, quia Chriſtus in Scripturis vocatur *cibus Angelorum*? v. *Hutter. LL. CC.* fol. 728. a. pr.

CCLVI.

(4.) C*Atechumenis*. v. *Albaſpin.* II. 35. p. 276. it. p. 411. *Alſt.* Parat. Theol. pag. 49. b. f. *Ambroſ.* Tom. 3. lib. V. epiſt. 33. fol. 39. a. f. *Auguſtin.* ſerm. fol. 52. b. 61. a. *Bejerlinck.* Conc. Sel. p. 627. *Brochm.* T. 2. fol. 366-368. *Calvin.* Lex. Jur. fol. 145. *Caſal.* c. XX. p. 144. *Cellot.* Lib. VI. c. 25. fol. 531-547. *Cent. M.* capp. VI. *Dieter.* Inſt. Catech. pag. 1. 2. *Dilherr.* Elect. Lib. *II.* c. 2. pag. 171. &c. *Dorſche.* ad Concil. Nic. p. 133. *Funger.* Etymol. p. 169. *Gerhard.* LL. Tom. V. pag. 1. 2. 3. *Martinii* Lex. Philol. fol. 411. *Rixner.* de Rit. p. 155. m. *Scheræ.* Miſcell. p. 75. *Strauch.* de Cat. ¶. 12. *Weber.* de Con-

1960. *Joh. Meiſner.* prælect. publ. de Miniſt. Eccl. c. VI. ¶. 19. *Mornæ.* de Evch. Lib. I. c. 4. fol. 63. &c. *Optat. Mil.* lib. VII. *Petrej.* lib. III. c. 8. 5. pag. 50. a. f. *Polydor. Virg.* de Rer. Inventor. Lib. V. cap. 12. pag. 452. &c. *Prætor.* Synt. Mus. pag. 50. *Quiſtorp.* Pi Deſid. pag. 43-45. *Rixner.* de Rit. p. 75-78. 142. 143. *Strauch.* l. c. *Stuck.* Antiqv. Conviv. Lib. I. c. 16 fol. 32. 33. *Weber.* de Conv. Germ. p. 187. *Weiſ.* l. c. *Zanch.* fol. 640. *Zimmerm.* pag. 416. &c. confer ſuprà §. CCXIV.

CCLVII.

(5.) *Confeſſionem uſitatam detrectantibus Aſtexan.* IV. 18. 1. 4. *Hutter.* fol. 729. *Weiſ.* l. c. (6.) *Converſis & reſipiſcentibus* ex enormi quodam lapſu. *Carpz.* Defin. Eccl. 267. &c. 404. (7.) *Dormienti.* ex *Emm. Sa* Aphor. Confeſſ. p. 26. *Lyſerus* de Sacram. dec. I. diſp. 2. theſi

theſi 11. (8.) *Ebrioſis Weiße* ¶. 24. (9.) *Excommunicatis. Alſted.* p. 108-110. 165-169. 191. *Angles* in IV. parte 2. pag. 5-59. *Bucan.* p. 535. *Bucholc.* p. 215. *Calvin.* Inſtit. IV. 10. 2. 7. *Carion.* Chron. p. III. pag. 553. *Caſal.* cap. XXIX. pag. 159. *Chryſoſt.* Homil. in Babylam pag. 18. &c. *Clavaſio* fol. 103. *Engelgr.* L. E. p. *I.* p. 115. *Goulart.* p. 114-117. *Hermannut.* p. *II.* qv. 18. *Hülſem.* de Correpت. Fr. ¶. *XIIX.* part. 2. p. 236. &c. Kirchen-O. fol. 306. &c. *Pezel.* Obj. p. IIX. p. 417. *Philips* l. c. *Schaffnab.* p. 233. *Sozom.* H. E. VII. 24. fol. 839. *Theodorit.* V. 7. fol. 159. *Selnecc.* Ex. Ord. p. IV. pag. 38-55. *Thomas* p. III. addit qv. 21. 22. *Weiße* ¶. 6. *Wigand.* tr. de Clave lig. & ſolv. *Zanch.* fol. 675. *Zepper.* I. 16-21. p. 194. &c. *Zimmer.* p. 361. *Zwingl.* Epl. Lib. I. p. 22. 28. fol. 30. a. 42. &c. II. 7. fol. 77. it. 94. d. conf. Eraſti tract. de Excomm.

(16.) *Fidei*

CCLIIX.

(10.) F*Idei* vel *planè ignaris*, vel alienæ *inniſuris*. Weiſſe. ſ. 29. 30. (11.) *Furioſis*. *Angles* in IV. p. 1. p. 108. *Aſtex*. IV. 17. 4. 6. *Catech. Rom*. p. 200. *Deucer*. l. c. *Diet*. Myſteriol. IX. 13. & Catech. pag. 766. *Gerhard*. Iſ. pag. 1196. f. *Hutter*. *LL. CC*. fol. 728. b. f. *Sa* l. c. & pag. 229. m. §. 3. Weiße. ¶. 22. (12.) *Hæreticis*, *Biel* in IV. d. 13. 2. *Cent. Magd*. V. 6. f. 670. 671. *Dav. à Mauden*. Diſc. Moral. ſuper præc. I. num. 9. fol. 49. ſeqq. (13.) *Hiſtrionibus*, *Aſtexan*. IV. 17. 4. 2. *Hutter*. fol. 728. b. m. f. *Lancell*. l. c. pag. 146. *Quiſtorp*. pag. 63. 64. *Dieter*. Myſteriol. IX. 13.

CCLIX.

(14.) I*Nfantibus*, & qui nondum ad diſcretionis annos pertigerint. *Acta Theoll. Wit*. fol. 191. *Angles*. pag. 93. 109. *Areud*. I. 14. fol.

fol. 39 45. III. 40. 43. 46. f. 278. &c *Aſtexan.* IV. 17. 8. ult. *Bibliand* præfat. cit. lit. & 1. a. pr. *Brochm* T. 2. fol. 479. *Calvin.* Inſt. IV. 16 30. *Catech. Rom.* pag. 200. *Chamier* T. 1. Lib. 1. c. 13. ¶. 5. fol. 14. a. m *Chemnit.* Ex. C. Tr. part. II. p. 247. m. *Dannhauer.* Chriſte. pag. 468. *Deucer.* p. 157. f. *Dieter.* Inſt. Cat. p. 765. &c. & Myſteriol. diſp. IX. 13. *Eckard.* Faſcic. cap. XX. 26. p. 609. *Franci* diſp. II. §. 29. *Gerhard.* Conf. Cath. T. gener. p. 373. a. f. LL. T. V. §. 490. &c. Iſag. p. 1121. 1197. &c. *Hildebr.* Art. b. Mor. c. V. §. 2. pag. 58 &c. *Hoſpin.* H.S. III. 3. (2°) f. 59-61. *Hülſem.* Breviar. c. *XIII.* §. 20. p. 209 *Hutter.* LL. fol. 728. a. m. *Luth.* T. 1. Jen. L. fol. 166. *J. F. Mayer* tr. pecul. de *Maronitis* diſp. Gerhard. XIIX. ult. *Novarin.* Elect S. Lib. VI. cap. 118. ¶. 978. fol. 310. *Pelarg.* ad Dam. pag. 207. b. m. *Pezel.* Obj. p. IIX. pag. 113. *Polan.* Synt. Theol. col.

3232-3235. *Rixner.* de Rit. c. XI. pag. 158. *Sa* pag. 232. *Scheibler* p. 146-148. *Schvveigker.* Reiſebeſchr. pag. 75. *Selneccer.* Ex. Ord. p. IV. pag. 389. *Sylvius* addit. ad Caranz. in *Concil. Tolet. XI.* can. 11. pag. 440. f. *Vejel.* de Eccl. Gr. p. 11. f. *Zvvingl.* Epl. lib. I. 23. fol. 32.

CCLX.

(15.) I*Nfidelibus*, puta *Judais* vel *Turcis*. *Dieter.* Myſter. IX. 13. (16.) *Lingvæ pegrinæ* hominibus, per interpretem loquentib9. *Carpz.* Defin. 278. fol. 419. (17.) *Litigantib9* in foro. *Ameſ.* de Conſc. IV. 28. 2. pag. 249. *Carpz.* Def. 265. fol. 399-402. & 286-288. fol. 433-439. *Deuc.* pag. 158. *Novarin.* c. 38. excurſ. 34. 35. §. 435. &c. fol. 135. Kirchenordn. fol. 301. *Quiſtorp.* pag. 64-66. Weiß. §. 36. (18.) *Magis.* *Hutter.* fol. 729. a. pr. (19.) *Monſtris* *Albaſſin.* Obſ. II. 13. 14. p. 184. &c. conf. *Brochm.* T. 2. f. 602. b. m. CCLXI.

Digitized by Google

CCLXI.

(20.) M*Orionibus. Dieter.* Myſter. IX. 13. *Hutter.* 728. b. m.

(21.) *Mortuis. Chamier.* l. c. *Concil. Carthag.* can. 18. pag. 212. *Cpltan. in Trullo* c. 33. p. 421. it. Tom. 2. fol. 952. *Dieter.* l. c. 21. *Gerhard.* LL. T. V. p. 489. & Iſag. pag. 1197. f. *Gretſer.* de F. C. II. 13. p. 137. *Hild.* Off. IIX. 6. 7. p. 63. &c. *Hoſp.* H. S. *II.* 2. fol. 58. *Kettemb.* ad Alb. *I.* 9. p. 88. 89. *Lyſer* de Sacr. l. c. *Zimm.* pag. 331. Conqueritur *H. Bulling.* quod *in Eccleſia Tigurina ſimile quid paulò ante reformationem acciderit; eidemq; occaſionem dederit.* adv. Cochlæ. c. *XXIX.* pag. 62. b. f. adde Tentzels Widerl. pag. 610.

CCLXII.

(22.) M*Utis. Brochm.* 477. *Deucer.* 158. *Diet.* l. c. 14. *Gerh.* LL. V. 487. Iſag. 1197. *Hutter.* 729. a. f.

a. f. b. *Mengering.* Inform. p. 720. *Pollio* qv. 27. p. 43. *Weiße* §. 37. (23.) *Obſeſſis.* *Aſtex.* IV. 17. 4. 7. *Dieter.* 16. 13. *Hutter.* fol. 728. b. f.

CCLXIII.

(24.) PEccatoribus *notoriis*, v. g. lenonibus, mœchis, necromanticis, gladiatorib9 ad mortem dimicantibus &c. iisq; *obſtinatis* ac præfractis *Angles* in IV. pag. 95. *Aſtex.* IV. 16. it. 18. 1. 1. *Carpzov.* defin. 280. fol. 422. &c. *Hutter.* f. 728. *Pare.* Corp. Doctr. p. 463. &c. *Weiße* ¶. 10. 38.

CCLXIV.

(25.) PEregrinis, vel *Peregrinantibus Carpz.* def. 290. fol. 441. qui tamen defin. 291. tempus peſtis excipit fol. 443. 444. *Cellot.* lib. VI. c. 16. 2. fol. 483. *Rixner.* pecul. tract. de Commun. Peregr. *Rüel.* Specim. de Eplis form. & canon. vide ſuprà

 §. LXIIX.

§. LXIIX. (26.) *Pollutionem* nocturnam paſſis. *Aſtexan.* IV. 18. 2. *Biel.* Lect. X. fol. 13.

CCLXV.

(27.) S*Uſpectis* de Crimine, cujus tamen convinci nequeunt. *Carpzov.* Def. 284. 285. fol. 429. &c. *Weiße* §. 34. 43. (28.) *Uſurariis.* *Hutter.* f. 729. a. pr. (29.) *Zigeunis*, qui hinc inde peregrinantes, aut potiùs patentes ſæpiùs SS. Cœnæ uſum expetere ſolent. Verùm cùm Baptiſmus eis denegetur in der Kirchen-Ordn. fol. 295. parili pacto procul dubio & hæc communio. (30.) aliisq; qui ex *uſu* & *caſuiſtis* peti poſſunt. conf. *Pruckneri* M. quæſt. & *Ravensb.* pag. 29. pr.

CCLXVI.

SEdulò quippe cavendum, ne *Margarita porcis*, *Matth.* VII. 6. v. *Brochm.* 471. b. *Carpz.* def. 274. fol.

fol. 413. *Durell.* c. XXIII. p. 248. *Gerh.* T. V. ¶. 222. Kirchen-O. fol. 303. ſ. Nachdem auch &c. *Zehner.* Adag. S. I. 100. p. 241. & III. 12. 13. p. 436. &c. Nec caret Antiquitas exemplis indignorum convivarum graviter à Deo punitorum v. *Gaſtii* Serm. Conviv. part. I. pag. 90. indeq; *Hoſpinianus uſum Cœnæ caſtum & jejunum* requirit H. S. II. 1. f. 35-41. 45-49. cap. 2. fol. 61. 62. IV. 6. fol. 388.

CCLXVII.

SEd quærunt adhuc, utrum *ipſemet CHRISTUS cum diſcipulis ſuis hâc* Cœnâ uſus fuerit? v. *Angles* p. 93. 94. *Aſtexan.* IV. 17. 5. *Biel.* Lect. XXXV. fol. 64. a. 1. *Thom.* III. 81. queis adde *Chamier.* l. c. 8. 7. 2. fol. 211. b. m. & III. 17. fol. 351. *Chytræ.* prælect. p. 261. *Franc.* diſp. VII. ſ. 35. 36. *Gerhard.* Conf. Cath. T. 3. art. XV. in append. pag. 1297. Iſag.

Ee 2 p. 1198.

p. 1198. *Voet.* diſpp. Select. part. II. num 8 pag. 155 &c. *An Maria tanto fervore Eucharistiam, quanto CHRISTUM in utero ſuſceperit?* v. *Engelgr.* Luc. Ev. P. 2. p. 329. *Utrum ſumto pane corpus Christi evolet in cœlum, prout ex utero virginis & ſepulcro clauſo prodiit? Durand.* Ration. D. Offic. Lib. IV. cap. 42. de *Judâ proditore Angles* l. c. *Biel* lect. XXXVII. fol. 62. *Peſſelii* index oper. Auguſt. fol. 55. a. 1. m.

CCLXIIX.

COnvivas itaq; hujus Sacratiſſ. Cœnæ præter internam præparationem convenit quoq; *veſte eleganti* indutos eſſe (*placendum eſt oculis divinis habitu corporis*, ait *Cypr.* ſerm. VI. de Or. DN. qvò & *Origenis* verba ex Homil. XI. in Exod. citat. *Rixner* de Rit. cap. IIX. ¶. 4. p. 111. 112.) ſed ita tamen comparatâ, ut faſtus abſit, & nimium pompæ ſtudium devotionem non impediat.

diat. v. R. D. fol. 303. pr. *Novarin.* Elect. S. V. 12. 13. §. 170. fol. 59. & excurſ. 15. f. 190. &c. fol. 64. cap. 29. exc. 25. ¶. 323. fol. 103. c. 56. ſſ. 573. fol. 176.

CCLXIX.

Sicut & ob devotionem *jejuni* accedunt, absq; omni tamen *cultus*, *meriti*, aut *ſimplicis neceſſitatis* mentione. v. *Angles* p. 106. 107. *Aſtex.* IV. 18. 3. 1. 2. 3. *Auguſtin.* Epl. CXIIX. c. 6. pag. 181. 182. *Bibliand.* præf. & 1. a. f. *Bucan.* p. 653. *Calixt.* de Sacrif. ſſ. 38. *Catech. R.* p. 198. *Cent. M.* V. 6. fol. 669. *Chryſoſt.* Pſegm. p. 289. ubi extat Epla S. Patris ſuper hâc re ad Cyriacum Epiſc. *Hoſp.* l. c. *Iſid. Hiſp.* de O. E. I. 18. *Luther.* T. 2. Jen. L. fol. 559. b. *Lyra* ſuper 1. Cor, XI. fol. 50. a. lit. r. *Novarin.* l. c. c. 58. fol. 179. 180. *Ravensb.* p. 28. f. *Rixner.* pag. 21-30. *Walafr. Strab.* cap. 19. Tom. IX.

Digitized by Google

Biblioth. PP. fol. 957. 958. Tentzel. Widerl. pag. 891. Rurſus quærunt Scholaſtici, *quoto temporis ſpatio poſt cœnam liceat prandere?* *Angles* pag. 108. *Aſtexan.* IV. 18. 3. ult.

CCLXX.

SOlent quoq; ad reverentiam *genua flectere* absq; adorationis periculo, de quo admodùm ſolicitus eſt *Beza* Epl. XII. pag. 100. m. adde *Calixt.* de Sacrif. §. 85. *Calvin.* Inſt. III. 20. 33. IV. 19. 2. *Dieteric.* Inſt. Cat. p. 579. *Dilherr.* Elect. *Durell.* cap. XXII. pag. 233. *Menzer.* Exeg. pag. 409. *Walafr. Strab.* c. XXV. fol. 962. id quod in *Donato Theologico* eſt *flexio nominis* pag. 31. 32. *Photiniani ſedentes accipiunt* &c. v. *Menzer.* l. c. *Münſter.* p. 81. *DN. D. Scherzer.* Coll. Anti-Socin. diſp. CXIII. pag. 918.

CCLXXI.

Ac

Digitized by Google

ADpingebant olim & *oſculum* v. *Albaſpin.* Obſerv. Lib. I. cap. 17. pag. 82-86.) *Feſſel* Adverſ.-S. Lib. III. cap. 7. pag. 267. ſeqq. *Kettemb.* ad Alb. pag. 93. 114. *Kortholt.* in Epl. Plin. pag. 114. *Morna.* de Evchar. Lib. I. cap. 5. fol. 72. &c. *Müller.* de Oſculo Sancto, præcipuè cap. VI. pag. 39. &c. *Novarin.* Elect. Sacr. lib. II. cap. 17. excurſ. 19. ¶. 368. fol. 405. a. pr. VI. 61. 605. fol. 185. *Prætor.* Synt. Muſ. pag. 56-58. *Rixner.* pag. 95. 96. conf. *Hekellin.* de Oſcul.

CCLXXII.

ACcipitur panis benedictus *Ore* non *manu*, uti olim: ſuper quo, more multum diſputant, *Beza* Epl. II. pag. 23. &c. *Bibliand.* l. c. *Brochm.* fol. 446. *Bucan.* pag. 673. &c. *Calvin.* Inſt. IV. 17. 43. *Caſal.* c. XIV. p. 134. *Cent. M.* I. 4. fol. 162. &c. *Deucer.* p. 149. *Dieter.* Catech.

p. 707. & Myſteriol. IIX. 11. *Eckard.* Faſc. c. XXVI. q. 4. p. 624. *Engelgr.* part. 2. pag. 315. *Gerhard.* LL. Tom. V. pag. 354. & Iſag. p. 1160. pr. Conf. Cath. Tom. 3. pag. 1291. 1292. *Höpfner.* Saxon. Evgl. III. 5. 3. pag. 425. *Hoſpin.* H. S. II. 1. fol. 31-35. *Hunnii* Cred. §. 703. 720. pag. 663. 682. *à Kniſeb.* cauſa 2. *Meiſn.* Coll. Adiaph. pag. 193. *Mylius* in A. C. pag. 152. 153. *Novarin.* l. c. §. 577. fol. 177. &c. cap. 63. ¶. 623. fol. 189. c. 64. fol. 190. *Theoll. Palat.* im Bericht &c. p. 423. *Papp.* Epit. H. E. p. 403. *Polan.* Synt. Theol. col. 3220. *Rixner* l. c. p. 135. DN. D. *Scherzer.* l. c. W*itteb.* contra Anhalt. Verant. p. 262. *Zepper.* Politi Ecclſt. lib. I. cap. 11. pag. 131. 132.

CCLXXIII.

SIc ex calice rurſus *ore*, non *per fiſtulam*, velut *circa Seculum VI.* ſolebant, florente ordine *Carthu-*

ſienſium,

ſienſium, quorum omne peculium in *calice*, ac *fiſtula argentea* conſtabat, uti *Paul. Volzius*, Abbas Hauxhofenſis ex *Benedictinorum* libro Signorum indicavit *B. Rhenano* uti refert, & *Librum ante CD. annos conſcriptum in Bibliotheca Moguntina*, qui earundem mentionem injiciat, allegant *Caſp. Hedion.* Hiſt. Eccl. part. III. lib. 3. cap. 22. fol. 464. *Cent. Magd.* VI. cap. 6. fol. 335. & *Rod. Hoſpinianus* de Templ. Lib. III. c. 24. fol. 263. a. f. conf. *Höpfner.* Saxon. l. c. & Iſag. ad Cœn. ſect. II. artic. 1. cap. 7. can. 2. part. I. pag. 216. Liber autem ille, *Hedioni* & reliquis citatus, aliàs vocatur *Chronicon Rerum Moguntiacar.* quod affixum habetur *Wittechind. Monachi* Rebus Saxon. *Aen. Sylvii* Hiſt. Bohem. *Luitprand. Ticir.* Rebus per Europ. geſtis &c. à fol. 381. &c. quæ ſimul publicata feruntur à *Joh. Hervagio*. Locus autem huc

Ee 5 pertinens

Ritib. c. XI. p. 122. c. XXXIV. pag. 201. *Caſſett.* Spec. Eccleſ. pag. 295. *Cent. M.* capp. VI. *Confeſſ. Petrickov.* c. 89. fol. 266. b. *Dieter.* Inſt. Catech. p. 711. & Myſteriol. IX. 28. *Dorſch.* ad Concil. Nic. ſect. III. §. 49. pag. 196. *Faſcic. Temp.* Ann. 204. 214. *Funger.* Etymol. Tril. pag. 156. *Gerh.* Iſag. p. 1206. *Hutter.* LL. fol. 729. b. f. *Hoſpinian.* H. S. II. 1. fol. 55. 56. *Martinii* fol. 269. &c. *Münſter.* p. 79. 80. *Novarin.* V. 85. & 95. fol. 249. 262-266. *Petrej.* l. c. *Platin.* p. 15. 23. 36. *Polyd. Virg.* lib. VI. cap. 12. pag. 534. *Procopio* de Ædific. Juſtinian. Lib. I. p. 671. *Rixner.* de Rit. c. IIX. pag. 149. *Sa.* p. 33. 54. *Schaffnab.* p. 147. b. pr. *Scheræ.* p. 194. *Walafr. Strab.* c. XXIV. fol. 962. *Theodorit.* H. S. III. 11. fol. 97. c. d. *Witteb.* contra Anhalt. pag. 91. 92. *Zanch.* fol. 444. b. *Zepper.* Polit. Eccl. pag. 129. 133. 136. 171. *Zimmermann.* Fiunt. pag. 344. Aliqua ſaltem delibare

viſum fuit, ex queis cætera æſtimari liceat. An *plures uno calices* altari imponendi? v. *Concil.* Tom. 2. fol. 112. d. *Athanaſius* inſimulabatur à malevolis, ac ſi *calicem fregiſſet* v. *Sozomen.* H. E. II. 22. 24. 28. fol. 249. f. 254. 258. *Calvin.* Inſt. IV. 4. 8. fol. 416. m. *Urſin.* Acerr. Philol. Lib. I. num. 56. pag. 3 . . *Aliquid de vino benedicto effundi*, maximæ religionis eſſe, v. *Albaſpin.* pag. 502. *Hutt.* LL. fol. 728. a. f. *Rixner.* l. c. p. 148. *Sabellic.* l. c. fol. 430.

CCLXXV.

HOrrendum dictu, ideoq; minùs reticendum, Parricidales Pontificiorum manus nec ab hoc ſacro Vaſculo ſibi temperâſſe! ita enim (nefandum!) *Henricum VII. Lucemburg. Imperator. Rom.* cui aliàs *Pii* nomen ultrò deferunt, *hoſtiâ venenatâ in Eucharistiâ* (quam *quotidiè* ſumere ſolebat) ſuſtulerunt per *Johannem*

hannem Politianum Senenſem d. XXIV. Auguſti An. æræ vulg. M. CCCXIII. juxta computum *Calviſianum* pag 877. f. Qui quidem *Pientiſſimus Princeps* (inquit *Joh. Funccius*) *cùm ſentiret venenum ſibi datum, ſceleſtum illum admonuiſſe fertur, ut fugeret, ac dixiſſe: Domine, recedatis: nam ſi percipient Teutones & Noſtri devoti, morte moriemini. Qui Senas recedens aurum, quod ei in mercedem impietatis erat promiſſum, accepit* (velut *alter Judas*, aut ejus certè complex.) *Sed hoc confratres ſuos non liberavit: nam multi in Tuſcia & Longobardia, aliisq́; locis unà cum domibus igni gladiove perierunt.* Chronol. lib. X. fol. 231. fatenturq; ipſimet Scriptores Pontificii v. g. *M. Ant. Coccius*, vulgò *Sabellicus*, non ſine *ſuſpicione veneni in Euchariſtia ſumti* Ennead. IX. lib. 8. Tom. 2. fol. 108. b. f. *Raph. Volatteranus* verò, eum *manifeſto veneno ſublatum* Comment.

Urban.

Urban. Lib. XXIII. fol. 726. b. m. adde jam *Bucholc.* Ind. Chronol. pag. 358. *Bulling.* de Or. Err. p. II. c. 6. pag. 207. c. 8. pag. 120. b. m. & de SCR. lib. *II.* c. 9. p. 73. 74. *Fabron.* Polit. Kaiſer. Chron. part. *III.* pag. 31. *Salmuth* ad Panciroll. Lib. *II.* tit. 2. qui & conſimile exemplum de *Victore III. Papa Rom.* adducit pag. 71. b. 72. *Oſiand.* Epit. H. E. Cent. XIV. Lib. *I.* cap. 4. pag. 414. m. *Hoſpin.* H. S. *IV.* 6. ubi & addit Papus, *Victorem II. & III.* Epiſcopum Eboracenſem, *Wilhelmum*, nec non fratrem quendam *novitium*, qui ſimile fatum expertus fuerit An. M. D. IX. plura vide in ipſo autore fol. 392. &c. Ita Seculo XI. tempore *Henr. III. Imperat. R.* cùm *Subdiaconus Duci Godfrido* in Italia tumultuanti *toxicum in calicem miſiſſet, poſt conſecrationem verò levare eum nequiret*, ac nihilominus, quaſi re benè geſtâ *cum populo ad oratio*

ne

nem proſterneretur, à DNO cauſam facti inquiſiturus, ecce! *ſtatim toxicator à dæmone arripiebatur! ita igitur cauſâ manifeſtâ Papa calicem altari includere jubebat; dein cum populo tamdiu ad orationem proſternebatur, quousq; ſubdiaconus à dæmonio liberaretur.* Fides ſit penes autorem, *Lamb. Schafnab.* cujus verba hæc retinere libuit ex pag. 34. b. pr. m. adde *Cent. Magd.* XI. 6. f. 278. Quærit rurſùm *Aſtaxanus*, ſi *animal venenoſum inciderit?* IV. 15. 5. 5. (ſin verò aliud aliquid deſuper fortè inciderit, memini *heic loci* me vidiſſe cochlare argenteum altari juxta-impoſitum, ut ejus beneficio eximi queat.) *Si hoſtia præ frigore in calicem inciderit?* qvæſt. 9. *Si vinum in calice congelatum fuerit?* qv. 10. *Si ſangvis effundatur, aut ab eo, qui ſumſerit, evomatur?* qv. 11. & 17. 1. 2. &c. Aliàs plures ejuſmodi quæſtiones ſuppeditabunt *Aug. de Clavaſio* in

Sum-

Summa Caſ. Conſc. fol. 23. b. 1. *D. Joh Gerhard.* Tom. V. §. 67. pag. 137. *Polanus* Synt. Theol. Lib. VI. cap. 56. col. 3243.

CCLXXVI.

PEraguntur hæc in *Choro* (qui deſcribebatur §. *LXIII.* conf. *Ignat.* Epl. edit. German. pag. 6. f.) *ſuper* & *ad altare*, non quidem ad Sacrificium; ſed ex jure Libertatis Chriſtianæ, quicquid etiam nobis impingere inde quærunt *Calviniani*, videantur de hâc Controverſiâ promiſcuè Anhalt. Verantw. pag. 42-52. 127. f. 147. f. *Aſtexan.* IV. 14. 4. 2. *Brochm.* Tom. 2. fol. 46. *Barth.* Adverſar. Lib. XLI. c. 16. col. 1846. &c. *Bebel.* Antiquit. Eccl. III. 6. 11. pag. 194. & de Aris ac Menſis Evc. *Becmann.* pag. 233. *Bejerlink* Conc. Sel. pag. 772 *Beleth* pag. 190. *Bernh.* Theſaur. pag. 406. *Bibliand.* l. c. *Biel* Lect. XIII. fol. 16. b. 17. *Boſ.* de

Ara

Ara ign. D. *Bucholc.* Ind. Chronol. pag. 513. *Bullinger* de Or. Err. pag. 205. b. *Caſſetta* pag. 290. *Cellotius* Lib. VI. c. 6. fol. 436. *Cent. Magd.* IV. & ſeqq. cap. vi. *Clavaſ.* fol. 12. *Concil..* Tom. 2. fol. 116. *Dieter.* Catech. pag. 684. & Myſteriol. IX. 24. 25. *Ditmar* pag. 225. pr. *Dorſch.* ad Concil. Nic. p. 97-116. & Myſar. Miſſ. pag. 272. *Durand.* l. 4. *Durello* c. IV. pag. 36. &c. c. XXI. pag. 222. *Faſcic. Temp.* Ann. 124. *Gerhard.* Iſag. pag. 1205. f. *Geſner* per Lib. Conc. diſp. XV. c. 4. th. 1. *Goar* in Ευχολ. Græc. fol. 13. *Gravver* in Michæ. c. I. part. 2. Doctr. 1. qv. 1. pag. 57-59. *Heshuſ.* artic. XVII. 10. *Hildebr.* de prec. pag. 32. 33. & Ench. c. XI. pag. 17. f. *Höpfner* Saxon. Ev. pag. 422. *Hoſpinian.* H. S. H. 1. 4. fol. 54. 118. & de Templis lib. II. c. 6. fol. 64. Æg. *Hunn.* de Sacr. c. XIV. p. 265-272. *Nic. Hunn.* Cred. cap. XXVII. ¶. 744. pag. 711. 712. *Kauf-*

Kaufmann ἰσεγδιό. pag. 344. *Link* de Jure T. c. III. §. 15. 46. *Lobech.* pag. 397. *Martinii* Lex. Phil. fol. 140. *Morn*æ II. f. 174-179. *Münſter.* pag. 156. 374. *Novarin.* Elect. Sac. V. 17. fol. 307. *Optat. Mil.* lib. I. pag. 23. II. 49. VI. 163. 184. *Theoll. Palat.* im Bericht pag. 422. *Polydor. Virg.* pag. 414. *Ravensb.* pag. 28. m. *Riv.* Feſt-Chron. fol. 5. b. *Scheræ.* Miſc. pag. 62. *Magnif. DN. D. Scherzerus* Colleg. Anti-Socin. diſp. CXXIX. pag. 1046. &c. *Sozom.* V. 19. f. 359. VIII. 7. 435. d. IX. 1. 476. *Walaf. Strabo* de R. E. c. XX. f. 953. *Thomas III.* 83. 3. *Treuber* de Situ altar. *Witteb.* contra Anhalt. pag. 69. 196-201. 207. 213. &c. *Zanch.* f. 444. *Zepp.* pag. 130. *Zimmerm.* pag. 22-33. De eorum tegumentis; v. *Anhalt.* p. 83. *Bernhard.* fol. 132. b. m. *Bulling.* de Or. Err. p. 220. *Calixt.* de Sacr. §. 56. *Hoſpin.* fol. 91. *Optat.* lib. *VI.* pag. 175. *Rupert. Tuit. II.* 23. fol. 22. 23.

23. *Scheræ* pag. 206. Singulare fatum experta eſt *Ara Snebergenſis*, in regione hujus Electoratûs Metallica, haut procul à Patriâ meâ, quam *Milites Cæſarei* Ao. *M:DC. XXXIII.* m. Aug. ob *picturæ Cranachianæ* elegantiam ablatam Pragam avexerant, ibiq; à concive quodam, *Christiano* Dauſcher agnitam interceſſu Divi Johannis Georgi. I. glor. memor. Anno *IL.* à *Svecis* redditam, anno inſequente Jubilæo d. 23. Maj. ſolenniter *redintegratam* peculiari libello deſcripſit *Christoph Schindler*: t. t. Paſtor ibid. ſub rubrica: Redintegratio Aræ Chionurinæ An *Magnatibus concedendum, ut peculiari loco* communicent? vid. *Finck.* Can. Theol. Cent. IV. Miſc. 2. num. 15. pag. 355.

CCLXXVII.

HOrum poſitus verſus orientem, in mentem revocat *Ritum precandi*

candi verſus orientem, de quo mul[t]
multa. v. *Balei* Acta Rom. P. pag
41. f. *Bellarm.* Tom. 2. fol. 441. a
443. a. Tom. 3. fol. 213. *Biel* Lect
LXII. fol. 124. b. *Brochm.* Tom. 2
fol. 45. b. *Phil. Caroli* Antiquit
Eccl. pag. 11. 12. *Carpzov.* Iſag. p
655. 669. *Caſal.* c. IV. pag. 24. *Cen*
turiæ M. paſſim. *Danhavv.* Chriſte
pag. 464. *Dieter.* AA. Bibl. fol. 652
Durell. l. c. *Fhelav.* pag. 34. *Gerhard*
Conf. Cath. T. 1. pag. 272. &c. 373
b. Tom. 3. pag. 790. 791. Tom. IV
p. 1004 b. f. 1005. *Hildebr.* Enchir
c. 2. pag. 22. de Prec. it. Ritual. cap
1. *Hoſpin.* de Templ. fol. 71. 75
Meiſner. Coll. Ad. m. 187. *Müller*
Semic. II. qv: 21. p. 187. *Polydor. V*
p. 433. *Prochorus* in vita Joh. p. 529
Procop. de Ædific. Inſt. p. 669
Salmuth ad Panciroll. l. 19. p. 56 b
Socrat. H. E. V. 2. fol. 698. *Strabo*
c. IV. fol. 953. *Nobiliſſ. DN. Jac*
Thomaſius diſp. p: cul. *Tribbechov*
ad

ad Baron. Exerc. I. pag. 5. &c. *Voſſ.* de Idolol. II. 1. 3. pag. 320. &c. conf. *Sid. Apollin.* verba ¶. LXI. allata. Et quoniam hæc circum altaria circuire communicantes ſolent, inde non incommodè heic videri poſſent, quæ de *Circuitu Sacro* congeſſit *Aloyſ. Novarinus* Elect. S. Lib. 2. per tot. fol. 171-328.

CCLXXIIX.

SUpereſt *Tempus* huic actui conveniens in quôlibet *Anno*, *Septimanâ*, *Die*. *Quotiens in anno* eâ ſit utendum, variatum fuit admodùm per tempora: primitùs, durantibus adhuc perſecutionibus, *quotidiè* ſolebant accedere, ut eò paratiores ad exquiſitiſſimos cruciatûs ſuſtinendos fierent: poſteà *ſingulis Dominicis*: rurſùm *ſingulis menſibus*: hodiè *ter quaterve* accedimus, aut accedere debent omnes fideles ad edendam hanc fidei profeſſionem pu-

publicam, nec non fidem mag
magisq; confirmandam, cum ſe
pœnitentia; pia *devotione*, firmo
Novæ Obedtentiæ propoſito. Qu
ſingula ſingularem qvoq; de jur
mererentur Tractationem: inte
rim conſulantur *Acta Theoll.* W. fo
85. 191. *Albaſpin.* p. 303. pr. *Alſted*
p. 189. b. *Aſtexan.* IV. 17. 3. *A. C*
artic. XXIII. pag. 27. m. & *Apologi*
pag. 251. *S. Auguſtin.* Epl. CXIIX
cap. 2. & 7. pag. 579. 580. 582. *Ameſ.*
de Conſc. IV. 28. 1. pag. 248. *Angle*
in IV. p. I. pag. 109. 110. *Bibliand.*
præfat. ð. 1. a. m. f. *Biel* in IV. 12. 2.
Brent. Apolog. p. 860 *Bucan.* p. 855.
Bullinger de Or. Err. p. II. cap. 6. 7.
pag. 206. 215. ſeqq. *Calvin.* Inſtit.
IV. 17. 44. & 46. it. tract. de Cœn.
fol. 5. b. m. f. 8. a. f. *Canon* Aplor.
9. 10. pag. 6. 7. *Caſal.* c. XIIX. p. 136.
Catech. Rom. 198. *Cellotius* Hierarch.
Lib. VI. c. 16. fol. 477. *Cent. Magd.*
capp. IV. & VI. *Chemnit.* Exam.

C. Tr.

C. Tr. part. II. p. 182. *Conc. Antioch.* can. 2. pag. 90. *Lateran.* c. 21. apud *Caranz.* p. 606. 607. *Confeſſ. Petrik. Cruſii* Civ. Cœl. pag. 127. *Cyprian.* in Epl. *Deucer.* pag. 157. m. *Dieter.* Catech. pag. 769-771. & Myſteriol. diſp. IX. §. 27. *Gerhard.* LL. T. V. §. 57. pag. 538. 539. & Iſag. p. 1205. *Hermannut.* Antidot. part. 2. qv. 5. *Herrenſchim.* Sündenwolle num. 7. pag. 46. *Heshuſ.* l. c. ſ. 28. *Hildebr.* de arte b. Mor. cap. V. §. 3. pag. 59. & Enchirid. p. 3. 5. *Höpfner.* Sax. Ev. pag. 424. *Hoſpin.* Hiſt. Sacr. II. 1. fol. 49. & c. 4. fol. 116. pr. 125. f. *Hunn.* Cred. §. 745. p. 713. *Hutter.* LL. CC. fol. 723. *Iſidor. Hiſp.* E. O. X. c. 18. Kirchenordn. fol. 300. 301. *Lampad.* Mellif. Hiſt. part. *III.* pag. 47. *Lancellot.* Inſtit. Jnr. Can. Lib. I. tit. 5. pag. 159. *Luther.* T. 2. Jen. at. fol. 326. & Catech. Maj. p. 559. *Major.* in vitiſp. pag. 40. b. m. *Mvarin.* l. c. cap. 58. ſ. 584. f. 179. & 65.

& 65. 48. 647. fol. 196. *Theoll. Pala*
vom Concordibuch pag. 69. 73. 7
Petrej. Conf. *III.* 6. pag. 37. 3
Pharetratus im Beichtſt. pag. 20
Philips. Fid. Diſpenſ. c. V. ¶. 59-66
p. 59-68. *Polamus* in Director. *Polan*
Syſt. Theol. VI. 56. col. 3254. &c
Prückner. Cent. VI. qv. 22. p. 284
Rivand. Feſt. Chron. part. I. f. 7. b
Rixner. de Ritib. pag. 1-21. *Sabellic*
Ennead. VII. Lib. 7. Tom. 1. f. 444
Selnecc. Ex. Ord. p. IV. pag. 506
Wal. Strabo de R. E. c. 20. fol. 958
Volatterr. Comm. Urb. fol. 726
Zanch. fol. 621. *Zepper.* I. 14. p. 153-
155. Tempore *Peſtis* vel *ſingulis* vel
alternis DNicis accedendum ſapien-
ter monet *D. M. Lutherus* Tom. 3
Jen. Germ. fol. 397. & ex eo *Quiſt.*
Pi. Deſider. pag. 176. pr.

CCLXXIX.

H*Ebdomadis* Dies *DNicus* & *Feſtu*
integer, cultui divino unicè di-
catus

catus, huic actui apprimè conveniunt: v. *Amalar. Fort.* III. 42. 362. *IV*. 40. 389: *Aſſexan. IV*. 1. 6. & 14. 3. *Auguſtin*. l. c. cap. 2. 5. p. 579. 581. *Beleth*. p. 84. 88. *Bibliand*. δ. i. a. f. *Bucan*. p. 855. *Bulling*. de Or. Er. p. 206. m. *Buxt*. Inſt. Cœn. p. 56. m. f. *Calvin*. Inſt. *IV*. 17. 43. *Catech. R.* pag. 228. *Confeſſ. Petrikov*. cap. *XCI*. *Cyprian*. Epl. *II*. 3. fol. 28. b. *Dieter*. Catech. pag. 769. & Myſteriol. IX. 26. *Gerh*. LL. Th. Tom. V. ſ. 538. 539. *Kettemb*. ad Albaſp. l. 2. p. 9. 10. Kirchenordn. fol. 301. *Microl*. c. *II*. pag. 18. m. *Oecolamp*. Epl. I. 9. f. 14. a. m. *Pelarg*. ad Damaſc. *IV*. 14. pag. 208. *Sa* pag. 235. *Schaffnab*. p. 185. b. f. 215. *Socrat*. V. 2. 697. d. e. f. *Thomas* *III*. 83. 2. *Walafr. Strab*. c. 21. fol. 959. a. *Zepper*. Polit. Eccl. I. 14. p. 153. *Genebrardus* de Græcor. Ritibus, *Tyrannidi Turcarum* adſcribit, quod *unam tantùm miſſam in ſingulis Eccleſiis dicant*, *vixq; aliis*

 quàm

quàm DNicis ac Feſtis diebus. vide Tom. XV. Biblioth. PP. f. 770. d.

CCLXXX.

HOræ diei *ante meridiem* devotioni pariter ac jejunio ſunt commodiſſimæ, etiamſi nulli neſciamus veſperi fuiſſe inſtitutam. vide *Cyprian.* l. c. & *Hunn.* de Sacr. cap. XIV. pag. 242. 243. *Bulling.* l. c. *Novarin.* l. c. c. *II.* fol. 43. *Græci* Horâ *tertiâ* celebrant, juxta *Goar* in Ευχολογ. f. 109. Nollem tamen propterea *jentaculum* appellare; uti quosdam velle refert *Quiſtorp.* p. 66. ubi nominatim prof. CL. *Salmaſium* in Apparatu ad librum de Primatu pag. 190. Sed fortiter, ut ſolet, eos proſtravit *Gerhardus* l. c. Nec voce hâc ſingulare aliquid intendi volumus, uti *Maldonatus* nobis affingit comm. in *Matth. XXVI.* 16. apud eundem Conf. Cath. Tom. 3. pag. 1272. a. Colophonidis locô

quæ-

quæritur, *num in ſtatu integrit. futurafuiſſet hæc cœna?* v. *Angles* in IV. qv. 2. a. 2. pag. 6. *Calvin.* Inſt. IV. 14. 18: *Chamier*. IV. 1. 7. fol. b. *Franz.* Schol. Sacrif. diſp. 1. Quid judicandum de *Patribus ante & poſt diluvium, usq; ad Abrahamum*, quos omni externo Sacramento deſtitutos fuiſſe conſtat? v. *Hunn.* de Sacram. cap. 1. pag. 11. 12. Num *per aliquot annos differri* ejus uſus queat? v. *Muſcul.* pecul. tract. Num liceat homini Chriſtiano *per omnem vitam abſtinere*? num duratura ſit *in vitâ æternâ*? vid. *Dieter.* Myſteriol. Diſp. IX. qv. 22.

CCLXXXI.

HOc itaq; modo adminiſtratam SS. Cœnam ſtatim excipit *Collecta*, cujus formulas ex S. Antiquitate congeſſit *Gerhardus* LL. Tom. V. pag. 551-558. conf. *Biel.* Lect. ult. fol. 195. *cum* ſubnexâ *Benedictione*

ne Eccleſiaſtica, quam DEUS ipſe Moſi præivit, *Numer.* VI. 22-27. ut ita, velut exorſurus Miniſter intonavit Dominus Vobiſcum, nunc dimiſſurus Ejusdem GRATIAM abiturienti imprecetur: unde & *pacem precari* dixêre. (vid. *Albaſpin.* Obſerv. pag. 395. m. f. *Acta Theoll.* Würt. fol. 193. *Amalar. Fortun. III.* 26. fol. 360. *Auguſtin.* de Civ. D. Lib. XXII. cap. 8. Tom. 2. pag. 1047. *Bulling.* pag. 215. *Calv.* Inſt. l. c. *Cent. M.* VII. 6. fol. 144. *Clavaſ.* fol. 22. b. 1. pr. *Durand.* IV. 41. 79. *Durell.* cap. X. pag. 76. ſeqq. *Gerh.* l. c. & diſpp. in 8. Tom. 2. pag. 1147. &c. *Hæner.* de Ritu bened. *Hoſpin.* H. S. *III.* 3. fol. 244. *Hulſem.* Meth. Conc. c. *IX.* §. 19. p. 166. *Lungvviz.* Admir. Sax. *II.* 4. pag. 19. m. *Luther.* Tom. 2. Jen. L. fol. 558. b. pr. *Phil. Melancht.* Confeſſ. Eccl. Saxon. fol. 268. 269. *Jacobus* in Protevang. p. 393. *Miſſa Muſtar.* cap. *XXIV.* T.

XV

XV. Biblioth. PP. fol. 778. b. *Socrat.* H. E. *II.* 33. fol. 606. a. VI. 14. fol. 723. f. g. *Staplet.* Promt. Cath. part. 2. pag. 121. *Rob. Steph.* Gloſſ. Ordin. fol. 170. a. pr.) alio nomine, *Poſt-communio*, ſive *Gratiarum Actio poſt* communionem, tradente *Gerhard* Tom. V. §. 65. pag. 135. conf. o *Durand.* l. c. cap. 78. eô ſcil. pactô, quô *poſt-cœnium*, *poſt-liminium*, aliaq́ꝫ L. L. vocabula efferri ſolent, quæ vel in *Becmanni* Origg. vel *Sipontini* Cornuc. occurrunt. Conf. *Bulling.* O. E. II. 7. pag. 215. 216.

CCLXXXII.

R*Eſiduis hoſtiis*, quæ nempe non inſumuntur Diſtributioni, quid fiat, dupliciter videndum venit: aut n. conſecratur *indefinito numero*, uti alicubi locor. fieri ſolere memini, ubi nemo rudis plebeculæ vel obſervat quidem, utrum aliquid reſidui maneat, annon? aut *definitus*, qui

exactè reſpondeat numero communicantium, ut in patriâ meâ ſæpiculè obſervatum fuit, ubi ſcrupulatur vulgus, ſi una, duæ, vel plures poſt finitum actum ſuperſint, utrum reliquis immiſceri, an ægrotorum communioni, vel alii peculiari uſui reponantur? Sed his uno verbo reſponderi ſolent Miniſtri, *ceſſante* uſu *ceſſat Sacramentum*.

CCLXXXIII.

APud Pontificios multum temporis teritur, multum laboris impenditur, multum vigiliarum inſumitur, partim ut adſtruant, *conſecrata manere* Symbola extra uſum, partim in *aſſervando* (aut ſtylo Jeſuitico loquendo, *diligenter in cuſtodia conſervando S. Dni Noſtri Corpore*, prout ex Eorummet Conſtitut. refert *Lucius* Hiſt. Jeſuit. 13. pag. 79. pr.) partim in *monſtrando, circumgeſtando & adorando arcam animatam & cæ-*

& cæleſtem, de quo miris modis inter ſe digladiantur *Alſted.* Parat. Theol. p. 526. *Ameſ.* de Conſc. IV. 31. p. 258. *Angles* p. 94. 95 *Anhalt.* Verant. pag. 145. *Balduin.* Phoſph. p. 981. *Bejerl.* Conc. Sel. pag. 534. &c. 579. &c. 630. &c. *Beleth.* p. 178-182. *Bellarm.* T. 3. *Biel.* Lect. IL. fol. 91. &c. & LXXXIV. f. 180. *Brent.* Apolog. p. 952-956. *Bucan.* p. 816. &c. *Calov.* Matæol. pag 119. *Calvin.* Inſt. IV. 17. 35. &c. *Caſal.* c. *XIII.* p. 126. 127. *Chamier.* c. 4. fol. 171-183. & 17. 1. 165-170. *Chemnit.* Exam. part. 2. pag. 129. &c. 150. &c. *Chytræ.* præl. p. 469-482. *Conf. Petrick.* c. XXXIX. fol. 69. a. *Coppenſtein.* l. c. qv. 22. *Coſter.* Enchir. p. 376-383. *Dannhav.* Chriſte. p. 813. *Davantr.* ad artic. 75. *Fabron.* Polit. K. Chr. p. *IV.* pag. 154. *Fricius* de Rep. emend. IV. 17. fol. 298. de Eccleſ. Lib. II. tr. 8. fol. 488-491. *Gerhard.* Conf. Cath. T. 3. art. X. p. 789. XIV. 3. 8. p. 1020.

1138-1149. art. XIV. app. p. 1266. b. 1267. 1282. &c. Bellarm. ὀρθοδ. pag. 469. *Gurttner.* K. r. p. 73-172. *Hermannus.* Antid. part. 2. qv. 10. 11. *Heshus* XVII. 21-27. *Hoë* Evang. Handb. art. VI. p. 173. *Höpfneri* diſp. de Circumſt. *Hülſem.* Man. pag. 328-344. *Hoſpin.* Hiſt. Sac. IV. 6. 386. V. 6. 466. *Hutter. LL. CC.* fol. 1005. *Inquiſit. Bavar.* art. 11. 12. *Laz.* Comm. Reip. R. XI. ult. fol. 886. *Luther.* T. 2. J. L. fol. 5?5. 586. de *Maronitis* diſp. Gerh. ſect. XI. ¶. 11. *Meiſner.* Colleg. Sacram. p. 279-286. *Menzer.* Exeg. p. 275. *Novarin.* Elect. S. V. 55. 568. f. 174. & 122. 100. ¶. 1121. fol. 400. *Oſiand.* Enchir. c. XVI. *Theoll. Palat.* vom Concordienbuch p. 81. f. *Peucerus* de Sntia Mel. p. 22. 23. *Platz.* Luc. ſuccis. loco 349. 513 - 517. *Pruckner.* qv. 23. pag. 285. *Quiſtorp.* Pi. deſid. p. 63. *Reihink.* Retr. a. VII. p. 2. pag. 174-201. *Rixner.* Rit. Ev-char. pag. 107. *Scheibler.* Fid. ant. l.

c. &

c. & cap. II. §. 207. 208. pag. 152. it. VI. VII. p. 354-462. *Selnecc.* Anal. tract. II. ¶. 16. p. 49. & Exam. Ord. p. IV. p. 300. &c. 505. *Thomas* III. 81. 4. *Greg. de Valent* T. 3. in Thom. fol. 1885. *à Vallo* Jeſuw. Geiſel. pag. 58. 59. *Theoll. Witteb.* contra Anhalt. p. 211. *Zanch.* fol. 486. &c. conf. *Titii* Oſtens. Summar. cap. 111. pag. 84. velut & *inter pacis Symbola* refertur; *Epiſcopo Romam venienti Evchariſtiam mitti*, à *Bejerlinck* Conc. ſelect. XXIX. pag. 545.

CCLXXXIV.

APpoſitè in hoc negotio pro nobis *Serus Arcudius*, ubi mirè invehitur in *Græcos*, qui *panem adorant nondum conſecratum*, miſeram verò ac rudem plebeculam *ſimplici ignorantia excuſat*, pergit in hunc modum: *poſſent autem ac deberent Græcorum Antiſtites diligenter monere populum, & utiq; concordes mul-*

tum efficerent, ſed quoniam vel & ipſi laborant eodem morbo & ignorantia, in eodem errrore verſantur: vel, ſi verum nonnulli vident, timent pauci plurimos, timent terrenam perdere gloriam & humanos favores: verentur, ne inſtar hæreticorum nomen ipſorum à vulgo conculcetur; propterea & ipſimet ſaltem externâ ſpecie cæterorum errorem egregiè imitantur, altoq́ꝫ ſilentio omnia prætereunt ac diſſimulant, ita cœci cœcos ducunt, & omnes in foveam cadunt. de Conſenſu Eccl. Or. & Occid. in adminiſtr. Sacram. Lib. III. c. 19. fol. 193. lin. ult. & 94. Verùm enim verò, næ & ipſi Latinæ Eccleſiæ *Seductores* (*Doctores* volebam dicere) dum adorant, & adorandum aliis proponunt panem conſecratum quidem, qui tamen nec ampliùs conſecratus eſt, necꝗ ſive ut conſecratus ſive ut non-conſecr. inſtar DEI adorari à DEO juſſꝰ unquam fuit; næ *inquam*, & ipſi

& ipſi cœcos cœci ducunt, videreq́ꝫ habent, ne & ipſi cum- & pro-abductis in foveam æterni barathri præcipites ſe agunt. Fruſtrà quin ergo ad ultimum, quærit *Joſephus Angleſ.* utrum *brutum, comedens Sacramentum, devoret corpus CHRI.* in IV. ſen. p. 96. Fruſtrà eſt *Aſtex.* ſcrupulando quid fiat, *ſi conſecrata ſerventur, donec putreſcant, à muribus corrodantur, aut aliô modô perdantur?* Caſ. Conſc. Lib. IV. tit. 15. qv. 11. & 17. 1. ſ. 2. cui oppone *Tractatum*, cui titulus *Mus exenteratus.*

CCLXXXV.

OLim (1.) *pueris* concedenda dabant. v. *Cent. Magd. VI.* 6. f. 336. pr. *Evagr.* H.E. IV. 35. f. 595. *Gerhard.* LL. T. V. ſ. 62. pag. 310. Confeſſ. Cathol. Tom. 1. gener. pag. 373. a. f. *Hoſpin.* de Templ. fol. 82. 83. v. §. *CCLIX.* (2.) *domum* reportabant. v. *Albaſpin.* pag. 501.

Arcud. l. c. III. 55. fol. 340. *Pejerl.* pag. 626. 627. *Caſald.* e Rit. c. XIII. pag. 137. *Calixt.* de Calice omn. prop. §. 8. *Concil.* Tom. 2. fol. 96. *Gerhard.* LL. Tom. V. pag. 129. 391. 426. *Hunn.* Cred. ſ. 731. pag. 696. *Rixner* Rit. Evchar. pag. 146. (3.) *infirmis* mittebant, v. præter dictos *Henr. Bullinger* de Or. Err. lib. II. c. 4. p. 198. b. m. (4.) uſurpabant *tempore quadrageſimali*; unde *præſanctificatorum* nomen inoluit. vid. *Arcud.* cap. 57. fol. 341-343. *Goar.* Ευχολογ. f. 190. *Dorſche.* ad Conc. Nic. ſect. *III.* §. 28. pag. 129. &c. *Rixner* pecul. tract. *Zimmermannus* in Fiunt. &c. ſ. *CXXXII.* p. 324.

CCLXXXVI.

(5.) AGapas quoque, ſive Convivia verè devota & Chriſtiana poſt finitũ hunc actũ addebant. v. *Albaſpin.* Obſerv. Lib. I. 18. p. 86. it. pag. 448. *Alſted.* Paratitl. Theol. pag.

pag. 9. a. *Bucan*. pag. 854. m. *Buchner*. ad Plin. l. c. *Bucholc*. Indic. Chronol. p. 167. *Calvin*. Lex. Jur. fol. 53. a. *Caſaub*. ad Baron. Exerc. XVI. ſect. 31. pag. 452. 2. *Cent. Magd. III*. 6. fol. 142. &c. *Clemen. Rom*. Epl. *IV*. fol. 162. *Concil. Gangrens*. can. II. p. 82. *Laodic*. can. 27. pag. 118. *Cpltan. in Trullo* c. 74. pag. 416. *Dilherr*. Elect. I. cap. 12. pag. 70-76. *Feſſel*. Adverſ. Sac. lib. I. cap. 17. pag. 69-73. *Franci* Lamp. Controv. Evchar. diſp. I. ¶. 31. *Funger*. Etym. pag. 44. b. m. *Gretſer*. de Fun. Chriſt. Lib. III. cap. 5. & 6. pag. 160. ſeqq. *Goulart*. Apopthegm. S. pag. 118. 119. *Dan. Heinſii* Exercit. Sac. fol. 625. 52. *Joach. Hildebr*. de Ritib. ¶. 22. *Joh. Frid. Hildebr*. Lex. Antiqv. voce *Chariſt*. pag. 65. f. *Hottinger*. Ennead. p. 107. *S. Jgnat*. Epl. II. edit. Germ. pag. 54. *S. Juſtin. Martyr*. Apolog. II. in fine fol. 183. pr. *Kettembeil*. ad Albaſp.

pag.

pag. 103. f. *Kortholt.* comm. in Epl. ad Plin. pag. 123. it. de Perſecut. ſect. I. §. 6. pag. 83. 84. *Cornel. à Lapide* in Act. XVI. 2. fol. 130. c. d. e. *Martinii* Lexic. Philol. fol. 282. *Menzer.* Exeg. A. C. pag. 262. *Minutius Fel.* in Octav. pag. 21. m. f. *Mornæ.* de Evchar. Lib. I. cap. 5. fol. 75. *Papp.* Epit. Hiſt. Eccl. pag. 365. 366. *Prætor.* Synt. Muſ. part. I. num. 2. §. 11. pag. 51. *Quiſtorp.* Pi. Deſider. pag. 66. & de Poculo Salut. ¶. 14. pag. 14. *Rixner.* Rit. Evchar. cap. X. §. 10. pag. 150. *Tertullian.* Apologet. cap. XXXIX. fol. 878. 879. *Theodorit.* Hiſt. Eccl. Lib. V. cap. 9. *Voſſius* in Epl. Plin. pag. 36. *Walæ.* comm. in N. T. pag. 701. &c. *Paulus Warnefried*, cognomento *Diaconus* de Geſtis Longobard. Lib. I. cap. 27. *Zanch.* fol. 631. b. m. *Zepper.* Politi. Eccl. Epl. dedic. in fin. *Zimmermann.* Fiunt. pag. 16. 22. adde *B. Stolbergii* diſp. de Agapis veter. Chriſtianor. CCLXXXVII.

CCLXXXVII.

EIs autem, qui ipſi Convivæ hu9 Diviniſſimæ Cœnæ fuerunt, competit, ut integrum illum diem ſanctiſſimum & religioſiſſimum habeant, nec frigeat adeò devotio apud plures, ut (quod equidem dolendum admodùm!) finito Actu publico finiatur & ipſa. Extat in hanc rem graviſſima exhortatio *S. Auguſtini* de ſanctificatione Diei Dominicæ per devotam concionum obitionem, cui in fine ſubnectit; *nullus ſe veſtrûm inebriet. ... Obſecro vos, Dilectiſſimi, Patres & Matres, Fratres & Sorores per Nomen Domini N. JESU CHRISTI, per regnum venturum ejus & per judicium &c.* videantur reliqua in ipſo Autore ſerm. CCLI. de Temp. fol. 346. b. 1. pr. habeturq; conſimilis Conſtitutio in der Kirchenordnung / ¶. und ob wohl hievor &c. fol. 303. f. conf. *Ditmar.*

Ditmar. Chron. pag. 13. 14. 75. m. *Novarin.* Elect. Sac. Lib. II. cap. 66. §. 673. fol. 203. & cap. 120. excurſ. 87. §. 1129. fol. 369. Sacra hæc Dierum DNic. & Feſt. vocantur *Matutina*, Frühpredigten it. Ampts-Predigten/ quia officium Cœnæ administratur. Haupt-Pred. quia à Paſtore, ut primario (ſi plures adſint) loci miniſtro conciones eædem haberi ſolent. Hæc ſufficiant de Sacris ante meridiem.

CCLXXXIIX.

SUccedunt *Sacra Meridiana*, velut *h. l. Dreſdæ* & fortè alibi itidem *ad ipſam meridiem*, Concio rurſus haberi ſolet, Mittagspredigt/ quia intra horam XI. & XII. occipiunt. Sciolis quidem & Oſoribus Verbi, ac ſi tantis viris indignæ eſſent, vel earum opus vix habeant, quin ventri potiùs adimplendo aut epiſtolis conſcribendis tempꝰ id comburi magis

magis debeat, vocantur Mägde-Predigten / quùm tamen idem, quod manè, Evangelium proponatur, nomenq́; illud inde enatum ſit, quòd ancillarum multitudini hoc beneficium ab Heris concedatur, ut & ipſæ S. Concioni intereſſe queant. In Patriâ meâ ad hanc ipſam horam Catechiſmus juventuti inculcatur, uti §. CXVI. dictum. *Poſt meridiem* horis I. II. vel III. quod vulgò *veſperi* dicant, *conciones in civitatibus, oppidis, villis populoſioribus in Sabbato* (DNico) *& Feſtis nequaquam intermittendas* fideliter ex *Ratione, Patribus, Juſtino* & *Gregor. Pſalterio, Decreto Synodali* & *Reſcriptis Electorall.* inculcat *Bened. Carpzov.* Definit. Eccl. lib. II. tit. 16. num. 254. fol. 282. 283. velut & h. l. conciones ejusmodi in utrâq; Baſilicâ *Dresdæ* v. in *Sophianâ* ſingulis Dominicis feſtisq; inſtituuntur. Alibi verò absq; con-

cione ad nudam cantionem & le-
ctionem *preces horariæ* habentur,
Betſtunden vid. Kirchen-Ordn. it.
Lungvviz. Admir. div. Saxon. part.
II. pag. 20. 21. *Philips* Cler. Apl. cap.
V. ¶. 49. pag. 58. m. Canitur autem
in veſpertinis (9. Pſalmus invitato-
rius, *DEUS in adjutorium M. I.* v.
Balei Acta R. P. pag. 45. f. *Brevia-
ria. Caſſett.* Specul. Eccl. pag. 203.
m. 206. f. *Hildebr.* de pr. p. 58.
Prætor. Synt. Muſ. pag. 83. (2.)
Hymni vernaculi, veteres ac mo-
derni: ex quorum innumero ferè
numero unicum modò, TE DEUM
LAUDAMUS, à *SS. Ambroſio* &
Auguſtino alternativè compoſitum
ac decantatum, ſi lubet pernoſcere,
adeas *Ambroſ.* T. 3. opp. fol. 39. a.
Concil. Tom. 2. fol. 126. c. *Diſcip. de
Temp.* ſerm. XXXII. liter. d. 4. a. 2. f.
Legend. Sanct. ſ. *Hiſt. Lombard.* fol.
115. b. 1. f. 2. *Luther.* Tom. 2. Jen. Lat.
fol. 560. b. m. *Platin.* pag. 120. a. m.
Prætor.

Prætor. l. c. pag. 67. Sachſ. Kayſer. Chron. part. III. fol. 111. f. 125. f. *Jac. de Valent.* comm. in Cantica Official. *Weber*, de Converſ. Germ. pag. 8. 98. ſ. 99. *Weiz*. Heortolog. pag. 223. 257. quod Anno M. DC. LXXIII. d. 11. Nov. *Polonus miles* decantabat in ipſismet Turcarum Caſtris, poſtquàm eos inde fugaverant. (3.) ut plurimum clauditur Cantico Mariæ, *Magnificat A. M. DN.* Meiſter-Geſang / uti *Luthero* audit in Poſtill. Domeſt. conſ. *Prætor.* l. c. & *Weiz*. pag. 316.

CCLXXXIX.

Diebus Profeſtis Sacra publica habentur absq; Cœnæ adminiſtratione, (quicquid etiam ogganniant Pontificii, refutati à *D. Johann. Gerhardo* Conf. Cathol Tom. 3. pag. 1221. a. pr. &c.) & ante meridiem quidem cum concione &c. poſt meridiem verò preces ſolùm horariæ iterantur.

iterantur. v. *Cent. Magd.* IV. 6. f
412. 30. 𝔎. 𝔇. fol. 314. 315. *Lungvvi*
l. c. Leguntur inibi *Libri Biblici* v
ordine naturali, vel pro harmoni
temporis, vel juxta certa Calenda
ria Bibl. ut videre eſt in *Breviari*
Aleſii Ordin. Eccl. Angl. & *Libel*
precũ Anglic. conf. *Beleth.* p. 98-10
Maaleri Tabb. in Pſ. m. fine. & *Atha*
naſii, ſeu quicunq; autor illius (jux
ta *B. Hülſem.* Patrol.) opusc. de Ti
tulis Pſalm. Canuntur ibi variæ rur
ſus cantiones de Tempore, ad pla
citum, vel de pœnitentiâ: cum
primis verò *Litania*, non quidem
ad Materiam, *Sanctosve* vel omnes
vel quenquam, peculiariter i
Deum blaſphema (edidit namq
Jac. Heerbrand. Litaniam Mariæ
cujus impietatem vix ſatis deſcri
bere valet. Subjunxit eandem *Pſal*
terio Mariæ *Chemnitius* Exam. Conc
Trid. part. III. pag. 287-290.) ſe
prout ad Unum Verum DEU

TRI

TRINUM dirigitur, & emaculatis ſordibus præitur in der Kirchen-Ordnung fol. 314. aliisq; Libellis cantionalibus: nec quicquam inibi mutatum reperias, niſi quòd ante plusquam duodecennium contra *Turcam & Papam.*

(*par nobile Fratrum!*)

ſpecialis precatio Mandato Electorali inſerebatur. De cætero adeantur, ſi placet, *Aleſius* l. c. pag. 45. 46. *Amalar. Fort.* Lib. I. 28. fol. 324. *Aventin.* Annal. Boj. fol. 293. b. f. *Becm.* Orig. pag. 616. *Beleth.* pag. 229-233 *Brochm.* Syſt. Theol. Tom. 2. fol. 492. *Bucholc.* Ind. Chronol. pag. 247. *Calvin.* Lex. Jur. fol. 538. *Cent. Magd.* ſæpiùs. *Concil. Moguntiac.* can. 32. ap. *Caranzam.* pag. 549. & Tom. 2. fol. 157. it. 116. &c. *Durell.* Rit. Anglic. cap. XX. pag. 226. *Gerhard.* Conf. Cathôl. Tom. 2. pag. 500. 501. *Höpfneri* Saxon. Evgl. ubi integram recenſet *Litaniã*

antiquam

antiquam Saxonicam pag. 43
Hoſpin. de Templ. fol. 296. &
Inquiſit. Bavar. artic. 14. *Lungvvi*
l. c. pag. 19. m. *Martinii* fol. 160
Microl. cap. XI. pag. 15. *Platina* i
Greg. I. pag. 77. *Prætor.* Synt. Mu
part. I. pag. 77-81. *Rivand.* Feſt
Chron. fol. 7. *Sabellic.* Enne. Tom.
2. fol. 8. à. *Scheræ.* Miſcell. Hier.
pag. 54. *Walafr. Strabo* de Reb.
Eccl. cap. XXIIX. fol. 965. *Theodor.*
Lect. Collect. lib. 2. fol. 186. e. f.
Die Saturni Confeſſio *Sacra* habe-
tur alibi, cum - alibi ſine concione
&c. conf. ſuperiùs §. CXII.

CCXC.

HOrum autem Sacrorum publicorum *fines* perſequerer, niſi longum nimis foret: *Septemplices* eosdem facit; & in *concordiâ, ordine, diſciplinâ, ornatu, ſigno rerum ſacrarum, memoria rerum geſtarum & devotione in animis fidelium*, aſſignat

gnat *Joach. Hildebr.* de Rit. Sacr. §. 44. ad fin. Quam neceſſarii verò ſint (1.) *ex Mandato* Dei in decalogo; *Exod.* XX. 8. (2.) ex *maledictionibus* in non-ſervantes conjectis. (3.) ex *promiſſione Matth.* XIIX. (4.) ex *praxi* Vet. Teſt. Pſalm. XXVII. CXXII. (5.) ex *utilitate*, quia Deo accepti, *Pſal.* XXII. CXXXII. 1. &c. (6.) ex *ſimili* cautelæ, ab ipſo Chriſto propoſito *Matth.* V. 15. (7.) ex *Teſtimonio* unitatis Eccleſiæ. (8.) ex *mandato* Apoſtoli *1. Cor. XIV.* & (9.) ex *præfiguratione* cætûs Sanctor. qui in cœlis eſt, *Hebr. XII.* An item & quatenus *ſinguli fidelium teneantur eisdem intereſſe* (queis ſcilicet liceat per *valetudinem*; *per graviora & dilatu impoſſibilia negotia* (*charitatis morbos proprios* vel *proximorum obſidiones urbium*,) aut *omninò moram nullam patientia*; ut v. g. *metere* vel *convehere ſegetes*, *pugnare cum hoſte*, *domum labantem fulcire &c.* quæ jure nec

nec *Divino*, nec *civili*, nec *canoni*
intendicantur: cum cautela ta-
men illibatæ conſcientiæ &c. *i*
ſumma: *ſemper cum aliis oporter*
quemlibet Sacris publicis intereſſe, ni
inevitabilis neceſſitas impediat; ſecu
verò facientes *graviter in Deum pec*
care; hæc *inquam* ſingula prolixu
ſatis exequitur *Hieron. Zanch.* lau-
dato totiens Volum. Explic. deca-
logi fol. 649-652. &c. *De his qui rarò*
ad Eccleſiam veniunt, extat Canon.
21. *Concilii Eliber.* ap. *Albaſp.* pag.
302. *Caranz.* p. 79. m. in *Donato*
Theoll. vocatur *Genus Activum* pag.
47. Claudat univerſum agmen Ca-
non 5. *Concil. Gangr.* pag. 79. f. *Si*
quis dixerit Domum Dei contemnen-
dam eſſe, & in ea populi conventus (συν-
άξεις) *eſſe deſpiciendos, anathema ſit.*
Atque ſic abſoluta erunt *Sacra Publi-*
ca, quæ ſub *Numero plurali* efferas
ex *Donato Theologico.*

PARS,

PARS. PRIOR. EXPLICIT.

PARS POSTERIOR.

DE SACRIS CHRISTIANORUM PRIVATIS.

CCXCI.

TAndem aliquando me accingo ad *Sacra privata*, non ea quidem, quæ *Romæ* in *LL. XII. Tabb.* ita vocabantur, & longè alia erant, juxta *Roſinum* Antiquit. Rom. Lib. *IIX.* cap. 6. pag. 781. pr. m. Sed, quando *Paterfamilias cum domeſticis ſuis convenit, ad cultum Deo privatos intra parietes exhibendum*, vel etiam *unus aliquis ſolus* officium cultûs pro ſe ipſo exequitur. Poſſes quoq; dicere *Domeſtica*, aut *Sacros conventus Domeſticos*, *Eccleſiam domeſticam* v. §. *XIV.* Alia quippe à publicis eſſe, atq; adeò peculiariter tractanda,

res ipſa loquitur: in illis quippe cōvenit univerſa hominum, quæ integram civitatem aut communitatem habitant, multitudo; hîc ſolùm, qui eandem domum: illic ordinariè fiunt, quæ heic extra ordinem: illic conciones habentur, quæ heic nullæ: ibi ſemper præſens eſt Miniſter VERBI; heic non item, uti ex ſubſequentibus dilucidè ſatis patebit. Diſpeſcuntur autem hæc in tria rurſus capita, ad exemplum publicorum in parte priori. Sit itaque

CAPUT I.

DE LOCIS.

Sunt quæcunque, etſi non-conſecrata contra Pontificios. 291-293.

CCXCII.

ET hos quidem quoslibet, ſacro actui non incongruos, in domo quâ-

quâlibet admitti quis negabit facilè? *Abrogatis quippe ceremoniis Leviticis, deſtructóq; Templo Hieroſolymitano nulla nos cogit neceſſitas, ut ſaltem in templis, vel facie in templum converſâ oremus; Sed quocunq; in loco devotæ ad DEUM preces funduntur*, juxta *Malach*. I. 11. & Paul. 1. *Tim*. II. 8. infit *Bened. Carpzov*. Definit. Ecclſt. Lib. 2. tit. 16. num. 259. §. 1. f. 389. adde *Matth*. XIIX. 20. *Johann*. IV. 21-23. & ſuperiùs §. XIV. ſeqq. & XXVII. *Alſted*. Parat. Theol. pag. 92. b. f.

CCXCIII.

Ringuntur heic Pontificii & magno conatu magnas nugas agunt, deblaterantes Salvatorem *Joh*. IV. & *Apoſtolũ* ad Tim. non loqui de quocunque loco non-conſecrato; ſed conſecratis tantùm. *Hoc dicendum* eſt, ajunt *Confeſſores Petrickoviani*, quòd *illud* in omni

loco; *non comprehendit eos locos, qui humanis uſibus rebusq; immundis & prophanis deputati ſunt; ſed dilatat ac diducit ad orationem DEI ab arcto Hieroſolymæ ambitu in omnem totius terræ locum.* *His verbis indicare* Baſilius *videtur, non ſic accipiendum illud eſſe, quod dicit Paulus* in omni loco; *quaſi paſſim, in prophanis quibusq; locis DEUS adorandus, DEOq; Sacrificia ſint offerenda, quod tamen ubiq; mente fieri poteſt; ſed quòd non ſolùm in templo Hieroſolymitano aut in monte Garizim; verùm in quovis alio loco ad colendum DEUM propriè deſignato preces, ſupplicationes & ſacrificia fieri poſſint &c.* cap. XC. quô aliàs agunt de *Ceremoniis à Loco ſumtis*, fol. 269. a. m. Ita alios produnt *orantes ex loci conſecratione ſpiritualem devotionem concipere*: *Thomas* II. 2. qv. 83. diſt. 3. ad 2. conf. *Aſtexan.* Caſ. Conſc. lib. IV. 84. 4. qvæſt. 2. 3. *Bellarm.* Tom. 2.

Contr.

Contr. 4. Lib. III. c. 4. *Coquæ* ad Auguſtin. de Civ. D. Lib. II. c. 28. Tom. 1. p. 261. pr. Stapleton. Promt. Cathol. part. I. pag. 217 - 224. & Moral. p. II. pag. 223 - 227. conf. *Balei* Acta R. P. pag. 38. pr. Sed reſpondemus cum *S. Auguſtino* : *ſi corpus eſſet DEUS, oporteret eum adorari in monte, quia corporeus eſt mons &c.* Tract. XV. in Joh. fol. 159. b. 2. pr. qui & ideò extra *tectum*, extra *templum*, extra *urbem*, extra *muros pati voluiſſe CHRISTUM aſſerit*, ſerm. CXXX. de Temp. fol. 293. c. *Omnis* quin ergo jam *locus oratorium factum eſt, & ideoq; ubique ſanctas manus levare poſſumus, quoniam univerſa terra ſanctificata eſt, ut ſanctior ſit quàm illa in interioribus templi veteris erant Sancta Sanctorum.* ibid. lit. d. adde ejusdem verba, quæ ¶. ſeqventi adducentur. Mitior paulò reliquis Pontificiis eſt. *Don Pio Caſſetta*, qui Spec. Eccl.

part. I. diſt. 3. cap. 2. ¶. 7. de *Loco orationis*, ait: *omnis locus poteſt eſſe idoneus ad orandum, quia in Omni loco eſt DEUS --- quaſi dicat Aplus in agris, ſilvis, officinis, itinere, navi, menſa, lecto, licitum eſt orare, & hoc tanquam utile ſvadeo. Non impedit locus, quò minùs ad DEUM pergat oratio, grataq; ſit & exaudiatur.* Quod deinde probat exempl. *Danielis, Manaßis, Ezechiæ, Jonæ, Jobi Martyrum*, pag. 175. 176. De cætero ad hanc rem, videantur *Ambroſius* in 1. Tim. pag. 303. d. *Arnd.* vom wahren Chriſtenthum Lib. II. cap. 34. num. 10. pag. 415. *Balduin.* Comm. in 1. Tim. l. c. *Bibliand,* præf. ad Epl. Zvv. δ. 1. a. m. *Brochm.* Syſt. Tom. 2. f. 46. 47. *Bucan.* pag. 379. *Bulling.* Comp. Relig. pag. 96. b. f. *Calvin.* Inſt. Lib. III. c. 20. ſect. 30. & 50. *Cham.* de prec. pag. 237 - 249. *Cent. Magd.* I. lib. 2. c. 6. fol. 501. *Johann. Croc.* Comm.

Comm. in Epl. Pauli Tom. 3. parte 2. fol. 81 - 83. *Dieter.* Inſt. Catech. pag. 576 - 577. *Hildebr.* de prec. pag. 32. 35-37. 41. *Hoſpin.* de Temp. Lib. I. cap. 6. fol. 41 - 42. ubi ex profeſſo *refutat* argumenta *Bellarm.* prolata *pro Sanctitate Templorum*, & *quòd in iis DEUS magis quàm alibi exaudiat.* fol. 43. & 44. *Hutter.* LL. CC. f. 975. *S. Irenæ* adv. hæreſ. Lib. IV. cap. 33. 34. pag. 428. m. *Loſſius* in Acta fol. 133. a. 6. *Lungvv.* Admir. Saxon. Lib. II. cap. 4. pag. 21. pr. *Phil. Melanchth.* Corp. Doctr. Chr. fol. 951. 952. *Mülleri* Spes vana Papiſt. pag. 60. 61. *Oecolampad.* Epl. Lib. I. 9. fol. 14. a. pr. *Joh. Ad. Picander* de Sabb. p. 157. m. *Philips* Cler. Apl. Cathol. cap. X. ſſ. 204. pag. 159. *Ravanell.* Biblioth. S. Tom. II. fol. 1333. b. *Rietſchel.* Ceremon. Eccl. Angl. p. 5. *Rivand.* Feſt. Chr. p. I. ex *Hilario* & *Chryſoſt.* fol. 7. *Scultet.* de prec. c. XXIIX. Würtemb. Bef.

CAPUT II.

DE TEMPORE.

Quecunq; extra ſacra publica, v.g. matutinum, menſale, & veſpertinum. 294.295.

CCXCIV.

TEmpus itidem quodcunq; licet, *extra* & *præter Sacra publica*, diebns præſertim *Dominicis* & *Feſtis integris*, queis omnes debere intereſſe docuimꝰ §. LXVII.XCII. CLXXX. & CCXC. *Veniat igitur* ad Eccleſiam in Baſilicâ congregatam *cuicunq; poſſibile ſit: qui verò hoc non poſſit, ſaltem in domo oret, & non negligat Deo ſolvere votum, ac reddere penſum ſervitutis*, juxta *S. Auguſtin.* ſermon. de Temp. CCLI. fol. 346. lit. c. Ergo vel ante, vel poſt Sacra publica domi rurſus vel convenire vel ſacra ſeorſim Deo exhibere licebit,

Digitized by Google

cebit; qui verò ſub concionibus domi remanent, ne penitùs vacua ædes furto, igni, aliisq́ periculis exponatur, ii nihilominus piis intereà vacare debent meditationibus. v. Kirchen-Ordn. fol. 35. m. ¶. Es ſoll auch &c. *Bis* ad minimum orari debere vide *Concil.* Tom. 2. fol. 86. f. num. 7. Quamvis autem omne tempus. maximè tamen congruum eſt (1.) *Matutinum. Mane* enim *orandum eſt, ut Reſurrectio Domini matutinâ oratione celebretur, quod olim SPIRITUS SANCTUS deſignabat in Pſalmis, dicens:* ad Te Domine levabo mane, *Pſal.* V. 4. *& iterum per prophetam loquitur Dominus:* Diluculo vigilabunt ad me &c. juxta *Cyprian.* ſerm. VI. de Orat. DN. fol. 242. m. conf. *Calvin.* Inſtit. Lib. *III.* cap. 20. ſect. 50. fol. 352. *Caſſetta* l. c. §. 8. pag. 179. 180. conf. *Ravanell.* T. 2. fol. 1334. a. f. (2.) *Menſale*, tam *ante* quàm poſt cibi

ſumtionem: *dum ad paſtum diſcumbimus, dum DEI Benedictione paſti ſumus*, juxta *Calvin.* l. c. Heic præeunte *Luthero* ante, *Pſal.* CXLV. verſ. 15. 16. pòſt CXXXVI. 1. 25. & CXLVII. 9. 10. piè precamur. *Non debes quaſi famelicus ad cibum de cibo incipere, ſed antè à Laudibus Dei*, ait *Ambroſ.* de ſacram. Lib. *VI.* cap. ult. qui & peculiari ſerm. agit, *poſt cibum gratias Deo referri debere.* Tom. 3. fol. 247. conf. *Bebel.* Eccleſ. Antedil. §. 28. pag. 40. m. *Buxtorff.* Inſt. Cœn. pag. 33. &c. *Calvin.* l. c. ſect. 44. *Cent. Magd.* I. lib. *I.* cap. 6. fol. 246. & lib. II. cap. 6. fol. 501. 26. *Calvin.* in Catechiſ. Genev. fol. 33. a. *Precationum ante cibum, & gratiarum actionis poſt eum ſumtum* mentio fit in *Chronico Æditui* de Martino juxta *Cent. Magd.* VII. fol. 156. m. *Chemnit.* in Exam. Conc. Trid. ab officiis Pontif. vindicat dictum 1. Tim. *IV.* 4. rationesq́ affert, *cur ver-*

verbum & orationem fideles adhibeant in uſu rerum? tandem exponit *Benediction. & Grat. Monachor. Ægypt. & Eccleſiæ Latinæ* quæ exſcribere non ſedet. Videri poteſt part. IV. de Jejunio pagin. 168-173. adde *Concil. Remenſe* can. 17. ap. *Caranzam.* pag. 557. m. *Durell.* Hiſtor. Rit. Anglic. cap. *III.* pag. 28. *Engelgrav.* Luc. Evangel. part. 1. pag. 273. 275. *Gloſſ. ordinaria* Rab. Mauri ſuper *Matth.* XXVI. f. 83. in replic. *Joach. Hildeb.* in ſexemplum vocat loca *Marc. IIX. 6. Matth. XIV. 9. XXVI. 30. Luc. XXIV. 30. Devter. IIX.* 10. & plura omninò in hanc rem nitidè diſſerit in Tract. de Precib. cap. *II. §.* 10. 11. pag. 52-54. it. 92. *Iſidor. Hiſpal.* Origg. Lib. VI. c. 19. fol. 33. a. 1. f. *G. Major.* in Vitiſp. elegantem narrat *fabellam*, de *Sene*, cui viſi fuerint convivarũ de cibo eodẽ alii *mel*, alii *panes*, alii *ſtercus* edere; ex revelatione verò didicerit *primos* eſſe, *qui*

Gg 6 *cum*

cum timore & tremore & gratiarum actione edunt ... ſecundos, qui cum gratiarum actione accipiunt à Deo donata, tertios, qui murmurant & deſpiciunt dona Dei &c. vide autoris pag. 236. 237. *Phil. Melancht.* Corp. Doctr. fol. 953. f. *Novarinus* multa curioſè conſtipavit Elect. Sacr. Lib. V. cap. 45. §. 489. fol. 151. cap. 46. §. 494. &c. fol. 152. &c. *Polydor. Virg.* de Invent. Rer. Lib. VI. c. 6. pag. 495. *Jac. Pontan.* Progymn. Lat. Lib. *II.* 25. pag. 267. 268. *Quiſtorp.* de poculo Salut. pag. 12. 13. 15. *Rivand.* Feſt. Chron. part. *II.* fol. 1. b. m. *Siberi* Ara portat. *Stapleton.* promt. Cath. part. *I.* p. 207. & Moral. part. *I.* pag. 515. *Joh. Gulielm. Stuck.* Antiquit. Conviv. Lib. *II.* cap. 36. agit de *Conſecratione Menſæ, quâ Judæi, Chriſtiani, & aliæ gentes olim uſæ fuerint, & hodienum utuntur* fol. 278-282. cap. 37. ſive ult. tractat. *de Libationibus ante & poſt epulas adhibitis, de illarum*

No-

Digitized by Google

Nominibus, *Materia*, *Ceremoniis*, *Inſtrumentis*, *Uſu* fol. 282-288. *Joh. Henr. Urſinus* Analect. Sac. volum. *I.* num. 22. de *Ominibus Menſalibus ſuperſtitioſis* pag. 53. &c. *Sext. Aurel. Prudentius* concinnavit *hymnũ*, *ante & poſt cibum*, quorum ille incipit: *O crucifer* &c. pag. 49-57. hic, *Paſtis viſceribus ciboq́; ſumto* pag. 57-61. *Judæorum ritus* menſales conferre lubet? vide *Buxtorff.* Synagog. cap. V. *VI.* pag. 255. cap. X. pag. 323. &c. Formula DEO GRATIAS retenta videtur ex priſcâ Martyrum παῤῥησία apud *Auguſtin.* ſerm. fol. 132. e. *Ditmar.* pag. 226. m. 231. pr. *Sagittar.* de Cruciat. Mart. pag. 72.

CCXCV.

(3.) V*Eſpertinum ac nocturnum; & (a.) recedente quidem ſole, nam quia CHRISTUS Sol verus & dies verus eſt, ſole ac die ſeculi recedente, quando oramus & petimus ut ſuper nos*

nos Lux denuò veniat, *CHRISTI precamur adventum*, *Lucis æternæ gratiam præbiturum*, juxta *Cyprian.* l. c. fol. 242. f. *Qui autem in CHRISTO h. e. in lumine ſemper ſumus*, *nec noctibus ab oratione ceſſamus* ibid. fol. 243. pr. quo referas *Hymnum*, *O Lux beata Tr.* Ita rurſùm *S. Prudentius* hymnum compoſuit (β.) *ante ſomnum*, cui initium: *Ades Pater Superne* pag. 68-73. (γ.) *in cubiculo Matth. VI. 6.* (δ.) *Quotiens* aliàs nonnulli oraverint *per diem*, vide pluribus ap. *Amal. Fortun.* Eccl. O. Lib. *VI.* c. 1. Tom. *IX.* Biblioth. PP. fol. 363. &c. *Avian.* Prax. Eccl. part. *III.* pag. 280. *Legend. Sanctor.* fol. 114. a. 1. m. *Majer.* Protheor Hieroth. cap. *XII.* pag. 111. *Mejer.* de Aſcet. 49. *Philips* Cler. Apl. Cath. pag. 46. 58. *Walich.* Relig. Turcic. pag. 29. f. (ε.) *Ter*, juxta morem V. T. v. *Gerhard.* Confeſſ. Cathol. Tom. *IV.* artic. *XXIV.* pag. 940. a. m. (ζ)

m. (ζ.) *integris* diebus *Euchitæ* ac *Meſſaliani*. v. *Confeſſ. Petrickov*. cap, *XII*. fol. 281. b. *Dieter*. Inſt. Catech. pag. 575. *Füller*. Miſcell. Lib. *II*. cap, 19. *Hildebr*. de Prec. pag. 62. *Scultet*. de Orat. pag. 184. *Gregor. de Valentia* Tom. 3. in 2. 2. Thomæ fol. 1660. (4.) atq; ita *arbitrariè*. conf. *Calvin*. in Catech. Genev. fol. 33. b. pr. *G. Forſter*. Congr. M. p. 390. &c. *Zepper*. Politi. Eccl. Hoc rurſùm eſt *adverbiũ Numeri* ex Donato Theoll. p. 73.

CAP. III. idemq́; Ult.

DE ACTIBUS.

Actus ſunt 1. certi v. g. Cantio, inter labores etiam ordinarios 296. Lectio loci bibl. Examen domeſticorum, Preces, aliaq; voluntaria, v. g. Jejunium hebdomadale, Feſtum Translationis Bibliorum 297. vel incerti v. g. reorum ad mortem præparatio, debilinm in-

infantum & clinicorum baptiſmꝰ domeſticus. ægrotorũm viſitatio & communio, quæ Pontificiis vocatur unctio extrema. 299. quæ ipſa extrema eſt, conſideratio, & totiꝰ opellæ concluſio.

CCXCVI.

Actus Sacrorum privatorum ſunt vel *certi*, vel *incerti*. *Illi* ſemper intenduntur, utputa (*a.*) *Cantio*: velut enim publica cum cantu occipimus, & in eundem rurſus deſinimus; ita & heic, e. g. *Theodoſius II. Imperator Glorioſiſſimus* cum *Sororibꝰ ſuis frequenter hymnos cantabat*: *memor* ſcilicet *beneficiorum* divinitùs obtentorum *patronum ſuũm laudibꝰ & hymnis celebrare non ceſſabat, atq; hujus hymnorum concentu DEUM laudandi conſvetudinis ſocias habebat ſorores ſuas, toto vitæ tempore virginitatem excolentes.* v. *Theodorit.* Hiſt. Eccl. Lib. V. c. 36. fol. 174. c. *Cent. Magd.* V. 6. fol. 678. *Ejus Regia non diſſi-*

diſſimilis fuit monaſterio. Nam primo diluculo ille ipſe cum ſororibus ſuis hymnos alternatim, decantatos recitavit, Socrat, H. E. |VII. 22. fol. 748. &c. qui & exemplum narrat ex tempore inſtitutarum in circo precum publicarum &c. fol. 749. d. e. f. adde *Oſiand.* Epit. Cent. V. lib. I. cap. 22. num. &c. p. 96. m. Itaque canitur (1.) *ad Menſam* juxta *Apoſtolum 1. Cor.* X. 31. &c. *Epheſ.* V. 18-20. *Coloſſ.* III. 16. necnon *Jacob.* cap. V. 13. adde ex *Clement. Alex.* pædag. L. II. c. 4. *Prætorii* Syntagm. Muſ. part. I. c. 12. pag. 28. *Aloyſ. Novarin.* Elect. Sacr. lib. V. cap. 59. §. 586. fol. 180. In Gymnaſiis nobilioribus, provincialibus pariter & Senatoriis, ubi certus Alumnorum convivit numerus, ad preces matutinas & veſpertinas, ad cibi item ſumtionem quotidiè cani ſolet. v. Kirchenordn. fol. 176. 178. (2.) Itaque *pſallendo cubitum itur.*

v. *Clem.*

v. *Clem. Alex.* & *Prætor.* l. c. *Hilde.* de præc. p. 10. &c. (3.) *Pſallendo ſurgitur*, in quo *aviculas* imitari decet: *quis enim ſenſum hominis gerens non erubeſcat ſine Pſalmorum celebritate diem vel inchoare vel claudere? cùm etiam immitiſſimæ aves ſolenni devotione & dulci carmine ortus dierum & noctium proſequantur?* ajente *S. Ambroſio* in Hexaëmeron Lib. V. cap. 12. Tom. IV. opp. & alibi: *Non immeritò væ illis, qui manè ebrietatis poculum requirunt, quos conveniebat DEO Laudes referre, prævenire lucem & vacare orationi, occurrere Soli Juſtitiæ, qui nos viſitat & exurgit nobis. Sic nos CHRISTO, non vino & ſiceræ ſurgamus! Hymni dicuntur* (*à piis videlicet & ſobriis*) *& tu cytharam tenes? Pſalmi canuntur, & tu Pſalterium ſonas aut Tympanum?* Libr. XV. de Helia ſive jejun. Tom. IV. opp. apud *Prætor.* Synt. Muſ. cap. XIII. (4.) *Pſallendo labo-*

laborum moleſtiæ falluntur. v. g. *Arator hic ſtivam tenens Alleluja decantat, ſudans meſſor Pſalmis ſe avocat, & curvâ attenens tondens vitem falce vinitor aliquid Davidicum canit. Hæc ſunt in hac provincia carmina: hæ (ut vulgò dicitur) amatoriæ cantiones, hic paſtorum ſibilus, hæc arma culturæ*, juxta *Hieronymum* Epl. *XIIX.* ap. *Prætor.* l. c. pagin. 31. 32. *Profectò, ſi mores veterum Chriſtianorum ſpectes, vidiſſes aureo illo ævo, dum Sangvis Chriſti adhuc calebat in Eccleſia, Laicos æquè à clericos Deo devotos domi foriſq; orâſſe, adeoq; inter epulas ac operas manuales precibus inſtitiſſe. Vidiſſes tunc* (atq; videas hodienum) *artificem in officina laborantem, ſe ſuamq; Salutem orando Deo commendare: idem factitabat arator ad ſtivam, nauclerus ad clavum, navita ad remum, foſſor ad glebam, textor ad ſtamen, uxor ad colum ſervus in villa, ancilla domum verrens, uſq; adeò*

apud

apud Veteres loca omnia precibus perſonabant. In vitis Patrum legimus, *Monachum qui in ipſa cloaca (ſit venia verbo) preces ſuas horarias abſolverit, interpellatum fuiſſe à Dæmone, quòd in loco tam fœtido orare non puderet; reſpondiſſe verò, Ego tecum dividam: DEO ſit quod ſuprà, tibi v. quod infrà. Quibus auditis dæmon intolerabili fœtore excitato receſſit,* (eloquente *Joach. Hildebr.* de Precib. cap. *I.* §. 4. pag. 9. m. f. 197. quod ultimum & *Joh. Manlius* refert in collectan. pag. 148. &c. conf. *Engelgr.* Luc. Evgl. part. *II.* pag. 38. a. m. *Prætor.* l. c. *Novarin.* Adag. Sac. Tom. 2. num. 71. excurſ. *IV.* §. 63. fol. 18. a. m.) *Eſt locus Eccleſiæ in Templo, in Schola, in domo, cubiculo: ubicunque duo aot tres &c.* juxta *D. M. Luther.* comm. in Genes. cap. *XXIIX.* Tom. 2. fol. 92. a. m. conf. *Concil. Cpltan. VI.* cap. 7. Tom. 2. fol. 86. f. *Ne nos excuſemus, quòd non ſit facile, hominem*

nem ſecularibus negotiis implicitum orare, prope ſe domum oratoriam non habentem; nam *ubicunq; ſis, potes Altare tuum conſtituere: nihil enim locus prohibet, neo impedit tempus. Licet & forum petentem & ambulantem prolixas facere orationes*: licet & *in officina ſedentem & ſuentem pelles, animam DEO dedicare: licet & ſervo ſive aſcendat, ſive deſcendat, & adſtanti coquo quum ad Eccleſiam ire non poteſt, orationem facere prolixam & ſolertem*, prout egregiè ſuos inſtruxit *Chryſoſt.* Hom. *LXXIX.* ad Pop. Ant. cit. *Hild.* de pr. p. 8. 9. (5.) Pſallendo *martyria ſubibantur*, ipſaq; adeò *mors*, quales non paucas habemus cantiones à S. Patribus confectas, quibus hunc vel illum Actum Sacrorum privatorum celebrârunt: ſolemusq; hodienum moribundis tales præcinere, quas ex *Patribus* collegit *Prætorius* Synt. Muſic. part. I. cap. 15. & 16. pag. 32. 34. ad-

34. adde *Urſini* Acerr. Philol. Lib. *I.* num. 4. pag. 11. pr.

CCXCVII.

(β.) EXamen *domeſticorum* ex auditâ concione *non oportebat omninò à cœtu Eccleſiæ recedentes contrariis huic negotio ſtudiis implicari, ſed domum continuò revertentes ſacros replicare libros, & conjugem pariter liberosq; ad eorum, quæ dicta ſunt, collationem vocare, hisq; altiùs ac penitiùs inſertis, tunc demum ad ea, quæ huic vitæ neceſſaria, curanda procedere*, inquit *S. Chryſoſt.* Homil. V. in *I.* cap. Matth. apud *Centur. Magdeb.* V. cap. 6. fol. 719. 720. adde Quiſtorp. Pi. Deſider. pag. 42. (γ.) *Lectio* Loci Biblici: prout dictus paulò antè *Theodoſius II.* habebat *ordine diſtributa tempora lectionum, pſalmorum jejuniorum, imò & vigiliarum* eloquente *Luc. Oſiandro* Epit. H. E. Cent. V. lib. *I.* cap. 22. ¶.

22. §. e. p. 96. m. adde *Bernhard.* opp. fol. 324. b. 1. f. *Donat. Theol.* pag. 64. nec aliud ſibi volunt *Calendaria Biblica*, quæ ſingulis diebus certum lectionis privatæ penſum admetiuntur. (δ.) *Preces* pro univerſa Eccleſia, rebusq́; ac affectibus privatis &c. vid. *Calvin.* Inſtit. Lib. *III.* cap. 20. ſect. 50. 51. fol. 352. *Cent. Magd.* V. c. 6. fol. 678. *Gregor. Naz.* Tom. 3. fol. 1022. *Lungvviz.* Admir. divin. Saxon. part. 2. pag. 21. *Procop.* de Ædificiis Juſtinian. pag. 677. f. (ε.) electa voluntaria, v. g. (1.) *Jejunium* ac preces certæ diei in hebdomadâ, quod Virum haut exigui nominis *h. l.* facere pluribus conſtat, & de *Theodoſio* jam fuit allatum & egregiè confirmatur à *Socrate Scholaſtico*, dúm ait: *tanta corporis & animi tolerantia fuit, ut tum algorem æſtumq́; forti ac virili animo ſuſtineret, tum crebrò jejunaret, & maximè diebus Mercurii & Veneris,*

quas

quas Græci τετϱάδας καὶ πϱοσκευάς ἡμέϱας *vocant: atq; hoc ab eo factitatum fuit, dum Chriſtianam vivendi rationem cumulatiſſimè explere contenderet.* H. E. lib. *VII.* cap. 22. fol. 748. d. e. (2.) *Feſtum Translationis Bibliorum*, à D. M. Luthero Anno M. D. XXXIV. *feliciſſimè, abſoluta* piâ quotannis recordatione celebrabat *D. Joh. Bugenhagius Pomeranus.* v. *Acta Jubil.* W*itteb.* Anni 1602. pag. 89. *Matheſ.* de vita Luth. *Theoll.* W*itteb.* præf. ad Bibl. Germ. quæ ſcripta fuit Anno *1660.* circa calcem W*olff.* Lect. Memor. Centen. XVI. Tom. 2. fol. 177. quod ipſum pium inſtitutum exemplo *Feſti Trãſlat. LXXV. verſionis* illuſtrat *Urſinus* Analect. Sac. vol. *I.* lib. 2. num. 2. pag. 104.

CCIIC.

I*Ncerta* & *exra ordinem* inſtituuntur *Sacra privata* (1.) ad *Reos morti* *præ-*

præparandos v. *Aſtexan.* ſumm. Cas. Conſcient. lib. *IV.* tit. 17. §. 45. *Hutter.* LL. CC. Theol. fol. 729. b, pr. *Schraderi* Formularb. in fine *Ornei* Seelen-Artzney §. LXXXVI. fol. 328. *Weiße* de Admittend. ad S. Cœn. ¶. 35. 39. (2.) ad Sacramenta adminiſtranda infirmis, v. gr. (a.) *infantibus Baptismum*, Noth-Tauffe: qui ſive à *Miniſtro VERBI*, ſive in Ejus defectu ab *Obſtetrice*, ſive *alio Chriſtiano mare* vel *fœminâ*, aut ejusdem aut diverſæ *religionis*, dummodo à *baptizato* fiat, perinde eſt, & eadem retinetur terrena materia, & idē baptiſmus infanti confertur, qui publicè & ordinariè aliàs ſolet. Videantur in hanc rem *Albaſpinæus* Obſerv. pag. 318. 319. *Aleſ.* Ordinat. Eccl. Anglic. pag. 50. 51. *Angles* in IV. pag. 57. *Arcudius* lib. 1. c. 11. fol. 24. 25. *Auguſtin.* Serm. fol. 144. a. 146. a. 246. b. it. Indic. *Peſſelii* & Paratitl. *Danæi* p. 97-101. *Beza* Ep.

IIX. pag. 79. XII. pag. 100. f. *Biel.* in IV. ſent. diſt. 5. lit. c. *Brochmand.* Tom. 2. fol. 417. 418. *Bucan.* pag. 612. *Carpzov.* Defin. Eccl. p 445. *Cent. Magdeb.* capp. VI. *Chamier* Panſtr. Tom. IV. lib. 5. c. 19. fol. 148. *Chemn.* Ex. C. Tr. p. *II.* pag. 65. *Concil.* Tom. 2. fol. 144. e. *Cyprian.* opp. fol. 328. *Deucer.* Theſaur. pag. 141. 550. *Dieter.* Inſt. Cat. pag. 684. Myſteriol. diſp. III. 8. 9. 14. 16. *Dreſſer.* Millen. V. p. 179. *Garth.* contra Becan. p. 272. *Gerhard.* Iſagog. pag. 973. 974. 1028. 1030. 1033. 1035. 1038. 1042. *Hunn.* de Sacram. c. XIII. p. 222. *Hutter.* LL. CC. fol. 672-674. Kirchenordn. fol. 10-13. 21. 295. 296. *Luther.* Tom. 2. Jen. Lat. fol. 550. *Lyſer.* de Sacram. diſp. X. *Meiſner.* Colleg. Sacram. pag. 153. 155. & Colleg. Adiaphor. pag. 101. 109. *Joh. Olearius* ap. *Wolff.* Lect. Memor. Tom. 2. Centenar. XVI. fol. 1006. *Theoll. Palat.* im Bericht pag. 437. *Petrej.* Confeſſ.

Tert.

Tert. & Cypr. lib. III. cap. 2. 10. pag. 26. *Pezel.* Obj. & Reſp. part. IIX. pag. 109. *Polydor.Virgil.* de Inv. R. lib. IV. cap. 4. pag. 307. 308. *Emm. Sa* Aphoriſm. pag. 24. 25. *Schlüſſelb.* Catal. Hæret. Tom. XIII. pag. 112. f. 131. *Sixtus Sen.* Biblioth. S. lib. VI. annot. 17. fol. 475. *Urſinus* in Catech. pag. 399. *Zanchius* Conf. cap. XV. §. 4. pag. 92. ubi non injuriâ quæras, an *Baptiſmus* Athanaſii *pueri* fuerit *legitimus*? *Hunc* etenim ludentes pueri Epiſcopum fecerant, & *in littore maris baptizabantur ab eo, univerſo ordine, ac ritu Eccleſiaſtico exquiſitè obſervato. Alexander* proinde *Epiſcopus hæc videns & pernoſcens, conſilio ſacerdotum, quos circa ſe habebat, approbavit baptiſmum, & pueros ſemel in animorum ſimplicitate divinâ gratiâ imbutos rebaptizandos non cenſuit; ſed cæteris myſteriis, quæ ſolis ſacerdotibus fas erat obire, in illis explevit. Athanaſium*

Hh 2 *autem*

autem, & cæteros pueros, qui partes presbyterorum & diaconorum inter ludendum egiſſent, parentibus reddiderunt, DEO teſte, ad Eccleſiæ miniſteria educandos, uti in eo munere vitam tranſigerent, quod imitatione adumbrâſſent. V. *Sozomen.* Hiſt. Eccl. Lib. II. cap. 16. fol. 243. g. 244. *Socrat.* H. E. I. 11. fol. 525. *Nicephor.* H. E. IIX. 44. *Oſiandr.* Epit. H. E. Cent. IV. Lib. 2. cap. 13. lit. a. pag. 126. f. 127. *Papp.* Epit. H. E. pag. 179. m. f. Et quoniam heic circa privata verſamur, addi poſſent quoque *Epulæ Luſtrales*, Convivia *Natalitia* & *Puerperalia*, da vertrincket man das Kindl. uti multis pertractat *Stuckius* Antiquit. Convivial. Lib. I. cap. 16. fol. 30. b-37. adde Kirchen-Ordn. fol. 295.

CCIC.

(β.) Adultioribus verò *ægrotantibus* (qui & ipſi olim (1.) *baptiza-*

ptizabantur, unde de *Baptiſmo Clinicorum* agit *Cyprianus* Epiſtol. Lib. IV. 7. ad Magnum, *de his qui in lecto gratiam conſequuntur*: ubi inter alia *neceſſitate urgente in ægritudine baptizatos* vocat: baptiſmi autē integritati nihil decedere, ſive *Clinici* percipiant, ſive *Peripatetici*. l.c. fol. 534. adde *Aeg. Strauch.* de *Clinicis* Eccleſiæ veteris (2.) *viſitabantur*, uti de *Placillâ Imperatrice*, Theodoſii Conjuge narratur, eam ad *ſublevandos eos, qui mutilata corpora omniaq; membra labefacta haberent, nihil non diligentiæ & curæ adhibuiſſe, atq; ad eam rem non ſervorum vel ſtipatorum operâ uſam; ſed illam ipſam hôc miniſterio functam fuiſſe, adiiſſe eorum hoſpitia, & ſingulis neceſſaria ſuppeditare voluiſſe: ſimili quoq; ratione Eccleſiarum hoſpitia viſitâſſe, ægrotis in lecto decumbentibus curationem adhibuiſſe, tractâſſe ollas, jusculum guſtaviſſe, patinam illis detuliſſe,*

tuliſſe, fregiſſe panem, offas porrexiſſe, elevâſſe pocula, omnia deniq; alia munera obiiſſe, quæ ſervi & ancillæ exequi ſolent; atq; illis quidem, *qui ab hoc genere miniſterii Eam avocare ſtuderent, reſpondiſſe: aurum diſtribuere decere Imperatorem; ſe autem pro ipſo imperio ei, qui id ipſum dederit, illam operam offerre debere.* v. *Theodorit.* H. E. lib. V. cap. 18. fol. 160. 161. *Nicephor.* H. E. XII. 42. fol. 806. Chronicon *Ditmari* pag. 172. *Hildebr.* de Pr. pag. 60. &c.) uti olim, ita & hodiè *SS. Cœnæ communio* exhibetur: paucis quippe datur, ut cum *Johanne Hunniade* morti vicino *in templum vehantur, ibiq; poſt peccatorum confeſſionem SS. Euchariſtiam accipiant,* & ſic inter *Sacerdotum Manûs animam exhalent,* apud *Bucholcer.* Indic. Chronol. pag. 409. 410. quem confer pag. 350. 429. 439. *Sabellic.* Enne. X. lib. 4. Tom. 2. fol. 146. b. pr. Et quoniam *ultima*

hæc

hæc *viatorum* ſolet eſſe *cœna*, ideoq́ *viaticum* vocatum fuit. Videantur de *Abyſſinis*, diſpp. *Luders* cap. II. ſect. 2. §. 17. *Acta Theoll.* W, fol. 175. m. *Albaſpin.* 242. 317. 346. &c. 354. &c. 377-391. 396. 401. 404. 419. *Aleſius* pag. 57. *Alſted.* Parat. Theol. pag. 99. b. *Angles* pag. 97. *Bibliand.* præf. ad Epl. Zvvingl. d. 1. a. m. 5. b. pr. *Brochm.* fol. 473. *Bulling.* de Orig. Err. part. II. cap. 4. pag. 198. 199. *Calvin.* Inſtit. lib. IV. cap. 17. ſect. 39. de Adminiſtr. Sacram. fol. 42. b. in Antidoto fol. 225. Defenſ. 2. contra Weſtphal. fol. 787. a. pr. *Carpzov.* Definit. Ecclſt. lib. II. cap. 18. num. 292. fol. 244. *Caſalius* de Ritib. cap. IX. pag. 100. *Catech. R.* pag. 171. *Centur. M.* capp. VI. *Chryſoſt.* ap. *Anton.* ſermon. ult. qui affixus eſt *Joh. Stobæo* operâ *Conr. Geſneri* num. CCCIIX. fol. 961. lin. 44. *Concil. Nicœn. I.* can. 13. pag. 46. 47. *Sardicens.* can. 2. p. 172. Confer

Concil. Toui. 2. fol. 59. 16. 115. 117. b. c. 118. e. f. 128. d. e. it. 98. a. b. 125. d. *Confeſſ. Petrickov.* cap. XC. fol. 268. *Deucer.* Theſaur. pag. 157. m. *Dieter.* Catech. p. 768. *Diſcip. de Temp.* ſerm. LXXIIX. fol. 165. *Ditmar.* Chron. pag. 164. *Durell.* de Ritib. cap. XXIII. p. 257. *Eckard.* Faſcic. cap. XX. 27. pag. 615. *Engelgrave* parte II. pag. 64. 65. *Euſeb.* H. E. VI. 36. fol. 181. e. f. *Faſcicul. Temp.* ann. 384. *Gerhard.* Conf. Cathol. Tom. 3. art. XVII. cap. 7. argum. 20. pag. 127. a. f. it. pag. 1271. LL. Theol. Tom. V. §. 63. & 256. Iſag. pag. 1179. 1180. 1206. *Gurttner.* in Kemnitio Refut. pag. 172-181. *Hesh.* 600. Irrthům. artic. XVII. *Hildebr.* in Arte b. mor. c. V. pag. 57-77. de Prec. pag. ult. *Hoſpin.* Hiſt. Sacr. Lib. II. cap. 1. fol. 41-43. *Æg. Hunn.* de Sacram. c. XIV. qui admodùm prolixus totam hanc rem exequitur à pag. 244. usq; 252. *Nic. Hunn.* Cre-

Credend. cap. XXVII. §. 743. pag. 710. 711. *Hutter.* LL. CC. fol. 729. b. m. *Kettembeil* ad *Albaſpin.* l. II. pag. 89. 90. Kirchenordn. fol. 301. m. 318. 319. *König* de Abſolutione moribundor. de *Maronitis* diſp. *Gerhardi* ſect. X. §. 1. *Meiſner* Coll. Adiaphor. pag. 193. 194. *Menzer.* Exegeſ. pag. 293. 409. f. de *Moſcovvitis*, diſp. Gerh. cap. XVII. §. 3. *Novarin.* l. c. *Theoll. Palatin.* im Ber. pag. 428. f. *Pelarg.* ad Damaſcen. pag. 207. 208. *Prükner* Centur. VI. 24. pag. 284. *Quiſtorp.* Pi. Deſider. pag. 101. *Rixner* de Rit. Evchar. p. 119. m. 162. pr. *Emm. Sa* Aphor. pag. 240. 241. *Scheibler.* Fid. Ant. cap. II. art. 3. §. 1. num. 103. pag. 144. 145. §. 3. num. 202. p. 148-151. *Schlüſſer* Bauerkr. fol. 83. f. 87. *Selnecc.* Exam. Ord. part. IV. pag. 505. *Zanch.* fol. 445. b. pr. 629. a. f. *Zepp.* Polit. Eccl. I. 14. pag. 160. 161. Varia heic diſcutienda reſtarent.

v. g. de iis, *quibus ultima cœna dene-ganda*? v. *Albaſpin.* lib. II. cap. 7. *Carpzov.* l. c. num. 283. fol. 427. *Cellot.* Hierarch. Lib. VI. cap. 21. fol. 509-514. *Cyprian.* Epl. lib. IV. 2. fol. 117. Weiſſe ¶. 17. 18. 23. de *Crucibus*, quæ *moribundis olim mon-ſtratæ* memorantur *Ditmaro* Chr. pag. 164. m. *Luthero* in Tiſchreden fol. 499. *Pollioni* Conſil. Theol. qv. 99. An *privato ſibi ipſi* cœnam liceat adminiſtrare? Weiſſe ¶. 49. *ſibi* vel *alii*? *Dieteric.* Myſteriol. diſp. IIX. 5. pag. 226. 227. An ad ejusmodi *privatas communiones* ac-cendi debeant lumina, velut *Lipſiæ* ſolet &c. ſed quoniam portum jam ferè attingere licuit, eis per-tractandis inſiſtere non placet: u-num adhuc addam ad hujus ſecun-dæ Partis clauſulam de *Extremâ Unctione Papiſticâ*, quam haut in-commodè dixeris originem tra-here ex *Ethniciſmo* apud *Quenſt.*

de

de Funer. c. V. pag. 73 - 87. *Kirchm.* lib. I. cap. 8. pag. 58-66. & *Judaiſmo*, *Matth.* XVI. 1. vid. *Kromajer.* de Unct. Chr. ſepulcr. Etſi enim & *Primitivæ Eccleſiæ* & *Nobis* hodiè non ſimpliciter damnata ſit, indeq; *aliptæ* per contemtum vocati Chriſtiani, referente *Tertull.* ad Scapul. cap. IV. ap. *Voſſ.* in Epl. Plinii pag. 73. 74. longè tamen aliter ſibi res habet hæc, quàm illorum: quicquid etiam pro eâ ſtabiliendâ curioſè coacervârint *Angles* in IV. p. 260-264. *Arcud.* Conſenſ. Lib. V, tot. fol. 378- 406. *Aſtexan.* V. ult. *Bellarm.* Tom. 3. pecul. lib. *Baleus* in Actis Rom. P. pag. 38. *Biel* in IV. diſt. 23. *Catech. Rom.* pag. 246 - 254. *Cellot.* l. c. fol. 512. &c. *Clavaſio* fol. 124. 336. *Confeſſ. Petrik.* cap. IL. f. 120 - 122. *Coppenſtein* part. III. num. 5. qvæſt. 41. *Davantrienſ.* Reſponſ. ad Artic. XV. *Ditmar.* pag. 164. *Goar* in Ευχολογ. Græc.

 fol.

fol. 408-441. *Lancellot.* Inſtit. Jur. Canon. Lib. II. c. 7. pag. 147. &c. *Petrej.* Confeſſ. Tertull. & Cypr. Lib. III. c. 10. pag. 61. *Rotherius* in Manipul. part. I. tract. 6. *Sa* p. 275-280. *Sixtus Sen.* Biblioth. S. fol. 614. a. *P. Svavis* Hiſt. Concil. Trident. lib. IV. pag. 394. *Thomas* part. III. addit qv. 29-33. Quos omnes, & eorum ſimiles ad internecionem deleverant *DN. D. Calovius* in nuperâ diſp. pecul. de V. E. it. *Matæol.* Papiſt. ſect. III. qv. 16. pag. 157. *Calvin.* Inſtit. IV. 19. 18-21. & Defenſ. II. contra Weſtph. fol. 787. a. m. *Cauſæ* Declin. Conc. Trid. pag. 328. *Chamier* Panſtrat. Cathol. Tom. IV. Lib. 4. cap. 17-21. fol. 96-102. *Chemnit.* Exam. Conc. Trid. part. 2. pag. 377. & Theol. Jeſuit. de hâc mat. *Dieter.* Myſteriol. II. 24. *Feſſelius* Adverſar. Lib. IX. c. 2. §. 4. pag. 387. *Flacius* contra Sidon. pag. 16. *Gerhardus* Confeſſ. Cathol.

Tom.

Tom. IV. art. 17. pag. 191-204. & Bellarm. ὀρθόδοξ. Teſt. artic. XV. 3. pag. 557. *Green* de Eccleſ. Boh. cap. 1. §. 6. *Haſenmüller* Triumph. Pap. cap. IX. §. 17. pag. 404. 405. *Heshuſ.* l. c. *Hildebr.* l. c. & de Ritibus §. 12. *Hunn.* de Sacram. c. VII. pag. 70-75. *Hutter.* in Lib. Conc. pag. 1004. m. & LL. CC. Artic. XVII. cap. 4. §. 3. fol. 628. 629. *D. M. Lutherus* Tom. a. Jen. Lat. fol. 284. 285. & alibi ſæpius. *Polyc. Lyſerus* in Papiſmo pag. 425. 426. it. de Sacrament. dec. II. diſp. 7. *Majer* Protheor. Hierothec. cap. X. XI. pag. 88-110. *Meiſner.* Colleg. Sacram. pag. 141. *Menzer.* Exeg. A. C. pag. 360. *Pappus* Epit. Hiſt. Eccl. pag. 716. 922. *Plaz* Luc. ſucciſ. loco LXXX. pag. 490-492. *Reihink.* Retract. bip. parte 2. artic. V. ¶. 3. pag. 55-69. Römiſcher Bienenkorb pag. 183. *Rungius* diſp. privat. XVI. *Magnif. DN. D. Scherzerus* Colleg.

An-

Anti-Socin. diſp. CXIII. p. 916. ſ. *Selneccer.* Exam. Ord. part. IV. pag. 512. *à Vallo* pag. 68. 69. *Theoll.* *Witteb.* Fidel. Admonit. cap. III. rat. 4. pag. 160. & qui citabantur §. CXXIII. Hoc eſt *numerus*, vel *perſona ſingularis* ex *Donato Theol.* pag. 60. vel *Numerus participii ſingularis*, aut *figura ſimplex*, ex eodem pag. 95.

PARS POSTERIOR EXPLICIT.

CONCLUSIO.

CCC.

EXtrema hæc Papiſtarum; *ſicut erant in principio*, medio, atque adeò toto hoc opere, ita nunc quoque in fine *extremè* malorum *unctio*, extrema quoque jam nunc ſit conſideratio, quia *in portu jam navigatur*, DEO Benigno *juvante*, & *comitante*, imò

imò *docente* ac *ducente*: qui, uti hujus haut exiguæ molis *Principium* & *velle dedit*, ita nunc quoq; *finem* & perficere: *ILLI UNI totum acceptum fero, qui non modò inſpiravit ab initio, ut hunc laborem ſuſciperem; ſed & laboranti vires ſubminiſtravit, & honeſtos hos meos conatus ad optatum finem perduxit*, ut loquar cum *Leonh. Coquæo* in fine Commentar. ad Auguſtin. de Civ. D. pag. 1116. m. *Videor enim mihi debitum hujus operis juvante DNo reddidiſſe: quibus parum vel quibus nimium eſt, mihi ignoſcant; quibus autem ſatis eſt, non mihi; ſed Domino mecum Gratias congratulantes agant*, juxta *S. Auguſtin.* l. c. pag. 1113. m. ubi & adde *Ludov. Vivem.* pag. 1114. pr. *cujus cultui* γνηϛίῳ vindicando dum incumberem, libuit *hiſtoricis* mage quàm *polemicis* inhærere, quoniam hæc in quôlibet Syſtemate ad ſatiem pertractantur; *illorum* verò omnia ac ſingula *in uno*

vel

vel altero *autore*, quantum quidem eorum percurrere datum fuit, *conjunctim* tradita invenire non licuit. *Quæ hiſtoricæ obſervationes* (uti in conſimili negotio *Magnus Chemnitius* loquitur, cujus verba *à Majori ad minus* adhibere forſitan non oberit:) *quanquam labore non exiguo mihi conſtiterint, inter ſcribendum tamen honeſtâ & piâ delectatione ita me detinuenuerunt, ut exiſtimem, in hôc genere argumenti explicationes controverſiarum non poſſe rectiùs & melius illuſtrari, quàm hac ratione, ſi fundamentis confirmationum & refutationum ex Scriptura extructis addatur talis hiſtorica annotatio certaminum de ſingulis locis.* Tales enim hiſtoricæ obſervationes rectè & ſolidè poſſunt opponi *Pontificiorum Clamoribus de Veterum teſtimoniis & ſententiis: oſtendunt etiam, quâ fide & quo candore Veteris Eccleſiæ Autoritatem ſuis ſuperſtitionibus prætexant Pontificii - - -*

Et

Et hæ ipſa obſervationes, quas nunc collegimus, facilè poſſunt ex Hiſtoricis latiùs extendi, in quo ut Eruditiores diligentiùs & faciliùs elaborent, oro: ego ſimplici filo præcipua tantùm annotare volui. Exam. Concil. Trid. part. IV. in fine pag. 270. m. Eant nunc Pontificii & jactitent ſuas *traditiones*: eant nunc & *calumnientur* nos, & *querantur* ac ſi à nobis injurias paterentur (quales *calumnias* & *querelas* congeſſit *D. Joh. Gerhardus* Conf. Cathol. app. ſingulor. articul.) *Judicet verò Judex Juſtus! Judicent*, qui dextro oculo luſtrant *ritus* & *Sacra Chriſtiana*, utrorumvis ſive *Divinæ Inſtitutioni*, ſive *primævæ integritati* magis reſpondeant? Victas eis dabimus manus, niſi *Pietas & Priſca fides*, imò veritas ipſa Nobiscum ſtabit: niſi Magiſtra rerum, *Experientia* invictum Nobis dabit Teſtimonium. *Miſſa* itaqꝫ, *quantò vicinior & ſimilior primæ omnium*

Miſſæ

Miſſæ, quā CHRISTUS in cœnâ feci, *tanto Chriſtianior eſt*, divinitùs ediſ- ſerente *D. M. Luthero* in citatâ to- tiens formula Miſſæ, quæ exta Tom. 2. Jenens. Latin. fol. 269. a pr. Idem de reliquis eſto judicium manet enim, quam ab initio præfa- bar, *maxima vis vetuſtatis atq;* legi- timæ *conſvetudinis! Quam* porrò *ſimplicitatem doctrinæ, externorū quo- que rituum & ceremoniarum, quan à Sanctiſſimis Majoribus Noſtris acce- pimus, & in quâ feliciſſimè Deo in hun- usq; diem ſervivimus* (verba ſunt R *Hoſpiniani* orat. de Cerem. fol. ult. ſartam tectam conſervare velit, qu à Nobis ſic coli voluit, DEUS TER OPTIMUS MAXIMUS! quò li- ceat *de Sabbato in Sabbatum*, (*Eſa* LXVI. 23.) & *publicè* & *privatim* *SACRA Noſtra CHRISTIANA* im- perturbata celebrare, donec a *SACRA Illa COELESTIA* evocan- dis acclamabitur; *VENITE & VI*

DE

DETE, *Apocal.* VI. 1. 3. 5. &c. *Ibi vocabimus & videbimus, videbimus & amabimus, amabimus & laudabimus. Ecce, quod erit in fine ſine fine!* ſic in fine operis de C. D. *S. Auguſtinus* pag. 1113. Interim *claudens*, valere jubeo Lectores, ſi quid meritum fuit, *plaudentes!*

Ohe, jam ſatis, eſt, ohe. Libelle!

GLORIA,

PATRI. ET. FILIO. ET. SPIRITUI. SANCTO! SICUT. ERAT. IN. PRINCIPIO. ET. NUNC, ET. SEMPER. ET. IN. SECULA. SECULORUM. AMEN.

BENEDICAMUS. DOMINO. DEO. DICAMUS. GRATIAS.

TRA-

TRACTATUS
DE SACRIS. CHRISTIANOR.
EXPLICIT. FELICITER!

INDEX I. DICTORUM SCRIPTURÆ.

GENESEΩS.

Caput.	*Verſus.*	*Pag.*
III.	15.16.	532
	EXODI.	
XX.	8.	695
XXXII.		265
	LEVITICI.	
X		119
XVI.	29.	420
XXIII.	27.	420
	NUMERORUM.	
VI.	22.	676
XXIX.	7.	420
	DEUTERONOMII.	
IIX.	10.	707
	JUDICUM.	
XX.	26.	421

I. SA-

I. SAMUELIS.

XXXI.	13.	421

II. SAM.

I.	12.	421
XII.	16. 17.	421

I. REG.

XXI.	4. 27.	421

II. PAR.

XX.	3.	421

I. ESDRÆ.

IIX.	21. 23.	421

ESTHER

IX.	2. 3. 16.	421

JOBI.

I.	5.	419

PSALM.

IIX.	1.	493
XVI.	4.	339
XXII.		695
XXVII.		695
XXXV.	13. 14.	420
LXIX.	12.	420
LXXXIII.	5.	503
LXXXIV.	12.	205

CXXII.

CXXII.		695
CXXIII.	1.	695
CXXXVI.	1.25.	706
CXLV.	15.16.	706
CXLVII.	9.10.	706
	ESAIÆ	
VI.	3.	530. 532
IX.	1.	206
XXX.	29.	295
XLII.	6.	206
IL.	6.	206
LIIX.	6.	420
LX.	1.3.19.	206
LXVI.	23.	738
	JEREM.	
XXXVI.	9.10.	421
	DAN.	
III. addit.		502
IX.	3.	421
X.	3. 12.	421
	HOSEÆ	
II.	17.	339
	JOELIS	
I.	14.	421

II.

II.	12.	421
	JONÆ	
III.	5.	421
	ZEPHANIÆ	
II.	11.	54
	MALACH.	
I.	11.	699
IV.	3.	205
	I. MACCAB.	
IV.	36.	275
	II. MACCAB.	
XII.	43.	381
	MATTH.	
II.	9-11.	45
III.	13.	323
IV.	13.	46.47
	23.	76
V.		48
	15	695
	16	161
VI.		48
	6.	710
	9-13.	598
	6-18.	421

VII.		48
	6.	650
IX.		49
	15	421
	35	47.76
X.		49
XI		49
	21.	48
XII.	1-9.	47
	9.	76
XIII	1.	48
	31	77
	54.	46.76
XIV.		49
	19.	707
	23.	48
XV.		47.48
XVI.	13.	46
XVII.	1-9.	48
	21.	421
XIIX.	16.	343
	20.	699
XXI - XXIV.		75
XXVI.	1. ſeqq.	47
		6.

	6.	46
	26. ſeqq.	600
	30.	48.707
	55.	75
XXVII.		47
	15. ſeqq.	285
XXIIX	16.	51
	19.	344
	26	600
	MARCI	
I.	14.	47
	21.	46.76
	35.	47
	38.	47
	39.	76
II.	13.	48
	23.	47
III.	1.	76
	13.	48
IV.	1.	48
	31.	77
V.	1.	48
VI.	1-3.	46
	2.	76

	46.	48
VII.	1.	47
	31-37.	359
IIX.	6.	707
	10.	48
	22.	48
	27.	46
IX.	2.	48
X.	13-16.	336
XI-XIV.		75
XIV.	3.	46
	15.	47
	22.	600
	26.	48
XV.		47
	LUCÆ	
I.	11.	75
	26-38.	44
	39-56.	44
	57-80.	44
	78.	206
II.	8-14.	44
	14.	517
	15.	308

15-20.

	15 - 20.	44
	21.	215
	27. 37.	76
	37.	421
	41.	75
III.	1.	45
IV.	1.	47
	15.	76
	16.	47
	31.	46
	44.	76
V.	1.	48
	12 - 17.	47
	39.	1
VI.	1	47
	6.	76
	11.	48
VII.	1 - 18.	46
	11.	47
	12.	70
	4	48
IIX.	26.	48
IX.		49
	1. 7.	46

	10.	48
	18.	46
	28.	48
	51	49
X.	13.	48
XIII.	10.	76
	19	77
XIIX.	9.	76
	35.	47
XIX-XXI.		75
XIX.	1.	47
XXII.	12.	47
	19. 20.	600.624
XXIII.		47
XXIV.	30.	707
	30-35.	49
	36. ſeqq.	49
	53.	76

JOHANNIS

I.	5-9.	206
	29.	48
II.	23.	75
III.	22.	48
	29.	419

IV.

IV.	1. 2.	326
	7.	48
	20-24.	54
	21-23.	699
	43.	46
V.	1.	47
	14.	75
VI		49.
	59.	76
VII.	1.	47
	14. 28.	75
IIX.	2. 59.	75
	12.	206
IX.	5.	206
X.	22	275
	23.	75
XII.		75
	35. 36. 46.	206
XIII.	21.	47
XIIX.	20.	75. 78.
XIX.		47
XX	1.	217
	24.	49

ACTORUM.

INDEX.

I.	2.	50
II.	42.	458
	46. 47.	76. 192
III.	1.	76
	8.	194
V.	12.	76
	14.	180
	42.	192
IIX.	3. 4.	49
	26.	51
IX.	20.	76
	34.	50
X.	25.	50
	41.	49
XIII.	3.	421
	14. 15.	78
XIV.	23.	421
XV.	21	534
XVI.	13	51
XVII.	22.	50
XX.	7	221. 458
	7. 11.	195
	9.	181
XXI.	5.	51
		26.

	26. 27.	76
XXV.	23.	475

Ad ROMANOS

XI.	36.	532
XVI.	5.	50

1. ad COR.

I.	2.	54
V.	7.	587
VII.	5.	421
X.	16.	458
	21.	458
	31.	713
XI.	1. 5.	180
	5. 13.	180
	16.	27
	20.	455
	23.	600
	25.	460
XIV.		601. 695
	7. 8. 15. 26.	511
	13-37.	559
	15. 26.	495
	16. 17. 23. 28.	181
	28.	547

	34.	180
	34. 35.	547
	40.	27
XVI.	1. 2.	221
	II. ad COR.	
VI.	5	421
	Ad EPHES.	
V.	4.	339
	18-20.	713
	19. 20.	495
	PHILIP.	
II.	10.	556
	COLOSS.	
II.	5.	27
III.	16.	495. 713
	I. THESSAL.	
II.	9.	194
III.	10.	194
	II. THESSAL.	
III.	8.	194
	I. TIM.	
II.	1.	493
	8.	699

Ad

Ad EBRÆOS

IV.	16	484
XII.		695

I. PETR.

III.	20. 21.	350

JACOBI

V.	13.	713

APOCAL.

I.	8.	157
	10.	222
	13. 14.	206
VI.	1. 3. 5.	739
X.	1. 2. 3.	207

NB.

Loca Scripturæ in Textu falsò allegata ex indice corrigenda ſunt.

INDEX II.
RERUM ET VERBORUM

A.

ABysſinorum ritus Euchariſt. p. 467
Abire pro mori. 365
Abortus an baptizandi? 321
Abrenunciatio diaboli 343
Abſolutio generalis 571. ſq.
ſpecialis 477. ſqq.
Abſtemiis quid faciendum? 637
Abuſus Cœnæ 639. 633
Adjuvantes in cantu 505
Admonitio ante conſecrationem 583
Adoratio imaginum 147
Sacramenti 678
Æl. Adriani Imp. Templa 81
Adventus Dominicus 230
Adultorum Baptiſmus 724. 322. ſqq.
Ædicula ſalutatoria Epiſcopi 179
Ægrotis cœnam mittebant 684
eorum viſitatio 725
communio 724
Æmilianus, præfectus milit: 62
Agapæ 684. 455
Domin. in Albis 237
Aliptæ cur Chriſtiani vocati? 731
Allelujah, Allelujarius 521
Altaria (vid. Ara) 664 ſqq. 667 ſqq.

Ambo

Ambo 560
Ambroſii & Auguſt. Hymnus 690
παῤῥησία 177
Amen 522
Amicitiæ veteris pondus 2
Amptspredigt 688
Ἀναγινώσκειν }
Γνῶσαι } 540
Anaſtaſium ſolatur Chryſoſt. 74
Anaſtaſius Imper. 531
Anathemata Baſilicarum 164
Andreæ Apoſtoli miſſa 87
Anglorum ritus evolvendi dictaBibl. 552
Annulus pronubus 417
Annus ritualis 231
Antelucana Sacra 193
Antiphoniæ 519
Antiquiora meliora 1 ſqq. 5 ſqq.
Antonius Monachus 64
τῶν Λοίνων ἄχημα 637
Aphraalis παῤῥησία erga Valentinianum 72
Apoſtolorum Feſta 271
Miſſæ 87. 463
Applauſ9 Auditorum poſt concionem. 580
ad Aquam Sacra habebant 50
Aqua, an aliud ſit Baptismi materia. 329
Aquæ immerſio vel aſperſio eaq; vel trina, vel una 346 ſqq.

Ii 6 non

non in Cœna adhibenda 594
nec ibidem vino miſcenda. 591
Ara Dei ignoti 50
portatalis de cryptâ in cryptam, 56
Gvido Aretinus inventor notarum muſicarum 509
Armeniorum ritus in Euchar. 467
Ἀρτολατρεία Pontif. 678
Aiætæ 64
Aſtrorum nomina gentilia 203.131
Aſtexani ſtulta quæſtio 632
Athanaſius inter preces evadit. 421
calicem fregiſſe inſimulabatur 666
puer puerum baptizat. 723
Attilæ funus 371
Auditorum Officium 548
Ave Maria 515.572
Auguriorum varietas 7
Auguſtanæ Conf. ſæculum & jubilæum 282
Auguſtini Baptiſmus 324
Autores, qui de Ritibus S. ſcripſerunt. 460-474
Cantionum Sac. 499
Notarum Muſic. 509
Auxentius nomen mutat 340
B.
Bacchanalia 368
Bajoaricæ veſperæ 300

Bapti.

Baptiſmi nomen 307 ſqq.
typi 314
Objectum 315 - 324
Miniſter 325 ſqq.
Materia terrena 329
Forma 332 - 362
Baptiſmus domeſticus 721
Clinicorum 725
Athanaſii 723
Baptiſterium 354
Baſilicæ 121
aus der Beicht ſchwatzen 482
Beichtpfennig 483
tria Bene Papiſtica 625
Benedictio pro Conſecratione. 596
Eccleſiaſtica 675
Benedicamus Patrem & Fil. 502
Domino. 739 532
Betſtunden 691, ſq. 690
Bibliorum deſcriptio 133
Lectio privata 718
Translatorum feſta. 720
Βῆμα 169
Bona Eccleſiaſt. 134
Bombarda } 507
Buccina
Joh. Bugenhagius, quotannis habuit Feſtum Translat. Bibl. 720

C.

Calendaria Biblica 692
Job. Calvini impia vox de confeſſione priv. 478
Campanarum pulſus ordinarius 302
extraordinarius, 303
baptiſmus. 304.316
Campana Erfurtenſis 305
Campates Chriſtiani dicti 70
in Campis Sacra celebrabant. 70.51
Canones Eccleſiæ Luth. 34
Canonizationes Ethnico-Papiſticæ 393
Canoniſationem Lutheri nobis impingunt Papiſtæ. 130.279
Cantio funebris 367
Nuptialis 40
Dominicalis 499-53
Vocalis 499-50
Inſtrumentalis. 50
Simplex. } 50
figurata
privata 7
Canticum 50
Cantor 50
Canunt vel legunt Evang. & Epiſt. 50
Cantzel unde? 560
Capella } unde? 173 ſqq.
Capellanus
Cappa S. Martini ibid.
Caput aperire ad nomen Jeſu. 556
operire

operire an liceat conſecranti. 606
Captivi circa Feſta liberati. 284
Cardinalium & Papæ compotatio in Vigiliis Nativ. Dom. 473
Carceres Oratoria 59
Carmina parietibus Baſil. inſcripta. 161
Joh. Carolſtadus, deſcriptio. Iconoclaſia } 150
Carolus M. Imper. 150.562
Caſeus loco panis non conſecrandus in S. Cœna. 594
Catecheſe⍵s Examen 298
Catechumeni. 176. 540. 641
Catechumenium 176
Celebrata, pro deduct. fun. 365
Cerei accenſi ad Synaxin. 484.730
publicam 484
privatam.
Ceſſante uſu ceſſat Sacram. 678
Character Pap. indelebilis. 362
Choraliter, chorus, chorona. 166.508.538
Chriſma 359
CHRISTUS eſt ſol. 207
Dominus, 122
annunciatus. 45. 214. 248
Natus, 214.253
circumciſus, 215.255
Adoratus 215. 255
Præſentatus 256
bapti-

baptizatus. 45.215.323
baptizat. 326
Sacra celebrat. 46.75
Docet orationem Dom. 597
Inſtituit Cœnam. 600
Patitur 257
Reſurgit 258
Aſcendit 262
an ipſe cœnâ communicârit 657
poſt Chriſtum nemo à Johanne ulterius baptizatur 326
A * Ω * 157
Chriſtiani proſcribuntur 54
ſub terra conveniunt. 55
in cœmeteriis. 58.60
fugiunt 64. 71
Chriſtiani pacem conſequuntur. 97 ſqq. 105 ſq.
Sæculis primiſcarent ædibus S. 49 ſeqq - 74
averſantur nomina Gentilium 120
â Judæis differunt die dominico 219
Vocantur Aliptæ 731
Chryſogonus conſolatur Anaſtaſiam. 74
Cinerum dies 234
Circuitus Sacer 669
Circumgeſtatio hoſtiæ. 678

Clavi-

Clavicymblia 506
Clericorum immunitas. 139
cœlibatus fictus } 406 ſeqq.
conjugium licitum
Clinici veteris Eccleſiæ 725
in Cloaca horam canonicam legi non vult diabolus. 716
Cochleare ad actum S. Cœnæ. 663
Cœmeteria. 60.108.389
Cœna S. quantopere à diabolo infeſtata. 432
Cœnæ S. nomina 434 - 460
Autores 460 - 474
Antecedentia 476 - 584
Conſtituentia, materia. 585-596
forma, conſecratio 596 - 612
diſtributio 614 - 632
acceptio 633 - 658
Vaſa 658. ſqq.
locus, 664 ſeqq.
tempus 669 ſqq.
Cœnæ conſequentia. 675 - 699.
Celebratio ad funus. 377
Nuptias. 406
Collecta 438. 521. 675
Coloniæ Eccleſiaſticæ 53

Aurel.

Aurel. Commodus Imper. 83
Communio 456
ad Concionem canitur 531
Communicaturorum acceſſio. 581
preces 583
Compater Commater. 341
Computus Ethnicorum }
Judæorum } 199
Chriſtianorum }
Concio 545
ejusq; Auditores. 547
Miniſter 557
Locus 559
Materia 561-569
Adjuncta 569-581
funebris 376
Profeſta 691
ſine concione non adminiſtratur Cœna 581
Confeſſio auricularis }
Lutherana. } 477. ſqq.
Confirmatio per Euchar. 457
pro Sacram. Pontif. 361
Conſecratio 596-613
Conſtantinus Magnus 82. 103 ſqq.
114. 129. 140. 144
164 ſqq. 202. 275. 323
371. 552
Conſvetudinis pondus

Conventus 41
ticula 127
Convivia natalitia } 724
Puerperalia
Funebria 394
Sponſalia 403
Nuptialia. 419
Cophitarum rituale 467
Corona 166
Coronæ ſepulchrales 366
Coronæ Nuptiales 417
Corporis Chriſti feſtum 263
Corpus & ſanguis Dni. 457
Eliſ. Crucigera non compoſuit hymnum: Herr Chriſt der einig Gottes Sohn 50[illegible]
Crucis figuræ in Baſilicis. 143 ſq.
in faſtigio turrris. 160
baptiſmo. 336
Concione. 572
conſecratione. 604
moribundis monſtratæ 730
Cryptæ 56
Cuſtodia corporis Chriſti apud Pontif. 678

D.

Dame unde? 123
Dedicationes Baſilicarum 130
um feſta 274

Delu-

Delubrum 120
Depoſitio pro ſepultura 365
Deus in adjutorium &c. 690
Dei domus 122
Imagines 143
Deo gratias 502. 709
Διάκλησις 41
Dies Dominicus 197-240
672
Feſti. 244-284
Deus } Ethnicor. 199
Filius Dei } Ethnicor. 199
communionis integer
ſacer peragatur 687
Dierum appellationes. 197
per Diem conveniebant. 194
Diebus integris orabant. 711
Digni vel indigni convivæ 635
Diocletianus Imp. 98. ſq.
Diodorus magnanimus. 71
Dionyſius magnanimus. 73
Diſtributio S. Cœnæ 614-632
Dominica ſc. Baſilica 122
Domus Dei ibid.
Domum reportabant hoſtias 683
Dominus Vobiſcum. 518. 676
Domkirche. 291
Domus privatæ 46. 49
Domeſticæ Eccl. 49

Donatio Conſtantini M. 135
aliorum. 134. ſqq.
Feſtalis. 286
Hier. Donati elegans Reſponſio. 135
VII. Dormientes. 67
Dormienti an Cœna danda? 643
Dormitoria, i. e. cœmeteria. 60
E.
Ebrioſis an danda Cæna? 644
Eccleſia, non notat locum, 42
Etſi pòſt eò adhibitum, 124
Domeſtica 49. 698
Eccleſiolæ. 94
Efferre, de funebribus 370
Efficacia Baptiſmi. 350
Ehe-Ordnung verleſen 579
Ejusdem loci homines 183
Relig. homines 182
Seren. ELECTORES SAXON.
JOH. GEORG. I. 277. ſqq. 288
II. 429. 667
Eleemoſynarum collectio. 580
Elegia, an nomen loci 85
Elevatio Sacramenti Pap. 606
Embryones an reſurgant? 321
Ephrem Syrus melodiam profanam ad Sacra accommodat. 504
Epiphania 232
Epiſtolæ 533
lectæ vel cantatæ 505

Epiſtolares 534
Epulæ vid. Convivia
Equites Poloni ſtringunt gladium ad Lect. Evangelii 540
Eva quædam auctrix Jubilæi Papalis 264.
Evangelia & Epiſt. Dominic. 534. ſqq. 538. ſq. 561. ſq.
Eucharistia. 457. vid. Cœna.
Εὐκτήριον 127
Evovæ, quid? unde? 503
Examen domeſticum ex Concione 718
Excitat Auditor ſtudium 549
Excommunicati 644
Exorciſmus. 334
Exordia Concionum prolixa. 570
Exequiæ 371
Extrema Unctio Pap. 730
Extremum Judic. an die Dominico futurum 218

F.

Facies miniſtri verſus populum 597
Fanum, nolebant Chriſtiani dicere 120
Faſttage 429
Ferdinandus I. Imp. 619
Feſta 245 - 284. 672
Figuralis Muſica 508
Finis Adiaphororum. 28
Sacrorum publicorum 694
Fiſtulæ uſus ad S. Cænam. 656

Flavi-

Flavianus miniſter egregius 71
Fractio panis pro Euchar. 458
Calvinianorum 621
Franckfurter Meſſe. 439
Frater ignorantiæ 587
Frequentia Auditorii. 548
Andr. Fricius deteſtatur cœlibatum Cler. 410
Fronleichnams-Feſt. 263
Frühe-Predigt. 688
Fulminatrix Legio. 69
Funeralia 364 - 394
Furioſi an baptizandi? 324
ad Cœnam admittendi? 645

G.

Galliæ Reges cum cappâ Martini. 174
Gallicanæ veſperæ 300
Galli Aſino dant hoſtiam. 633
Gallorum vigilantia
effigies in turribus } 158. ſq.
Gebetbücher. 584
Gentilium ſævitia in Chriſtianos. 11
Genuflexio ad baptiſmum. 336
Nuptias. 406
Cœnæ conſecr. 582
acceptionem. 654
Gevattern. 341
Glocken-Streich 306
Gloria in excelſis Deo. 517

Patri & Filio &c. 500
Per filium 501
Tibi Domine. 502
Gnoſtici. 595
Gott ſey uns gnädig 53
Græcæ linguæ pronunciatio νεό-φυϑος refutatur 516
in Græcis carpunt, quod ipſi faciunt Papiſtæ 681
Gregorius lupus 63
Gregorii Feſtum 28
Gremium 170
Grubenheimer 58
Gvido Aretinus 509

H.

Hæretici in genere
an eorum ſacra adeunda? 18
ad S. Cœnam admittendi? 645
in ſpecie vid. Index. III.
Hagioſydirum. 196
Haphtharæ Judæorum 561
Harmonicarum cantilenarum Ethnicarum melodias Sacris accommodavit Ephrem Syrus. 504
Haupt-Predigt. 688
heilig, Chriſt-gehen 254
Hellus ſ. Hellulus 85
Henricus VII. Lucemb. Imp. 660
Hermes Triſmegiſtus dies â planetis denominat. 197

HErr

HErr Chriſt der einig Gottes &c. 500
JEſu Chriſt dich zu uns wend. 528
Hieronymi tempore Evangelia in uſu fuêre. 562
Hieroſolymitanum templum 75
Excidium. 78
na Baſilica. 110
Hilaria Romanorum 284
de Hiſtoricis obſervationibus judicium M. Chemnitii. 736
Hiſtriones an ad cænam admittendi. 645
Homilia. 545
Homines ſoli baptizandi. 315
ad Cœnam admittendi. 633
Horæ Sacrorum certæ 195
canonicæ Pontif. 291
Concionis. 570
communionis. 674
Hoſtiæ nomen an tolerandum? 591
Imago Mariæ impreſſa. 589
ab Epiſcopo miſſæ ſignum pacis. 681
Joh. Hunniades. 726
Hurſitæ in cryptis conveniunt. 58
Hymnus 500

I.

H an per i vel e latinum? 516
Jam mœſta quieſce &c. 369
Januis Leones appingebant. 157
Idolorum templa Apoſtoli non intrabant. 51
Idolum lauretanum 86

Jejunium ſolennis pœnitentiæ
420 - 429
Jejunus an debeat eſſe conſecrans? 629
accipiens. 653
Jejunium domeſticum. 719
Jentaculum an dicendum magis
quàm Cœna? 674
Ἱερατεῖον. 171
Ἱερουργία 458
Jeſuitæ cur non baptizent? 329
non canunt, donec eos
Papa compellit. 498
Ignis purgatorius fictitius. 381. ſqq.
Igne baptizare non licet. 332
Imagines in Baſilicis. 143 - 157
Incendium per hoſtiam non re-
ſtinguendum. 636
Incenſatio ap. nos nulla. 476
Indictum funus 367
Indignè communicantium pu-
nitorum exempla. 651
Indulgentiæ. 186
Infantes baptizandi. 317
ante baptiſmum decedentes. 320
an Cœnam ſumere
queant? 645
olim reſiduum accipiebant. 683
Inſcriptiones ſepulchrales. 202. 393
Inſtrumentalis Muſica. 506
in Integritatis ſtatu an Sacramenta
futura fuiſſent? 675

In-

Introitus unde? 514
Invitatorius Pſalmus. 499
Johannes Apoſt. & Evang. 12. 85. 222. ſq.
Baptiſta. 268. 278
ejus baptiſmus. 325
Ite miſſa eſt. 532. 642
Jubilæa Papiſtica. 106
Lutherana. 278 - 284
Judæ proditoris communio. 652
Judicia die Domin. aut feſto non habenda. 287
Julianus Apoſt. Imper. 11
Jura Eccleſiaſtica 139
Juſtinianus Imp. 112

K.

Kapellen 175
Kirchen. 123
Jahr. 231
Wäſcher. 513
Schläffer. 556
Meſſen/weyhen. 274. 439
Klufft. 57
Krufft. ib.
Klingelbeutel. 580
Κυριακὴ ἡμέρα. 222
οἶκος. 123
Knoph, Autor Cantici: HErr Chriſt der einige &c. 500
Κύριε ἐλέησον. 515

L.

inter Laborandum canitur. 714

Dom. Lætare. den Tod austreiben. 23
Laicis non competit concio. 54
ſed attenda auditio. 54
competit calix N. T. 61
eorum communio, 63
Latino-Germanicæ cantiones, 51
Laudamus Te. &c, 518
Laudatorium, i. e. Pſalterium. 506
Lectio bibliorum publica. 533. 55
690. 692,
privata 718
Legati Veneti reſponſum. 135
Legio fulminatrix 69
Leichenbitter. 367
Leones in januas picti, 157
Leipziger Meſſe. 439
Licinius Tyrannorum ultimus, 101
Ligni pulſatio ad Sacra, 196
Limina Petri, 88
Linguâ vernaculâ Sacra peragenda,
357. 511. 538. 570. 601.
peregrinâ loquentes, 647
Litania orthodoxorum. } 692
heterodoxorum
Saxonum veterum 694
Lite pendente an admittendi ad Cœn.
647
Litorea Sacra. 51
Loci Sacrorum publ. 38-191
privatorum. 697, ſq.

pec.

peccatorum. 176
conſecrati 178
Lucas Apoſt. Pictor. 148
Luctûs tempus, habitus. 392
Lunæ cultus ap. Ethn. 289
Luſtralis Cœna. 724
Lutherus medio tutiſſimus
ivit. 27. 153
an à nobis canoniſatus? 130. 279

M.

Macrinus ad Martyrium ducitur. 97
Mägdepredigt. 689
Magi an ad Cœnam admittendi? 647
Magnificat. 691
Majorum virtutes non vitia
imitari decet. 35
Manè oremus. 705
Manna die Dom. de cœlo pluit. 214
Manu an Cœna accipienda. 655
S. Marci corpus duobus in Locis
ſepultum. 541
Maria viſitat Eliſabetham. 44. 268
an tanto fervore S. Cœnam
quanto Chriſtum in utero
ſuſceperit? 652
Mariæ Litania, } 692
Pſalterium }
Effigies in hoſtiis. 589
Magdalenæ feſtum. 273
S. Martini cappa. 174

Martyres. 8. ſqq. 52. 101. ſq.
um feſta. 272
Martyria pro Baſilicis. 126
Materia terr. Bapt. 329
Cœnæ. 583. ſqq.
S. Maternus. 85
Matrinæ. 341
Matutinæ 473
Mauritius Imper. 576
Maxentius fraudulenter cum Chriſtianis agit. 105
Maximinus perſecutor. 62. 100. 105
Meiſter-Geſang/ Magnificat. 691
Melodiæ profano-ſacræ. 504
Memoria, pro Euchar. } 458
Menſa Dom. pro Euchar. } 458
ante & poſt } Menſam precatio, cantio. 705. 713
Meſſe. 437. ſqq.
ad Metalla damnati Chriſtiani. 60. 100
Metten. 295. 473
ex Metamorphoſi anſa Transſubſtant. 611
Μία σαββάτων 221
Michaelis Feſtum. 267
Micholitæ ſunt Papp. dum nos ita vocant. 280
Miniſtrorum Eccleſiæ probatio. 394

eorum ordinatio.
inveſtitura. } 394 398
Confirmatio.
Officium baptizandi. 327
conſolandi. 365
copulandi. 405
canendi. 505
concionandi. 557
conſecrandi. 596
diſtribueudi. 625
benedicendi. 675
Veſtitus Sacramentalis. 629
intentio.
Vita, } 328. ſq.
Defectus
de Miniſterio, quomodo populus ſentire debeat. 557
Miſſa non eſt Ebr. vel gr. ſed latina vox. it. unde. it.
quid ſignificet? 437. ſqq
Pontificiis eſt Sacrificium. 441
ſed eſt immaniſſima abominatio. 444
ſi repræſentat paſſionem, Sacerdos ſit modò Chriſtus, modò ſacerdos, modò Judas, modò Pilatus, modò miles, 446
à nobis tantùm abuſus eſt ſublatus, non ipſa miſſa. 435. 476
quo ſimilior inſtitutioni, eò chriſtianior. 737
à nobis non appellatur, ſicut nec

primi chriſtiani templa. 455
Privata melius ſolitaria dicitur. 488
Mittags-Predigt. 688
Monachorum origo. 64
Monaſteria pro Baſilicæ. 27
Monicæ ſepultura 368
Monſtra an baptizanda? 316
admittenda ad Cœnam? 647
Montaniſtæ, montenſes. 70
Morbi an pellantur Euchariſtiâ? 640
Mores Majorum. 3
Moribundis cruces monſtrabant cœnam dabant eosq; ungebant. 726. ſq. 730. ſq.
Moribus antiquis. 3
Moriones an ad Cœnam admittendi? 648
Moſcholatria Iſrael: 264
Moſes. 43
Mulieres à viris ſeparatæ in Sacris. 171
vittatæ accedant. 180
à nocturnis Sacris abſtinebant. 181
Mundus die Dom. conditus. 213
Münſter. 127
Muſica à Deo cur præcepta? 493
per omnia ſecula in uſu. 495
Sacra. 503
Vocal. inſtrument. 505
choral. figural. 506
notarum inventor. 509

ver-

vernacula. 511
Mutatio nominis. 340
Muti an ad Cœnam admittendi. 648
Myſterium pro Cœna. 458

N.

Nænia. 367
Ναὸν 170. ſq.
Natalitia convivia. 724
Sacra. 393
Nativit. Chriſti feſtum. 178. 254
Locus 44
vigiliarum proceſſio abuſiva. 254
Potus in aula Papæ. 473
Navis quæ pars Baſilicæ. 170. ſq.
Nocturna Sacra. 195
Noë quid ſignificet? 503
Nolæ. i. e. campanæ. 302
ad Nomen Jeſu reverentia. 556
Nominis impoſitio 336. 338
mutatio. 340
Notæ muſicæ inventæ. 509
Nundinæ quando interdictæ. 287
Nuptiarum antecedentia. 400
conſtituentia. 405
concomitantia. 415
conſequens. 418
Nuptiæ non ſunt Sacram. 406
licitæ Clericis. 407
quando interdictæ? 416. 287

O.

omne quod Oblationem in Cœna ſonat, eſt ſublatum. 476
Oblata. 591
Oblatio in exequiis. 375
feſtis 286
Sacris publicis. 542
Obſeſſi, an admittendi ad Cœnam? 649
Obſtantienſes. i.e. Conſtantienſes. 619. 625
Octava Pentecoſtes. 248
Offertorium 527. 542
Offerre non eſt ſacrificare, ſed donare vel exhibere. 543. ſq.
Omnes unius loci & religionis conveniant ad S. publica. 182
Omnes unius domus in S. privatis conveniant. 697
Orantes verſus Orientem. 667
Orationis Chriſtianæ partes 191
communio 572. ſqq.
efficacia ibid.
ad menſam 705
pro defunctis 379. 578
Dominicæ inſtitutio. 597
ad baptiſmum. 336
ad Concionem. 571
Oratorium pro Baſilica. 127
Ordo non eſt Sacram. 399
Orenè, an manu panis ſumandus 655
fiſtulâ vinum ſumend. 656
Organa pneumatica 507

verſu

verſus Orientem altaria 6(8
preces. ibid.
Ornamenta feſtalia Baſilicarum. 284
in genere. 141
Oſculum ad Euchariſtiam. 655
Otto II. Imper. 513

P.

Pædobaptiſmus 317
Palmarum, non Pſalmorum Dominica. 235
Panegyrici 393
Panis azymus 585
orbicularis 589
Papa quando ſine cruce procedit cum Cardinalibus eſt ſuper omnia 573. ſqq.
Papa dicitur à Papæ! 340
Parentationum origo 378
Parodia in Papam 179
Partitio concionis {bi / tri} membris. 571
Paſchale tempus baptiſmi. 355
Paſſio repræſentatur in Miſſa, 446
Paten / Patrini. 341
Paulæ funus ſolenne. 368
Paulus Diaconus an Autor Evangeliorum. 562
Paulus Thebanus Pater Monachorum 64
Peccatorum locus in Baſilica. 176
res notorii an ad Cœnam admittendi? 649

Pentecoſte 266
Peregrinatio Pontif. 183. 186
Peregtinantes vel peregrini an ad Cœnam admittendi? 649
Peregrina Sacra an adeunda? 183
Peripatetici 725
Perſecutiones. 50-70
Perſæ nuptias contracturæ. 400
Petrus an à Chriſto baptizatus? 323
Philippus Imp. 149
Philippus Arabs 95. 177
Phocas 274
Piſces quot edulia præbeant? 424
Placillæ Imperatricis viſitatio & cura ægrotorum. 725
Planetarum à regimine dies appellati 197
Platonis opinio de ſole. 201
in ſcriptio Sepulch. 202
Plauſus Populi poſt concionem. 580
Pluviam à Deo impetrat Legio fulminatrix. 69
Pœnitentia non eſt Sacram. 311. 423
non negligatur 427
ſolennis & jejunata 420-429
Pollutio nocturna an impediat uſum Cœnæ? 650
Poloni Equites gladios ſtringunt ad Lectionem Evang. 540
Populus univerſus Sacris interſit 180. 487
ſurgit ad Lect. Evang. 539
Reverenter audit. 548. 553

Por-

Porkirche 172
Poſt-communio 677
Poſtillæ. 545
Ποτηριοκλεψία Pontif. 614
Po.us in aula Rom. ipſis vigiliis
Nativ. Chriſti. 479
Præcentor 505
Præfatio 528
Præſepe Chriſti. 44
Preces vid. Oratio.
Presbyterium. 166
Presbyter pœnitentiæ præfectus 482
Privata Sacra 697-722
Privilegium Papæ. 475
Clericorum. vid. Cler.
Aurel. Probus Imper. 97
Proceſſio in Vigiliis Nativ. 254
Proclamationes trinæ 404. 579
Profanorum uſus in concione. 571
Profeſti dies 287. ſqq. 691
Proſa. 524
Προσευτήριος οἶκος 127
Pſalmus 499. 692
Reſponſorius 529
Pſalterium Mariæ 692
Pſalmus pro inſtrum. Muſi.. 506
Pueris olim data cœna 645. 683
Puerperalia convivia 724
Pulpitum 538
Pulſus campanorum ordinar. 303
Extraordin. ibid.

funebris. 373
Purgatorium. 381

Q.

Qvadrageſimæ 233
Quæſtiones Scholaſticæ 588. 629. 651. 663. 681.
Qui crucifixus eſt. &c. 531
tollis peccata mundi 518
Sacris publicis intereſſe nequeunt. 696
Quinquageſimæ 233
Quotidiana Sacra. 192
Quoties in anno vel hebdomate Cœna utendum. 669.672

R.

Qui Rarò in Baſilicam veniunt. 695
Recognoſcere 540
Reformationis Luth. Feſtum. 278. ſeqq.
Regiones. vid. Urbs.
Rei ad mortem præparatio. 720
Reliquiæ 141
Repurgatio Templorum Ethn. 115. ſqq.
Requietoria 60
Rhetores Urbe pulſi, quare? 8
Ripariæ preces. 51
Ritus Baptiſmi. 308-360
Funerum. 364-394
Miniſterii 394. ſqq.
Nuptiarum. 400-419
Pœnitentiæ. 420-430
S. Cœnæ. 430-688

zu rüſt gehet die Sonne / qualis & quàm antiqua formula? 209

S.

Sabbati judaici finis. 219
Sabbatum an diei Dom. jungere liceat? 290
Sacerdotes poſſunt uxores ducere. 407
ap. Portif. non omnes poſſunt legere. 625
Sacra publica. 38-696
privata. 697. ſqq.
eorum fines. 694
Sacris publ. omnes interſunto. 180
487
qui intereſſe nequeunt, domi orent 695. 704
Sacramenta, quid? 308
quot & quæ? 308. ſqq. 430
Sacrarium 97
Sacrificium quomodo vocetur S. Cœna? 459
quomodo non? 444. ſqq.
Saltationes diebus Dom. & feſt. veritæ 286
Sancti an invocandi. 136
Sanctis an Baſilicæ dedicandæ? 131. ſq.
Feſta celebranda? 269. ſqq.
Saraceni deſtruunt Baſilicas Hieroſolym. 110
Saturni dies. 290
Schneebergenſis Aræ fatum mira-

bile

Digitized by Google

bile. 667
Scriptura an ſubſit Traditionibus? 19
egeat Tradit. 27
ejus loca in concione evolvunt Angli. 552
Secreta Papp. 601. ſq.
Sedes in Baſilicis. 171
Semi-nati an baptizandi? 316
Septuageſima 233
Sepulturæ antecedentia. 364. ſqq.
locus 389
poſitus. 391
Conſequentia. 391. ſqq.
Alex. Severus Imp. 83
Siculæ veſperæ. 300
Sidræ Judæorum 561
Sigiſmundus Imp. 541. 619
Signa ſacrorum primitùs nulla. 195
publicorum. 302. ſqq.
Simeon Stylites. 68. 114.
Sol, Deus habebatur Ethnicis } 1
Jovis filius habebatur. } 200
Solis dies. 197
Solea Baſilicarum 170
Sonn geht zu rüſt. 209
Speluncis ſe abdicabant cum ſuis ſacris 67
Speluncâ an Chriſtus natus. 45
Sponſaliorum requiſita. 402
Stando auſcultantes, Exemplum

ſingu-

ſingulare Conſtant. M. 531
Stationes Pontific. 189
Eccleſiæ vet. 293
Statæ horæ. 293
Stellæ in faſtigiis Baſilicarum. 161
Studioſi Theol. admittantur ad conciones. 557
adminiſtr. Cœnæ. 626
an peccent poſt Sacra publ. diebus Dom. & Feſt. ſtudiis incumbendo? 240
Studium nimium Baſilicas ædificandi. 111. ſqq.
Sturm-Glocke. } 306
ſchlagen. }
Suggeſtus 559
in Suggeſtu canitur. 528
Surgit Populus ad Lect. Evang. 539
Surſum Corda, 528
Suſceptores. 341
an adeò cognati fiant, ut impediatur matrimonium. 343
Symandrum. 196
Συμβολαὶ 542
Symbolum pro Euchar. 459
Synagogæ 76
Σύναξις. 459
Σύγκλησις. 41
Σύνοδος. 40
Syrianus, præfectus militum. 421

T.

T.

Claud. Tacitus Imp. - 13
Corn. Tacitus Hiſtor. ibid
Te Deum laudamus. 69
Templum Hieroſol. 7
Ethnicorum non intrabant
Apoſtoli. 5
an habuerint Chriſtiani primis
2. ſeculis. 52-8
Templa noluut appellare Chriſtiani
ſuas Baſilicas. - 12
Tempus ſacrorum publ. incertum
ſub perſecutionibus. 192. ſqq
Tempus certum, Dies Dom. 197. ſqq
dies Feſtus integer 245-26
dimidius 269. ſqq
profeſtus. 28
Tempus Sacrorum privatorum
extra S. publ. quodlibet. 70
Tempus S. Cœnæ annuum, 66
hebdomadale. 67
Diei. 67
Tenebrarum officium. 301. ſq
Ter in die. 71
Teſtamentum 46
Teſtium in bapt. requiſitio. 34
numerus
officium. } 34
Theodoricus Pontificatum
evexit. 13

Theodoſius Imper. 177. 712
Theotecnus 97
Thomas Apoſt. 84
Thum-Kirch malè. 122
Thyeſtea Cœna. 591
Tibiæ 507
Tintinnabuli uſus ad conſecrationem. 607
Den Tod außtragen. 236
Tractatus tractator. 546
Traditiones quanti fecerint Ethnici
1. ſqq.
Romani 7
Pontificii. 13-25
à nobis non rejiciuntur penitus. 25
ſed juxta Analogiam retinentur.
34. ſqq.
Trajanus Imper. 193
Transſubſtantiationis monſtrum. 607
Feſtum S. Tim. 248
Dominicæ poſt. 237
Tribunal pro ſuggeſtu. 560
Triſhagion Ang. 530
Turcarum ritus nupt. 418
Tympana. 506
Typus Baptiſmi. 315. 350
pro S. Cœna. 460
Tyrannorum Peſſimus Maximinus. 105
ultimus, Licinius. 101

V.

Valentinianus Imper. 97
Valerianus Imper. 61

Vaſa

Vaſa Euchariſtiæ. 6
Vater Unſrr/oder/Unſer Vater. 59
in fine. Von Ubel oder vom
Böſen. ibi
Ubiq; licet orare. 712. ſq
Vehicula publica. 1
Vehuntur funera. 37
Venenum in Cœna datur Imperatori Duci, Papæ, Epiſcopo, Fratri novello. 660. ſq
Veneti Legati elegans Reſponſ. 13
Veni S. Spiritus. 51
Verſionis LXX. feſtum. 72
Lutheri ibi
Verba diſtribuentis. 6
Veſperæ 194, 298. 68
Veſperi oratur. 70
Veſtes feſtales. 28
baptiſmales. 34
Luctuoſæ 39
Conſecralis 62
Convivæ. 65
Viaticum 7
Victoria Chriſt. de Turcis ad Echinadas. 28
Vigiliæ 30
Vigiliis Nativ. Chriſti proceſſio. 25
Vigiliis Nativ. an aqua in vinum convertatur 25
compotatio Papæ cum Cardinalibus. 47

Vinum vetus optimum 1
non aqua miſtum in Cœna adhibendum. 591.ſqq.
an in baptiſmo adhibendum 332
Violæ. 506
Virgines in ſacris ſeparatæ à maritatis 172
Viri ſeorſim à mulieribus in ſacris 172
Viſitatio ægrotorum. 725
in Vita æterna an cœna futura. 675
Unctio moribundorũ Ethnica, Chriſtina, Judaica, Papiſtica. 730. ſqq.
Unitas baptiſmi. 352
Unus an à pluribus baptizari queat? 324
Uno actu an plures baptizari poſſint. ibid.
Voce canitur. 492
clarâ conſecratur 603
Uſurarii an ad Cœnam admittendi? 650
ut, re, mi, fa, Sol, la, unde? 509
ſub Utraq; ſpecie non ſub una Cœna diſtribuatur 614
Urbium, aliorumq; Locorum nomina quæ occurrunt
Altenburgum. 528
Alexandria 52. 63
Antvverpia. 305
Apamea. 160
Arethuſa 12
Argentoratum. 468
Aſcalon 12

Athe-

Athenæ.
Bethania.
Bethſaida.
Brunſvvicum
Cœſarea 46.
Capernaum.
Cirta
Compoſtell.
Conſtantinopolis.
Corinthus
Doryſtolis.
Drepanum
Dreſda. 175. 273. 281.
Emaus
Emeſa.
Epheſus
Erfurtum. 57.
Francofurtum
Gaza
Geneva
Gergeſen.
Hanovia
Heliopolis
Hieroſolymæ, 47. ſqq. 75. 87. 110.
Jericho
Lignitium.
Lipſia. 175. 271. 281, 286.
484. 580, 607
Lucus Mamre
Lugdunum
Lützena.

Madrit. 640
Magdala 48
Mauritioburgum 277
Nain. 47. 48
Nazareth 47
Nicomedia 111
Numburgum 57. 439
Pariſiæ. 150
Praga. 619. 667
Riga. 500
Roma. 3. ſqq. 52. 111. 116. 130. 186. 473
Samaria 48
Schneeberga. 667
Sebaſta 12
Sidon 48
Thebæ 64
Thebais 97
Theſſalonicum. 177
Tigurum. 648
Tyrus 48
Venetiæ 285. 541
Witteberga. 150. 270. 280. 599
Zvviccavia. 516
NB. Huc quoq; reſervare libuit

REGIONES.

Ægyptus 64. 97
Altenburg. 528
Anglia 49. 469
Augia major. 541
Belgium 469
Bituriges 96

Dania

Dania 4
Decapolis.
Galilæa.
Gallia. 2
Helvetia 1
Hiſpania 2
India 5
Jordan,
Italia 509. 6
Judæa 4
Megalopolis 29
Metallicus Tractus Elect. 273. 28
297. ſq. 483. 582
Oriens. 107. 46
Pathmus 8
Polonia 54
Pontus 10
Pruſſia 5

W.

Wattherdi Epiſc. funus 37
Weinacht. 25
Der erſte Werckeltag. 21
Weſterhembde 34
Winckelmeß 48

Z.

Zigeuni an baptizandi? 65
an ad Cœnam admittendi? ibid

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google